Refik, Ahmet

Buyuk Tarih-i Umumi

بیوك

تاریخ عمومی

استانبولده قنجانجیلر یوقوشنده آغوب ماطیوسیان مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

احمد رفيق ، تاريخ عمومى | جيزه‌ده اهرام وابوالهول | كتابخانهٔ عسكرى ، ابراهيم حلمى

احمد رفيق

بيوك
تاريخ عمومى

بشريتك تكملات مدنيه، اجتماعيه، سياسيه و فكريه‌سى

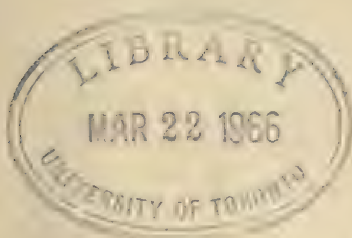

برنجى جلد

بر چوق رسملرى، خريطه‌لرى ورنكلى لوحه‌لرى جامعدر.

استانبول
كتابخانۀ اسلام و عسكرى ـ ابراهيم حلمى
٤٦، باب عالى جاده‌سى، ٤٦
١٣٢٨

LIBRARY
MAR 22 1966
UNIVERSITY OF TORONTO

ناشرك افادەسی

برملتك اعتلاسنه خدمت ایدن وسائطدن بری‌ده تاریخدر. تاریخ قدر بر ملتی ارشاد ایدن، ماضی‌نك ادوار شوكت وادبارینی كوستره‌رك تربیه ایلین هیچ بر قوت یوقدر. عثمانلی ملتی اویانمق و موجودیتنی تأمین ایتمك ایستر ایسه كیجه‌لی كوندوزلی تاریخ اوقوملیدر. بز شیمدی‌یه قدر تاریخه وقوفسزلقله یاشادق. نه اسباب تعالیمزی، نه‌ده اسباب انحطاطمزی آراشدیرمدیغمز كبی اقوام سائره‌نك‌ده حیات تاریخیه‌سنه اهمیت ویرمدك. بونكچون بالجمله مفاخر ملیه‌مز سوندی، قانمز قورودی، حیاتمز كوشه‌دی. تاریخ اوقومدیغمز ایچون وطن وملیت حسلری بزجه مجهول قالدی. بز بویله تاخلقتدن عصرجدیده قدر كچن وقایعك یبانجیسی، جاهلی قالدقجه اقوام سائره كندی عنعنات تاریخیه‌لرینی صفحه صفحه اوقودی، ماضی‌دن مستفید اولدی. وقایع تاریخیه‌لرینه دها شانلی حادثه‌لر قید ایدرك اوج ترقی‌یه واصل اولدیلر. لسانمز تاریخجه اك فقیر لسانلر صره‌سنه كچدی. حالا مكمل بر تاریخمز، بر تاریخ عمومیمز یوقدر. خلقمز ینه او اسكی خرافاته، مصاللره اسیردر. ایكی سنه‌لك دور مشروطیتده تاریخ نامنه نشر اولنان مجلدات هر حالده مشروطیت ایله اداره اولنان سربست ومدنی بر ملتك آثار تاریخیه‌سی عدادینه كچه‌مز.

تاریخ نامنه لسانمزه ترجمه ایدیلان اثرلر باشقه بر قومك حسیاتنه، تمایلاتنه، سویهٔ فكریه‌سنه كوره یازلمش اولدقلری ایچون نه مقصده كفایت ایدر، نه‌ده افراد ملتك انتباهنه خدمت ایلر. بوكبی آثار تاریخیه‌نك موده‌سی كچدی. آلمانیا، انكلتره، حتی ایتالیاده یتیشن مورخلر تاریخ عمومی‌یی، فلسفهٔ تاریخیه‌یی بوسبتون دكیشدیره‌رك برفن حالنه قویدیلر. بو اعاظم مورخینك مسالك تاریخیه‌سی تاریخلرمزده مع التأسف تطبیق ایدیلن اصوللرك بر چوغنی زیر زبر ایتدی. بوندن صوكره هر كیم تاریخ یازه‌جق اولورسه بر قاچ ملتك تاریخنی اوقوملی وبو قوملرك وجوده كتوردكلری آثار تاریخیه‌یی تدقیق ایتملیدر.

بزم ایچون اك مكمل تاریخ آلمان، انكلیز، ایتالیان و فرانسز مؤلفاتنی تدقیق ایدرك و هر برندن آیری آیری استفاده ایلیه‌رك ملتمزك احتیاجاتنه، سویهٔ فكریه وتمایلات قومیه‌سنه كوره یازلمش اولاندركه هم انتباهمزه، همده حسیات وطنیه‌مزك تعالیسنه خدمت ایلر.

بونكله‌برابر بر تاریخ عمومی رسمدن، خریطه‌دن آزاده اولدقجه استفاده‌سی‌ده محدودر.

نه شیمدیكی تواریخ اك‌زیاده وثائقه مستند اوله‌رق یعنی طاش وسائره‌كبی هرنوع بقیهٔ آثاره كوره وجوده كتورلدیكی ایچون بونلرك تصاویری، اشخاص وقعه‌نك رسملری، اوزمانك عادات و اخلاقنی كوستر تابلولرك بولنمسی‌ده شرطدر.

بر تاریخ عمومی نه‌قدر مفصل ونه قدر چوق رسمی احتوا ایدرسه قیمت واهمیتی‌ده اوقدر آرتار. بونكچوندركه آلمانیا وانكلتره‌ده یكرمی، قرق جلدلك تاریخ عمومیلر وجوده كتوریلیور وبو تاریخلر اوفاق تاریخلردن دها زیاده رغبته مظهر اولیور.

فی‌الحقیقه بویله مکمل و مفصل بر تاریخ عمومی وجوده کتورمك پك مشکلدر . اولا پك بیوك تتبعاته ، ثانیاً پك چوق فداکارلق و مصارفه توقف ایدر. ایشته بز بو فداکارلغی اختیار ایدرك بیوك بر تاریخ عمومی نشرینه ابتدار ایتدك . بو بیوك اثرك محرری اوته‌دن بری مفتون غیرتی بولندیغم کنج مورخمز احمد رفیق بکدر. احمد رفیق بکك بو مهم اثری نهایتنه قدر کمال غیرت وثباتله اکمال ایده‌جکنه اون اوچ سنه‌لك حیات تحریریهٔ انتظامکارانه‌سی شاهددر. کتابك طبع ونشری جهتنه کلنجه ، بو تاریخك بتون تاریخلرمزه فائق بر نفاستده وجوده کتوریله‌جکنی شمدی‌یه قدر نشریاتمده وقوعبولان ثباتم وبونکله برابر هر نه کتاب اولورسه اولسون اکمالنده‌کی عزمم الك ایی برمثالدر.

ذاتاً اثرك نفاستی ایچون هر نه یاپلق لازم کلدیسه هپسی یاپیلمشدر . بر تك رسم ایچون بش لیرالق بر تاریخ پارچه‌لانمشدر . آلمانیاده ، انکلتره‌ده ، فرانسه و آوستریا مجارستانده نشر اولنان الك مکمل والك بیوك تاریخلر کتیرتلمشدر .

بو اثر بر اثر اولسون ایچون دکل ، مطبوعاتمزك بر هیکل ابدیسی ، کتابخانهٔ ملتك اغیار نظرنده باعث مباهاتی اولسون وعین زمانده‌ده آز تحصیل کورمش بتون صنوف خلقك استفاده‌سنه خدمت ایلسون مقصدیله طبع ایدیلیور .

(بیوك تاریخ عمومی) اون ایکی بیوك جلددن، ۳٦۰ ویا ٤۰۰ فورمه‌دن و (٦۰۰۰) صحیفه‌دن ، یوزلرجه خریطه ورنکلی تابلولردن مرکب اوله‌جقدر . بو بیوك اثرك حسن طبع وانتظام نشرینه صوك درجه بر حس حمیت وغیرت ملیه ایله چالیشیله‌جقدر . فقط یالکز بزم چالیشمقلغمز کافی دکلدر . بونده بتون ارباب مطالعه ومعارفك یاردیمی یعنی اثرمزك هر طرفه انتشاری‌ده لازمدر .

اکر قارئین تشبثمزی ، حسن أمل وغیرتمزی تقدیر ایدرك رغبت کوستررو تشویقاتده بولنورلرسه او وقت بو جسیم اثرك کوردکلرندن دها مکمل و دها پارلاق بر صورتده و آز بر مدت ایچنده ختامه ایره‌جکنه امین اوله‌بیلرلر .

آوروپاده کوریلان او آثار جسیمهٔ محتشمه، ارباب مطالعه‌نك . قلوبلرك ، جمعیات مختلفهٔ معارفك تشویقاتی ، ترغیباتی سایه‌سنده وجوده کلیور . یوقسه بزده‌کی کبی هپ محرر وناشرینك أزیلوب قیورانمسیله دکل . بر آزده وطنداشلرمز غیرت ایتملیدر ؛ چونکه بویله جسیم اثرلرك بخش ایتدیکی شان و استفاده یالکز محرر وناشرینه دکل ، ملتك هیئت مجموعه‌سنه راجعدر .

کتابخانهٔ عسکری صاحبی تجار زاده

ابراهیم حلمی

مَدخَل

مدخل

ساحهٔ بشریتده وقوعه کلن هر مهم
حادثه بتون بشریت ایچون شایان اهمیتدر .
یالکز بر ملت حقنده اجالهٔ قلم ایتمك محدود
بر فکره اسیراولمقدر . فلسفی بر فکر بو
درجه طار قیودات آلتنده اسیر اولاماز .

شیللر

اون طقوزنجی عصرده و الك زیادهده عصر مذکورك نصف اخیرنده علوم و فنونك ترقیسی ، اختراعات مهمه‌نك توالیسی افکار و اعتقادات بشریه‌یی کلی تبدلاته دوچار ایلمشدر . بو تبدلات ، حیات اجتماعیه‌ده تحولات عظیمه حصوله کتیردیکی کبی شعبات علوم وفنونك درجهٔ شمول ووظائفنی‌ده توسیع ایلمشدر . بو ترقیاتدن الك زیاده مستفید اولان فنون مهمه‌دن بری‌ده تاریخدر .

تاریخك ترقیات خارق‌العاده‌سی سایه‌سنده‌درکه سرائر ماضیه‌یی بشریتك انظار اطلاعندن ستر ایدن پردهٔ مجهولیت کاملاً اورته‌دن قالقمش ؛ مدبدب آبده‌لرك انقاض پریشاننده ، محتشم ابوالهوللرك ابدی تبسملرنده مکنوز سرائر ، بتون دقایقی ایله حل اولونمشدر . بو کون تاریخك ضیای حقایق نمونی‌ایله تنویراولونمامش هیچ بر کوشهٔ مجهولیت قالمامشدر .

۱ . تاریخ و مؤرخلر

تاریخ تاریخ ، حادثات ووقایع ماضیه‌یی تدقیق فنیدر . دها کنیش بر معناسی ایله ، بشرك مبارزهٔ حیات وقایعنك هیئت مجموعه‌سندن عبارتدر . بر شخصك حیاتنه تعلق ایدرسه ترجمهٔ حال اولور ؛ جمعیات بشریه‌نك حیاتنی تدقیق ایلدیکی

زمان تاریخ نامنی آلیر. تاریخ یا بر ملتك و یا بتون ملتلرك حیاتندن بحث ایدر؛ اوزمان خصوصی ویا عمومی اولور. حادثات ووقایع ماضیه اوزرینه اجرای تأثیر ایدن اسباب و قوانینی تدقیق ایدرسه فلسفهٔ تاریخیه نامنی آلیر.

تاریخ، یونانیلرك ایجادیدر؛ (ابوالمؤرخین)، هەرودوتدر. فقط هەرودوت زماننده تاریخ هنوز حال ابتدائیده بولنیوردی. وقایع تاریخیه بالکز یونان شهرلرینه تخصیص اولنیور، تاریخ عمومیدن زیاده تاریخ خصوصی‌یه اهمیت ویریلیوردی. ایلك تاریخ عمومی فکری پولیب زماننده تقدیر ایدلمکه باشلامشدر. دها صوکره تاریخك عمومی بر صورتده یازلماسی دردنجی عصرده پاپاسلره انتقال ایتمش، عصرمزده ایسه تاریخ عمومی دها زیاده بروسعت، بر تکمل اکتساب ایلشدر.

تاریخ عمومی تاریخ عمومیده الڭزیاده نظردقته آلنه‌جق نقطه، تحلیل وتصویر اولوناجق وقایعك طرز انتخابیدر؛ بو اصوله ازمنهٔ قدیمه‌دەده رعایت ایدرلردی. توکیدیدك فکرنجه تاریخ عمومیده اڭ زیاده حیات حاضره‌مز ایچون مفید وشایان استفاده وقایع نظر اعتباره آلینیر. مؤرخ، رجال سیاسیه ایله قوماندانلر ایچون موجب استفاده نەکبی وقایع وارایسه الڭزیاده اونلری انتخاب ایدر. بوصورتله اجتماعی وعمومی برتاریخدن زیاده عسکری وسیاسی برتاریخ وجوده کلمش اولور. ازمنهٔ قدیمه تاریخلرنده بو ایکی نقطهٔ نظر دائما حس اولنور. قسەنوفونك (اون بیکلرك رجعتی) ایله (آنابازیس)ی؛ توکیدیدك (پەلوپونەز سفرلری) کبی.

مؤرخین قدیمه تاریخده دائما بر غایهٔ اخلاقی تصور ایدرلردی. ماضی‌یی حال ایچون نمونهٔ عبرت اتخاذ ایتمك، حقلیق حادثاتی تمایلات اخلاقیه‌یه فدا ایتمك مؤرخین قدیمه‌نك باشلیجه اصوللرندن ایدی. او زمانلر تاریخدن مقصد، رومالی برمؤرخك دیدیکی کبی: «اقوامه ایپلرله فنالرك افعالنی، مشروع ایمپراطورلر ایله غیر مشروع ایمپراطورلرك اجراآتنی کوسترمك، برنجیلر حقنده حس توقیر، ایکنجیلر حقنده حس نفرت تولید ایتمك؛ ایپلکه امتثال وفنالقدن اجتناب ایتمك» دن عبارت ایدی. پلوتارقك (حیات مشاهیر)ی؛ سوئەتونك (اون ایکی قیصر)ی کبی.

بعضاً ایشیتدکلری ویاتصادف ایتدکلری وقایعی بلاتفریق جمع وتلفیق ایدرلردی. بو کبی اثرلرده مؤرخ بتون وقایعی، بتـون آفات سماویه‌یی، حتی شـایان حیرت

حادثه‌لری اك كوچوك تفرعاتنه‌وارنجیه قدر ضبط وقید ایدردی . تاسیتك (وقایعنامه)-
سی بو قبیل آثاردندر .

بونکله برابر ازمنهٔ قدیمه مؤرخلری آره‌سنده ترقیات مدنیه‌یی و حتی آثار ادبیه‌یی نظر اعتباره آلانلر ، معاصرلرینك محصولات فکریه‌سی حقنده تتبعاتده بولونانلرده واردی . بو مؤرخلر تاریخلرینه بر چوق بلیغ نطقلر درج ایدرلر، اخلاقی وروحی غایت دقیق ملاحظاتده بولونورلردی . او زمان تاریخ ادبی برمنقبه حالنه کلیر، بر تاریخ کتابنده وقایع سیاسیه بدایع ادبیه ایله ممتزج بولونوردی .

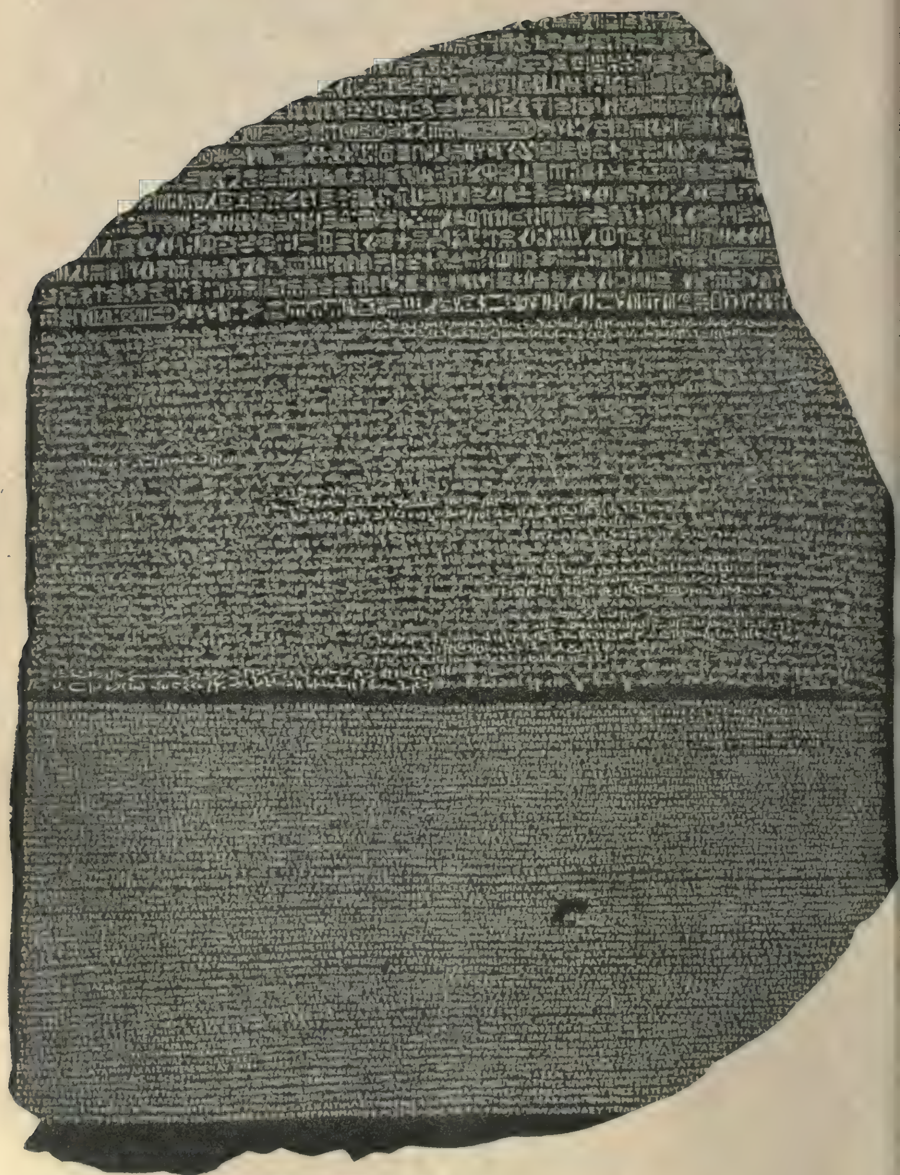
ایشته تاریخ، قرون و سطایه بو شکلی ایله انتقال ایتمش و بو اصول دور انتباه مؤرخلری طرفندن‌ده محافظه اولنمشدر . اون سکزنجی عصره کلنجیه قدر تاریخده شایان اهمیت هیچ بر اثر ترقی مشاهده اولوناماز . اون یدنجی عصر مؤرخلرینك هیچ بری ازمنهٔ قدیمه مؤرخلرینه فائق، انلردن دها تحلیلکارانه، دها واقفانه بر اثر وجوده کتیره‌مه‌مشلردر .

تاریخ آنجق اون طقوزنجی عصرده فنی بر تتبع درجه‌سنه واصل اولمشدر. اون طقوزنجی عصر جداً (تاریخ عصری) در . بو عصرده بر طرفدن حادثات ووثائق بر اصول قطعی داخلنده تدقیق ایدلمش ، دیکر طرفدن بشرك کافهٔ محصولات فکریه‌سی ، صنعت ، ادبیات ، ادیان هپ تاریخی بر ماهیت اکتساب ایلمشدر. هر دورك ، هر قومك تحسس و افکاری اك اوفاق تفرعاتنه وارنجیه قدر تدقیق ایدلمشدر . خصوصیله آلمان دارالفنونلرنده علوم تاریخیه‌یه کوستریلن رغبت بو ترقیاتك باشلیجه مؤثرلرندن معدوددر . بو عصرده آلمانیانك بیوك دارالفنونلرنده بتون وقایع ماضیه بر اصول تاریخی ایله تدقیق اولونمش ، وقایع سالفه صره‌سیله ترتیب وتنظیم ایدلمشدر. بو صورتله یازینك، لسانك ، کلیسانك ، ادیانك ، حقوقك ادبیاتك ، معمارینك ، هیکلتراشلغك ، عادات و نظاماتك مفصل برر تاریخی وجوده کتیرلمشدر. تاریخك بو درجه واسع برچوق شعباتی جامع اولدیغی آکلاشیلنجه تاریخده‌ده اختصاصه لزوم حاصل اولمشدر. او آندن اعتباراً تاریخك هر شعبه‌سی برطاقم قسملره تفریق اولونمش ؛ تاریخ، اقوام اعتباریله برر شعبه‌یه آیریلارق مصر تاریخی، یونان تاریخی، روما تاریخی کبی متعدد قسملر وجوده کلشدر. تاریخ ، اقوام نقطهٔ نظرندن شعبات اختصاصیه‌یه تفریق اولوندیغی کبی نتایج اخلاقیه و مسلکیه-

اعتباریله‌ده خصوصی شعبه‌لره آیریلارق تاریخ سیاسی، تاریخ عسکری، تاریخ مشروطیت کبی خصوصی تاریخلرده وجوده کلمشدر. او زمان تاریخ بتون معناسی ایله برفن حالنه کلمش؛ آلمانیاده نیبور، رانکه، مومزن، زیبل، طرایچکه، هویسه‌ر، که‌روینوس؛ انکلتره‌ده ماقوله‌ی، قارلایل، زیله‌ی، فریمان، بوقله؛ فرانسه‌ده کیزو، طوکویل، فوسته‌ل دوقولانژ، ته‌ن، میشله، ره‌نان، صوره‌ل ولاویس کبی بیوك مؤرخلرك مساعئ عالمانه وتدقیقات مؤرخانه‌لری سایه‌سنده تاریخ بتون دقایقی، بتون تدقیقات موشکافانه‌سی ایله حقیقی بر فن حالنه کلمشدر. او درجه‌ده‌که تاریخك هر شعبه‌سنده متخصصلر، عالملر یتشمش، (مونوغرافی) یه ویریلن اهمیت تاریخك الك مظلم، الك اسرارانکیز نقطه‌لرینه بتون حقایقی تبیینه مدار اولاجق برشعلۀ حقیقت ایثار ایدلمسنه مدار اولمشدر.

تاریخك کچیردیکی بو دورۀ تکامل اثناسنده تاریخ عمومی همان اونودولور کبی اولمشدر. اون طقوزنجی عصرده آلمانیاده شلوسه‌ر، وه‌بر، ایتالیاده سزارقانتو کبی مؤرخلر تاریخ عمومی‌یه بروسعت، براحاطۀ عمومیه بخش ایتمك ایچون پك زیاده ابراز مساعی ایتمشلردر؛ فقط انلرك بوغیرت عالمانه‌سنه قارشی: «بشریتك هیئت عمومیه‌سی ایله بر طریق تکامل تعقیب ایلمسی یاکلش بر قاعده‌در.» دنیله‌رك تاریخ عمومینك فنه موافق اولامیه‌جغی ایلری سورلمشدر. حالبوکه اخلاقه، صنایعه، نظامات و مؤسساته متعلق خصوصی تاریخلر نه‌درجه مکمل اولورسه اولسون، بونلر نه جمعیات بشریه‌نك تکاملنی، نه‌ده کائناتك تاریخ عمومیسنی کافۀ دقایقی ایله احاطه ایده‌مزلر. حادثات تاریخیه بیننده دائما بر ارتباط موجوددر؛ مهاجرتلر، حربلر، اختلاللر، کشفلر، هپ اقوامك افعال عمومیه‌سی ووقایع مشترکه‌سندن عبارتدر. تاریخ بر تکرردن عبارت دکلدر؛ هرحادثه بشقه برمحیطك، بشقه برعرقك، بشقه برحالت فکریه‌نك تأثیریله وقوعه کلمشدر. بتون بو حادثاتك تدقیقندن باحث بر تاریخ عمومی، علوم و فنون معاونه‌یه مستند بولوندقجه هیچ بروقت فنه غیرموافق عد ایدیله‌مز.

ایشته بونقطۀ نظردندرکه آلمانیاده تاریخ عمومی بیوك بروسعت کسب ایتمشدر. تاریخ عمومی خصوصنده الك زنکین مملکت آلمانیادر؛ الك بیوك مقیاسده تاریخ عمومیلر آلمانیاده وجوده کتیرلمشدر. فرانسه‌ده لاویس-رامبو، انکلتره‌ده هاری سمیت ویلیامس ایله هرمس وورتك تاریخ عمومیلرندن بشقه آثار جسیمۀ تاریخیه نادر

(رشید)ده بولنان کتابه

(بریتیش موزه‌ئومده‌در.)

بولوندیغی حالده آلمانیاده شلوسه‌ر، وه‌به‌ر، اونقن، هه‌رن و اونکه‌رت، هه‌لمولط وفلوق هارطونغك تاریخ عمومیلری بشریتك کافهٔ آثار ماضیه‌سنی، بدایع افکارنی، محصولات صنعتکارانه‌سنی جامع برر مشهر ماضی عد اولونابیلیرلر. بو تاریخلرك کافه‌سنده‌ده علوم وفنونك عصر حاضرده‌کی ترقیاتی نظر اعتباره آلنمش، تاریخ حقیقی برفن اولارق تدوین ایدلمشدر. فقط بوتدویناتده اك زیاده نظردقته تصادف ایدن برنقطه وارسه اوده تاریخ عمومی تحریرنده (قوزموپولیتیزم) مسلکنه اتباع ایدلمش اولمسیدر؛ چونکه اوروپانك اك مکمل تاریخ عمومیلری هر ملتك مابه الافتخاری اولان تاریخ علماسنك معاونت مشترکه‌لری ایله وجوده کلمشدر.

تاریخك علوم سائره ایله مناسبتی تاریخ عمومی، تاریخ بشریت دیمکدر. بناءً علیه بشریتك مسکن ازلی وابدیسی اولان ارضك صورت تشکلی، انسانلرك صورت ظهوری، بشریتك قبل التاریخ درجهٔ تکاملی، طرز حیات و معاشرتی عمیق و اقنانه تدقیق ایدلمك ایجاب ایدر. سیرجون لوبوق ومورتییه کبی عالملرك تدقیقات قبل التاریخیه‌سی اثبات ایدییورکه، بشریت قبل التاریخ اوزون بر دورهٔ تاریخی کچیرمشدر. بشرك اکتساب مدنیت ایتمزدن اول کچیردیکی بو دوره کاه یوزبیك، کاه ایکی یوزبیك سنه قدر تخمین ایدیلیور؛ فقط بودوره‌نك هر حالده اوزون بر مدت دوام ایلدیکنه هیچ شبهه یوقدر.

بشرك حیات قبل التاریخیه‌سی یکی‌یکی برچوق علملرك ظهورینه بادی اولمشدر. بو علملر بیلنمدکجه تاریخ عمومینك غایهٔ فنیسنه، حیات ماضیهٔ بشریته وقوف ممکن اولاماز. بوسببدن تاریخ عمومینك لهٔ صوك ترقیات فنیه‌یه موافق اولابیلمسی ایچون آتیده‌کی فنلرله مناسبتدار اولمسی اقتضا ایدرکه آنلرده:

قوزموغونی، قوزمولوژی، طبقات الارض؛ پاله‌ئونتولوژی، آنتروپولوژی، علم قبل التاریخی؛ جغرافیا، أتنولوژی، علم اللسان، فیزیولوژی، علم الروح؛ علم آثارعتیقه، پاله‌ئوغرافی، فن مسکوکات، أپیغرافی، دیپلوماسی وعلوم اجتماعیه‌دن عبارتدر.

بناءً علیه تاریخك مستند بولندیغی وثائقك صورت فنیه‌ده تدقیق و تحلیلی، بشریتك حیات ماضیه‌سنی نظریمزده جانلی برصورتده تمثل ایتدیره‌جك وجه ایله نتایج واضحه استخراجی آنجق بوفنلره وقوف ایله میسر اولابیلیر.

تاریخك مأخذلری، تجارب فنیه‌یه تحملی اولان وثائق قدیمه و معتبره‌دن عبارتدر. بو وثائق، بوکون الی‌الابد ظلام ماضی‌یه قاریشان انسانلرك مادی‌وابدی برر شاهد ناطقی حکمنده‌در. حادثات قبل التاریخیه هنوز یکیدن یکی‌یه کشف اولونمغه باشلامشدر. بودورك یکانه وثائقی تحت الارض کشف اولنان مستحاثه‌لر، مغاره‌لر، طاشلر، رسملر و آلتلردن عبارتدر. روایات موثوقه‌دن اعتباراً بدأ ایدن تاریخك وثائقی ایسه کتب مقدسه، آبده‌لر، کتابلر والسنه‌دن عبارتدر.

کتب مقدسه

اقوام قدیمه یازی یازمغی اوکره‌نیر اوکره‌نمز بر چوق کتابلر وجوده کتیرمشلردر. بو کتابلرك بر قسمی، مثلا هندلیلر، ایرانیلر و یهودیلرده اولدیغی کبی کتب مقدسه‌دن عبارتدر. یونانیلرله روماليلرك بو کبی مقدس کتابلری موجود دکل ایسه‌ده انلر حقنده‌کی وثائق تاریخیه‌ده تاریخ کتابلری ایله قصیده‌لر، نطقلر وفلسفه کتابلریدر. فقط بر تاریخ وجوده کتیره‌بیلمك ایچون لزومی اولان بو وثائق تاریخیه ناتمام بر حالده‌در. مثلا آثوریلر ایله فنیکه‌لیلردن هیچ بر کتاب قالمامشدر؛ اقوام سائره‌دن قالان کتابلرك عددی ایسه غایت محدوددر. اساساً ازمنهٔ قدیمه‌ده کتاب یازمق اودرجه تعمم ایتمه‌مشدی؛ خصوصیله بر کتابك متعدد نسخه‌لرینی قوپیه ایتمك غایت مشکل، متاعب آلود بر ایشدی. انك ایچون ازمنهٔ قدیمه تاریخنه اساس اتخاذ اولونابیله‌جك پك آز اثروجوده کتیرلمش، بونلرك‌ده قسم اعظمی استیلالر وانقلابلر اثناسنده محو وپریشان اولمشدر. ایشته بو کتابلری تدقیق ومطالعه فننه (پاله‌ئوغرافی) دیرلر.

آبده‌لر

کتابلردن صوکره وثائق تاریخیه‌دن عد اولنه‌بیله‌جك الك مهم اثرلر آبده‌لردر. اقوام قدیمه، زمانمزده اولدیغی کبی، بر چوق آبده‌لر انشا ایدرلردی. معبودلری ایچون محتشم معبدلر، حکمدارلری ایچون مطنطن سرایلر، اولولری ایچون متین مقبرلر، استحکاملر، کوپرولر، صوکمرلری، طاق ظفرلر بنا ایلرلردی. وقتیله بیك درلومشاق ومزاحم ایچنده‌انشا اولونان بو آبده‌لر بوکون تأثیر زمان ایله پریشان اولمش، ویاخود اختلالر و حربلر اثناسنده خراب ایدلمشدر. بونکله برابر ازمنهٔ قدیمه ایچون الك‌مهم وثائق تاریخیه‌دن عداولنه‌بیله‌جك پك‌چوق

آبده‌لر قالمشدر. بونلرك بر قسمى اسكى شاتولركبى الآن حزين بر انقاض پريشان حالنده بر منظرهٔ متفكره ارائه ايتمكده‌در.

ازمنهٔ قديمه‌يه منسوب آبده‌لرك اك مشهورلرى مصرده اهراملر، تب و فيله آطه‌سنده‌كى معبدلر، ايرانده پرسه‌پوليس سرايى، يونانستانده پارته‌نون، رومادە قوليزه، فرانسه‌ده پون دوغاردن عبارتدر. فقط ازمنهٔ قديمه آبده‌لرندن برچوغى‌ده طوپراقلر، قوملر، كوللر وانقاض آلتنده قالمش بولندقلرى ايچون بونلرك يرلرنده حفريات اجراسنه لزوم كورولمشدر. مثلا آتورى سرايلرينى ميدانه چيقارمق ايچون برچوق تپه‌لرى قازمق، ميسه‌ن مزارلرينى بولابيلمك ايچون اون ايكى متره قدر زمينه ايتمك لازم كلمشدر. فقط ازمنهٔ قديمه آبده‌لرينك دوچار اولدقلرى تخريباتى يالكز زمانه عطف ايتمه‌مليدر؛ بونده انسانلركده دخلى واردر. ازمنهٔ قديمه‌ده ياشايان انسانلر بر بنا انشا ايتمك ايسته‌دكلرى زمان زمينى تسويه ايتمك، بنانك انشا اولوناجنى موقعى تطهير ايتلك زحمتنى اختيار ايتمزلردى؛ عرصه‌دن چيقان انقاضى قالديره‌جق يرده انلرى هپ بربره ييغارلر، بنايى اوستنه انشا ايدرلردى. برمدت صوكره بويكى بناده خراب اولور، انقاض پريشانى اسكى انقاض اوزرنده آيرى بر طبقه تشكيل ايلردى. ايشته بو صورتله بر بنانك بولونديغى محلده برقاچ طبقه انقاض تراكم ايتمش بولونوردى. آلمان علم آثار عتيقه متخصصلرندن شليمان (تروا)ده حفريات اجرا ايلديكى زمان بش‌طبقه‌دن عبارت انقاضى قازديرمغه مجبور اولمشدر. بو بش طبقه‌نك هر برى بر شهرك انقاضندن عبارتدى؛ اك درينده‌كى شهر، زميندن اون بش متره درينلكده بولونيوردى. كذا (روما) ده‌ده بعضاً بربرى اوزرنده اوچ بنا انقاضنه تصادف ايدلمكده‌در؛ بو انقاض يكديكرى اوزرينه تراكم ايده ايده ايچه بر ارتفاع كسب ايتمشدر.

ازمنهٔ قديمه‌دن شمدى‌يه قدر محفوظ قالان بر شهر وارسه اوده (پومپه‌ئى) شهريدر؛ فقط بو شهرده بر قضا نتيجه‌سى اولارق محفوظ قالابيلمشدر. ميلادك يتمش طقوزنجى سنه‌سنده (وه‌زو) ينار طاغى فوران ايتديكى زمان روما شهرلرندن ايكيسى لاولر وكوللر آلتنده قالمشدى. بوشهرلردن برى (هركولانوم)، ديكرى (پومپه‌ئى)در. (هركولانوم) لاولر آلتنده، (پومپه‌ئى)ده كوللر آلتنده قالمشدى؛ لاولر بتون اشيايى احراق ايتمش، كوللر بالعكس كافه‌سنى احاطه ايدرك هوانك

تماسندن محافظه ایلمشدی . کوللر قالدیرلدقجه ، (پومپه‌ئی) شهری‌ده بوندن اون سکز عصر اول نه حالده ایدی ایســه او حال ایله میدانه چیقمشدر . ایشــته بوکبی آبده‌لر اقوام قدیمه‌نك طرز معیشت ومدنیتی حقنده تاریخك الڭمهم نواقصنی اکماله خدمت ایده‌بیلیرلر. بونلرك تدقیقی آیریجه برعلمك ظهورینه بادی‌اولمشدرکه اوده (علم آثار عتیقه) در .

کتابه‌لر ازمنهٔ قدیمه آبده‌لرندن ماعدا بر طاقم کتابه‌لرده موجــوددر که ، بونلرده تاریخك وثائق مهمه‌سندن معدوددر. کتابه‌لر کتابلر خارجنده یازیلان محرراتك هیئت عمومیه‌ســندن عبارتدر . کتابه‌لرك قسم اعظمی طاش ، بعضیلری‌ده طونج لوحه‌لر اوزرینه محکوکدر. (پومپه‌ئی)ده دیوارلر اوزرینه کمور ایله یازلمش بر چوق کتابه‌لره تصادف ایدلمشدر . بو کتابه‌لردن بر چوغی خاطره مقامنده الی الابد پایدار اولمق اوزره یاپدیریلان آثاردن عبارتدر . مثلا ایمپراطور اوکوست (انسیر)ده انشا ایتدیکی بر آبده اوزرینه بتون افعال حیاتیه‌سنی یاز-دیرمشدر . بر قسمی‌ده مزار طاشلری اوزرنده‌کی کتابه‌لردر . تاریخك مســائل مهمه‌سنی حل وتدقیق خصوصنده کتابه‌لرك بیوك بر اهمیتی واردر .

السنه اقوام قدیمه‌نك استعمال ایتدکلری لســانده احوال تاریخیه‌لری حقنده مهم بر وثیقه عد اولونابیلیر . ایکی مختلف لســانك کلمه‌لری بر بری ایله مقایسه ایدلدیکی زمان اکثریا بو ایکی لسانك براصلدن نشأت ایتدیکی تظاهر ایدر. بورادن‌ده او لسانده متکلم اولان اقوامك بر اصلدن اولدقلری اکلاشیلیر .

مع مافیه ازمنهٔ قدیمه تاریخنی تمامیله ســاحهٔ وضــوحه چیقارمق ایچون کتابلر ، آبده‌لر ، کتابه‌لر ، لســانلرینه کافی دکلدر . واقعا بونلردن ازمنهٔ قدیمه حیاتنه دائر معلومات لازمه استخراج ایتمك ممکن اولورسه‌ده ینه الڭ زیاده بیلنمسی آرزو ایدیلن بعض نقطه‌لر مجهول قالمشدر . مع مافیه فنك ترقیاتی ایله برابر آثار عتیقه علماسنك مساعئ خارق‌العاده‌سی سایه‌سنده ازمنهٔ قدیمه‌نك ظلام دورادوری اوزرینه‌ده بر ضیای حقیقت نشر ایدیله‌جکی امید اولونابیلیر .

مؤرخلر واصول تاریخی تاریخك مواد اساسیه‌سنی تشکیل ایدن وثائق معتبره تأمین ایدلدکدن صوکره طرز تحریری‌ده آیریجه بر مسئله تشکیل ایدر. عصر حاضرده تاریخ بر فن حالنه کلمشدر؛ فنك بر اصولی اولدیغی کبی تاریخك‌ده بر اصولی واردر. اصول تاریخی، (تاریخ)ی وجوده کتیرمك ایچون تعقیب اولنان اصولدر. بو اصول، حادثات تاریخیه‌یی فنی بر صورتده تعیین ایتمکه، بو حادثاتی بر اصول فنی دائره‌سنده جمع وتصویر ایلمکه خدمت ایدر. تاریخك دائرهٔ شمولنی تحدید ایتمك غیر قابلدر. تاریخ، وقایع ماضیه‌نك کافه‌سنی احتوا ایدر؛ سیاسی، فکری، اجتماعی بتون حادثات ماضیه هپ تاریخه داخلدر. بتون بو حادثاتی بو اصول دائره‌سنده تدقیق ایدن تاریخ، بر فندر. أرنست‌ره‌نان دیبورکه: «تاریخده کیمیا وطبقات الارض کبی بر فندر. تاریخی لایقی ایله اکلایابیلمك ایچون تدقیقات عمیقه‌یه لزوم واردر؛ بو تدقیقاتك غایهٔ علویه‌سی‌ده ازمنه، ممالك، ملل واجناس اره‌سنده‌کی فرقی ادراك ایتمکدن عبارتدر. بو کون غول یابانیلره، سحربازلره اعتقاد ایدن بر کیمسه، جدی بر انسان عد اولوناماز.»

ره‌نانك بو فکرینی صوره‌ل‌ده تسلیم ایدیبور. صوره‌لك فکرنجه: «تاریخ بر فن، بر فن جمعیات حالنه کلیور. ذاتاً اوته‌دن بری‌ده انسانلرك احتراصاتی تدقیق وانلری تصویر صنعتندن عبارتدی. بر کیمسه حقیقی تدقیق، استشهاداتی تنقید، حادثاتی مناسبات ارتباطکارانه‌سی ایله جمع وتحلیل ایدرك انلری مقایسه، ترکیب، توحید، ادراك ومحاکمه ایده‌جك درجه‌ده عالم؛ معلوماتی اکلاشیلیر بر صورتده ایضاح، تفسیر وتحلیل ایلیه‌جك درجه‌ده صنعتکار؛ حاصلی ماضیده بر حیات کشف ایدرك انی معاصرینك کوزی اوکنه جانلی برصورتده وضع ایتمك اصولنه واقف اولمازسه حقیقی بر مؤرخ اولاماز.»

تاریخك فن اولدیغی اکلاشلدقدن صوکره بو فنك تطبیقاتنده عصر حاضر مؤرخلری طرفندن تعقیب ایدیلن مختلف اصوللری‌ده تدقیق ایتمك اقتضا ایدر. تاریخ یازمق ایچون مختلف اصوللر واردر؛ بر تاریخ یا شخصی ویا غیر شخصی، یا اخلاقی ویا وطنپرورانه اولور.

تاریخده (شخصیت) و (غیر شخصیت) مسئله‌لری زمانمز مؤرخلری اره‌سنده

بك چوق مناقشاتى بادى اولمشدر. بر تاريخ شخصيمى اولماليدر، يعنى مؤرخ تاريخى يازاركن كندى حسياتنەده تابعمى اولماليدر، يوقسه غير شخصى يعنى حسياتنه تابع اولماملميدر؟ آلمان مؤرخلرندن رانكه الكزياده تاريخده غيرشخصيت طرفداريدر. رانكه دييوركه: «بر مؤرخ استقبالى تنوير ايچون ماضى‌يى محاكمه وحالى مستفيد ايتمليدر دينيور. بن بو درجه بالا پروازانه بر مقصد تعقيب ايده‌مم. يالكز وقايع نصل اولمش ايسه او صورتله كوسترمكه چاليشيرم.» رانكه‌نك بو فكرى ژورژ زيمه‌ل وماقس نورداو طرفندن مؤاخذه اولونيورسه‌ده تاريخك بر فن اولديغى نظر اعتباره آلنيرسه (غير شخصى) اولماسى اقتضا ايدر. شخصيت نظريه‌سنه تابع اولانلر حقايق حادثاتى حسيات شاعرانه‌يه، فضله مفتونيتلره فدا ايدرلر. برمؤرخده برعالم كبى‌شخصيتى فدا ايتمكه آليشمالى، حادثاتى برتحليل فنى دائره‌سنده تركيب وتحليل ايتمليدر. محاكمه‌لى تاريخ يازمق، حقـايق فنيه‌يه غايت مضر بر مسلك تعقيب ايتمكدر. روصونك ديديكى كبى: «كنجلر ايچون اك فنا مؤرخلر، تاريخى محاكمه ايدنلردر. اصل لازم اولان شى، وقايعدر! بونلرى اوقويان محاكمه ايتمليدر؛ انسانلرى آكلامق انجق بو صورتله قابل اولابيلير. مؤرخك محاكمه‌سى قارئه دائمى صورتده رهبر اولاجق اولورسه، قارئ بتون حادثاتى بشقه‌سنك كوزى ايله كورمش اولور؛ بو كوز اوكندن قالقار قالقماز هيچ بر شى كورمكه موفق اولاماز.» مؤرخك وقايع ماضيه حقنده يوروده‌جكى محاكمه نه‌قدر بليغانه، نه‌درجه خطيبانه اولورسه اولسون، مدقق برفكرك ضياى تنقيدى قارشيسنده بردومان كبى زائل اولور؛ بو صورتله وجوده كتيريلن تاريخ، طرفكيرانه اولمقدن قورتولاماز. حال‌بوكه مؤرخ يالكز حادثاته سويله‌تير، انلرى اولديغى كبى تصوير ايدر، دائما صاغلام ومقنع دلائله استناد ايتديره‌رك اسباب‌حادثاتى ايضاح ايلرسه، بيانات منطقيه‌سى ايله قارئنى دها زياده اقناعه موفق اولور. مثلا تەن (شمديكى فرانسه‌نك منشائى) ناميله يازديغى اثرده فرانسه انقلابى حقنده اوزون برمحاكمه يوروتمش، بومحاكمه نتيجه‌سنده انقلابى حقسز كورمش؛ حدتلنمش، آتشلر پوسكورمشدر. تەنك بو اثرى‌تاريخى اولمقدن زياده طرفكيرانه عد اولونابيلير. مومزنك (روما تاريخى) ده عين‌نقائصله معلولدر. مومزن بو اثرينى بر اثر فنى اولمقدن زياده براثر صنعتكارانه اولمق اوزره وجوده كتيرمشدر. (روما تاريخى) صنعت تصوير، شعشعهٔ اسلوب جهتيله اك نفيس

بر اثر تاریخیدر ؛ ایمپراطورلق دورینه قدر بتون وقایعی احتوا ایدن بو اثر ، شاعرانه ، فقط طرفکیرانه‌در ؛ طرز تحلیل یالکز دساتیره مستنداً یوروتولمشدر. حتی مومزنده بالآخره بونك فرقنه وارمش ، محاکماتی تعدیل ایتمك ایسته‌مش ، فقط اثرك قیمت صنعتکارانه‌سنه خلل ویرمه‌مك ایچون بو فکرندن واز کچمشدر.

ایشته بوکبی خطالره کرفتار اولمامق ایچون اشخاص وحادثات حقنده تقدیرات و محاکماتده بولونمقدن اجتناب ایتمك ، یالکز اسباب وحادثاتی تحلیل ایتمك اقتضا ایدر. عکسی صورتده حرکت ایتمك ، بر کیمیاکرك مواد سمیه‌یی ویاحادثات جویه‌یی تقبیح ومؤاخذه ایتمسنه بکزر .

تاریخ غیر شخصی اولدقدن صوکره آرتق اخلاقی و وطنپرورانه اولماسی نظر اعتباره آلنه‌ماز. فی‌الحقیقه تاریخك تأثیرات اخلاقیه‌سی انکار اولوناماز؛ فقط بو تأثیر تاریخدن بالواسطه استخراج اولونور. بر ملتك تاریخنده هرنقطه‌سی شایان تقبیح ومؤاخذه دکلدر؛ بهمه‌حال بیوك بیوك فضیلتلر، منفعتدن عاری فداکارلقلر، ملت اغورنده دوکولمش قانلر ، حاصلی بر چوق مآثر اخلاقیه و فضیلتپرورانه موجود اولابیلیر. ایشته مؤرخ ، حقایق حادثاتك ماهیت اصلیه‌سنی تغییر ایتمدن یالکز بوکبی معظمات افعالی تحلیل ایتمه‌کفایت ایدر. فوسته‌ل دوقولانژك دیدیکی کبی: «وطنپرورلکی تاریخ ایله قاریشدیرمق دائما تهلکه‌لیدر؛ چونکه بونلردن بری فضیلت ، دیکری فندر.» تاریخ ، حقیقتی بلاتردد تعقیب ایده‌جك اولورسه بشریته بالوسطه خدمت ایتمش اولور . بو صورتله هم فوائد کلیه تأمین ، هم ده معلومات لازمه اعطا ایدر . فقط افکار وطنپرورانه‌یه تابع اولارق حقایق ماضیه‌یی تحریف ایتمك دائما مضرو مغفلانه بر تأثیر اجرا ایدر .

تاریخ ، بشریتك حیات ماضیه‌سی اثناسنده وقوعه‌کلن حادثات بشریه‌نك تصویرینی، ایضاح وتسلسلنی تدقیق ایدر. بناءً علیه تاریخك غایه‌سی، جمعیات بشریه‌نك تکاملنی تدقیق ایلمکدن عبارتدر. بو تکاملده اشخاص منفرداً نظر اعتباره آلنه‌ماز؛ بتون هیئت اجتماعیه عرقی ایله ، محیطی ایله نظر اعتباره آلینیر . قوزه‌ن وقارلایل کبی اکثر مؤرخلرده تاریخده اك زیاده داهیلری ، نیچه‌نك تعبیری وجه ایله فوق البشرلری نظر اعتباره آلیرلر. حتی رانکه بیله قارلایل قدر افراطه وارمامقله برابر بر ملتك ویا بر دورك ترقیسی اودورك افکارینه تمثال مشخص تشکیل ایدن بیوك

كەلتلرە عائد بعض مسكوكات

داهيلرە تابع بولونديغنە قائلدر . « دنيـاىي آلت اوست ايدن شى دساتير دكلدر ؛ بو دساتيرى وجودە كتيرن ذى‌قدرت انسـانلردر . » فكرندە بولونور. زيبل ايلە طرايچكەدە عين فـكردەدرلر ؛ هر ايكيسى‌دە اشخاصە دهـا زيادە اهميت ويررلر . فقط اشخاصە ويريلن بو اهميت ، محيطى نظر اعتبارە آلمامق ديمكدر ؛ اشخاصى وجودە كتيرن شخصلرى دكل ، محيطلرى ودروننده ياشادقلرى هيئات اجتماعيەدر. ذكالرينك تنمو وانكشافى آنجق اومحيطك مساعد اولمسى سايەسندەدر . الك پارلاق. برذكا ، عقيم وغيرمساعد برمحيط ايچندە هيچ برشعلۀ معرفت ايثار ايتمدن انطفاپذير اولور. بناءً عليه تاريخ اشخاصدن زيادە جمعياتى تدقيق وتحليل ايدر.

تاریخك ادواره تقسیمی تاریخ، روایات موثوقه‌نك موجود اولدیغی دوردن اعتبارا مبدأ ایدر. فقط بو مبدأ هر قوم ایچون بردکلدر؛ مصر تاریخی میلادك ۳۰۰۰ سنه اولندن، یونان تاریخی ۸۰۰ سنه اولندن باشلار. چینلیلر ایله هندلیلر و آثوریلرك تاریخی میلاددن بیکلرجه سنه اول وقوعه کلن حادثاتی جامعدر.

تاریخ، عمومیتله درت دوره تقسیم اولونور: قرون اولی، قرون وسطی، قرون اخیره، عصر حاضر.

قرون اولی و یا ازمنۀ قدیمه مصرلیلر، عبرانیلر، کلدانیلر، آثوریلر، فنیکه‌لیلر، مدیالیلر، ایرانیلر، یونانلیلر، رومالیلر کبی شرق وغرب اقوام معلومه‌سنك مدنیات قدیمه‌سندن بحث ایدر. بو دور، مصرلیلردن روما ایمپراطورلغنك انقراضنه‌قدر دوام ایدر.

قرون وسطی و یا ازمنۀ متوسطه ۳۹۵ تاریخندن ۱۴۵۳ تاریخنه یعنی تئودوزك وفاتندن و رومالیلرك خرستیانلغی قبول ایتدکلری زماندن استانبولك عثمانلیلر طرفندن فتحنه یعنی روما شرقی ایمپراطورلغنك انقراضنه قدر دوام ایدر. باربارلرك غربه استیلاسی، اسلامیتك ظهوری، اهل صلیب مهاجماتنه قارشی مدافعاتی، دره‌بکلك اصولی، ترك ایمپراطورلغی، عثمانلیلرك ظهوری و آوروپاده تأسیس حکومت ایتملری هپ بو دوره داخلدر.

قرون اخیره و یا ازمنۀ جدیده، استانبولك عثمانلیلر طرفندن فتحی ایله باشلار. فقط بوطرز تقسیم هرمملکتده عیناً قبول ایدلمه‌مشدر. آوروپا مؤرخلرینك مطالعه‌سنه نظراً استانبولك فتحی ترقیات مدنیه نظرندن بر تکمل عد اولوناماز. حالبوکه طباعتك ایجادی و آمریقانك کشفی مراحل مدنیتده بیوك بر خطوه عد اولونابیلیر. او تاریخدن اعتباراً حیات اجتماعیه ایکی مهم دوره کچیرمشدرکه انلرده (انتباه) و (اصلاحات) دورلریدر. بتون انافس آثار صنعتکارانه انتباه دورینك زادۀ بدایعیدر. حکومتلر بیننده وقوعه کلن قانلی محاربه‌لر، بتون دین مجادله‌لری (اصلاحات) دورینك تأثیراتیله وقوعه کلمشدر. بناءً علیه بو دورك تأثیراتی، تاریخ تکامل نقطۀ نظرندن دها زیاده شایان اهمیتدر. ایشته بو سببدن آوروپا مؤرخلرینك فکرنجه قرون وسطی ۳۹۵ تاریخندن کشفیات دورینه؛ ازمنۀ جدیده کشفیات دوروندن فرانسه انقلابنه، عصر حاضر تاریخی‌ده فرانسه انقلابندن زمانمزه قدر امتداد ایدر.

تاریخك عمومیتله قبول اولونان طرز تقسیمی بوندن عبارتدر. فقط آلمان مؤرخلرندن بعضلری وقایعی قبل المیلاد وبعدالمیلاد اولمق اوزره ایکی قسمه تصنیف ایتدکاری کبی بعضلری‌ده افکار فنیه‌یه مستند اولمق اوزره اقوامك جغرافیا نقطهٔ نظرندن تقسیمنی نظر اعتباره آلیرلر. بو فکری تعقیب ایدنلرك نظریه‌سنجه، تاریخده طبیعت ایله بشر مشترکاً اجرای تأثیر ایدر. اقوامك تشکلات وطبایعی اوزرینه زمینك بیوك برتأثیری واردر. تاریخده اقلیمی، تشکلات ارضیه‌یی، دکزلرك قربیت و یا بعدیتنی، احوال مکانیه‌یی، حیوانات ونباتاتی‌ده نظر اعتباره آلمق لازمدر. اقوامك طبایعی ایله زمینك احوالی بیننده ارتباط دائمی واردر؛ عین زمین، اوزرنده یاشایان اقوامك استعداد وطبایعنه نظراً باشقه باشقه تأثیرات حصوله کتیرر. ایشته بو ملاحظه‌یه نظراً تاریخك جغرافیا نقطهٔ نظرندن تقسیمی قبول ایدلمشدر؛ فقط بو طرز تقسیم، مؤرخین بیننده تعمم ایتمه‌مشدر.

بشریتك حیات ماضیه‌سنی تدقیق ایچون تاریخك یالکز بوطرز تقسیم داخلنده یازلماسی کفایت ایتمز. بشرك مسکن ابدیسی اولان ارضك صورت تشکلنی، ایلك انسانلرك ظهورینی، قبل التاریخ نه درلو بر حیات اجتماعیه امرار ایلدیکنی‌ده مطالعه ایتمك لازمدر. صوك عصره کلنجیه قدر بتون مؤرخلر بو نقطه‌لری ایضاح ایتمکدن اجتناب ایلمشلردر. حتی له‌ئوپولد رانکه تاریخ عمومیسنه یازدیغی مقدمه‌ده: «ارض اسکانه صالح بر حالده ایدی واسکان‌ده ایدلمشدی؛ اقوام بر کتلهٔ بوقلمون حالنده یاشایارق بربرندن آیرلمشلردی. انلرك یازی ایجاد ایدلمدن اول‌ده مدنیتلری واردی؛ فقط تاریخ انجق یازینك ایجادندن اعتباراً بدأ ایدر.» دیور. فقط صوك عصر ظرفنده اجرا اولونان کشفیات قبل التاریخیه بر چوق شبهه‌لری حله مدار اولمشدر. بناءً علیه علم قبل التاریخ علماسنك مساعیٔ فوق العاده‌سی سایه‌سنده اك صوك یازیلان تاریخ عمومیلرده ارض و بشرك تاریخ خلقت وتکاملی، انسانلرك قبل التاریخ کچیردکلری ادوار مدنیه‌ده نظر اعتباره آلنمشدر.

۲. ارض وبشر

خلقت عالم حقنده بك مختلف فکرلر حاصل اولمشدر.
کتب مقدسه توراتك قولنه نظراً جناب حق دنیایی یوقدن وار ایتمش؛ فقط
دنیایه درحال بتون شعشعه‌سنی، بتون مکملیتنی بخش ایتمه‌مشدر. «ارض بیچمسز
وبوش ایدی؛ کرداب اوزرینه ظلمتلر استیلا ایدییور، قدرت ربانیه صولر اوزرنده
حکمفرما اولیوردی.» جناب حق اولا نوری خلق بیورمش، بوزمانك ابتدادن
انتهاسی بر کون اولمشدر. صوکره کوکی خلق بیورمش. یره‌دکی صولر ایله یرك
اوستنده‌کی صولر بربرندن آیرلمشدر. بعده قوری‌یی یاشدن آییروب دکزلرله
قره‌لری خلق بیورمشدر. اولا نباتاتی، صوکره آغاجلری خلق بیورمش، بو
صورتله اوچنجی کون اولمشدر. دها صوکره کونلری وهفته‌لری، آیلری وموسملری،
سنه‌لری کوسترن اجسام منیره‌یی یاراتمش، دردنجی کون اولمشدر. بعده صوده
یاشایان حیوانات ایله قوشلری خلق بیورمش، بشنجی کون اولمشدر. آلتنجی
کونده بر یوزنده‌کی حیوانات ایله انسانلری خلق بیورمش، بو صورتله دنیا
آلتی کونده یارادلمشدر.

ازمنهٔ قدیمه‌ده ارضی ایلك دفعه اولارق فنی بر صورتده تدقیق ایدن
یونانیلردر. یونانیلرك غیرت واقداماتی سایه‌سنده ازمنهٔ قدیمه‌نك اعتقادات سخیفه‌سی
کاملاً اورته‌دن قالقمش، بتون نظریات فلسفیه بر اساس فنی‌یه ابتنا ایتمکه
باشلامشدر. ارضك صورت تشکلنه دائر یونانیلرك الك اسکی اعتقادلرینك نه‌دن
عبارت اولدیغی معلوم دکلدر. تشکل عوالم حقنده‌کی الك اسکی یونان نظریه‌سی،
هه‌زیودك کتابنده موجود نظریه‌در. هه‌زیودك فکرنجه اولا عدم، صوکره
ارض خلق اولونمشدر. سما، طاغلر ودکزلر ارضدن ظهور ایتمشدر. فقط
بو عدمدن مقصد نه اولدیغی معلوم دکلدر. آریستوفان ایله آرسطو عدمی بر
فضای مظلم عد ایدییورلر. یالکز میله‌تلی آناقسی‌ماندر ارضك فنی بر صورتده
تدقیقی ایچون بر آدیم آتمش تلقی اولونابیلیر؛ قبل‌المیلاد آلتنجی عصرده کرهٔ
ارضك خریطهٔ عمومیه‌سنی وجوده کتیرن، آناقسی‌ماندردر.

فقط فيثاغورك نظريه‌سی بونلرك كافه‌سنه غالبدر .

خلقت عالم وافكار قديمه

فيثاغور ارضی دنيانك مركزی عد ايدردی. اوزمانلر بو نظريه پك زياده تعمم ايتمشدی . دها صوكره خلقت عالم حقنده افلاطونده بعض نظريه‌لر سرد ايتمش ايدی ايسه‌ده بو نظرياتده هيچ بر حقيقت فنيه بولونماديغندن قبول اولونمامشدی .

روماليلردن خلقت عالم ايله اشتغال ايدن محررلر پك آزدر . يالكز لوقره‌س طبيعت اشيا حقنده معظم بر قصيده وجوده كتيرمش ، اوويدده ارضك صورت تشكلندن بحث ايلديكی صره‌ده : «دكز ، ارض وسما خلق اولونمازدن اول قبهٔ كائنات وبتون طبيعت يكنسق بر منظره‌يی حائزدی . ايشته بو قبا وشكلسز ، معطل وبی‌حيات كتله‌يه عدم نامی ويرلمشدر . » صورتنده ادارهٔ افكار ايلمشدر .

خلقت عالم ايله ارضك شكلی خصوصنده عربلرده يونانيلرك فكرينه اقتفا ايلمشلردر . عربلرك فكرنجه ارض كائناتك اورته‌سنده بر كره‌دن عبارتدر . حتی سياح شهير ابوالفدا ، ارضك بر نقطه‌سندن قالقوب عينی استقامتی تعقيب ايدن ايكی سياحك بر كون بهمه‌حال قارشی‌يه كله‌جكلرينی بيان ايلمشدر .

مقابل فنيه

ارضك تشكلی حقنده‌كی نظريات بو درجه‌يی بولدقدن صوكره فنك ترقيات متواليه‌سی بو مسئله‌يی تماماً حل ايلمشدر . ارباب فنك تدقيقـاتنه نظراً فضا بدايتده غايت رقيق بر ماده ايله مملو ايدی . بو ماده‌يه دائر بو كون بر مثال آرامق لازم كليرسه سحاب مضی دنيلن اجسام سماويه كوستر- يله‌بيلير . ساحهٔ فضايه يايلان بو اجسـام تدقيق اولونورسه بعضلرينك خفيف لكه‌لردن ، بعضلرينك شبه‌كره‌يه مشابه ، بعضلرينك‌ده اطرافی بر حلقه ايله محاط مركزی بر كره‌دن عبارت اولديغی كورولور . ايشـته بونلره (سحاب مضی) ، لسانمزده‌ده (كهكشـان) ويا (صمان يولی) ديرلر . بو سحاب مضيلردن ٢٥٠٠ دانه‌سنی هيئت شناس شهير هرشل كشف ايتمش ، دها صوكره لاپلاس بو سحاب مضيلر واسطه‌سيله كائنات حقنده اك طوغرو بر فكر حاصل ايلمشدر .

سحاب مضی

مسلك شمسی

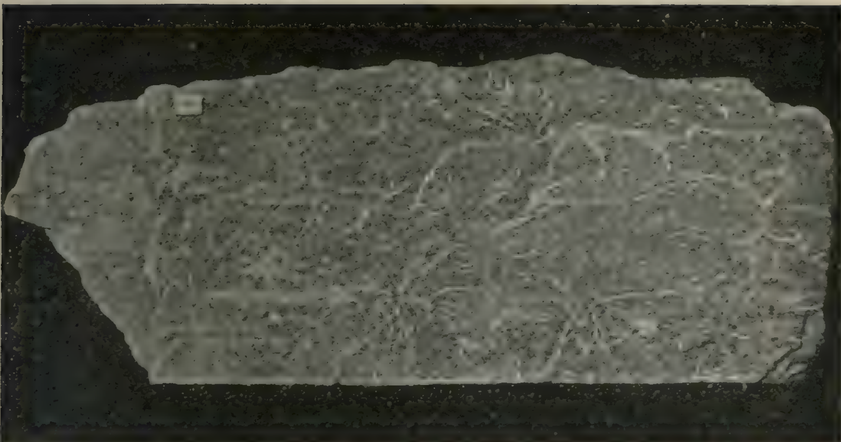
لاپلاسك فكرنجه مسلك شمسیمزده وقتیله بر سحا
مضی ایدی . دها صوكره بو سحاب مضینك مختلف قسملر
برر كره شكلنده طوپلانمش وبو صورتله مسلك شمسی وجوده كلشدی
ارض بو مسلكك بر سیاره‌سندن عبارتدی . واقعا هر سیاره‌نك محر
بربرندن آیری ایسه‌ده بونلر بیننده ینه برمناسبت واردر . بتون سیاره‌لر كونش

اطرافنده ، بتون پیکلرده بو سیاره‌لرك اطرافنده وعین استقامتده دور ایدرلر. کونش، سیارات وپیکلری، محرکلری اوزرنده دوندکلری کبی محورلری اوزرنده‌ده دونرلر ؛ هپسنك‌ده استقامت دوریه‌سی بر در .

بورادن اکلاشیلیورکه مسلك شمسی‌یی تشکیل ایدن سحاب مضی هم متحرك ، هم فضله بر درجهٔ حرارتده ایدی . مذاب وسیال بر حالده بولونان بو سحاب مضی غایت صغوق بر فضا درونده دونمش ، نهایت صغوق بر محیط ایچنده دور ایدن اجسام کبی اوده کتدکجه صغومشدر . ایصینان جسملر دائما بیور، صغویان جسملر دائما کوچولور . ارض‌ده بو سببدن کتدکجه کوچولمش، کوچولدکجه سرعت دوریه‌سی تزاید ایتمش ، سرعت دوریه‌سی تزاید ایتدکجه قوهٔ عن‌المرکزیه‌سی‌ده تزاید ایلمشدر ؛ او وجه ایله‌که محرکدن الك اوزاقده بولونان جزء فردلر بو قوهٔ عن‌المرکزیه تأثیریله کتلهٔ اصلیه‌دن آیریلارق زحلك حلقه‌سی کبی کتلهٔ اصلیه اطرافنده بر حلقه تشکیل ایلمشدر . بو حلقه‌نك سرعتی‌ده اساساً کتلهٔ اصلیه‌نك سرعتی درجه‌سنده اولدیغندن اوده دورنده دوام ایتمشدر . کتلهٔ اصلیه دائما تقبض ایلدیکی ایچون سرعتی تزاید ایتمش ، حلقه‌نك سرعتی ایسه آرتق هیچ تزاید ایتمه‌مش، وکتلهٔ اصلیه‌دن‌ده بیوك اولدیغی ایچون الك اول او صغومشدر .

فقط سما صرف قراکلق بر فضادن عبارت دکلدر . بر چوق یرلرنده، برر کونش تشکیل ایدن پارلاق ییلدیزلر موجوددر . بو ییلدیزلرك هر بری حرارت نشر ایدرلر . ایشته کتلهٔ اصلیه اطرافنده‌کی حلقه‌دن بو ییلدیزلره یاقین اولان یرلر چابق صغومامش ، اوزاق اولان یرلر دها چابق صغویارق اصل حلقه‌دن آیرلمش ، کندی باشنه بر کره تشکیل ایده‌رك دونمکه باشلامشدر . دها صوکره بو کره‌دن‌ده قوهٔ عن‌المرکزیه تأثیریله پارچه‌لر آیریلارق بونلرده پیکلری تشکیل ایلمشدر .

ایشته بو صورتله مرکزی بر کتلهٔ اصلیه اطرافنده برچوق کره‌لر حصوله کلمشدر . کتلهٔ اصلیه‌دن آیریلان پارچه‌لر کوچوك اولدقلری ایچون تصلب ایتمشلر، کتلهٔ اصلیه ایسه غایت جسیم اولدیغندن دائما نارابیض حالنده قالمشدر . کذا ارضدن آیریلان پارچه‌ده غایت کوچوك اولدیغندن درحال تصلب ایتمشدر . ایشته

فیل دیشی اوزرنده ماموت رسمی

بو کتلهٔ اصلیه کونش ، کتلهٔ اصلیه اطرافنده‌کی حلقه‌دن وجوده کلان کره‌لر سیارات، ارضدن آیریلان پارچه‌ده قمردر . مسلك شمسیمزك شوحالی میلیونلرجه عصرلر ظرفنده تشکل ایده‌بیلشدر .

ارصه او زمانلر ارض غایت صیجاق بر حالده اولدیغی ایچون اوزرنده دکل انسان ، حتی صو بیله طورامازدی. نهایت قشر ارض صغویه صغویه ۱۰۰ درجهٔ حرارته کلمش ، ارضك اطرافنی احاطه ایدن بخارات مایع حالنه کله‌رك سطح ارضه دوکولمش ، بو صورتله کوللر ، نهرلر ودکزلر وجوده کلمشدر . بو صو ، ارض اوزرینه غایت صیجاق بر حالده دوکولدیکی ایچون بر چوق اجسامی حل ایتمش ، بو اثناده قشر ارض کتدکجه قاتیلاشمش ، فقط مرکزی ینه آتش حالنده قالمشدر . از جمله ارض اوزرنده ۱۰۰ متره درینلکه اینلیرسه حرارتك ۲ درجه، ۱۰۰۰ متره‌ده ۲۰ درجه، ۱۰۰ کیلومتره‌ده ۲۰۰۰ درجه تزاید ایتدیکی وبویله بردرجهٔ حرارتده اك سرت قایالرك بیله اریوب مایع حالنه کلدیکی کورولورکه بوده قشر ارضك ۱۰۰ کیلو متره‌دن فضله قالینلقده اولمدیغنی اثبات ایدر .

سطح ارض بو صورتله تشکل ایتدکدن صوکره هوا ایله صو قشر ارضك تبدل ایتمسنه پك زیاده یاردیم ایتمشدر . ارض کونشله ایصندیغی جهتله اوزرنده

طاش دورينه عائد بعض آثار

بولونان دکز صولری تبخر ایدرك هوای نسیمی ایچنه صعود ایتمش ، فقط ارض یوارلاق اولدیغی ایچون کونش ارضك هرنقطه‌سنی عین حرارتله ایصیده‌مامشدر ؛ صغوق هوا کتله‌لرینی صیجاق هوا کتله‌لرینك بولوندقلری محله سوق ایتمش ، بو صورتله روزکارلر حصوله کلمشدر. قشر ارض شوصورتده تشکل ایتدکدن صوکره

طبقات الارض نقطهٔ نظرندن درت دور كچيرمشدر ؛ انلرده دور اول ، دور ثانى،
دور ثالث ، دور رابعدر .

طبقات الارضيه

دور اول، ارض اوزرنده حياتك ظهورى ايله باشلار . او
زمانلرده ياشايان حيوانلر شمدى بزم بيلديكمز حيوانلردن
بسبتون بشقه ايدى . دور اوله عائد مستحاثه‌لردن اكلاشلديغنه كوره بو حيوانات
معدوم الفقرات حيوانلردن عبارتدى ؛ قوربغه‌يه مشابه بعض حيوانلر دور اولك
صوكلرينه طوغرو ظهور ايتمشلردى . حيوانات ناعمه‌نك قسم اعظمى دور اولده
ظهور ايلمشلردى .

دور ثانى ، قشر ارضك حال سكونده بولونديغى دوره تصادف ايدر . بو
دورده او درجه جسيم اندفاعات بركانيه وقوعه كلمشدر . حيوانات زاحفه ايله
بالقلر ، صوكلرينه طوغروده قوشلر ظهور ايتمشدر . بو دورده‌كى حيواناتك
شكللرى دها منتظمدر .

دور ثالثده اك زياده جغرافيا نقطهٔ نظرندن مهم تبدلات وقوعه كلمشدر .
آلپ، پيره‌نه وهيمالايا طاغلرى بو دورده پيدا اولمشدر . ممه‌لى حيوانات بو دورده
ياشامش ؛ چيچكلر وخرما آغاجلرى ، كميكلى بالقلر ، كرتنكله‌لر ، قابلوبغه‌لر ،
كركدانلر بو دورده ظهور ايتمشدر. فيللر دور ثالثك نهايتنه طوغرو ياشامشلردر.
دور ثالث، طبقات الارض علماسنك نقطهٔ نظرنجه (مبشر بشر) عد ايدلمكده‌در؛
چونكه انسانلرك ظهورينه دلالت ايده‌جك حيوانات بو دورده پيدا اولمشدر .
بو كون كرهٔ ارض اوزرنده ياشايان حيواناتك كافه‌سى دور ثالثده ياشامشلردر .

دور رابعى حيات نقطهٔ نظرندن تفريق ايدن شى ارض اوزرنده ايلك دفعه
اولارق انسانك ظهور ايتمسى ، طبقات‌الارض نقطهٔ نظرندن تفريق ايدن كيفيتده
جوديه‌لرك پيدا اولماسيدر. اراضىٔ رابعه، قشر ارضك اڭصوك تكاملندن عبارتدر
دور ثالثك نهايتنده ودور رابعك بدايتنده الپ وپيره‌نه طاغلرى اوزرنده برچوق
جوديه‌لر موجوددى . بو جوديه‌لر ، شمديكى جوديه‌لره نسبتاً غايت جسيم ايدى
آلپ طاغلرنده‌كى جوديه‌لر (ليون) شهرينه قدر استيلا ايدردى . دور ثالثده
اندفاعاته باشلايان وولقانلر الآن حال فعاليتده ايدى . بو دورده ياشايان انسانلر

جودیه‌لر دورنده کییك آوی

آوجیلقله اشتغال ایدرلردی . الیوم معلوم اولان حیوانلرك كافه‌سی دور رابعده موجود ایدی؛ فقط بونلرك جسامتلری خارق‌العاده ایدی . دور رابعده انسانلرك ظهوری ایله طبقات الارضك‌ده شمولی ختام بولور ؛ آرتق او آندن اعتباراً ازمنهٔ قبل التاریخیه باشلار .

ازمنهٔ قبل التاریخیه ازمنهٔ قبل التاریخیه اوچ دوره آیریلیر : طاش دوری ؛ طونج دوری ، دمیر دوری . بو اوچ دور ازمنهٔ قبل التاریخیه‌ده یاشایان انسانلرك قوللاندقلری آلاته نظراً تقسیم ایدلمشدر . هر دور بر برینه مساوی دکلدر؛ احتمالکه طاش دوری دمیردورندن دهازیاده دوام ایتمشدر . هر مملکت عین زمانده بر دوری کچیرمه‌مشدر ؛ فقط هر مملکت اهالیسی طاش ، طونج ودمیر دورینی کچیره‌رك دائرهٔ مدنیته داخل اولمشدر . مثلا یونانیلر طونج ودانیمارقه وحشیلری طاش دورنده ایکن مصرلیلر دمیر دورینه داخل اولمشلردر . حتی زمانمزده اوسترالیا وحشیلرندن بر چوقلری واردر که بونلر الآن طاش دورنده‌درلر . بونلرك اوطوردقلری یرلرده وقتیله مغاره آدملرینك قوللاندقلری

آلاته مشابه چاقماق طاشلرینه، کمیك آلتلره تصادف اولونور. بونك ایچون ازمنهٔ قبل التاریخیه‌نك منقسم بولوندیغی اوچ دور بتون بشریت ایچون دکل، هر مملکت ایچون آیری آیری نظر اعتباره آلنمالیدر.

ازمنهٔ قبل التاریخیه‌نك یکانه وثائقی، *انقاض قبل التاریخیه‌*در. بو انقاض، طوپراقلر آلتنده کشف اولونان کمیك، طاش، طونج ودمیر بیچاقلر ایله بالطه‌لر، چوملکلر وادوات سائره‌در. اون سکزنجی عصره کلنجیه قدر بو انقاضه هیچ اهمیت ویرمزلردی. فقط اون طقوزنجی عصرك نصف اخیرنده منتظم بر اصول تحتنده حفریات اجرا ایدلمش، بو انقاض برر برر تدقیق اولونمش، حتی فرانسه‌ده (قبل التاریخ آثار عتیقه موزه‌سی) نامیله برده موزه کشاد ایدلمشدر. واقعا قبل التاریخ آثار عتیقه علمی هنوز فوق العاده بر صورتده ترقی ایتمه‌مش ایسه‌ده بو علمك بو کونکی ترقیاتی ایله ادوار قبل التاریخیه حقنده بر فکر صریح ایدینمك ینه ممکندر.

طاش دوری انسانلرك ایلك کچیردکلری دور، طاش دوریدر. بو دورك آثارینه دور رابعده یعنی اراضیٔ رابعه‌ده تصادف اولنمشدر. فرانسه علماسندن بوشه‌دوپه‌رت ۱۸٤۱ سنه‌سنده (صوم) وادیسنده چاقمق طاشندن بر چوق آلات وادوات کشف ایتمشدر. بو آلاتی چیقارمق ایچون کیل، چاقیللی قوم وچاموردن مرکب اوچ طبقه‌یی حفر ایتمکه مجبوریت حاصل اولمش، بو طبقه داخلنده اوکوز، کیك وفیل کمیکلری میدانه چیقمشدر. بدایتده بو کشفیاته او درجه اهمیت ویرلمه‌مش، فقط ۱۸٦۰ سنه‌سنده (صوم) وادیسنه بر هیئت مخصوصه کوندرلمشدر. هیئت اجرا ایلدیکی حفریات نتیجه‌سنده بو آلتلرك انسانلر طرفندن یونتولدیغنی تصدیق ایلمشدر. دها صوکره سن نهری وادیسنده، انکلتره‌ده، طونه وراین نهرلری حوضه‌لرنده بر چوق انسان کمیکلریله بو کبی آلتلره تصادف ایدلمشدر. آرتق بو کون بو آلتلرك ۲۰۰,۰۰۰ سنه اول یاشایان انسانلر طرفندن یاپیلدیغنه هیچ شبهه قالمامشدر.

کسمه طاشه دوری

طاش دوری ، علم قبل‌التاریخی علماسنجه (پاله‌ئولیتیك) یعنی کسمه طاش دوری ، (نه‌ئولیتیك) یعنی جلالی طاش نامیله ایکی قسمه آیریلیر . بو ایکی دور بر برندن پك فرقلیدر . کسمه طاش دوری انسانلرك ایلك دوریدر . بو دورده یاشایان انسانلر اك زیاده مغاره‌لرده اوطوررلردی . بو دوره عائد تدقیقاتده بولونان مورتیه‌نك فکرنجه مغاره‌لرده یاشایان انسانلر رن کیکی وماموت ایله معاصر ایدیلر . فرانسه‌ده مادلن مغاره‌سنده ١٨٦٤ سنه‌سنده کشف اولنان فیل دیشی بونی پك کوزل اثبات ایدر ؛ بو فیل دیشی پارچه‌سنك اوزرنده اکری دیشلری ایله غایت ظریف بر ماموت رسمی واردر. بو دورده‌کی آدملرك بویلری اوزون ایدی ؛ فقط شمدیکی انسانلرجه اورته بویلی عد ایدیلنلردن پك یوکسك دکلدی . دریلرینك رنکی اسمر ، تویلری پك چوقدی. کافه‌سی‌ده چیلاق کزرلر، اقلیمك لطیف اولماسندن‌طولایی صغوقدن متأثر اولمازلردی؛ اوزرلرنده‌کی تویلر انلری صغوقدن دائما محافظه ایدردی. واقعا بودورده یاشایان انسانلرك دری البسه کیمه‌لری‌ده ممکندی ؛ فقط اللرنده‌کی آلتلر حیوانلرك دریلرینی صویاجق درجه‌ده مکمل دکلدی. اك‌زیاده نهر وصو کنارلرنده اوطوررلردی. کذا یایلالرده‌ده اوطوررلر، پك یوکسك یرلرده اوطورمازلردی. دها صوکره بو انسانلر کتدکجه تکمل ایتمشلر ، کندیلرینه البسه‌ده وجوده کتیرمشلردر .

کسمه طاش دورنده یاشایان انسانلر اك زیاده آوجیلقله مشغول اولورلردی. بو آوجیلق کندیلرینی حیواناته قارشی محافظه ایچون دکل ، قارنلرینی طویورمق ایچوندی . اك چوق اوردقلری حیوانلر رن کیکی ایله بارکیر ایدی . بو حیوانلر کسمه طاش دورنده اهلی بر حاله کیرمه‌مشدی ؛ چونکه بو دورده یاشایان انسانلر حیواناتی کندیلرینه آلیشدیرمایی بیلمزلردی . کذا بو انسانلرده افکار وحسیات دینیه‌ده موجود دکلدی .

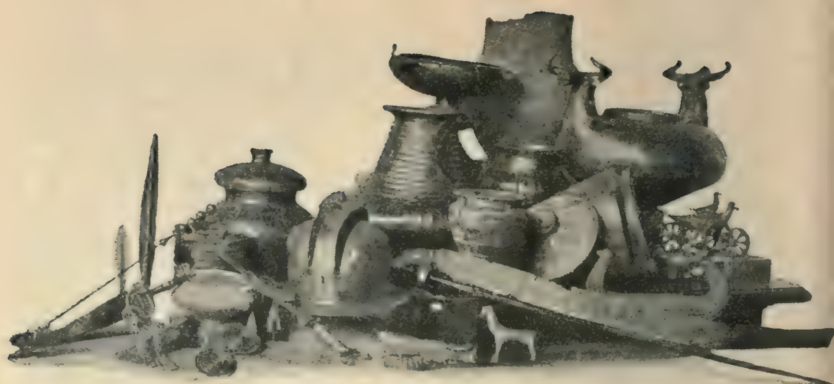
فقط ذوق تزین فوق‌العاده ایدی . یوزلرینی بویارلر ، بویونلرینه قبوقلردن ، حیوان دیشلرندن یاپیلمش زینتلر طاقارلردی . بو دورده یاشایان انسانلرده حسیات دینیه بولونمامسی، اولولرینه حرمت ایتمه‌ملریله ثابتدی. شمدی‌یه قدر اجرا اولونان حفریاتده بوکا دائر هیچ بر اماره‌یه دسترس اولونمامشدر . کشف اولونان سائر اثرلر ایسه بونلرك صنعتکار اولدقلرینی کوسترمکده‌در .

كول اوزرنده مساكن

جلالی طاشه دوری طاش دورینك اڭ مدنی انسانلری، جلالی طاش دورنده یاشایانلردر. بو دوره عائد آثاره اڭ زیاده كوللر ایچنده تصادف ایدلمشدر. جلالی طاش دورینه عائد آثار، كوللر اوزرنده‌كی مساكنده ودها طوغریسی قازیق بنالر داخلنده بولونان جلالی طاشدن آلتلر، طوپراق قاب پارچه‌لری، كوپك كمیكلری، استریدیه و میدیه قبوقلری، قره‌جه ویبان طموزینك كمیكلری، قیلچیقلری، بوراده یاشایان انسانلرك یمك آرتیقلری وسائره‌در.

كسمه طاش دورنده یاشایان انسانلر كوللر اوزرنده‌كی مساكنده اوطورر-لردی. بونلرك كوللر اوزرنده اوطوردقلری ایلك دفعه ١٨٥٤ سنه‌سنده كشف اولونمشدر. او سنه موسم غایت قوراق كیتدیكندن صولر آلچالمش، چامورلر

آوستریا و بوسنه‌ده‌کی مزارلرده بولونان آثار قدیمه

[ا]چنده اسکی قازیقلر اوزرنده بر چوق مسکنلر کوزه چارپمشدر. دها صوکره [ا]سویچره و آلمانیاده‌کی کوللرك کافه‌سنده بو کبی أولر کشف اولونمش، نوشاتل [ا]کولنده قرق طقوز، قونستانس کولنده اوتوز اوچ کوی بقیه‌سی میدانه چیقار-[م]شدر. کول اوزرنده‌کی مسکنلر بر قاچ متره درینلکده چاقیلان قازیقلر اوزرینه [ا]نشا ایدیلیردی. هر کوی ایچون ۳۰,۰۰۰ : ۵۰,۰۰۰ قازیق لازمدی. قازیقلرك [ا]وجی بالطه‌لرله سیوریلتیلیر، صوکره کمال مشکلات ایله کولك یتاغنه چاقیلیردی. [أ]ولر آغاج داللرندن یاپیلیر، اوزرلری لزوجیتلی چامور ایله صیوانیردی. هر [أ]وده بر اوجاق بولونوردی. اهالی اوفاق اوفاق جمعیتلر حالنده بوأولر درونده [یا]شارلردی. بو دورده کان انسانلر حیوانات اهلیه بسلرلر، اکدکلری حبوبات [ا]یله تغدی ایدرلردی. طوپراقدن معمول قابلر قوللانیرلر، ایپلك یاپمق، قماش [د]وقومق بیلیرلردی. قوللاندقلری چوملکلری کیلدن معمول، جدارلری انجه [و] غایت کوزل پیشیریلیردی. اوزرلرینه بعض خطوط هندسیه‌چیزرلر، چوملکلری [...] صورتله صنعتکارانه اعمال ایتمکه چالیشیرلردی.

قوللاندقلری آلتلر آغاج بر صاپه کچیرلمش جلالی بالطه‌لر ایدی. زینت [...]نامنده آیی، قورد ویبان طموزی دیشلری قوللانیرلردی. صدفدن، کهربادن [...]دانلقلر، بیله‌زیکلر و کوپه‌لر طاقینیرلر، زینته پك زیاده رعایت ایدرلردی. [...]نلر کسمه طاش دورنده یاشایان آدملر کبی آوجیلقله اشتغال ایدر وحشی آدملردن

طاش دورینه عائد قابلر

دکللردی . چیفتجیلك وچوبانلقله مشغول اولورلر ، احیای خاطرات ایچو
ابده‌لر رکز ایدرلردی . بو آبده‌لر : مه نهیر ، قروملهك ، دولمه‌ن وتومولوسدر
عبارتدر . مه نهیر (اوزون طاش)، سیوری طرفی طوپراغه صاپلانمش اوزو
بر طاشدن عبارتدی. اکثریا برقاچ مه‌نهیر بر صره‌یه دیکیلیردی. (قارناق)ده
(بره‌تانیا)ده ٤,۰۰۰ قدر مه‌نهیر اون بر صره اوزرینه دیکلمشدی . بوراده یك
چوق مه‌نهیر موجود ایدی .

قروملهك (طاش دائره) دائره واری دیزلمش ایری طاشلردن عبارتدی . بو
طاشلرله مه‌نهیرلر احیای خاطرات ایچون رکز ایدیلیردی .

دولمه‌نلر (طاش ماصه‌لر) ایسه بر نوع اوطه‌دن عبارتدی . بو اوطه‌ل
دیکلکنه قونولمش بر قاچ طاشك اوزرینه افقیکلنه قپادلمش طاشلردن وجود
کتیریلیردی . تومولوس دنیلن دها بر طاقم آبده‌لرده واردی‌که بونلر دولمه‌نلر
برابر برر مزار مقامنده ایدی . تومولوسلره آوروپانك شمال وشرق طرفلرنده
اسوبچره ، دانیمارقه و آلمانیاده ، فرانسه‌نك شمال شرقیسنده ؛ دولمه‌نلر ایله مه‌نهیر
لرده‌ده انکلتره ایله فرانسه‌نك غربنده تصادف اولونور . بر دولمه‌ن ویا تومولو
آچیلدیغی زمان دائما بره‌اوطورمش ویا یاتمش وضعیتده انسان کمیکلرینه وبوکمیکلر
یاننده‌ده اکثریا سلاحلره ، چوملکلره ، تزییناته تصادف اولونور . بو مزارلر

طونج دورینه عائد اسلحه ومزینات

ك اسكیلرنده بولونان آلتلر جلالی طاشدن بالطه‌لردر. تزیینات‌ده استریدیه قبوغی،
كمیك ویا فیل دیشی كردنلك ایله انجولردن عبارتدر. چوملكلر قولبسز، اوزری
چیز كیلرله مزین وغایت ساده‌در. كذا بو مزارلرده وقتیله جنازه مراسمنده ییلن
حیوانلرك كمیكلری‌ده واردر. بو كمیكلرك ایچنده رن كییكنك كمیكی بولونمادیغنه
اقیلیرسه بو آبده‌لرك كول اوزرنده‌كی مسكنلردن صوكره انشا ایدلدیكی آكلاشیلیر.

طونج دوری

انسانلر معدنی اریتمکه موفق اولور اولماز ایلك اول سلاح اعمالنده قوللانمشلردر . باقیری چیقارمق قولای وایشلەمكدە او درجه کوج اولمادیغی ایچون انسانلرك ایلك اول استعمال ایلدکلری معدن باقیردر. فقط باقیردن یاپیلان سلاحلر پك چابق بوزولدیغی ایچون بونلره قالای‌ده قاتیلمش وبو خلیطه واسطه‌سیله طونج استحصال ایدیله‌رك بتون سلاحلر طونجدن اعمال ایدلمشدر .

طونج سلاحلره ، طونج آلات وادواته اك زیاده کول اوزرنده‌کی مسکنلرك صوك دورلرنده تصادف اولونور . بو آلات : بالطه ، خنجر ، مزراق اوجی ، قبضه‌سز قلیج ، طیرپان ، قویجه ، طوپلی ایکنه ، بیله‌زیك وسائره‌دن عبارتدر . بو آلاتك کافه‌سی طونجدن اعمال اولونمشدر. طونج آثار قدیمه‌نك اك چوق بولوندیغی مملکتلر اسوج ، دانیمارقه و آلمانیادر . کذا مجارستان ، لهستان ، اسویچره ، قبریس وترووادەده باقیردن معمول آثاره تصادف اولونمشدر . بو آثارك کافه‌سی اعمال اولوندقلری مملکتك طرز واصولندەدر . طونج دوری بشریتك مترقی دوریدر . بو دورده کوللر اوزرنده‌کی مسـکنلر دها منتظم یاپیلمش ، صنایع سائره دها زیاده ترقی ایتمش ؛ آلتون، صیرچه وکهربادن زینتلر وجوده کتیرلمشدر. طونج دورنده یاشایان انسانلر قماش اعمال ایدرلر ، اولولرینی کفنلره صارارلردی. حتی دانیمارقه‌ده بودوره عائد بر تومولوسده یوکدن معمول قماشه صاریلی بر اولویه اولدیغی کبی تصادف ایدلمشدر .

مصرده طونج دوری میلاددن ۳۷۰۰ سنه اوله تصادف ایدر. یونانستانده ایسه دور مذکور دمیر دورندن مقدمدر .

دمیری اریتمك طونجدن دهـا کوج اولدیغی ایچون دمیر دهـا صوکره‌لری استعمال ایدلمشــدر . فقط بو معدن غایت سرت و کسکین اولدیغندن دمیر کشف ایدیلیر ایدلمز درحال اسلحه اعمالنده قوللانلمشدر. هومەر زماننده دمیر یونانیلرك اك قیمتدار بر معدنی ایدی . قیلیجلر کاملاً دمیردن اعمال اولونور ، طونج باشـقه شیلرده قوللانیلیردی .

دمیر دورنده اعمال اولونان آلات و ادوات بالطه ، قیلج ، اوق و قالقاندن عبارتدی . بو اشیایه طاش ویاتخته برتابوت ایله کومولن اسـکلتلر یاننده پك چوق

طاش دورینه عائد آثار

تصادف اولونور. اسکی محاربه‌لرك وقوعه کلدیکی محللرده بوکبی آثاردن پك چوغی کشف ایدلمشدر. (شله‌زویغ) ده، اسکی بر محاربه میداننده ١٠٠ قیلج، ١٠٠ مزراق، ٣٠ بالطه، ٤٦٠ اوق، ٨٠ بچاق، ٤٠ قارغی کشف اولونمشدر؛ بونلرك کافه‌سی‌ده دمیردن معمولدر. بوصورتله کشف ایدیلن دمیر معمولات پك چوقدر.

آوروپای وسطاده بولونان انسانلر دمیری رومالیلردن پك چوق زمان اول کشف ایتمشلردر. آوستریاده (هال شتاد) طوز معدنلرنده ٩٨٠ مزار آچیلمش، بونلرك ایچنده دمیر وطونجدن معمول پك چوق آثاره تصادف ایدلمشدر.

ایشـته ازمنهٔ قبل‌التاریخیه‌نك منقسم بولوندیغی ادوار بوندن عبارتدر. فقط بو علم هنوز پك یکی اولدیغی ایچون قبل‌التاریخ یاشایان انسانلر حقنده‌کی معلومات، تصادفاً بولنان بعض انقاضك تدقیقی ایله استحصال اولونان دلائلدن عبارتدر. مثلا ودورلردن هربرینك نه‌قدرزمان دوام ایتدیکی، هر مملکتده بو دورلرك عین‌اقوام لرفندنمی کورولدیکی، یوقسه الیوم کشف ایدیلن آلاتك بشـقه بشـقه قوملر لرفندنمی اعمال ایدلدیکی هنوز معلوم دکلدر.

بناسی

کرهٔ ارضده بولونان انسانلرك کافه‌سی برنوعه منسوبدر؛ فقط بتون انسانلر بربرینه تمامی تمامنه بکزه‌مزلر. بونلر بویجه، اعضالرینك وباشلرینك کلنجه، خطوط وجهیه‌جه، کوزلرینك، دریلرینك وصاچلرینك رنکنجه بربرندن

تخلف ایدرلر. ایشته بو فرقلردن طولایی کرهٔ ارض اوزرنده بولونان انسانلر مختلف عرقلره یعنی جنسلره تقسیم اولونور. هر جنس بربرینه بکزه‌ین و سائر عرقلردن بسبتون آیریلان انسانلردن متشکلدر. هر جنسك طرز تشکلی او جنسك سیماسنی تشکیل ایدر.

کرهٔ ارض اوزرنده بللی باشلی درت جنس واردر: جنس ابیض، جنس اصفر، جنس اسود، جنس احمر.

جنس ابیضك دریسی آچیق رنکده، برون و دوداقلری انجه، صاچلری یموشاق، صقاللری چوق، باشلرینك شکلی مختلفدر. بو جنس آوروپاده، آفریقای شمالیده، آسیای غربیده ساکندر.

جنس اصفرك دریسی صاری رنکده، یاناقلرینك ألماجق کمیکلری چیقیق، کوزلری چکیك، صاچلری دیك، صقاللری سیره‌ك، قفالری قیصه‌در. آسیای شرقیده چینلیلر، ژاپونلر، تاتارلر، فینوالر، لاپلر، باسقلر، موغوللر، ترکلر، مجارلر، یعنی اقوام تورانیه بو جنسه منسوبدرلر.

جنس اسودك دریسی سیاه، دوداقلری قالین، برونلری یاصی، صاچلری قیورجق، قفالری اوزوندر. آفریقاده‌کی زنجیلر ایله آفریقادن اسرا تجارتی زمانلرنده آمریقایه کوندریلن زنجیلر بو جنسدندر.

جنس احمرك دریسی باقر رنکنده، صاچلری قیصه، خطوط وجهیه‌سی جنس اصفرککنه مشابهدر. بونلرك عرق اسود ایله عرق اصفرك اختلاطندن حاصل اولدقلری ظن ایدلمکده‌در. آمریقانك اقوام قدیمه‌سی بو جنسه منسوبدر.

اقوام اقوام متمدنه‌نك همان کافه‌سی جنس ابیضه منسوبدر. اجناس سائره‌یه منسوب انسانلرك بعضلری ازمنهٔ قبل التاریخیه‌ده یاشایان انسانلر کبی حال وحشتده قالمشلردر. جنس اصفردن چینلیلر کندیلرینه مخصوص بر مدنیت، بر حکومت تشکیلنه موفق اولمشلردر؛ فقط بونلر آسیانك تاا اوراوجنده بولوندقلری جهتله اقوام سائرهٔ متمدنه اوزرنده اجرای تأثیر ایده‌مه‌مشلردر. ایلك اقوام متمدنه آسیا ایله آفریقا آره‌سنده ظهور ایتمشدر. بونلرده: نیل وادیلرنده یاشایان مصریلر، فرات وادیلرنده یاشایان کلدانیلردر. بو ایکی قوم زراعتله مشغول اولمشلردر. فقط

بونلرك منشألری حقنده هنوز معلومات قطعیه یوقدر . مصرلیلردن صوکرده میلادعیسادن اول یکرمنجی و اون بشنجی عصرلر ارەسنده آسیا طاغلرندن اینن بر چوق قبیلەلر آوروپایه و آسیانك غرب طرفلرینه یاییلمشلردر . بتون بو قبائل باشلیجه اوچ اقوامه آیرلمشدرکه انلرده اقوام حامیة (تورانیة)، اقوام سامیه ، اقوام آریه ویا هند و آوروپائیەدر.

اقوام حامیة (تورانیة) ایله سامیه و آریه بیننده ظاهراً اودرجه واضح بر فرق موجود دکلدر. بونلرك صوك ایکیسی جنس ابیضه منسوبدر. بو صنفلره منسوب اقوامك چهرەلری بیضی ، خطوط وجهیەلری منتظم ، دریلری آچیق رنکده ، برونلری دوزکوندر. اقوام سامیەنك اك زیاده ارمنستان طرفلرندن کلدکلری ملحوظدر. بونلرك علائم ممیزەسندن باشلیجەلری طرز افکار وبالخاصه لسانلریدر . ایشته السنەجه موجود اختلاف اقوام سامیه ایله اقوام آریەیی تفریقه پك زیاده مدار اولمشدر.

آسیاده هندلیلرله ایرانیلر، آوروپاده یونانلیلرله ایتالیانلر، اسپانیوللر، آلمانلر، اسقاندیناویالیلر، اسلاولر (روسلر، پولونیالیلر، صربلر) اقوام آریەدندر. عربلرله یهودیلر وسوریەلیلر اقوام سامیەدندر .

ازمنۀ قدیمه اقوامندن بابللیلرله آثوریلر ، وفنیکەلیلر ، عبرانیلر، مصرلیلر، اقوام سامیەدن ؛ هندلیلر، مدیالیلر، ایرانیلر، یونانلیلر، رومالیلر، کەلتلر (غول وبرەتانیا اهالیسی)، توتونلر (جرمنلر، انکلیزلر، اسقاندیناویالیلر) ، اسلاولر اقوام آریه ویا هند وآوروپائیەدندرلر .

موغوللر ، مانچولر ، ترکلر ، اورال وفینوالیلرده اقوام تورانیەدندرلر .

فقط بو کون بر قوم ، اقوام آریه ویا سامیەدن اولمادیغی حالده السنۀ آریەدن وسامیەدن برینی تکلم ایدەبیلیر . مثلا بر زنجی انکلیز جنسنه منسوب اولمادیغی حالده انکلیزجه تکلم ایدر. بونك ایچون اقوامك تصنیفنده لسان مسئلەسنی نظر دقته آلمق او درجه سالم بر حقیقت استحصالنه مدار اولاماز . لسان ایله جنسیت بیننده ارتباط اولمادیغی کبی عرق ایله قومیت بیننده‌ده ارتباط یوقدر . بو کون هربری برر ملت نامنی آلان بیوك قوملر مختلف جنسلردن تشکل ایتمشدر. برقومه منسوب انسانلر کاملاً عین جنسه منسوب دکلدرلر .

٣. بشريتك صورت تكاملى

ازمنهٔ قبل التاريخيه‌نك وحشت دورلرندن صوكره افكار وحياتك ، نظامات واعتقاداتك بر قاعدهٔ تكامله تابع اولديغى كورولور. بوقاعدهٔ تكامل، اولا عائله‌نك طرز تشكل وترقيسنده تظاهر ايدر .

عائله تاريخـك ايلك دورلرنده عائله‌نك پك زياده اهميتى واردر. بودورلرده وحدت اجتماعيه‌يى همان دائما عائله تشـكيل ايدردى . عائله حكومت ايچنده اوفاق بر حكومت كبى ايدى . عائله رئيسى بو حكومتك بر حكمدار مطلقى ايدى. فقط هيئات اجتماعيه ايچنده عائله بو درجهٔ تكملى بولمازدن اول قادينـله اركك بيننده‌كى مناسـبات بر دائرهٔ انتظام داخلنده دكلدى . بر قادين مختلف ارككلرله مناسـباتده بولونديغى ايچون چوجق يالكز والده‌سنى طانير وانك نامى ايله توسيم اولونوردى . يونانسـتانده كه‌كروپس زماننه قدر بو عادت حكمفرما اولمشـدى . قادين ايله چوجقلر اركك مالى متابه‌سنده ايدى . بر عائله رئيسى انلره ايستديكى كبى معامله ايدردى . عائله ايچنده پدرك نفوذى تزايد ايلدكدن صـوكره عائله بر وحدت اجتماعيه وجوده كتيرمشدى. فقط قادينك نفوذى ينه اركككى درجه‌سنده دكلدى . يونانيلرله روماليلرده قادين اركك مشروع بر اسـيرى ايدى . اركك بونى ايستديكى صورتده استخدام ايدردى ؛ يالكز مصرليلرده اركك ايله قادينك حقوقى مساوى ايدى .

لسانه بشريتـك مراحل تكاملنده عائله‌دن صـوكره نظر دقته آلنه‌جق لساندر. ايلك انسانلرده لسان غير ملفوظ تعجبلردن، مختلف طور واشارتلردن عبارتدى. اشارتلرله افادهٔ مرام ايتمك مكالماتده بيوك بروظيفه ايفا ايدردى. افاده اولونامیان سوزلرى اتمام واكمال ايچون اشارتلره مراجعت ايديليردى . ايلك انسانلر هجالرى قوللانمغه باشلادقلرى زمان اولا حروف ندا وتقليدلرله باشلامشلردى. بو كلمه‌لر هپ برر هجالى ايدى .

بر هجا دورندن صوكره متعدد هجالى كلمه‌لر استعمال ايدلمشـدى . بو كلمه‌لر ،

[ا]یکی کلمه‌لر تشکیل ایتمك ایچون مختلف مجالری بر برینه برلشدیرمکله حاصل اولوردی. [ل]سانك بو ایکی دورندن صوکره تصریف استعمال ایدلمش، کلمه‌لره مادهٔ ابتدائیه وانتهائیه علاوه ایدیله‌رك افادهٔ مرامك تسهیلنه غیرت اولونمشدر. بوکون هند و آوروپائی لسانلردن یونانیجه، لاتینجه، اسپانیولجه، ایتالیانجه، انکلیزجه، آلمانجه ودها سائر لسانلر هپ السنهٔ تصریفیه‌دندر. بو لسانلرك هیچ بری بو کونکی مرتبهٔ کماله بردنبره واصل اولمامشدر. کافه‌سنك‌ده مشتق اولدقلری لسان بردر؛ اوده آریه لسانیدر. فقط اوزمانکی آریه لسانی ایله بوکونکی لسانلرك درجهٔ تکاملی اره‌سنده پك اوزون بر دوره موجوددر.

[ی]ازی — یازینك ایجادی تکامل السنه‌یه پك زیاده خدمت ایتمشدر. فقط یازی‌ده لسان کبی مختلف دوره‌لر امرار ایلمشدر. یازینك ایلك دوره‌لری اشکال [خ]ارجیه‌نك ترسیمندن عبارتدی. کسمه طاش دورینه عائد اولمق اوزره فیل دیشی [ا]وزرینه محکوك تصادف اولنان او قبا رسملر، یازینك ایلك دورینی تشکیل ایدر. [ا]و زمانلر یازی، اشیای محیطه‌یی ترسیم ایلمکدن بشقه بر شی دکلدی. بر از [ص]وکره بو رسملر برقات دها ساده‌لشدیرلمش، هیه‌روغلیف بوصورتله وجوده کلمشدی. [د]ها صوکره اسمی هر هانکی بر صورتله تلفظ ایدیلن اشارتلری پایه پایه بو اشا[ر]تلری او کلمه‌یه دلیل عد ایتمکه آلیشلمش، صوتی یازیلر بو وجه ایله وجوده [ک]لمشدر. صوتی یازیلر ایلك اول ضمیرلری، فعللری، کلمات توصیفیه‌یی افاده‌ده، حاصلی [ر]سم ایله ارائه‌سی ممکن اولمیان شیلرده استعمال ایدلمشدر. نهایت فنیکه‌لیلر صدالرك [د]لالت ایتدکلری اشارتلری ترکیب ایدرك یازی‌یی وجوده کتیرمشلردر. لسان [و] یازی بشریتك تکاملی و اقوامك طریق مدنیتده ترقیسی خصوصنده اك مهم بر [ع]امل وظیفه‌سنی کورمشدر.

[د]ین — بشریتك تکاملنده دینك بیوك بر تأثیری اولمشدر. ایلك انسانلرده حسیات دینیه باشلیجه ایکی حسدن نشأت ایلمشدر: قورقو، امید. بو ایکی [ح]س اك زیاده، بی‌رحم بر طبیعته قارشی محافظهٔ نفس ارزوسندن ایلری کلمشدر. [م]دهش بر صاعقه، آنی بر شمشك ایلك انسانلرك اعصابی اوزرنده بر حس

طونج دورینه عائد آثار قدیمه

هراس حصوله کتیرر ، ایی وفنا بتـون قوای طبیعت ارقەسنده بهمه‌حال بر
شخصیت موجود ظن ایدیلیردی . ایلك انسانلر ذی‌روح ایله غیر ذی‌روح بیننده‌کی
فرقی ادراك ایده‌مزلردی. هر جسم متحرك آنلرك عندنده بر حیـاته، بر آرزوبه
مالکدی. افقك بر نقطه‌سندن طلوع ایدوب اوبر نقطه‌سنده غروب ایدن کونش، اطرافی
ایکلتیلریله طولدیران روز-
کارلر، آفاقی ولوله‌لر ایچنده
بر اقان کوك کورولتیلری ،
قایقلری صولت امواجیله
بوتان دکزلر ، بتون بو
شیلری کندی کبی ذی حیات
ظن ایدرلر ، بو قوای فوق
الطبیعه‌نك مظالم ودهشتندن
قورتولمق ایچـون انلری
هدیه‌لر ، قربانلرله تسکینه
چالیشـیرلردی . ایشته بو
صورتله ایلك انسانلر اولا
بت‌پرست اولمشلر، حسیات
دینیه بو صورتله پیدا اولدقدن
صوکره کندیلرینه معبودلر
وجوده کتیرمشلردر . د
صوکره بشریت وحدانیت
الهیه‌یی ادراك ایتمش ، بر
معبودك سجده بر شکرانی
اولمغه اندن صوکره باشلا
مشدر . بناءً علیه بشریتك
ادوار دینیه‌سی نظر دقت
آلنیرسـه : بت‌پرستلك
مشرکلك، وحدانیت‌پرستلك
کبی اوچ دور کچیردیکی
تظاهر ایدر . وحـدانیـ

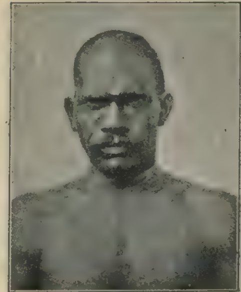
طونج دورینه عائد اسلحه

الهیه‌یی تصدیق اساسنه‌مستند اولان ادیان، دینك الکصوك دورهٔ تکاملنی تشکیل ایدر

اجناس بشر

قبائل مختلفه‌یه منسوب ارکك و قادینلر

حکومتلرك تشکلی

انسانلرك طریق مدنیتده ترقی ایتملرینه مدار اولان اسبابك اك مهملرندن بری ده حکومت حالنده، مجتمعاً یاشامالریدر. انسانلرك ایلك حکومتلری محافظهٔ موجودیت اساسنه مبتنیدر. بتون انسانلر، انضباط ایله تأمین موجودیت قابل اولاجغنی ادراك ایتمشلر؛ متعدد قبیله‌لر حالنده

یاشایه‌رق برر ئیسه تابع اولمشلردر. فقط حکومتلرك ظهور و تشکلنه مدار اولان مؤثر بالکز محافظهٔ نفس حسندن عبارت دکلدر؛ بوخصوصده ترقیات صناعیه‌یی‌ده نظر اعتباره آلمق اقتضا ایدر. صنایعك ترقیسی ثروتلر بیننده عدم توازن حصوله کتیرمش، برچوق زنکینلرك محافظهٔ ثروت ایچون جمعیتلر وبناءً علیه حکومتلر تشکیل ایتدکلری کورلمشدر. فقط صنایع تأثیریله وجوده کلن حکومتلر، حرب قورقوسی ایله وجوده کلن حکومتلر درجه‌سنه واصل اولامامشلر، صناعت پرور قوملر قسو محافظهٔ انتظام ایده‌مه‌مشلردر. بوکبی اقوامده رقابت دائما موجود اولدیغی حالده حاکمیت عسکریه‌یی حائز اولان حکمداره هیچ بر رقیب ظهور ایتمه‌مشدر. ایشته بوصورتله حرب ایله صنایع حکومتلرك ظهورینه باشلیجه ایکی سبب تشکیل ایلمش، بو ایکی عنصرك مرور زمان ایله اکتساب ایلدیکی تکامل حکومتلرك نظامات سیاسیه‌سی اوزرینه‌ده اجرای تأثیردن خالی قالمامشدر.

انسانلرك ترقیسنه بادی اولان مؤثرات انسانلر حکومت حالنده یاشامغه باشلادقدن صوکره ساحهٔ مدنیتده عین درجه‌ده ترقی ایده‌مه‌مشلردر. بعضلری فوق‌العاده ترقی ایتمشلر، بعضلری حال وحشتده قالمشلردر. بشریتك شو صورتله ترقیسنی تأمین ایدن، انلر بیننده غایت عظیم فرقلر تولید ایله‌ین بعض مؤثرات موجوددرکه، برقومك نه‌سببدن ترقی ایتدیکنی، دیکرینك نه‌کبی اسبابدن طولانی طریق مدنیتده پك کری قالدیغنی اکلامق ایچون بو مؤثراتی نظر اعتباره آلمق اقتضا ایدر.

تکامل اقوامه اجرای تأثیر ایدن عناصرك باشلیجه‌لری: محیط، عرق، وراثت، اعتقادات وسائره‌دن عبارتدر.

محیط محیطك تأثیری غایت مهمدر. خصوصیله اقلیم، اقوامك طبایعی اوزرینه پك بیوك بر تأثیر اجرا ایدر. صغوق ویابس بر اقلیم عزم وشدتی، ارزوی مساعی‌یی تزیید وقوهٔ مرامی تقویه ایلر. صیجاق براقلیم ایسه بالعکس رخاوت، ذوق استراحت، میل اذواق، خوف مساعی کبی حسلرك تولدینه بادی اولور.

بوندن بشقه، یاشانیلان محیطك درجهٔ حرارتی، ضیانك درجه‌سی، روزکارلرك استقامتی‌ده انسانك روح و جسمی اوزرنده بشقه بشقه تأثیرات حصوله

كثيرر. طاغلق اراضيده ياشايان بر انسان ايله اووالق يرلرده و يا آطه‌لرده ياشايان انسانلر بيننده چوق فرق واردر. طاغلق يرلرده ياشايانلر ايكى كشينك كچه‌ميه‌جكى طار يوللردن يالكز باشلرينه كچدكلرى، اكثريا منزويانه ياشادقلرى ايچون بو اهالى دائما سكوتى وقناعتكار اولور. اووالق يرلرده ياشايانلر غايت شن، آطه‌لرده ياشايانلر ايسه تهلكه‌ٔ امواجى كوردكلرى ايچون دائما جسور اولورلر. بو مؤثرات، اقوامك طبايعنه و بناءً عليه فكر صنعتكارانه‌سنه، غيرت و فعاليتنه و طولاييسيله‌ده مدنيتجه ترقى ايتمسنه پك بيوك بر تأثير اجرا ايدن اسبابدن عد اولونابيلير. بو كبى اسباب محيطيه‌نك تأثيرى بشريتك ايلك زمانلرنده فوق العاده بر صورتده حس اولونور؛ بوتأثير مختلف عرقلرك يكديكرندن تفريقى خصوصنده پك بيوك بر وظيفه ايفا ايلمشدر. محيطك تأثيراتى مرور اعصار ايله اقوام اوزرنده ارثى برحاله كلمش، نهايت هر قومك فانا پذير، ابدى اولان طبايعنى تشكيل ايلمشدر. بوطبايع هر قومده قطعى بر صورتده تشكل ايتمشدر. اختلاط اقوام ايله تبدل ايتمش، سائر اسباب تأثيريله توقف ويا ترقى ايلمش، فقط بالآخره او درجه بر تأسس، بر تقرر پيدا ايتمشدركه، بو كون بو طبايعك تأثير محيط ايله تبدل ايتمسى پك مشكلدر. اولسه اولسه انجق بر مهاجرت ويا فتوحات نتيجه‌سى اولارق، اوده پك اوزون بر مدتدن صوكره تبدل ايده‌بيلير.

عرق اجناس بشر بو طبايعى اكتساب ايدنجيه قدر يوز بيكلرجه سنه‌لر مرور ايتمشدر. بو زمان ظرفنده تأثير محيط ايله طبايع تقرر ايلمش، عرقلر بيننده فرقلر حاصل اولمشدر. بو فرقلرى اك زياده تعيين ايده‌بيله‌جك بر علم وارسه اوده علم الروحدر. علم الروح اثبات ايديوركه تشكلات دماغيه‌لرى يكديكرينه مشابه اولان عرقلر عين احوال داخلنده بولوندقلرى زمان، اشكال خارجيه‌لرى بربرينه مشابه اولمازسه ينه عين تكاملاتى اظهار ايده‌بيليرلر. بونك ايچون اقوامك طبايع روحيه‌سنى نظر اعتباره آلمق، انلر بيننده‌كى فرقى تعيين ايچون اك معتبر بر ميزان اولابيلير.

بر قومده اك زياده نظر دقته آلنه‌جق او صاف روحيه، عزم وذكادن عبارتدر. اقوامك تاريخده بيوك بر وظيفه ايفا ايتمسنه عزمك فوق العاده تأثيرى

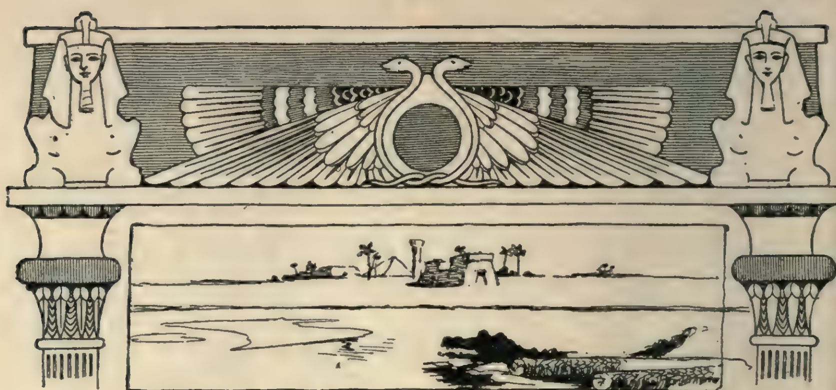
اولمشـدر . عزم ، ذكادنزده فائق بر تأثير اجرا ايدر . روماليلر دور انحطاطد
بولوندقلرى زمان هيچ شبهه‌سز رومانك ايلك دورلرنده كندن‌دها زياده ذكالره مالك
بولونيورلردى . روما صنعتكارلرينك آثار دهاسى، خطبانك بلاغت سامعه نوازى
رومايى اوج بالاى مدنيته ايصال ايتمشـدى . فقط او زمانلر رومادە مفقود اولا
بر شى واردى ؛ اوده مردانه ومتين طبيعتلى انسـانلردى . روما ، وطنك تمثا
متانتنى تشكيل ايدن بو انسـانلردن محروم اولديغى دقيقه‌دن اعتباراً كندندن ده
ذكى ودها عزم متين صاحبى اقوامك زير انقيادينه كچمكه محكوم اولمشدر . قرو
وسطاده اولانجه عظمت واحتشامى ايله تأسس ايدن عرب مدنيتى‌ده بوكا پارلاق
مثال تشكيل ايدر؛ عربلر متانت طبع و ذكاى فوق‌العاده‌لرى سايه‌سنده ازمنهٔ قدي
خرابه‌لرى اوزرنده معظم بر حكومت اسلاميه تأسيسنه موفق اولمشلردر .

بر قومك ترقى ايتمسى ايچون متشكل بولونديغى عرقك ممكن اولديغى قد
متجانس بولونماسى اقتضا ايدر . بر قوم نه قدر غير متجانس اولورسه او قومد
حسيات ، عنعنات ومنافع يكديكرينه دائما منافى ، ائتلاف واتحاد او درجه ممتنع
ترقى‌ده او درجه بطى ومشكل اولور . اسكندر كبير ايله شارلمانك حكومتلرى
بوزدن پايدار اولامامشلردر . ايشته ايلك مدنيتلرى تشـكيل ايدن اقوام ، تاري
بو كبى طبايعى حائز اولدقلرى حالده داخل اولمشلردر .

مأخذلر :

هانرى سميت ويليامس ، تاريخ‌المؤرخين (انكليزجه) — اولشتاين ، تاريخ عمو
(آلمانجه) — هه‌لمولط ، تاريخ عمومى ، (آلمانجه) — شپامه‌ر ، تاريخ عمومى، (آلمانجه) -
يه‌كه‌ر ، تاريخ عمومى ، (آلمانجه) — شـامبرله‌ن ، اون طقوزنجى عصرك اساسلرى (آلمانج
— زه‌قله‌ر ، تاريخ عمومى (آلمانجه) — فلاطه و هه‌رچبه‌رغ ، تاريخ عمـومى (آلمانجه) -
سه‌نيوبوس ولانغلوا، تتبعات تاريخيه‌يه مدخل —قسه‌نوپول، نظريات تاريخيه— سه‌نيوبوس
تاريخك علوم اجتماعيه‌يه تطبيقى — هه‌كه‌ل، انسانك منشائى — قره‌مه‌ر ، ارض وبشريت -
لونه‌ى ، تاريخ ارض — لوبوق ، قبل التاريخ انسان — مورتييه ، ازمنهٔ قبل التاريخيه-
كوستاولوبون، ايلك مدنيتلر — سه‌نيوبوس، تاريخ مدنيت — ماقس نورداو، معناى تاريخ-
بوقله، انكلتره تاريخ مدنيتى — صوره‌ل ، تجارب جديدهٔ تاريخيه وتنقيديه — ژوليان ، ا
طقوزنجى عصرده فرانسز مؤرخلرى .

مصر لبلر

برنجی فصل

مصر — مصرلیلرك جنس ومنشائی

مصر اراضیسی ، نیلك وادیسی ایله منصبلرندن عبارتدر . حتی مصری
یل ایلك دفعه زیارت ایدن هه‌رودوت : « مصر ، نیلك برهدیه‌سیدر . » دیمشدر .
صر ، چوللر اورته‌سنده اوزانان منبت ومحصولدار بر اراضی پارچه‌سندن ، نیلك
سواحل لطیفه‌سی اطرافنده دائما طراوتدار ، دائما فیضناك بر حالده بولونان جسیم
رواحه‌دن عبارتدر . دها طوغریسی نیل ، مصرك سبب حیاتیدر . نیلك حیاتبخش
صولرندن محرومیت ، مصر ایچون اك بیوك فلاكتدر ؛ بونی تقدیر ایتمك ایچون
صری انقلاب صیفیدن بر آی اول كورمك كفایت ایدر .

سنه‌نك بو موسمنده نیلك كنیشلكی همان نصفنه تنزل ایدر . صولر بولانیق ،
بامورلی ، طورغون برحال كسب ایدرك استقامت جریاننی عادتا شاشیرر . مصرده
ق كون دوام ایدن خمسین ، دوز مخربنی ایفا ایتمش اولدیغی ایچون هرطرف عظیم
قوراقلق ایچنـده بولونور . آغاجلرك داللری ایله كوكده‌لری توزلی ، نظره
وز ، قیزغین بر سما آلتنده كورونور . قوم فورتنه‌لری ایچنده رنك سبزینی غائب
ن یاپراقلر یاقین بر مسافه‌دن بیله تفریق اولوناماز . ایشته بو ، مصرده حكم فرما
لان مدهش موسمك صوك زمانلریدر . برقاچ كون صوكره شـدتلی بر پویراز
نلرجه وزان اولور . یاپراقلر توزلردن سیلكینه‌رك اسكی رنك جاذبه‌دارینی اكتساب

ایلر. كونشك حرارتی روزكارلرك تأثیریله براز اعتدال كسب ایدر. آز بر زمان
صوكره نیلده عظیم بر تبدل حاصل اولور. صولر برایكی پوص یوكسلمكه باشلار.
برقاچ كون اول قابل شرب برحالده بولونان صولرك سرینلك وبراقلغی زائل اولور.
بتون نیل یشیل، صولوق، متعفن بررنك اكتساب ایدر. بوحال نیلك طاشماسندن،
سودان طرفلرنده‌كی طورغون ومضر صولری سوروكله‌سندن ایلری كلیر. فقط بو
اوچ‌درت كون دوام ایدر. بوصولر، مدهش مثانه آغریلری تولید ایتدیكی ایچون هر
كس برقاچ كون اول ایی صو تدارك ایدر. ایشته بوكا نیل احضر دیرلر. صوكره، نهرك
صولری كتدكجه یوكسه‌لیر. یشیل خرما آغاجلری اره‌سندن بولانیق برحالده جریان
ایدر. اون كون صوكره، مثلا برصباح نیل ساحللرینه عطف نظر اولوندیغی زمان
كونشك لاجوردی برزمین اوزرنده طلوع ایتدیكی، صولرك كلكون بررنكده
جریان ایلدیكی كورولور. كونشك ضیاسی آرتدقجه نیلك‌ده قیزیللغی تزاید ایدر.
براز صوكره قویو قیرمزی بررنك آلیر. بورنك، صولرك یوكسه‌لوب آلچالماسی ایله
دائما تبدل ایدر. بعضاً نیم شفاف بررنكه كیرر، فقط قیرمزیلغنی ینه محافظه ایدر.
بوكاده نیل احمر دیرلر. بعض كونلر صولر پك زیاده یوكسه‌لیر. نیلك لطافتی
كتدكجه آرتار. بولانیق صولر چوللرك فسحت آشناكی اورته‌سنده كمال عظمتله
جریان ایدر. واست كلدیكی سدلری، چامورلری سوروكلیوب كوتورر. بو جریان
لطیف، چوللر اورته‌سنده حیات وشطارت وجوده كتیرر. بتون طبیعت برحیات
نو اكتساب ایدر. اركلكرك، قادینلرك، چوجقلرك، جسیم مانده سورولرینك سرین
صولر ایچنده پرشوق وشطارت طولاشدقلری، نیلك پرسكون سیلابه‌لرینه قاپیلاز
كومه كومه بالقلرك شعاع شمسه قارشی سیمین پارلتیلرله چكدكلری، رنكارنك تویلی
قوشلرك نیلك صولری اوزرنده اوچوشدقلری كورونور.

نیل بوصورتله حد طبیعیسندن یدی سكز متره یوكسه‌لیر. ایلول نهایتنه طوغرو
تكرار یاواش یاواش آلچالیر. كانون اول نهایتنده یاتاغنه داخل اولارق صاف
ومائی رنكنی اكتساب ایدر. نیلك صولری یاتاغنه چكیلیركن اطرافده غایت منبت
بر چامور طبقه‌سی براقیر؛ بو طبقه غایت قولای زرع اولونابیلدیكی كبی شایان
حیرت بر سرعتله محصول یتشدیرر. تشرین ثانیده صولر چكیلمكه باشلاركن بر
طرفدنده بغدایلر زرع اولونور. نیسان ومایس آیلرنده‌ده محصولات طوپلانیر

قبرس

بحر سفيد

نهارين

آرپاد

قارغاميش

حما

آرواد

قوبيهين

سميرا

قادش

بيبلوس

بيروت

صيدا

صور

قارمل

ماجه‌ده‌و

آرمناكچيدى

ازدود

آسقالون

غزه

قدس

ساروقين

اسكندريه

سايس

تانيس

سفلى

په‌لوز

بوباستيس

نوقراتيس

سه‌رابه‌ئوم

له‌ئوپوليس

هليوپوليس

آرسينوئه

منفيس

قاهره

صوودو

مصر بركونف

هراقله‌ئوپوليس

مصر وسطى

سينا

قنوموطپو

(بنى حسن)

هرموپوليس

تل العارنا

نيل

تينيس و ثيركه

آبيدوس

قوپطوس

دندره

تب

هرمونتيس

قارناق لوكسور

مدينة الابو

العاب

ادفو

مصر عليا

سيلسيله

اومبوس

سيه‌نه (آصوان)

فيله

ئه‌له فانتين

بحر احمر

آبادا

ابوزنبل

حبشستان

وادى خلفا

سمنه

قوز

سه‌ده‌ين غا

نوبه

مقياسنده

١

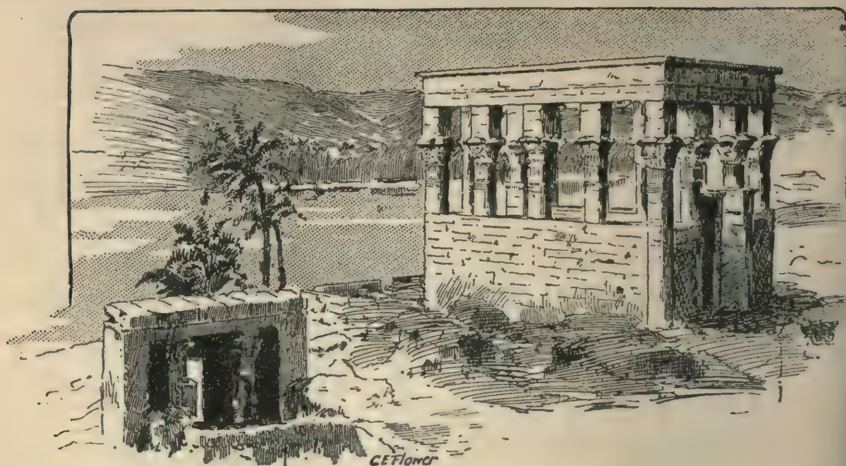
١٠،٠٠٠،٠٠٠

٣٠ ٣٥ ٤٠

٣٥ ٣٠ ٢٥

كتبخانهٔ عسكرى ، اركان حربيه

احمد رفيق ، تاريخ عمومى

(فیله) آطه‌سنده‌کی معبد

مصرلیلر نیلك منبعی نره‌ده اولدیغنی بیلمزلردی . نیل بو نجه حرکت ایدن اردولری بو معظم نهری دائما عین کنیشلکده ، عین جسامتده بولورلر ، بونك نهردن زیاده نهایتسز سماویه‌نك بر یوزنده بر دکز اولدیغنه قائل بر تمثالی ایدی . اولورلردی . فقط (ئه‌له‌فانتین) ایله مصر قدیم راهبلری (فیله) اره‌سنده نیلك‌ده منشائنی (قاراآتی) دنیلن کشفده کوجلك بی‌کران بر کردابدن چکمه‌مشلردی . نبعان ایدردی . بونلرك فکرنجه نیل فیضانلری طبیعی سمادن کلیوردی ؛ بر حادثه دکلدی ؛ معبودلرك قایقلرله (ایزیس) ك کوز طولاشدقلری میاه یاشلری ایدی ؛ ذاتاً

نیل کنارنده

و درجه فیضناك اولمسی ده بوندن ایلری کلیوردی . ایشته بتون بو افسانه‌لره بین الخلق دوران ایدن بیکلرجه غریب حکایه‌لرده انضمام ایدردی .

بو كون (دلتا) ناميله معلوم اولان اراضى وقتيله كاملاً دكردن عبارتدى
مصر بحر سفيدك مائى طالغەلرى جسيم اهراملرك بولونديغى قوملى صحرالره قد
ياناشير ، نيل (منفيس) شهرينك بنا اولونديغى موقعك براز شمالنده نهايتلنيردى
فقط بر مدت صوكره نيلك حبش طاغلرندن كتيرديكى طوپراقلر تراكم ايده ايد
نهرك منبعنى طولدرمش ، نيل سرعت جريانى ايله بو ييغنتيلرى ياروب كچمش
نيلك حصوله كتيرديكى بو اراضى دكز صولرينك كتيرديكى قوملرله بر قا
دهامتانت كسب ايتمشدر. بعده نهر بو فعلنه متمادياً دوام ايدرك بو كون كورولن مثلـ
الشكل اراضى‌يى وجوده كتيرمشدر . نيلك وجوده كتيرديكى اراضى ٣٠٠٠
كيلومتره مربعى جسامتنده اولوب سنه‌دن سنه‌يه تزايد ايتمكده‌در.

مصرك احوال قديمه‌سنه روايات ومنقولات سايه‌سنده واقف اولان راهبلر
نيلك بو اراضى‌يى نه قدر بر زمانده وجوده كتيرمش اولديغنى‌ده تعيين ايتمشلردر
بونلرك روايتنه كوره ايلك حكمدار مه‌نه‌س مصرى كاملاً صولره مستغرق بر حالد
بولمشدى . دكز (منفيس) ه قدر ايلريليوردى ؛ (تب) جوارى متعفن بر باتا
حالنده ايدى. فقط بو راهبلر خطا ايديورلردى؛ نيل هرسنه فيضان ايتديكى زما
چامورلرك اك چوغنى ساحلنده‌كى اووالرده براقير ، ايلريلدكجه دها تميز بر حال
جريان ايدر ، اولسه اولسه آنجق شرق و وسطده‌كى قوللرك منحط ساحللرين
طولديرابيليردى؛ بوساحللردن برى اون‌درت، ديكرى اون‌آلتى هكتاردى . ايش
بو معلومات اساس اتخاذ ايديله‌جك اولورسه نيلك دلتايى طولديرمق ايچون تقري
يدى يوز قرق عصر كچمسى لازمدر كه ، بو مقدار اصلا قبول اولوناماز . حـ
بوكه نيلك دلتاسى مه‌نه‌س زمانندن دها اولده موجود ايدى . حتى مصرليلر ايلك
دفعه مصر حواليسنه آياق باصدقلرى زمان دلتا كاملاً وجوده كلمشدى .

نيل، مصرى وجوده كتيرديكى كبى مصرك بتون محصولاتنى‌ده پيدا ايتمشدى. ذ
مصرك بتون موجوديتى نيله منحصر اولديغنى مصرليلرده بيليرلردى . بونلر نـ
بر معبود كبى پرستش ايدرلر ، فيض وبركتنى تبجيلدن هيچ برزمان خالى قالمازلر
(حابى) نامى ويردكلرى بو نهرى تكريم ايچون قصيده‌لر انشاد ايدرلردى . مـ
بر قصيده‌ده نيلك انعام بى نهايه‌سى شويولده تبجيل ايدلمشدى: « السلام ، اى نيل
سن بو طوپراق اوزرنده ظهور ايدر ، مصره حيات ويرمك ايچون كمال سكونـ

کلیرسك؛ ــ ساحللرك نغمه‌لرله پرشطارت، صولرك بتون تشنکانه حیات‌بخش ایتمك ایچون کونشك کماله کتیردیکی باغلر اوزرینه جوشان اولدیغی زمان مجرای لطیفکی ظلمتلر ایچنده کیزلرسك؛ آلچالمغه باشلادکمی، معبود ارض اولان غابو اتمك، ناپری ارزاق ویرر، فتاح بتون دستکاهلری جانلاندیرر. ای بالقلر حاکمی، سن

تانیس ابوالهولی

شلاله‌یی آشار آشماز تارلالرده هیچ بر قوش کورونمز. ــ یوکسلمکه باشلادکمی، ارض سرور وبشاشتله طولار، هر کس سوینیر، هر فرد غداسنی آلیر، هر دیش چیکنر؛ لذیذ ذخیره‌لر کتیرر، ایی شیلر حاصل ایدر، مواشی ایچون اوتلر بیوتور، معبودلره قربانلر تدارك ایدرسك.»

مصرك نباتات و حیواناتی

نیل یالکز مصری وجوده کتیرمکله قالمامشدر؛ مصرك منظرهٔ عمومیه‌سنی، انواع محصولاتنی‌ده حصوله کتیرمشدر. فقط فیض وبرکتنی انجق صولرك جوش وخروشی‌ایله ادامه‌ایده‌بیلن بروادی یك محدود نباتات یتشدیره‌بیلیر. ایشته مصر وادیسنده یتیشن نباتاتده جمیز آغاجی، آقاسیا ومیموزادن عبارتدی. مصر باغچه‌لری نار، دمیر هندی، قایصی، انجیر وخرما آغاجلریله طولو ایدی.

مصرده قیشین صولر چکیلمکه باشلانجه بتون حوالی أکینلر ، نظر فریب
چایرلرله طولار. بغدای اوقدر چابق نشو ونما بولورکه سنه‌ده ایکی وحتی اوچ دفعه
محصول آلمق قابل اولور . فیضاندن صوکره چابق قورویه‌جق درجه‌ده یوکسک
محللره بغدای ، آرپه وداری اکیلیر ؛ بقله ، نخود ، مرجمك کندیلکندن نشو
ونما بولور . صولرله مستور قالان یرلر ایسه مرعالره تخصیص اولونور ؛ بورالرده
صیغیر ، کچی وقاز سورولری یتشدیریلیر .

نیلك اطرافنده بولونان کوللرده دائما اوردکلر ، قره باتاقلر ، قاشیقچی
قوشلری ، بیاض توبلی ، سیاه باشلی لیلکلر بولونور . بو کوللرده بالخاصه مصره
مخصوص نباتات نشو ونما بولور . دلتاده‌کی باتاقلرده اك زیاده (پاپیروس) یتیشیر .
پاپیروس سازلر کبی اوزون وایجه باشاقلی بر نباتدر ؛ وقتیله مصرلیلر بو نباتدن
کاغد اعمال ایدرلر ، اوزرینه یازی یازارلردی . (لوتوس) دنیلن چیچکلره اك
زیاده مصر علیاده تصادف اولونور . بو چیچکلرك اوچ نوعی واردر : بیاض ،
مائی ، پنبه . بیاضی ایله مائیسی اوفاق دانه‌لری حاوی خشخاش کبی بر نوع میوه
ویرر . پنبه‌سی‌ده بال کومجنه مشابه بر میوه حاصل ایدر ؛ بوکومجك هر دلیکنده
زیتون بیوکلکنده وغایت لذیذ برر دانه موجوددر که ، بوکا مصر بقله‌سی دیرلر .

نیلده پك چوق بالق یتیشیر . اك غریبی ، اوستی دیکنلی بالقدر ؛ بو بالق
ایستدیکی زمان شیشر ، شیشدیکی زمانده صرتنك آغرلغی کندیسنی صرت اوستی
یاتیرر ، او زمان قارنی یوقاریده عادتا بر کیرپی کبی سوزولوب کیدر . نیلده وقتیله
برچوق تمساح وصو آیغیری بولونوردی ؛ بونلردن طولایی نیل ساحللرنده طولاشمق
دائما تهلکه‌لی ایدی . نیلده‌کی تمساحلر اکثریا آلتی متره اوزونلغنده‌در . بونلر
اکثریا قره‌یه چیقه‌رق انسان یوتارلردی . صو آیغیرلری‌ده اك زیاده قایقلره هجوم
ایدرك دهشتلی بر صورتده دویررلردی . بو ایکی جانواردن بو کون مصرده اثر
قالمامشدر ؛ صو آیغیری دها ازمنهٔ قدیمه‌ده ، تمساح‌ده یاقین زمانلرده اورته‌دن
قالدیرلمشدر .

مصرده جسیم اورمانلر یوقدر . طاغلرك یاماجلری نباتاتدن محروم ، چپلاق
قایالردن متشکلدر ؛ بونك ایچون وادیده‌کی اراضی غایت قیمتداردر . مصرده‌کی
اورمانلر اوفاق تفك آقاسیا ، میموزا وایلغین اورمانلریدر . هر طرفی أکینلر ،

چايرلر وباغلرله مستور اولان بو اراضی ٢٩٠٠٠ كيلومتره مربعی جسامتنده بر زمين اوزرنده بش بچق ميليوندن زياده نفوسی بسلمكه مساعددر . مصر وقتيله نفوسی اك چوق مملكتلردن معدود ايدی ؛ بو كونده اراضيسنك جسامتنه نسبةً اك چوق نفوسلی مملكتلردن عد اولونابيلير .

نيل ومصر مدنيتی

نيلك مصر مدنيتنه ومصريلرك احوال دماغيه‌سی اوزرينه پك بيوك تأثيری اولمشدر . هر سنه دست طبيعتله فيض وتنبت اكتساب ايدن بو زمردين واحه مصريلرك حيات راعيانه‌دن وازكچملرينه، اك زياده زراعتله اشتغال ايدرك وطنلرينه مربوط ، تشكيلات ملكيه‌يه ساعی بولونملرينه بادی اولمشدر . نيلك هر سنه فيضان ايلدكدن صوكره چكلمسی حيوانات سورولرينی صولردن خلاص ايتمش ، بتون مساكنی محفوظ بر حاله كتيرمشدر . مصريلر فيضانك اوزون مدت دوام ايتمسندن طولايی انسان وحيواناتی محافظه ايچون تدابير لازمه اتخاذينه مجبور اولمشلردر .

مصرده نه نهر ، نه‌ده زمين، اتحاد ايچون بر مانع تشكيل ايتميوردی . ايشته بونك ايچون تمايلات اتحادپرورانه‌يه فوق العاده مساعد اولان بو اراضی اوزرنده بتون قبيله‌لر متفرق بر حالده ياشامقدن پك چابق قورتولمشلر ، حيات اجتماعيه اساسلرينی آز بر زمان ظرفندن توسيع ايلمشلردر . تماميله مستور برحالده بولونان وادیٔ عليا ايله دلتانك بسبتون كشاده براقدينی وادیٔ سفلی‌ده مدنيتك ترقيسنه غايت مساعد بر زمين وجوده كتيرمشدر .

مصر مدنيتنك انكشاف وترقيسنه اجرای تأثير ايدن اسبابدن بری‌ده مصرك وضعيت جغرافيه‌سيدر. نيلك تشكيل ايلديكی بو اوزون وطار وادی اطرافنده‌كی قبيله‌لر اك زياده تعيش ايچون مضايقه چكرلر ، بناءً عليه نيلك بو لطيف ومستثنی حوضه‌سنی ترجيح ايدرلردی . مصريلر بويغماكر قومشولرينك تعرضنه دائما معروض بولونورلردی . ايشته بوسببدن مصريلر قوتلرينی برلشديرمك احتياجنی آكلامشلر، متين وبر اداره‌يه تابع ، جنكاور برحكومت تأسيسنه مجبور اولمشلردر.

مصر اهاليسی طار ومحدود بر منطقه داخلنده ياشارلردی ؛ طاغلرك بر از اوته‌سندن ، اليم بر يبوست مغمومانه ايله چول باشلاردی . اهالی بتون نيل

حوضه‌سنی طولدیرر ، سنه‌دن سنه‌یه تزاید ایلدکجه باتاق قومساللری قوروتمایه ،
فیضاندن حصه‌مند اولامیان یوکسك اووالری صولره غرق ایدرك منبت بر حاله
کتیرمکه چالیشیلیردی . مصرلیلر تجربه ایله آکلامشلردی که اك زنکین محصولات
ویرن یرلر ، نیلك خروش طراوتدارندن حصه‌مند اولان طوپراقلردی ؛ بونك
ایچون نیلك صولرنی بتون زمینه یایمق اصولنی دوشونمشلر ، سدلر انشاسنه سوق
طبیعی ایله مجبور اولمشلردر. مصری تشکیل ایدن بتون ولایتلرده برسائقهٔ تفرد
موجود اولدیغی حالده منافع ذاتیه‌یه تعلق ایدن بو مسئله‌ده هپسی‌ده برلشمك ،
هپسی‌ده منفعتلرینه تعلق ایدن بو بیوك ایشلری جسیم هیئتلر حالنده کورمك احتیاجنی
حس ایتمشلردر .

مصرك حدود طبیعیه‌سی مدافعه‌یه غایت صالح بر وضعیتده ایدی . بوسببدن
مصرلیلر یدواحد آلتنه طوپلانیر طوپلانماز کندیلرینی مهاجمات خارجیه‌یه
قارشی پك قولای مدافعه ایتمشلردر . مصرك خارجه قارشی مدافعه‌سی تأمین
اولوندقدن صوکره آرتق حدود خارجنده هیچ بر دشمندن قورقو قالمامشدر .
هیچ بر اردو مصرك آتشناك چوللرینه قدر ایلریلمکه جسارت ایده‌مه‌مشدر .
ایشته بو صورتله نیلك وضعیت جغرافیه‌سی اهالینك سکون صلح ومسالمت
داخلنده زراعت وصنایعله اشتغال ایتمسنی تأمین ایلمشدر. مصر ایچون هر اکتساب
اولونان ترقی ، آتیسی فیضدار بر نبات مثابه‌سنده ایدی ؛ بو نباتی وقت مناسبنده
تربیه وتکمیل ایتمك هرزمان قابلدی . مصرلیلر بونی تقدیر ایتدکلری جهتله بیوك
بر فعالیت ایچنده چالشمشلر ؛ زراعت و صناعت پرورلکلری سایه‌سنده مصر
مدنیتنی وجوده کتیرمشلردر .

مصرلیلرك منشائی ازمنهٔ قدیمه مؤرخلرینك روایتنه کوره مصرلیلر اولا
حبشستان طرفلرینه یرلشن ، صوکره مجرای نیلی تعقیب ایدرك
دکز کنارلرینه طوغرو اینن آفریقالی برجنسدندر. بوادعا طوغرو دکلدر ؛ مصرك
نفوسی حبشستاندن کلمشدر. اون ایکنجی سلاله‌دن اعتباراً حبشستانك نفوسنی
وجوده کتیرن ، اصل مصردر. حبش طرفلری برچوق عصرلر مصرلیلرك اداره‌سنده
قالمشدر . توراتك قولنه کوره (کوش)ك برادری وحامك اوغلی مصرایم ، اولاد

وعیالی ایله برابر نیل ساحللرنده اوطورمق ایچون الجزیره‌دن سویش طریقی ایله مصره کلمشدر . کذا اون یدنجی واون سکزنجی عصرده مصره سیاحت ایدنلرده مصریلرك جنس ومنشألری حقنده بعض ظنیاتده بولونمشلر ایسه‌ده مصرده‌کی هیکللرله رسم ونقوشك تدقیقندن مصریلرك آوروپاده‌کی جنس ابیض وآسیای غربیده‌کی اقوام ایله فوق‌العاده مشابهتلری بولوندیغی آکلاشلمشدر . بو کون دکل یالکز پسامتیك ایله سیزوستریسك ، که‌ئوپسك معاصرلرینی بیله طانیمق ممکندر ؛ بونك ایچون‌ده موزه‌لرده‌کی اسکی هیکللری تدقیق ایتمك کفایت ایدر . بو هیکللر تدقیق اولوندیغی زمان کورولورکه مصریلرله شمدیکی فلاحلر بیننده بیوك بر مشابهت واردر . بونلرده بوی یوکسك ، وجود ضعیف ، اوموزلر کنیش ، قوللر اینجه ، پارمقلر نارین ، باجاقلر ضعیف ، آیاقلر کنیش واینجه ، باش بیوك ، آلن دکرمی وبر آز آلچاق ، برون قیصه ویصی ، کوزلر ایری ، دوداقلر قالین ، چکه یوارلاقدر . بو سیما بو کون بیله او درجه دکیشمه‌مشدر . حتی مصر علماسندن ماریه‌ت بك مزارلردن برینی حفر ایتدیکی صره‌ده بوراده برچوق تحته هیکللر بولمش ، فلاحلر بو هیکللری کورر کورمز کوی مختارلرینه بکزه‌ته‌رك (شیخ البلد) نامی ویرمشلردر .

مصریلرك سیماسی معلوم ایسه‌ده مصره نره‌دن کلدکلری هنوز معلوم دکلدر . مصر علماسندن قسم اعظمی مصریلرك آسیای غربیدن کلدکلرینی قبول ایدییور ، ایسه‌ده بعضیلری سویش طریقی ایله ، بعضیلری‌ده باب المندب وحبشستان طریقی ایله نیل وادیسنه ایندکلرینی ادعا ایدییورلر . فقط مصریلرك آسیالی بر قوم اولملری علم تشریح نقطهٔ نظرندن قابل اعتراضدر . مصریلرك سیما وطبایعی الك زیاده بحر سفید ساحلنده متمکن اقوامککنه مشابهدر ؛ بناءً علیه مصریلرك بحر سفید حوضه‌سندن کلمش اولملری وارد خاطر اولابیلیر . مصر اهالیسنك اقوام سامیه ایله اختلاط ایتمش نوبی اهالیسندن بولوندقلرینی وحتی آفریقای وسطادن بیله کلدکلرینی ادعا ایدنلر وارسه‌ده اکثریت و بالخاصه بعض آلمان مورخلری مصریلرك آسیا اقوامندن اولدقلرینی قبول ایتمکده‌درلر .

مصریلر ، تاریخلری بزجه معلوم اولمغه باشلادیغی زمانلرده‌ده برقوم تشکیل ایتمش بولونیورلردی . کندیلرینه مخصوص مدنیتلری اولدیغی کبی بتون مصر حواسنده ده عین لسان تکلم ایدیلیوردی . بولسان بربریه لسانته و بالخاصه السنهٔ

سامیه‌یه پك مشابهدی . کلمه‌لرك مشتقات وتشکلات صرفیه‌سی عبرانی وسوریه لسانن
پك زیاده بکزردی . بناءً علیه مصرلیلرك لسانی‌ده السنهٔ سامیه‌دن اولوب السنهٔ مذکور
غروبندن پك ایرکن آیرلمشدی ؛ چونکه مصر لساننده‌کی کلمه‌لرك ابتدائی بر حالد
بولونشی بوکا دلالت ایدییوردی .

السنهٔ سامیه تکلم ایدن اقوام مصره کلدکلری زمان نیل متمادیاً تبدیل مجر
ایدییوردی . صولرك تهاجمی ، بحر سفیدك طالغه‌لری آلتنده قالان دلتا ، قوملو
آطه‌لر، پتبه‌لو توسلر، یوکسك
سازلرله محاط ایدی . نیلك
مائی صولری بوطبیعی بدای
اورته‌سندن کمال سکونتل
آقوب کیدردی . ایشته د
صو کره کلنلر نیلك یاتاغن
تنظیم ایتمشلر، سدلر انش
ایلمشلر، قناللر وسائر ترتیبات
ایله اراضینك الك هجرا کو
شه‌لرنده فیض وتنبت حصول
کتیرمشلردر. دها طوغریس
مصر چامورلردن قورتولمش
دست بشرك فعالیت بی نها
یه‌سی سایه‌سنده بیوك ومعظ
بر مدنیتك مهد ظهور
اولمشدر .

تحته بر هیکل (قاهره موزه‌سنده)

قبل التاریخ مصر مصرده اراضی ونفوسك تشکل وتزایدی قدمانك روای
کوره میریادلرجه سنه‌ده ، علمای معاصرینك حساباتنه نظر
اوچ درت بیك سنه‌ده وقوعه کلمشدر . یاقین زمانلرده اجرا اولنان کشفیاتده اسک
مصرلیلرك أولری، مزارلری ، آلت وسلاحلری کاملاً میدانه چیقارلمشدر .

اهراملرك انشاسی (كوستاو ریختەرك تابلوسندن)

مصرليلر كيرج وياطوغله‌دن ياپيلمش أولرده اوطورورلردى. بوأولر براوطه‌لى اولوب قپوسندن باشقه مخرجى بولونمازدى. يالكز زنكينلرك أوى ستونلرى‌حاوى بيوك براوطه‌دن عبارتدى. أواشياسى أل ايله ياپيلمش طوپراق قابلردن، يچاقلردن، ساز ويا اوت ايله اورولمش حصيرلردن، بغداى اوكوتمكه مخصوص ايكى دكرمن طاشندن، برقاچ صندق، برقاچ اسكمله، تخته بر قاچ ياصدقدن عبارت بولنوردى. چناقلر على‌العموم آغر و برقاچ رنكلى ايدى. اكثريا چناقلر قيرمزى وپارلاق بر طوپراقدن ياپيلير، دبى ايله بوغازى سياهه بويانيردى. بعضاً كاملاً صارى رنكده اعمال ايديلير، اوزرينه قرمزى چيزكيلرله چيچك، خرما آغاجى، دوه قوشى، جيلان وقايق رسملرى ترسيم اولونوردى.

اركككلر همان چيلاق برحالده كزرلردى. يالكز زادكان اوموزلرينه برپارس پوستكيسى آتار وياخود پشتمال طرزنده بللرينه طاقارلردى. وجودلرينه ياغ ويا زيتون ياغى سوررلر، يوزلرينى دوومه‌لرله تزيين ايدرلردى. دها صوكره بو عادت طبقهٔ نا‌سده قالمش، فقط قاش وكيرپيكلرى بويامق عادتى ينه محافظه ايدلمشدى. طبيعى صاچ يرينه مائى ويا سياه رنكده طاقمه صاچ قوللانيلير، امراى عسكريه ايله رؤساى روحانيه كنديلرينى مادونلردن تفريق ايچون باشلرينه دوه قوشى تويى طاقارلردى. دها صوكره پوستكى يرينه پشتمال اولارق بياض كتن بز قائم اولمشدى؛ فقط بونى پرنسلر وراهبلر طاقارلردى. سوقاقه چيقاركن اوزون بياض بر البسه كيرلردى. قادينلرك البسه‌سى اركككلركى قدر قاريشيق دكلدى. قادينلر كتندن طار بر اتككلك كيرلر، بو اتككى باغلرله اوموزلرينه ربط ايدرلردى. قوللرينه وبويونلرينه طاقدقلرى چاقمق طاشى، فيل ديشى، چاقل طاشى بيله‌زيك وكردنلقلر بو توالتك اقسامندن معدوددى. اركككلر اودوندن بر كرز، برقليج، اوجى چاقمق طاشى ويا كميكلى ياى، اوق و مزراق قوللانيرلردى. اسلحهٔ راميه‌لرى صپاندن عبارتدى. مصرليلر ازمنهٔ قبل التاريخده اسلحه وآلات ايچون طاشله معدنياتى مزج ايدرلردى. باقير، طونج، دمير مصر هيأت اجتماعيه‌سنك همان هر صنفنده يك‌چابق تعمم ايلمشدى. تخته وطاش سلاحلر، كرزلر، اوقلر يالكز آوده قوللانيلير، زادكان ايله رهبان طرفندن تمثال نفوذ وحاكميت اولارق صاقلانيردى.

اسكى مصرليلرك غداسنى بالق وآو أتلرى تشكيل ايدردى. اكچوق آولانان

حیوانات یابان بوغاسی، جیلان وکچیدن عبارتدی. تارلالره بغدای، آرپه و داری اکیلیر؛ مرکب، قویون، کچی، اوکوز وخنزیر، اهلی اولارق قوللانیلیردی. ازمنهٔ قدیمه‌ده‌کی مصرلیلر آلات زراعیه واسلحهٔ عسکریه‌نك کافه‌سنه مالك ایدیلر. ایشته مصر مدنیتنی تشکیل ایدن انسانلر، بو اسکی مصرلیلرك انسالی ایدی.

نوملر اسکی مصرلیلر اولا مستقل بر ر قبیله‌یه انقسام ایتدکلری حالده بالاخره نیل بوینجه اوفاق حکومتلر تشکیل ایلمشلردی؛ بونلرك قوانین وعبادتلری آیری آیری ایدی. بو حکومتلر دها صوکره کاملاً برلشمشلر، بری (مصر سفلی) ده شمال حوالیده یعنی دلتاده، دیکری‌ده (مصرعلیا) ده جنوب حوالیده یعنی دلتانك نهایتندن برنجی شلاله‌یه‌قدر اولان حوالیده ایکی بیوك پرنسلك وجوده کلمشدر. بوایکی پرنسلکك براداره آلتنده برلشمسی فرعونلرك ملك مشروعنی وجوده کتیرمش، فقط اسکی تقسیمات ینه باقی قالمشدر؛ اوزمان اسکی کوچوك حکومتلر برایالات حالنه کلمش، یونانیلر بو ایالتلره (نوم) تسمیه ایتمشلردر.

نوملر بر ویا برقاچ شهردن، اولدقجه محدود بر اراضیدن عبارتدی. هرنوم برقاچ اقسامه آیرلمشدی. اولا ــ مرکز اداره ایله جواری؛ بوراسی ادارهٔ ملکیه و عسکریه ایله امور دینیه‌نك مرکزی ایدی؛ ثانیاً ــ اراضئ مزروعه؛ بورایه حبوبات دیکیلیر، هرسنه فیضان ایله قوهٔ انباتیه‌سی تزیید اولونوردی؛ ثالثاً ــ اراضئ مرزغیه؛ بورالری نیلك سواحلنده قولای قولای قورویان منحط کوللردن عبارتدی؛ بورالر مرعا حالنده محافظه اولونور، ممکن اولدیغی تقدیرده لوتوس ایله پاپیروس دیکیلیر، صوده یاشایان حیوانلر یتشدیریلیردی. رابعاً ــ نیلك صولریله حصوله کلن قناللر؛ بورالردن زراعت و سیرسفائن ایچون استفاده اولونوردی. ادارهٔ روحانیه هر پرنسك و یا نوم رئیسنك نفوذی آلتنده محلی معبدك باش راهبی طرفندن ایفا ایدیلیردی. بوراهب کاه انتخاب ایله، کاه ارثاً تعیین اولونوردی. هر بلده‌کی اهالی، کندی ثروتلریله متناسب اولمق اوزره قراله ومأمورلرینه برویرکی ویررلردی؛ بو ویرکیلر صورت منتظمه‌ده تقسیم ایدیلیر، دفتر مخصوصنه قید اولونوردی. اهالی خدمت عسکریه ایفا ایدر، امور نافعه‌یه چالیشیر، برمعبد انشاسی، استحکام تعمیری، یول انشاسی، سد و یا قنال ایشلری کبی آنغاریه خدماتده

استخدام ايديليردى . نوملرك مقدارى مرور زمان ايله تبدل ايتمشدر. ازمنهٔ قديمه مؤرخلرينك قسم اعظمى نوملرك مقدارينى اوتوز آلتى‌يه ابلاغ ايديورلر ؛ فقط مصرليلرك ترتيب ايتدكلرى ليسته‌لردن نوملرك يكرمى ايكيسى مصر علياده ، يكرمى ايكيسى مصر سفلاده اولمق اوزره قرق درت اولديغى آكلاشلمقده‌در . نوملرك هر برى آيرى آيرى اداره اولندقلرى ايچون هر برى مدنيتجه مختلف تكملات ابراز ايتمشلر، حائز اولدقلرى وضعيت جغرافيه وفعاليت صنعتكارانه ايله تميز ايلمشلردر.

مصرك ادوار تاريخيه‌سى مصرك ازمنهٔ قديمه‌سى حقنده‌كى معلومات پك مبهمدر. ماضينك ظلام نسيانى ايچنده قالان بووقوعات ماسپه‌رو، أرمان وبيچمان كبى اك بيوك مصر علماسى طرفندن ياواش ياواش ميدانه چيقارلمقده‌در. اك صوك آثار عتيقه تدقيقاتندن آكلاشلديغنه كوره مصرك ايلك حكمدارى ، مصرليلرك خاطره‌سنى محافظه‌ايلدكلرى ايلك حكمدار ، (مه‌نه‌س) در. مه‌نه‌س مصر علياده (تينى) ده طوغمشدر (١) . مه‌نه‌سك تشكيل ايلديكى حكومت درت بيك سنه دوام ايتمش، بومدت ظرفنده بربرينى متعاقب اوتوز سلاله كلمشدر. بواوتوز فرعون سلاله‌سنك حكومت سوردكلرى دور على‌العموم اوچ قسمه آيريلير: برنجى سلاله‌دن اون برنجى سلاله‌يه قدر حكومت قديمه ؛ اون برنجى سلاله‌دن هيقسوسلرك استيلاسنه قدر حكومت متوسطه؛ هيقسوسلرك استيلاسندن ايرانيلرك استيلاسنه قدر حكومت جديده‌در. فقط بو طرز تقسيم جريان وقايعه اصلا تعلق ايتمديكى جهتله محذوردن سالم دكلدر . فى‌الحقيقه مصرك حيات سياسيه‌سنده درت بيوك انقلاب وقوعه كلمشدر. ازمنهٔ قديمه‌ده مصرك بتون مركز معاملاتى (تى‌نيس)ده ايدى ؛ (تى‌نيس) حكمدارلرك پايتخت ومزارلرينى احتوا ايديوردى. دها صوكره اوچنجى سلاله‌دن اعتباراً (منفيس)ك نفوذى تزايد ايتمش ، بوراسى اپى‌مدت مصرك مركز صناعت و تجارتى تشكيل ايلمشدر. ايشته بودور مصرك ذروهٔ كمال ترقى‌يه واصل اولديغى دوردر. فقط اونجى سلاله‌يه طوغرو مركز ثقلت مصر وسطايه، دها صوكره مصر سفلايه قدر اينه‌رك اونجى سلاله زماننده (تب) شهرنده تقرر

---

(١) ماسپه‌رونك تدقيقاتنه نظراً (تينى)شهرى يا (ژيركه) وياخود نيلك صول ساحلنده و(ژيركه)نك براز شمال غربيسنده كائن (بيربه) شهرى اولمق محتملدر.

ایلمشدر. آرتق او آندن اعتباراً (تب) شهری مقر حکومت اتخاذ ایدلمش، اون برنجی سلاله‌دن یکرمی برنجی سلاله‌یه‌قدر بتون حکمدارلر (تب)دن یتشمشدر. هیقسوسلر برسیل خروشان کبی نیل وادیلرینه هجوم ایتدکلری زمان (تب) بتون مصرلیلره آغوشنی آچمش، تب حکمدارلری بواستیلاکار فاتحلره قارشی عصرلرجه مبارزه ایتدکدن صوکره اون سکزنجی سلاله زماننده بتون مصری تخلیصه موفق اولمشلردر. اون طقوزنجی سلاله زماننده تکرار جنوبدن شماله طوغرو برجریان حاصل اولمش، یکرمی برنجی سلاله زماننده (تب) شهرت واهمیتنی ضایع ایدرك دلتاده‌کی شهرلردن (تانیس)، (بوباست)، (منده‌س) واك زیاده (سایس) شهرلری بیوك براهمیت کسب ایلمشدر. ایشته مصرك شو وقایعنی نظراعتباره آلان بعض مؤرخلر وازجمله ماسپه‌رو مصر تاریخنی هرشهرك اقبال وزوالنه نظراً بروجه آتی اوچ دوره آییرر:

برنجی سلاله‌دن اوچنجی سلاله‌یه قدر دور قدیم؛ تانیس حکومتی ایله منفیس حکومتی بو دوره داخلدر. اون برنجی سلاله‌دن یکرمنجی سلاله‌یه قدر تب دوری؛ اسکی تب حکومتی ایله یکی تب حکومتی بو دورك اقسامندندر. یکرمی برنجی سلاله‌دن اوتوزنجی سلاله‌یه قدر سایس دوری؛ بو دورده برنجی وایکنجی سایس دوری نامیله ایکی قسمه آیرلمشدر. سایس دوری مصرك حکومت اخیره‌سیدر. بو دور مصرك ایرانیلر طرفندن ضبطنه قدر دوام ایدر.

ایکنجی فصل

منفیس حکومتی (حکومت قدیمه)

(قبل المیلاد ٤٤٠٠ — ٢٧٠٠)

تأسیس سلاله‌لری

مصرك ایلك حکمداری مه‌نه‌سدر . مه‌نه‌س حقنده‌کی معلومات برطاقم روایات ایله آثار عتیقه کشفیاتی نتیجه‌سند حاصل اولان استدلالاتدر . روایته نظراً مه‌نه‌س حکمدار اولور اولماز دلتانك بر قاچ فرسخ جنوبنده، نیلك صول ساحلنده (منفیس) شهرینی تأسیس ایتمشدر هه‌رودوت دیبورکه : «اوللری نهرمصری غرب طرفدن احاطه ایدن قوملق طاغلر بونجه لیبی چولنه طوغرو آقاردی . مه‌نه‌س (منفیس) دن یوز ستاد مسافه‌ده، جنو کیدن قولی طولدیرتمش ، نیلك اسکی یاتاغنی قوروتمش ، نهری ایکی طاغ‌اره‌سنده‌ک مسافه اوزرندن کچیرتمشدر. حتی شمدی بیله ایرانیلر نهرك بوقولنه پك‌زیاده اهمیت ویررلر، سدی هرسنه تحکیم ایدرلر؛ چونکه شاید نهر سدی ییقوب بو جهتدن فیضان ایده‌جك اولورسه (منفیس) شهرینی صو باصماسندن‌قور قولابیلیر. ایشت ایلك حکمدار مه‌نه‌س بو صاغلام اراضی‌یی سدلرله احاطه ایلدیکی زمان بو کو (منفیس) دنیلن شهری بنا ایتدیرمش ، شهرك خارجنه واطرافنه نهردن بالاستفاد برکول حفر ایدلمشدر . »

بو روایتك نه‌درجه‌یه قدر طوغرو اولدیغی بیلنه‌مز ؛ فقط روایات سائره‌د بونی تأیید ایدیور. بو روایتلرك خلاصهٔ مألنه کوره مه‌نه‌س برچوق آثار بنـ ایتمش، نظامات وضع ایلمش ، جنکاور برحکمداردی. (فناه) معبدینی بنا، معبودلر

عبادتی احیا ایدن مه‌نه‌سدر. مه‌نه‌س بر چوق شهرلر فتح ایتمش، مصرك حدودی خارجنده اردولر سوق و اداره ایلمشدر. ایام حکومتنده اوغلی هنوز پك کنج ایکن وفات ایتدیکی جهتله اهالی بونك نامنه مرثیه‌لر انشاد ایلمشدر. مه‌نه‌س زینت ودبدبه‌یی پك سوردی؛ یاتاغنه اوزانه‌رق یمك یمك عادتنی خلقه تعلیم ایدن مه‌نه‌سدر. مصریلر مه‌نه‌سه فوق العاده حرمت ایدرلردی. خاندان سلطنت اسامیسنك اڭ باشنده مه‌نه‌س نامنه دائما تصادف اولونور. مه‌نه‌س آلتمش ایکی سنه حکومت سوردکدن صوکره برصو آیغیرینك دیشلری ارەسنه ترك حیات ایتمشدر.

مه‌نه‌سك خلفلری حقنده بیلنن معلومات تاریخدن زیاده حکایه قبیلندندر. مه‌نه‌سك اوغلی ته‌تی‌نك ایللك سنهٔ حکومتنده ایکی باشلی برطورنا قوشی کورونمش، بوقوش مصر ایچون پك زیاده شئامت کتیرمشدر. دها صوکره اوئه‌نه‌فه‌س زماننده دهشتلی برقحط وغلا اهالی‌یی کلی تلفاته دوچار ایلمشدر. (منفیس) ده‌کی جسیم سرایی ته‌تی بنا ایتمش، او-ئه‌نه‌فس‌ده فوقومه اهراملرینی انشا ایتدیرمشدر. مصرك بوایللك حکمدارلری حقنده بیان اولونان معلومات عادتا خرافه‌دن معدوددر. روایته کوره بونلردن برچوغی قدرت قلمیه وعلمیه‌سی ایله تمیز ایتمشلردی. مثلا ته‌تی طبابت تحصیل ایتمش و علم تشریحه دائر بر کتاب وجوده کتیرمشدی. (کتاب اموات)ك آلتمش دردنجی فصلی ایله برلیده فن طبه دائر موجود پاپیروس بودورك آثارندندر. بوأثرلر، تانیس سلاله‌سندن هوزافاتی‌نك زمانه عائددر. هوزافاتی‌نك طورونی سه‌مه‌مپسه‌س زماننده مملکت طاعوندن خراب اولمش، بیوك بیوك جنایتلر

بر کاتبك هیکلی

ایشلنمش، نهایت بوقانلی عصیانلر برنجی تی نیس سلاله‌سنك انقراضی ایله ختام بولمشدر
فقط ایکنجی سلاله زمانی برنجی سلاله درجه‌سنده مسعودانه کچمه‌مشدر. بو
سلاله زماننده برچوق فلاکتلر وقوعه کلمشدر. ایکنجی سلاله‌دن بینوطریس، خاندان
حکمرانیدن اولان قادینلره‌ده وراثت سلطنت حقنی بخش ایتمشدر. ایلك سلاله‌لره عائد

قارناقده اوچنجی طوتموسیس معبدینك خرابه‌سی

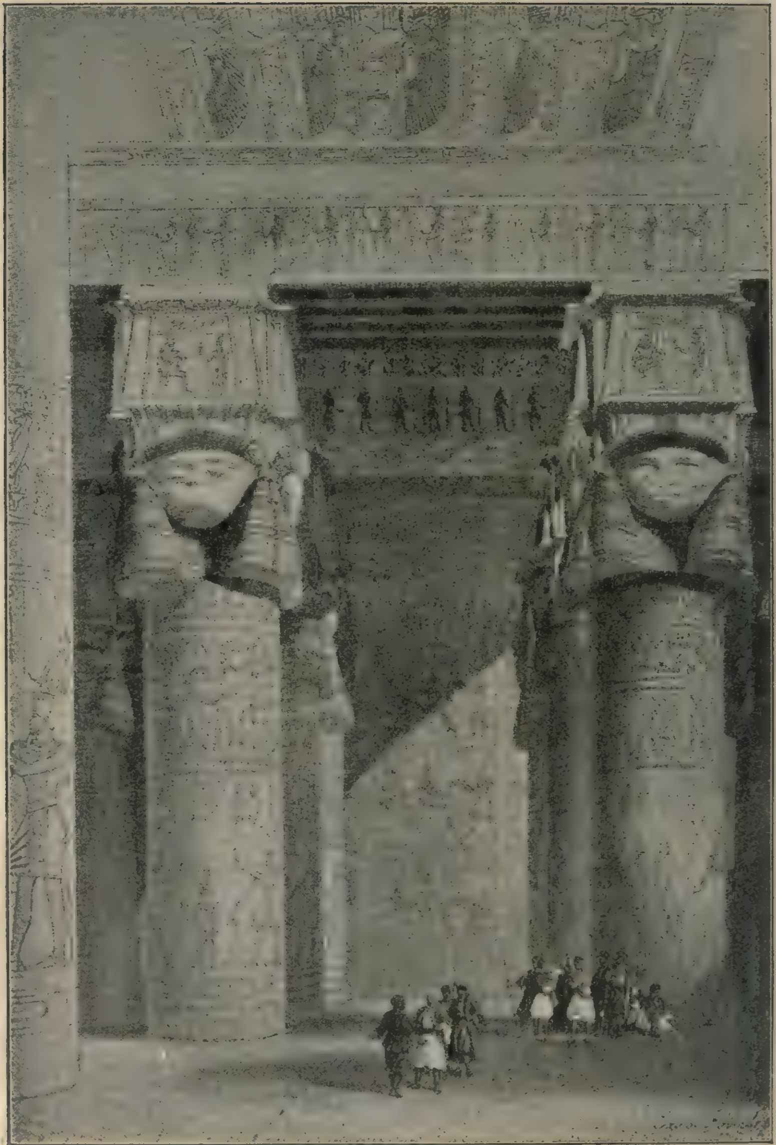
معلومات شمدی‌یه قدر کثیف بر سحاب مبهمیتله مستور ایدی؛ فقط اخیراً اجرا
اولونان حفریات، ایلك سلاله‌لری تشکیل ایدن سیمالرك خطوط وجهیه‌سنی
بردرجه‌یه قدر میدانه چیقارمشدر. بالخاصه (تانیس)ك غربنده، آبیدوس مزارلغنده
(نه‌غاده)، (قوم الاحمر)، (شقاره) و(منفیس) جوارنده مصرك ازمنهٔ قدیمه‌سنه دائر
پك‌چوق آثاره تصادف ایدلمشدر. بو آثاردن استدلال اولوندیغنه کوره مصرك ایلك
حکمدارلری حرب وانشاآت ایله چوق مشغول اولمشلردر. بونلرك بتون مظفریات
و موفقیاتی، ضبط ایتدکلری شهرلرك اسامیسی تماميله مضبوطدر. ایلك حکمدارلر
زماننده دین تماميله تأسس ایتمشدر. استعمال ایلدکلری اصول تحریر ایسه منفیس وتب
حکومتلرینه عائد کشف اولونان کتابه‌لرده‌کی اصول تحریردن پك فرقلی دکلدر. مجوهر
لری، سلاحلری، قوللاندقلری قابلر اوزون بر اعتیاده دلالت ایده‌جك درجه‌ده

قارناق معبدنده بر قپو

احمد رفیق، تاریخ عمومی

کتابخانهٔ عسکری — حلمی

دندره معبدی

منتظمدر. بودوره عائد کتابه‌لرله هیکللر ایسه هنوز دور طفولیتنده بولنان صنعت آثارندندر. هیه‌روغلیفلر غیرمنتظم، رسملر قابا وابتدائیدر.

ایکنجی تانیس سلاله‌سی مه‌نه‌س احفادینك ختامی ایله نهایت بولمشدر. تانیس سلاله‌لری بش بچق عصر قدر حکمران اولمشلر، بومدت ظرفنده موجب شان وشرف بعض آثرلر وجوده کتیرمشلردر. نوملرده‌کی پرنسلر بونلرك زیر تابعیتنده بولونمغه تحمل ایده‌مه‌مشلر. حکمدارلرندن بعضیلرنده کوردکلری ضعف ویاظلمدن بالاستفاده اعلان استقلال ایتمکه چالیشمشلردر. بونلردن بر چوقلرینك اعلان استقلاله موفق اولارق آیریجه برر سلاله تشکیل ایتدکلری، بو سلاله‌لرك اصل حکومت سورن سلاله ایله سلطنت دعواسنده بولوندقلری محتملدر.

فقط نتیجه‌ده ینه مه‌نه‌سك سلاله‌سی غلبه ایتمش، مملکتك حاکم مطلق اولارق حکمران اولمشدر. مه‌نه‌س مصر حکمدارلغنی تأسیس ایتمش، فقط خلفلری بو حکمدارلغك متفرق، پریشان عضولرینی بربره طوپلایه‌رق مدنی ومترقی بر ملت وجوده کتیرمشلردر.

منفیس حکومتی اوچنجی سلاله منفیس سلاله‌سندن ایدی. بوسلاله حقنده‌کی معلومات افسانه قبیلندندر. روایته کوره منفیس سلاله‌سنك ایلك حکمداری زماننده مه‌نه‌سه تابع اولان لیبیالیلر حکمدار نه‌که‌روفه‌سه قارشی اعلان عصیان ایتمشلر، حکومتك تمامیت اداره‌سنی تهلکه‌یه دوچار ایلمشلردر. فقط نتیجهٔ قطعیه زماننده اعتقادات باطله مصرلیلرك بیوك بر فلاکتدن قورتولمالرینه سبب اولمشدر: بر کیجه ایکی طرف اردوسی یکدیکری قارشیسنده بولوندقلری صره‌ده قمرك قرصی غایت بیوك کورونمش، دشمن بو حادثه‌یی غضب‌الهی‌یه عطف ایدرك بلامحاربه تسلیم اولمشدر. دها صوکره مصرده صلح وسکونت دوام ایتمش، بواثناده علوم و فنون پك زیاده ترقی ایلمشدر. بالخاصه نه‌که روفه‌سك خلفی طوزور طروس زمانی علوم وصنایعك اولدقجه ترقی ایتدیکی بر دوردر. طوزورطروس فنون طبیه‌یه دائر برچوق مؤلفات وجوده کتیرمشدر کرك مومی‌الیهك وکرك احفادینك زمان حکومتلرنده مصرده بر چوق آبده‌لر بنا ایدلمشدر.

كه‌ئوپس و كه‌فرن

دردنجی سـلاله‌نك اك مشهور حكمدارلری كه‌ئوپس (كوفوئی) ایله كه‌فرن (كافری) در. هر نه قدر اوچنجی سلاله‌نك صوك حكمداری سنوفروئی‌ده دلتانی مهاجمات خارجیه‌دن محافظه ایچون استحكامات انشا ایدرك، حربلر اجرا ایلیه‌رك وطننه ایفا ایلدیكی خدمتله شهرتشعار اولمش ایسه‌ده دردنجی سلاله‌نك بو حكمدارلری درجه‌سنده بیوك براثر براقامامشدر.

كه‌ئوپس (جیزه) جوارنده‌كی بیوك اهرامی بنا ایتدیرمشدر. تاریخك بودوره منسوب فرعونلر حقنده‌كی وقوف واطلاعی پك محدوددر. فقط موجودیتلرینه ابدی و سرمدی بر شـاهد وارسه اوده كونشـك محرق ضیالری آلتنده پارلایان، اطرافنی محیط اولان چوراق و بی‌نهایه چوللری جسیم سایه‌لری ایله ستر ایدن اهرامدر. غروب ایدن كونشك آتشین ضیالری ایچنده بو اهراملری تماشا ایدن بر سـیاح، انلرك عظمت خردفرساسی قارشیسنده لال و مبهوت اولمقدن كندینی قورتاراماز. مصرده‌كی سائر اهراملر، بیوك خرابه‌لر، تحت الارض مزارلر قلبده بو درجه مؤثر بر حس فسحت حاصـل ایده‌مز. بو اهرام یوزقرق درت متره یوكسلكنده‌در. ٢٥٠٠٠٠٠ متره مكعبی جسامتنده اولان بو محتشم آبده‌یی وجوده كتیرمك ایچون یوز بیك عمله چالیشمش، بتون اهرام اوتوز سـنه‌ده اكمال ایدلمشدر. اهرامی بنا ایتمك ایچون نیلك اوته طرفلرندن طاشلر كتیرلمش، بوجسیم طاشلری كمال سهولتله نقل ایچون یوللر آچیلمش، نهردن استفاده اولنمشدر. طاشلری بربری اوزرینه قویمق ایچون اهرامك اتكندن اعتباراً طائل میلده بررامپه یاپیلارق اهرام بیتریتمز قالدیرلمشـدر. بو اهراملردن ایكنجیسی كه‌فرن، اك كوچوكی‌ده میكه‌رینوس نامنه بنا اولونمشدر.

اهراملرك انشاسی ایچون مصر خلقنك دوچار اولدقلری مشـاق ومتاعبك خاطره‌سی اصلا زائل اولمامشـدر. حكومت قدیمه فرعونلری مظلوم تبعه‌لری ایله برابر ظلام اعصار ایچنده نابود اولدقلری حالده بو خاطره نسلدن نسله انتقال ایلمشـدر. هه‌رودوت ودیودور مصری زیارت ایتدكلری زمانلر، اهالی كه‌ئوپسی بیوك بر ظالم اولارق تصویر ایتمشلردر. اوزمانكی روایتلره نظراً كه‌ئوپس غدار بر حكمدار ایدی. ایلك ایشی معبدلری قاپامق، معبودلره قربان تقدیمنی منع ایتمك اولمشـدی. دها صوكره بتون مصرلیلری كندی نامنه چالیشمغه اجبار

ایلمشــدی . اهالیدن بر قسمی طاغلردن قایالر کتیرمکه اوغراشیر ، بر قسـمی بو
قایالری (لیبی) حوالیسنه قدر کتیرردی. هه‌رودوت که‌ئوپسك دورندن واهراملرك
صورت انشاسندن بحث ایتدیکی صره‌ده دیبورکه: «اهرامك اوزرنده‌کی حرفلردن
بونلرك انشـاسنده استخدام اولونان عمله‌یه نه قدر صوغان وصارمسـاق صرف
اولوندیغی اکلاشـیلیور . خاطرمده قالدیغنه کوره بو یازیلری بکا ترجمه ایدن
آدم مجموع صرفیاتك بیك آلتی یوز تالانه بالغ اولدیغنی سویلمشدی . » هه‌رودوتك
روایتنه کوره که‌ئوپس نهایت اون پاره‌سز قالمش ، قیزینی اوته‌کنه بریکنه صاتمش
مانه‌تونك روایتنه کوره‌ده عمرینك صـوك زمانلرنده ایتدکلرینه پشیمان اولارق
مصریلیلرجه غایت مرغوب بر کتاب مقدس وجوده کتیرمشدر .

که‌ئوپس‌دن صوکرا یرینه کچن قاردشی که‌فرن‌ده بر اهرام انشـا ایتدیرمش
ایسه‌ده بو اهرام برادرینککی قدر بیوك اولمامشدر . مصریلیلر بو ایکی فرعونك
ظلمندن روکردان اولدقلری ایچـون انلرك نامنی نفرتله یاد ایتمشـلردر . حتی
وفاتلرنده اولجه حاضرلادقلری ایکی اهرامه دفن اولوندقلری حالده اهـالی
دوچار اولدقلری ظلمك انتقامنی آلمق ایچون جسـدلرینی لحدلرندن چیقارمشلر
پارچه پارچه ایتمشلردر .

که‌فرن‌دن صوکره که‌ئوپسك اوغلی میکه‌رینوس حکمدار اولمشدر. میکه‌رینوس
پدرینك افعالندن ممنون اولمادیغی ایچون معبدلری آچدیرمش، اهالینك عبادت ایتمه
مسـاعده ایتمش ، غایت عادلانه معاملاتده بولونمشدر. که‌فرن [میکه‌رینوس] مدت حیاتنی آجی
برصورتده امرار ایتمشدر. قیزینك وفاتی قلبنده درین برجریحه حصوله کتیرمش
دهـا صوکره کاهنه مراجعت ایدرك کندینك‌ده آلتی سـنه‌دن فضله یاشامیه‌جغنی
آکلامشدر. بوفلاکت که‌فرنی [میکه‌رینوسی] پك زیاده متأثر ایتمشدر. که‌فرن قیزینـك جسدینی
ایچی بوش تخته بر طانه ایچنه قویدرمش ، فقط آلتی سنه‌دن زیاده یاشـامیه جغنه
دائر کاهنك ویردیکی جواب اعماق روحنه‌قدر تأثیرایتمشدر. که‌فرن [میکه‌رینوس] کاهنك بوبیاناتنی
تصحیح ایتدیرمك ایچون معبوده شکایت ایتمش ، باباسی ایله عموجه‌سی معبدلری
قاپایوب معبودلری اونوتدقلری ، انسانلره اذاوجفا ایتدکلری حالده اونلرك چوق
یاشادقلرندن، کندیسی ایسه بودرجه عابدوزاهد اولدیغی حالده بوقدر چابق وفات
ایده‌جکندن طولانی شکایت ایلمشــدر. بونك اوزرینـه کاهن ، کندیسنك اصل

بوسببدن طولانی آزیاشایاجغنی ، چونکه وظیفه‌سنی حقیله ایفا ایتمدیکنی ، مصرك یوزاللی سنه جفا کورمسی مقدر اولدیغنی، کندیسنه سلف اولان ایکی حکمدارك بونی ادراك ایتمش اولدقلرینی جواباً بیان ایتمشدر. بونك اوزرینه میکه‌رینوس نصل اولورسه اولسون وفات ایده‌جکنی آکلاینجه کندیسنه برچوق لامبه‌لر یاپدرمش؛ بونلری هر کیجه صباحلره قدر یاقدیرمش؛ کیجه کوندوز عین وعشرتله امرار حیات ایتمش ؛ واسع حوضلرده ، طراوتدار اورمانلرده ذوق وصفا ایله وقت کچیرمشدر. میکه‌رینوس بونی بر مقصد اوزرینه یاپمشدر: کاهن کندیسنك آلتی سنه‌دن فضله یاشامیه‌جغنی سویلدیکی ایچون میکه‌رینوس کیجه‌لری‌ده داخل حساب ایدرك اون‌ایکی سنه یاشامق، کاهنی یالانجی چیقارمق ایچون بوصورتله حرکت ایتمشدر .

فقط یونان‌مؤرخلرینك شو روایاتی‌ایله آثار عتیقه کشفیاتی بر برینه اصلا موافق دکلدر. آبده‌لر اوزرنده‌کی اسامیدن که‌ئوپسدن صوکره دیدوفری نامنده برفرعونك دها حکومت سوردیکی آکلاشیلیور؛ چونکه (جیزه)نك براز شمالنده بونك‌ده انشا ایتدیردیکی اهرام کشف اولونمشدر. فقط دیدوفرینك دورسلطنتی اودرجه حائز اهمیت اولمادیغی ایچون اونودلمشدر . ماسپه‌رو دییورکه : « احتمالکه دیدوفری که‌ئوپسك اوغلی وکه‌فرنك بیوك‌قاردشی ایدی. ایشته که‌فرن، که‌ئوپسك برادریدر دییه دوران ایدن روایت بورادن نشأت ایتمشدر؛ دیدوفری ایسه چوق زمان یاشامادیغی ایچون کوئوپسدن صوکره که‌فرنك حکمدار اولدیغی وبناءً علیه مشارالیهك بیوك قاردشی بولوندیغی ظن ایدلمشدر. »

فقط آثارعتیقه کشفیاتی یونان مؤرخلرینك بیاناتنی کلیاً جرح ایدییور. که‌ئوپس ایله که‌فرن یونانیلرك روایاتی کبی معبدلری قاپاتماشلردر. کرك بونلرك وکرك عائله‌لرینك کندیلرینه ویردکلری دینی عنوانلر اعتقادات دینیه‌یه نه‌درجه‌لرده مجلوب اولدقلرینی اثبات ایدر . حتی کشف اولونان بر کتابه اوزرنده ، که‌ئوپسك معبدلر بنا ایلدیکی تصویر ایدلمکده‌در. بناءعلیه هه‌رودوتك نقل ایتدیکی روایتلر بین‌العوام دوران ایدن حکایه‌لردن بوزمه منقولاتدر . بوکبی روایتلر الیوم کشف ایدیلن مصر قدیم رومانلرنده‌ده موجوددر؛ اودورك رومانجیلری اشخاص وقعه اولارق رامسه‌س و مینه‌فتاح کبی اسملری انتخاب ایدرلردی. ایشته یونان مؤرخلرینك دردنجی سلاله حقنده یازدقلری معلومات تاریخیه هپ بو رومانلرك

متسلسلاً دوران ایدن محتویاتندن عبارتدر . مع مافیه کهئوپسك اهرامی انشـ
ایتدیرمك ایچون مصریلردن بیکلرجه عمله استخدام ایلدیکی طوغرودر . کنـ
مصریلیلرك بوفرعونلر علیهنده عصیان ایتدکلری‌ده مقارن حقیقتدر؛ چونکه عصیا
ایدن اهالینك پارچه پارچه ایتدکلری کهفرن هیکلی وقتیله بر قویویه آتیلمش
بوهیکل آثار عتیقه کشفیاتی اثناسنده اخیراً قویودن چیقارلمشدر. میکرینوسك دیندارلغی
حقنده‌کی روایت ، کشفیات اخیره ایله‌ده ثابت اولمشدر. مشارالیهك جسدی انشـ
ایتدیردیکی اهرام درونده صوك زمانلره قدر محافظه اولونمش ، لحدی مصرد
انکلتره‌یه نقل اولونورکن پورتکیز ساحللرنده محو اولمشدر. بولحد صنعت مصریه‌نك
اك بدیع برنمونه‌سیدر.

بشنجی سلاله ، دردنجینك تمادیسندن عبارتدر . بو سلاله‌دن کلن فرعونلر
آسیا قبائلنك متوالی هجوملرینه قارشی مملکتلرینی مدافعه ایتمشلر ، (طورسینا
جوارنده‌کی معدن اوجاقلرینی کمال فعالیتله ایشلتمشلردر. مصرك مناسبات خارجیه‌سنی
تأمینه صوك درجه غیرت ایلدکلری کبی داخلاً‌ده فرعونلرك .عادات و معاملاتنـ
امتثال ایلمشلردر. بتون زمانلرینی کندیلرینه مخصوص اهراملر انشا ایتمك ، معبدلـ
تعمیر ایلمك ، یکی‌یکی شهرلر بنا ایتمکله امرار ایلمشلردر. حاصلی کافه‌سی‌ده سلفلرینك
مصرده‌وجوده کتیردکلری شوکت وسعادتی تأمینه اللرندن کلدیکی قدرغیرت ایتمشلردر

آلتنجی سلاله‌دن اونه برنجی سلاله‌یه قدر

مصرده حکمدارلغك بشنجی سلاله‌دن آلتنجی سلاله‌یه انتقالی ا
منازعه‌لی اولمشدر . اوزمانه عائد آبده‌لر اوزرنده یالکز ایکی حکمدار اسمی
کورولیور. تهتی، اوزرکهری آتی. بونلر بدایتده مقام حکمداری ایچون یکدیکریله
منازعاتده بولونمشلر ایسه‌ده آتی محافظلری طرفندن تلف ایدلمشدر.

تهتیدن صوکره برنجی په‌پی مقام حکومته کچمش ، بونك زماننده (منفیس
شهری اهمیت قدیمه‌سنی ضایع ایلمشدر. بوسلاله‌یه منسوب برنسلر اسکی مصرحکومتنـ
بسبتون براقامقله برابر اك زیاده مصر سفلاده‌کی (آبیدوس) شهرینی ترجیح
ایتمشلردر . بونلرك زماننده‌کی فتوحات ، سلفلری زماننده اصلا کورولمه‌مشدر
بوفتوحاتك یکانه قهرمانی برنجی په‌پیدر. په‌پی اون سکز سنه سورن دور حکومتـ

اثناسنده ابراز فعالیتدن اصلاخالی قالمامشدر. باش وکیلی اونی‌نك معاونت مهارتکا-
رانه‌سی ایله حبشستانی زیر اداره‌سنه آلمش، مصری قیمتدار آبده‌لرله طولدیرمشدر.
باش وکیل اونی بوسلاله‌نك زمان حکومتنده پك مهم برسیمای تاریخی تشکیل
ایدر. اونی، زمان طفولیتنده حکمدار ته‌تی‌نك ایچ اوغلانلغی وظیفه‌سنی ایفـا
ایلدکدن‌صوکره مالیه مأمورینلرندن برینه، دها صوکره‌ده میری‌اورمانلر مفتشلکنه
تعیین اولونمشدر. په‌پی حکمدار اولور اولماز اونی ایله غایت صمیمانه عقد رابطهٔ
مودت ایتمش، کندیسنی اهراملر ناظری تعیین ایتمشدر. اونی بووظیفه‌یی سلفلرندن
دها مکمل بر صورتده ایفا ایلدیکی جهتله کندیسنه مکافات اولارق غایت ظریف
طاشدن برلحد هدیه ایدلمشدر. اونی بو مراتبه ابراز لیاقت ایچون برقات دها ابراز
غیرت ایتمش، نهایت (محب حکمداری) نامنی آلمشدر. اونی‌نك نظارتی مصرك‌پارلاق
بر زمانیدر. طورسینا جوارنده‌کی معدنلر منتظماً ایشـله‌دلدیکی کبی دائما نظارت
وتفتیش آلتنده‌ده بولوندیرلدیغندن اسکیسندن دها زیاده واردات تأمین ایتمشـدر.
(قوپطوس)دن بحر احمره‌قدر بریول آچیلارق تجارته غایت مساعد برطریق وجوده
کتیرلمشـدر. (روهانو) معدن اوجاقلری کمال فعالیتله ایشـلدلمش، بوکونکی
(شیخ سعید) موقعی جوارنده کائن (اپتانومید) موقعنده یکی برشهر بنا اولونمشدر
(دندره) ده‌کی (هاثور) معبدی په‌پی‌نك زمان حکومتنده یکیدن تعمیر ایدلمشدر.
اونی، مصرك ترقیات داخلیه‌سنی تأمینه مدار اوله‌جق اجرا آتده بولوندیغی کبی امور
خارجیه‌یی‌ده بیوك بر ذکا، براقتدار ایله تدویر ایتمشدر. اوزمانلر(نوبه)نك برقسمنده
زنجی قبیله‌لری اقامت ایدرلردی؛ بونلر احتمالکه ایلك مصرلیلری تشـکیل ایدن
اقوامك بقایاسی ایدی. بوزنجیلر دائما عصیان ایدر، هرزمان مغلوب اولور، فرعون
جنراللرینی مظفریات سهیله‌یه مظهر ایلر، مصر اردوسـنده عسکرلك ایدرلردی.
(اونی) بوزنجیلری او زمانلر سویش قنالی ایله جنوبی سوریه‌یه حاکم اولان (آمو)
و (هیروشایتو) قبیله‌لرینه قارشی استخدام ایتمشـدر. مصر اردوسی اعاشه و البسه
خصوصنده مشکلاته دوچار اولمش ایسه‌ده صبروغیرت سایه‌سنده بو مشـکلاتك‌ده
اوکی آلنمشدر. ایشته بوواسطه ایله نوبه، لیبی جهتلری ایله دلتا جوارنده‌کی سوریه
حوالیسی کاملاً مصرك ید اداره‌سنه کچمشدر. که‌ئوپس زمانندن بری‌مصرك بودرجه
شوکت وعظمت کسب ایتدیکی کورولمه‌مشدر. په‌پی برمدت صوکره وفات ایتمش،

یرینه ایکنجی زوجه‌سی میریری آنخناسدن اولان بیوك اوغلی مه‌ته‌صوفیس کچمشدر. (اونی)، مه‌ته‌صوفیس زماننده‌ده مقامنده ابقا ایدلمش، حتی (ئه‌له‌فانتین) دن (له‌تو- پولیس)ه قدر بتون جنوب ایالتلره والی تعیین اولونمشدر. (اونی) اولا بتون ایشلری بر طرفه براقه‌رق، اوزمانك عادتی اوزره حکمدارك مزارینی انشا ایتدیرمشدر. بو اهرامی بنا ایتدیرمك ایچون زیر اداره‌سنده بولونان حوالیده غایت مدیدومشکل سیاحتلر اجرا ایلمشدر. بوراده بولونان ایری طاش پارچه‌لرینی نقل ایتمك ایچون برچوق قایقلر انشا ایدلمش، حوضلر قازیلمش، قناللر حفر اولونمشدر. (اونی) بو اهراملری انشا ایتدیرمك ایچون وقتیله اردوده استخدام ایلدیکی زنجیلردن بك‌چوق استفاده ایلمش، بر سنه ظرفنده بك‌چوق اجرا آتده بولو- نمشدر. اوزمانلر (نوبه)ده انشا اولنان کیلر صو- لرك چوقلغندن بالاستفاده برنجی شلاله‌یه قدر کلیر، نیل بونجه آشا- غیلره قدر اینر- لردی.

اسرانك فرعونه تقدیمی

مه‌ته‌صوفیس‌دن صوکره ایکنجی به‌پی حکمدار اولمشدی. وادیٔ مغاره ده کشف اولونان بر کتابه‌یه کوره ایکنجی به‌پی‌ده طورسینا- ده‌کی معدنلری ایشلتمش، فقط اك زیاده (ئه‌له‌فا- نتین) ده‌کی سه- نیورلرك غیرت و همتی سایه‌سندن جنوب طرفلرك حیات مدنیه‌سی تزاید ایلمشدر. بو سه‌نیورلر جنوب طرفلرده‌کی قبائل ایله تجارت ایدرلر، ایجابنده دوستلق، ایجابنده مجادله ایتمکدن خالی قالمازلردی. بو مجادلات وموفقیات سایه‌سنده مصرك نفوذنی اك اوزاق چوللره قدر تشمیل ایدرلردی.

ایکنجی به‌پی‌دن صوکره حکمدار اولان همشیره‌سی نی‌طوقریس زماننده

میکه‌رینوسك یارم براقدیغی اهرام اکمال ایدلمشدر . یونان مؤرخلری نی‌طوقریسه دائر بك لطیف افسانه‌لر حکایه ایدرلر. روایته کوره برکون نی‌طوقریس بردره‌ده ییقانیرکن قارتالك بری نی‌طوقریسك آیاق قابلرندن برینی آلوب قاچمش، شهرده آچیق بر یرده اجرا عدالت ایدن قرالك دیزینه دوشورمش . قرال هم بو حاله، هم‌ده آیاق قابنك لطافتنه حیران اولمش نهایت بو کوزل آیاق قابنك صاحبنی بولدیرمش . ایشته نی‌طوقریس ، یونان مؤرخلرینك روایتنه کوره ، بو صورتله حکمدار اولمشدر . نی‌طوقریس (پنبه یناقلی دلبر) دیه مشهوردر .

باش وکیل (اونی) طرفندن بنا اولونان اهراملر، اخیراً اجرا اولونان آثار عتیقه کشفیاتی اثناسنده کاملاً میدانه چیقارلمشدر . بو اهراملرك کافه‌سی‌ده عین زمین اوزرنده‌در . ایری طاشلرله طیقانمش یوللردن کیرلدیکی زمان کاه چیلاق ، کاه هیه روغلیفلرله مزین اوطه‌لره، ایکنجی بر افقی یولدن کچلدکدن صوکره ده لحدلرك بولوندیغی محله کلینیر . بو لحدلر اوزرنده‌کی کتابه‌لر بر کتاب تشکیل ایده‌جك درجه‌ده چوقدر . لحدلردن برنده کشف اولونان می‌رینرینك مومیاسی الیوم (قاهره) موزه‌سنده‌در .

حکمدار آمه‌نم هه‌ت

نی‌طوقریسك وفاتندن اون برنجی سلاله‌یه قدر بش‌عصره یاقین بر زمان کچمشدر ؛ بو دوور اثناسنده دورت سلاله ظهور ایدرك محو اولمشدر . فقط تاریخك بو دوره دائر ویردیکی معلومات پك محدوددر . (توره‌ن) موزه‌سنده‌کی پاپیروسده بو دوره منسوب حکمدارلرك‌ده اسامیسی موجوددر ؛ فقط بونلر بك قیصه فاصله‌لرله بر برینی تعقیب ایتمشلردر . نهایت بر بچق عصر قدر دوام ایدن قاریشیقلقلردن، محاربه‌لردن‌صوکره (منفیس) حکومتنی تشکیل‌ایدن سلاله‌لر منقرض اولارق یرینه یونانیلرك (هراقله ئوپولیس) تسمیه ایتدکلری (هاکنه‌ن سوطن)لی

بر عائله قائم اولمشدر . بوعائله ایچنده اك مشهوری كی‌توئی‌در. كی‌توئی بتون مصر
حاكم اولمش ، فقط (تب) شهرینك رؤسامی جنوبده‌كی سه‌نیورلرك كافه‌سنی كندی
نفوذلری آلتنه جلب ایدرك استرداد سلطنته قیام ایتمشلردر . او تاریخدن اعتبار
مصر حكومتی ایكی‌یه انقسام ایتمشدر : هراقله پولیسلیلر ، تبلیلر . بو ایكی فر
یكریكریله متمادیاً حرب ایتمشدر. اولا هراقله پولیسلیلر احراز غلبه ایتمشلر ایسه‌د
ایكی عصر قدر دوام ایدن قانلی محاربه‌لر نتیجه‌سنده تبلیلر غالب كله‌رك مصرك ایك
قسم متفرقنی قوتلی بر اداره آلتنه آلمغه موفق اولمشلردر .

اوچنجی فصل

تب حکومتی (حکومت متوسطه)

(قبل المیلاد ۲۷۰۰ — ۱۲۸۵)

اون برنجی سلاله

مه‌نه‌س زمانندن اعتباراً مصرك بتون مدنیتی مصر وسطاده، (تی‌نیس) ایله (منفیس) اره‌سنده تمرکز ایتمشدی. حکمدارلر بوراده جلوس ایتمشلر، بتون انافس آثار بوراده وجوده کتیرلمشدی. اوزمانلر جنوب طرفلرده‌کی نوملره او درجه اهمیت ویریلمیوردی. بوراده‌کی شهرلر سکون وظلمت ایچنده قالیور، بونلرك معبودلرینی هیچ بر کیمسه طانیموردی. فقط (منفیس) شهری اقبالدن دوشر دوشمز جنوب شهرلرنده و بالخاصه (قوپطوس) و (تب) شهرلرنده جدی بر حیات سیاسیه اویانمغه باشلامشدر.

خصوصیله اون برنجی سلاله کاملاً تبلیدر. بو سلاله‌نك ایلك حکمداری برنجی آنتوف‌در. آنتوف بسبتون کسب استقلاله موفق اولامامش، فقط کندیسندن اوچ بطن صوکره کلن دردنجی آنتوف هراقله پولیسلیلرك تابعیتندن قورتولارق (مملکتین حکمداری) نامنی آلمشدر. بو سلاله ایچنده بسبتون مستقلانه ادارهٔ حکومت ایدن، هراقله پولیس فرعونلرینك تابعیتندن کاملاً قورتولان دردنجی مونطوهوتپودر. مونطوهوتپو، بو موفقیت خارق العاده‌سی ایله حکمداران صره‌سنده بر موقع شرف اشغال ایلمشدر. خلفلری مشارالیه درجه‌سنده طبع متین صاحبی اولمادقلرندن بتون مصر حوالیسنه یارم عصر قدر حکمران اولدقدن صوکره اون ایکنجی سلاله‌یه ترك موقع ایلمشلردر. اون برنجی سلاله‌نك یاریسی تابعیت ویاریسی شوکتله کچن دور حکومتنه دائر قایالر اوزرینه محکوك برقاچ کتابه ایله بر قاچ مزار

طاشندن وعادی اشیادن باشقه بر شی قالمامشدر. بو سلاله هراقله پولیس حکمدار-
لریله اوزون مدت اوغراشدیغی کبی زنجیلر وآسیا اقوامی ایله‌ده محاربه ایتمشلر
(طورسینا) جوارنده‌کی مستملکه‌لری هیچ نظر اعتباره آلامشلردر.

(تب) شهری بو سلاله زماننده آبده جهتیله کسب ثروت ایده‌مه‌مشدر.

حتی جسیم بر ثروته توقف ایدن بو کبی آبده‌لر انشاسی ایچون منابع موجود اولما-دیغندن حکمدارلره مخصوص انجق بر قاچ مزار وجوده کتیریله بیلمشدر. بو سلاله زماننده (تب)دن صوکره اك زیاده حائز رغبت اولان شهر (قو-

پرنسس نوفریت (اوچنجی سلاله زماننده)

(قاهره موزه‌سنده)

پطوس) شهریدر. (قوپطوس) شهری بحر احمر ساحلنه و (روهانو) اوجا قلرینه کیدن یوللر اوزرنده بولوند... یغندن پك زیاده ترقی ایتمشدر. حاصلی کورولیورکه (تب)دورینك ایالت حکمدارلری د... کندیلرینه کور... برفکر تشبث ابراز...

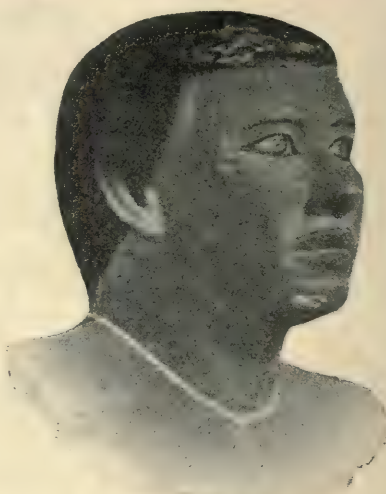
ایتمشلردر. فقط زمان حکومتلرنده اختلالار اکسیك اولمادیغی ایچون مملکتك
ثروت وعمرانه خدمت ایده‌بیله‌جك بیوك اثرلر وجوده کتیریله‌مه‌مشدر.

اون ایکنجی سلاله

اون ایکنجی سلاله‌یی تشکیل ایدن حکمدارلر بدایتد
تأسیس آسایش ایچون خیلی زحمت چکمشلردر. بونلردن
برنجی آمه‌نم‌هه‌ت بالخاصه ذکره شایاندر. آمه‌نم‌هه‌ت اولا ادعای سلطن
ایدنلره قارشی تأمین موفقیت ایتدکدن صوکره اختلالات داخلیه یوزندن وقوع
کلن ضررلری ازاله‌یه چالیشمش، مصرك سکون وآسایشنی هر زمان اخلال ایدن
لیبی، نوبه وآسیا اقوامنه قارشی کمال شدتله مدافعه ایلمشدر. آمه‌نم‌هه‌ت (تعلیمات
نامیله وجوده کتیردیکی اثرده کندی اجراآتنی شو صورتله حکایه ایدییور

«مملکتی (آبو)یه قدر زرع ایتدیردم — (آدو)یه وارنجیه قدر هر طرفده سعادت حصوله کتیرتدم — اوج نوع حبوباتك خالقی ، ناپرینك محبی‌یم — نیل ، رجالرم اوزرینه بتون صولرینی تاولالره یایدی — دور حکومتمده کیمسه آج قالمادی — کیمسه صوسز قالمادی — چونکه امرلرم دائما اجرا ایدیلیوردی. هرسویلدیکم سوز، یکی برمحبت حصوله کتیریوردی.»

آمه‌نم‌هه‌ت اون طقوز سنه حکومت سوردکدن صوکره تحت حکومته اوغلنی اجلاس ایتدی. کندیسی سراینه قاپانارق مملکتنك ترقی وتعالیسنه چالیشمقدن خالی قالمادی. اوغلنه‌وصایاسی ایله، نصایحی ایله پك چوق یاردم ایتدی. بو غیرت حمیت‌پرورانه‌سی ایله ملتك قلبنده ابدی جای احترام طوتمغه موفق اولدی. آمه‌نم‌هه‌تك ادارهٔ حکومت‌حقنده اوغلنه‌ویردیکی نصایح غایت مشهوردر . بو نصایح صره‌سنده دییورکه: «سوزلریمی دیکله — ایکی جهانك حکمداریسك — اوج

راحوتپونك باشی (اوچنجی سلاله زماننده)

(قاهره موزه‌سنده)

منطقه‌یی اداره ایدییورسك (مصر علیا وسفلی ایله نوبه) — اسلافکدن دها مکمل حرکت ایت — تبعه‌ك ایله حکمدار ارآسنده تأمین صمیمیته چالیش ؛ تبعه‌کی قورقوتوبده کندکدن قاچیرتما — انلردن آیری یاشاما — قلبکه غرور کلسین — یالکز زنکینلرله زادکانی کندیکه یارایدنمه — دوستلقلرینی تجربه ایتمدیکك کیمسه‌لری قبول ایتمه.»

آمه‌نم هه‌تك بو اثری اوچ صحیفه‌دن عبارتدر. فقط جامع اولدیغی اقوال حکیمانه‌دن طولایی اك مهم اثرلر صره‌سنه کچمش ؛ یکرمی عصر قدر قیمت واهمیتنی محافظه ایلمشدر. حتی اون طقوزنجی سلاله زماننده بو اثرك بعض پارچه‌لری بتون مکاتبده قرائت ومشق صورتنده تدریس ایدلمشدر.

بو دورك ترقیات سیاسیه وحیات اجتماعیه‌سنی آکلامق ایچون آمه‌نم هه‌تك

نصایحنامه‌سندن باشقه سی نوهیت‌ك (خاطرات)ی‌ده بیوك بر اهمیتی حائزدر . سی-
نوهیت بو (خاطرات)نده مصریلیلرك احوال وعاداتی حقنده بك چوق معلومات
اعطا ایتمشدر. ایشته بو ودها بو کبی آثارك دلالتی ایله اون ایکنجی سلاله‌نك دور
حکومتی قطعی بر صورتده تعیین ایدیلمشدر ؛ مع مافیه بو سلاله‌یی تشکیل ایدن
سکز حکمدار ایله بونلرك محاربه‌لری حقنده‌کی تفصیلات ینه ناتمام بر حالده‌در .

بو سلاله‌یه منسوب حکمدارلر زراعت و صناعتی فوق العاده حمایه ایتمشلر،
مملکتلرینك شوکت وتعالیسنه چالیشمقدن بر لحظه خالی قالمامشلردر . بونلر
برنجی سلاله‌دن دردنجی سلاله‌یه قدر نیل حوضه‌سنی اسکانه ؛ قناللری کمال دقت
ومهارتله تنظیمه ؛ هه‌لیوپولیس ، تب ، تانیس وهراقله پولیس کبی بر چوق
شهرلری آثار ومبانیٔ عالیه‌ایله تزیینه غیرت ایتمشلردر. مصر بونلرك دور حکومتنده
بك زیاده کسب عمران ایتمش ؛ نوبه حوالیسنك فتحی ، صلح ومسالمتك تقرری ،
اصول اداره‌نك انتظام ومکملیتی مصری مرتبهٔ بالای ترقی‌یه ایصال ایتمشدر .

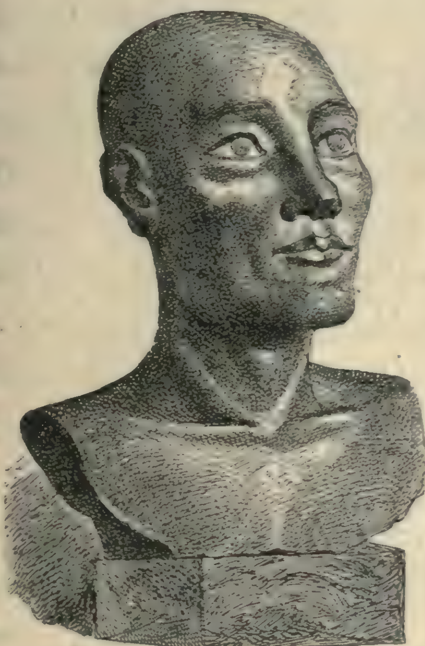
اون ایکنجی سلاله‌یه منسوب فرعونلر اك زیاده ایکی نقطه‌ده ابراز فعالیت
ایتمشلردر : بونقطه‌لردن بری سوریه‌ده دلتانك شرقنده، دیکری‌ده نوبه طرفلرنده
ئه‌له‌فانتینك جنوبنده . مصر ، شرقدن جسیم قوم چوللری ایله محدود اولدیغی
جهتله بو طرفلرده یاشایان سوریه اهالیسنه قارشی دائما امین بر وضعیتده ایدی .
بونکله برابر بعض قبائل وحشیه‌نك آره صره اجرا ایلدکلری مهاجماتدن ینه
مصون قالامیوردی . حکومت قدیمه فرعونلری بو تعرضلردن مصون قالمق ایچون
بحر احمردن نیله قدر بر صره استحکامات ایله جسیم بر سور انشا ایتدیرمشلردی.
برنجی آمه‌نمهه‌ت طرفندن کمال اهمیتله محافظه اولونان بو سور ، مصرك منتهای
حدودینی تشکیل ایدیپوردی . بو سورك اوته‌سی ، مصریلیلرجه غیر معلوم قیزغین
بر قوم دریاسندن عبارتدی . مصریلیلرك سوریه اقوامی حقنده‌کی معلوماتی کار-
وانلردن ویا بحر سفید سواحلنه کلن کمیجیلردن آلنان معلومات ایدی . بعضاً
آجلقدن واختلاللردن طولایی وطنلرندن طرد ایدیلن بر سوری مهاجرلرك دلتا
طرفلرینه کلدکلری واقع اولوردی . (بنی حسن)ده‌کی قنوموطپو مزارنده بو-
لونان قبارتمه بر طاش کتابه بو مهاجرلرك مصره صورت ورودینی بك کوزل
تصویر ایدر .

اون ایکنجی سلاله‌یه منسوب فرعونلر آسیانك یالکز بر نقطه‌سنده اساسلی
ر صورتده یرلشمك آرزو ایدرلردی ؛ اوده حکومت قدیمه فرعونلرینك باقیر
فیروزه اخراج ایتدکلری طورسیناشبه جزیره‌سی ایدی . اون ایکنجی سلاله
رعونلری بوراده‌کی عمله‌لری سی‌تیو قبیله‌لرینك هجومندن محافظه ایتمك ایچون
شبه جزیره‌نك اطرافنه قدمه وارى پوسته‌لر تأسیس ایتمشلر ، بو سایه‌ده اسکی
طمارلری ایشلتمکله ، یکی طمارلر آچمغه واو زمانه قدر مثلی کورولمدك برمقدارده
معدن اخراج ایتمکه موفق اولمشلردر .

اون ایکنجی سلاله‌نك اك زیاده مشغول اولدیغی حوالیدن بری‌ده حبش
طرفلریدر. بوطرفلرده نیلك هر ایکی ساحلنده اقامت ایدن قبیله‌لر مصری تهدید
یتمکدن اصلا خالی قالمازلردی . برنجی شلاله ایله ایکنجی سلاله ارەسنده اقامت
یدن اوعا اوئه‌طو قبیله‌سی فرعونلرك یکانه دشمنی ایدی . بوندن باشقه سه‌میك ،
مازا، قاز ودها سائر عنوانلرله برچوق قبیله‌لر واردی. بونلر متمادیاً تعرض ایدرلر،
دائما مغلوب اولورلر، هیچ بروقت اوصلانمازلردی. بوقبیله‌لر جنس ابیضه منسوب
یدی . فنیکه‌لیلرك نسلندن اولان بواقوام مصرلیلر قدر مدنی دکلدی . ایشته مصر
رعونلری عزم و ثبات سایه‌سنده بو اقوامی‌ده زیر انقیاده آلمغه موفق اولمشلر،
هالیسنك بر قسمنی جنوبه طوغرو پوسکورته‌رك بو حوالیده فلاح مستملکه‌لری
أسیس ایلمشلردر. آرتق او آندن اعتباراً حبشستاندن بحر سفیده قدر بتون اراضی
عین جنسدن ، عین لسان ایله متکلم ، عین معبودلره پرستش ایدر اقوام ایله مسکون
حکومت حالنه کلمشدر.

اون ایکنجی سلاله‌یه منسوب فرعونلرك اك مشهورلرندن بری‌ده اوچنجی
وزیرطازه‌ن در . اوزیرطازه‌ن اردولر سوق و اداره ایتمش ، نوبه حوالیسنی
ورت قطعیه‌ده فتح ایلمشدر. (ایله) موقعنی ضبط ایلدکدن صوکره مصرك حدودینی
زمنه)یه قدر توسیع ایتمشدر . جنوبده‌کی قبیله‌لرك مهاجماتنی دفع ایچون اوزیر-
ازه‌نك بونقطه‌یی انتخاب ایتمسی فراستنه دلالت ایدر . فی‌الحقیقه نیل وادیسنی
نقطه‌دن عموداً قطع ایدن غرانیت قایالری نیلدن کله‌جك سفائنه قارشی مهم
مدافعه نقطه‌سی وجوده کتیریپوردی . اوزیرطازه‌ن بو قایالرك هر ایکی طرفنه
ستحکام انشا ایتدیرمش ، بو استحکام نهره و وادی‌یه تمامیله حاکم بولونمق مسا-

یه‌سنده نهرك مدافعه‌سنی بر قات دها تسهیل ایتمشـدر . آرتق اوندن صوكر
مصر فرعونلری بو حدود خارجنده بر چوق سفرلر اجرا ایتمشـلر ، جوا
قبائلی ویرکی‌یه ربط ایتمکه چالشمشلردر . بونلردن اوچنجی آمه‌نم هه‌ت نیلك
فیضان أثناسـنده (زمنه) طرفلرنده کسب ایتدیکی ارتفاعی حساب ایتـدیرمك
ایچون جوارده‌کی قایالر اوزرینه متعدد راقملر یازدیرمشـدر . بو راقملر او زمانل
بیوك بر اهمیتی حائز ایدی . (زمنه)ده بولونان مهندسـلر راقم آلمقله بیهوده ی
مشغول اولمازلردی .
مصرك سائر نقاطنده
بولونان ارقداشلرینه
قناللرك صورت انشا
و محافظه‌سی ایچون
ایجاب ایدن معلو -
مات حسابیه‌یی اعطا
ایدرلردی . زراعت
و تجارتی یالکز
صولرك فیضانه باغلی
بولونان بر مملکتده
بونك نه درجه حائز
اهمیت اولدیغنی ایضا -
حه حاجت یوقدر .
مصر حکمدارلری

حکومت قدیمه‌یه عائد بر باش

نیلك صـولرند
استفاده ایلمکی مه
بر مشـغولیت ع
ایدرلردی . او
ایکنجی سـلاله
منسوب حکمدارل
دن برنجی اوریزط
زه‌ن نهرك غر
ساحلنه جسیم بر س
انشا ایتـدیرمش
خلفلری ایسه بو
امتثال ایدرك (قروق
دیلوپولیس) شهر
جوارینی معبـدلر
بنالرله تزیین ایلمشد

فقط بونلردن اوچنجی آمه‌نم هه‌ت دها بیوك بر مقصد تعقیب ایتمشدر. آمه‌ن
هه‌ت اودرجه بیوك اثرلر وجوده کتیرمشدرکه بو اثرلر (موریس کولی) و(لابیره‌نت
کبی بر طاقم افسانه‌لرك حدوثنه میدان ویرمشدر .

موریس کولندن ایلك اول بحث ایدن مؤرخ ، هه‌رودوتدر . آندن صوكر
بو کولدن بحث ایدن مؤرخلر هپ هه‌رودوتدن اقتباس افکار ایتمشلردر. هه‌رودوتك
روایتنه کوره نیلك فیضانی أثناسنده طاشان صولری آلمق ایچون فرعون موریس

بورایه غایت جسیم بر حوض انشا ایتدیرمشدی. بو حوضك اطرافنده ٤٠ : ٥٠ متره عرضنده غایت متین سدلر بولونیور. تکمیل سطحی ١٠٠ کیلومتره مربعی بر محل اشغال ایدییوردی. نیل ایله کول بیننده ارتباط ایکی قنال واسطه‌سیله تأسیس اولونیور، صولر قناللرله طولدیریلوب بوشالتیلیوردی. بو قناللردن بری جنوبده،

نوبه‌ده رامسه‌س معبدی

شمدیکی (بحر یوسف) استقامتنده، دیکری‌ده (فیوم) ك جنوبنده ایدی. ایکی نالك فصل مشترکی اوزرنده بر چوق آرقلر واردی؛ نیلك فیضانی کافی کلمدیکی زمان حوضه اولجه طولدیریلان صولر بوشالدیلیر، فضله اولدیغی زمانده اطرافی صو باصمامق ایچون آرتان صولر حوضه طولدیریلیردی. روایته کوره کولك اورته‌سنده فرعون موریس ایله زوجه‌سنی ارائه ایتمك اوزره ایکی جسیم هیکل اردی. بو هیکلك محتشم قاعده‌سی اوزرنده یوکسه‌لن اختیار فرعون کویا بتون آثارینی نظر ابتهاج ایله کورییور، ثروت و تجارتنی تأمین ایلدیکی واسع صحرالری کمال سرور ایله تماشا ایلیور ظن اولونوردی.

موریس بو حوضی انشا ایتدیردکدن صوکره جوارنده کندیسنه مخصوص سرایله بر مزار بنا ایتدیرمشدی. بانیسنك وفاتندن صوکره سرای برمعبد

حالنه قلب ایدلمش، بوکا (لابیره‌نت) دنیلمشــدی. لابیره‌نتك فاروس مرمرند
انشــا ایدیلن جبهه‌سی کوله‌ناظر ایدی. بنانك قسم متباقیسی (سیه‌ن ــ مصنوع
مرمرندن ایدی. بنانك داخلنه کیرلدیکی زمان انسـان برچوق کوچوك اوطه‌ل
ایچنده کندینی غائب ایدردی. بو اوطه‌لر مربع شکلنده، غایت قارانلق، طاوانلر
یکپاره طاشدن انشا ایدلمشدی. اوطه‌لر برطاقم یوللرله بربرینه اووجه ایله مربوط
ایدی‌که بورایه کیرن بر یابانجی ممکن دکل یولی بولامازدی. دیوارلر ایله طاوانلرد
برچوق کتابه‌لر، قبارتمه رسملر؛ اوطه‌لرك ایچنده‌ده اولولرك هیکللری، بیله‌زیکلر
مقدس البسه‌لر، کردنلکلر، حاصلی بتون دینی شیلر موجوددی. بنانك اورته‌سند
اون ایکی بیوك صالون واردی. بوصالونلرك آلتی قپوسی جنوبه، آلتی قپوسی شما
طوغری آچیلیوردی. هه‌رودوت دییورکه: «لابیره‌نتی کوردم. انی شهرتنــد
دها زیاده تقدیر ایتــدم. یونانستانك بتون مبانی و انشاآتی بریره کلسه صنع
وقیمت جهتیله لابیره‌نتك کعبنه وارامازه. معمافیه (ئه‌فه‌س) و(صاموس) معبدلری‌د
فنا دکلدر. کذا اهراملری‌ده شهرتلرندن فضله بولدم؛ بونلردن یالکز بر دانه‌س
یونانستانك بتون مبانیسنه معادلدر.»

فقط بتـــون بو معلومات ماسپه‌رونك فکرنجه صرف خرافاتدن عبارتدر
مصرك قوۀ انباتیه‌سنی آرتدیرمق ونیلك فیضاننی تنظیم ایتمك ایچون اویله دنیلدیک
کبی جسیم بر حوض یاپدیرلمامشدر. اوزمانلر هه‌رودوتك کول دییه کوردیکی شی
اصل فیضان ایدی؛ فیضانه (مو آری) دیرلردی. حوضك اطرافنده سد ظن ایتدیک
شیلرده نیل اطرافنده‌کی اوفاق حوضلری بربرندن تفریق ایدن شوسه‌لردن عبارتدی
هه‌رودوت مصری زیارت ایتدیکی زمان طبیعی کول وادینك شرقنده وشمدیکندن
دها زیاده بر وسعتده ایدی. کولك زمیندن سویه‌سی اولدقجه یوکسك اولدیغی ایچو
فیضان وقوعه‌کلدیکی زمان طاغدن چوله قدر بتون اراضی کول کبی کورونوردی
(لابیره‌نت) ده هه‌رودوتك روایتی کبی اویله محتشم بر سرای دکلدی. بوراس
اوچنجی آمه‌نم هه‌ت طرفندن مزاری جوارنده بنا ایدیلن برشهردی؛ بو اهرامك
انقاضی بوکون بیله (حواره) جهتنده کوروله‌بیلیر.

اون ایکنجی سلاله‌یه منسوب فرعونلر محتشم آبده‌لر وجوده کتیرمه‌مشلردی
معمافیه انلرك وجوده کتیردکلری آبده‌لرده هر حالده مصرك کمال وترقیاتنه برها

لابيله‌جك بر ماهيتى حائزدى . ازجمله (الهون) و (حواره) جهتلرنده‌كى اهراملر
ونده بولونان اوقيمتدار مجوهرلر ثروت والوان ومهارت صنعتكارانه نقطهٔ نظرندن
قيمتدار اثرلردن معدوددر؛ شمدى‌يه قدر قويو مجيلق صنعتى مصرانافس آثارينه
ق هيچ براثر وجوده كتيرمه‌مشدر.

ى حسن مزارى اون ايكنجى سلاله زماننده‌كى حيات اجتماعيه وصنعتكارانه‌يى آكلامق ايچون (بنى حسن) ده‌كى (ميهى) پرنسلرينك مزارلرى
خاصه نظر دقته آلنمغه شاياندر. بو پرنسلر، مصرك دره‌بكلرندن معدوددى . اونجى

قنوموطپو (بنى حسن) مزارينك قپوسى

ن برنجى سلاله اره‌سنده سلطنت مجادله‌لرى اجرا ايدلديكى صره‌ده بونلرده كندى
كتلرنده بر سلاله تشكيل ايتمشلردى. بو پرنسلر، آنتوفلرله مونطوهوتپولر
فندن زيرانقياده آلندقلرى زمان فرعونلر معيتنده بيوك بيوك موقعلر اشغال
يورلردى . بونلر (ميهى) ده واليلك وپرنسلك ايدرلر، متبوعلرينه صوك درجه
عت ايدرلردى . بوپرنسلرك غيرت وفعاليتى سايه‌سنده مملكتك ثروتى فوق العاده
يد ايدر، زراعت وتجارته پك زياده اهميت ويريليردى . بونى تقدير ايتمك ايچون
ى حسن) مزارلغنده‌كى ديوارلر اوزرنده موجود كتابه‌لرى تدقيق ايتمك كفايت ايدر.

بو کتابه‌لر انسانلرك تارلالری نه صورتله سوردکلرینی، خرمنلری، حصادی
بغدایلرك صورت نقلنی، باغ بوزومنی، اوزومك نصل آیاقلاندیغنی، نصل شرا
یاپیلدیغنی پك کوزل کوسترییور. بونلردن بر چوغی‌ده هیکلتراشلغی، شیشه اعمالنی
قوندره‌جیلغی، سراجلغی، طوقوماجیلغی ارائه ایلمکده‌در. بو رسملردن آکلاشیلیور
اوزمان ملتك صنعتکارلری فوق العاده زحمت ومشقت ایچنده چالیشیورلردی. بونل
صباحدن آقشامه‌قدر بوغاز طوقلغنه چالیشیرلر، اوسته‌لرینك صوپاسی آلتنده بیون اکم
مجبور اولورلردی. اوزمانك کاتبلرندن بری صنعتکارلرك طرز حیاتی اوغلنه شوصور
تصویر ایدییور: «دمیرجی‌یی ایش باشنده، اوجاغی اوکنده کوردم، ــ پارمقلر
تمساح دریسی کبی قاتیلاشمش ایدی، ــ بالق یمورطه‌سی کبی قوقیوردی، ــ عج
دمیرجیلر چیفتجیلردن دهامی راحت؟ ــ بونك تارلاسی اورمان، ادواتی معدندر،
کیجه‌لری براز سربست قالدیغی زمان کوندزین کوردیکی بونجه ایشلردن صوکر
ینه چابالار، ــ کیجه‌لین‌ده عشقله چالیشیر، ــ هیکلتراش قاتی طاشلرده ایشلر، ــ ایش
بیتروبده قوللری یورغون دوشونجه استراحت ایدر؛ ــ صباحك فجرندن آقشامه‌قد
چالیشدیغی ایچون دیزلری، طوپوقلری أزیلیر. ــ أولر ایچنده چالیشان طوقومه‌ج
برقادیندندنده بدبختدر. ــ دیزلرینی معده‌سنه طایار، ــ سربست هوا یوزی کورمز،
معین اولان قماشی طوقومغه بر کون موفق اولماسه باتاقلرده‌کی لوتوسلر کبی باغلانی
قالیر ــ قپو بکجیلرینه اتمك ویرمك سایه‌سنده براز کون کورمکه موفق اولور.

ایشته کرك بوتصویراتدن، کرك دیوار رسملرندن آکلاشیلیورکه اون ایکنجی
سلاله زماننده مصرده عظیم برفعالیت حکم فرما اولیوردی. خصوصیله اون‌اوچنجی
سلاله‌دن اون بشنجی سلاله‌یه قدر کچن دور اثناسنده مصر رفاه وسعادتك مرتبه
کمالنه واصل اولمشدی. نوبه ایله طورسینا طرفلری کاملاً محافظه ایدلمش، نیلك
فیضانی قناللرله تنظیم اولونمشدی. دها طوغروسی اون برنجی سلاله‌نك باشلادیغی
تشبثات عمرانپرورانه کاملاً موقع تطبیقه قونولمشدی. آرتق مصر برحکمدارك زیر
اداره‌سنده ذی‌قوت ومنتظم برحکومت وجوده کتیرییوردی. بالکز اون اوچنجی
سلاله‌نك صوك زمانلرنده مصرك عمران و ثروتی شماله طوغرو تبدیل مرکز
ایلمشدی. الك زیاده مندهس، سایس، بوباست شهرلری رغبت بولیور، آثار عمران
ومدنیتدن الك چوق دلتا قسمی مستفید اولیوردی. اون دردنجی سلاله‌دن یتمش بشر

رعون كلمش، بونلر یوزسکسان‌درت سنه حکومت سورمشلردی. فقط بوسلاله‌نك
ور حکومتنده‌ده الك زیاده داخلی اختلاللر، مدهش اغتشاشلر نهایت ویرمشدی.

یقسوسلر

مصرده وقوعه كلن بو اغتشاشلر، آسیاده‌کی اقوام سامیه‌دن بعضیلرینك اطرافه استیلا ایتدکلری زمانه تصادف ایلشدی.
وقبیله‌لردن بری مصرك ثروت و عمراننه‌دن استفاده ایچون چولی کچمش، مدهش
صولت تخریبکارانه ایله نیل وادیلرینه
تیلمشدی. اون دردنجی سلاله‌یی متعاقب
صرده وقوعه کلن ضعف سیاسی، بو
هاجمات استیلاکارانه‌یه غایت‌مساعد برزمین
حضار ایدییوردی. آسیانك بوسیار قبیله‌لری
خرب بر استیلا اردوسی کبی نیل وادیلرینه
یلیور، شهرلری، معبدلری ییقیور،
صرلرك محصول مساعیسی اولان مبانی‌یی
خریب، یغما، احراق ایدییوردی. اهالینك
ر قسمی قلیچدن کچیریلیور. قادینلرله
چوجقلر اسیر ایدیلیوردی. آرتق (منفیس)
ضبط ایدلمش، (دلتا) کاملا فتح اولونمش،
صر کاملاً بو آسیالی قبیله‌نك النه کچمشدی.
صوکره بونلر ایچلرندن برینی، سالاتی‌یی
حکمدار انتخاب ایتمشلر، مصرلیلر ارەسنده
نتظم بر حکومت تأسیس ایدرك، اهالیدن
یرکی آلمغه باشلامشلردی.

قنوموطپو جوجه‌سی

فقط هیقسوسلر بو اثناده ایکی تهلکه‌یه معروض بولونیورلردی: جنوبده‌کی
بلیلر اون دردنجی سلاله‌دن صوکره ادارهٔ حکومتی محافظه ایتمشلر، هیقسوسلره
نقیاد ایتمه‌مشلردی. شمالده ایسه سوریه‌ده اقامت ایدن کنعان قبائلی ایله کلدانیه‌نك
لام قبائلی واردی. ایشته سالاتی بووضعیت سیاسیه‌یی نظر اعتباره آلمش، مصرده

تأمین قوت ایچون تدابیر لازمه اتخاذ ایلمشدی. مصرلیلر او اثناده متفرق، مغلو
برحالده یاشادقلری ایچون انلردن اصلا قورقولامازدی. بونك ایچون وادینـ
سوق‌الجیشجه مهم نقطه‌لرینه استحکامات انشا ایتمك، بوواسطه ایله جوار نوملر
اطاعتنی تأمین ایلدکدن صوکره قوتك قسم اعظمنی سویش برزخی جهتلرینـ
طوپلامق کافی ایدی. اون ایکنجی سلاله زماننده وقوعه کلن مهاجرتلر بورالر
ذاتاً بر چوق آسیالی اهالی ایله طولدیرمشدی. سالاتی بورایه (ها او آرو) دنیل
مستحکم اردوکاهی انشا ایتدیرمشدی؛ بو اردوکاه ایکی یوز قرق بیـك نفـ
استیعاب ایده‌بیلیردی. سالاتی هر سنه بورایه کلیر، تعلیملرده حاضر بولونور
عسکره معاش وتعیین توزیع ایتدیرردی. ایشته بودائمی قوهٔ محافظه مصری بتو
استیلالردن محافظه ایتمش، مصرحوالیسنی کاملاً ید تسخیره کچیرمك ایچون سالاتینك
خلفلرینه متین بر قوهٔ عسکریه وجوده کتیرمشدر. هیقسوسلر تب حکمدارلرنـ
زیرانقیاده آلمق ایچون تمام ایکی یوز سنه اوغراشمشلردر.

مصرلیلر سوریه‌ده اوطوران قبیله‌لره (سوس)، یغماجی، خرسز دیرلردی. (هیق
اساساً قرال معناسنه کلدیکندن مملکتلرینی اشغال ایدن بو قراللره (یابانجی قرال
معناسنه اولارق (هیق ساتیو) دیمشلر، دها صوکره بو تعبیر السنهٔ عوامده (هیق
سوس) یعنی (خرسزلر حکمداری) طرزینه تحول ایلمش، یونانیلرده بونـ
(هیقسوس) یاپمشلردر.

هیقسوسلرك اداره‌سی مصرلیلر هیقسوسلردن بالطبع نفرت ایدرلر، انلری
فنا ناملرله تلقیب ایلرلردی. فقط آز بر زمان صوکر
هیقسوسلره انلرده آلیشمشلردی. هیقسوسلر بتون مراتب سیاسیه وعسکریه‌یی اللرند
بولوندیریورلردی؛ بونکله برابر تکملات فکریه ومعنویه جهتیله تبعه‌لرینه فائق
اولمادقلرینی کندیلری‌ده تقدیر ایدیورلردی. هیقسوسلر مملکتی یغما ایتمکدن زیاد
مملکتدن استفاده ایلمکی ترجیح ایتمشلر، یرلیلردن بك چوق کشیلری امور اداره وخزینه‌د
قوللانمغه باشلامشلردی. مدنی بر قوم ایچنده یاواش یاواش اکتساب مدنیت ایدن
بو استیلاکار انسانلر نهایت مصرلیلرك عادات و اعتیاداتنی‌ده قبول ایلمکی موافق
کورمشلردی. حتی آز بر زمان صوکره فرعون سرایلرینك عظمت و احتشام

طرافنده هیقسوسلرده کورولمکه باشلامشدی. هیقسوسلر زماننده مصرلیلرك دینی قبول‌ ایدلمه‌مکله برابر ینه مسامحه ایدیلیور، حسیات مذهبیه‌یه اصلا مداخله ایدلمیوردی. (تانیس) شهری پایتخت اتخاذ ایدلمش، معبدلری کشاده، سرایلری تزیید اولونمشدی. فقط بتون آثار صنعتکارانه، بتون بدایع نفیسه مصرك تکملات صناعت پرورانه‌سیله مشبوع بولونیوردی. یاریسی مصرلیلره، یاریسی اقوام سامیه‌یه خاص اولان بو یکی مدنیت، هیقسوسلرك ایکنجی سلاله‌سی زماننده بر قات دها تکمل ایلمشدی. سوریه‌لیلر فراعنهٔ سابقه زماننده اسرا معامله‌سی کوردکلری حالده بیله مصره فوج فوج کلشلردی؛ شمدی هیقسوسلر دورنده، نیل وادیلرینی متوالی مهاجرتلریله طولدیر- یورلر، نیلك نهایتسز ساحللری اوزرنده باشقه لسانده، باشقه عرقده بر ملت تشکیل ایدییورلردی. سوریه‌لیلرك مهاجرتی هیقسوسلر ایچون مهم بر فرصتدی. بونلر مصرلیلر اره‌سنده تأمین قوت ایچون سوریه‌لیلری کمال مسرتله استقبال ایدییورلردی. سوریه‌لیلردن بر چوقلری مشاورلك وندیملك وظیفه‌سیله فرعون سرایلرینه داخل اولیور، (ها او آرا) مستحکم اردوکاهنه سوریه‌لیلردن، عربلردن عسکرلر آلینیوردی. بتون استیلالرك، آجلقلرك، داخلی حربلرك نتیجه‌سی مصرده یکی یکی عائله‌لر، یابانجی ملتلر تشکیلنه سببیت ویرمشدی.

توراتك روایتنه کوره کلدانیه‌ده (اور) شهرندن قالقان بر قبیله‌ده او اثناده حضرت ابراهیم ایله برابر سوریه حوالیسنه کلمش، دها صوکرا حضرت یعقوبك اون ایکی اولادندن حضرت یوسف قارداشلری واسطه‌سیله تاجرلره صاتیلارق مصره کتیرلمشدی. صوکرا سرای ارکانندن برینه صاتیلمش، نهایت فرعونك باش وکیلی اولمشدی. بو صره‌ده سوریه‌ده قحط وغلا وقوعه کلدیکی جهتله یوسفك قارداشلری بغدای آلمق ایچون مصره کلمشلر، حضرت یوسف کندینی قارداشلرینه بللی ایتمش، اونلری فرعونه تقدیم ایلمشدی. فرعون حضرت یوسفه: «قارداشلریکه سویله. حیوانلریکی یوکله‌یوب کنعانه کیت. پدرکی وعائله‌کی آلوب تکرار مصره کل!» دیمش، بونك اوزرینه بنی اسرائیل مصره کلمش، نیل ایله چول اره‌سنده اختیار اقامت ایلمشدی. روایته کوره بو مهاجرت هیقسوسلردن آپوپی‌نك زماننده وقوعه کلمشدی.

هیقسوسلر زماننده مصرده عادتا دره بکلك اصولی حکم فرما ایدی. هیقسوسلرك اللرنده بولنان یرلر (منفیس)، (هااو آره) و (تانیس) شهرلری ایدی؛ جنوبده‌کی

نفوذلری (فیوم)دن اوته‌یه کچه‌میوردی. مصر علیا ونوبه طرفلری محلی پرنسلرك
تحکمی آلتنه بولونیور ، بونلر ایچنده وحدت سیاسیه‌یی الك زیاده (تب) محافظ
ایدییوردی . تبلیلر بك چوق دفعه‌لر هیقسوسلرك تحکمی آلتندن قورتولمغ
چالیشمشلردی . فقط بوك
ایکی عصر دوام ایدن براسارتدن
صوکره تباتکارانه مجادلات
باشلایه‌رق موفق اولمشلردر
بو مجادلاتك مبادیسی هنوز
معلوم دکلدر . حتی بوکا دائ
مصریلرك‌ده معلوماتی یوقدر
مصریلر بونی تصویر ایچون
وقایعی بر چوق اساطیر ایل
مزج ایتمشلردر. اون طقوزنجی
سلاله زماننده دوران ایدن
بر شایعه‌یه کوره بو اختلاف
بر منازعهٔ مذهبیه‌دن نشأت
ایتمشدر . بو منازعه‌لر تما
بر عصر دوام ایتمش ، مملکت
خرابه‌زار حالنه کلمشدر. تبلیل
اولا هیقسوسلری مصر
وسطادن طرد ایدرك(منفیس
جوارینه قدر سورمشلر

دردنجی سلاله زماننه عائد بر هیکل

هیقسوسلر بورادن طرد ایدیلنجه (ها او آره)ده‌کی مستحکم اردوکاهلرنده فوق‌العاد
برشدتله مقاومت ایتمشلر ایسه‌ده تبلیلردن برنجی آموزیس طرفندن کاملاً دفع ایدلمشلردر
صوکره هیقسوس اردولرینك دوکونتیلری سوریه داخلنه قدر مصریلر طرفندن
تعقیب اولونمش، مصر آلتی عصر قدر برمدت اجنبی استیلاسنده قالدقدن صوکر
شلاله‌لردن بحر سفید ساحللرینه قدر کاملاً اکتساب حریت ایتمکه موفق اولمشدر

مقدس بر حیوان (قبل المیلاد ١٤٥٠) (برلین موزه‌سنده‌در)

تب حكومتنك احیاسی

مصرك استقلال حربلری مصرلیلرده حسیات جنكاورانه‌نك حصولنه سبب اولمشدر. او آندن اعتباراً مصرلیلرده افكار عسكریه، حكمدارلرده حرص فتوحات پیدا اولمش، او زمان

مصر اراضیسی توسع ایتمکه ، مصر فرعونلری باشـقه قوملری زیر تحکملرنده طوتمغه باشلامشلردر . او صره‌لرده جنوبده‌کی اراضینك مستملکه حالنه قونولمسی اساساً ختام بولمشدی ؛ فقط شرقده موجب شان وشرف اولاجق مهم موفقیتلر استحصـالی مأمولدی . هیقسوسـلرك کمال انهزامله آچدقلری یوللری مصرلیلر ظفر چیچکلری ایله سوسلیه بیلیرلردی. فرعونلر بونی اصلا خاطرلرندن چیقار- مامشلر ، نیل منبعلرندن فرات منبعلرینه قدر بتون اراضی‌یی حرب آتشـلری ایچنده پریشان ایلمکی تصمیم ایتمشلردی. مثلا بر کون سودانده‌کی زنجیلرك مغلوبیتی حقنده (تب)ه خبرلر کلیور ، صوکره اردو قوماندانی زرافه‌لر ، پارسلر ، قپلانلر ارەسنده اوزون بر آلای ظفرله شهره داخل اولیوردی . بر کون صوکره لیبیا- لیلرك مغلوب اولدقلری خبر آلینیور ؛ باشـلرنده مغفرلر ، اوموزلرنده حیوان دریلری ، وجودلری دوومه‌لرله مستور انسانلرك مصر سـوقاقلرندن کچدکلری کورولیوردی . سوقاقلرده بورو ، طاوول صدالری ، ظفر آلقیشـلری ، دعا آوازه‌لری اکسیك اولمیوردی. عادی بر فلاح جوجنی نفر اولارق حربه کیدییور، مصر اردوسنه کیرن هیقسوس نفرلرینه برقاچ آی‌قوماندە ایتدکدن صوکره جنرال رتبه‌سیله مملکتنه دونیوردی .

اون سکزنجی سلاله اون سکزنجی سلاله زمانی مصرك فتوحات دورینی تشکیل ایدر . بو سلاله‌یه منسـوب فرعونلردن برنجی طوتموزیس سـوریه حوالیسنه قدر ایلریله‌مش ، فرات نهری سـاحللرینه ظفر آبده‌لری رکز ایتدیرمشدر . طوتموزیسك بو سفرلری اثناسنده تعقیب ایلدیکی یول، فرعون اردولرینه دائمی برطریق مظفریت تشکیل‌ایتمشدر. او زمانلر فرعون اردولری مصردن چیقار چیقماز (رابیه — غزه — آسقالون — یوحمو) طریقنی تعقیب ایدرلردی . بوراسی اساساً کاوران یولی ایدی. بو یول (آرونا) موقعندن کچدکدن صوکره (ماجه‌ددو) ده نهـایت بولوردی . فقط تاجرلر ایچون غایت قیصه ومسـاعد بولونان بو یول ، بر اردو ایچون تهلکه‌دن عاری اولامازدی . یولك کذرکاهنده بولونان (قارمه‌ل) کچیدی اوقدر طار ایدی که عسکرلر بورادن برر برر کچمکه مجبـور اولورلردی. بو کچیدده آز بر قوت چوق بر قوته قارشی

هر زمان مدافعه ایده‌بیلیردی . کچیدك اوبر طرفنده بر از اوزون ، فقط او درجه تهلکه‌سز باشقه بر یول واردی . بو یول (هاقون) موقعی حذاسنده برنجی یولدن آیریلیر ، (زبد — زافیتی) موقعنده نهایت بولوردی . مصرلیلرك بو حوالیده ضبط ایتدکاری (ماجه‌ددو) شهری فلسطینك اك مهم نقاطندن معدود ایدی . بو شهرك ضبطی تکمیل فلسطینك مصرلیلر اداره‌سنه کیرمسنی تسهیل ایلمشدی .

مصرلیلر (ماجه‌ددو)یی ضبط ایتدکدن صوکره (اورونت) نهری بوینی تعقیب ایدییورلر، (قارغامیش) موقعنه تقرب ایلیورلردی . آرتق بوشاهراه عسکری اطرافنده‌کی اقوام کاملاً زیر انقیاده آلنیوردی . بونلردن بعضیلری بلامحاربه تسلیم اولیور، بعضیلرینی زیرتحکمه آلمق ایچون محاربه‌لر اجراسنه مجبوریت حاصل اولیوردی. مصرلیلرك بوراده‌کی فتوحاتی روماليلرك فتوحاتنه اصلا قیاس ایدیله‌مز. مصرلیلرك زیر اداره‌سنه کچن سوریه، فنیکه، عربستان وحبشستان حوالیسی مصر نامنه اداره اولنور، اهالیسی کاملاً تمثیل ایدلمش برمملکت دکلدی. هر مملکت کندی عاداتی، نظاماتی، خاندانی، لساننی محافظه ایلمشدی. دها طوغریسی بونلر فتوحاتدن اول نه حالده ایسه‌لر ینه اویله قالمشلردی . بوراسی عادتا دره‌بکلك ایله اداره اولونور برمملکت ایدی . فرعون متبوع ، زنجیلرله سوریه‌لیلر تابع ایدی . تبعه فرعونه ویرکی ویرییور، عسکر چیقارییور، مملکتنه دشمن یاناشدیرمیوردی. بتون اراضی استحکامات ایله محافظه اولونیوردی . فرعون طرفندن کوندریلن مفتشلر اطرافی تفتیش ایدییورلر، فقط بونلرك استقلالنه ذره‌قدر مداخله ایتمیورلردی. بوحکومتلر ایستدکاری کبی معاهده‌لر امضالیورلر، اتفاقلر عقد ایدییورلر. امور داخلیه‌لرینی بیلدکلری کبی اداره ایلیورلردی . بویله بر حاکمیتك متین اولامیه‌جغی طبیعی ایدی . مصرده بر تبدل سلطنت وقوعه کلیر کلمز بونلر برر برر باش قالدیرییور، حکومتك بر کوشه‌سنده درحال بر اتفاق حصوله کلیوردی . اوزمان بر ایکی میدان محاربه‌سی بومتفق حکومتلری طارماطاغین ایدییوردی . مصر اردولرینه مقابله ایدن اقوامك اردولری علی‌العموم ضعیف برقوتده ایدی. مصر عسکرلرینك استحصال موفقیت ایتملری ایچون یالکز اقوام رؤساسنه تعرض ایتملری کافی ایدی ؛ فقط انلر بو حالدن استفاده ایدرك قیون سورولرینی چالارلر ، تارلالری بوزارلر ، شهرلری

قان و آتشه بوغارلر، بتون پرنسلرى اسير ايدرلردى . بو حال اقوام تابعه اوزرنده دائمى برحس انتقام حاصل ايدر، مصرده اوفاق برعلامت ضعف كورولور كورولمز اختلاللر باش كوستررردى .

طوتموزيسك زوجهٔ مشروعه‌سى آموزيسدن يالكز بر قيزى دنيايه كلمشدى . طوتموزيس، وفاتندن اول قيزى هازوپ سوئى طوبى حكمدار نصب ايتمش ، انى ديكر برزوجه‌سندن اولان ايكنجى طوتموزيسه تزويج ايلمشدى . بتون خلق هازوپ سوئى طويه حكمدار مشروع نظريله باقدقلرى ايچون زوجى ايكنجى طوتموزيس اودرجه اجراى نفوذ ايده‌ميوردى . ايكنجى طوتموزيسك اركك اولادى يوقدى؛ ايزيس نامنده‌كى مستفرشه‌سندن بر اوغلى اولمش ، وفاتندن اول انى‌ده زوجه‌سنك وصايتى آلتنه ويرمشــدى . هازوپ سوئى‌طوبو چوجغه قيزلرندن ميريرى‌يى تزويج ايله‌مشدى . هازوپ سوئى‌طو، زمان حكومتنده معبدلر انشا ايتديرمش ، ارككلر كبى صقال طاقه‌رق كزمش ، سيناده‌كى معدن اوجاقلرينى كمال موفقيتله ايشلتمشدر. (غاردافوئى) طرفلرينه بش كميدن مركب بر دونمنا كوندرمش ، بورادن كتيرتديكى آغاجلرى (تب) باغچه‌لرينه ديكديرمشدر . ايشته هازوپ سوئى‌طو دورنده وقوعه كلن بو حادثه ، نباتاتك ايلك دفعه اولارق اقليمه آليشديرلمسيدر .

اوچنجى طوتموزيس هازوپ سوئى طونك وفاتنــدن صوكره يرينــه كچن اوچنجى طوتموزيس اون ســكزنجى سلاله‌نك اك بيــوك فرعونلرندندر. طوتموزيس ايلك اول ســوريه جهتلرينه سفرلر اجرا ايتــدى . بيوك براردو ايله (غزه) جوارينه كلدى. بوراده (قودصو) پرنسنك (ماجه‌ددو)يه يرلشه‌رك اورايى تحكيم ايتمكده اولديغنى خبر آلدى . درحال جنراللرينى طوپلايه‌رق برمجلس حرب عقد ايتدى . جنراللرندن بعضلرى (آرونا) كچيدينــك تهلكه‌لى اولديغنى ايلرى‌يه سوره‌رك موضعى چويرمك دهــا مناسب اولاجغنى ســويلديلر. طوتموزيس بو تكليفى كمال شدتله رد ايتدى : « بنى‌سون (را) نك توجهنه ، پدرم (آمون) نك عنايتنه كووه‌نه‌رك مطلقا (آرونا) كچيدندن كچه‌جكم . ايچكزدن آرزو ايدنلر باشــقه يولدن كيتسين ، آرزو ايدنلر بنمله برابر كلسين . چونكه (را) نك منفورى اولان بوذليل آدملر صوكره : « باق فرعون باشقه يولدن كچيور، بزدن قورقيور.»

دییه‌جکلر.» دیدی. بونك اوزرینه طوتموزیسه: «(آمون) سنی صاقلاسین. نره‌یه کیدرسه‌ك پیشکدن آیرلمایز؛ بندکانك افندیسنه قارشی وظیفه‌سی بودر.» دیدیلر. طوتموزیس اوچ کون جبری یورویش اجرا ایلدکدن صوکره (آرونا) قصبه‌سنه کلدی. کچیددن کمال سهولتله کچدی. ایرتسی صباح اردوسنی محاربه نظامنه قویدی. کندی مرکزده اخذ موقع ایدرك دشمنه سواریلری وحرب آرابه‌لری ایله تعرض ایتدی. سوریه‌لیلر بردنبره دوچار خوف اولدیلر، آرابه‌لرینی و بارکیرلرینی براقه‌رق (ماجه‌ددو) یه طوغرو قاچدیلر. شهرك قپولرینی قاپایوب کندیلرینی تلفاتدن قورتاردیلر. بواثناده مصر عسکرلری سوریه‌لیلرك اردوکاهنی یغما ایله مشغول اولارق ۲۱۳۲ بارکیر، ۹۹٤ آرابه غنیمت آلدیلر. بو محاربه‌ده ضایعات ۸۳ تلف، ۱٤۰ اسیر ایدی.

اوچنجی طوتموزیس

او آقشام اردو بتون غنائمی فرعونه تقدیم ایتمك ایچون کچید رسمی اجرا ایلدیکی زمان طوتموزیس اردویه: «اکر ماجه‌ددویی ضبط ایتمش اولسه ایدیکز بو، (آمون) طرفندن بکا ابذال اولونان لطفلرك الك بیوکی اولوردی. چونکه مملکتك بتون رؤساسی اوراده ایدی؛ بناءً علیه (ماجه‌ددو) یی آلمق بیك شهر آلمغه بدلدی.» دیدی. برقاچ کون صوکره شهره قاپانان رؤسا عرض انقیاد ایدرك ویرکی ویرمکه راضی اولدیلر.

طوتموزیس سوریه ایله فنیکه‌نك جنوب طرفلرینی اوچ سفرله زیر اداره‌سنه آلدی. قلبی «لبریز مسرت» اولارق مصره عودت ایتدی. سوریه پرنسلرینك مجوهرلری، آلتونلری وکموشلرله طولو خزینه‌لرینی ضبط ایدرك آمون معبدینه کتیردی. بو صره‌ده (آراد) ممالکنی یغما ایتمك خاطرینه کلدی. (آراد) ك مخزنلری شرابله، آنبارلری بغدایله طولو ایدی. حصاد هنوز قالقمامش، آغاجلرك میوه‌لری طوپلانمامش ایدی. طوتموزیس هیچ امید ایدلمدك بر زمانده (آراد) حوالیسنه تعرض ایتدی. محصولاتی، باغلری تخریب، أولری وحیوانلری یغما ایتدی. عسکرلری آرتق ایستدکاری کبی زیتون یاغی ایچدیلر. ایچدکجه نشئه‌مند اولدیلر؛ چونکه مصرده زیتون یاغی انجق بایرام کونلری ایچیلیردی.

طوتموزیس سوریه طرفلرینی کمال موفقیتله زیر انقیادینه آلدی؛ فقط حبش طرفلرندهده محاربه اکسیك اولمیوردی. نیل علیا جهتندهکی قبیلهلر برچوق سنهلردن بری فرعونلرك قدرت عسکریهسنه قارشی قورقمغه آلیشمشلردی. بونلر اوفاق برحرکت عسکریه اوزرینه اشیالرینی براقوب قاچارلر، طاغلره ویا باتاقلره چکیلیرلردی. اوزمان حبش والیسی بوش قالان شهرلری اشغال ایدر، قولبهلری یاقار، اهالییی اسیر ایدر، قویونلری وذیقیمت اشیایی یغما ایدر، صوکره بتون بو اشیا ایله مظفراً مصره عودت ایلردی.

طوتموزیسك دور حکومتی ایشته بویله موفقیتلی سفرلر، یغمالرله کچمشدی. طوتموزیسك بو موفقیاتی اهالینك قلبنده صمیمی بر حس احترام تولید ایلدیکی جهتله طوتموزیسه (بیوك) عنوانی ویرلمشدی. حتی زمانك شعراسی طوتموزیسك تجلیل مظفریاتی ایچون شو مآلده منظومهلر انشاد ایتمشلردی: «کلدم، (زاهی) پرنسلرینی مغلوب ایتمکی سکا لطف ایدیورم. اونلری کندی مملکتلرنده سنك ایاقلرك آلتنه آتیورم. اونلرك فوق سرنده بنم تمثالم کبی پارلادیغك زمان سنك عظمتکی انلره ضیا ونور معبودی کبی کوستریورم. — کلدم، آسیا باربارلرینی تپهلهمکی، روطونو اقوامنك رؤساسنی اسیر اولارق کتیرمکی سکا لطف ایدیورم. جنك آرابهسی اوزرنده سلاحلریکی طاقندیغك زمان عظمتکی انلره پرزیب وغا کوستریورم.» شعرانك توصیفاتی بو درجه بالاپروازانه اولدیغی کبی افکار عامهده طوتموزیسی اك بیوك بر قهرمان عد ایدیوردی. کهئوپس وبرنجی اوزیرطازهن کبی طوتموزیسده عادتا رومان قهرمانلری صرهسنه کچمشدی. طوتموزیسك مناقب جنکاورانهسی بر قاچ عصر صوکره بیله اك مهم حکایهلر صرهسنده ذکر ایدیلیوردی.

طوتموزیس اللی بش سنه حکومت سوردکدن صوکره اولمش، یرینه کچن اوغلی ایکنجی آمهنوفیس زماننده سوریه اهالیسی فرصتدن بالاستفاده عصیانه باشلامشلردی. فقط بو عاصیلر پك چابق تأدیب ایدلمش، مصر اردوسی سوریه ایچلرینه کیرهرك بتون عاصیلری بلا محاربه تسلیمه مجبور ایتمشدر. «قادین، چوجق بتون اهالی سورلر اوزرینه چیقهرق فرعونه عرض تعظیمات ایتمشلردر.»

اون سکزنجی سلالهنك ایلك فرعونلری هیقسوسلری طرد ایتدکدن صوکره

امور حكومتی لايقيله اصلاح ايتمشلردر . اوچنجی آمه‌نوفيس غايت ظريف برمعبد انشا ايتديرمش ، (منفيس) ، (آبيدوس) ، (هه‌ليوپوليس) شهرلری محتشم ، مزين آبده‌لرله طولمشدر . دردنجی شلاله‌دن دكزه قدر بتون نيل واديسی آبده‌لرله تزيين ايدلمشدر .

ممنونه هيكللری اون‌ايكنجی سلاله‌دن اوچنجی آمه‌نوفيس معبدينك اوكنده يكپاره قيالردن وجوده كتيرلمش ايكی بيوك هيكل واردی . اوچنجی آمه‌نوفيس طرفندن انشا اولونان بو هيكللر ازمنهٔ قديمه خلقنی حيرتلر ايچنده براقيردی . بو هيكللردن بری ميلاددن يكرمی يدی سنه اول وقوعه كلن بر حركت ارضده قيرلمش ، اوست طرفی قوپمش ، يره دوشوب پارچه‌لانمش ، هيكلك يالكز آلت قسمی قالمشدی . صباحلين كونشك ايلك ضيالری چوللرك ماٸی افقلرينی پنبه رنكللرله سوسله‌ديكی زمان بو هيكللردن ششتار وياهارپ تللندن چيقان سسلره بكزر صدالر چيقاردی. بو فوق‌الطبيعه صدالر درحال اطرافه شايع اولمش ، چوللرك بو موسيقیٔ اسرار انكيزينی ديكله‌مك ايچون هرطرفدن فوج فوج سياحلر كلمشدی . تب اهاليسی هيكللر حقنده معلومات ويردكلری حالده ، بو هيكللری زيارت ايدن يونانيلر بونلرك اوچنجی آمه‌نوفيس طرفندن انشا اولونديغنه بر درلو ايناناممشلردی . انلرك فكرنجه بو ايكی هيكل فجرك اوغلی ممنونك تصويری ايدی . ممنون هر زمان بو اسرارنكيز نغمه‌لرله والده‌سنك طلوعنی تكريم ايديوردی . ايكنجی عصر ميلادی اواسطنه طوغرو ايمپراطور هادريه‌ن ايله ايمپراطوريچه سابين بو اعجازكارانه موسيقی‌يی ديكله‌مك ايچون مصر عليايه قدر كلمشلردی. نهايت هيكللرك بو درجه شهرت بولمسی ، او زمانلر حاكم جهان اولان‌حكمدارلرده بوهيكللری تعمير ايتمك هوسی اوياندیرمش، سه‌پتيم‌سه‌وه‌ر زماننده بوايكی هيكل اسكی حالنه كتيرلمشدی؛ فقط او آندن اعتباراً اولطيف صدالر بردها ايشيدلمز اولمشدی. شامپولليون ديبوركه : « كونشك ايلك ضيالرينه مستغرق اولديغی زمان بر خارقه‌نما هيكللرك ترنم ايتدكلری صدايی ايشيدن بر چوق كيمسه‌لرك بياناتنی جرح ايلمك ، ممنون هيكللرينك ترنم ايلدكلرينی انكار ايتمك ايستمه‌م . يالكز شونی ديه‌بيليرم‌كه بر چوق دفعه‌لر فجرك ايلك ضيالرينه قارشی

ممنون هیکلنك محتشم دیزلری اوزرینه اوطوردم. مدبدب پایتختلرك انقاض پریشانی ایله مستور طوران (تب) صحرالرنده تماشا ایتدیکم حزن آلود لوحه‌لردن نظردقتمی انصراف ایتدیره‌جك هیچ بر نغمهٔ موسیقی ایشتمکه موفق اولامادم.»

فقط دها صوکره بو صدانك نه صورتله حصوله کلدیکی شو وجه ایله ایضاح ایدلمشدر: هیکلك قریق یرنده‌کی غرانیتك آره‌لقلرینه کیجه‌نك شبنملری کیرر، فجرك ایلك ضیالریله تبخر ایتمکه باشلایه‌رق چتیردیلر پیدا ایدرمش.

(تب)ده ممنون هیکللری

هیکل تعمیر اولوندقدن صوکره سطحی مجلا اولدیغی جهتله شبنملر آرتق نفوذ ایده‌مه‌مش، چوللرك الیم ایصیسزلقلرینی تنشیط ایدن بو هیکللر بردنبره سکوت ایتمشلردر.

اون سکزنجی سلاله زماننده (تب) نفوذ واقبالی ایله بتون مصره حاکم اولمقله قالمامش، (تب) معبودی (آمون)ده بتون مصرده‌کی معبودلره حاکم اولمشدر. شمال و جنوب سفرلرنده احراز اولونان هر مظفریتی متعاقب بتون غنیمتلر ویریلر (آمون) معبدینه کتیرلمش، بو معبدك راهبی فرعونلر درجه‌سنده

لوقصور معبدی

کتابخانهٔ عسکری ، ابراهیم حلمی

انسان باشلی ابوالهول

کسب نفوذ ایلمشدر. دها طوغروسی بتون مصر خلقی اونك شرفنه حرب ایتمش، اونك شرفنه فداکارلقده بولونمشدر. اون ایکنجی سلاله‌نك ایلك دورلری غایت پارلاق کچمش ایسه‌ده صوك زمانلرینه طوغرو حرب داخلی حکومتك عناصر شوکت وقدرتنی دوچار ضعف ایتمش، اون سکزنجی سلاله بواغتشاشلر، بوخونین مصادمه‌لر ایچنده منقرض اولمشدر.

اون طقوزنجی سلاله

اون طقوزنجی سلاله‌نك ایلك فرعونلری هارم هابی ایله برنجی سه‌تی‌در. اون سکزنجی سلاله‌نك اواخر حکومتنه طوغرو مملکتده حصوله کلن اغتشاش خارجده فنا بر تأثیر حصوله کتیرمشدی. فنیکه وسوریه اهالیسی مصره قارشی عصیان ایتمشلر، آسیای صغرانك اك مهم اقوامندن معدود اولان هیتیتلر سوریه‌نك شمالنی کاملاً مصرلیلردن ضبط

ایلمشلردی . هارم هابی عاصیلره ، مرتشی مأمورلره جزا ایتمش ، سوریه ایله مناسبات قدیمه‌یی تأسیسه موفق اولمشدر. هارم هابی‌دن صوکره حکمدار اولان برنجی سه‌تی ایله ایکنجی رامسه‌س(۱) بو سلاله‌نك اك جنكاور حکمدارلرندندر. سه‌تی ایلك دفعه سوریه‌نك جنوب طرفلرنده احراز مظفریت ایلدکدن صوکره شماله طوغرو ایلریلیه‌رك (لبنان) طاغلرینه قدر کلمشدر. بورادن جسیم آغاجلر کسدیره‌رك آمون معبدینك انشاسی ایچون مصره کوندرمشدر. بعده (اورونت، نهرالعاص) بوینجه حرکت ایدرك هیتیتلرله محاربه ایتمشدر. سه‌تی مصرك بو اسکی دشمنلرینه قارشی احراز مظفریت ایلدکدن صوکره مصره عودتنده غایت پارلاق برصورتده استقبال ایدلمشدر. فقط سه‌تی‌نك بو مظفریتلری صرف ظاهری ایدی. بر عصردن بری آسیا احوالی کاملاً دکیشمشدی. جنوبی سوریه مصرلیلرك متوالی ضربه‌لریله أزیله أزیله آرتق هیچ مقاومت ایتمه‌دن بلامحاربه تسلیم اولیوردی. فنیکه‌لیلر مصرلیلرله حرب ایتمکدنسه ویرکی ویرمکی موافق بولیورلر، دلتانك بتون تجارتی اله آلمق ایستیورلردی. یالکز شمالده‌کی هیتیتلر مصرلیلره فوق‌العاده مقاومت ایدیورلردی. بونلر (اهارانا) حوالیسی (حلب طرفلری) ایله (قارغامیش)دن (قودصو)یه قدر بتون ممالکه حاکم بولنیورلردی. هیتیتلر، لیبیالیلر، میسیالیلر، حاصلی بتون آسیای صغری اقوامی ایله مناسبتده بولونمغه مجبور اولمشلردی. بونلرك بعضلری ایله اتفاق ایدیورلر، بعضلرندن عسکر آلیورلر، مصرلیلره قارشی مقاومت ایده‌بیله‌جك برقوتی حائز بولنیورلردی. تورانی نسلندن اولان بوجنکاور قوم بورالری کاملاً زیر انقیادینه آلمشدی. سه‌تی هیتیتلرك نه‌درجه قوتلی اولدقلرینی دها ایلك تعرضنده آکلامشدی. واقعا اونلردن برچوق شهرلر آلمش،ماللر ضبط ایتمشدی؛ فقط بونلرك یورولمق بیلمین صولت و مهاجماتی اوزرینه عقد مصالحه‌یه مجبور اولمش، مصرك حدودینی (اورونت) نهرینه قدر تمدید ایلمشدی. سه‌تی بورا اهالیسنه ویرکی یرینه مصرلی والیلر نصب ایلمکی تکلیف ایتمش، (غزه) و (ماجه‌ددو) کبی نقاط مهمه‌یه عساکر محافظه یرلشدیرمشدر.

برنجی سه‌تی‌نك زمان مصرك اك پارلاق دوریدر. سوریه‌دن آلنان غنیمتلر سایه‌سنده مصر صنایعنك بدایع آثارندن معدود اولاجق اك مهم آبده‌لر وجوده

---

(۱) رامسه‌سه سیزوستریس ده‌دیرلر. بواسم رامسه‌سك بین‌العوام زبانزد اولان اسمندن نشأت ایتمشدر. مصرلیلر ایکنجی رامسه‌سه (سه‌ستوری) ویا (سه‌سوری) دیرلردی.

کتیرلمشدر. بو آبده‌لر آبیدوس وقارناق معبدلریدر. سه‌تی بتون موفقیتلرنده اوغلی رامسه‌سك‌ده یاردیمنی کورمشدر. وفاتنده ادعای سلطنت منازعه‌لرینه میدان ویرمه‌مك ایچون رامسه‌سی صاغلغنده سلطنته تشریك ایتمش، رامسه‌س دها اون یاشنده ایکن سوریه‌ده سفرلر اجرا ایلمشدر. سه‌تی، دهاصوکره کنجلکنك متاعب بی‌نهایه‌سی ایله یورغون دوشه‌رك حکومتی کاملاً اوغلنك اداره‌سنه براقمش، سرایلرندن برینه چکیله‌رك اذواق روحانیه ایچنده اکمال حیات ایلمشدر.

بو اثناده ایکنجی رامسه‌س ایچون مظفریت وسیله‌لری ظهور ایدییوردی. آسیای صغری اقوامی او زمانه قدر مصرك دائرهٔ نفوذندن خارج قالمشلردی. رامسه‌س بونلرك کافه‌سنی زیرانقیاده آلدقدن صوکره حبش طرفلرینه توجه ایتمش، پدرینك اواخر حیاتنه طوغرو نیل علیا اطرافنده‌کی قبیله‌لرله مشغول اولمشدی. فقط بواثناده پدرینك وفاتی خبرینی آلنجه حبشستاندن طوغرو (تب) ه کلمش، بوراده بر پارلاق صورتده تخت حکومته جلوس ایلمشدی.

بو صره‌ده مملکت سکون و مسالمت ایچنده ایدی. هیتیتلر برنجی سه‌تی ایله عقد ایتدکلری معاهده احکامنه رعایت ایدییورلر، ارض کنعان اهالیسی عساکر محافظه‌نك نفوذی آلتنده هیچ برعصیانه تشبث ایده‌میورلردی. فقط برمدت صوکره بو احوال کلیاً تبدل ایتدی. هیتیت حکمداری موطالو قتل ایدلمش، یرینه کچن برادری خاتی‌سارو متفقلریله کسب قوت ومصرلیلرله قطع علاقه ایلمشدی. بوصره‌ده آسیاده‌کی اقوامدن بعضلرنده‌ده مصرك سوریه ایالتلرینی یغما ایتمك هوسی اویانمشدی. بونلر هپ هیتیتلرله اتفاق ایتمشلر، رامسه‌س علیهنه حرکت ایلمشلردی.

رامسه‌س بو ترتیباتی خبر آلیر آلماز اس‌الحرکاتنی مصر حدودنده تأسیس ایدرك سوریه‌یه داخل اولمشدی. فقط کندی دشمن مملکتنده بولوندیغی ایچون خصمك ترتیباتنه دائر معلومات آلامیور، دشمن ایسه جاسوسلر واسطه‌سیله رامسه‌سك بتون حرکاتندن خبردار اولیوردی. حتی رامسه‌س آزقالدی بیوك بر انهزامه‌ده دوچار اولاجقدی: رامسه‌س بر کون شماله طوغرو ایلریلدی. ایکی بدوی رامسه‌سك قارشیسنه چیقه‌رق: «قاردشلریمز، هیتیتلرك اوذلیل رئیسلریله اتفاق ایدن قبیله‌لرك رؤساسی بزی ذات حشمتپناهیلرینه کوندردیلر. بزده سزکله برابر اولاجغز. هیتیتلردن آیریلاجغز. هیتیتلرك رئیسی شمدی (طونیبا) شهرینك

شمالنده‌در. فرعوندن قورقه‌رق بورایه چكلمشدر.» دیدیلر. رامسه‌س بو سوزلر
ایناندی. معیتی ارکانی ایله برابر شماله طوغرو ایلریلدی. قسم کلیسنی تشکیل ایدن
آمون، پرا، فتاه، صوطقو آلایلری‌ده کریسندن کلیوردی. رامسه‌س قوتلرینی
بو صورتله پارچه‌لادیغی صره‌ده متفقین (قودصو) نك شمال غربیسنه طوپلانه‌رق
مصرلیلره یورویش قولنده ایکن تعرض ایتمکه حاضرلانیورلردی. متفقین اردو
سنده پیاده غایت مکمل اولدیغی
کبی ایکی بیك بشیوز جنك
آرابه‌سی بولونیور، بونلرك
هر برینی اوچ کشی اداره
ایدییوردی. بو اثناده کشافلر
قرارکاه عمومی‌یه ایکی جاسوس
کتیردیلر. رامسه‌س دشمنك
احوالندن شبهه‌لندی. جاسوسلره
طیاق آتدیرمقله حقیقتی آكلامغه
موفق اولدی. بونلر مصر
اردوسنك حرکاتنی کشف
ایتمك ایچون کلدکلرینی اعتراف
ایتدیلر. متفقلرك (قودصو)
کریسنده اخذ موقع ایدرك
مصر اردوسنه تعرض ایچون
فرصت کوزتدکلرینی سویلدیلر.

اسکی مصر عسکری

رامسه‌س درحال بر مجلس حرب عقد ایتدیردی، بو مجلسده احوال و وضعیتی تماميله
ایضاح ایتدی. ضابطان، مصرلیلرك اراضی‌یی کشف خصوصنده‌کی لاقیدیلرندن
شکایت ایتدیلر، و درحال قسم کلی‌یه خبر کوندره‌رك قوماندانلرینك یاننه چاغیردیلر.
مجلس حرب طاغیلاجغی صره‌ده ایدی که دشمنك حرکت ایتدیکی خبر آلندی.
هیتیت حکمداری بتون قوتلرینی (قودصو) نك جنوبنه کتیره‌رك مصرلیلرك
قوتنی ایکی‌یه بولمك ایستدی. رامسه‌س بو تهلکه‌یی کورر کورمز معیتی ارکانی ایله

برابر تعرض ایتدی. اوزرینه هجوم ایدن جنك آرابه‌لرینه شدتله مقاومت کوستردی. طاغنیق طابورلرینی طوپلایه‌رق آقشامه قدر ثبات ایلدی. آقشامه طوغرو هیتیتلر رجعت ایتـدی. مصادمهٔ قطعیه ایرتسی کون وقوعه کلدی. بو دفعه‌ده هیتیتلرك رجعتی ایله نهایت بولدی. هیتیت حکمدارینـك میر اخوری ایله پیاده قوماندانی، سر حرم آغاسی، وقعه نویسی بو اثناده تلف اولدی. سوریه اردولرندن برقسمی کندیلرینی (اوررونت) نهرینه آته‌رق یوزه یوزه قورتولدیلر. هیتیت حکمدارینـك قاردشی مصرایم تخلیص نفس ایتمکه موفق اولدی. نهایت هیتیت حکمداری ایله برمتارکه عقد اولوندی.

فقط بومظفریت ینه اساسلی بر صلح تأسیس ایده‌مدی. رامسه‌س، سوریه حوالیسندن کمال مظفریتله چکلدکدن صوکره بوراده‌کی اقوام درحال آیاقلاندی. رامسه‌س بونلری بربربر تأدیب ایتدی. بو وظیفه‌سنه‌لرجه دوام ایتدی. نهایت هیتیت حکمداری ایله برمعاهده عقد ایلدی. معاهده‌نامه هیتیت لساننده یازلمشدی. کموش بر لوحه اوزرینه یازیلان بو مصالحه‌نامه رامسه‌سـه پارلاق برصورتده تقدیم ایدلمشدی. بو معاهده‌ده صلحك مؤبداً تأسس ایتدیکی بیان اولنیور، برماده‌سنده‌ده شویله دنیلیوردی: «شاید مصرك بیـوك حکمدارینه تابع اولان ممالکه بر دشمن تعرض ایده‌جك اولور ومصر حکمداری‌ده هیتیت پرنسنه خبر کوندره‌رك: «کل، انلره قارشی بکا قوت کتیر.» دیرسه، هاتینك (یعنی هیتیتلرك) بیوك پرنسی مصرك بیوك حکمدارینك ارزوسنی یرینه کتیره‌جك، دشمنلرینی محو ایلیه‌جکدر. شاید هیتیتلرك بیوك پرنسی بالذات کیتمیه‌جك اولورسه، مصر حکمدارینك دشمنلرینی محو ایتمك ایچون هیتیتلرك کمانکشلری ایله جنك آرابه‌لرینی کوندره‌جکدر.» مصالحه‌نامه‌نك سائرماده‌لرنده‌ده ضایع وتجارتك حمایه‌سندن، وظیفهٔ عدالتك تمامیٔ ایفاسندن بحث اولونیوردی. بومعاهده موجبنجه قانوناً معین اولان مجازاتدن قورتولمق ایچون قومشو مملکتلردن برینـه التجا ایده‌جك اولان هرمجرم، منسوب اولدیغی ملتك ضابطه‌سـنه تسلیم اولوناجقدی. مجرم اولمیان فراریلر، جبراً اسیر ایدیلن تبعه‌لر، برمملکتدن دیکر مملکته اقامت ایچون کیدن عمله‌لر، منسوب اولدقلری قومه اعاده اولوناجق، فقط بوحرکتلرندن طولایی تجزیه ایدلمیه‌جکلردی. بومعاهده ایکی قوم بیننده مساوات ومعاونت متقابله‌یی، تعرضی وتدافعی بر اتفاقی‌ده تأمین ایدییوردی.

دها طوغروسی مصریلیلرله هیتیتلر بیننده عقد اولونان بو معاهده دیپلوماسی فننك
اك قدیم بر آبده‌سندن معدوددی. مثلا بر ماده‌سنده مملکتندن اخراج اولونانلر
حقنده شو فقره‌لر مندرجدی: «بو صورتله اخراج اولوناجقلره مجازات
اولونمیه‌جق، أوی، قاریسی وچوجقلری محو ایدلمیه‌جکدر. کوزلرینه، آغزینه
وطبانلرینه اورولمیه‌جقدر. علیهنده هیچ براتهامده بولونولمیه‌جقدر.»

رامسه‌سك محاربه‌لری ایشته بو صورتله ختام بولمشدر. حالبوکه یونان
مؤرخلرینك روایتنه کوره سیز وستریس یعنی رامسه‌س آسیانك کوبکنه قدر
ایلریله‌مش، سوریه مدیا، ایران، باختریان (بختران) وهندطرفلرینی زیر اداره‌سنه
آلمش، بحرمحیطه‌قدر یورومش، صوکره تیبت چوللرندن کری دونه‌رك طقوز سنه
ظفردن ظفره قوشدقدن صوکره مصره عودت ایتمشدر. سوریه‌ده (نهرالکلب)
جوارنده رامسه‌سه عائد ایکی کتابه بولونمشدر. (سارد) ایله (ازمیر) اره‌سنده (نیف)
قصبه‌سنده‌ده رامسه‌سه عائد ایکی هیکل بولوندیغی ظن ایدلمش ایسه‌ده بوایکی هیکلك
مصر صنعتکارلرندن زیاده آسیای صغرالی صنعتکارلر طرفندن یاپیلدیغی آکلاشلمشدر.

رامسه‌سك وفاتنه قدر قرق آلتی سنه صلح ومسالمت اصلا مختل اولمامشدر.
رامسه‌س بو مسالمتدن بالاستفاده غایت جسیم آبده‌لر انشا ایتدرمشدر. (تب) ده‌کی
لوقصور معبدی توسیع ایدلمش، الیوم پارسده (قونقورد) میداننده بولونان دیکیلی
طاش اوزمان انشا اولونمشدر. حتی بوانناده معمارلردن برچوقلرینك اسکی حکمدارلر
طرفندن انشا ایدیلن آبده‌لر اوزرنده‌کی اسملری سیله‌رك رامسه‌سك نامنی‌ده حك
ایتدکلری اولمشدر. بونکله برابر رامسه‌س منافع عمومیه‌یه خادم پك بیوك اثرلر وجوده
کتیرمشدر. (نوبه) ده‌کی آلتون معدنلرینك ایشلدلمسی، نیلدن جبللره قدر
کیدن یول اوزرینه قیولر و صهریجلر انشاسی، مصر سفلاده‌کی قناللرك تمیزلنمسی،
نیل ایله بحر احمر بیننده یکیدن قناللر یاپیلمسی، بدویلرك تعرضنه قارشی مصری
مدافعه ایچون سوریه طرفلرینه یاپیلان مستحکم موقعلرك تعمیری، دلتا اوزرنده‌کی
(رامسه‌س آناقوئی‌طو) شهرینك تأسیسی، هپ رامسه‌س دورینك اجراآتندن،
آثار عمران پرورانه‌سندندر. رامسه‌س زماننده ادبیات‌ده فوق‌العاده ترقی ایتمشدر.
اودورك شاعرلرندن بری مثلا رامسه‌سك تأسیس ایلدیکی شهری شووجه ایله
تصویر ایدییور: «بوشهر سوریه ایله مصر اره‌سنده لذیذ ذخیره‌لرله مالامالدر.—

هرمونتیسك عادتا بر نمونه‌سیدر. — اوراده کونش طلوع وغروب ایدر. — بتون انسانلر مملکتلرینی براقوب اورایه کلیرلر.»

دیکر برشاعر، په‌نطائورده رامسه‌سك هیتیتلرله اجرا ایلدیکی(قودصو)میدان محاربه‌سنی شوصورتله تصویر ایلمشدر: «حشمتمأب سلاحلرینی آلدی، زرهنی کیدی. آرابه‌سنی چکن حیوانلرك آدی (تب مظفریتی) ایدی. حکمدار ایلری‌یه طوغرو آتیلارق او اخلاقسز خه‌تا. لرك (هیتیتلرك) صفلری اوزرینه آتیلدی. یاپ‌یالکزدی؛ یاننده هیچ کیمسه یوقدی. ارقه‌سندن کلنلرك کوزندن دور اولور اولماز ٢٥٠٠ آرابه‌نك هجومنه اوغرادی. هرطرفی قوشادلدی، هرآرابه‌ده اوچ کشی‌واردی. او زمان حشمتمأب: «ای پدرم آمون! نره‌ده‌سك؟ بربابا اولادینی اونوتورمی؟ سکا بیکلرجه قربانلر هدیه ایتمدمی؟ اقامتکاهکی اسیرلرمله طولدیردم. سکا بیکلرجه سنه‌لر پایدار اولاجق برمعبد یاپدیردم. خزینه‌لریکی اموالله طولدیردم. اراضیکی زنکینلشدیرمك ایچون بتون جهانی سکا اهدا ایتدم... سکا رجا ایدییورم، ای پدرم آمون! ایشته برچوق اقوام ایچنده‌یم... عسکرلرمده بنی براقدی، سواریلرمدن هیچ بری بکا طوغرو نصب نکاه ایتمیور... فقط بنجه آمون برملیون پیاده‌یه، یوزبیك سواری‌یه، اون‌بیك قاردشه دکر. انسانلرك قدرتی لاشی حکمنده‌در؛ آمون اونلرك هپسنه غلبه ایدر. بو صدا (هرمونتیس)ه قدر عکس انداز اولدی، آمون استمدادیمه کلدی، الینی بکا طوغرو اوزاتدی، ارقه‌مدن شو سوزلری سویلدی: «رامسه‌س‌مه یامون! ایشته سکا کلدم، سنکله‌یم. بن‌ایم، باباك آمون! قوتلر معبودی، قهرمانلق مفتونی‌یم. شجیع برقلب کوردم، پك‌ممنون اولدم. آرزوم مطلقا یرینی بولور.» بونك اوزرینه سوینجمدن باغیردم. صاغمه طوغرو اوقلر آتدم، صولمه طوغرو دشمن اوزرینه آتیلدم. اطرافمی احاطه ایدن ٢٥٠٠ آرابه‌یی پارچه پارچه ایتدم. زور بازومه کیمسه طیانامادی، دشمنك اودی قوپدی، قورقو بتون اعضاسنی تترتدی. اوقلرینی نصل آتاجقلرینی شاشیردیلر. کانلری کره‌جك قوت بولامادیلر. انلری برتمساح کبی صولره یوارلادم، سرنکون ایتدم.»

رامسه‌س اللی یاشنه کلمش، اوتوز سنه حرب ایتمشدی. بعده دردنجی‌اوغلنی کندیسنه خلف انتخاب ایتمش، انك وفاتنده اون‌اوچنجی اوغلی مینه‌فتاحی (آمه‌نوفیس) ولی‌عهد تعیین ایلمشدی. برمدت صوکره کندی‌ده وفات‌ایدرك (تب)ده‌کی مزارینه دفن ایدلمشدر. رامسه‌سك اخیراً کشف ایدیلن مومیاسی‌غایت مکمل برصورتده محافظه ایدلمشدر. بو مومیادن رامسه‌سك بتون خطوط وجهیه‌سنی آکلامق قابلدر.

مینه فتاح باباسنك اوائل حیاتنده دنیایه کلمش اولدیغی ایچون بلکه باباسی قدر اختیارلامشدی. دور حکومتنك ایلك سنه‌لری سکونتله کچمشدی؛ فقط براز صوکره آطه‌لر دکزی سواحلنده‌کی اقوام کمیلرله دلتایه هجوم ایتمشلر، دلتایی ضبط ایتمك ایسته‌مشلردر.

مصرك بحراً دوچار اولدیغی بو تعرض اهالیده عظیم بر حس هراس حصوله کتیرمشدی . ایکنجی رامسه‌سك یارم عصر دوام ایدن ایام حکومتنده اهالی رفاه وسعادته آلیشمش، حیات جنکاورانه کتدکجه سکونت بولمغه باشلامشدی. اردو، صرف عساکر معاونه‌یه منحصر قالمش، استحکاملر خراب برحاله کلمشدی. ایشته بو سببدن دلتا جوارنده‌کی نوملر بلا محاربه تسلیم اولمشلردی . مینه فتاح بونی خبر آلیر آلماز درحال بر اردو ترتیب ایتمش، نیل سواحلنی تحکیم ایده‌رك دشمنی پریشان ایتمشدر. مینه فتاحك بو مظفریتی مصرده عظیم بر سرور و مباهات حصوله کتیرمش، مینه‌فتاح شهره کیردکن پك پارلاق برصورتده استقبال اولونمشدر. مینه‌فتاحك وفاتنده ادعای سلطنته قیام ایدنلر بولوندیغی جهتله مینه فتاحك اوغلی ایکنجی سه‌تی ، رامسه‌سك طورونلرندن صوکره حکمدار اولمشدر. ایشته هر سلاله‌نك انقراضی ایله نتیجه‌له‌نن بو داخلی اختلافلر نهایت مصرك پارچه‌لانمسنه سببیت ویرمشدر .

ایکنجی رامسه‌سك مومیاسی

فی‌الحقیقه ایکنجی رامسه‌سك دور اقبالندن صوکره مصرده علائم ضعف نمایان اولمغه باشلامشدی. مصرده وقوعه کلن اختلالات داخلیه اوزرینه اقوام متبوعه‌ده اعلان استقلال ارزولری حصوله کلیور ، بونلر قارشیلرنده هیچ بر مانع کورمیورلردی. مصره کتیریلن قبیله‌قبیله اسیرلر برر برر فرار ایدییوردی. روایته کوره بنی اسرائیلك‌ده مصردن خروجی مینه فتاحك زماننده وقوعه کلمشدی. بونلر مصرلیلردن پك‌زیاده جفا کورمشلر ، مصردن فرار ایتمك ایچون

فرصتدن استفاده ایتمشلردی . او زمان مصریلر بوکا هیچ اهمیت ویرمه‌مشلر ، فقط بالاخره بطلمیوسلر زماننده بنی اسرائیل مهم بر وظیفه ایفا ایتمکه باشلادیغی زمان مصرك اوراق قدیمه‌سی اوزرنده خروج بنی اسرائیله دائر بر قیده تصادف ایدلمشدر .

ایکنجی رامسه‌سك غرانیت هیکلی

یکرمنجی سلاله اون‌طقوزنجی سلاله‌نك اغتشاشلر ایچنده انقراضندن صوکره مقام اقتداره یکرمنجی سلاله کچمشدر. بو سلاله‌نك الك مشهور حکمداری رامسه‌سك احفادندن اوچنجی رامسه‌سدر . اوچنجی رامسه‌س زماننده سوریه ایالتلری کاملاً ألدن چیقمش، بدویلری (سینا) ده‌کی معدن اوجاقلری ایله دلتایه هجوم ایتمکه باشلامشلردی . رامسه‌س بدویلری تأدیب ایتمش ، سوریه‌یه کیرمش، فقط بو اثناده حرب داخلی مصری دوچار ضعف ایتمکه باشلامشدی . آسیای صغری اقوامی سوریه‌ایله مصرك زنکین یرلرینه تعرض ایتمشلر، رامسه‌س بو مهاجماتی پوسکورتمك ، حدودلرده تأمین آسایش ایتمك ایچون تمام اون ایکی سنه حرب ایتمشدی. بعده (تب) ده غایت جسیم معبدلر انشا ایتدیره‌رك دیوارلری اوزرینه بتون مظفریاتنی رسم ایتدیرمشدر. بو رسملردن بری رامسه‌سك زوجه‌لریله برابر دامه اوینادیغنی تصویر ایدر.

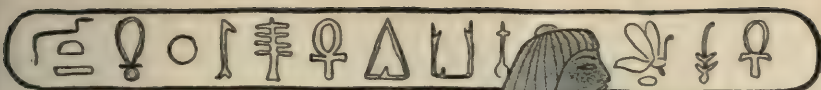
رامسه‌س بحر احمرده بر دونما انشا ایتدیره‌رك عربستان ساحللرینه کوندرمش، بورادن بر چوق مسك وعنبر کتیرتمشدر. فرعونه عرض احترام ایچون کلن بر چوق سفیرلر بو دونمایه راکب اولارق کلمشلردر. رامسه‌سك خزینه‌سی آلتون، کموش ومجوهرات ایله طولو ایدی. رامسه‌س بو ثروتلرك کافه‌سنی آمون معبدینه طولدیرمشدر. رامسه‌س ۳۲ سنه حکومت سورمش، فقط حیاتنك صوك زمانلرنده قاردشلرندن برینك تخته کچسی ایچون بر فساد جمیتی ترتیب ایدلمشدر. بو جمعیت بالاخره میدانه چیقمش، اعضاسندن بر قسمی محاکمه ایدیله‌رك محکوم ایدلمش، بر قسمی‌ده مؤبداً حبسه قونولمشدر.

ایشته کرك بو کبی احوال داخلیه وکرك مدید سفرلر اجرامی مصری کتدکجه‌دوچار ضعف ایدییوردی. اردویه آلینه‌آلینه‌تلف اولان اهالینك یری‌اجنبیلرله طولدیریلیور، ایلك دورلرك حمیت وطنپرورانه‌سی کتدکجه زائل اولیوردی. رفاه وثروتله دوچار رخاوت اولان زادکان صنفی ملکی مأموریتلری ترجیح ایدییور، عسکرلکه نظر نفرتله باقیوردی. مثلا بر کاتب شاکردلرندن برینه شویله سؤال ایدییوردی: «نه‌دن بر پیاده ضابطی بر کاتبدن دها مسعود اولسون؟ — کل باق، سکا سفالت ایچنده یاشایان بر پیاده ضابطنی آکلاته‌یم! — بونی دها چوجق ایکن بر قیشله‌یه کوتوروب قاپارلر. — بر یری کسیلیر، قارننده یاره اولور. — کوزینك برطرفی یارالانیر الخ...» ایشته‌خلقی حسیات وطنپرورانه‌دن تجرید ایدن بوسطرلر ایکنجی‌رامسه‌س دورینك‌ظفرترانه‌لری اره‌سنده یازیلیوردی. ایکنجی رامسه‌سك ظفر آلایلرینی صمیمی، پرغلیان آلقیشلرله استقبال ایدن اهالی آرتق اسکی مستیء مظفرانه‌دن کاملاً یورولمشدی. خلق آنغاریه‌لرله، ویر-کیلرله أزیلیوردی. اوچنجی طوتموزیس زماننده‌کی مصر حرب آرزو ایتمشدی؛ اوچنجی‌رامسه‌س زماننده‌کی مصر ایسه صلح ومسالمت آرزو ایدییوردی.

اوچنجی رامسه‌سدن صوکره حکمدار اولان بش رامسه‌س انجق اوفاق تفك سفرلر اجرا ایتمشلردی. بو اثناده سوریه اختلاللری آرتق باش کوستر-میوردی. واقعا اوزمانلر مصر اجرای نفوذ ایده‌بیله‌جك بر قوتی حائز دکلدی؛ فقط سوریه‌نك ده آرتق هیچ بر قوهٔ مقاومتی قالمامشدی. (تب)ك اسکی ثروت واحتشامی کلیاً زائل اولمشدی. مدبدب آبده‌لرك، محتشم معبدلرك ثروت الوان

وصنعتله پیرایه‌دار ستونلری آره‌سنده فقیر برملتك ، ضرورت ایچنده یاشایان بر خلقك مناجاتی ایشیدیلیوردی . فرعونلرك ثروت وشهرتی ایچون سوریه چوللرنده حیاتنی فدا ایدن بو ملت ، شمدی قانی بهاسنه آلدیغی ثروتلرك زیب و احتشامی ایچنده یوکسه‌لن آمون معبدنده یالواریيور، آجلقدن قورتولمق، اولادلرینی بسله‌مك ایچون دعالر ایدییوردی . عمله‌لر مبانیٔ تدفینیه‌ده ، اولو تعطیری خدمتلرنده قوللانیلیور، دنیا ایشی ایله مشغول اولانلر پك آز اولیوردی. یومیه‌لر آزالتیلیور، عمله ضرورت ایچنده یاشایوردی . فقط بو ضرورت عمله‌نك یالکز کندی شخصنه منحصر دکلدی ؛ بونده زوجه‌سی، همشیره‌سی ، اولادلری‌ده مشترکدی . استبداد، عدالتسزلك حدکماله واصل اولمشدی . فرعونلری وراهبلری ملت زنکین ایتمش، شمدی اونلرك آرپه‌لر ، آلتونلر ، بغدایلرله طولو انبار وخزینه‌لری قارشیسنده ینه ملت آجلقدن تلف اولیوردی. جهلهٔ ناسی مواعید دینیه ایله کندی حرص وسعادتلرینه آلت ایدن رهبان صنفی بوسفالت عمومیه ایچنده ینه‌بتون نفوذینی محافظه ایدیوردی . آرتق خلق بوکا تحمل ایده‌مه‌مش ، شهرده یغما کرلك باشلامشدی . جرملر ، جنایتلر ، سرقتلر بر برینی ولی ایدییوردی . بو آج اهالی ایچون اك ذی‌قیمت هدف مزارلردی . اهالی لایقیله محافظه اولونامیان بو مزارلرده آلتون ومجوهرلر ایچنده یاتان مومیالری آرامق ایچون کومه کومه طولاشیوردی .

مصرك بو فقر وضرورتی ایچنده فرعونلرك نفوذی‌ده زائل اولمشدی . اون ایکنجی رامسه‌سدن صوکره هیچ برخلف قالمامش ، شمالده وجنوبده اعلان سلطنت ایدنلر بولنمشدی . شمالده (تانیس) شهرندن سمه‌نده‌س (دلتا)ده اعلان حکومت ایتمش ؛ جنوبده‌ده (آمون) معبدینك باش راهبی هیری‌هورو (برنجی آمون پیغمبری) نامیله اعلان سلطنت ایلمشدی . فقط سمه‌نده‌س (آمون) باش راهبی هیری‌هورونك حکومتنی تصدیق ایتمش، آرتق اوندن صوکره جنوبی مصر ایله حبشستان طرفلری آمون معبدینك برمالکانه‌سی اولمشدر. بو حوالیده بولونان رؤسا کاه باش راهب ، کاه تانیس فرعونی نامیله حکومت سورمشلردر .

دردنجی فصل

سایس دوری (حکومت اخیره)

(قبل‌المیلاد ۱۲۸۵ — ۵۲۵)

ایلك سلاله‌لر

حکومت اخیره‌نك ایلك دورلرنده بتون فعالیت سیاسیه شماله
دلتا طرفلرینه توجه ایتمشدی. واقعا (تب) شهری فرعونلرك
فعالیت سیاسیه‌لری نیل وادیلرینه منحصر قالدیغی مدتجه مصرك بتون مرکز
فعالیتی تشکیل ایتمشدی؛ فقط سوریه طرفلرندن وقوع بولان مهاجمات متمادی
برصورتده توالی ایتمکه باشلار باشلاماز حکمدارلر مملکتلرینی مدافعه ایچون
(تب)ك غیر موافق اولدیغنی آکلامشلر، تدریجی برصورتده شماله طوغرو
ایلرلیه‌مکه باشلامشلردی. او زمان (تانیس) و (سایس) شهرلری بیوك بر اهمیت
کسب ایتمشدی.

هیری هورونك ادارهٔ حکومته کچدیکی زماندن بری مصر حکومتی ایکی‌یه
انقسام ایتمش، مصرلیلرك احوال و طبایعی کاملاً دکیشمشدی. بوتبدل اك زیاده
شمال طرفلرده حس اولونابیلیردی. بوحوالیده‌کی عناصر حاکمه آرتق بسبتون
اقوام سامیه‌نك عادات واصول معاشرتنی قبول ایتمشدی. هیقسوسلر واقعا مصردن
چکلمشلردی؛ فقط بونلردن برقسمی ینه مصرده قالمشلر، لسان و صنایعلریله
مصرلیلر اوزرینه اجرای تأثیر ایتمکدن خالی قالمامشلردی. سوریه اقوامی ایله
مناسبات توالی ایتدکجه بوتأثیر برقات دها تزاید ایتمشدی. او زمانلر مصرده
سوریه لسانی اوکرنمك عادتا موده حکمنده ایدی. بتون اثرلرده سوریه لسانه
عائد کلمه‌لر استعمال ایدیلیور، بولسانی اوکرنمك عادتا ضرورت کسب ایدیلیوردی.

حكومت اخيره‌نك ايلك سلاله‌لری (تانيس) لی ايدی . سايس دوری يكرمی‌دردنجی سلاله‌دن اعتباراً باشلامشدی . ايلك اوچ سلاله‌نك حكمدارلرندن سه‌آمون كنديسنه رقيب اولان راهبلر سلاله‌سنی محوه چاليشمش ، ايكی سلاله برمدت برلكده اجرای حكومت ايتدكدن صوكره بو انقسامه‌ده كلياً نهايت ويرلمشدی.

يكرمی برنجی سلاله‌دن كلن حكمدارلر ممالك اجنبيه ايله دائما حسن مناسبتده بولنمشلر ، حضرت داودوسليمان ايله مناسبات دوستانه‌يی محافظه‌دن خالی قالمامشلردی . حتی مصر پرنسلری سوريه قادينلريله ، مصر پرنسسلری‌ده سوريه حكمدارلريله ازدواج ايتمشلردی .

يكرمی‌ايكنجی سلاله‌دن كلن حكمدارلرك اك مشهوری شه‌شونق‌در. شه‌شونق او اثناده سوريه‌نك دوچار اولديغی تفرقه‌دن استفاده ايده‌رك (ره‌هابه‌عام) ه هجوم ايتمش ، (قدس)ه قدر ايلريله‌مش ، حضرت سليمانك بتون خزائنی ضبط ايلمشدر. يهوديه شهرلرينك كافه‌سی بو اثناده شه‌شونقه بلا مقاومت تسليم اولمشلردر . فقط بو استيلالر چوق مدت دوام ايتمه‌مش ، شه‌شونقك سوريه سفری مصريلرك آسياده اك صوك سفرلری اولمشدر . شه‌شونقدن صوكره كلن حكمدارلر راهبلرك استرداد سلطنت ايده‌جكلرندن قورقدقلری جهتله مراتب عاليه‌يه دائما خاندان حكمداريدن اولان پرنسلرك تعيينی قانون اتخاذ ايتمشلردر. آرتق او تاريخدن اعتباراً آمون معبدی راهبلكنه ، تب واليلكنه هپ پرنسلر تعيين ايدلمشدر . حتی پرنسلرك معيتنده دائما برمقدار عسكر بولونور، بونلر كندی مأموريتلرينی ارثاً اولادلرينه براقيرلردی . فقط بو اصول اداره‌نك بالآخره پك زياده ضرری كورولمشدر . بو پرنسلر شو صورتله حائز امتياز اولدقدن صوكره بسبتون اعلان استقلال ايتمكه قالقشمشلر ، كندی كنديلرينه حكمدار عنوانی ويرمشلردر . دردنجی شه‌شونق وفات ايتدكدن‌صوكره تانيس پرنسلرينك نفوذی بسبتون قيرلمش، يكرمی دردنجی سلاله (سايس) پرنسلری طرفندن تأسيس اولونمشدر .

سايس سلاله‌لری سايس سلاله‌سنی تشكيل ايدن ايلك حكمدار سايس پرنسی تافنه‌ت‌در. تافنه‌ت دلتانك غرب طرفلرينی زير اداره‌سنه آلمش، (منفيس)ی ألده ايتمش، (هرموپوليس) ه قدر نه قدر پرنس وارسه كافه‌سنه حكومتنی

تصديق ايتدرمشـدر . بو اثناده حبش طرفلرنده (آمون) معبدينـك راهب
حكمدارلرى مستقل بر حكومت تأسيس ايتمشلردى. بوحكومتك مركز ادارەسى
(ناپاتا) شهرى ايدى. ايشته اوصرەده تافنه‌تك زير انقياده آلمق ايستەديكى پرنسلر،
بونلردن استمداد ايتمشلردر .

راهبلر مصردن اخراج ايديلنجه بتون قوتلرنى حبش طرفلرينه طوپلا-
مشلردى . بونلر (ناپاتا) يى ايكنجى بر (تب) شهرى حالنه كتيرمك ايسـتەمشلر،
(آمون‌را) يى كنديلرينه معبود اتخاذ ايتمشلر، اكاتبليلرك اصولى موجبنجه عبادت
ايلمشلردى . راهبلرك تشكيل ايتدكلرى بو حكومت حبش طاغلرندن ايكنجى شلا-
لەيه قدر امتد ايديـيور، فقط احوال سياسـيەنك دوچار اولديغى تحولاته كوره
بو حدود تدريجاً تبديل شـكل ايليوردى . بو حكومتده اوطوران اهـالى
مصرليلردن ، حبشـليلردن وزنجيلردن مركبدى . ايلك دورلرنده عنصر حاكم
مصرليلردى . فقط راهب حكمدارلر مصر جنوبى اوزرينەده اجراى حاكميت
ايتمك آرزو ايديورلردى . بو سببدن مصر پرنسلرينك شـو اسـترحامنى كمال
ممنونيتله قبول ايتمشلر، بونك اوزرينه حبش عسكرلرى (آبيدوس) ه قدر ايلريله-
مشلردى. حبش اردوسى براً ايلريلەديكى كبى دونمماسى‌ده حركات عسكريەيه اشتراك
ايلمشدى. سايس حكمدارى، تافنەت ايله متفق بولونان حكمدارلرحبش اردوسنه مقابله
ايتمشلر، (هراقله‌پوليس)جوارنده وقوعه‌كلن برمحاربەده حبشليلرەمغلوب اولمشلردر.
حبشليلر بو مظفريتى احراز ايتدكدن صـوكره (منفيس)ى‌ده هجوم ايله ضبط
ايتمشلردر. بعده دلتايه قدر ايلريليەرك تافنه‌تى كنديلرينه انقياد ايتديردكدن صوكره
مظفراً (ناپاتا)يه چكلمشلردر. آرتق اوتاريخدن اعتباراً اسكى مصر يكى برحكمدارك
زير ادارەسنه كيرمش، فقط پايتختى (منفيس) ويا(تب) شهرنده دكل، دها جنوبلرده
(ناپاتا) شهرنده تأسيس ايدلمشدر.

حبشه سلاله‌لرى حبشستان دلتـادن غايت اوزاق ايدى . بونك ايچون
حبشستانده بولونان پرنسلر، حبشه تابع اولمق اوزره بورايه
بر حكمدار نصب ايتمك ايستەمشلردى . سايس سلالەسنه قارشى ايلدكلرى حربده
الڭزياده پيانكى‌نك شجاعت وبسالتى مشهود اولديغندن دلتايه پيانكى‌يى مأمور ايتمشلر،

تافنه‌ت‌ی‌ده (سایس) ده بر اقشلردی . تافنه‌ت حبشلیلره قارشی بیوك بر جسارت ابراز ایتمشدی . حتی بو جسارتی ایله مصریلرك توجهنی قازانمش ، وفاتنده سایس سلاله‌سنك تأمین استقلالنه اوغلی بوقوریس فوق‌العاده غیرت ایلمشدی. ینه او صره‌ده حکمدار پیانکی وفات ایتمش ، حبش عسکرلری مصر وسطادن کری چکلمشلردی . عسکرلرك کری چکلمسنه تبدل سلطنت اثناسنده وقوعه کلن قاریشیقلقلر سببیت ویرمشدی . بوقوریس بونی غایت مکمل بر فرصت اتخاذ ایتمش، پدرینك آمالنی قوه‌دن فعله کتیرمك ایچون پك چوق چالیشمشدر . فقط بر مدت صوکره پیانکینك خلفی شاباقا، مصر سفلاده‌کی پرنسلرك تشویقی ایله بوقوریسك اوزرینه یورومش، انی مدهش بر مغلوبیته اوغراتدقدن صوکره مصر حکمدارای عنوانی آلمش، یرینه نائبهٔ حکومت اوله‌رق همشیره‌سی آمه‌نه‌رداسی تعیین ایلمشدر. آمه‌نه‌رداس(منفیس)و(تب) شهرلرنده‌کی یوللرله قناللری تعمیر ایتدیرمش، اعدام جزاسنی لغو ایتدیره‌رك کورك جزاسنی ابقا ایلمشدر .

مصرده آثوریلر بو اثناده سوریه‌ده‌کی پرنسلر آثور حکمداری دردنجی سلمانصرك تهدیدینه دوچار اولیورلردی . بونلر اول امرده شاباقانی کندیلرینه ظهیر ایتمك ایسته‌مشلردی ؛ صوکره یهودیه قرالی ، شاباقایه کوه‌نه‌رك آثور حکمدارینه ویرکی ویرمکدن امتناع ایلمشدی. بونك اوزرینه سلمانصر ازدوسی (سامری) جهتنه طوغرو ایلریله‌مش ، شاباقاده مصرده وقوعه کلن اختلالات داخلیه‌دن طولایی مداخله ایده‌مدیکندن سوریه احوالی فوق‌العاده وخامت کسب ایلمشدی . فقط سلمانصرك وفاتندن صوکره خلفی سارغون اسرائیلیه حکومتنی کلیاً منقرض ایتمشدر. او زمان سوریه پرنسلری شاباقادن استمداد ایتمشلر، شاباقا بیوك بر اردو ایله سوریه‌یه کیرمش ، فقط (غزه) نك جنوبنده (راپیا) موقعنده متفقلریله برابر آثوریلره مغلوب اولمشدر. شاباقا محاربه میدانندن فرار ایدرکن فلسطینلی بر چوبان طرفندن قورتارلمشدر. بو مغلوبیت اوزرینه شاباقا، سارغون ایله اساسلی بر ائتلاف عقد ایتمش ، سارغون دها زیاده ایلریله‌میه‌رك حکومتنك شمال حدودلرینه طوغرو چکلمشدر. (نینوا) ده سناخریبك سرایی انقاضی ایچنده اخیراً سارغون ایله شاباقانك مهرینی حاوی بر طاش بولونمشدر.

بو طاشـدن آکلاشلدیغنه کوره او زمانلر ایکی حکمدار بیننده حقیقةً بر ائتلاف
عقد اولونمشدر.

شاباقانك بو مغلوبیتی اوزرینه دلتاده‌کی پرنسلرك کافه‌سی اعلان استقلال
چالیشمشلردر. شاباقا مصر علیایه چکیله‌رك وفات ایتمش ، یرینه اوغلی شاباقا
حکمدار اولمشدر. شاباقاقانك زمان حکومتنده آثوریه قرالی سارغون قتل ایدلمشدر

بونی فرصت اتخاذ ایدن دلتا پرنسلری
سارغونك اوغلی وخلفی سناخریب
اوزرینه یورومك ایچون سوری
پرنسلریله اتفاق ایتمشلردر. فقط
بر قاچ سنه صوکره حبش قراللرند
طاهارقا مصر حکومتنی یداقتدار ینه آلمغ
موفق اولمش ، آثوریلره قارشی جدی
بر سفر اجرا ایتمشدر. آثوریل
بو سفرده احراز غالبیت ایدنجه
حکمدارلری سناخریب مصره قد
ایلریله‌مش، احتمالکه بعض اسباب طبیعیه‌د
طولانی موفق اولامیه‌رق کری
چکلمشدر. مصر راهبلرینك هه‌رودو
نقل ایتدکلرینه کوره آثوریلر مصر
لیلرله محاربه ایده‌جکلری صره‌ده

سایس دورینه منسوب بر هیکل

کیجه قیرفاره‌لری آثوریلرك اردوکاهنه اوشوشه‌رك اوق قینلرینی ، ایپلری ، یایلر
وقالقانلری کاملاً کمیرمشلر؛ آثوریلر کندیلرینی بویله سلاحسز کورونجه مغلو
رجعت ایتمشلردر (٧٠١) . دها صوکره سناخریبه خلف اولان آسار هادون زماننده
آثوریه اردولری مصره داخل اولارق (منفیس)ی ضبط ایتمشلر، (تب) شهرینه
قدر ایلریله‌مشلر ، طاهارقایی حبشستانه طوغرو چکلمکه مجبور ایلمشلردر. آس
هادون بو مظفریت اوزرینه مصر حکمداری اولمش ، ایکنجی رامسه‌سك کتا
مظفریتی اوزرینه کندی مظفریاتنی‌ده حك ایتدیرمشدر . آسار هادون مصر

بولنان یکرمی پرنسی زیر ادارەسنه آلمشدر. سایس سلالەسندن نەخاو، بو پرنسلرك الڭزیادە حائز اقتدار اولانلرندندر.

آسارهادونك یرینه آثور باناپال كچدیكی صرەدە طاهارقاده فرصتدن استفادە ایدەرك مصره كیرمش، (تب) دەكی والی ایله اتفاق ایتمش، (تب)ی شدتلی برصورتده محاصره ایدرك آثوریلردن استرداد ایلمشدر.

ایكنجی پسامتیك

آثوریلر، سوریه عساكر معاونەسی ایسه دلتایه طوغرو هجوم ایتمشلر، طاهارقایی (قاربانیت)ده مغلوب ایدرك (تب) و (منفیس) شهرلرینی ضبط ایتمشلردر. بونك اوزرینه مصر پرنسلرینك كافەسی اجنبی تحكمی آلتندن قورتولمق، طاهارقایی مصر حكمداری انتخاب ایتمك ایچون پك چوق چالیشمشلردر. مصر پرنسلرینك بو افكارینی آثوریلرك والیسی خبر آلیر آلماز بونلرك ایلری كلنلرینی توقیف ایتدیرمش وتحت الحفظ (نینوا)یه كوندرمشدر. موقوفین میاننده نەخاوده بولنیور، طاهارقا مقاومتده ینه دوام ایدیەوردی. فقط آثور قرالی آثور باناپال بالآخره نەخاوی عفو ایتمش و (سایس)ه كوندرمشدر.

طاهارقانك وفاتنده یرینه كچن اوكی اوغلی طانو طامون تكرار مصره كیرەرك (تب) و (منفیس) شهرلرینی آلمش، بو اثناده نەخاو تلف اولمشدر. طانو طامونك بو حركتی آثور باناپالی فوق العاده حدتلندیردیكندن آثور باناپال مصره بیوك براردو كوندرمش، بواردو (تب) شهرینی تكرار ضبط و یغما ایدرك بتون اهالیسنی اسیر ایتمشدر.

آثوریلرك استیلاسندن صوكره مصر حكومتی سایس سلالەسندن نەخاوك اوغلی پسامتیك طرفندن احیا ایدلمشدر. یكرمی آلتنجی سلاله بو پسامتیك ایله

باشلار. اوزمانلر مصر اون ايكى پرنس طرفندن اداره ايديليردى. يونانيلر بودور
(اون ايكى حكمدار) دورى ديرلر .

هەرودوت بو سلالەنك منشائى حقنده شو روايتده بولونيور :

او زمانلر مصر اون ايكى متفق پرنسلكه آيرلمشدى. هاتفلردن برى معبود فتاحه طونج
قاب ايله كيم عبادت ايدرسه مصرك كاملاً اونك ادارەسنه كچەجكنى خبر ويرمشدى. بركون
بو اون ايكى پرنس عادت اوزره آلتون قابلرله عبادت ايچون فتاح معبدينه كلمشلردى. فقط
باش راهب اون ايكى قاب كتيرەجكنه ياكلشقله اون بر قاب كتيرمش ، هپسندن صوكره
قالان پسامتيك كنديسى ايچون قاب اولماديغنى كورنجه طونجدن معمول مغفرينى باشندن چيقا
رەرق قاب يرينه قوللانمشدر. اوزمان ديكر پرنسلر هاتفك سوزلرينى تخطر ايتمشلر، بوسوزلرك
قوەدن فعله چيقماسى ايچون طونج قاب ايله عبادت ايدن پسامتيكى آرەلرندن چيقارمغه قرار
ويرمشلر، مصرك اقسام سائرەسى ايله مناسباتده بولنمسى منع ايدرك انى باتاقلر ايچنه كوندر
مشلردر. پسامتيك تكرار هاتفدن سؤال ايتمش، كنديسنه كلن جوابده دكزدن كلەجك طونجلى
آدملر طرفندن انتقامى آلنەجغى بيان اولنمشدر، پسامتيك بوندن اولاهيچ برشى آكلامامشدر.
بركون ايبونيلى وقاريالى قورصانلر بر فورتنەيه طوتولارق مصر ساحللرينه دوشمشلر ، آرقه
لرنده طونجدن زرهلر اولديغى حالده ساحله چيقمشلردر. عمرنده بو صورتله مسلح هيچ انسان
كورمەين بر مصرلى درحال پسامتيكه قوشارق طونجدن البسه كيمش برطاقم آدملرك صحرالرى
يغما ايتديكنى خبر ويرمش . پسامتيك بونى خبر آلير آلماز درحال قورصانلرك يانىنه كيدرك
كنديسيله برلكده حرب ايتملرينى انلره تكليف ايتمش ، ديكر پرنسلره قارشى غلبه ايدرك
بو صورتله حكمدار اولمشدر.

پسامتيك اساساً بيوك نفوذى حائزدى . كنديسى ايله سلطنت رقابتند
بولنان پرنسلره احراز غلبه ايلديكى كبى ليديا حكمدارندن آلديغى قواى معاون
ايلەده مصرى احيايه موفق اولمشدى . پسامتيك مصرى آثوريلرك تحكمندن كاملا
قورتارمش، مصرليلر حريت سابقەلرينى تماماً استرداد ايلمشدى(قبل الميلاد ٦٤٥)
حتى شاباقانك همشيرەسى آمەنەرداسك كريمەسى ايلەده ازدواج ايتمش . بو صورتله
مصرك مشروع برحكمدارى عد ايدلمشدى .

پسامتيك حكمدار اولديغى زمان مصر پريشان برحالده ايدى . منفيس وتب
شهرلرى يغما ايدلمش ، معبدلر خراب اولمشدى . يوللرله قنالار خراب ، اهالينك
قوهٔ معنويەسى پريشان ايدى. پسامتيك بتون بواحواله چارەساز اولمق ايچون الندن
كلديكى قدر چاليشمشدر. پسامتيكك زماننده بتون مصر بر دستكاه فعاليت حالنه
كلمش، سايس شهرى پايتخت اتخاذ ايدلمشدر. پسامتيك منور الافكار برحكمداردى

مصر حکمدارلرندن غایت واسع بر تجارت پولتیقه‌سی تعقیب ایدن ایلك حکمدار پسامتیك‌در. پسامتیك اجنبی اقوام ایله مناسباتده بولندیغی کبی یهودیلرله سوریه‌لیلری، کندیسنه معاونت ایدن قاریالیلرله ایيونیلیلری‌ده مملکتنه قبول ایتمش، انلری نیلك (پهلوز) طرفلرینه یرلشدیرمشدر. پسامتیك بونلری شرق حدودینك محافظه‌سی ایچون برقوهٔ دائمه اولارق استعمال ایتمشدر. پسامتیك سوریه حدودنده وقتیله انشا اولنان استحکامك یاننه (دافنه) استحکامنی انشا ایتدیرمش، (ئه‌له‌فانتین) آطه‌سی ایله موریس کولی جوارینه دائمی عساکر محافظه یرلشدیرمشدر. پسامتیك سوریه امورینه هیچ مداخله ایتمه‌مشدر. حتی حمیریلر مصره استیلا ایتدکاری زمان بونلره هدیه‌لر اکرام ایدرك مصری تسلطلرندن قورتارمشدر. فقط پسامتیكك مصری اجنبیلرله طولدیرمسی مصرلیلرجه هیچ خوش کوروله‌مشدر. مصرلیلر سوریه‌لیلر ایله یهودیلره اپی زماندن آلیشمشلر، فقط یونانیلره بر درلو الیشه‌مامشلردی؛ چونکه اخلاق و طبیعتلری کندیلر- ینککنه اصلا توافق ایتمیوردی.

مصرده یونانیلر او زمانه قدر یونانیلره مسدود قالان مصر شمدی کاملاً کشاد ایدلمشدی. بتون یونان اکابری علوم و فلسفه تحصیلی ایچون مصره کلیورلردی. حکمدار یونان لساننden حظ ایدییور، مصرلی چوجقلر یونانیجه تحصیل ایدییوردی؛ فقط یونانیلر مصر لساننdan هیچ حظ ایتمیورلردی. بتون معاملات ترجمانلر واسطه‌سیله ایفا ایدیلیوردی. اقوام شرقیه تاریخنی خرافات وافسانه‌لرله طولدیران یونانیلر مصرده‌ده عین وجه ایله حرکت ایدییورلر، مصر تاریخنی یونان تاریخی ایله مزج ایدییورلردی. مصرلیلر یونانیلرله بردرلو امتزاج ایده‌میورلردی. بتون مصر خلقی یونانیلره مردار نظریله باقیور، انلرله بر سفره‌ده اوطورمیور، اونلرك طوقوندقلری شیلره أل سورمکدن احتراز ایدییورلردی. صنوف عالیه رجالی ایسه یونانیلره حال وحشتدن قورتولمغه چالیشان حریص جاه انسانلر نظریله باقیورلردی.

ایشته مصرلیلرك بویله اجنبیلردن تحاشی ایتملری، حکمدارك ایسه بالعکس بونلره مربوط بولنمسی مصرده بیوك بر فلاکته سببیت ویره‌بیلیردی. پسامتیك

خاصه عسكرينی يونانيلردن انتخاب ايتمش ، مراتب عاليه‌يی بونلره تخصيص ايلمش ، اردونك صاغ جناحنی انلره توديع ايتمشدی . اسكی مصرعسكرلری بوندن پك متأثر اولمشلر ، مصری ترك ايدرك هيئت عموميه‌لريله حبشستانه چكلمشلردی . پسامتيك بونی خبر آلير آلماز پيشلرندن كيدرك كنديسنی ترك ايتمه‌ملری ايچون يالوارمش ، رجالر ايتمش ، فقط عسكری اقناعه بردرلو موفق اولامامشدی .

ايكنجی نه‌خاو پسامتيكك وفاتنده يرينه ايكنجی نه‌خاو چيقمشدر . نه‌خاو الك زياده بحريه ايله مشغول اولمشدر . اوزمانلر يونانيلر مصرليلردن دها زياده كميجيلكدن آكلايورلردی . نه‌خاو يونان مهندسلرينه بر چوق كميلر انشا ايتديرمشدی ؛ بوكميلر اوچ صره كوره‌كجيلر طرفندن چكيلير اوزون قايقلردن عبارتدی . نه‌خاو ، ايكی دكز بيننده‌كی قنالی‌ده اعمار ايتمك ايسته‌مشدی . بو قنال (بوباست)ك بر از شمالنده (نيل) دن آيريلير ، سلسلهٔ جبال اتكلرينی تعقيب ايتدكدن صوكره بحر احمره ملاقی اولوردی . نه‌خاو كميلری كمال سهولتله سوق ايچون بو قنالی بر از دها كنيشلتمك ايسته‌مش ، بو عمليات اثناسنده پك چوق عمله تلف اولمشدی . بو حال نه‌خاوك جسارتنی قيرديغی جهتله بو ايشدن بالآخره صرف نظر ايلمشدر . روايته كوره نه‌خاو بو ايش ايچون اولا كاهنه طانيشمش ، فقط آلديغی جوابده بو قنالك حفری مصرليلردن زياده باربارلره يارايه‌جغی بيان اولونمشدر . بوايشدن واز كچنجه كشفيات اجراسنه تشبث ايلمشدر . بو مقصده موفق اولمق ايچون فنيكه‌لی كميجيلر كوندرمش ، آفريقانك جنوبدن طولاشارق بحر سفيد طريقيله مصره دونملرينی امر ايتمشدر . فنيكه‌ليلر آفريقا سواحلی اوزرنده تمام اوچ سنه طولاشمشلردر . فنيكه‌ليلر كميلری غايت كوچوك اولديغندن چوق ارزاق آلامامشلردی . هر سنه بر مدت توقف ايدييورلر ، موافق بر يره بغدای أكيورلر ، بغدای چيقوبده ذخيره آلنتجيه‌قدر بكليورلردی . نهايت بونلر اوچنجی سنه‌نك ختامنده جبل الطارق بوغازندن مصره عودت ايتمشلردی . فنيكه‌ليلر مصره عودتلرنده كونشی دائما صوللرنده براقه‌رق سياحت ايتدكلرينی ، دها صوكره‌ده كونشك صاغ طرفلرنده قالديغنی روايت ايتمشلردر . فقط بو سياحت هرودتده كثرتله تصادف اولونان افسانه‌لردن باشقه بر شی دكلدر .

ایکنجی نه‌خاودن صوکره یرینه آپرییه‌س کچمشدر .

آپرییه‌س ، آمازیس آپرییه‌س (طرابلس) جوارنده‌کی یونانیلره قارشی بر اردو کوندرمش ، بو اردو مغلوباً رجعت ایلمشدی . دشمن اردوسی قارشیسنده فرار ایدن عسکرلر حکمدارك کندیلرینی مخصوص بویله برفلاکت سوق ایتدیکنه ذاهب اولمشلردی. اوزمانلر آپرییه‌سك سراینده آمازیس نامنده مصرلی برجنرال واردی . بو جنرال لیاقت و مهارتی ایله شهرت قازانمشدی . آپرییه‌س عاصی عسکرلری تسکین ایچون آمازیسی کوندرمش ، فقط آمازیس عسکرلره مرام آکلاتمقده ایکن ایچلرندن بری آمازیسك باشنه بر مغفر کیدیره‌رك قراللغنی اعلان ایلمشدر . آمازیسك قراللغنی بتون عسکر آلقیشلامش، بونك اوزرینه آمازیس مصر عسکرلرینی پیشنه طاقه‌رق آپرییه‌س اوزرینه یورومشدر . آپرییه‌س بونی خبر آلیر آلماز آمازیسك حیاً کندیسنه تسلیم ایدلمسی ایچون سرایی ارکانندن برینی کوندرمش ایسه‌ده آمازیس بوکا جواباً حکمدارك یاننه بالذات کله‌جکنی سویله‌مشدر . آپرییه‌س کندیسنه بو سوزلری کتیرن آدمك درحال برونی وقولاقلرینی کسدیرمشدر. مصریلر بو حالدن بسبتون نفرت ایدرك آمازیس جهتنی التزام ایتمشلر ، آپرییه‌س ایسه کندیسنی انجق اجنبیلرله مدافعه‌یه موفق اولابیلمشدر. فقط بو اجنبی عسکرلر مصر عسکرلرینه قارشی مقاومت ایده‌مدکلرندن کافه‌سی منهزم اولمشلر، بوصره‌ده آپرییه‌س‌ده اسیر ایدلمشدر. آمازیس، آپرییه‌سی سراینه کتیره‌رك برمدت ایکیسی برلکده اجرای حکومت ایتمشلر ایسه‌ده مصریلر آپرییه‌سدن نفرت ایتدکلرندن آپرییه‌سی امازیسك الندن آلوب فجیع بر صورتده بوغمشلردر.

آمازیس حکمدار اولدقدن صوکره مصرك ثروتنی آرتدیرمق ایچون پك چوق چالیشمشدر . نیلك صولرینی صحرالره کتیرن قناللری تعمیر ایتدیرمش ، یکیدن طاش اوجاقلری اچدیره‌رق معبدلر بنا ایتدیرمشدر. آمازیسك بنا ایتدیردیکی معبدلرك الك بیوکی سایس معبدیدر . بو معبد غایت جسیم دیرکلرله تزیین ایدلمشدی . معبدك مدخلنده اون بر متره ارتفاعنده ویدی متره کنیشلکنده پنبه بر غرانیت داخلنه لطیف بر محراب اویولمشدی . بو طاشك ثقلتی ٥٠٠,٠٠٠ کیلوغرام اولوب (ئه‌له فانتین) ده‌کی طاش اوجاقلرندن چیقارلمش ، طاشی نقل ایتمك ایچون تمام اوچ سنه ٢٠٠٠ قایقجی چالیشمشدر .

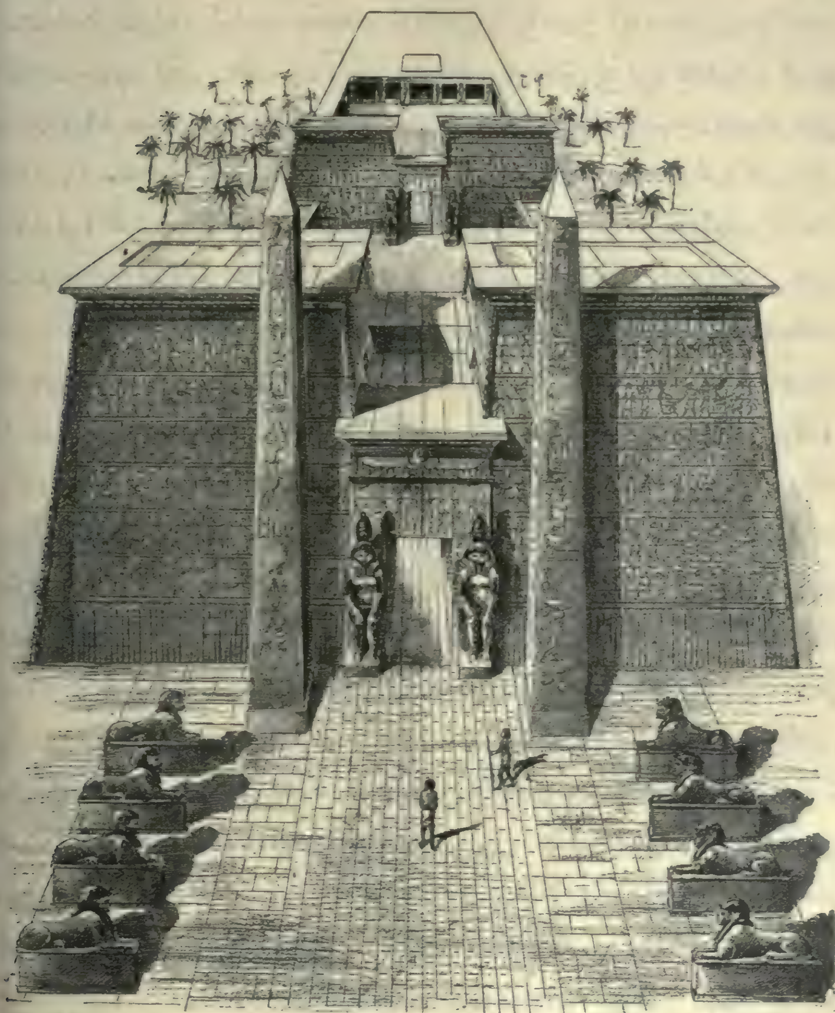
آمازیس مصرك ترقیات تجاریه‌سنه‌ده یاردم ایتمشدر. بونك ایچونده یونانیلره مراجعت ایتمش، انلرله دائما مناسبات دوستانه‌ده بولونمشدر. اوزمانلر نیل منصبلرنده (پەلوز) طرفلرنده بر چوق یونانیلر یرلشمشدی. آمازیس بونلری (منفیس) شهرینه کتیرتمشدر. یونانیلر بو مساعده‌دن بالاستفاده آقین آقین مصره کلمشلر، (نوقراطیس) شهرینی تأسیس ایتمشلردر. آرتق او تاریخدن اعتباراً فورتنه‌دن ویا قورصانلردن قاچان کمیلر هپ (نوقراطیس)ه کلیرلردی. یونانیلر مصرشهرلرینه کیتدکجه یرلشیورلر، کندیلرینه اولر، معبدلر انشا ایدییورلردی. اهالی ایسه اجنبیلره مساعده ایتدیکندن طولایی آمازیسه دشمن اولیورلردی. آمازیسك امور دولتله مشغول اولمیه‌جق درجه‌ده ایچکی ایچدیکندن، ذوق وصفا ایله وقت کچیردیکندن شکایت اولونیوردی. برکون دوستلری آمازیسه: «سز موقعکزی محافظه ایتمەنك یولی بیلمیورسکز. هرکون تختکزده اوطورمالی، اهالینك ایشلرینی کورملیسکز. او زمان مصرلیلرده سزك حقیقةً حکمدارانه حرکت ایتدیککزی آکلامالیدرلر.» دیمشلر، بونك اوزرینه آمازیس: «بر یای آنجق قوللانیلاجغی زمان کریلیر، قوللانیلدقدن صوکره‌ده کوشه‌لتیلیر. اکر دائما بویله کرکین برحالده براقیلاجق اولورسه درحال قوپار. ایشته بونك کبی بر انسانده هیچ دیکلنمدن بلافاصله هپ جدی ایشلرله اوغراشه‌جق اولورسه یا دلی، یا احمق اولور. بونك ایچون بنده وقتمی کاه ایشله، کاه اکلنجه ایله کچیریورم.» جوابنی ویرمشدر.

آمازیسك دشمنلری کندیسنك افرادناسدن اولدیغنی ادعا ایدرلر، حکمدارلغنی قبول ایتمك ایسته‌مزلردی. آمازیس بوکا قارشی‌ده اهالی‌یه بر درس ویرمشدر. آمازیسك آلتون بر لکنی وارمش؛ کندیسی ایله برابر بتون مسافرلری یمکدن اول بولکنده آیاقلرینی ییقارلرمش. آمازیس برکون بولکنی پارچه پارچه ایتدیرمش؛ بوپارچه‌لردن برمعبود هیکلی یاپدیره‌رق شهرك کوزه کورونور بریرینه قویدرمشدر. بر مدت صوکره اهالی درحال بومعبوده پرستش ایتمکه باشلامش، آمازیس بر کون اهالی‌یی طوپلایه‌رق انلره شو سوزلری سویله‌مشدر: «بو پرستش ایتدیککز معبود اك عادی ایشلره قوللانیلان بر آلتون لکن ایدی. ایشته بونك کبی بنده افراد ناسدن بر آدم ایدم؛ فقط شمدی مادامکه حکمداریکزم. بناءً علیه بکاده برحکمداره لایق اولان حرمتی ایفا ایتملیسکز.»

مصرده ایرانیلر

یکرمی آلتنجی سلاله، مصرده مستقلاً اجرای حکومت ایدن صوك سلاله ایدی . بو اثناده ایران حکمداری کیخسرو وفات ایتمش ، یرینه کیکاوس حکمدار اولمشدی . کیکاوس ایله آمازیس بیننده بر اختلاف ظهور ایتمسی محققدی. آمازیس لیدیالیلرله اتفاق ایتمش، کلدانیلره قارشی دسیسه‌کارانه حرکت ایلمشدی . کیکاوس ایسه اهالینك حسیات جنکاورانه‌سنی غلیانه کتیرمك ایچون بهانه‌لر تحریسنه باشلامشدی . فقط خلقك افسانه‌لره میال اولان قوهٔ تخیلیه‌سی ایران ایله مصر بیننده وقوعه کلن بو حربه دائرده بر طاقم حکایه‌لر ایجاد ایتمکدن خالی قالمامشدر . از جمله حربك اسباب اصلیه‌سندن اولمق اوزره کیکاوسك آمازیسدن کریمه‌سنی ازدواج ایچون طلب ایلدیکنی، آمازیسك‌ده کندی قیزینی کوندرمیوب یرینه آپرییه‌سك کریمه‌سنی کوندردیکنی وحربك بوندن نشأت ایلدیکنی بیان ایدرلر. مصرلیلر ایسه بونی بسبتون باشقه بر شکله صوقارق کیکاوسك آپرییه‌سك کریمه‌سندن دنیایه کلدیکنی و بر سببدن طولایی وراثت دعواسنه قالقه‌رق مصره تعرض ایلدیکنی ادعا ایلرلر . فقط بو ادعالر ، دوچار انقراض اولان مصر قومنك عزت نفسلرینی ممنون ایتمك ایچون اویدیردقلری افسانه‌لردن باشقه بر شی دکلدر . او زمانلر ایرانیلر واقعا مصری استیلا ایتمك ایسترلردی ؛ فقط ایرانیلرك مصری استیلاسنه مصرلیلر کندی کندیلرینی معروض بولوندیریورلردی. مصرك شرق طرفنی احاطه ایدن چول ایله نیل وادیسی اجنبی استیلالری ایچون دائمی برشاهراه ظفر تشکیل ایلمشدی . کذا بوصره‌ده ایرانیلرك مصره استیلا ایتملرینه تصادف‌ده‌یاردم‌ایتمشدی. آمازیسك معیتنده‌کی یونانلی جنراللردن فانه‌ز مصردن فرار ایدرك ایرانه التجا ایلمشدی . فانه‌ز عزم متین صاحبی ، مصر حوالیسنه فوق‌العاده واقف ایدی . کیکاوسك الك برنجی دوشونجه‌سی‌ده چولدن کچمك ایچون لزومی اولان صویك فقدانی ایدی . فانه‌ز ، کیکاوسه چوله وساحله حاکم بولونان شیخ ایله اویوشماسنی تکلیف ایتمش . بو سایه‌ده صو تدارك ایتمکه موفق‌اولان ایران اردوسی (په‌لوز) جوارینه‌قدر واصل‌اولمشدی. اردو (په‌لوز) جوارینه کلدیکی صره‌ده آمازیس وفات ایتمش ، یرینه اوغلی اوچنجی پسامتیك حکمدار اولمشدی . مصرلیلر معبودلره فوق العاده اعتماد ایتدکاری حالده مشئوم دوشونجه‌لره تسلیم نفس ایتمکدن ینه کندیلرینی آلامامشلردی. دها طوغریسی مصر

آرتق تفسخ ایتمشیدی. شمدی اورایه تعرض ایتمك ایستهین قوملر یالکز دجله وفرات اقوامی دکل، سند نهرندن چناق قلعه بوغازینه قدر بتون آسیا اقوامی ایدی.

اون سکزنجی سلاله زماننده بر مصر معبدی

آمازیسك بتون متفقلری مصردن آیرلمشلر، ایران ایله اتفاق ایتمشلردی. اهالی هر طرفده اجنبیلر کوریبور، الك ادفاق بر حادثهٔ طبیعیه‌یی مشئوم بر صورتده تلقی ایدییوردی. ملیت حسنك، ملی عرقك بوزولمسی آرتق مصری انقراضه

طوغرو سوروكليوردی . ايران اردوسی مصره كيرمش ، (پهلوز) ده مصر عسكرلريله چارپشيورلردی. بو اثناده ايسه فانه‌زك مصرده قالان اوغللری فرعونك خدمتنده بولونان يونانلی عسكرلر طرفندن بابالرينك كوزلری اوكنده قتل ايديليور ، قانلری شرابله طولو قابلره قونولبوردی . صوكره عسكر بو قانلی شرابی كمال حرص ايله ايچيور، دشمن صفلری اوزرينه عتورانه تعرض ايدييوردی.

جنازه‌يه مخصوص بر قاب

آقشامه طوغری مصرليلر رجعته باشلامشلردی. پسامتيك . عسكرلرينك دوكونتيلرينی طوپلايه‌رق قاللری مدافعه ايده‌جك يرده كنديني غائب ايدرك (منفيس)ه قپانمشدی. كيكاوس تسليم اولماسی ايچون پسامتيكه خبر كوندرمش ، فقط مرخصلر اهالی طرفندن تلف ايدلمشدی. نهايت شهر بر قاچ كون محاصره‌دن صوكره تسليم اولمش ، مصر عليا ايله ليبی حواليسی ايرانيلرك اداره‌سنه كچمشدی. عصرلردن بری شرقك بتون مهاجماتنه قارشی قويان بو محتشم بنای حكومتك شمدی قان و آتش ايچنده پريشان بر انقاض حالنه كلسی هركسی حيرتلر ايچنده براقمشدی . روايته كوره (منفيس)ك تسليمندن اون كون صوكره كيكاوس ، اسيری پسامتيكك درجهٔ متانتنی تجربه ايچون قيزينی و اوغللرينی اسير قيافتنده اوكندن كچيرتمش ؛ پسامتيك اولادلرينك اعدامه كوتورلديكنی كورديكی حالده متانتنه اصلا خلل كتيرمه‌مشدر . فقط اسكی ذوق ارقداشلرندن برينك‌ده پريشان برديلنجی قيافتنده اوكندن كچديكنی كورر كورمز هيچقره هيچقره آغلامغه ، تأثرندن باشنی دوكمكه باشلامشدر . كيكاوس، اولادلرينه قارشی اودرجه متانت كوسترن بر آدمك بو تأثرندن بر شی آكلامادیغی ايچون پسامتيكه سبب تأثرينی سؤال ايتديرمش ، پسامتيك بوكا قارشی : «ای كيخسروك اوغلی! بنم فلاكتلرم او درجه بيوكدر كه بوكا اغلامق اساساً فضله‌در ؛ فقط دوستمك فلاكتی بويله

دکلدر. بر انسان دم شیخوختنده دبدبه وداراتدن درکهٔ سفالته دوشرسه، بویله بر کیمسه ایچون دائما آغلانیر.» جوابنده بولونمشدر. پسامتیکك بو سوزینه کیکاوس ده حق ویرمش، حتی پسامتیکی کندیسنه تابع اولمق اوزره تخت حکومتنده ده براقمق آرزو ایتمش ایسه ده، هه‌رودوتك روایتنه کوره، علیهنده بر اتفاق حاضرلاندیغی طویلار طویمار پسامتیکی (سوز) شهرینه کوندرمش، مصر حکومتنی معیتی رجالندن آریپانده‌زه تودیع ایلمشدر. بو تاریخدن اعتباراً ده مصر حکومتی عصرلردن بری جهانی حیرتلر ایچنده براقان او مدنیتی، احتشامی برابر منقرض اولمش، عظمت سابقهٔ مدنیه‌سنه محتشم معبدلرك، عظمتلی اهراملرك انقاض تارمارندن باشقه شاهد قالمامشدر.

بشنجی فصل

دین ، حیات اجتماعیه و سیاسیه

فکر وحدانیت

برملتك لساننده‌ن صوكره اك اسكی شيء، دیندر. مصرلیلرك دینی آكلامق ایچون اك زیاده كتابه‌لرله آبده‌لری و پاپیروسلری تدقیق ایتملیدر. مصرلیلرده فكر وحدانیت موجوددی. بونلرك اعتقادات دینیه‌سنه كوره دنیا یارادلمزدن اول هر شیئك روحی بر دكز، بر خلا اورته‌سنده جولان ایدردی. روح ربانی بو خلایه نفوذ ایتمش. هر شی خلق اولونمشدی. جناب حق اكمل، عالم كل، مكاندن منزه، لایخطی ایدی. یری و كوكی یاراتمش، كندی ایسه یارادلمامشدی. وجود ربانی ابدی وبتون كائناته شامل ایدی. كائنات جناب خالقك عظمتنه اوفاق برنمونه ایدی. جناب حق هر یرده حاضر وناظر ایدی. (توره‌ن) موزه‌سنده‌كی پاپیروسلردن برنده شو سطرلر موجوددر:

« ای رب ! ای خالق كائنات ! سنك خالقك یوقدر . وجودك سندن مخلوقدر . . . یاراتدیغك بتون مخلوقاته شاملسك ؛ فقط سن كندی قوهٔ ذاتیه‌كله متحركسك ... ارض وسما قانون عالم شمولنه تابعدر... آه ، براقكز، قبهٔ سمایی خلق بیوران جناب باری‌یی تبجیل ایده‌لم؛ او جناب حقه‌كه : « ارض اولسون! » بیورمش ، درحال مملكتلر و قره‌لر ، بیوك بیوك دكزلر خلق اولونمشدر . »

مصرلیلرك اعتقادنجه جناب حق حدذاتنده برایدی؛ فقط شخصیتی مختلفدی.

هم پدر، هم والده، هم‌ده اولاد ايدى. معبود اولمش معبود يارادلمش، فقط بونكله
معبوديتى زائل اولمامشدى؛ دها طوغروسى بو اوچ شخصيتى كندى معبوديتنده
مزج ايدييور، بو اوچ طبيعت، و حدانيتده تمثل ايليوردى. معبود حد ذاتنده
بر ايدى؛ فقط وظيفه‌سنه كوره مختلفناملرله ياد ايديليردى. مثلا دنيايى يارادان
خالق (آمون)، هرشيئ كمال صحتله اداره ايدن، كائناتى كشاد ايلين معبود (فتاح)،
هرشيئه فيض وبركت احسان ايدن معبوده (اوزيريس)ايدى. هرمعبودك بر زوجه‌سى
وبر ده اوغلى بولونوردى.

آمون و فتاح

هر شهرك بر معبوددى واردى؛ دها طوغروسى بر عد اولنان
معبوده هر شهرده باشقه باشقهناملر تحتنده عبادت ايديليردى.
(منفيس)ده (فتاح)ه، (تب)ده (آمون)ه، (هه‌ليوپوليس)ده (را)يه، (آبيدوس)ده
(اوزيريس)ه، (دندره)ده (هاتور)ه عبادت ايديليردى. (تب) اهاليسى (آمون)ه
عبادت ايتدكلرى حالده (فتاح)ك وياخود ديكر شهرلرده‌كى معبودلركده بر معبود
اولدقلرينى تسليم ايدرلر، كندى شهرلرينك معبودى ياننده انلره‌ده برر معبد انشا
ايدرلردى. مصرليلرك قوهٔ ذكاسى هنوز نشوونما بولمامش اولديغى جهتله مصر راهبلرى
انلره معبودلرى آكلاشيلابيله‌جك برطرزده كوسترمكى ترجيح ايدرلردى. بونلردن
(آمون)، (تب) معبودى ايدى. (آمون) سمانك خالقى ايدى؛ آبده‌لر اوزرينه
رسمى ياپلديغى زمان مائى رنكله كوستريليردى. باشنه ايكى بيوك توى ياپيلير، آلنده
حاكميت و حيات معنويه‌يه دائر علامتلر بولونديريليردى. مصر عليانك اك بيوك
معبودى آمون ايدى. تب حكومتنك دور اقبال و شوكتنده (آمون) معبدى
فوق العاده كسب ثروت ايلمشدى. بتون غنائم حربيه (آمون) معبدينه كتيريلير،
بتون ملت آمون ايچون فداى جان ايدردى. سوريه‌نك قيزغين چوللرنده دشمنله
عقورانه چارپيشان مصرليلر ثروت و غنائمله (آمون) راهبنى زنكينلشديررلر،
صوكره كنديلرى دوچار فقر وسفالت اولدقلرى زمان عريان و پريشان بو معبوده
يالواريرلر، فقط اليم برسكوتدن باشقه برصدقهٔ عاطفته نائل اولامازلردى.

بومعبودلرك اك اسكيسى واك برنجيسى (فتاح)ايدى. دنيا، ظلام وليالدن (فتاح)ك
ضيا وانوارىله قورتولمشدى. حيات، معبودلر، ارض وانسانلر (فتاح) سايه‌سنده

وجود بولمشلردی. (فتاح) «سمانك خالقی»، «ایکی جهانك حاکمی»، «حقیقت معبودی» ایدی. «حقیقت معبودەسی» دە (مەن) ایدی. (فتاح) حائز اولدیغی وظائفه کوره مختلف شکللرله کوستریلیر، مختلف نامارله یاد ایدیلیردی. خلقت و ضیا معبودی (فتاح) چیلاق، جوجه برچوجق شکلندەکوستریلیردی. (فتاح) (منفیس) اهالیسنك معبودی ایدی. بوراده (فتاح) نامنه غایت جسیم بر معبد بنا ایدلمشدی. فرعونلر بومعبدی توسیع و تزیینه پك زیاده چالیشمشلردی. فقط کیکاوس مصری ضبط ایتدکدن صوکره بو معبده جبراً کیرمش، معبود (فتاح)ە حقارت ایلمشدر.

کونش معبودی را

(فتاح) (منفیس) معبودی اولدیغی کبی (را) ده (هەلیوپولیس) شهرینك معبودی ایدی. کونش مصرلیلر عندنده معبودك الڭحقیقی برتمثالی ایدی؛ چونکه هرشیئه کونش فیض ونما ویریپور، ظلمتلره قارشی مظفر اولیور، هرکون یرزیب وحیات عرض اندام ایلیوردی. (فتاح) خلقت معبودی اولدیغی کبی (را)ده دنیا وحیاتی محافظه ایدن فعال، حاکم، مبارز برمعبوددی. مصر فرعونلرینك تمثال حاکمیتی (را) ایدی. (را) نصلکه بتون جهانه حاکم ایسه فرعونلرده مصره اویله حاکم ایدیلر. بونك ایچون فرعونلر کندیلرینه «رانك اوغلی» نامنی ویررلردی. (را) النده برعصا، باشندەقرص شمس اولارق کوستریلیر، (فتاح) یشیله بویاندیغی کبی (را)دەقیرمزی‌یه بویانیر، اکثریا آتماجه باشی‌ایله کوستریلیردی.

کونشه (را) نامی ویریلەرك عبادت ایدلدیکی کبی (نیل)ده چوللرله مجادلەوهر شیئهٔ فیض‌وحیات‌بخش‌ایلدیکی‌ایچون اکاده (حاپی)نامی ویریلەرك پرستش‌ایدیلیردی.

سائر معبودلر

مصرده بو معبودلردن ماعدا برچوق معبودلره دها پرستش ایدیلیردی. مثلا (سایس) ده (نەیث) ە، (بوباست)ده (پاخت)ە، (سیەن) طرفلرنده (سنەف) ە عبادت ایدیلیردی. (نەیث) معبودەلرك قرالیچەسی وکونشك والدەسی ایدی. (فتاح) کبی بو معبودەده یشیل رنکده کوستریلیردی. مقدس حیوانی آق بابا ایدی. مصرلیلر (نەیث)ە عبادت ایچون (سایس) ە کلیرلر، بتون کیجه مشعلەلر یاقەرق عبادت‌ایدرلردی. (سایس)ە کیتمکه اقتداری اولمیانلرده اوکیجه مشعلەلری أولرینك اطرافنده یاقارلردی.

(پاخت)، فتاحك معشوقه‌سی، (منفیس)ك حاكمه‌سی ایدی. مقدس حیوانی كدی ایدی. (پاخت) عبادتی فوق‌العاده شاطرانه اجرا ایدیلیردی. (پاخت)ه عبادت ایچون هر طرفدن فوج فوج اهالی كلیر، فلاوطه‌لر چالینیر، هر كس اللرینی شاقیرداتیر، دانسلر، شرقیلر هر طرفه نشئه‌لر ایثار ایدردی.

بونلردن باشـقه (اونه‌پریس)، (ایزیس)، (طیفون)، هوروس)، (هاثور) و (هارماكیس) نامنده‌كی معبـودلرده واردی. (اوزیریس) (تب) ده طوغمش، اولولر معبودی ایدی. بو معبوده (آبیدوس)ده عبادت ایدیلیردی. (جیزه)ده (اوزیریس) نامنه بر معبد انشا ایدلمش، بو معبد برنجی طوتموزیس طرفندن اعمار اولونمشدی. (اوزیریس)ك مقدس حیوانی بالقجیل، اوغلی‌ده (هوروس) ایدی. مصرلیلردن بر چوغی كندیلرینی (اوزیریس)ك یانـنه كومدیررلردی.

(اوزیریس) ایلك معبودی ایدی. قاردشی (سـه‌ت) یعنی (طیفون) ده كیجـه‌لر معبودی ایدی. (اوزیریس) صـباحلین «بحر بیكران سمادن» چیقار، بتون كون شعشعه‌لر نثار ایدردی. آقشام اولمغه باشلار باشلاماز قاردشی (سـه‌ت) انی حیله ایله اولدیرر، پارچه پارچه ایدردی. او زمان زوجه‌سی (ایزیس) انك ایچون فریاد ایدر، جسـد بی‌روحی اوكنده حایقیرردی. (سه‌ت) ایسـه بتون كائناتده حكمفرما اولور، ارضی ظلمتلره غرق ایدردی. فقط او زمان (اوزیریس) ایله (ایزیس)ك اوغلی (هوروس) افقدن ظهور ایدرلر، پدرینك انتقامنی آلیرلردی.

(اوزیریس) وفاتندن صوكره طوپراقلر آلتنه دفن اولوندیغی ایچون بوراده اولولرك ارواحنی قبول ایدردی. برچوق معبدلرده (اوزیریس)ك جسدندن بر عضو بولوندیغنی ادعا ایدرلر، بتون مصرده (اوزیریس) ایچون هر سنه یورطیلر یاپارلردی. او كون قادینلرده (ایزیس) ی تقلیداً فریاد ایدرلر، صـاچلرینی یولارلردی. (سایس)ده راهبلر مقدس بر كول اوزرنده (اوزیریس)ك حیاتنی، مماتنی، دها صوكره‌ده دیرلمسنی تصویر ایدرلردی.

(هاثور) مصرلیلر عندنده لطیف‌سیمالی معبوده‌لرندندی. بو معبوده‌یه (دندره)ده عبادت ایدیلیردی.

مقدس حیوانلر

مصر دیننك طبایع خصوصیه‌سندن بری‌ده حیوانلره عبادتدر. مصرلیلر حیوانلره معبودلرك تمثالی نظریله باقارلر، مصر راهبلری بو عبادت حقنده اجنبیلره هیچ معلومات ویرمزلردی. هر شهرك کندیسنه مخصوص مقدس بر حیوانی واردی. بو حیوانلردن بعضیلری بتون مصرجه مقدس عد اولونوردی. بو حیوانلر کمال اهتمام ایله بسله‌نیر، بیوتولور، بیقانیر، مومیالانیردی. بونلره ییه‌جك وایچه‌جك اولمق اوزره اك منتخب هدیه‌لر تقدیم اولونوردی. بویونلرینه کردنلقلر طاقارلر، انلری فوق‌العاده بر اهتمام ایله سوسلرلردی. معبودلرینی تمثیل ایده‌جکلری زمان انلری یا بوحیوانلرله ویا بو حیوان اوزرنده بر انسان باشی ایله تمثیل ایدرلردی. معبود (هارماکیس) ك تمثالی اولان (ابوالهول) انسان باشلی بر آرسلان صورتنده تمثیل ایدلمشدی؛ (هوروس) آتماجه باشلی، (فتاح) طانه باشلی انسان صورتنده کوسترلمشدی. (ایزیس) اینك باشلی بر قادین صورتنده کوستریلیردی. اکثریا بر معبود درت صورتله تصویر ایدیلیردی. مثلا (هوروس)، انسان وآتماجه، انسان باشلی آتماجه ویا آتماجه باشلی انسان صورتنده کوسترلمشدی.

مصرلیلرك عبادت ایتدکلری حیوانلر: آرسلان، تمساح، اوکوز، قوچ، چقال، کدی، آتماجه، بوجك ایدی. مثلا تبلیلر تمساحه عبادت ایدرلر، (ئه‌له‌فانتین) اهالیسی‌ده تمساحی دشمن عد ایتدکلرندن بالعکس تلف ایدرلردی. صوآیغیرلرینه یالکز مصر علیاده مقدس نظریله باقیلیردی. ایشته بتون بوحیوانلر مصرلیلر عندنده پك مقدسدی؛ بونلره فنالق ایتمك دنیاده بیوك بر جنایتدی. روماليلر جهانه حاکم اولدقلری زمان (اسکندریه)ده اقامت ایدن رومالینك بری بر کدی اولدیرمشدی. بتون اهالی حریفك اوزرینه یورومشلر، فرعونلرینك ممانعتنه قطعیاً اهمیت ویرمیه‌رك انی پارچه پارچه ایتمشلردی.

معبدلرده مطلقا بر مقدس حیوان بولوندیریلیر. اهالی بو حیوانلره کمال صمیمیتله پرستش ایدردی. اسکندریه‌لی سن‌قله‌مان بوعادتی تصویرایدرکن دیبورکه:

« برمعبده کیردیککز زمان راهبك بری کمال‌وقار ایله الهی‌تغنی ایدرك ایلریلر. سزه معبودی کوسترمك ایچون بر پرده قالدیرر. برده نه کوررسکز؟ بر کدی، برتمساح، بر ییلان ویا باشقه برحیوان... »

(تب) و (قروقوديلوپوليس) شهرلرنده راهبلر افسانه آليشديرلمش بر تمساح بسلرلردى. بو تمساحك قولاقلرينه آلتون و يا فغفور خلقه‌لر، آياقلرينه بيله‌زيكلر طاقارلردى. اوزمانلر بو تمساحى زيارت ايتمش اولان سترابون دييوركه: «او

اوزيريس هاتور ايزيس

صاحبى چوره‌ك، قيزارمش بالق، بال ايله ياپيلمش شربت آلدى. بزى كوله طوغرو كوتوردى. تمساح كولك كنارينه ياتمشدى. راهبلر تمساحه طوغرو ايلريله‌ديلر. ايچلرندن ايكى كشى تمساحك آغزينى آچدى، بر اوچنجيسى‌ده اولا چوره‌كى، صوكره بالغى، صوكره‌ده شربتى دوكدى. تمساح بونك اوزرينه صويه طالوب اوبر ساحله كچدى.»

(مندس)ده تكه‌يه، (هه‌ليوپوليس)ده عنقا قوشنه پرستش ايدرلردى؛ يونانيلر بوقوش حقنده خاطروخياله كليه‌جك افسانه‌لر ترتيب ايتمشلردى.

اوﻟﻮﻟر کتابندن صحیفه (پاپیروس)　　(بریتیش موزه‌سنده)

آپیس اوکوزی بتون بوحیوانلر ایچنده اك مقدسی آپیس اوکوزی ایدی؛ بوکا (منفیس) ده عبادت ایدرلردی. آپیس اوکوزی عادی بر اوکوز دکلدی. بو اوکوزك سیاه، آلننده مثلث شکلنده بیاض بر لکه، آرقه‌سنده قارتال رسمی، دیلنده بر بوجك قنادی رسمی بولونمق، قویروغنك قیللری ایکی قاتلی اولمق لازمدی. روایته کوره بو اوکوز سمادن اینن بر شمشکدن طوغاردی. آپیس اوکوزینك طوغدیغی کورولور کورولمز راهبلر بونی اوزرنده‌کی علاماتدن آکلارلر و درحال (فتاح) معبدینك یاننده‌کی اوفاق بر معبده کتیررلر، اکا عبادت ایتمکه باشلارلردی. بو اوکوزك یکرمی بش سنه‌دن فضله یاشامامسی لازمدی. بوسنه واصل اولور اولماز راهبلر اونی مقدس بر منبعده بوغارلر، صوکره باشقه بر اوکوز تحری ایدرلردی. آپیس اولور اولمز مومیالانیر، بر مزاره کومولوردی. ایکنجی رامسه‌س زماننده برقا یا ایچنه (سه‌راپه‌ئوم) دنیلن بر مزار حفر ایدلمشدی. آپیس بو مزاره کومولمش، اطرافنه دیوارلر چویرلمشدی. آپیس اولدکدن صوکره اوکا معبود نظریله باقارلر، و درحال عبادته شتابان اولورلردی. ایشته بو صورتله (سه‌راپه‌ئوم) مزارلغنه تمام ایکی بیك سنه هپ آپیس اوکوزلری کومولمش، مصر خرستیانلر الینه کچدکدن صوکره بوعبادتدن صرف نظر ایدلمشدر. ماریه‌ت بك ١٨٥١ سنه‌سنده بو مزارلری اولدیغی کبی کشف ایتمشدر.

شیخ البلد هیکلی
(جیزه موزه‌سنده)

مصریلر یالکز حیوانات بریه‌یه پرستش ایتمزلردی. بالقلره وحبوباته‌ده پرستش ایدرلردی. مرجمك، صارمساق، صوغان مصریلر عندنده پك مقدسدی.

عبادت

مصریلر، هرودوتك دیدیکی کبی، انسانلرك اك دینداری ایدی. معبودلره و حیوانلره عبادتده هیچ بروقت قصور ایتمزلردی. هر معبوده عبادتده باشقه باشقه خطابلرده بولونورلردی. مثلا (آمون) مصریلر عندنده غایت معتبردی. (آمون) ذی قدرت، سرمدی، خالق، مخلوق بالذات ایدی. دیکر معبودلرك کافه‌سنی (آمون) خلق ایتمشدی. (آمون) ی بر قاچ اسمله یاد ایدرلر، (آمون ـ را ـ هارماکیس) دیرلردی. راهبلر (آمون) نی تکریم ایچون قصیده‌لر اوقورلر، انی سماده بر قایق اوزرنده سیار بر حالده کوسترلردی. بو قایغك کوره‌کجیلری فضیلتلی انسانلرك ارواحی ایدی. قایغك کوره‌کلرینه و دومننه برر معبود نظارت ایدردی. (آمون)ه عبادتده شوصورتله خطاب ایدیلیردی:

«ای آمون ـ را ـ هارماکیس! ای ایکی افقك حاکمی؟ ای لطفکار، شعشعه‌دار، رونق نثار معبود! منعم ولطفکار اویانیر، سماده جولان ایدر، دشمنلریکی پریشان ایلرسك... انسانلر ومعبودلر سکا تجیلاتده بولونارق کونشه قارشی زانوبزمین اولورلر؛ (را) دشمنلرنی پریشان ایتدیکی ایچون قلبلرنده برممنونیت حس ایدرلر. سما سرورو بشاشتله پران، ارض شوق ونشاط ایچنده شاداندر. معبودلر وانسانلر (را—هارماکیس)ه عرض تجیلات ایتدکلرندن طولایی ممنون اولورلر. سن فنایی دفع ایدر، ملحدك قیمتنی زیر وزبر ایلرسك. (را)نك دشمنی آتشلر ایچنده قالیر. (را) قوی، ملحد زبوندر. (را) صعود، ملحد سقوط ایدر. (را) بیوك، ملحد کوچوکدر. (را) منور، ملحد مظلمدر. (را) کریم، ملحد مضردر. (را) ذی قدرت، ملحد ضعیفدر.

ای را! فرعونه اوزون عمرلر ویر. قارننه آتمك، بوغازینه صو، صاچلرینه قوقولر احسان ایت. آه، اعتلا ایت، ای آمون—را—هارماکیس، ای خالق بالذات! بتون یوللر سنك شعاع لطیفکله مملودر...: یری، کوموشی، آلتونی، لاجورد طاشنی هپ سن خلق ایدرسك. حیوانلر ایچون اوتلر، انسانلر ایچون سبزه‌لر یاراتیرسك. نهرلرده بالقلر، هواده قوشلر یاشاتیر، برتك یمورطه ایچنده قاپانان مخلوقاته حیات نفخ ایلرسك. زواخفه حیات، قوشلره غدا بخش ایدرسك. نظرکده قوش وزواخف هپ مساویدر. قووغنده‌کی قاره‌یه ذخیره، داللر اوزرنده‌کی قوشلره ییه‌جك ویررسك. بتون انسانلر ایکی کوزکدن مخلوقدر. بونلر توقیر نامك‌ایچون شویله خطاب ایدرلر: «السلام ای معبود! سن‌که بزی خلق ایتدك؛ ایشته سنك حضورکده سجده برشکران اولیورز. سن بتون مخلوقات عندنده مقدسسك.»

مصرليلر بر انسان وفات ايتديكى زمان آندن برشيئك
مصرليلرك موميالاتماسى ياشاديغنه اعتقاد ايدرلر، بو شيئه (أش، قا) ديرلردى.
مصرليلر عندنده اش ديمك اولونك وجودينه مشابه مرئى، فقط غير محسوس
بر كولكه، بر خيال ديمكدى. بوكا بعضاً (روح) ده ديرلر، بو روحى تپه‌لكلى
برطورنا قوشى ويا انسان باشلى بر آتماجه صورتنده تصور ايدرلر. انسان اولوركن
آغزندن چيقار ظن‌ايدرلردى. بونلرك اعتقادنجه أشك وياخود روحك بدنه اولان
مناسبتى دائمى ايدى. بونك ايچـون وجودك بوزولماسـنه ميدان ويرمه‌مك، انى
موميالامق لازمدى. هه‌رودوتك روايتنه كوره مصرليلرده جسدلرى موميالامق
عادتا بر صنعت حالنه كلمشـدى. مصرده صورت مخصوصه‌ده موميا‌جيلر واردى.
وفات ايدن بركيمسه‌نك اقرباسى جسدى موميا‌جى‌يه كتيردكلرى زمان موميا‌جى اونلره
بويالى تخته‌دن مودللر كوسترر، بونلردن برينى انتخاب ايتملرينى سويلردى. اساساً
اوچ نوع موميا واردى. الك‌بهاليسى معبود اوزيريسى كوسترن موميا ايدى. مشتريلر
فيئاتى قرارلاشديردقدن صوكره كيدرلر، موميا‌جى دكاننده كندى كنديته چاليشمغه
باشلاردى. جسدى برنجى نوعدن موميالامق‌ايچون اولا باشندن برمايع آقيدير، بينى
اكرى بر دمير واسطه‌سيله برونندن‌چيقارردى. صوكره بوكرلرينى‌ده‌لر، باغرصاقلرينى
چيقارير، ايچنى خرما شرابيله ييقار، قوقولر ايچنه وضع ايدردى. بعده اولونك
قارننه ضمغ، دارچين ودها سائر قوقولى شيلر قويدقدن صوكره تكرار ديكردى.
جسد بوصورتله حاضرلاندقدن صوكره يتمش كون صودا طوزنده براقيليرلردى.
بو مدت بيتشنجه تكرار ييقانير، ضمغه باتيرلمش باغلرله باغلانيردى. انى متعاقب
جسد، صاحبلرينه تسليم اولونور، اونلرده بوكا بدن شكلنده برمحفظه ياپديرلر،
جسدى محفظه‌يه قويدقدن صوكره صالونك برنده ديواره طايارلردى.

ايكنجى نوع موميا ايچون جسـدك قارننه بر شرينغه ايله سيدره رچيناسى
دوكولور، فقط باغرصاقلرى فلان چيقارلمازدى. بعده مايعك طيشارى چيقماسى
ايچون دليك قپاديليرـ جسـد يتمش كون صودا ايچنده براقيليردى. صـودادن
چيقارلدقدن صوكره ايچنده‌كى مايع آقيديلير، بونكله برابر باغرصـاقلرده محلول
اولارق طيشـارى چيقاردى. صودا داخل بدنى تطهير ايلديكى جهتله جسدده
كميك ايله دريدن باشقه بر شى قالمازدى. بعده موميا‌جى جسدى قاپامادن صاحبنه

تسلیم ایدردی . اوچنجی نوع مومیا فقرایه مخصوصدی . بونك ایچون جسد
بالکز بر مایع آقیدیلوب صودا ایچنده براقیلیردی . ایشته بو صورتله حاضرلانان
جسدلره مومیا دیرلردی . مصر مزارلرنده بو مومیالردن بیکلرجه‌سی کشف
ایدلمشدر . موزهٔ عثمانیه‌ده‌ده بر دانه‌سی موجوددر .

اولولره حرمت مصرلیلرك اعتقادنجه بر اولونك أشیده عادتا بر انسان
کبی عین احتیاجاته ، عین حسیاته مالکدی ؛ بونك‌ده بر انسان
کبی یمسی ، ایچمسی ، کیمسی لازمدی . فقیرلر ، جنازه‌یی یالکز قوملره کومکله

اسکی مصرلیلرده اصول زراعت

اکتفا ایدرلر ، زنکینلر ایسه انلره بر مسکن ، بر اقامتکاه ابدی حاضرلارلردی
مزارلر عادتا بر أو ، بر اوطه جسامتنده ایدی . ایلك سلاله‌لر زماننده اولولر
اکثریا اهراملره دفن اولونوردی . (منفیس) جوارنده اهراملردن متشکل عادتا
قوجه بر محله واردی . بو محله‌نك اك یوکسك اهراملرینه قراللر ، دها کوچوکلرینه
اکا بررجال دفن ایدلمشدی . اهرامه کوملمك ایچون بهمه حال زنکین اولمق ، بر
اهرام انشا ایتدیره‌جك درجه‌ده ثروته مالك بولونمق لازمدی .

بر مزار ، علی‌العموم قوملر آلتنه ویا بر قیا درونته قازیلمش بر حفره‌دن عبارتدی .
مزارك اوکنده طیشاری‌یه طوغرو آچیلیر اوفاق بر معبد بولونوردی . بو معبده کیرلدیکی
زمان ایلك اوبجه قاپالی بر قپویی آکدیران طاش بر لوحه‌یه تصادف ایدیلیردی . بو لوحه‌نك

تکنده هدیه قویمغه مخصوص طاشدن آلچاق بر ماصه بولونوردی. ذی حیات انسانلر انجق
بو معبده کیره‌بیلیرلردی ؛ بوراسی ذی حیات اولانلره، دیکی قسملر ایسه جنازه‌یه عائددی .
جنازه‌یی تعجیز ایتمك هیچ ارزو ایدلمزدی. اونك ایچون جنازه‌نك بولوندیغی اوطه‌نك قپوسی
ولمازدی . معبدك نهایتنده‌کی دیواردن اعتباراً غایت طار وقرانلق بر قوریدور باشلاردی ؛
بو قوریدوره اولونك هیکللری قونوردی . بو هیکللر ، مومیا تلف اولدیغی زمان یرینه قائم
ولمق ایچون یاپیلمش آشلردن عبارتدی . مزارك بر کوشه‌سنده بر قویو بولونوردی؛ بو
قویو بر قیا درونـنه ۱۲ : ۱۵ متره درینلکده قازیلیر ، دیبنده‌ده اولویه مخصوص بر مخزن
حفر اولونوردی . مخزنك ایچنه اکثریا پنبه ، سیاه ویا بیاض طاشدن برتابوت وضع ایدیلیر،
جنازه بو تابوتك ایچنه قونور ، مزاره عمله‌لر واسطه‌سیله ایندیریلیردی . اطرافنه قرمزی
طوپراقدن یاپیلمش، صو، خرما وبغدای ایله طولو قابلر وضع ایدیلیر، صوکره مخزن دیوارله
ورولور ، قویوده قوم وطاش قاریشـیق بر چامورله طولدیریلیردی . بونك ایچون اولونك
بولوندیغی مخزنه کیمسه کیره‌مزدی . حتی بو سببدن ، مصرده حفریات اجرا ایدن ارباب فن
نلری ۵۰۰۰ سنه اول نصل یاپیلمشلرسه او حالده بولمشلردر .

اولویی کومرکن یانـنه ارزاق و ذخیره قویارلر ، اولونك یمکه و ایچمکه احتیاجی بو-
ونديغنه اعتقاد ایدرلردی . بوذخیره‌یی آره صره تازه‌له‌مك لازمدی؛ فقط مخزنه قدر ایتمك
ممکن اولمادیغندن ذخیره‌یی معبده کتیروب قویارلر ، قوقوسندن هیکللرکده مستفید اولملری
ایچون بعضاً آتشله یاقارلردی. دها صوکره مصرلیلر ، اولولره مادی شیلر کوتورمکدن زیاده
بونلری جناب‌حقك انلره احسان‌ایتمسی‌ایچون یالکز دعا ایلمکی کافی کورمشلردی. بونك ایچون
(اوزیریس) ه عبادت ایدرلر، معبده‌کی طاش اوزرینه شویازی‌یی یازدیررلردی : « اولونك
آشنه ایتمك ، صو ، اوکوز ، قاز ، سود ، شراب ، البسـه ، رایحه ، حاصلی معبودك خلق
ایتدیکی شیلردن ویرمسی ایچون اوزیریسك اوکنده زانوبزمین اولیورز . » مصرلیلر
اولولره یالکز اشیانك رسملرنی ویرمك کافی اولدیغنه‌ده اعتقاد ایتمشـلردی . بونك ایچون
معبدك دیوارلرنی رسملرله تزیین ایدرلردی . بو رسملرده تارلا سورن ، أکین أکن ،
البسه وقوندره اعمال ایدن ، سفره‌سنده زوجه‌سی ایله برلکده یمك ین ، پاپیروسـلرله مملو
باتاقلرده بالق آولایان انسانلری تصویر ایدرلردی .

**مصرلیلر اولویه معبود نظریله باقارلردی . بر اولویه دائما حرمت ایتدرمك
او اولونك اقرباسی ایچون مقدس بر وظیفه ایدی . معبود اوزیریسه نصل عبادت
ایدیلیرسه انلره‌ده اویله عبادت ایدیلیردی . حکمدارلرك معبدلرینه باقق و مراسم
اجرا ایتمك ایچون خصوصی راهبلری واردی.**

ایکنجی رامسـه‌س (آبیدوس)ده پدری ایچون بر معبد انشا ایتدیرمشـدی . بو
معبد اوزرنده‌کی کتابه‌ده شو یازیلر موجوددی : « کورولمکه ، دیکله‌مکه اك زیاده لایق بر
شی وارسه ، اوده منتدار بر قلبه مالك بر اولاددر . پدرم ایچون ایی شیلر یاپمغه قلبم بنی

اجبار ايدييور . اويان ، اى پدرم ! سمايه طوغرو توجيه ناصيه ايت ؛ سن كه بر معبوددن فرقلى دكلسك . ايشته بن سنك نامكى ياشاتان اوغلك ، سنك بر محافظكم . . . هر كون سنك ايچون ، سنك عبادتك ايچون پارەلر تخصيص ايتدم ، سنك ايچون طوپراقلره صو سرپەجك معاشلى راهبلر تعيين ايلدم . . . »

اولولرك محاكمەسى مصرليلرك روح حقندەكى اعتقادلرى بر مدت صوكره كاملاً دكيشمشدى. آرتق جسدك بولونديغى مزاره روحك كلديكنه اعتقاد ايتميورلردى . بونلرك اعتقادنجه بتون روحلر ير آلتنده ، كونشك غروب ايتديكى نقطەده طوپلانيرلردى . بورالره اوزيريس حاكم اولور ، روحلرى محاكمه ايتمدكجه يانىنه قبول ايتمزدى . روح جسددن آيرلدقدن صوكره مظلم يرلره داخل اولور ، صوكره تحت‌الارض بر نهر اوزرنده قايقله سياحت ايدردى . يولده برچوق بيرتيجى ديولره تصادف ايدر ، بوديولر آنى پارەلامغه غيرت ايدرلردى . فقط اوصرەده چقال باشلى آنوبيس ايله ليلك باشلى قوش انى محافظه ايدر ، بو صورتله روحى محاكمەيه كوتوررلردى . بو محكمەيه اوزيريس رياست ايدردى . اوزيريسك اطرافنده قرق ايكى كناهدن هانكيسنك ايشلنديكنى تحقيق ايچون قرق ايكى اعضا واردى . روح حضور حاكمه كلير كلمز افعالى عدالت ترازيسنده طارتيلير ، آغير ويا خفيف اولديغنه كوره جزا ويا عفو ايديليردى . روح جزايه دوچار اولورسه مدهش بريره دوشر ، اوراده فورتنەلر ، عقربلر وييلانلرله قامچيلانير ، نهايت محو اولور كيدردى . برائت قازانيرسه ، اوزمان آلتون آتماجه ، عنقا ولوتوس شكلنه كيرر ، تمساح وييلان شكلنه كيرن فنا روحلردن قاچار ، معبودلر آرەسنه قاريشيردى . بعده فرعون انجيرلرينك كولكەلرى آلتنده ، طراوتدار روزكارلر قارشيسنده ، اوزيريسك سفرەسنده مسعودانه برحيات امرار ايلردى .

روح محاكمه اولديغى اثناده اوزيريسك قارشيسنده كنديسنى مدافعه ايتمك حقنى‌ده حائزدى . بونك ايچون اولو ايله برابر بر (اولو كتابى) قونور ، اولونك كنديسنى مدافعه ايچون سويليەجكى سوزلر بوكتابه يازيليردى . مثلا براولو ، (اوزيريس)ك حضورينه كلديكى زمان شو سوزلرى سويلەمكه مجبوردى:

«عرض تبجيلات ، سكا اى عدل وحقيقت معبودى ! كمالاتكى تماشا ايچون حضوريكه كلدم . نامكى وسنكله برابر بولونان قرق ايكى معبودك اسملرينى بيليرم . انسانلره قارشى هيچ

بر حیله‌ده بولونمادم ، طول قادینه جفا ایتمدم ، محکمه‌لرده یالان سویلمدم ، تنبللك ایتمدم ، معبودلرك منفوری اولان شیلری یاپمادم . حیله ایله کیمسه‌یی اولدیرمدم . معبودك اتمکنی ، معبودلره تقدیم اولونان هدیه‌لری چویرتمدم . اولولرك ذخیره‌لرینی وصارغیلرینی آلمادم . ذخیره درهملرینی بوزمادم . اراضی قپاتمادم . ساخته ترازی قوللانمادم . مرعالرده مقدس حیوانلر اورمادم . مقدس بالقلر آولامادم . قنالاری قپاتمادم . صافم ، صافم ! »

روح بو جمله‌لری قرق ایکی اعضایه‌ده عین وجه ایله تکرار ایدر ، صوکره افعال حسنه‌سنی تذکار ایلردی . ایشته بویله مدافعه‌لری حاوی اولان اولو کتابندن هرمزاره قونور ، بونك بعض فقراتی هیکللر ، تابوتلر ، مومیالر و دیوارلر اوزرینه یازیلیردی .

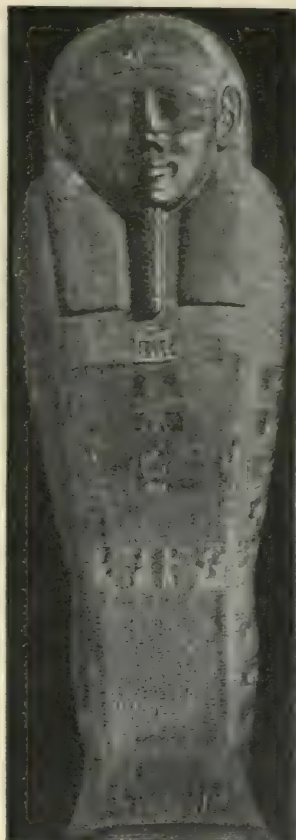
فرعونه مصرلیلر فرعونلرینه پرستش ایدرلر ، انلرك اوکنده زانو بزمین اولورلردی . فرعونلری بر چوق لطفلرده بولونمغه مقتدر اولدقلری جهتله انلرده برقوهٔ روحانیه موجود اولدیغنه اعتقاد ایدرلردی . راهبلرك تلقیناتنه کوره وقتیله مصرده معبودلر سلطنت سورمشلر ، فرعونلرده انلرك یرلرینه قائم اولمشلردی . فرعونلر معبودلر سلاله‌سندن بولوندقلری کبی کندیلری‌ده مملکتك بر معبودی ایدیلر . فرعونلر (آمون)ك و کونشك اوغلی ، اهالی نظرنده ایسه مملکتك اوزرنده ضیاپاش اولارق رفاه و سعادت بخش ایدن برر معبود ایدیلر . معبودلر کبی انلرده حقیقت وعدالت معبودی عدا اولونورلردی . قراللره اسرا خدمت ایتمز ، راهبلرك ایلری کلنلری خدمت ایدرلردی . فرعون هم رئیس روحانی ، هم رئیس جسمانی ایدی . فرعونلرك قدرتلری غیر محدود ایدی .

فرعون صباحلین قالقار ، هر طرفدن کندیسنه کلن راپورلری اوقودقدن صوکره ییقانیر ، اوزرینه طاقاجغی مزیناتی طاقار ، معبودلره قربان تقدیم ایدردی . قربان محرابه طوغری ایلریلدیکی صره‌ده باش راهب معبودلره دعا ایدر ، فرعونه اوزون عمر احسان ایتملرینی استرحام ایلردی . قربان مراسمی بیتر بیتمز راهب مقدس کتابلردن اسکی فرعونلرك اك بیوکلرینك افعال و اقوالنی فرعونه قرائت ایدردی . آرتق بو مراسمك ختامندن صوکره فرعون آقشامه قدر کزینیر ، ییقانیر ، زوجه‌سی ایله یاتاردی . فرعونك ییه‌جکی شیلر غایت ساده ایدی . طانه وقاز اتندن باشقه برشی یمز ، بر پارچه‌ده شراب ایچردی .

فرعونك اك برنجی وظیفه‌سی مصرك صاف و پاك اولمسنه اعتنا ایتمك ایدی .

بوکا موفق اولمق ایچون شخصنك پاك وطاهر اولمسنه دقت ایدردی. فرعونلرك اطرافنده آلایش ودبدبه تماماً موجوددی. الك اوکنده راهبلر، ضابطلر ومأمورلر کیدر، یکرمی ایکی راهب (آمون) ك هیکلنی طاشیر. بری‌ده آرقه‌ده بخوردان کوتورردی. دها صوکره‌ده کاتبلر کلیردی. فرعونك اوطوردیغی تخت روانی اون ایکی کشی کوتورر، تخت روان اطرافنده اکابر رجال یورویه‌رك فرعونی یلپازه‌لرلردی. دها آرقه‌دن اردو رؤساسی ایله خاصه قطعاتی کلیردی. الك آرقه‌دن‌ده راهبلر طرفندن سوق اولونان بوغالر کتیریلیردی. فرعونك سرای ارکانی غایت غلبه‌لقدی. صاغ و صول یلپازه‌جیلری، سرای ناظری، انشاآت ناظری، اغنام مفتشی، سرای کاتبی، سرای وکیلخرجی واردی. سرایك مفروشاتی غایت مزین ایدی.

فرعون وفات ایتدیکی زمان، آپیس اوکوزی ایچون اولدیغی کبی، انك ایچونده یتمش کون ماتم طوتولوردی. یکی فرعون تخته چیقنجیه قدر کیمسه ییقانمازه حتی شراب‌ده ایچمزدی.

مومیایه مخصوص برلحد

اردو نیل وادیسنی چول قبائلنه قارشی محافظه ایدن زنکین عائله‌لر ایچندن برده زادکان صنفی ظهور ایتمشدی. بوصنف سورولری محافظه ایتدیکی ایچون ارباب زراعت بونلره منتدار اولوردی. بونلر صرف جنکاورلردن مرکبدی؛ فرعونك اردوسنی انلر تشکیل ایدردی. حکومت بونلره معاش مقابلنده اراضی و سلاح ویرردی. بونلرك اراضیسی ویرکیدن معفو ایدی. میلاددن بش عصر اول اردونك موجودی ٤٠٠٠٠٠ راده‌سنده ایدی. جنکاورلر صنفی ایکی منطقه‌یه آیرلمشدی. برمنطقه مصر

علیاده، برمنطقه‌ده دلتانك غربنده بولونوردی . هر منطقه خاصه اردوسی ایچون سنوی بیك کشی چیقاریر، سفره مباشرت ایدلمزدن اولده بو ایکی قسمدن لازم کلن افراد آیریلیردی. سه‌تی ایله ایکنجی رامسه‌س اردولرینك موجودی ۷۰۰۰۰۰ کشیدن عبارتدی .

مصر پیاده‌سی (قاهره موزه‌سنده)

مصرلیلرده حرب برصنعت حالنه کلمشدی . ایکنجی رامسه‌س و آمه‌نم هه‌ت زماننده عسکره مکمل تعلیملر یاپدیریلیر، حکومت فابریقه‌لرنده پیاده ایچون یای، مغفر، قالقان، مزراق وأکری قلیج اعمال اولونوردی . پیاده مختلف قطعه‌لره آیرلمشدی ؛ هر قطعه‌نك کندیسنه مخصوص برعلامتی واردی . آغر پیاده ترامپته چالارق یورردی . برموقع محاصره ایدلدیکی زمان دیوارلری اولا قوچ باشلریله ییقیلیر، بوصورتله هجوم قوللرینك حرکاتی تسهیل اولونوردی . مصرلیلرك سواریلری یوقدی؛ یالکز حربده استعمال اولونان جنك آرابه‌لرینه مخصوص برچوق بارکیرلری واردی . بو آرابه‌لره راکب اولان افراد آرابه‌لرینك اوزرندن اوق ایله محاربه ایدرلردی. مصرلیلر سلاح استعمالنه اهمیت ویردکلرندن دائما هدفلره قارشی نشان تعلیملری اجرا ایدرلردی. اردو ایله برابر برده دونما واردی. ایکنجی نه‌خاو زماننده مصر دونماسی ۲۰۰ کمی‌یه بالغ اولمشدی .

رهبانه صنفی مصرلیلر، افکار دینداراندلرینی انکشافه خدمت ایتدکلری ایچون راهبلره فوق العاده حرمت ایدرلردی. اهالی معبدلره رعایت ایدر، راهبلره یمک پیشیر، سبزه، قاز اتی و شراب تقدیم ایدرلردی. مصر قدیم اراضیسی اوچ قسمه آیرلمشدی. بونك برقسمی فرعونك، برقسمی راهبلرك، بر قسمی ده جنکاورلرك ایدی. فقط هرودوتك روایتنه نظراً راهبلر فرعوندن‌ده معاش آلیرلردی. معیشتلرینی بو صورتله تأمین ایدن راهبلر مشاغل دنیویه‌یی آرتق هیچ دوشونمزلر، عبادتله، کتب مقدسه ایله وقت کچیررلردی. هرمعبدده بر باش راهب، برکاتب، برمحاسب، برمنجم، برمغنی، برده آیینلر اثناسنده معبودلره البسه کیدیرن مأمور بولونوردی. راهبلر غایت دیندارانه و صاف بر حیات امرار ایدرلردی. اوچ کونده بر وجودلرینی ییقارلر، صقال وقاشلرینی تراش ایدرلردی. حیوان قیلندن ویا دریسندن البسه کیمك کناه اولدیغی ایچون دائما کتن البسه کیرلردی. راهبلر بر قادیندن فضله آلامازلردی؛ اهالی ایسه بر قاچ قادین، حتی بر قاچ ده اوطه‌لق آلابیلیردی. فرعونك برقاچ زوجه‌سی اولابیلیردی.

راهبلردن صوکره کاتبلر صنفی کلیردی. بونلرك وظیفه‌سی اراضی‌یی اداره ایتمك، ویرکی‌ومحصولات‌طوپلامق، قرالك انشا آتنه نظارت ایتمك، امور حسابیه‌یه‌باقمق‌ایدی. کاتب، ایجابنده تحصیلدار، مهندس، معمار، والی، راهب وجنرال اولابیلیردی.

اهالی بوممتاز صنفلردن صوکره اهالی صنفی کلیردی. اهالی ارباب زراعت، صناعت وچوبانلردن مرکبدی. اك آشاغی صنفی چوبانلر تشکیل ایدردی. بر بابانك اوغلی دائما باباسنك صنعتنه سلوك ایلردی. بناءً علیه مصرلیلر بر صنعتك یالکز بر عائله‌ده دوام ایتمسنه صوك درجه دقت ایدرلردی. دها طوغریسی بتون صنعتلر ارثی ایدی؛ برصنفك دیکر برصنف اوزرینه حق تحکمی اولامازدی. اهالی‌یی یکدیکرندن تفریق ایدن شی یالکز مشغول اولدقلری صنعتلر ایدی. چوبانلرك آشاغی صنف تشکیل ایتملری‌ده هیچ برحیات انتظامکارانه‌یه تابع اولمامالرندن ایلری کلیردی. فقط بو چوبانلر، مصرده حیوان یتشدیرن چوبانلر دکلدی؛ دلتا طرفلرنده‌کی واسع باتاقلرده طولاشان طوموز چوبانلری ایله قبائل افرادی ایدی.

اهالی دائما طیشاریده طولاشیردی. أولری غایت اوفاق، البسه‌لری غایت

ساده ایدی . چوجقلر همان چبلاق کزرلردی. اهالی محصولاتنك برقسمنی هرسنه فرعونه تقدیم ایدرلردی . فرعونده اهرام بنا ایتدرمك ، قنال حفر ایتدرمك ، یول یاپدیرمق ایستدیکی زمان بو ایشلرده هپ اهالی‌یی استخدام ایدردی . بونك ایچون والی‌یه بر امر کوندریلیر ، منادیلر سوقاقلری طولاشیردی . ایرتسی صباح اهالینك فوج فوج دستکاهلره طوغرو قوشدقلری کورولوردی .

اداره‌ٔ حکومت

مملکتی اداره ایتمك ایچون فرعونلر طرفندن هرنومه بر والی تعیین اولونوردی. بتون مملکتده اوطوران اهالی هپ عین جنسدن اولدیغی جهتله اوزاق و واسع ایالتلر تشکیلنه هیچ لزوم کورولمزدی. تقسیمات ملکیه اوفاق اوفاقدی. والیلر دائما فرعونك نظارتی آلتنده بولوندیریلیر، فرعونك عائله‌سی ارکانندن، راهبلر وجنکاورلر میانندن انتخاب اولونوردی. هروالینك معیتنده کاتبلر وحاکملر واردی. والیلرك وظیفه‌سی کندی نوملری داخلنده اجرای عدالت ایتمك، مملکتك زراعت و صنایعنك ترقیسنه ، ویرکیلرك تحصیلنه دقت ایتمك ایدی . بونلرك معیتنده مقدار کافی عسکرده بولونوردی. نیل علیا ایله طورسینا طرفلرنده‌کی آلتون و باقیر معدنلری صورت مخصوصه‌ده مأمورلر طرفندن اداره اولنور ، حاصلاتی فرعونك خزینه‌سنه کتیریلیردی .

قوانین

مصرده اوتوز اعضادن مرکب بر محکمه واردی . بو اعضانك اونی (منفیس) دن ، اونی (تب) دن ، اونی‌ده (هه‌لیوپولیس) دن، اك فاضل، ومعابده منسوب ذواتدن مرکبدی. رئیس بو اوتوزکشی طرفندن انتخاب اولونور، بیوننه مصریلیلرك (حقیقت) نامی ویردکلری آلتون زنجیره باغلی برطاش طاقاردی . فرعونه تعلقی اولمیان بتون مسائلده بوهیئت دائما عادلانه حکملر اعطا ایدردی .

مصریلیلرك قوانینی سکز کتابده جمع ایدلمشدی ؛ حاکملر دائما بوسکز کتابك احکامنه رعایت ایدرلردی . ایلك واضع قانون مه‌نه‌س ایدی . بالاخره بو قانونك معبودلره عبادت فصلی براز توسیع ایدلمشدی . مصریلیلرك قوانینی حلم وانسانیت اوزرینه مؤسسدی. مثلا برمبلغك فائضی اصلا رأس المالی تجاوز ایده‌مز، بورجندن طولایی هیچ برکیمسه حبس ایدیله‌مزدی. هرقادینك اوغللری مساواتاً حق وراثتی حائزدی. براسیری قتل ایدن اعدام جزاسنه دوچار اولوردی. یازیلری ودرهملری

تحريف ايده‌نك اللرينى كسرلردى . مصرليلرك بر قانون مدنيسى ، برده قانون دينيسى واردى . بوغا و قاز قربان ايتمك ، معبدلره هيكل تقديم ايتمك ، اولولرى راحتسز ايتمه‌مك، حيوانات مقدسه‌يى كمال اهتمام ايله كومك الك مهم وظائف دينيه‌دن معدود ايدى . حياتك غايه‌سى مصرليلر عندنده طهارت و نظافتدن عبارتدى . وجود ايله البسه‌نك نظافتى روح وحياتك‌ده نظافتنه دلالت ايدردى. مصرليلر اركك چوجقلرى سنت ايدرلر، كنديلرينه ممنوع اولان حيوباتى يمزلردى . هرنه حيوان اولورسه اولسون باشنى يمك، براجنبى ايله سفره‌يه اوطورمق، بريابانجينك ايچديكى بارداقدن صو ايچمك ممنوعدى . مصرليلر غايت تميز قابلردن صو ايچرلردى .

حيات عائله مصرليلرده حيات عائله غايت ساده ايدى. زنكينلرك أولرى بسيط وبرقاچ قاتلى ايدى . صيفيه‌لرك اطرافنده سايه‌دار آغاجلر ، نظر ربا چيچكلر ، طراوتدار حوضلرله مزين باغچه‌لر واردى . بتون عائله ، بياض وزنجى اسيرلرى اطرافلرنده اولديغى حالده بورالرده امرار حيات ايدرلردى . قادينلر اركككدن قاچمازلر، عفيفانه برحيات امرار ايدرلردى. قادينلرك اركككدن قاچمامرلرى حيات اجتماعيه‌يى منتظم برحاله كتيرردى . قادينلرك اوطه‌لرى غايت ظريف‌ياپيلير، معيتلرينه برقاچ خدمتجى ويريليردى. چوجقلر غايت سربست تربيه ايديليرى، تربيهٔ فكريه هر شيئه اساس اولديغى ايچون چوجقلرك مكتبه كيتملرينه پك زياده اهميت ويريليردى . چوجقلره كنجلكلرنده علوم وفنون ، تربيهٔ بدنيـه و تربيـهٔ دينيه اوكره‌ديليردى . بونلر مكتبلرده يالكز تحصيل كورمزلر، تربيه‌ده ايديليرلردى .

مصرليلرك سفره‌لرى غايت مزين ايدى. سفره‌يه انجير، اوزوم ، اتمك، سبزه طولو سپتلر قونوردى. قاتى شيلر أل ايله، صولو اولانلر قاشيقله ينيردى. هه‌رودوتك روايتنه كوره سفره‌ده يمك يينلر قارشيسنده تخته‌دن بر موميا طولاشديريليرى انلره خطاباً: «باق بوكا ! اكلن ، ايچ . اولنجه ايشته سن‌ده بويله اولاجقسك» دينيردى. يمكده بر طرفدن هارپ ، كيتاره ، فلوت و داربوقه چالينيرى بر طرفدن‌ده دانس ايديليرى، شرقيلر تغنى اولونوردى . زنكينلر آوه پك زياده مراق ايدرلردى. آوه اوق ايله كيدرلر ، جيلان ، صو قوشى وصو آيغيرى آولارلردى . اسپوره بو صورتله مراق ايتدكلرى كبى جانبازلر وسائره ايله اكلنتيلرده ترتيب ايدرلردى .

آلتنجی فصل

علوم وفنون وصنایع

هیروغلیف بتون یازیلر ایلك اول رسم ایله باشـلادیغی کبی مصرلیلرك یازیلری‌ده اولا رسمله باشلامشدر . مصرلیلر، خاطرلرنده الی‌الابد محافظه ایتمك ایستدکلری وقایعی طاشلر اوزرینه یازارلر ویا رسم ایدرلردی . بو عادت تعمم ایتدکدن صوکره بر طاقم اختصارلره‌ده لزوم کورولمشدی . مثلا أوی بر مربع ، صویی بر قاچ چیزکی ، اورمانی بر آغاج ایله کوسترلردی. بو رسملر بر کره قبول ایدلدکدن صوکره مجازی رسملرده قبول ایدلمشدی . بر أو رسمنك یاننه معبودلره متعلق بر علامت قونورسه معبد اولور ، بو صورتله اشیای مرئیه واضع بر صورتده ارائه اولونوردی . انسانك افعال وحرکاتنه کلنجه ، بوده معین رسملرله کوستریلیردی. مثلا ویرمکی کوسترمك ایچون النده آتمك طوتان بر قول، آچمق ایچون بر قپو ، یورومك ایچون بر یول ، سیاحت ایچون بر قوش ، محاربه ایچون سـلاحلی بر أل ، دوشمك ایچون یره یاتمش بر آدم رسمی یاپیلیردی . فقط بونك الك مشکلی حواسه متعلق افکاری تصـویر ایلمکدی . بونك ایچون‌ده تمثالی اشارتلر استعمال اولونور ، مثلا (حق) ششتار ، (فنالق) مکروه بر بالق ، (حقیقت) دوه قوشی تویی ، (حمایه) آق بابا رسمی ایله ارائه ایدیلیردی . احوال و وضعیتی آکلاتمق ایچون واقعا بو اشارتلر استعمال ایدیلیردی ؛ فقط بونلرله متین و واضح بر صورتده افادهٔ مرام ایتمك غایت مشکل اولوردی . بونك ایچون

صداده نظر اعتباره آلنمش ، مثلا (آ)یی کوسترمك ایچون (آ) ایله باشلایان بر اسم انتخاب اولونمشدی. دها صوکره اشارتلر ویا علامتلرله کوسترلمسی ممکن اولمیان بعض اشارتلر علاوه اولونمش ، بو صورتله مرکب بر طاقم شکللر میدانه چیقمشدی . ایشته مصرلیلرك (هیه‌روغلیف) تسمیه اولنان یازیلری بو صورتله وجوده کلمشدر .

مصرلیلر بو غیرمساعد یازیلرینی بالاخره پك آز تعدیل ایتمشلردر. میلاددن ١٢٠٠ سنه اول پاپیروسلر اوزرینه یازی‌یازمغه باشلادقلری زمان (هیه راتیك) و(ده‌موتیك) نامیله ایکی‌نوع یازی وجوده کلمشدر . هیه‌راتیك خطی هیه‌روغلیف خطنك اختصارندن عبارتدی . دها طوغروسی بو، اشارتلردن یازی‌یه ایلك کچیش دیمکدی . برشکلی کاملاً ترسیم ایده‌جك یرده بونك یالکز برقسمی ترسیم اولونوردی؛ مثلا آرسلان رسمی یرینه آرسلانك یالکز وجودندن بر قسمی ترسیم اولونوردی . ده‌موتیك خطی‌ده هیه‌راتیك خطنك اختصاری ایدی . بوخط ایله دهاچابق یازی یازیلیردی. اشارتلر مختصر اولدیغی کبی هیه‌راتیك خطده‌کندن دها آزدی.

هیه‌روغلیفلرك حلی‌ایچون ارباب علوم فوق‌العاده صرف مساعی‌ایلمشلردر. تمام ایکی بچق عصر مدت بو یازیلرك حلی اغورنده بر چوق امکلر صرف ایدلمش، نهایت ١٧٩٩ سنه‌سنده فرانسز طوپجی‌ضابطانندن بوصار (رشید)جوارنده برطاش بولمش(صحیفه٩مراجعت)، بوطاشك اوزرنده‌کی یازیلر بو معماری تاریخنك‌ده حلنی تسهیل ایلمشدر . (رشید)ده بولونان طاش کتابه اوزرنده هیه‌روغلیف، ده‌موتیك وبرده یونانجه، اوچ نوع یازی واردی. بویازیلرك یونانجه متنندن اکلاشلدیغنه کوره بوکتابه بطلمیوسلردن بری نامنه راهبلر طرفندن یازلمشدی. سیلوه‌ستر دوساسی ایله اسوه‌چلی آکه‌ربلاد بو طاش اوزرنده‌کی ده‌موتیك یازیدن بعضیلرینی حل ایتمشلر، نهایت انکلیز علماسندن یونغ بو یازیلر اره‌سنده (بطلمیوس) اسمنی حله موفق اولمشدر. یونغ‌دن صوکره هیه‌روغلیفلری همان کاملاً حله‌موفق اولان فرانسوا شامپولیوندر. شامپولیون ١٨١١ دن ١٨١٤ سنه‌سنه قدر (فرعونلر اداره‌سنده مصر) نامیله ایکی جلد غایت مهم بر اثر وجوده کتیرمش ، بو اثرنده هیه‌روغلیفلر حقنده مطالعاتده بولوندقدن صوکره ١٨٢١ سنه‌سنده هیه‌روغلیفلره دائر نشرایلدیکی براثرده مسئله‌یی تماماً حل ایلمشدر. شامپولیونك وفاتندن صوکره فرانسه‌ده شارل‌لونورمان ، ایتالیاده سال‌وولینی ، روزه‌للینی ، انکلتره‌ده اوسبورن ، آلمانیاده له‌پسیوس کمال فعالیتله ایشه قویولمشلر ، تأسیس ایلدکلری مسلکلر سایه‌سنده (ئه‌ژیپطولوژی) دنیلن مصر علمنك ترقیسنه یاردم ایلمشلردر .

مصر یازیسی اوچ عنصردن مرکبدی : حرف ، کلمه ، هجا اشارتلری .

حرف اشارتلری برحرفی کوسترن اشارتلردی: ~~~ ن، ● خ یه علامتدی.

کلمه اشارتلری ، کلمه‌یی رسمله کوسترن اشارتلردی : مثلا بر تمساح رسمی تمساحی کوستررردی .

هجا اشارتلری، معنا نظر اعتباره آلنمامق اوزره برهجایی کوسترن اشارتلردی.

ایلك حرفی (آ) ایله باشلایان (آهرم) یعنی قارتال رسمی (آ)یه اشارت اولوردی.
باشلیجه اشارتلر بر وجه آتی ایدی :

(را) کونش ، ضیا
طاغلق اراضی، یعنی ممالك اجنبیه
شهر ، کوی
طالغه، صو
کوز، قوهٔ بصریه، علوم
قوهٔ شامه ، نفس ، سرور
کدر ، حبس
مختلف استقامتلرده یورویش
آغاج
مبانی
یول، یورویش، کچمش زمان
طاش
شراب، سود کبی مایعات
حبوبات

هیه‌روغلیف یالکز آبده‌لراوزرینه‌یازیلیردی. آثار ادبیه‌ایچون (هیه‌راتیك) دنیلن کتاب یازیسی قوللانیلیردی. هیه‌روغلیفه صاغدن ویا صولدن باشلامق ممکن اولدیغی حالده (هیه‌راتیك) یازی دائما صاغدن یازیلیردی. بو یازیلرك برر نمونه‌سی بروجه آتیدر:

اوچنجی طوتموزیسك طاق ظفرلرندن بری اوزرنده شو یازی‌یه تصادف ایدلمشدر :

کلدم ، (زاهی) پرنسلرینی مغلوب ایلمه‌کی سکا لطف ایدییورم .
اونلری کندی مملکتلرنده سنك آیاقلرك آلتنه آتیورم .

فنالق یوزندن ایلك ظهور ایتمشدر .

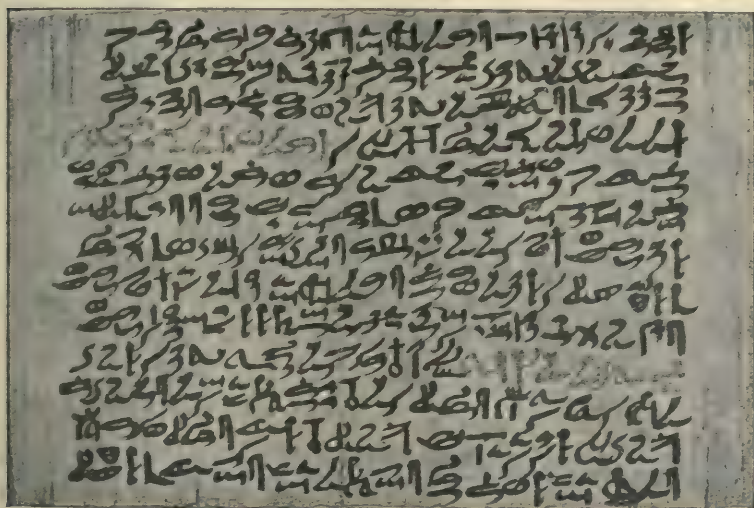
اثنای تبدلکده آتماجه‌یی آلتوندن یاپدك .

دیکر ایکی درلو یازی دها واردی‌که انلرده شونلردن عبارت ایدی :

ادبیات، فلسفه

مصر راهبلری چوق یازی یازارلردی . حتی بوسیبدن بتون آبده‌لرك اوزری هیه‌روغلیفلرله طولودر. وجوده کتیردکلری آثار میاننده الك مهملری بوكون مصر تاریخنك احیاسنه مدار اولمقده‌در. مصر قدیم آثارینه دائر ألده موجود اثرلر (اولولر کتابی) ایله (توره‌ن پاپیروسی) ، (پریس پاپیروسی)، (فطاهوته‌پك تعلیماتی) کبی برقاچ پارچه آثاردن عبارتدر.

مصرلیلر مؤلفاته پك زیاده رغبت ایدرلردی . (جیزه) مزارلری حفر ایدلدیکی زمان مناصب حکومت صره‌سنده برده (کتبخانه ناظری) عنواننه تصادف اولونمشدی.

دنیانك الك اسکی کتابندن بر صحیفه (پاپرسده‌در)

بورادن آکلاشیلیوردی که مصر فرعونلرینك غایت جسیم کتبخانه‌لری واردی . بو کتبخانه‌لرك محتویاتی‌ده هیچ شبهه‌سز معبدلره وضع اولونان آثار دینیه‌نك استنساخ ایدلمش نسخه‌لری ایله هندسه‌یه، طبابته، علم نجومه، فلسفه‌یه متعلق اثرلردن عبارتدی . بو آثاردن عصریمزه انتقال ایدن (پریس پاپیروسی) اون ایکنجی سلاله زماننده یازلمش بر اثرك، (توره‌ن پاپیروسی) ده میلاددن ۱۵۰۰ : ۱۰۰۰ سنه اول یازلمش بر کتابك صحیفه‌لرندن عبارتدر.

مصرلیلر آثار دینیه‌یه پك زیاده اهمیت ویردکلری کبی حکایه‌لره و فلسفه‌یه‌ده

برموقع شرف بخش ایدرلردی . برلین موزه‌سنده بولونان برپاپیروسده برمصرلینك روحی ایله محاوره‌سی تصویر ایدلمشدر. بو محاوره‌ده روح ، اولومه کمال ثبات ایله کوکس کره‌نلر ایچون موتك مدهش برشی اولمادیغنی شوصورتله تصویر ایدییور:

« هرکون کندی کندیمه دوشونورم ! ایشته اولوم ده بویله‌در ! بر چیچك رایحه‌سی، بر ساحهٔ بیهوشیده بولونمق ، ایشته اولوم ده بویله‌در! هرکون کندی کندیمه شویله دیرم : مثلا سما تنور ایتمکه باشلادیغی زمان انسان آغ ایله قوش طوتمغه کیدر ، بردنبره کندینی مجهول بر حوالیده بولور؛ ایشته اولوم ده بویله‌در ! »

فقط بتـون آثار فلسفیه ایچنده (فطاهوته‌پك تعلیماتی) الك زیاده حائز اهمیتدر. فطاهوته‌پ بشنجی سلاله‌یه منسوبدر. تعلیماتنده شیخوختی شو صورتله تصـویر ایدلمشدر :

بر یازیجینك هیکلی
(لوور موزه‌سنده)

«حکمدار فطاهوته‌پ دییورکه: ای شوکتمآب ! سن ، کاله کلیر وشیخوخت باش کوسترسه ضعف درحال نمایان اولور. هرکون برسفالته پیوسته اولان ایکنجی بر دورطفولیت باشلار . کوزلر کوچولور ، قولاقلر دوچار ضعف اولور. قلب ضربانـنده دوام ایلدیکی مدتجه قوتده دوچار زوال اولور . لسان سکوت ایدر ؛ آرتق بر دها سویله‌مز اولور . قلب قارارير، هیچ برشی تخطر ایتمز . کمیکار صیزلار، ایی اولان هرشی فنالاشمغه باشلار. آرتق هیچ طاد قالماز. شیخوخت انسانی هرجهتدن دوچار سفالت ایدر. »

مصرلیلرك فلسفه‌سنده درین بر فکر یوقدر . اوزمانلر حادثات مثبته افکار عالیه‌یه ، عملیات نظریاته ترجیح ایدیلیردی . انلرك عندنده انسـانك احتراصاتنی ، عاداتنی ، تمایلاتنی، نواقصنی تصویر ایتمك، یکی برفکر فلسفی وجوده کتیرمك ایچون دکلدی . طبیعتك نقصان اولارق وجوده کتیردیکی شیلری اکمال ایتمك ، انسـانه شانلی برطریق ابدیت کوسترمك ایچوندی . مصرلیلرده علم ، ایبلکی کشف وادراك

ایچون الزمدی . مادونلره قارشی حلم ، ایی بر پولتیقه ایدی . مثلا بر قادینه قارشی ایدیله‌جك معامله‌ده شو صورتله حرکت اولونمسی توصیه اولونوردی : «عاقل ایسه‌ك أویکدن طیشاری چیقماز، زوجه‌کی أویکده سورسك. انی ایی بسله، ایی سوسله‌رسك. چونکه انك لباس وروایحی حیاتنك اذواقیدر . بوکا نه قدر رعایت ایدرسه‌ك زوجه‌کده سنك ایچون صاحبنه میوه ویرر برتارلا تشکیل ایدر . »

شعر، موسیقی، رسم مصرده شعر ایله موسیقی پك ایرکن باشلامشدر. هرمعبدده برچوق خواننده‌لر بولونور، بونلر معبودلر نامنه یاپیلان قصیده‌لر ترنم ایدرلردی . بو آیینلر اثناسنده اك زیاده هارپ ودها سائر آلات موسیقیه استعمال اولونوردی. کذا شعرده پك زیاده ترقی ایتمشدی. بتون شعرلرده فرعونلرك مظفریاتی، شان وشرفی تبجیل اولونوردی. مثلا (په‌نطائور) ك ایکنجی رامسه‌س حقنده‌کی قصیده‌سی ایله (نیل قصیده‌سی) اودورك انافس آثارندن معدوددر. بوایکی اثرده برچوق تخیلات بدیعه، افعال عالیه وتزیهه موجوددر. آبده‌لر اوزرنده کورولن ملی شرقیلر، مصر هیئت اجتماعیه‌سنده موسیقی ایله شعرك توأم اولدیغنی پك کوزل اثبات ایدر.

مصرلیلر بویالی رسملرده یاپارلردی. رسام برفیرچه وبرده غوده‌لی پاله‌ت ایله چالیشیردی . بویایی صو وضمغ ایله برابر أزر، بوصورتله صاغلام بر رنك حصوله کتیرردی . اكچوق استعمال اولونان رنکلر مائی ، قیرمزی ، صاری ، یشیل ، سیاه وبیاض رنکلردی. رنکلر غایت پارلاق ورونقدار اولوردی . هیکلتراشلق کبی رسمده دینی قاعده‌لره تابع بولونوردی . انسان رسملرینی هپ بربرینه مشابه طرزده یاپارلر، کولکه‌دن ومناظردن هیچ برشی آکلامازلردی . اون ایکنجی سلاله زماننده رسم ایچه ترقی ایتمشدی. رسملر دهاجانلی، رنکلر دهاامتزاجلی برطرزده یاپیلمش، ایکنجی رامسه‌س زماننده ایسه اك زیاده محاربه رسملری رواج بولمشدر.

علم هیئت، هندسه مصرلیلر علم هیئته پك زیاده اهمیت ویررلردی . حتی دینلری‌ده اكزیاده کونشه عبادت ایتمکدن عبارتدی. صولرك فیضاننده ، حرارتك چوغالوب آزالمسنده نجومك تأثیری اولدیغنی پك کوزل ادراك ایدرلردی . نجومك حرکاتی مملکتك رفاه و سعادتنه اجرای تأثیر ایلدیکی جهتله

بونلری پك مدققانه تدقیق ایدرلر، بونلر حقنده هر سنه معلومات قید ایدرلردی. سیاره‌لرك یرلرینی برقطعیت ریاضیه ایله تعیین ایدرلر، خسوف وکسوفی اولدن خبر ویررلردی. مصر آبده‌لرینك برچوغنده علم هیئته دائر برچوق موضوعلر بولونابیلیر. بوندن بشقه علم هیئت حقنده درت‌ده کتاب موجوددر. مصرلیلر سنه‌یی اولا ٣٦٠، بعده ٣٦٥ کون اولارق قبول ایتمشلردی. اون ایکی آی، بهری درت آیدن مرکب اوچ موسمه تقسیم ایدلمشدی: بهار موسمی (سا)، اکین موسمی (پرو)، حصاد موسمی (صومو). بهارموسمی فیضانه، اکین موسمی قیشه، حصاد موسمی‌ده یازه تصادف ایدردی.

مصرلیلر سمایی دمیردن صاغلام بر طاوان ظن ایدرلردی. بونلرك فکرنجه سماده اسرارانکیز صولر جریان ایدر، ارضی هر طرفدن احاطه ایلردی. دور خلقتده معبود بو طاوانی قالدیرمش، نیل نهری سمادن طاغلرك اوزرینه آقمغه باشلامشدی. بتون ییلدیزلر سماده‌کی نهر اوزرنده یوزرلردی. ثابته‌لر سمایه میخلانمشدی؛ بونلر برقدرت ربانیه اثری اولارق هر آقشام کیجه‌لری تنویر ایچون یاقیلیرلردی. بتون نجوم ایچنده اك معتبری (ایزیس) ایدی. بونك طلوعی ییل باشی اتخاذ ایدلمشدی.

مصرلیلرده علوم ریاضیه‌ده مترقی برحالده ایدی. اهراملر دورنده عملی هندسه حقیقةً ترقی ایتمشدی. مصرلیلر اجسام صلبه‌نك سطح و حجملرینی غایت مکمل بر صورتده اولچرلردی. اهراملری ومعبدلری انشا ایدن معمارلر غایت مشهور برر مهندس ایدیلر.

معماری

مصرفرعونلری پك بیوك معبدلر انشا ایتدیررلر، معبودلری وکندیلری ایچون جسیم آبده‌لر انشا ایتدیرمکله افتخار ایدرلردی. بر آبده انشا اولوناجغی زمان نیل بویینده‌کی طاغلردن بیاض کلسلی طاشلر کتیریلیر، بوطاشلر اوزرنده ایشله‌مك غایت قولای اولوردی. دیکیلی طاش ویامزارکبی آبده‌لر یاپیلاجغی زمان (سیه‌ن، آصوان) ده نیل شلاله‌لری جوارنده‌کی جسیم پنبه ویا مائی غرانیتلر انتخاب اولونوردی. طاشلر فیضان موسمنه‌قدر نیل کنارینه طاشینیر، فیضان طاغلره یوکسه‌لیر یوکسه‌لمز قایقلره یوکله‌دیله‌رك انشاآت محلنه سوق ایدیلیردی. صوکره طاشلر قیزاقلر واسطه‌سیله چکیلیر، عمله‌لره دائما بر اوسته باشی نظارت ایدردی. اهراملرك طاشلری فوق‌العاده براهتمام ایله یونتولور، طاشلر خرجسز اولارق بر برینه

بتشدیریلیردی. بعضاً طاشی بللی ایتمه‌مك ایچون اوزری پارلاق رنكلرله بویانیردی. مصرلیلر بنالرینك غایت صاغلام وابدی اولماسنی آرزو ایدرلردی. قبه یاپمغی بیلدكلری حالده قبه‌نك بر كون أكیله‌جكنی نظر دقته آلارق دائما دوز طاوان انشا ایدرلردی. الیوم مصر معماریسنك برر شاهد پایداری اولان بر چوق معبد خرابه‌لری واردر. فقط مصر علیاده‌كی معبدلرك همان كافه‌سی‌ده تخریب ایدلمش،

مصرلیلرده ستون باشلقلری

بونلردن یالكز اهراملر قالمشدر. (تب) خرابه‌لری ایسه الآن موجوددر. (تب)ده‌كی (قارناق) و (لوقصور) معبدلری نیلك صاغ ساحلنده و یكدیكرندن یارم ساعت مسافه‌ده‌در. ایكی معبد آره‌سنده، كچی باشلی ایكی صره جسیم ابوالهوللرله محدود ایكی كیلومتره اوزونلغنده بر یول واردر. نیلك اوبر ساحلنده‌ده لیبی طاغلرنده تحت الارض مزارلرایله (رامسه‌سه‌ئوم) دنیلن معبد موجوددر. بومعبدك حوالیسنده

وقتیله رامسه‌سك اون‌یدی متره ارتفاعنده برهیکلی بولونیورمش! (رامسه‌سه‌ئوم)دن بر کیلومتره مسافه‌ده‌ده (مدینة الابو) معبدلری واردر.

مصرلیلر معبدلرك انشاسنه پك زیاده همت صرف ایدرلردی . انلرك عندنده معبد براقامتگاه ربانی دیمکدی. معبدلره فنالرك وخرسزلرك گیرمه‌ملری‌لازمدی. بونك‌ایچون معبدلر اطرافنه یوکسك وقالین طوغله دیوارلر یاپیلیردی. بودیوارلرك یاننه حبوبات ومیوه آنبارلری‌ایله فرونلر انشا ایدیلیر، بورالرده راهبلر معبودلرایچون اتمك‌پیشیررلردی. یان طرفده‌ده راهبلرك، خدمتکارلرك وعائله‌لرینك أولری بولونوردی. ایشته بوجسیم محله‌نك اره‌سنده کچدکدن‌صوکره یره یاتمش‌انسان باشلی آرسلانلری‌کوستر ابوالهوللردن‌متشکل بریولدن کچیلیر، برقپو اوکنه کلینیردی. بوقپونك ایکی طرفنده اوزری قبارتمه‌لرله مزین ایکی بیوك قوله بولونور، بوکا یونانیجه (پیلون) دیرلردی . پیلونك اوکنده یکرمی اوتوز متره ارتفاعنده اوزری یازیلی ایکی اوزون دیکیلی طاش بولونور، قپونك ایکی طرفنده‌ده معبدی انشا ایتدیرن فرعونك هیکللری قونوردی. قپودن ایچری کیرلدیکی زمان حولی‌یه کلینیر، بو حولینك نهایتنده آلتون لوحه‌لرله مزین اصل معبد قپوسی کورونوردی . معبدك دیرکلری لوتوس و خرما یاپراقلریله مزین رنکلی ستونلردن مرکبدی. معبده طاواندن ضیا کلیر، بتون رنکلر نظر نواز برشعشعه ایله پارلداردی. عبادت بوراده ایدیلیردی. اصل معبد بوصالونك نهایتنده بولونوردی. بومعبد غایت‌کوچك وفوق‌العاده قارانلق ایدی. معبودك هیکلی یالدیزلی برقایق ایچنده بوراده حفظ ایدیلیردی . معبدك بتون دیوارلری قرمزی، مائی، یالدیزلی رسملر ویازیلرله مزین ایدی .

تحت‌الارضیه مزارلر مصرلیلر الك‌اسکی مزارلرینی یعنی اهراملری یریوزینه انشا ایتمشلر، فقط اون‌ایکنجی سلاله‌دن اعتباراً تحت‌الارض مزارلر انشاسنه باشلامشلردی . تحت الارض مزارلرك الك اسکیسی (بنی حسن) مزارلریدر . بو مزارلر طاغك بر طرفنه اویولمش بر طاقم مغاره‌لردن عبارتدر. مغاره‌لر داخلنده‌کی مزارلر یالکز بر اوطه‌دن متشکلدر . دیوارلرنده او زمانك طرز حیاتنی کوستر رسملر واردر. تحت‌الارض مزارلرك قسم‌اعظمی‌اون اوچنجی سلاله طرفندن (تب) جوارینه انشا ایدلمشدر. اکثریسی یوز متره ارتفاعنده اولمق اوزره انشا ایدیلن بو مزارلر بر فرسخ قدر مسافه اوزرنده قایالر درونه حفر اولونمشدر. بونلرك یکرمی‌بشی فرعون مزاریدر. تحت‌الارض مزارلره قایا درونه آچیلمش برقپودن کیریلیر. بوقپو علی‌العموم قایاوقومدن‌مرکب برخرجله قپادلمشدر. اصل‌بیوك دهلیز، طاغك ایچنده ٦٠: ٨٠ ، حتی ١٢٥ متره اوزونلغنده‌در. بودهلیز تابوتك بولندیغی اوطه‌یه قدر دوام ایدر. دهلیزك بتون دیوار و طاوانلری رسملر

وقاباريمه‌لرله مزيندر . بونلره خرسزلرك كيره‌مه‌ملرى ايچون بيك درلو اصوللر قوللانلمشدر. مثلا برنجى سه‌تينك مزارى كشف اولونديغى زمان بر مرديون ايله بردهليزه ، دها صوكره ايكنجى بر مرديون ايله ايكنجى بردهليزه تصادف ايدلمش، بودهليزلردن اوفاق برقويونى حاوى بر اوطه‌يه كيرلمش، آرتق قويونك ايچنده باشقه برمنفذ بولونمامشدر. قويونك اوزرنده برديرك ايله اوبر طرفنده بر دليكه تصادف اولونمش، بودليكدن كچلدكدن صوكره باشقه بر دهليزه تصادف ايدلمش، بو دهليزك نهايتنده ساخته تابوتى حاوى براوطه بولونمشدر. فقط تابوتك بولونديغى اوطه‌نك آلتى بوش اولماسندن اصل تابوتك او طرفلره بولونديغى آ كلاشلمشدر.

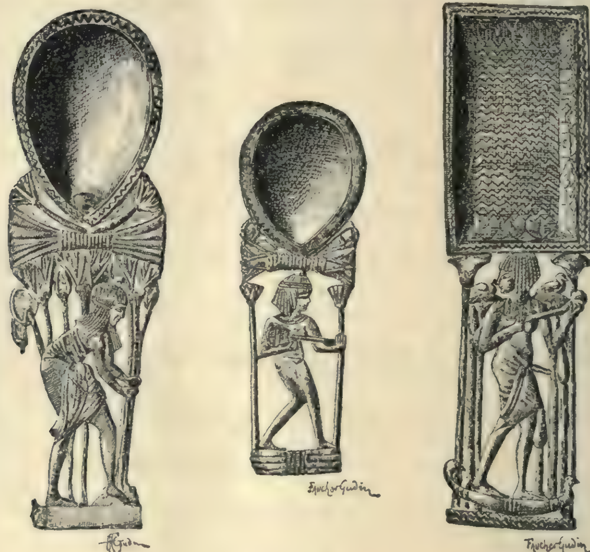
مصر فرعونلرى كنديلرينه نيل ساحلنده تحت‌الارض معبدلر انشا ايتديرر-لردى . اك مشهورى ايكنجى رامسه‌س طرفندن ياپيلان (ابو زنبل) معبديدر. بو معبد قايالر ايچنه اويولمشدر . كوچوك معبدك جبهه‌سى اون متره ارتفاعنده آلتى هيكل ايله مزيندر . هيكللرك دردى رامسه‌سك، ايكيسى زوجه‌سنكدر . بيوك معبدك جبهه‌سنده‌ده هپسى رامسه‌سى كوسترمك اوزره يكرمى متره يوكسكلكنده درت بيوك هيكل ايله بوهيكللرك آلتنده بهرى ايكى بچق متره ارتفاعنده يكرمى‌ايكى دانه مايمون هيكلى واردر. معبدك داخلى ٦٥ متره طولنده‌در. اك بيوك صالونك اكى ١٦، بويى ١٨ متره‌در. ايكى‌طرفنده‌كى ديوارلرده بهرى ١٠ متره يوكسكلكنده ايكى جسيم هيكل موجوددر.

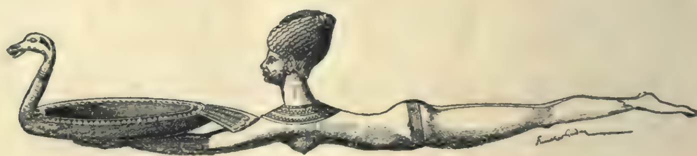
مصرك اك مشهور معبدلرى (قارناق) ، (لوقصور)، (مدينة‌الابو) و (رامسه-سه‌ئوم) معبدلريدر .

هيكلتراشلق

مصرده غايت ماهر هيكلتراشلر يتيشيردى . منفيس جوارنده‌كى مزارلرده پياده جنرالى راحوتيپو ايله زوجه‌سى وياهمشيره‌سى پرنس نوفريتك هيكلى، لطافت سيما و قدرت صنعتكارانه نقطهٔ نظرندن اك مهم هيكللردن معدوددر. مصر هيكللرندن اك زياده معلوم‌اولانلرى بشنجى‌و آلتنجى سلاله‌لر زمانه عائددر. بونلردن بر دانه‌سى ألنده دكنك ، آياقده طوران بر آدمى تصوير ايدن و (شيخ البلد) تسميه اولونان هيكلدر. ديكرى‌ده (لوور) موزه‌سنده‌كى ديزچوكمش كاتب هيكليدر. بو هيكلك سيماسى ضعيف ، فقط ذى حيات برطرزده‌در. بونلردن

ماعدا خور یوغوران قادینلری کوستر غایت لطیف برقاچ هیکل دها بولونمشدر.
مصرلیلر اوفاق انسان هیکللری یاپدقلری کبی فرعونلرك ومعبودلرك انسانلره فائق اولدقلرینی کوسترمك ایچون انلرکده غایت یوکسك بررهیکللرینی یاپارلردی. بو یولده یاپیلان الك مشهور هیکللر ممنون هیکللریدر. فرعونلر الك زیاده اون

عطریات قاشیقلری

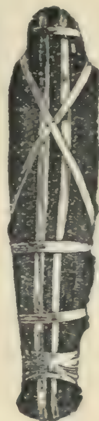
سکزنجی سلالەدن اعتباراً بویله جسیم هیکللر انشاسنه باشلامشلردر. لوقصور معبدینك خرابەسندە بو هیکللردن اون دانه بولونمشدر. الك بیوکنك ارتفاعی ۲۰ مترەدر. بو هیکللردن باشقه دیوارلر ایله قیالر اوزرندەدە بر چوق قابارتمه کتابەلر ورسملر واردر. بو رسملر، مناظر حیاتیەیی، محاربەلری، آیینلری وشنلکلری کوستر. ایلك سلالەلر زماننه عائد قبارتمەلر دها ذی حیات ودها زیاده برمشابهتی حائزدر. فقط اون سکزنجی سلالەدن اعتباراً رسملر غایت یکنسق برحاله کلمشدر.

بو رسملردن بر چوغى بربرينه پك مشابهدر؛ دها طوغروسى مصر صنعتكارلرى قوبيه ايده ايده طبيعتى تقليد ايلمكى كاملاً اونوتمشلردر .

طبابت

مصر طباتى حقنده اليوم ايكى كتاب موجوددر. بو ايكى كتاب اون سكزنجى و اون طقوزنجى سلالهلردن قالمهدر. بو كتابلرك (منفيس)دهكى (ايموتهز) كتبخانهسنده بولوندقلرى ويونان اطباسنك انلرى تدقيق ايدرك مشتريلرينه علاج ويردكلرى محتملدر .

مصرليلر غايت صحيح البنيه انسانلردى. صحتلرينه پك زياده اعتنا ايدرلر، هر آى اوچ كون اوچ كيجه مقيئ آلارق معدهلرينى تميزلرلر ، انسانه بتون فنالقلرك غدادن كلديكنه اعتقاد ايدرلردى. طبابت اختصاصه آيرلمشدى . هر طبيب بر نوع خستهلكله مشغول اولوردى. كوز، باش، ديش حكيملريله امراض داخليه متخصصلرى پك چوقدى . طبابت نظريه او درجه ترقى ايتمهمشدى . وجودك بر كون اولوبده ياشايهجغنه اعتقاد ايتدكلرى ايچون اعضاى بدنى قطعياً كسمزلردى . اطبا، خستهلرى بعض دينى كتابلرك احكامنه نظراً تداوى ايدرلردى . شايد بو احكامدن انحراف ايدهجك اولورلرسه كنديلرينى تهلكهيه القا ايدرلردى . مثلا اثناى عملياتده بر خسته وفات ايدرسه طبيب بر قاتل كبى جزا كورردى . مصرليلر

موميا

جريان دمى آكلامشلر ، طمارلرى تدقيق ايتمشلردى . مصر طبابت كتابلرنده اسملرينه تصادف اولونان خستهلقلر : كوز خستهلغى ، دوالى وصرعه علتلرى ايدى . تشخيص امراضه تماميله رعايت ايدرلردى . بر مرض ايچون ويريلان علاجلر درت نوع ايدى : مرهم ، مطبوخ ، قاتاپلازم ، تنقيه . علاجلر اك زياده نباتى ايدى؛ معمافيه معدنى اولانلرى‌ده واردى. مثلا «اركك چوجق طوغوران بر قادينك سوتى» ، قاپلوبغه بينى ، آرسلان ترسى كبى علاجلرده قوللانيليردى

بتون خستهلقلرك اسبابى انسانك وجودينه كيرن جنلر وغول يابانيلردى بونلر وجودك انتظامنى خللدار ايدرلردى. برخستهيى تماماً ايى ايتمك ايچون خارجى علامتلرى تداوى ايتمكله برابر معنوى علامتلرى‌ده بر طرف ايلك لازمدى . بو

سببدن بر طبيبك رچته‌سی هم طبی ، هم سحری ايدی . سحر ايله تداويده مثلا بر مقيحك وجوده شفا اولماسی ايچون اولا معين برده دعا اوقومق لازمدی .

صنايع ، تجارت وزراعت مصرليلرك صنايعه پك زياده رغبت ايلدكلری اثرلرندن آكلاشيلابيلير. مصر صنعتكارلری آلتون، كموش ، باقير ودميردن بر چوق اشيا اعمال ايدرلردی . الك زياده اعمال ايتدكلری شيلر : قرمزی ويا مائی كتن قماشلر ، شيشـه ، بارداق ، جام كردانلق، رنكلی قاب ، طونج وكموش قابلر ، آقاسيا وسدره آغاجندن اشيا ، مينه‌لی فغفور لوحه‌لر، زمرد وياقوت يوزوكلر ، صنعی چيچكلر ، چوجق اويونجاقلری ، اوفاق حيوانلر، وباغچه ادواتيدر . ايلك اول كاغد اعمال ايدن مصرليلردر . مصرليلر كاغد ياپمق ايچون اوچ متره كنيشلكنده‌كی پاپيروس صاپلرينی لوحه حالنده كسرلر، بولوحه‌لری بربری يانـنه كستيررلر ، اوزرينه ضمغ عربی سوررلر، صوكره بولوحه‌لرك اوزرينه عموداً كلمك اوزره برقات پاپيروس دها قويارلر، بونلری ايجه بربرينه ياپيشديردقدن صوكره اوستنی جلالارلر وبو صورتله پاپيروس اعمال ايدرلردی .

مصرليلر معمولات داخليه‌لرندن ماعدا كمی انشاسی ايچون كرسته ، باقير ، فيل ديشی وكونلك كبی شيلری‌ده خارجدن صاتين آليرلردی . اجنبيلر بو امتعه‌يی يا بحراً ويا خود دوه‌لرله براً كتيررلردی. مصرليلر مملكتلرندن طيشاری چيقمامقلری كبی دكزدنده پك زياده قورقارلردی . كنديلری الك زياده (سـينا) ده‌كی معدن اوجاقلرينی ايشلتيرلر ، بورانك محصولاتندن غايت نفيس معمولات وجوده كتيررلر، اعمال ايتدكلری سلاحلری‌ليبی، سوريه وعربستان قبائلنه صاتارلردی. مصرليلر الك‌زياده فنيكه‌ليلرله تجارت ايدرلردی. ميلاددن ۱۰۰۰ سنه اولنه طوغرو سوريه‌ليلره باركير صاتمشلر ، (فاروس) آطه‌سنده اجنبيلرله امتعه تعاطی ايتمشلردی.

مصرك معمولاتی كوزل اولديغی كبی محصولاتی‌ده بركتلی ايدی . مصرليلر تارلالرينی اوكوز قوشولمش صبانلرله سوررلردی. كانون اول وكانون ثانيده صولر چكيلير چكيلمز ياش طوپراق اوزرينه تخم اكيلير ، اوزری قويونلره ويا كچيلره چيكنه‌تيليردی. مارت نهايتنده حصاد باشلاردی. أكينلر كنيش اوراقلرله بيچيلير، دها صوكره خرمن ياپيليردی. اغنام ومواشی بسله‌مك مصرليلرده برصنعت‌ايدی.

مصرلی چوبانلر هانکی نباتك صحی اولدیغنی، مکمل برغدا تشکیل ایلدیکنی بیلیرلردی. بوصنعت کندیلرینه بابالرندن انتقال ایدردی. غایت جسیم اوکوز، مرکب، قویون، کچی و قاز سورولرینك نیل ساحللرنده طولاشدقلری هر زمان کورولوردی.

مصرلیلرك اخلاق وطبایعی

مصرلیلر غایت محافظه‌کار بر طبیعتـه مالك ایدیلر. بر بابانك اولادی دائما باباسنك آثار ومسلکنی تعقیب ایدردی. بونکله برابر استبداده تحمل خصوصنده بیوك بر استعداده مالك ایدیلر. عائله‌سنك وصنعتنك تمادیسنه اولان میل ومحبت انلری محافظهٔ شخصیته‌ده مجبور ایلردی. بتون مصرك قوهٔ شبابیه‌سی هپ بویله ابدیت سودالری ایچنده. جسیم آبده‌لر انشا ایتمکله زوال بولوب کیدردی. مع مافیه مصرلیلرك بوامکلری ینه بیهوده اولمامشدر. یونانیلرك مصرلیلر حقنده‌کی معلوماتی صرف افسانه‌لردن عبارتدی؛ بوکون مصر تاریخنی وجوده کتیرمکده الك زیاده بو آبده‌لرك یاردیمی طوقونمشدر.

مصرلیلر حیات وسعادتلرینی فرعونلر اغورنده فدا ایدرلردی. فرعون مصرده بر معبود کبی حکمفرما اولور، اهالی بودرجه طاقت فرسا بر تقید آلتنده دبدبه، زینت وا کلنجه ایچون فعالیت صنعتکارانه‌ده بولونمقدن ینه خالی قالمازدی. بر طرفدن تحت الارض مزارلر آلتنده چالیشیر، دیکر طرفدن آبده‌لر واهراملر رکزی‌ایله مشـغول اولوردی. بوکون نظر تاریخ اوکنده پریشـان منظره‌لریله یوکسه‌لن جسیم‌ستونلر، معما انکیز هیه‌روغلیفلر، ماتم آلود مومیالر اثبات‌ایدییورکه اقوام دائما مدنیت آثاری ایله اثبات موجودیت ایده‌بیلیر؛ طریق ترقیده توقف ایتمز درحال انقراضه طوغرو سوروکلنیر کیدر.

مأخذلر:

ماسپه‌رو، اقوام قدیمهٔ شرقیه تاریخی.— ادوارمایه‌ر، مصر قدیم تاریخی (آلمانجه) — آدولف ئه‌رمان، ازمنهٔ قدیمه‌ده مصر ومصر حیاتی (آلمانجه) — ویدمان، مصر تاریخی (آلمانجه) — بورغش، فرعونلر زماننده مصرك تاریخی (آلمانجه) — ماسپه‌رو، مصرصنایعی — مه‌نار، اقوام قدیمهٔ شرقیه تاریخی — سه‌نیوبوس، اقوام قدیمهٔ شرقیه تاریخی—شپامه‌ر تاریخ عمومی (آلمانجه)— ماریه‌ت، مختصر مصر تاریخی — بره‌سته‌د، مصرتاریخی (انکلیزجه‌دن آلمانجه‌یه ترجمه) ماقس‌دونکه‌ر، اقوام قدیمه تاریخی (آلمانجه).

كلدانيلر و آثوريلر

برنجی فصل

اسکی بابل

(قبل المیلاد ٤٥٠٠ — ٧٢٨)

فرات و دجله

مصرلیلر (نیل) ساحللرنده معماری ، اصول اداره ودساتیر اخلاقیه‌یی تأسیسه چالیشدقلری اثناده ایدی‌که (دجله) و (فرات) نهرلری سواحلنده‌ده کلدانیلرله آثوریلر علوم ریاضیه‌یی تأسیس ایدییورلر، فن حربده ایلك اساسلر وضعی ایله اوغراشیورلردی. مصر نصلکه نیلك بر هدیه‌سی ایدی ایسه، بوجنکاور قوملرك مهد ظهوری اولان (الجزیره) حوالیسی‌ده دجله ایله فراتك بر هدیه‌سی ایدی.

ارمنستانك یوکسك وقارلی طاغلردن اینن فرات ودجله نهرلری اولا مختلف ایکی استقامتده جریان ایتدکدن صوکره برلشیرلر. بونلردن فرات نهری شلاله‌دن شلاله‌یه آتلار، صوکره ایکی جسیم صرپ قایا اره‌سندن جریان ایدر. مجراسنك بو قسمنده او درجه سریع بر صورتده جریان ایدرکه اوزرنده هیچ بر قایق طوراماز. اهالی نهری کچمك ایچون طلوملر استعمال ایدرلر. فقط طاغلر اره‌سندن قورتولور قورتولماز یوز، یوز یکرمی متره کنیشلکنده ساکن بر نهر حالنی آلیر. واسع برچول اورته‌سندن آهسته آهسته جریان ایدر. صوکره بردنبره شرقه دونه‌رك (بصره) کورفزینه طوغرو آقار. رهکذارنده تصادف ایلدیکی اوفاق چایلرله

اقوام ساميه‌دن بر سيما

برلشديكى صره‌ده صولرينك بر قسمى قوملر آلتنده غائب اولور. بورالرده يشيل
سازلقار، اوفاق اورمانلر پيدا ايدر. باقى قالان قسمى‌ده وصارى بولانيق برشريد
حالنده قوملر اره‌سندن آهسته آهسته جريان ايدر. فرات نهرى ٢٨٠٠ كيلومتر

اوزونلغندەدر. نهرك اسکی اسمی (سیل) معناسنه اولمق اوزره (بورات) ایمش؛ دها صوكرەلری یونانیلر وایرانیلر طرفندن (فرات) و(اوفرات) تسمیه ایدلمشدر.

دجله نهری ایسه ٢٠٠٠ کیلومتره طولندەدر. نهرك اسکی اسمی سرعتندن ناشی (اوق) معناسنه اولمق اوزره (دیغله) ایکن بالاخره (تیغریس) و (دجله) یه تحویل ایدلمشدر. دجله نهری فراتدن دها درین ودها سرعتلیدر. اولا کوپوکلی بر سیل حالنده جریان ایدن بو نهر صرپ بوغازلردن کچدکدن صوکره یوز متره کنیشلکنده برنهر حالنی آلیر. صرپ قایا اتکلرندن براوق کبی اوچارکیدر. جنوبه طوغرو میللی بر وادی‌یه کلیر کلمز یوکسك طاغلردن چیقان دیکر نهرلرله برلشیر. مع مافیه سرعت و شدتنی ینه محافظه ایدر. کنیشلکی ایکی یوز مترەیی بولور. (موصل)دن اعتباراً بیوك قایقلرك، (بغداد)دن اعتباراً واپورلرك حرکتنه مساعد بر حال کسب ایدر. بعده جنوب شرقی‌یه طوغرو جریان ایدرك فراتك بولوندیغی وادی‌یه داخل اولور. (بغداد) ده ایکی نهر بربرینه تقرب ایدر. حتی صولری قناللر واسطەسیله یکدیکریله برلشیر. قرق کیلومتره قدر بربرینه موازی جریان ایتدکدن صوکره تکرار آیریلیرلر. سکسان فرسخ اوزاقده بسبتون برلشەرك بش یوز متره کنیشلکنده جسیم برنهر حالنده بصره کورفزینه دوکولورلر.

دجله وفرات نهرلری وقتیله آیری آیری نقطەلرده دکزه دوکولورلردی. دکز مملکتك دها ایچریلرینه کلیردی. فقط ایکی نهرك کتیردیکی طوپراقلر بورالری طولدیرمش، بصره کورفزینك کیلومترەلرجه مسافه کریله‌دیکی کورولمشدر.

کلدانیه واهالیسی دجله وفرات نهرلرینك تشکیل ایلدیکی اراضی‌یه یونانیلر (بین النهرین) معناسنه اولمق اوزره (مەزوپوتامیا)، عربلرده (الجزیره) دیرلردی. دجله وفرات نهرلرینك برلشدیکی یوکسك واووالق اراضی‌ده (کلدانیه)در. بوحوالی‌یازین‌غایت‌قوراق، قیشین یاغمورلیدر. یازین‌صیجاقلر نیساندن اعتباراً باشلار. میزان الحراره کولکەده قرق بش، حتی‌اللی درجه‌یه قدر چیقار. برقاچ آی بر داملە یاغمور دوشمز. جنوب شرقی روزکارلری هوایی اینجه بر قوم غباریله مشبوع برحاله کتیریر. قیشین شدتلی روزکارلر اسر. صباحلری طوك حس اولونور. باتاقلر اینجه بربوز طبقەسیله مستور اولور. صغوقدن اویوشان دوەلرك

بیتابانه یورودکلری کورولور. ایلك بهارده هرایکی نهرده فیضان ایدر، بتون مملکت صولر ایچنده قالیر. فقط بوفیضان ایکی اوچ هفته دوام ایدر. فیضانی متعاقب حصوله کلن باتاقلر کونشك مدهش حرارتلری آلتنده پك چابق قورر کیدر.

الجزیره حوالیسی وقتیله دنیانك اك معمور و اك محصولدار بر مملکتی ایدی. خصوصیله کلدانیه طرفلری فوق العاده منبتدر. یاغمورلر یاغدیغی زمان بتون اراضی

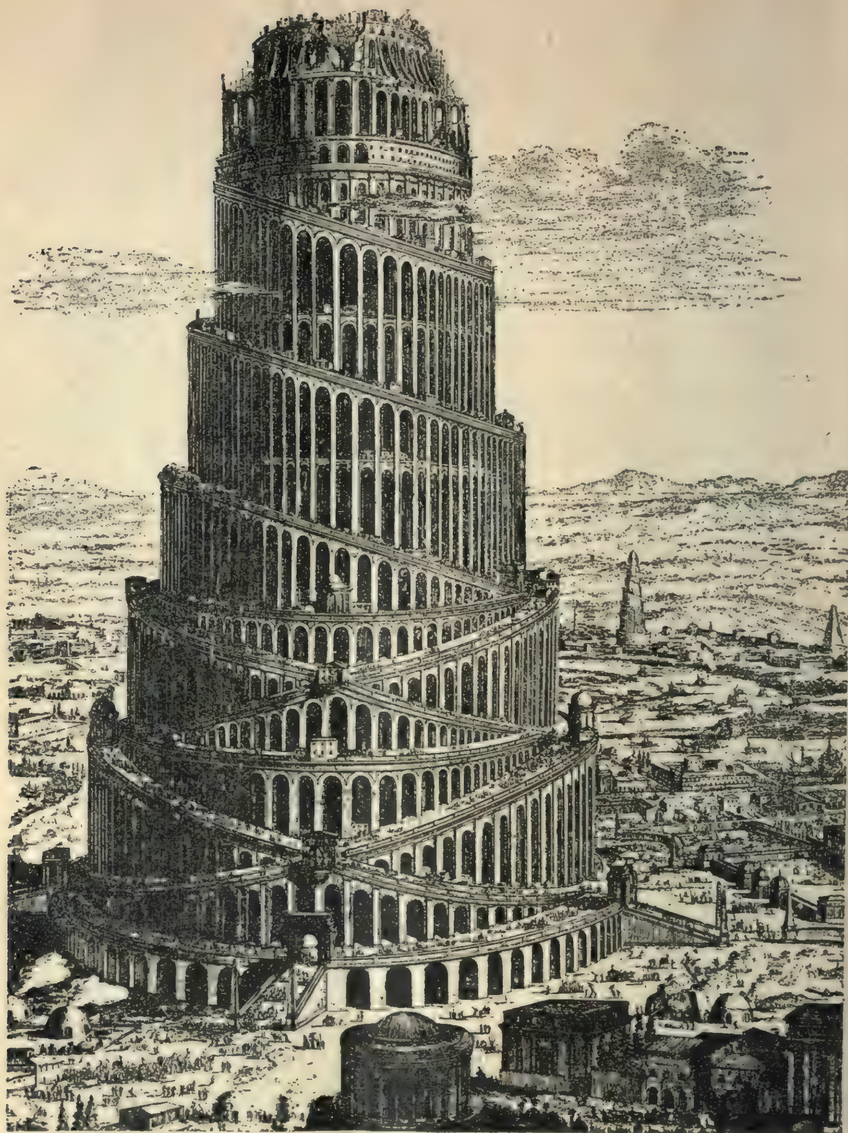

انسان باشلی وآرسلان وجودلی آثور معبودی

یوکسك وصیق اوتلر، نظر فریب چیچکلرله مستور بولونور. بو زمردین اوتلر ارەسنده غائب اولان طاوشانلر، اوزرندن کچدکلری چیچکلرك صاری، قیرمزی ویاماوی رنکلریله طیشاری چیقارلر. اسکی کلدانیلر فیضانلری طوتمق ایچون سدلر، صویی محافظه ایچون خزینەلر، صحرالره یایمق ایچون قناللر انشا ایتمشلردر. کلدانیلر شایان حیرت برصورتده حبوبات یتشدیررلردی. بغدای طبیعی برحالده یابانی اوت کبی نشوونما بولوردی. بغدایلر درت پارمق کنیشلکنده ایری یاپراقلی اولوب غایت چابق بویور، داری ایله صوسام عادتا فدان حالنده یتیشیردی. هەرودوت: «داری

بابل حكومتی
آثور حكومتی
آثور حكومتی
مقیاس
١
١٠,٠٠٠,٠٠٠
اورارتو
نایری
قوماژن
ناهارینا
سوریه
قبرس
بحر سفید
طوروس
آقاد
كلدانیه
الام
مدیا
اسرائیلیه
فیریژیه
قاپادوكیه
دجله
فرات
زاغروس طاغلری
S.O.M.

بابل قوله‌سی
(راهب کیرخه‌ر طرفندن ترسیم ایدلمشدر)

ایله صوسامك یوکسکلکنی سویله‌میه‌جکم. بابلی کورمه‌ینلر بو سوزیمه ایناﻧﻤﻴﻪجقلردر.» دییور. کلدانیه‌ده نهرلر و قناللر بوینجه خرما آغاجلری، باغلرده ایسه پورتقال ومیوه آغاجلری نشوونما بولور، خرمالر اهالینك بتون احتیاجاتنه کفایت ایدردی.

خرمادن برنوع اکمك ، شراب ، سرکه ، شکر یاپارلر ، آغاجندن ایپك اعمال ایدرك قماش طوقورلردی . کوکده‌لرندن دیرك یاپارلر ، چکردکلرینی آتش یاقمق وحیوان بسلمك ایچون قوللانیرلردی . ایران شرقیلرندن برنده خرمانك اوچ یوز آلتمش درلو استعمالی بیان ایدیلیور .

کلدانیه چایرلرنده غایت جسیم صغیر وقویون سورولری اوتلار ، نهر کنارلرنده قاز واوردك سورولری اوچوشور ، نهرسازان بالقلریله طولاردی . بو محصولدار مملکت تمام اوتوز عصر دنیانك اك بیوك برنفوسنی بسله‌مشدی .

کلدانیه‌نك مرکز مدنیتنی قاعده‌سی فرات ، ایکی ضلعی (شط الحی) ایله دجله نهرندن عبارت اولان مثلث تشکیل ایدردی . بو حوالینك مرکز سیاسیسی (شط الحی) اوزرنده (سیرتللا) ، مرکز دینیسی‌ده فرات نهری اوزرنده (أریدو) یعنی (ابو شهرین) ایدی . کلدانیه‌نك شمالنده (آغاد ، آقاد) ، (مقرحیات ، باب رب ، شهر معظم) دنیلن (بابایلو) ، وسطنده (اوروق ، ورقا) شهرلری‌ده سومریلر طرفندن تأسیس ایدلمشدی . بوشهرلردن باشقه معبود بعلك بولوندیغی (نیپور ، نیفر) (نیزین) ، (کوتا ، تل ابراهیم) ، (قالنه) ، (زیپار) ؛ دها جنوبده‌ده (لارسام ، زنکره) و(اور ، المخیر) شهرلری بنا اولونمشدی .

الجزیره‌نك ایلك اهالیسی جنوبده سومریلر ، شمالده‌ده آقادلردی . بوایکی قوم هند و آوروپائی نسلندن اولمیوب تورانی نسلندن ایدی . دجله‌نك اوبر طرفنده هند و آوروپائی نسلندن قصیلر یعنی شمدیکی کردلر ، دها جنوبده (آلام) یعنی (طاغلق مملکت) دنیلن یرلرده‌ده آلاملر اقامت ایدرلردی . بونلرك مرکز اداره‌لری (سوز) شهری ایدی . قصیلر دائما حال وحشتلرینی محافظه ایتمشلر ، آلاملر منتظم برحکومت تشکیل ایلمشلردی . فقط مدنیت نقطهٔ نظرندن غربده‌کی قومشولرندن پك کری قالمشلردی . میláددن ٣٠٠٠ سنه اول شمال شرقیدن کلن اقوام سامیه الجزیره‌یه داخل اولمشلر ، آقادلرله سومریلر بونلری حسن صورتله قبول ایدرك آلاملره قارشی معاونتلرندن استفاده امیدنده بولونمشلردی . ایشته بالاخره کلدانی نامنی الآن بواقوام سامیه ایلك اولکه (آقاد) حوالیسنه یرلشمشلر ، دها صوکره تدریجاً (سومر) حوالیسنه داخل اولمشلردر . بونلردن برقول‌ده شرقه طوغرو آیریلارق آثوریلری تشکیل ایلمشلردر . بعده عمومی براختلاط وجوده

کلەرك اقوام سامیه یرلیلرك عادات و مدنیتنی قبول ایلشلر و اوآندن اعتباراً عناصر سامیه الجزیرەیه حاکم وحوالیٔ مذکورەده اقامت ایدن اقوام تورانیه یرینـه قائم اولمشدر .

آداب (بیسمایا) حکمداری ئەزا
(موزۀ همایوندەدر)

عناصر سامیەیی تشـکیل ایدن کلدانیـلر مسالمت پرور بر قوم ایدی . بونلر قناللر حفر ایدرلر ، شهرلر بنا ایلرلر ، امور سیاسیه، دینیه وعلمیه ایله مشغول اولورلردی. کلدانیلر بوحوالیده کسب قوت ایتدکدن صوکره (دجله) نهری بوینجه شماله طوغرو ایلریلەمشلر، نهرك صول ساحلنه حاکم اولان محللرده مستملکەلر تأسیس ایلمشلردر .

کلدانیه تاریخنك اساسلری

کلدانیه تاریخنك اساسلری بر طاقم روایات و افسـانەلر اوزرینه مبتنی ایدی . اصل معلومات تاریخیه ایسه سنەلرك غبار نسیانی، خرابەلرك طوپراقلری آلتنده مستور بولونیوردی. ایشته بوکون فرەنەل، اوپەر، رەولینسون، لوفتوس ، غروتەفەند ، ژورژ سمیت وسارسەق کبی آثار عتیقه علماسنك فعالیت خارق العادەلری سایەسـنده بو اسرار اولدقجه میدانه چیقارلمش، (تللو) جوارنده اجرا اولونان حفریات ایسـه کلدانیه تاریخنك الڭ مهم سرائرینی حله مدار اولمشدر. بوحفریات اثناسنده برچوق کتابەلر

وهیکللر اوزرنده یازیلر، کتابخانه‌لر طولوسی لوحه‌لر، علم هیئت وعلم نجومه دائر برچوق معلومات کشف ایدلمشدر. بو کشفیات میاننده الڭ مهمی، ادبیات تاریخیه‌یه دائر کشف اولونان اثرلردر. آثار مزکوره تاریخ نقطهٔ نظرندن یازلمامش ایسه‌ده احتوا ایلدکلری معلوماتڭ یکدیگرینی اودرجه ناقض بولونمامسی معلومات تاریخیه نقطهٔ نظرندن‌ینه بیوك بر اهمیتی حائزدر. بوطاشلرڭ الڭ مهمی (بریتیش‌موزه‌ئوم) ده بولونان حکمداران اسامیسی ایله کلدانیه و آشوریه وقایعنامه‌سی، ١٩٠٠ دن ٨٦٠ سنه‌سنه‌قدر وقایعی احتوا ایتمك اوزره بعض پارچه‌لری بولونان طاشلردر. بونلردن باشقه (تورات)ڭ بعض‌موادی وبالخاصه بنی اسرائیل‌ایله آشوریلر بیننده تماس‌حاصل اولدقدن صوکره‌کی دوره متعلق اقسامی‌ده الڭ‌مهم وثائق تاریخیه‌دن عد اولونابیلیر.

کلدانیلرڭ خرافاتی کلدانیه‌ده برلشن اقوام یکدیگریله اختلاط ایتدکدن صوکره بوحوالی‌یه‌نه‌صورتله مهاجرت‌ایتدکلرینی اونوتمشلر، کلدانیه اراضیسنی بدایت خلقتدن بری اشغال ایلدکلرینه ذاهب اولمشلردر. کلدانیه تاریخنڭ مقدماتی صرف خرافاتدن عبارتدر. بو خرافات، بالاخره کشف اولونان اثاردن تمامیله استدلال اولونمشدر. کلدانیه خرافاتنی کوسترن الڭ‌مهم اثرلر انکلیز علماسندن ژورژ سمیت طرفندن کشف ایدیلن طاشلردر. بو طاشلردن الڭ مهمی (نمرود افسانه‌سی) ایله (خلقت عالم نظریه‌سی)نی احتوا ایدر. (نمرود افسانه‌سی) ٣٠٠٠ سطرلق اون ایکی قصیده‌دن متشکل و اون ایکی لوحه اوزرینه یازلمشدر. (خلقت عالم نظریه‌سی)ده (قویونجق)ده‌کشف اولونوب الیوم (بریتیش موزه‌ئوم)ده بولونان کتابه‌لرده محرردر.

بو لوحه‌لردن آڭلاشلدیغنه کوره فوقمزده بولونان شیئه هنوز سما، آلتمزده بولونان شیئه هنوز یر دنیلمزدن اول حدسز گرداب‌ایله دکز بربریله برلشمشلر، قوش وجودلی‌جنکاورلر، قارغه یوزلی انسانلر، انسان باشلی بوغالر، درت وجودلی، بالق قویروقلی انسانلری خلق ایتمشلردر. دها صوکره یر ایله کوك، انصار ایله کیسار، برچوق زمان صوکره‌ده سمانڭ، صویڭ و یرڭ حاکملری آنو، بهل، ئه‌آ طوغمش، بونلرده سما ایله یلدیزلری خلق ایتمشلردر. فقط دکز یعنی تیامات، کندی‌ملکنڭ برطاقم اوفاق معبودلرله طولدیغنی‌کورنجه بونلره قارشی جانوار طابورلرینی سوق ایتمش، انلری سمایه هجوم ایتدیرمش، آنو ایله ئه‌آ بو هجومده موفق اولامامشلردر. دها صوکره مردوق مظفر اولمش، هریلدیزه یرینی کوسترمش، کونشڭ،

آیك ، سیاره‌لرك یوللرینی تعیین ایتمش ، سنه‌لری، آیلری وکونلری قرارلاشدیرمشدر . دها صوکره باباسی ئه‌آیه باشنی کسمسنی امر ایتمش ، مردوقك قانندن انسانلر دنیایه کلمشدر.

انسانلر بدایتده غایت سفیلانه برحیات امرار ایدییورلرمش. فقط ایلك سنه‌لر اثناسنده بحر احمردن اوآنه‌س نامنده بالق وجودلی . انسان سسلی برحیوان ظهور ایتمش، انسانلره ادبیاتی ، علوم وصنایعی ، شهرلر تأسیسنی ، قانونلری ، معبدلر انشاسنی ، هندسه‌یی ، حاصلی حیات بشری رفاهه مظهر ایده‌بیله‌جك شیلری کاملاً اوکرتمشدر . اوآنه‌س، کونش غروب ایتدیکی زمان دکزه طالار، کیجه‌یی صولر آلتنده امرار ایدرمش .

نهایت انسانلر اره‌سنده فنالق ظهور ایتمش ، به‌ل بونلرك نانکورلکلرندن طولایی کندیلرینه مجازات ایتمك ایسته‌مشدر . کیفیتی قسی سوطروسه آکلاتمش : « برکمی یاپ . اموالکی براق، حیاتکی‌قورتار، بوکمی‌یه بتون مخلوقاتدن برچفت‌آل!»دیمش، بتون‌کتابلری‌ده (زیپار)ه کومسنی امر ایلمشدر. قسی‌سوطروس بونك‌اوزرینه: « نره‌یه کیده‌یم ؟ » دیه سؤال ایتمش: «معبودلره طوغرو!» جوابنی آلمشدر. قسی‌سوطروس بوامره اطاعت ایتمش، کندیسنه برکمی یاپمش ، اطرافنی زیفت ایله صیوامش، آلتوننی وکوموشنی، عائله‌سنی ، خدمتکارلرینی، حیوانات اهلیه و وحشیه‌یی برابر آلمش ، صوکره قپویی قاپامشدر. براز صوکره یاغمور سیللر کبی آقمش ، اورته‌لق زندان کسیلمش. فورتنه آلتی کون یدی کیجه دوام ایتمش ، بتون مملکتی صو باصمش، انسانلر کاملاً بوغولمشدر . یدنجی کون یاغمور دینمش، روزکار وفورتنه طورمش. قسی‌سوطروس کمیسنك پنجره‌سنی آچمش، انسان نعشلرینك صولراوزرنده یوزدکلرینی کورونجه آغلامغه باشلامشدر. دها صوکره صولر کتدکجه آچالمش ، کمی ارمنستانك یوکسك برطاغی اوزرنده قره‌یه اوطورمشدر . قسی‌سوطروس آلتی کون بکله‌مش، صوکره کوکرجینی صالویرمش ، کوکرجین قوناجق بر بولامادیغی ایچون تکرار کمی‌یه کلمش . قسی‌سوطروس بونك اوزرینه قارغه‌یی کوندرمش، قارغه صویوزنده‌کی نعشلری بولمش، بونلری یمکه‌باشلایه‌رق کری دونمه‌مش. نهایت صولر کاملاً چکلمش ، قسی‌سوطروس کمیسنی آچمش ، رفقاسی ایله برابر کلدانیه‌یه اینه‌رك (بابل) ی تأسیس ایلمشدر. آرتق اوندن صوکره احفادی چوغالارق ذی قدرت و شانلی برقوم تشکیل ایلمشلردر. دها صوکره کوکه چیقمق‌ایچون برقوله، (بابل قوله‌سی)نی انشا ایلمشدر . قوله کوکه طوغرو چیقنجه معبودلر فنا حالده حدتلنه‌رك انسانلرك بوتشبثلرینه‌مانع‌اولمشلردر. اوزمانه‌قدر بتون‌عمله‌لر هپ‌برلسان قونوشیورلرمش. برکون‌باقمشلرکه بربرینك سویلدکلرینی آکلامیورلر! مکر معبودلر بونلره باشقه باشقه لسان سویلتیورلرمش! بونك اوزرینه ایش طورمش ، بابل قوله‌سی یاری قالمش. انسانلر بربرینك لسانی آکلامانجه (تبلبل السنه) وقوعه کلمش، بونك اوزرینه هپسی‌ده برطرفه طاغیلارق آیرلمشلردر.

کلدانیلر تاریخلرینك مبدائنی مصاللر وافسانه‌لرله طولدیرمشلردر. عبرانیلرك روایتنه‌کوره او زمانلر شمالده « نمرود حکمران اولمش، (ابدیته اوق آتان بوجسور آوجی) کلدانیه ایله آثوریه‌یی ضبط و(نینوا)یی بنا ایلمشدر . روایته کوره نمرود غروروندن چیلدیرمش ، معبودلرله حرب ایتمش ، معبودی اولدیرمك ایچون کوکه

اوق آتمش، بواوق تکرار یره دوشه‌رك کندینی اولدیرمشدر! شمدی‌یه‌قدر کشف اولونان آثار عتیقه اوزرنده نمرودك حکومتنه دائر برکلمه‌یه تصادف ایدیله‌مه‌مشدر.

ایلك حکمدارلر کلدانیه‌نك ایلك حکمدارلری مختلف شهرلرده حکمران اولان قراللردر. بو شهرلر وقتیله مقدس بر شهر، بر معبد شهری بولوندقلرندن بالاخره دینی وسیاسی بر مرکز اولمق اوزره توسع ایتمشلردر. کلدانیه‌ده الك اسکی بر زمانده (باده‌شی) دنیلن راهب حکمدارلر حکومت سورمشلردر. بونلردن الك اسکیسی میلاددن ٤٥٠٠ سنه اول حکمران اولان (اورخانا) در. اورخانا (سیر-تللا)ده حکومت سورمش، فقط شمال طرفلرده دها قوتلی حکمدارلر طرفندن تأسیس ایدیلن حکومتلرك نفوذی آرتدقجه کندی نفوذینك زائل اولدیغنی کورمشدر. ینه میلاددن ٤٠٠٠ سنه اول (آقاد) حوالیسنده اقوام سامیه‌دن صارغون حکومت سورمشدر. صارغون

کلدانیه حکمداری نارام زین
(موزهٔ همایونده‌در)

اوچ دفعه بصره کورفزینه قدر ایلریله‌مش، مزوپوتامیاده‌کی اوفاق پرنسلری کاملاً زیر اداره‌سنه آلمشدر. بعده سوریه سفرندن عودتنده بر معبد انشا ایتدیرمشدر. روایته کوره صارغون علوم و فنونه فوق‌العاده مراقلی ایمش. حتی (اوروق)ده بر کتبخانه تأسیس ایتمش، بورایه (کتابلر شهری) نامی ویرلمشدر. بعده کلدانیه تاریخنی احتوا ایدن اثرلری طوپلاتمش، اقوام سامیه لسانی اوزره کتابلر یازدیرمشدر. بو کتابلردن برنده علم نجوم ایله اسکی هیئت شناسلرك نتیجهٔ رصداتی قید اولونمشدر.

صارغون آقاد لسانی اوزرینه یازیلان سحر کتابلریله قانونلری ترجمه وشرح ایتدرمشدر .

صارغوندن صوکره اوغلی نارامزین (معبود زینك سوکیلیسی) حکمدار اولمش ، اولا (زیپار)ده‌کی کونش معبدینی اعمار ایلمشدر . بو اثناده (سیرتللا)ده ینه بر اثر حیات مشاهده ایدلمش ، راهب حکمدارلردن اوربائو (معبود بائونك خادمی)، آز بر زمان صوکره‌ده (غودی‌یا) اجرای حکومت ایلمشلردر . (تللو) حفریاتی اثناسنده بولونان آثارك قسم اعظمی مشارالیهه عائددر . غودی‌یا (آقاد)ه هیچ تابع اولمامش ، (بابل)ك اوته‌لرینه قدر حکمران اولمشدر . غودی‌یا کلدانیه تجارتنی بصره کورفزی‌ایله‌جبل لبنان طرفلرینه قدر توسیع ایلمشدر . غودی‌یانك دوری مصرده اهراملرك انشا ایدلدیکی دوره تصادف ایدر . (تللو) حفریاتنده غودی‌یا زماننه عائد غایت صنعتکارانه یاپیلمش ، شایان حیرت هیکللره تصادف ایدلمشدر . غودی‌یا حکمدار عنوانی آلمیه‌رق (پاده‌شی) عنوانیله حکومت سورمش، یرینه اوغلی اورنین کیرصو (معبود نین کیرصونك خادمی) خلف اولمشدر .

غودی‌یادن تقریباً یوز سنه صوکره ، وقتیله غودی‌یا طرفندن مغلوب ایدیلن (سیرتللا) خاندانندن اوربائو، انك وفاتنده‌ده اوغلی دونغی (اور) شهرنده اجرای حکومت ایتمشلر ، (تللو) حفریاتندن آکلاشلدیغنه کوره بو ایکی حکمدار زمان حکومتلرنده برچوق‌معبدلر انشا ایلمشلردر . بونلرك دورنده هپ سومر لسانی استعمال ایدلمشدر. دونغی‌دن صوکره (نیزین)ده برقاچ حکمدار کلمش، بعده (اور) و (لارسام) حکمدارلرینك نفوذی تکرار حس ایدلمکه باشلامشدر .

میلاددن ۲۳۰۰ سنه اول کلدانیه اراضیسی آلاملرك تعرضنه اوغرامشدر . آلام حکومتی دجله نهرینك شرقنده ، فرات ودجله نهرلرینك تشکیل ایلدکلری اراضیٔ لحقیه‌دن مدیا حدودینه قدر دوام ایدردی . اراضینك شرق طرفلری صغوق وغیر منبت بر حالده ایدی . بو حوالیده (سوز) شهری اسکی بر مدنیت مرکزی تشکیل ایدییوردی . اك بیوك حکمدارلر بوراده اقامت ایتدکلری جهتله بورانك معبودلری‌ده فوق‌العاده محترم وحائز نفوذ ایدی. آلاملرك عادات واخلاقی، ترقیات مدنیه‌لری آقادلیلره پك مشابهدی . حکمدارلرندن قدورنانشوندی (آقاد) حوالیسنی ضبط ایتمش، معبدلری یغما ایلمش، بومهاجمات توالی‌ایدرك (اوروق)

كلدانيه حكمدارى حامورابى (لوور موزه‌سنده‌در)

حوالیسی کاملاً تسخیر ایدلمشدر . میلاددن ۲۰۳۵ سنه اول (بابل)ك شمالنده اقوام سامیه‌دن یکی بر سلاله تورەمشدر . بو سلاله آقادلیلرك (باب الهی) نامی ویردکلری (قادین ژیرا) موقعنه یرلشمشلر، سامیلرده بونی (باب ایلو) دییه ترجمه ایتمشلر ، نهایت بو اسم (بابل) و (بابیلون)ه تحول ایلمشدر . بو صره‌ده آلاملرك نفوذی (اوروق) ، (نیزین) طرفلرینه قدر سرایت ایتمشدر . توراتك روایتنه کوره آلام حکمدارلرندن قدورلاغامار ایله بابل حکمدارلرندن زین موبالیت(آمارپال) اره‌سنده برحرب وقوعه کلمش، آلام حکومتنك نفوذ واقتداری دوچار زوال اولور اولماز زین موبالیتك اوغلی حامورابی بابلده اجرای حکومت ایتمکه باشلامشدر .

حامورابی حامورابی(قدرتلی رابی) جنوب طرفلرده‌کی شهرلرك استقلالنه نهایت ویره‌رك کلدانیه‌یی کاملاً (بابل)ك نفوذی آلتنه طوپلامشدر . نفوذ واقتدارینی تأمین ایدر ایتمز صلح ومسالمت ایشلریله مشغول اولمش ، اجدادی طرفندن یاپیلان قانونلری بر یره طوپلایه‌رق بیوك بر مجله وجوده کتیرمشدر . حامورابی اسکی قناللری برربر تعمیر ایتدیرمش ، (دجله) و (فرات) مجرالرینی دوزەلتمش، اجدادینك یاپدقلری آبده‌لری تعمیر ایتمشدر. (بابل) شهری پك زیاده وسعت پیدا ایدرك (سومیر) و (آقاد) حوالیسنك پایتختی اولمشدر . ایشته بو اثناده سومریلر اقوام سامیه ایله کیتدکجه اختلاط ایتمشلر ، سومر لسانی یاواش یاواش اونودلمغه باشلامشدر .

بریتیش موزه ئومده بولونان حکمداران اسامیسندن آکلاشلدیغنه کوره حامورابی قبل المیلاد ۱۹۲۳ سنه‌سندن ۱۸۶۸ سنه‌سنه‌قدر اجرای‌حکومت ایتمش ، وفاتنده خلفلری حامورابینك آثارو افعالنی دوام ایتدیرمشلر ، فقط آز بر زمان صوکره بو سلاله‌نك یرینه دیکر بر سلاله قائم اولمشدر . یکی سلاله‌نك ایلك حکمداری ایلومایلو ۱۸۱٤ سنه‌سنه قدر حکومت سورمش، بونكده نفوذی دجله نهرینك شرق طرفلرنده اقامت ایدن قصیلر طرفندن محو ایدلمشدر . قصیلر بابلیلری مغلوب ایدر ایتمز انلرك عادات واحوالنی ، واك زیاده‌ده دینلرینی قبول ایلمشلردر . آرتق او دوردن اعتباراً کلدانیلر نارام زینك ، حامورابینك ضبط ایلدکلری یرلری برر برر غائب ایلمشلردر . بو صره‌ده شمالده ، او زمانه قدر

مجهول بر حالده قالان بر حكومت ايله بر شهر ظهور ايتمكه باشلامشـدر . بو حكومت آثور حكومتى، بو شهرده (ألآسار ، قلعة الشرقا) ايدى. آثوريلر جنوبه طوغرو ايلريليه‌رك قصيلرى مغلوب ايتمكه باشـلادقلرى تاريخدن اعتباراً عناصر سامیه‌نك نفوذى آرتمش ، او زمان كلدانيه اهاليسى آثوريلرله مناسباتده بولونمغه باشلامشلردر. كلدانيلرك بوندن صوكره‌كى وقايع تاريخيه‌سى صره‌سى كلدكجه آثوريلرله برابر ذكر ايديله‌جكدر .

ایکنجی فصل

آثوریلرك تأسسی

(قبل‌المیلاد ۱۸۳۰ - ۸۹۰)

آثوریه

ألده موجود خطوط میخیه‌دن آکلاشلدیغنه کوره آثوریه مملکتی (بغداد) دن (دجله) نهرینك منبعنه طوغرو اون کونلك مسافه امتدادنده بر اراضیدن عبارتدی. بورایه (آثور مملکتی)، اسکی جغرافیون ایسه (آثوریه) دیرلردی. دها صوکره بومملکت برقات دها توسع ایتمش، بتون الجزیره، کردستان وسوریه طرفلری آثوریه ممالکنه داخل اولمشدی. اصل آثوریه‌نك حدودی شمالاً ارمنستان و (زاغروس) طاغلری، جنوب شرقیدن (زاب سفلی)، غربدن (دجله) ایله محاط ایدی. آثوریه نیم طاغلق، اووالق، فیض طبیعتدن صوك درجه مستفید بر مملکتدی. (دجله) نهرینك قوللری هر طرفی اسقا ایدر، ارمنستان طاغلرنده أریین قارلر بتون اراضی‌یی اروا ایلردی. اراضی غایت محصولدار اولدیغندن خرما، بادم، ألما آغاجلریله هردرلو حبوبات یتشدیرردی. طاغلق یرلرده اوزوم، اووالق محللرده نار، انجیر، زیتون، جویز آغاجلری نشوونما بولور، طاغلرك محتشم یاماجلرنده، یوکسك صرتلرنده، چنارلرك لطیف سایه‌لری آلتنده بارکیر، قوزی وکچی سورولرینك اوتلادقلری کورولوردی.

کلدانیلرك ایلك دفعه اولمق اوزره تشکیل ایلدکلری شهر، دجله‌نك صاغ ساحلنده، (زاب‌علیا) دن آلتمش درت کیلومتره مسافه‌ده ایدی. بوشهره (معبود)

آثور شهری)، دها صوکره‌لر ساده‌جه (آثور) دنیلمش، بواسم بالاخره بتون مملکته تشمیل ایدلمشدی. (آثور)، آثوریه حکمدارلرینك الك اسکی مقری وایلك پایتختی ایدی. بوشهر آثور ناصرپال زماننده هرنه‌قدر اسکی اهمیتنی ضایع ایتمش ایسه‌ده نینوانك سقوطندن صوکره ینه باقی قالابیلمشدی. الیوم (آثور) ك بولوندیغی محله (قلعة الشرقا) دیرلر. آثوردن صوکره حائز اهمیت شهرلردن بری و بلکه برنجیسی (نینوا، نینا، نمرود) شهری ایدی. نینوا شهری دجله نهرینك سیروسفائنه مساعد برنقطه‌سنده بنااولنمشدی. اثورحکمدارلرندن بری معبوده (ایستار) نامنه بورایه برمعبد، دیکر برحکمدارده بیوك برسرای انشا ایتدیرمشدی. آرتق اوندن صوکره (نینوا) شهری یاواش یاواش آثوریه‌نك پایتختی اولمش، حکمدارلر (آثور)ی براقه‌رق هپ (نینوا)یی ترجیح ایتمشلردی. (نینوا) شهری بودرجه اعتبار بولدقدن صوکره داخلنه واطرافنه سرایلر انشا ایدلمش، یدنجی عصرده ایسه سناخریب طرفندن برقات دها اعمار اولونمشدی. سناخریب، شهرك اطرافنه غایت جسیم خندقلی برسور انشا ایتدیرمشدی. بوسورك اشغال ایلدیکی محیط یکرمی فرسخ امتدادنده ایدی. بر چوق محله‌لر، حتی ترلالر بیله سورك داخلنده قالیوردی. دیوارك قالینلغی ۱۴، یوکسکلکی ۵۰ متره ایدی. حکمدارك دجله ساحلنده‌کی سرایی صولرك جریانیله خراب اولدیغی ایچون سناخریب نهرك مجراسنی دکیشدیرمش، سرایی ییقدیرمش، یرینه دها بیوك برسرای انشا ایتدیرمشدی. بوسرایك دیرکلری سدره، سانتال، آبانوس و فیستق آغاجلرندن ایدی. دیوارلر قبارتمه و یازیلرله مزین ایدی. سرایك اطرافنده مازغاللی بر سپرایله مستحکم قبولر واردی. بتون سرای ایکی هکتاردن زیاده بر مسافه اشغال ایدییوردی. سناخریب سرایك یاننه مرمردن جسیم بربنا انشا ایتدیرمشدی؛ بوبنانك دیرکلری سدره آغاجندن ایدی. قبوسنك اوکنده غایت جسیم آرسلان وبوغا هیکللری بولونور، بورایه (ویرکی خزینه‌سی) دیرلردی. اقوام مغلوبه‌دن آلنان آلتونلر، کوشلر، غنیمتلر هپ بورایه ادخار اولونوردی. دجله نهری اکثریا شهره قدر فیضان ایدردی. سناخریب فیضانك تخریباتنی آزالتمق ایچون طوغله‌دن، قورقوللقلی جسیم ریختملر انشا ایتدرمشدی. شهرك أولری غیر منتظم اولدیغندن سناخریب بتون سوقاقلری تنظیم ایتدرمش، (نینوا) چشمه‌لرینه صوکتیرمك، اطراف و جواری اسقا ایتمك ایچون شهره قناللر

واسطه‌سیله صولر کتیرلمش، (نینوا) جواری بغدادی وآربه تارلالری ، باغلر وبوستانلرله طولمشدی . نینوا غایت مهم بر مرکز تجارت ایدی. جوار مملکتلرك بتون محصولاتی دجله‌دن قایقلرله ، طاغلردن کاروانلرله هپ بورایه کتیریلیردی . آثوریه‌نك دیکر شهرلری‌ده (أربیل)، (تاربیز، شریف‌خان)، شهرلرندن عبارتدی. آثوریلرك جسیم اردولرله پك چوق یرلر ضبط ایلدکلری نظر دقته آلنیرسه مملکتك نفوسی اوزمانلر پك زیاده اولدیغی آکلاشیلیر.

آثوریلرده کلدانیلر کبی اقوام سامیه‌دن ایدی. آثوری لسانی ایله عبرانی ، آرامی وعرب لسانی بیننده پك زیاده مشابهت واردی . آثوریلرك تشکلات بدنیه‌لری‌ده اقوام سامیه‌دن اولدقلرینه دلیل اولابیلیر. اسکی آثوریلر ایری یاری ، قوی البنیه ، کنیش اوموزلی ایدی . بونلر کلدانیلردن بورایه کلوب مستملکه تشکیل ایدنلرك احفادی ایدی . یازیلری کلدانیه یازیسنك همان عینی ایدی . آثوریلرك کلدانیلردن برفرقلری وارسه اوده کلدانیلرك خلقةً مسالمت‌پرور، آثوریلرك ایسه جنکاور بر قوم اولمالری ایدی . آثوریلر ، مملکتلرینی توسیع ایچون قومشولریله دائما حرب ایدرلر، آوجیلغه پك زیاده مراق ایلرلردی .

نینوس وسه‌میرامیس آثورك تاریخ قدیمنه دائر برچوق روایتلر واردر؛ فقط بو روایتلر تاریخجه هیچ بر قیمتی حائز دکلدر. بونلردن بری‌ده نینوس وسه‌میرامیس افسانه‌سیدر.

هه‌رودوتك روایتنه کوره بەلوسك اوغلی نینوس، آثوریه‌نك ایلك حکمداری ایدی . نینوس بیوك بر ایمپراطورلق فتح ایتمك ارزوسنه قاپیلارق غایت دینج وتوانا عسکرلردن مرکب بر اردو تشکیل ایتمش ، بو اردو ایله سفره مباشرت ایلمشدی. نینوس اولا کلدانیه‌یی زیر انقیاده آلمش ، کلدانیه حکمداری ایله اولادلرینی اسیر ایدرك تلف ایلمشدر . بعده ارمنستانی تسخیر ایدرك حکمدارینی تحت تابعیتنه آلمشدر . نینوس دها صوکره مدیا قرالنی مغلوب واسیر ایدرك اعدام ایتدیرمشدر . بو حربلر تمام اون‌یدی سنه دوام ایتمش ، بومدت ظرفنده نینوس هندستانه‌قدر بتون آسیایی تسخیر ایلمشدر. نینوس بوفتوحاتدن‌صوکره دنیانك تکمیل شهرلرینه فائق بر شهر بنا ایتدیرمك ایسته‌مش و (نینوا) شهرینی تأسیس ایتمشدر . فقط (باختریان،بلخ) حوالیسنده‌کی‌اقوام نینوسه قارشی‌طوردقلری ایچون نینوس برملیون یدی یوز بیك پیاده ، ایکی یوز بیك سواری واون بیك‌ده اوراقله مجهز جنك آرابه‌سندن مرکب بر اردو ایله سفر ایتمش ، ایشته سه‌میرامیس ایله بو سفر اثناسنده معارفه پیدا ایلمشدر .

سه‌میرامیس سوریه‌ده (آسقالون) شهرنده عبادت ایدیلن بر معبوده‌نك قیزی‌ایدی . روایته کوره بومعبوده قادین باشلی وبالق وجودلی ایدی. والده‌سی، سه‌میرامیسی دنیایه کتیردکدن صوکره انی قایالر ایچنه براقمش ، سه‌میرامیس او جوارده بووا یاپان کوکرجینلر طرفندن بو بولمشدی . کوکرجینلر سه‌میرامیسی قانادلریله اورته‌رك ایصیتیرلر ، آغیللردن غاغالرینه سود آلوب کتیررلر ، دامله دامله دوداقلرینه آقیتیرلردی. دها صوکره پنیر وسائره‌ده آشیره‌رق کتیرمشلردی . فقط بر کون چوبانلر بونك فرقنه وارمشلر ، کوکرجینلرك ایزنی تعقیب ایتمشلر ، کوکرجینلرك غایت دلبر بر قیزك یانه کیتدکلری کورمشلردر. بعده قیزی آلوب نینوسك املاك ناظرینه کتیرمشلر . ناظر بو قیزی اولادلغه قبول ایتمش ، آدنی‌ده سوریه

آثوریلرده هدیه تقدیمی

لساننده کوکرجین معناسنه اولمق اوزره سه‌میرامیس قویمشدی . سه‌میرامیس بویودیکی زمان والیلردن برینه وارمش ، نینوسك (باختریان) اقوامنه قارشی سوق ایلدیکی اردویه زوجی ایله برابر التحاق ایلمشدی . بو مدهش حربده، دشمن حکمدارینك التجا ایلدیکی شهرلردن بری محاصره ایدیلیور ، فقط شهر مقاومت ایلیورمش . ایشته بو صره‌ده سه‌میرامیس بر جنکاور قیافتنه کیرمش ، سورلردن آتلامش ، نینوسك عسکرینی شهره صوقمغه موفق اولمشدر . نینوس ، سه‌میرامیسك جسارت وملاحتنه حیران اولدیغی ایچون انی زوجنك ألندن آلوب کندیسنه نکاح ایتمش ، زوجی‌ده مأیوسیتندن انتحار ایلمشدر . براز صوکره نینوس‌ده وفات ایدرك (نینوا)‌ده بیك متره ارتفاعنده بر اهرامك آلتنه دفن اولونمشدر . نینوسدن صوکره سه‌میرامیس حکمدار اولمشدر . سه‌میرامیس (فرات)‌ك قسم سفلاسنده، (نینوا)‌دن دها بیوك بر پایتخت انشا ایتدرمشدر . بو پایتخت ، (بابل) شهریدر . سه‌میرامیس بابلك اطرافنه یتمش کیلومتره محیطنده ، اوزرندن یان یانه آلتی آرابه کچه‌جك قدر کنیش بر دیوار ایله فرات نهرینه سدلر انشاوجسیم بر‌ده‌معبد بنا ایتدیرمشدر. دهاصوکره بتون ایمپراطورلغنی طولاشمش، یوللر وشهرلر انشا ایتدیرمش ، طاغلر آره‌سنده کچیدلر آچدیرمش ، وفات ایدن جنراللری

ایچون مزارلر یاپدیرمشدر. دهاصوکره مصره کیتمش، آمون کاهننده استفساراتده بولونمش، کاهن سه‌میرامیسه معجزه‌کارانه بر صورتده غائب اولاجغنی وکندیسنه بر معبود نظریله باقیلاجغنی سویله‌مشدر.

سه‌میرامیس حبشستانی آلمش، بیوك بر فاتح شرفنه نائل اولمق ایچون هندستانه سفر ایتمش، (سند) نهرینه‌قدر کلمش، فقط هند حکمداری فیللری سایه‌سنده غالب کلیرکلمز سه‌میرامیس مغلوباً عودت ایلمشدر. آرتق اوندن صوکره حکومتندن طیشاری چیقمیه‌رق آبده‌لر انشا ایتمشدر. روایته کوره سه‌میرامیس (آرال) کولی جوارنده‌کی بوزقیرلره بر کتابه وضع ایتدیرمش، بو کتابه‌نك اوزرینه: «طبیعت بنی قادین قیافتنده یاراتدی؛ فقط افعالمله اك جسور ارککلردن هیچ فرقم اولمادیغنی اثبات ایتدم.» دییه یازدیرمشدر. سه‌میرامیس، اوغلی نینیاسك کندینی تختدن ایندیرمکه چالیشدیغنی سزمش، اوغلنی مجازات ایتمکدنسه تختدن فراغتی اولی کوره‌رك یرینه اوغلنی کچیرمش، کندی‌ده کوکرجین قیافتنه کیره‌رك اوچوب کیتمشدر.

بو نینوس وسه‌میرامیس حکایه‌سنی هر قوم باشقه باشقه شکللره صوقمشدر. حقیقت حالده ایسه نینوس ایله سه‌میرامیسك بشریتله هیچ علاقه‌لری یوقدر. بونلر (نینیپ) و (ایستار) نامنده‌کی معبودلردر. دهاطوغروسی آثوریلرك (هرکولی) ی ایله (وه‌نوس) یدر. بونلر حقنده‌کی افسانه‌لر ایران حکمدارلری زماننده طبیب کیته‌زیاس طرفندن جمع ایدلمش، بواشخاص مخیله برر شخص تاریخی شکلنده کوسترلمشدر.

ایلك حکمدارلر آثوریه‌ده اجرا اولونان حفریات اثناسنده اَلده ایدیلن کتابه‌لر آثوریه تاریخنی بسبتون باشقه برطرزده تنویر ایلمکده‌در. بوکتابه‌لردن آکلاشلدیغنه کوره آثوریه حکومتی قبل‌المیلاد ٢٠٠٠ سنه‌لرینه طوغرو تأسس ایتمشدر. الیوم کتابه‌سی اَلده ایدیلن اك اسکی آثور حکمداری یعنی پاده‌شیسی برنجی شمس رمان (کونشم معبود رمان) در. شمس رمانك یازدیرمش اولدیغی کتابه‌یه نظراً پدرینك اسمی (بلقاب قاپو) اولدیغی وبناءً علیه آثوریه‌ده ایلك اول بلقاب قاپونك حکومت سوردیکی استدلال اولونابیلیر. دها صوکره ایکنجی شمس رمان حکومت سورمش، قبل‌المیلاد ١٥٧٠ سنه‌لرینه طوغرو (زنکره) و (آثور) پرنسلری اوچنجی طوتموزیس ایله مناسبات دوستانه‌ده بولونمشلردر. آثوریه حکمدارلرینه قبل‌المیلاد ١٥٠٠ تاریخندن اعتباراً (حکمدار) عنوانی ویرلمشدر، بونلردن ایلك اوکجه حکمدار عنوانی آلان (آثور بل نیشه‌شو) در. مشارالیه، قصی حکمداری ایله برمعاهده عقد ایتمشدرکه، کلدانیلر و قصیلر ایله آثوریلر بیننده

آثور حکمداری و وزیر اعظمی

عقد اولونان ایلك معاهده وایلك مناسبت ایشته بونکله باشلامشدر. حتی بومناسبت
بالاخره صمیمی برصورتده دوام ایدرك کلدانیه‌نك آثوریلر نفوذی آلتنه کیرمسنه

سبب اولمشدر . آثور حکمدارلرندن آثور بەلیث بابل حکمدارلریله مناسبات صهریەده بولونمش، برمدت صوکره بابلك قصی جنکاورلری طرفندن دوچار تعرض اولدیغنی کورنجه بومناسبتدن بالاستفاده بابل امورینه مداخله ایتمشدر . ایشته ایلك مداخله بوصورتله باشلامش، آثوربەلیثك اوغلی بەل نیراری‌ایسه بابلیلرك ضررینه اولمق اوزره آثوریەنك حدودینی توسیعه موفق اولمشدر. دها صوکره آثور تختنه جلوس ایدن پودی ایلو ایله برنجی آمون نیراری زماننده آثوریه دولتی توسیع

معبودبالغك قنادلی بوغایی تعقیب ایتمسی

حدود وتزیید عمران جهتیله بیوك برترقی کوسترمش، فقط الك بیوك فتوحات رمان نیرارینك اوغلی سلمانصر زماننده باشلامشدر.

سلمانصر آرامیلره قارشی برچوق سفرلر اجرا ایتمش ، دیاربکر جوارنده مستملکەلر تأسیس ایلشدر. دها صوکره بابله طوغرو آقینلر اجرا ایدرك آثوریه حکومتنك مرکز ثقلتنی شماله طوغرو نقله موفق اولمشدر. سلمانصر، (نینوا) نك جنوبندەکی (کلك) شهرینی بنا ایتمش، (نینوا) شهری سیاست نقطهٔ نظرندن بیوك براهمیت کسب ایلشدر. سلمانصردن صوکره حکمدار اولان اوغلی توغلاتی نیندار

بابل حكمدارلرى اوزرينه فوق‌العاده اعمال نفوذ ايتمكه باشلامشدر. حتى كنديسنه مخصوص بر مهر قازديره‌رق اوزرينه: «كيم بنم يازيمى واسممى سيلرسه، معبود آثور ايله رمان‌ده انك اسمنى ومملكتنى اورته‌دن قالديرسين!» ديبه يازديرمشدر. بالآخره بابليلر آثوريه‌نك مركزينه قدر دخوله موفق اولارق بومهرى الده ايتمشلردر.

آثور حكمدارى سناخريب (٧٠٤ - ٦٨١) بابلى ضبط ايتديكى زمان بومهرى الده ايتمش، بو مهره دائر شو سوزلرى يازديرمشدر: «بو مهر آثوريه‌دن آقاد مملكتنه غنيمت اوله‌رق كتيرلمشدى. بن، آثوريه حكمدارى سناخريب. ٦٠٠ سنه صوكره بابل‌شهرينى ضبط ايتديكم زمان بونى بابل خزينه‌سندن آلدم.»

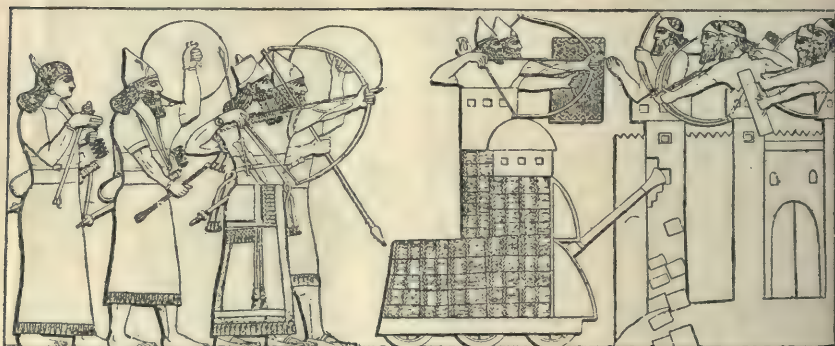
توغلاتى نيندار زماننده آثوريه حكومتى مرحلهٔ ترقياتى اوزرنده برمدت توقف ايتمش، بابل حكومتى استقلالنى تماماً محافظه ايلشدر. بو صره‌ده بابلده ايربامردوق، ساغاساليتياس، رمان الدين آخى آثوريلره قارشى مهم مظفريتلر احراز ايلشلردر. حتى آثوريه حكمدارى نيندارپاليس‌حارا، بابليلر طرفندن محاصره آلتنه آلنمش واغر بروبركى ويره‌رك تخليص كريبانه موفق اولمشدر. يرينه كچن اوغلى برنجى آثوردان (١١٨٥ - ١١٥٠) زماننده آثوريه حكومتى بر درجه‌يه قدر كسب قوت ايتمكه، بابل حكومتى ايسه تدريجاً دوچار ضعف اولمغه باشلامشدر. بوصره‌ده آثوريلر ايله بابليلر ارەسنده اوفاق تفك محاربه‌لر وقوعه كلمش ايسه‌ده آثوريلرك دور فتوحاتى برنجى تيغلات فلاصر (١١١٥ - ١١٠٠) زماننده بدأ ايلشدر.

برنجى تيغلات فلاصر

برنجى تيغلات فلاصر زماننده آثوريه متين وطوپلو بر حكومت تشكيل ايديـوردى. آثوريلرك حركات استيلا كارانه‌سنه قارشى بابليلردن باشقه بر مانع موجود دكلدى. اطرافده‌كى قومشـولرك برچوغى ارتباطسز، غيرمنتظم، اداره‌سز برر قبيله‌حالنده بولنيوردى. آثوريلر ايچون بونلرى برر برر تپه‌له‌مك هرزمان ممكندى. انك ايچون آثوريه حدودى دجله‌نك وادئ علياسى ايله الجزيره‌يه طوغرو توسع ايتمش، برنجى تيغلات فلاصر بوحدودى برقات دها توسيع ايلشدر.

تيغلات فلاصر حكمدار اولديغى صره‌لرده ايدى‌كه (مازيبوس) طاغى جوارينه يرلشن موسقايا قبائلى (قارغاميش، جرابلس)ك جنوبنده‌كى (قوموغ، قوموژه‌ن) طرفلرينه بش قرال قومانده‌سنده هجوم ايتمشلردى. بو قبيله‌لر وقتيله آثوره تابع اولدقلرى

حالده آلتمش سنه اول عصیان ایتمشلر، اواندن اعتباراً مستقل یاشامغه باشلامشلردی. تیغلات فلاصر بو تعرضی خبر آلیر آلماز درحال مقابله‌یه شتاب ایلمشدر. تیغلات‌فلاصر بو محاربه‌ده احراز ایلدیکی مظفریتی تصویر ایدرکن دییورکه: «طاغلرك دره‌لرینی تپه‌لرینی انلرك لاشه‌لریله طولدیردم. قفالرینی کسدم؛ انلرله شهرلرینك دیوارلرینی دوناتدم. اسیرلر، غنیمتلر، لایعد خزینه‌لر آلدم. تحت حاکمیتمه دخالت ایدن آلتی بیك کشی آیاقلریمه دوشدیلر؛ انلری عفو ایتدم.» تیغلات فلاصر بو مظفریت اوزرینه (قوموژه‌ن) طرفلرینی ضبط ایتمش، دجله نهرینی مروراید‌رك ایالتك مرکزاداره‌سی اولان (سیریری) شهرینی یغما ایلمشدر. بو موفقیاتی مشارالیه شو صورتله حکایه

آثوریلرك قوچ باشی ایله بر استحکامی ضبط ایتملری

ایدییور: «ضربهٔ سلاحمدن قورقان، تعرض مدهشمه قارشی طیانامیان عسکرلرك قسم متباقیسی جانلرینی قورتارمق ایچون طاغ تپه‌لرینه، یوکسك صرتلره، اورمان آلانلرینه، طاغلرك طولاشیق دره‌لرینه، حاصلی انسان آیاغی دکمیه‌جك یرلره قاچشمشلردی. بونلری قووالادم. بتمله چارپیشدیلر. هپسنی قاچیرتدم. محاربلرینك صفلری اوزرندن، طاغ وادیلرندن بر فورتنه کبی کچدم... بتون (قوموغ) ایالتنی ضبط ایتدم. انی‌ده حدود حکومتمه الحاق ایلدم. چونکه بن حکمدار ذی اقتدار، ماحیٔ اشرار، دشمن طابورلرینی محو ایدن تیغلات فلاصرم!»

تیغلات فلاصر (قوموژه‌ن)نی ضبط ایتدکدن صوکره جوار قبائلی‌ده زیر انقیاده آلمق ایسته‌مشدر. بر سنه صوکره معیتی عسکرلرندن برقسمی زاب علیا نهرینی کچه‌رك کردستان ایچلرینه موفقیتلی آقینلر اجرا ایدرکن تیغلات فلاصرده

آثوریلرك هرکولی (نین و نینیب)
(لوور موزه‌سنده)

(ارمنستان) ایچلرینه طوغرو کیرمش، (قوره‌کیه) و (قاریا) شهرلرینی یاقمش ، شمال و شرق طرفلرده تأمین سکونه موفق اولور اولماز شمال شرقی‌یه طوغرو یورومش ، (نایری) یعنی (ارمنستان حوالیسی)نه داخل اولمشدر. بو اثناده فرات نهرینك شرق طرفنده‌کی قبیله‌لر هیچ بر مقاومت کوسترمه‌مشلر ایسه‌ده نهرك دیکر ساحلنده اراضی‌یی خطوه خطوه قازانمغه مجبوریت حاصل اولمشدر. (نایری) حکمدارلرندن یکرمی اوچ کشی معیتلری افرادینی طوپلامشلر ، بحر سفید ساحلنده‌کی اقوامی‌ده دعوت ایدرك آثوریلره مقابله ایتمکه باشلامشلردر . فقط تیغلات فلاصر بونلری‌ده مغلوب ایتمش، شهرلرینی یاقمش، اولادلرینی رهن

آلمش، بوموفقيت دها پارلاق مظفريتلره مقدمه تشكيل ايلمشدر . بر سنه صوكره (آثور)دن تكرار چيقمش ، آثوره تابع اولمق ايستهمين (آرام) مملكتنه تعرض ايتمش ، (كابور)دن اعتباراً فرات نهری ساحلنی تعقيب ايتمش، (قارغاميش)ه قدر نه يه تصادف ايتديسه جمله سنی سيلوب سپوره رك نهايت هيتيتلرك مملكتنه داخل اولمشدر.

اوچنجی رامسه س زماننده دكز قبائلنك تعرضندن صوكره هيتيتلر سوريه ايله آسيای صغرايه آيرلمشلر ، (قارغاميش) اطرافنده ضعيف بر حكومت حالنه كلمشلردی . اورونت واديسی ايله (ناهارانا) صحرالرنده اون ايكی قدر اوفاق تفك حكومتلر توره مش ، فقط هيچ بری ده اثر حيات كوستره مه مشدی . تيغلات فلاصر ، مصرليلر اداره سنه هنوز كيرمش اولان بو حواليه داخل اولور اولماز بونلری برر برر ضبط ايتمكده كوجلك چكمه مشدر. لبنان طاغلرينی كچمش، جنوبه طوغرو ايلريله مش، مصر فرعونلرينی قورقوتمش ، بونلر تيغلات فلاصره هديه مقامنده تمساح وصو آيغيرلری كوندرمشلردر . دجله سواحلنده يتشمه ين بو حيوانلر آثوريلرك فوق العاده حيرتنی موجب اولمشدر .

تيغلات فلاصرك بومديد سفرلری آثوريلرك طبايعنی پك صريح بر صورتده اثبات ايده بيلير. تيغلات فلاصر يورولمق بيلمز بر قوماندان ايدی. برچوق سفرلری بالذات اداره ايدر، دشمنلرينی پريشان ايلر، مسافه نك اوزاقلغنی ، موانعك كثرتنی نظر اعتباره آلميه رق حكومتنك براوجندن اوبر اوجنه قدر كيدردی. آوه پك زياده مراقی اولديغی ايچون حيوانات وحشيه آوينه چيقاردی. تيغلات فلاصر بر چوق معبدلر انشا ايتديرمش، (نايری) مظفريتندن صوكره دجله نهری منبعلرندن بری جوارينه بر ستون ظفر ركز ايتديره رك اوزرينه (نايری)نك صورت ضبطنی ياز-ديرمشدر. تيغلات فلاصر زماننده (بابل)، (اوپيس) طرفلری آلنمش ، فقط براز صوكره بابل حكمداری، مردوق الدين آخی آثوريلری طرد ايده رك آثوريه يه كيرمش، (هه قالی) شهرينی ضبط ايلمش، بوراده كی معبود هيكللرينی بابله كتيرمشدر. تيغلات فلاصرك اوغلی آثور به ل قالا بوفلاكتی تعمير ايدرك (بغداد)ی ضبط، بابل جوارينی يغما وبابل حكمداری ايله مصالحه عقد ايلمش ايسه ده خلفلرندن ايكنجی آثور ناصرپال (قارغاميش) جوارنده هيتيتلره مغلوب اولارق بيوك پدرينك فتوحاتنی كاملاً الدن چيقارمش، او آندن اعتباراً ده سوريه حواليسی آثوريلرك الندن چيقمشدر .

اوچنجی فصل

آثورك اقبال وزوالی

(قبل المیلاد ۷۷۵ - ۶۰۶)

اوچنجی آثور ناصرپال ایکنجی آثور ناصرپالك انهزامندن صوکره‌کی سنه‌لر آثوریه ایچون بر دور ذلت تشکیل ایتمشدی. بو دور اثناسنده برنجی تیغلات فلاصرك سوریه‌ده ضبط ایلدیکی یرلر کاملاً آلدن چیقمش، بابل آثوریلرك تحکمندن قورتولمش، الجزیره حوالیسی کاملاً (نینوا)دن آیرلمشدی. او زمانلر آثوریلرك الٔنده بر شی قالدیسه اوده پایتختلری ایله جوار نواحیدن عبارتدی. ایکنجی آثور ناصرپالدن صوکره کلن ایرباداد، ایکنجی آثوری دیناکه، ایکنجی تیغلات فلاصر، ایکنجی آثوردان، ایکنجی آدادنیراری کبی حکمدارلر آثورك سوابق اقبالنی تأسیس ایچون پك چوق چالیشمشلر، بابلیلره قارشی احراز ایلدکلری مظفریتلرله خارجاً حدودی توسیعه موفق اولدقلری کبی داخلاً‌ده قناللر آچمشلر، سدلر تحکیم ایتمشلردی. خصوصیله آداد نیرارینك اوغلی ایکنجی توغولتی نیپ، اجدادینك اسفار قهارانه‌سنه ینه دوام ایتمکه باشلامش، اوچنجی آثور ناصرپال زماننده ایسه اسکی دور فتوحاته تمامیله مباشرت ایدلمشدی.

آثور ناصرپال (۸۸۵ — ۸۶۰) تخته چیقار چیقماز کردستان ایله ارمنستان طرفلرینه سفر ایتمشدر. آثور ناصرپالك حرکتنی طویان (وان) و (رومیه) جوارنده‌کی قبائل طاغلره قاچشمشلر، آثور ناصرپال بونلری کمال شدتله تعقیب ایتمش، «طاغلری قانلرینه بویامش، متباقیسنی‌ده یرلره سرمشدر.» دها صوکره (رومیه) کولنك غرب طرفلرینه طوغرو حرکت ایدرك بو حوالیدن

آت ، قاطر ، صغیر ، قویون ، شراب ، تونج قابلر كبی بر چوق غنائم آلمش ، شهرلر ضبط ایتمشدر. (نیشتون) شهری اوكنده ٢١٠ كشی اسیر ایدرك هپسنكده باشلرینی كسدیرمش، بوكسیك باشلرله جسیم بر اهرام یاپدیرمشدر. بعده (سورو) شهرنده حال عصیانده بولونان قبائل اوزرینه یورومش ، بونلردن بر قسمنك باشلرینی كسدیره‌رك دیوارلره دیزدیرمش ، بر قسمنی دیری دیری دیوارلره كومدیرمش ، كسیلن باشلردن تاجلر ، چلنكلر یاپدیرمشدر . آثور اردوسی بو موفقیتلردن صوكره بر سوردو اسیرلر ، « اجرام سماویه كبی لایعد ولایحصا » غنائمله طولو آرابه‌لرله عودت ایتمشدر . آثور ناصرپال ، عودتنده سراینه جسیم بر هیكل ركز ایتدیرمشدر . آثور ناصرپال بو متاعب آلود سفردن صوكره تام استراحت ایده‌جكی بر زمانده (دجله) نهری جوارنده آثوریه والیلرندن هولایك عصیان ایتدیكنی خبر آلمش ، مومی‌الیهی تأدیب ایچون كمال سرعتله حركت ایدرك عصیان ایدن شهرك استحكاماتنی ضبط ایتمش، اسیرلردن كیمینك كوزلرینی چیقارتمش، كیمنك قولاقلرینی وبرونلرینی كسدیرمشدر. هولای دیری‌دیری قازیغه چاقلمشدر. شهر كاملاً تخریب ایدلدكدن صوكره یرینه آثور ناصرپالك هیكلنی حاوی جسیم بر اهرام بنا ایدلمشدر.

آثور ناصرپال حكومتنك ایكنجی سنه‌سی (زاغروس) طاغلری جوارنده‌كی قبائل ایله ، اوچنجی سنه‌سی ارمنستانه قارشی ، دردنجی سنه‌سی دجله‌نك قسم علیاسنه طوغرو سفرلر اجرا ایتمشدر. آثور ناصرپال بوسفرلر اثناسنده بر طاغ اوزرنده ایكی قاتلی استحكام ایله مدافعه اولونان بر شهری نه صورتله آلدیغنی شو وجه ایله تصویر ایدییور:

« معبودم آثورك عون وعنایتیله بو شهره هجوم ایتدم . ایكی كون قدر شرق طرفدن محاصره ایلدم . اوقلر، معبود رمانك یاغدیردیغی طولولر كبی شدتله دوشویوردی . نهایت عسكرلرم آق بابالر كبی شهرك اوزرینه آتیلدیلر. شهری ضبط ایتدیلر. سكز یوز كشی‌یی اولدیرتدم؛ باشلرینی كسدیردم . جسدلرندن بر اهرام وجوده كتیردم . یدی یوزینی چارمیخه كردیردم . شهری یغما وخراب ایتدم . »

آثور ناصرپال دیكر برشهرده‌ده ایكی یوز اسیرك بیلكلرینی كسدیرمشدر. آثور ناصرپال آثوریلرك ألدن چیقاردقلری یرلری كاملاً استرداد ایتمش ، فرات ودجله نهرلری اره‌سنده‌كی یرلرله دجله نهرینك شمال وشرق جهتندن وان ورومیه

کولنه قدر اولان اراضی کاملاً
آثوریلرك ألنه کچمشدر. آثور
ناصرپال حکومتنك طقوزنجی
سنه‌سی اجدادندن برنجی تیغلات
فلاصرك اثرینـه تبعیت ایدرك
(فرات) نهرینی کچمش، هیتیتلرك
مرکزی اولان (قارغامیش)
شهرینه یورومشـدر. اوزمانلر
هیتیتلر بر ملت حالنده یاشامیورلر،
اوفاق تفك بر طـاقم قبیله‌لردن
عبارت بولونیورلر، اوطوردقلری
اراضیده معادن پك چوق اولدیغی
جهتله فنیکه‌لیلرله معاملات تجاریه‌ده
بولونیورلردی. بونك ایچون هیتیت
پرنسلری آثوریلرك تعرضـنه
دوچار اولمق ایسته‌مه‌مشلر، قار-
غامیش حکمداری زانغارا شهرك
قپولرینی آچمش، آثوریلره پك
غالی ویرگیلر اعطا ایلمشـدر.
آثوریلر مقاومت گوردکلری شهر-
لری خراب ایتمشلر، دها صوکره
(لبنان) طاغلرینی کچه‌رك بحر
سفید ساحلنه واصل اولمشلردر.
آثور ناصرپال ساحل بحره کلیر
کلمز بو موفقیاتنـدن طولایی
معبودلره حمدوثنا ایتمش، سلاحلر-
نی چیقارمش، برای شکران

معبود نابونك هیکلی
(بریتیش موزه‌سنده‌در)

اوچنجی آثور ناصرپالك هیكلی
(بریتیش موزه ثومده‌در)

قربانلر تقدیم ایلمشدر . بو اثناده (صور) ، (صیدا) ، (جبل) ، (آرواد) برنسلری آثور ناصرپاله خراجگذار اولمشلردر . آثور ناصرپال عودتنده سوریه حوالیسنده بر چوق سدره وسروی آغاجلری كسدیره‌رك (ایستار) نامنه برمعبد انشاسی ایچون (كلك) شهرینه كوندرمشدر.

آثور ناصرپال بو سفرلردن صوكره هپ آثار مسالمت پرورانه ایله مشغول اولمشدر . حكومتنك اون سكزنجی سنه‌سی دیاربكر طرفلرینه طوغرو اوفاق بر سفر دها اجرا ایلمش ، فقط بتون بو سفرلرسنه‌سنده آثوریه حدودینی بالخاصه برقدن توسیعه، مملكتنك احوال دخلیه‌سنی اصلاحه غیرت ایتمشدر. آثور ناصرپال آثوریه‌نك اعمارینه‌ده چالیشمشدر. اول امرده (كلك) شهرینی ییقدیره‌رق یرینه غایت مكمل برشهر بنا و (نینیپ) معبدینك ننه ، دجله نهری ساحلنه‌ده نفیس ربا بر سرای انشا ایتدیرمشدر. حتی (كلك) شهری اودرجه ابار ایدلمشدركه كونشك غروبی اثناسنده سمای شرقینك

پارلاق رنكلری آلتنده اوزاقدن بر بلدهٔ اساطیری آندیرمغه باشلامشدر. آثور ناصرپال سراینه بر هیكل رکز ایتدرمش، بو هیكلك کوکسنه شو سطرلری یازدیرمشدر: «حكمدار اعظم، خاقان ذی‌اقتدار، شهنشاه سپهسالار، آثوریه حكمداری آثور ناصرپال. دجله ساحللرندن لبنانه قدر بتون اراضینك حاكمیدر. مشرقدن مغربه قدر بتون قره‌لری و دكزلری زیر تحكمنه آلمشدر.»

ایكنجی سلمانصر آثور ناصرپالدن صوكره یرینه اوغلی ایكنجی سلمانصر (٨٥٩ – ٨٢٥) گچمشدر. ایكنجی سلمانصر ٣٤ سنه حكومت ایتمش، مدت سلطنتنك ٢٦ سنه‌سنی اردولری باشنه گچه‌رك سفرلر اجراسیله مرار ایلشدر. حتی بتون اسلافینك خاطرهٔ اسلافده پایدار اولماسنی ارزو ایدرك ٣١ سنه‌لك وقایع تاریخیه‌یی حاوی اولمق اوزره قاره‌طاشدن جسیم بر ستون ظفر رکز ایتدیرمشدر. کرك بوقاره طاش اوزرنده و کرك (کلك) موقعنك بش ساعت شمال شرقیسنده بنا ایلدیکی (بالاواط) شهرینك تونج قپولرنده سلمانصرك بتون مظفریاتی رسملریله برابر حك ایدلمشدر. ایكنجی سلمانصر سلطنتنك ایلك سنه‌لرنده (نایری، ارمنستان) ممالكنه دخول ایدرك (وان کولی) جوارینه قدر کلمش، بوراده سلاحلرینی چیقاره‌رق قربانلر تقدیم ایتدکدن صوکره غرب طرفلری زیر اداره‌سنه آلمغه تشبث ایلمشدر. بوسفر اثناسنده (قارغامیش) پرنسلرینی ویرکی‌یه ربط ایتمش، فرات نهرینك قسم وسطیسنده‌كی دشمنلرینی كاملاً زیر انقیاده آلدقن صوکره (حلب، حلوان) شهرینی ضبط وجنوب طرفلره طوغرو حرکت ایلشده (حامات، حما) یه کلدیکی زمان سوریه جوارنده‌كی پرنسلرك ٦٥٠٠ جنكاو و ٤٠٠٠ جنك آرابه‌سندن مرکب برقوتله کندیسنه قارشی طوردیغنی کورونجه (اورنت) نهری جوارنده بویوك برمیدان محاربه‌سی اجرا ایتمش، بومحاربه‌ده متفقلرك كافه‌سنی مغلوب ایلشدر. فقط احراز مظفریت ایچون پك زیاده دوچار متاعب اولدیی جهتله (شام، داماسقوس)ی ضبط ایتمكه لزوم کورمیه‌رك فرات نهرینه طوغرو چكلمكی ترجیح ایلمشدر.

بو صره‌ده بابل حكمداری نابوبل‌الدین تختدن اینه‌رك یرینه مردوق شوم الدین گچمش، فقط برادری مردوق بلوزآتی ادعای سلطنته قیام ایلشدی. سلمانصر

بو فرصتدن استفاده ایدرك بابل امورینه مداخله ایتمش ، مردوق بلوزاتی‌یی « بر تلکی کبی قووغه قاچیردقدن » ، بابل وبورزیپا جوارینه قدر تعقیب ایلدکدن صوکره معبودلره حمد وثنا ایلشدر . سلمانصر ۸۵۰ ، ۸٤۹ ، ۸٤٦ سنه‌لرنده ۱۲۰۰۰۰ کشیلك بر قوتله سوریه‌نك وسط طرفلرینه طوغرو ایلریله‌مش ایسه‌ده بیوك بر مظفریته نائل اولامامشدر . یالکز بر سفرنده خزائیلی (لبنان) طاغلری جوارنده مغلوب وحوران جوارینه قدر فراره مجبور ایلشدر . سلمانصر بواثناده برچوق شهرلری احراق ایتدکدن صوکره (نهر الکلب)ه هیکلنی رکز ایتدیرمش ، بوراده (صور) و(صیدا) شهرلریله اسرائیلیه حکمداری یهویی ویرکی‌یه ربط ایلشدر. سلمانصر دهاصوکره‌کی سنه‌لر آثوریه حکومتنك حدودینی (طرسوس) و(مه‌لیته‌ن) جوارینه قدر توسیع ایتمشدر . حکومتنك غرب حدودنده بو موفقیاتی احراز ایلدیکی کبی شمال وشرق حدودلرنده‌ده پارلاق موفقیتلر اکتساب ایلشدر.

سلمانصر حکومتنك ایلك سنه‌لرنده (اورارتو) جوارینه سفر ایلشدی . بو سفر، آثوریلرك اورارتو قبائلی ایله ایلك مخاصمه‌سی ایدی. اوچ سنه صوکره سلمانصر بورایه تکرار تعرض ایتمش، اورارتو حکمداری آرامی‌یی مغلوب ایدرك مقر اداره‌سنی تخریب ایتمش، دهاصوکره فرات منبعلرینه‌قدر ایلریلیه‌رك ارمنستانك ایلك حکمدارلرندن سیدوری‌یه قارشی بر قوهٔ عسکریه سوق ایلمش ، فقط قطعی بر موفقیت احراز ایده‌مه‌مشدر . سلمانصر اردو قوماندانلقلریله امرار ایام ایلدیکی صره‌ده اوغلی آثور دانین پال پدری علیهنه قیام ایتمش ، (نینوا)، (أربیل) و(آثور) شهرلری آثور دانین‌پالی التزام ایتمشلرسه‌ده سلمانصر بوعصیانی باصدیرمغه چالیشمش، وفاتنده یرینه اوغلی دردنجی شمس‌رمان (۸۲٤ - ۸۱۲) جکمدار اولمشدر . شمس رمان (نایری) حوالیسنه تعرض‌ایدرك برچوق موفقیتلر احراز ایتمش ، بابلدن متعدد شهرلر آلدقدن صوکره ایلك دفعه اولارق آلاملرله محاربه ایتمشدر. دردنجی شمس رماندن صوکره حکمدار اولان اوچنجی رمان نیراری (۸۱۱ - ۷۸۳) مدیا حوالیسی ایله غرب طرفلره وسوریه ایچلرینه طوغرو سفرلراجرا ایدرك آثوریلرك نفوذینی بحراحمره قدر تشمیل ایلشدر . رمان نیراری زماننده ایسه ارمنستان قراللغی تأسس ایلمکه باشلامشدی . ساردوری طرفندن تأسیس اولونان بوحکومت کتدکجه توسع ایتمش، (وان) شهرینی مقر حکومت اتخاذ ایلشدی . رمان نیراری

ایله خلفی اوچنجی سلمانصر، ارمنستانك توسعنه میدان ویرمه‌مك ایچون وان طرفلرینه سفرلر اجرا ایتمشلر ایسه‌ده موفق اولامامشلر. سلمانصرك خلفی اوچنجی آثوردان (٧٧٣ - ٧٥٥) ارمنستانك توسعنه میدان ویرمه‌مکی اك مهم بر وظیفه عد ایلمشدر. فقط زماننده اختلالات داخلیه باش کوستردیکی ایچون مملکتدن خارجه

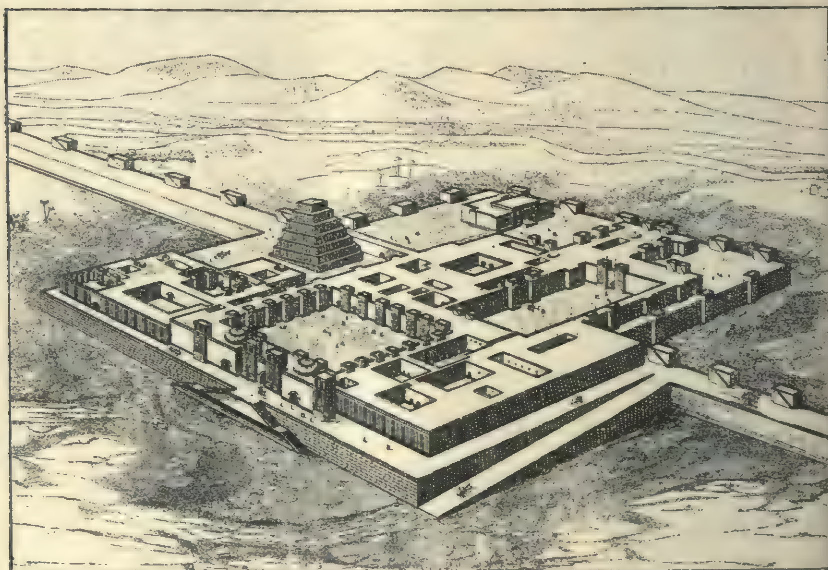

آثور حکمداری صارغون و خدمتکارلری

چیقامامش . یرینه کچن آثور نیراری (٧٥٥ - ٧٤٦) (کلك) ده وقوعه کلن بر اختلال نتیجه‌سنده تختدن ایندیریله‌رك یرینه اوچنجی تیغلات فلاصر (٧٤٥ - ٧٢٧) حکمدار اولمشدر.

اوچنجی تیغلات فلاصر آثوریه حکومتی، اوچنجی تیغلات فلاصر زماننده یکی بردور اقباله داخل اولمشدر . تیغلات فلاصر، سلطنتنك ایلك سنه‌لرنده ، بابله تعرض ایدن آرامی قبائلنی دفع وطرد ایچون بابل حکمداری نابونصره معاونت ایتمش، قبائل مذکوره‌یی زیر انقیاده آلدقدن صوکره

شرق وشمال طرفلره طوغرو ایلریله‌یه‌رك (زاغروس طاغی) جوارنده توسیع ممالکه موفق اولمشـدر. تیغلات فلاصرك الك بیوك موفقیتی ، (اورارتو) حوالیسـنك ضبطیدر. تیغلات فلاصر ارمنستان ایچلرینه داخل اولدیغی زمان ارمنستان حکمداری ایکنجی ساردوری کندیسنه تابع بر نسلرله اتفاق ایدرك تیغلات فلاصرك مهاجماتنه قارشی طورمق ایستەمش ایسەده کاملاً مغلوب اولمش، بتون شهرلری یغما وتخریب

آثور حکمداری صارغونك خرس آباده‌کی سرایی

ایدلمشدر. تیغلات فلاصر بوموفقیت اوزرینه دشمن ممالکنك قلبکاهنه قدر داخل اولمش ، آثوریه‌نك بو متین دشمنلرینی بو صورتله اورته‌دن قالدیرلمشـدر. تیغلات فلاصر ارمنستانه قارشی اجرا ایلدیکی کبی ایکی سفر اره‌سنده سوریه ومدیا ایچلرینه‌ده سـفرلر ایدرك (قارغامیش) حکمدارینی زیر اداره‌سـنه آلمش ، (آرپاد) شهرینك سنه‌لرجه دوام ایدن مقاومتنی ثبات عزمپرورانه‌سی سایه‌سنده کسر ایلدکدن صوکره آثوریه نفوذینی (لبنان) طاغلرینه قدر تشمیل ایلمشدر. تیغلات فلاصر (حما) حکومتندن بر چوق یرلر الارق قسم اعظمی آرامیلردن عبارت اولان ۳۰۰۰۰ اسیری ارمنستان طرفلرینه یرلشدیرمشدر. تیغلات فلاصر بومظفریات متتابعه‌دن سرمست اولوب دها ایلری‌یه آتیلمش ، (اورونت) حوالیسـنی کاملاً آثوریه حکومتنه

الحاق ايلمشدر . تيغلات فلاصر (شام) حكمدارى رەزون ، اسرائيليه حكمدارى مناهەم ، (صور) حكمدارى هيرام ، جبل حكمدارى زبيـدبيل ، حما حكمدارى أنيەلى ويركى‌يە ربط ايلدكدن صـوكره كيليكيا و قاپادوقيا پرنسلرى‌نى‌ده زير انقياده آلمغه موفق اولمشدر .

بوصره‌ده سوريه پرنسلرى آره‌سنده وقوعه كلن اتحادسزلقلر تكرار باش كوسترمش ، تيغلات فلاصر بوعلائم ضعفدن استفاده ايدرك سوريه‌يه يورومش ، شهرلرى يغما ، اهاليسى اسير ايتمش ، ايلك صدمهٔ موفقيتك تأثيرينه تابع اولان آثوريه اردوسى فلسطين ، غزه ، آسقالون طرفلرينه طوغرو ايلريليه‌رك بوحواليده بر چوق عرب قبائلنى مغلوب ايلمشدر . تيغلات فلاصر (مصر) حدودنده توقف ايتمشدر . عودتنده يهوديه مملكتنى آثوريه‌يه تابع قيلمش ، (شام) ى ضبطه موفق اولديغى كبى (صور) شهرندن‌ده ١٥٠ تالان آلتون ويركى آلمشدر . تيغلات فلاصر سوريه سفرندن صوكره (بابل)ك ضعفندن استفاده ايدرك احراز موفقيت ايتمش ، كنديسنه (سومر و آقاد حكمدارى) عنوانى ويرديرمشدر .

وفاتنده يرينه دردنجى سلمانصر (٧٢٦ ـ ٧٢٢) كچمشدر . سلمانصر مصرك حبشليلر اداره‌سنده بولنديغى صره‌ده سوريه جوارنده بعض موفقيات احراز ايلمشدر . سوريه‌ليلر شاباقادن اومدقلرى موفقيت اوزرينه آثوريلره قارشى طورمشلر ايسه‌ده ، شاباقانك معاونتندن محروم قالنجه آثور اردولرينك صولتى قارشيسنده پريشان اولمشلردر . سلمانصرك وفاتنده آثور تختنه يكى بر سلاله ، صارغون (صاروقين) سلاله‌سى كچمشدر .

صارغونلر صارغون سلاله‌سنك منشـائى بابل ايدى . بو سلاله اختلالات داخليه‌يه ميدان ويرمدن امور حكومته مباشرت ايتمش ، خصوصيله سلاله‌نك مؤسسى صارغون زماننده آثوريه حكومتى فوق العاده قوت اكتساب ايلمشـدر . صارغون سوريه شهرلرندن آلديغى ٢٧٠٠٠ بنى اسرائيل اسراسنى الجزيره ومديا شهرلرينه يرلشـديرمش ، (بابل) ، (كوتا) اهاليسى‌ده سـامرى حواليسـنه مهاجرت ايتمشلردر . صارغونك ايلك سفرى (بابل)ه قارشـيدر . بو اثنـاده بابلده (بيت يقين) حكمدارى مردوق بل‌الدين بابل تختنه جلوس ايدرك ألام حكمدارى ايله اتفاق ايلمشدى . صارغون ، متفقين اردولرينك برلشمه‌لرينه

میدان ویرمدن بابل اوزرینه تعرض ایتمش ایسه‌ده قطعی بر موفقیت احراز ایده‌مه‌مشـدر . بو صره‌لرده مصرلیلردن واعادئ ناسـدن بری (حما) جوارینی الده ایتمکه موفق اولمشـدی . صـارغون (قرقر) شهرنده مومی‌الیهه تعرض ومصر حکمداری شاباقانك اردوسنه تصادف ایدرك شاباقانی کلیاً مغلوب ایلمشـدر . بعده مظفریاتنه دوام ایتمیوب شماله ، ارمنستان ومدیا ایچلرینه سفر ایدرك بورالری زیر انقیاده آلمشدر. صارغون بومظفریتدن صوکره آسیای صغری وسوریه طرفلرینی کاملاً آثوریه حدودینه الحاق ایلمشـدر. آثوریه‌نك اك زیاده اختلاله میال اولان قسملرینی یاتشـدیردقدن صوکره (بابل)ه قارشی حرکت ایتمشـدر . صارغون بر طرفدن آرامیلره قارشی بر اردو کوندره‌رك بونلری اشـغال ایتمش ، دیکر طرفدن کندی‌ده بر اردو ایله بابل اوزرینـه یورویه‌رك مردوق بل‌الدینی (بیت یقین)ه فرار ایتمکه مجبور ایتمشدر. بعده کمال مظفریتله بابل شهرینه داخل اولارق بر طنطنهٔ فوق‌العاده ایله بابل تاج حکمداریسنی کیمش، مردوق بل‌الدینی (دریقین) سورلری اوکنده مغلوب ایلمشدر .

صارغون ، بیوك بر قوماندان ، مدبر بر سیاسی ایدی. امور حکومتی تنسیق واصلاح خصوصنده خارق العاده بر اقتدار کوسترمشدی . دائما وطننك سـعادت ومکنتنی دوشونور ، تطبیق آمال خصوصـنده اك مهم فرصتلردن استفاده یولنی بیلیردی. صارغون (نینوا)نك شمالنده الیوم (خرس آباد، خسرو آباد) شهرینك بولندیغی محلده (در صاروقین . صارغون شهری)نی تأسیس ایلمشـدر . بر مدت صوکره‌ده (درصاروقین) ده‌کی سراینده قتل ایدلمشدر .

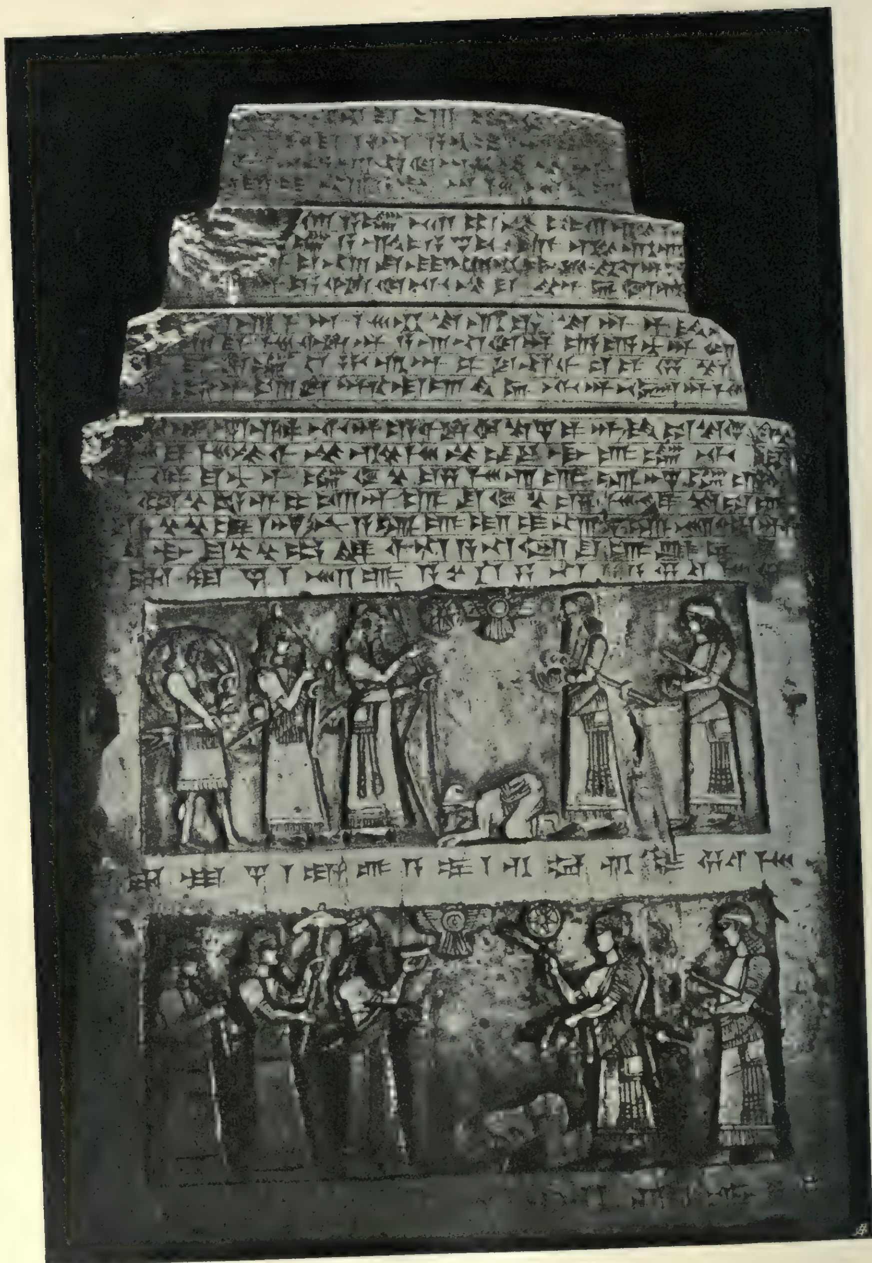
سناخریب صارغونك وفاتنده اوغلی سناخریب (زین آخی — ایربا) یعنی (معبود زین قاردشلری چوغالتسین !) حکمدار اولمشدر . سناخریب تیغلات فلاصرکبی سوریه حکمدارلرینك یرینه آثور والیلری تعیننه اوغراشمش، سوریه‌نك شمال طرفلرینی کاملاً ضبط ایلمشـدر . فقط خارجدن وقوعه کله‌جك تعرضاته مقاومت ایچون بو مرکز اطرافنده بر طاقم خراجکذار قبیله‌لر براقمشدر. سناخریب ، ایلك اوکجه (بابل) اوزرینه سفر ایدرك (بابل) حکمدارینی مغلوب ایلمشدر . بونك اوزرینه بابل حکمداری مردوق بل‌الدین ألام حکمدارینه التجا

ايتمش، فقط سناخريب بابل حكمدارلغنی ألده ايتمكی هيچ عقلنه كتيرميه‌رك بابلك ادارەسنی آثوريلردن برذاته، بەلیبنی‌یه توديع ايلمشدر. سناخريب عودتنده آراميلرك مملكتنی خراب ورؤساسنی اتلاف ايتدكدن صوكره غنائم كليه ايله (نينوا)يه عودت ايلمشدر. سناخريب (كردستان) طاغلرينه طوغرو اجرا ايلديكی بر سفرده بو جوارده‌كی اقوامی‌ده تحت اطاعته آلمش، اراضيلرينی اسيرلر واسطه‌سيله اشغال عسكری آلتنه آلارق كردستانی آثوريه‌نك بر ولايتی حالنه كتيرمشدر.

آثوريلرك بر شهری محاصره ايتملری

سناخريب بو متمادی موفقيتلر سايه‌سنده شمال، شرق وجنوب طرفلرده تأمين آسايشه موفق اولمش، فقط سوريه جهتلرنده ينه علائم عصيان باش كوسترمشدر. سناخريب بو دائمی عصيانلره برنهايت ويرمك اوزره سوريه‌يه سفر ايتمش، بوسفر اثناسنده آراده، بيلبوس، ازدود، آمون، مو آب وأدوم شيخلری برر برر عرض تابعيت ايتمشلردر. سناخريب، سوريه قبائلنه ياردم ايتمكه كلن مصرليلری (آلتاقو، ألتكه)ده مغلوب ايتمش، بعده يهوديه اوزرينه يورويه‌رك حزقيايی مغلوب ويهوديلردن «بيوك، كوچوك، قادين اركك ٢٠٠١٥٠ كشی، لايعد ولايحصا باركير، مركب، قاطر، دوه، صغير» اغتنام ايلمشدر. بو مغلوبيت يهوديلرك قلبنده عظيم بر مرارت حاصل ايلمشدر. يهوديه حكمداری حزقيا، اقامتكاهنی مدافعه حالنه قويارق بر چوق تدابير عسكريه اتخاذ ايلمش ايسه‌ده سنا-خريب بوراسنی محاصره ايتمكه تنزل ايتميه‌رك معيتندن يالكز ايكی قوماندان

ایکنجی سلمانصرك قره طاشی

(بریتیش موزه‌ده‌در)

کوندرمش ، نهایت حزقیا سناخریب ایله عقد مقاوله‌یه راضی اولارق سرایی ارکانندن اوچ مبعوث واسطه‌سیله مذاکراته کریشمشدر .

هر ایکی طرف مبعوثلری بیننده جریان ایدن مکالمات (تورات)ده مذکوردر. توراتك بیاننه کوره آثورمر خصلری غایت خودبینانه خطابده بولونمشلر، حزقیانك مرخصلری ایسه دائما ملایمتکارانه ادارهٔ افکار ایتمشلردر. نتیجهٔ مذاکراتده حزقیا زوجه‌لرینی وقیزلرینی رهن ویرمش ، آثوریلره ویرکی ویرمکه راضی اولمشدر .

آثوریه جنکاورلری

حتی ایلك دفعه اولارق ویره‌جکی ٣٠ تالان آلتون ایله ٨٠٠ تالان کوموشی بولامادیغی ایچون معبدلرك قاپولرنده‌کی آلتون ورقلری قوپارمغه مجبور اولمشدر .

سناخریب بوموفقیت اوزرینه جنوبه طوغرو یورومش، آثوریه‌ده کندیسنه قارشی طوران حبش سلاله‌سنی تأدیب ایچون مصره کیرمك ایسته‌مشدر . فقط اردوسی یولده امراض ساریه‌دن یاری یاری‌یه تنزل ایلدیکندن حرکات سفریه‌یه دوام ایده‌مه‌مشدر .

سناخریب مصره کیردیکی زمان، هه‌رودوتك روایتنه کوره ، عسکرلر حکمدار سه‌تینك سوزلرینی دیکله‌میه‌رك محاربه ایتمك ایسته‌مه‌مشلردر . «فتاح راهبی بو مشکلاتی کورر کورمز معبدده فتاحك هیکلی اوکنه چیقمش، دوچار اولاجقلری تهلکه‌لری یانه‌یاقیلا اهالی‌یه اکلاتمشدر. راهب بو صورتله فریاد ایدرکن بردنبره اوزرینه براویقو باصمش ، رؤیاسنده هر ایکی طرفنه یکی معبودك کلدیکنی، عربلرك اردوسنه مقاومت ایدرلرسه هیچ برفلاکته دوچار اولمیه‌جقلرینی کندیلرینه امداد کوندره‌جکنی تبشیر ایلدیکنی کورمشدر. راهب بورؤیا اوزرینه بسبتون امنیت پیدا ایلمش، مصر عساکر معاونه‌سنی معیتنه آلوب (په‌لوز)ه طوغرو سوق ایتمشدر . راهبك معیتنه عسکرلردن کیمسه کلمه‌مش ، یالکز اصناف وتاجر طاقمی التحاق ایتمشدر. بونلر نهایت

کله‌جکلری محله قدر کلمشلر، فقط برگیجه قیر فاره‌لری دشمنلری اوزرینه استیلا ایدرك آثوریلرك
اوق چانطه‌لرینی ، قالقان صاپلرینی یمش ، او وجه ایله که ایرتسی صباح آثوریلر سلاحسز
قالدقلرینی کورونجه فرار ایتمشلر وبك چوق تلفاته دوچار اولمشلردر . »

سناخریب سوریه حدودلرنده مشغول بولوندیغی صره‌ده کلدانیلر به‌لیبنی‌نك اداره‌سندن بیزار قالارق مردوق به‌ل‌الدینی دعوت ایتمشلردی . مردوق به‌ل‌الدین آثوریلر طرفندن بهمه‌حال برتعرضه کرفتار اولاجغنی مأمول ایتدیکی جهتله درحال آرامیلر وألاملرله اتفاق ایلمشدی. سناخریب دشمن اردولرینك برلشملرینه میدان ویرمدن هرایکیسنه‌ده عین‌زمانده تعرض ایلمشدر. متفقلر سناخریب اردوسنك تعرضی قارشیسنده فرار ایدرك ألام حوالیسنه التجا ایلمشلردر . سناخریب بابله عودتنده بیوك اوغلی آثور نادین شومی‌یی حکمدار نصب ایلمشدر. فقط حدودده‌کی دشمنلرك سربست بولونمالری صلح وسکوتی دائما اخلال ایده‌جکی جهتله آرامیلری‌ده صورت قطعیه‌ده مغلوب ایتمك ایسته‌مش، بوصره‌ده مملکتنك شمال غربی طرفلرنده، (نیپور)ده ظهور ایدن عصیان اوزرینه مقصدینی قوه‌دن فعله کتیرمکه موفق اولامامشدر. سناخریب بو عصیانی‌ده باتیشدیرمش ، (ألام)ده ظهور ایدن قاریشیقلقدن بالاستفاده آثوریه‌نك توسعنه مانع اولان دشمنلری‌ده اورتادن قالدیرمغه قرار ویرمشدر. سناخریب باتاقلر کریسنده، دکزارقه‌سنده هردرلو تعرضدن مصون اولان بوقبائلی زیر اداره‌سنه آلمق ایچون اولا بردونما ترتیبی ایله مشغول اولمشدر. کلدانیه کمیلری بو مقصده کفایت ایتمدیکی ایچون فنیکه‌لیلر ایله یونانیلردن کمیجیلر کتیرتمشدر . بو کمیجیلر آثوریه حکمدارلرینه کندی کمیلری کبی کمیلر انشا ایتمشلر، انشاآت ختام بولور بولماز دجله‌نك منصبنه ، بصره کورفزینه طوغرو بر سفر اجرا ایلمشلردر . آثوریه اهالیسی عمرلرنده هیچ کورمدکلری بو منظره‌یی کورر کورمز حیرتلر ایچنده قالمشلردر . واقعا کلدانیلر بو ایچ دکزده بر قاچ عصردن بری کمیلرله سیر وسفر ایتمشلر ایسه‌ده فنیکه‌لیلرك بر صنعت مدققانه ایله انشا ایلدکلری ایکی‌صره کوره‌کلر، سیوری مهموزلر اهالینك حیرتنی موجب اولمشدر.

بواثناده مردوق به‌ل‌الدین ایله (بیت یقین) اهالیسی ذاتاً آثوریلرك تعرضنه کرفتار اولاجقلرینی استدلال ایتمشلر، بتون عسکرلری فرات نهری بوینه یایمشلردی. سناخریب کلدانیه‌یه هجوم ایتمش ، اهالیسنی اسیر ایدرك کمیلره طولدیرمش ، شهری برخرابه‌زاره دوندیرمشدر. (نینوا)یه عودت ایدر ایتمز ألام حکمداری سناخریب

اردوسنك پیشی صره کلدانیه یه داخل اولمشدر. سناخریب بو حرکتكده انتقامنی آلمق ایچون تکرار ألام جوارینه تعرض ایدرك بویوك بر مظفریت احراز ایلمشدر. ألام حکمداری سناخریبك تعرضی اوزرینه (ماداقتو) شهرینی تخلیه ایدرك قطعی بر مقاومت اجراسی ایچون (خایدالی) موقعنه چکلمك ایستهمشدر. فقط بو اثناده قارلر، یاغمورلر، فورتنهلر حرکاتنه مانع اولدیغندن سناخریب تعقیبدن صرف نظر ایلمشدر. بو صرهده ألاملر کلدانیلرله اتفاق ایدرك سناخریبه قارشی طورمق ایستهمشلر ایسهده (خالولی) جوارنده سناخریب اردوسنه مغلوب اولمشلردر. سناخریب بر سنه صوکره تکرار (بابل)ه تعرض ایتمش، بو سفر شهری قطعی بر صورتده الده ایتمشدر. سناخریبك سلفلری اوزمانه قدر بابله متعدد دفعهلر کیرمکه موفق اولمشلردی. فقط بونلر شهرك قدسیت وقدمنه رعایت ایتمشلر، بابل اهالیسنه دائما نوازشکارانه معاملهلرده بولونمشلردی. سناخریب، بابلك آثوریه یی متمادیاً ازعاج ایتمسندن اوصاندیغی ایچون شهرك تخریب ایدلمسنی امر ایتمشدر. (بابل)ك تخریبی اثناسنده، درت یوز اون سکز سنه اول بابل حکمداری مردوق الدین آخی نك برنجی سلمانصردن ضبط ایلدیکی معبود هیکللری ایله سلمانصرك مهرینی بولمش، بو پارلاق انتقامك غنائمنی (نینوا) شهرینه کتیرهرك آثور معبدینه کمال طنطنه ایله وضع ایتدیرمشدر. (بابل) شهری بالاخره سکز سنه قدر سناخریبك اوغلی آسارهادونك ادارهسنده قالمشدر. سناخریب (بابل)ی تخریب ایلدکدن صوکره حکومتنك صوك سنهلرنده بری عربلره، دیکریده (کیلیکیا) ده یونانیلره قارشی حرب ایدرك بری و بحری مظفریتلر احراز ایلمشدر.

سناخریب بو متوالی سفرلر اثناسنده حکومتنی ینه منتظم بر صورتده اداره ایتمش، سرایلر ومعبدلر انشاسی ایچونده وقت بولابیلمشدر. سناخریب، آثور حکمدارلری ایچنده اك چوق آبده انشا ایدنلردندر. سناخریبك چوق پاره صرف ایتمکدن قاچینماسی، احراز ایلدیکی پارلاق مظفریتلر نتیجهسنده مملکتنه برچوق اسیرلر کتیرهرك هپسنی مبانی انشاسنده چالیشدیرماسی سایهسنده آثور صنایعی فوق العاده ترقی ایلمشدر. سناخریبك انتخاب ایلدیکی طرز انشا آنده بیوك بر صنعت واردر. یاپیلان رسملرده طاغلر، درهلر، چایلر، حیوانلر، هپ طبیعته تقلیداً وجوده کتیرلمشدر. قابارتمهلر اوزرنده کوستریلن حیوانلر، بارکیرلر، کییکلر، باغچهلر، آغاجلر، یووالرنده جیولدایان قوشلر، صوده سوزولن بالقلر، بالق طوتان بالقجیلر اك اوفاق تفرعاتنه وارنجیه قدر تصویر ایدلمشدر. سناخریب، مناظر طبیعیهیی ترسیم ایتدیردیکی کبی حیات یومیهیه عائد منظرهلرده تصویر ایتدیرمشدر. سناخریب الك زیاده (نینوا)یی تزیینه غیرت ایلمشدر. صارغون طرفندن کاملاً ترك اولونان بو شهر پك چابق نفوسدن خالی قالمش، دیوارلری دلیك دشیك اولمش، صو بندلری ییقلمشدی. سرای همان متروك بر حالده

ایدی. سناخریب سرایه اسکی شعشعه سنی بخش ایتمش، دجله نك ریختملرینی تعمیر ایتدیرمش، سورلری یاپدیرمش، طار سوقاقلری کنیشلتمش، شهری «کونش کبی پارلاق» بر حاله کتیرمشدر. سناخریب اسکی سرایی ییقدیره رق انقاضندن جسیم بر تپه تشکیل ایتدیرمش، بو تپه نك اوزرینه آغاجلرندن آثور صنایعنه موفق محتشم بر سرای بنا ایتدیرمشدر.

سناخریبك بو پارلاق، محتشم دور سلطنتی فجیع بر جنایتله نتیجه لنمشدر. سناخریب بر کون معبدده عبادتله مشغول ایکن اوغللرندن آثورشار اوسور ایله آدارملك، دیکر برادرلری (آثور اخی الدین) ه یعنی (آسار هادون) ه بابالرینك کوستردیکی توجهی چکمیه رك بابالرینی قلیجله تلف ایتمشلردر. آثورشار اوسور، بو فجیع جنایت اوزرینه ادارهٔ حکومتی غصبه قیام ایتمش ایسه ده اوصره ده شمال غربی طرفلرده بولونان آسارهادون بونی خبر آلمش، باباسنك انتقامنی آلمق ایچون سریع بر یورویشله (نینوا) یه کلمشدر. (میلید) جوارنده قاردشی ایله ایتدیکی محاربه ده غالب کله رك (نینوا) یه داخل اولمش، دیکر قاردشلری قورقولرندن (اورارتو) حکمدارلرینه التجا ایتمشلردر.

آسارهادون آسارهادون آثوریه نك اڭ بیوك حکمدارلرندندر. سناخریب زماننده شوکت و متانت کسب ایدن آثوریه دولتی آسارهادونك اون اوچ سنه سورن دورهٔ حکومتی اثناسنده بر قات دها ترقی ایتمشدر. آسار هادون اول امرده حکومتنی تحکیم ایتدکدن صوکره (بابل) شهرینی بنا ایتمکه تشبث ایتمشدر. آسارهادون، بابل شهرینی تکرار بنا ایچون اوزون اوزادی دوشونمشدر. فی الحقیقه سناخریب (بابل) ی تخریب ایلدیکی زمان سیاسهٔ سالم بر مسلك تعقیب ایتمش ویا بوفکره ذاهب اولمشدی. سناخریب (بابل) ی تخریب ایتمکله آثوریه نك نفوذ و ترقیسنه، دجله وفرات حوضه لرنده وسعت واقتدار پیدا ایتسنه عصرلردن بری مانع اولان بر رقیبی اورتادن قالدیرمشدی. فقط آسارهادون بوجزانك بابلیلر ایچون کافی اولدیغنه قانع اولمش، نهایت فالجیلره مراجعت ایدرك شهرك یکیدن انشاسی ایچون موفق جوابلر آلمشدر. آسار هادون بوجوابلری آلیر آلماز آثوریه ده بولونان اسرای حربیه یی طوپلامش، بونلره متمادیاً طوغله یاپدیرتمش، شهرك تمللرینی قازدیرمش، تمللرینه زیتون یاغی، بال وخرما شرابی دوکمش، الینه بر دیوارجی مالاسی آلارق آبانوس، سروی ومیشه دن آلتلرله ایلك طوغله یی کندی اعمال ایتمشدر.

آسارهادون بابلك بناسنه درت سنه (٦٨٠-٦٧٦) چاليشمش، شهرك اعمارينى تسريع ايچون هيچ برغيرت صرفندن كرى طورمامشدر. نهايت آلتونلر، كوموشلر وطاشلر صرفى ايله شهرى بوتون سرايلرى ومعبدلريله بنا ايتمش، قناللرى تميزلتمش، حرم باغچه‌لرينى، مقدس اورمانلرى اعمار ايتديرمشدر. شهرى بوصورتله اعمار ايتدكدن صوكره مصارفى حكومتدن تسويه اولونمق اوزره بابل اهاليسنه اعانات نقديه‌ده بولونارق جمله‌سنى شهره يرلشديرمشدر.

آثور حكمدارى آسار هادون
(برلين موزه‌سنده‌در)

آسارهادونك دور حكومتنده اسلافى زماننده اولديغى كبى برچوق اختلاللر ظهور ايتمشدر. آسارهادون زمان حكومتنك ايلك طقوز سنه‌سنى هپ اختلالات داخليه‌يى باصديرمق، حدودلرينك امنيتنى تأسيس ايتمكله كچيرمشدر. حكومتنك ايلك سنه‌لرنده آثوريه حدودينى شرقدن توسيعه موفق اولمش، مديا ايچلرنده احراز موفقيت ايلمشدر. غرب طرفلرده ايسه فنيكه‌ليلر و عربلرله اوغراشمشدر. سناخريبك (صيدا)يه حكمدار نصب ايلديكى عبدملكوتك اوغلى ايتوبعل آثوريه تابعيتندن قورتولمق ايسته‌مش ايسه‌ده متفق بولونان كيليكيا برنسلريله برابر مغلوب اولمش، بو صره‌ده (صيدا) شهرى كاملاً تخريب ايديله‌رك يرينه (آسارهادون) شهرى بنا ايدلمشدر. آسارهادون بورايه آثوريه‌لى بروالى تعيين ايلديكى كبى (أدوم) طرفلرى ايله عربلره قارشى‌ده نفوذينى برقات دها تقويه ايلمشدر.

سناخریب عرب مشایخنی تأدیب ایچون عربلرك معبود هیكللرینی ضبط ایلشدی. آسارهادون بوهیكللری اعاده ایتمش ایسه‌ده عرب قبائلنی دائما آنوریه‌یه تابع بولوندیرمق ایچون نینوا سرایلرنده تربیه گورن تابویابی کندیلرینه قرالیچه نصب ایتمش، عرب قبائلنك ویرگیلرینی آرتدیرمشدر. آسارهادون (بابل) ایله (شام) اره‌سنده‌كی قبائلی كاملاً زیرادارەسنه آلدقدن صوكره دها جنوبلره حركت ایتمش، فقط قوملی چوللرك متاعب بی‌نهایه‌سی صولت مظفرانه‌سنه مانع اولمشدر. آسارهادون «قوراق یرلر، فلاكت مملكتلری» تسمیه ایلدیكی بوحوالیده چوق طورامیه‌رق گری‌دونمش، فقط (بابل) ایله (شام) بیننده‌كی كاروان یولنی آچمغه موفق اولمشدر. آسارهادون سیتلر ایله كیمه ریلری‌ده مغلوب ایتمش، بابل اختلالاتنی باصدیرمش، آلام ایله مناسبات دوستانه تأسیس ایتمش، عربستانی اصلاح ایلشدر. بتون بوموفقیتلرله آنوریه‌نك اقبالنی تأمین ایلدكدن صوكره سوریه‌ده اوته‌دنبری سیاسی أنتریقه‌لر اجرا ایتمكده اولان مصره نظر دقتنی عطف ایتمكه باشلامشدر (٦٧٠).

آسارهادون، مصرلیلره كووه‌نه‌رك آنوریه‌یه اطاعتدن انحراف ایدن (صور) شهری اوزرینه یورومش، شهری محاصره ایتمش، بوراده برقوهٔ جزئیه براقدقدن صوكره اردوسنك قسم كلیسی ایله مصره طوغرو حركت ایتمشدر. آسارهادون بوصوسز، قوراق چوللرده آلتی هفته قطع مراحل ایتدكدن صوكره (رابیا) اوزرندن (پەلوز) موقعنه گلمش، مصر حكمداری طاهارقا ایله قانلی برمحاربه اجرا ایلدكدن صوكره (منفیس)ی ضبط و (تب) شهرینه دخول ایتمشدر. آسارهادونك بومظفریتی اوزرینه طاهارقا حبشستان ایچلرینه چكلمش، آسارهادون مصر برنسلرینی (سایس) و (منفیس) شهرلرینه حاكم اولان نه‌خاوك اداره‌سنه براقه‌رق جمله‌سنی آنوریه حكومتنه خراجگذار ایتمشدر. آسارهادون بومظفریت اوزرینه: «آنور وبابل حكمداری، مصر وحبشك حكمدارلر حكمداری» عنوانی آلمشدر.

آسارهادونك مصردن عودتی پارلاق بر آلای ظفر تشكیل ایلشدر. آسارهادون سوریه قبائلنك بودرجه اعتماد ایتدكلری مصر وحبش پرنسلرندن برچوغنی بتون غنائم مظفریاتی ایله برابر سوریه ایچلرنده طولاشدیرمش، (نهر الكلب) جوارینه ایكنجی رامسه‌س طرفندن ركز اولونان آبده‌نك یاننه كندی مفاخر مظفریاتنی حاكی برآبده ركز ایتدیرمشدر. آسارهادون مصره قارشی

احراز ایلدیکی مظفریتی بویوك بر اهمیتله تلقی ایلمشدر . فی‌الحقیقه اوزمانلر اقوام شرقیه ایچنده آثورك نجم اقبالی شرقك سمای سلطنتی اوزرنده درخشان اولدیغی صره‌لرده مصردن باشقه آثوریلره مقاومت ایدن ، سیاسی دسیسه‌لرله آثوریه‌یی ازعاج ایلین هیچ برحکومت یوقدی . آلاملر مغلوب ایدلمش ، بابل خراب اولمش ، هیتیتلر ، فنیکه‌لیلر ، شام واسرائیلیه اهالیسی بربرر اورتادن قالدیرلمشدی . بونلری بیهوده یره مقاومته تشویق ایدن مصرلیلر بو انتریقه‌لرینك هیچ مجازاتنی کورمه‌مشلردی . فقط آسارهادونك تعرضی اوزرینه ، عزم وثبات ایله حرکت ایدن بر ملتك سیلابهٔ استیلاسی اوکنده طورمق غیر ممکن اولدیغنی مصرلیلرده اکلامشلردی . فی‌الحقیقه آثوریلر ایچون مصری ضبط ایتمك قولایدی . فقط اصل مشکل اولان جهت بوفتوحاتی محافظه ایلمکدی !

آسارهادون ، آثوریه حکمدارلری ایچنده نجیب وصمیمی برسیما تشکیل ایدر . آثور ناصرپال و تیغلات فلاصر درجه‌سنده فعال و عزم قطعی صاحبی اولان بو حکمدار تبعه‌سنه جفا ، مغلوبلره مظالم اجرا ایتمزدی . دائما مشفقانه حرکت ایدر ، اجدادینك تارومار ایلدکلری یرلری بربرر تعمیر ایلردی . (نینوا)ده انشا ایتدیردیکی سرای ، برانموذج نفائسدر . بوسرایك انشاسی ایچون تمام اوچ سنه چالیشمشدر .

نینوا سرایی اوزمانه قدر کورولن سرایلرك اکملی ایدی . آغاجلری فنیکه اورمانلرندن کتیرلمشدی . هیتیت قراللریله بحرسفید سواحلنده‌کی حکمدارلر بوسرایك انشاسی ایچون کندی مملکتلرندن سدره و سروی آغاجلری کوندرمشلردی . سرایك چاتیسی غایت صنعتکارانه ایشلنمش سدره دیرکلرندن یاپیلمشدی . ستونلر هپ آلتون وکوموش حلقه‌لرله مزین سروی آغاجلرندن ایدی . قپولرك اوکنده طاشدن بوغالر و آرسلانلر بولونوردی . قپو قنادلری دمیر ، کوموش ، فیل دیشی طاقیلمش آبانوس وسروی آغاجلرندن ایدی . آسار هادون مصرده کوردیکی ابوالهوللی یوللر یك خوشنه کیتدیکی ایچون آثوریه‌ده‌ده ابوالهوللری بوغالر ، وآرسلانلرله مزج ایتمش ، سراینك مدخلنی بونلرله تزیین ایلمشدی .

آسارهادون مصر سفرندن صوکره (٦٦٩) نینوا ایله (بابل)ی برحکمدار ایله اداره ایتمك مشکل اولاجغنی اکلایه‌رق اوغللرندن آثور باناپالی (آثوریه) یه ، شمس سوموقین‌ی‌ده آثور باناپاله تابع اولمق اوزره (بابل)ه حکمدار نصب ایتمش ، کندیسی‌ده آفریقایه چکلمك اوزره سوریه چوللرندن کچرکن خسته‌لکی مشتد اولارق وفات ایلمشدر (٦٦٨) .

آثور باناپال

آثور باناپال (٦٦٨-٦٢٦) حكمدار اولديغى زمان حبش حكمدارى طاهارقا تبدل سلطنتدن استفاده ايدرك مصره كلمش، (تب) و(منفيس) شهرلرينى ضبط ايلمشدى. آثور باناپال مصر پرنسلرينك آثوريه تحكمندن قورتولمق ايچون ابراز ايلدكلرى مساعى‌يى كاملاً عقيم براقمش، مصر پرنسلرى تمام اون سنه آثوريلره تابع قالمشلردر. فى‌الحقيقه اوصره‌لرده آثوريلرك

سناخريب و باركيرى (برلين موزه‌سنده‌در)

قدرت وشوكتلرى مرتبهٔ كماله واصل اولمشدى. (صور)، (آراد) و (كيليكيا) حكمدارلرى آثور باناپاله ذى‌قيمت هديه‌لر، حرمى ايچون قيزلر تقديم ايلمشلردى. ينه بو اثناده ليديا حكمدارى غوغو (ژيغ)ده كيمه‌ريلره قارشى آثور باناپالدن امداد طلب ايلمشدى. حاصلى آثوريه حكومتنك او زمانكى قدرتى سوابقى ايله قياس قبول ايتميه‌جك درجه‌ده ايدى. فقط بوشوكت وعظمت چوق دوام ايتمه‌مش، نهايت اقوام آريه‌نك ساميه‌يه قارشى مهاجماتى (آثوريه)نك محوى ايله نتيجه‌لنمشدر.

يونانيلرك سيت نامنى ويردكلرى اقوام، قبل الميلاد سكزنجى عصرده اقوام آريه‌دن ماسازه‌ثلر طرفندن كوردكلرى تضييق اوزرينه شرق حواليسنى ترك ايتمشلر، (وولغا) و (دون) نهرلرينى آشارق روسيه‌نك جنوبنه كلمشلر، قره دكز سواحلنده اوطوران كيمه‌ريلرى، طرد ايلمشلردى. بونلرك برقسمى (طوريك، قريم) شبه جزيره‌سنه، برقسمى‌ده چولغى چوجغى طوپلايارق آسياى صغرايه طوغرو ياييلمغه باشلامشلردى.

آثوریه حدودینك شمال شرقی طرفلرنده بو کبی تبدلات وقوعه کلدیکی کبی جنوبده‌ده ٦٧٤ سنه‌سندن بری آلام تخت حکمداریسنده بولونان اورتاکی، بابلك جنوبنده‌کی آرامیلرله اتفاق ایدرك آقاد حوالیسنه هجوم ایتمش، فقط اردوسی مغلوب اولمشدی. آره‌سی بر مدت کچر کچمز کندی‌ده وفات ایلدیکندن قاردشی نی‌یومان مقام حکومتی غصب ایلمشدی. بونك اوزرینه اورتاکینك اوغللری

آثور باناپال و زوجه‌سی (بریتیش موزه ئومده‌در)

آثورباناپاله التجا ایتمشلر، آثورباناپال‌ده بونلرك شکایتلرینی دیکله‌یه‌رك آلام مملکتنه کیرمش، (سوز) شهرینی ضبط وتی‌یومانی تلف ایلمشدی. آثور باناپال بوموفقیتی احراز ایلدکدن صوکره اورتاکینك بویوك اوغلنی تخت حکومته اجلاس ایلمشدی. آثور باناپالك عودتنی متعاقب حال سکونت پك آز مدت دوام ایلمشدی. بوصره‌ده آثوریه دولتنده ظهورایدن رقابت سلطنت تمایللری حکومتك آتیسی ایچون مدهش بر تهلکه تشکیل ایدییوردی. آثور باناپالك قاردشی شمس صوموقین استقلال داعیه‌سنده بولوندیغی کبی آثورباناپالك آلام تختنه اجلاس ایلدیکی اورتاکینك اوغلی‌ده آثوریه‌یه تابع قالمغه راضی اولمامشدی. ایشته بونك اوزرینه آثوریه علیهنده دهشتلی بر

اتفاق عقدایدلمش، بو اتفاقه کلدانیلرك اوفاق حکومتلری، حتی مصرلیلر ولیدیالیلرده التحاق ایتمشلردی. بو اتفاق آثوریه ایچون بویوك بر تهلکه ایدی. آثور باناپال بو اتفاقی خبر آلیر آلماز اولا بر مفرزه ایله آمون، موآب و أدوم طرفلرندهکی قبائلی یاتیشدیرمغه چالیشمش، قسم کلیسنیده بابلیلر اوزرینه سوق ایتمشدر. آثوریه اردوسی بو اثناده شمس صوموقین ایله متفقلرینك اردوسنی پریشان ایتمش، بابل، بورزیپا، کوتا. زیپار شهرلری کاملاً ضبط ایدلمشدر. آثور باناپال بو مظفریت اوزرینه بابل حکمدارلغنی بالذات درعهده ایتمشدر.

آثور باناپال (بابل)ی ضبط ایتدکدن صوکره عربلر، فنیکهلیلر وألاملریده تأدیب ایتمك آرزو ایتمشدر. بونك ایچون اولا (ألام) اوزرینه یورویهرك کمال دبدبه ایله (سوز) شهرینه کیرمشدر. آثور باناپال بو مظفریت اثناسنده پك چوق غنائمی، بالخاصه شمس صوموقینك ألامه کوندردیکی پارهلری، ألام حکمدارلرینك وقتیله بابلیلردن آلدقلری اموالی أله ایتمش، (سوز) شهرینی کاملاً یغما ایتدکدن صوکره ألام ایله آثوریه بیننده سنهلردن بری وقوعه کلن محاربات متوالیهیه قطعی صورتده نهایت ویرمشدر.

آثور باناپال جنوب طرفلرك سکونتنی تأمین ایلدیکی کبی ارمنیلرلهده صلح ومسالمت اوزره یاشامشدر. حتی (سوز) شهرینی ضبط ایلدکدن صوکره ارمنستان قرالی ساردوری آثور باناپاله بر تبریکنامه کوندرمشدر. فقط بو نمایشلر هپ ظاهری ایدی. حکومتك احوال داخلیهسی آثوریهنك آتیء مقدراتی ایچون بویوك بر تهلکه تشکیل ایدییوردی. آثور باناپال اجدادینك اثرینه تبعاً دائما حرب ایدییوردی؛ فقط طمارلرنده اجدادینك قهرمانلق قانی موجود دکلدی. قوماندانلری کندی نامنه خارجده بویوك بویوك مظفریتلر احراز ایلدکلری ایلدکلری اثناده آثور باناپال (نینوا)نك محتشم سرایلرنده، فرات صولرینك سکون لیال ایچنده عکس ایدن فشافش سامعه نوازی قارشیسنده ذوق و صفا ایله مشغول اولیوردی. خصوصیله اسرایه قارشی معاملهسی صوك دوجه ظالمانه ایدی. بوتون زماننی حرمده وآوده کچیریوردی. قادین، انك بوتون شخصیتنی، مزیتنی، حسیات وطنپرورانهسنی جاذبهٔ حسن وآنی ایله تحت تسخیرینه آلمشدی. آثوریهنك پارلاق، مائی سماسی آلتنده یوکسهلن سرایلر مغلوب قراللرك جاذبهدار قیزلریله

طولار، آثور باناپال بوتون زمانی بونلر اره‌سنده امرار ایدردی. بوننکله برابر تحصیل وکمالاتی‌ده فنا دکلدی.

آثور باناپال غایت مکمل بر کتبخانه تأسیس ایلمشدی. حیاتنك یکانه آثاری، ایشته بو کتبخانه‌در. الیوم معلوم اولان آثار کلدانیه بو کتبخانه‌نك کشفندن صوکره معلوم اولمشدر. آثور باناپالك کتبخانه‌سنده سحره، قصائد دینیه‌یه، الهیلره آقاد ادبیاتنه دائر بر چوق اثرلر کشف اولونمشدر. آثور باناپال بابل قدیم لساننده یازیلی کتابلری سطر سطر

آوده آثور باناپال (بریتیش موزه‌ئومده‌در)

ترجمه ایتدیرمش، آثار تاریخیه‌یی، اسامیء حکمدارانی، تقویم، علم هیئت و علم نجومه متعلق آثاری کاملاً جمع ایلمشدر. آثور باناپالك کتبخانه‌سی ۱۸۵۰ سنه‌سنده (قویونجق) خرابه‌لرنده لایار طرفندن کشف اولونمش واوتاریخدن اعتباراً آثوریه تاریخنك انقاض آلتنده قالان بتون اسرار ماضیه‌سی کاملاً میدانه چیقارلمشدر. لایار بوکتبخانه‌یی، وقتیله سناخریب طرفندن انشا ایدیلوب آثور باناپال طرفندن تعمیر اولونان سرای خرابه‌سنده کشف ایتمشدر. کتبخانه‌یی تشکیل ایدن آثار هپ کرپیچلر اوزرینه یازلمشدر. ۱۸۵۲ - ٥٤ سنه‌لرنده‌ده انکلیز قونسلوسی راسام، صارغون طرفندن انشا اولونان بر حرمده بو لوحه‌لردن بر قاچ دانه‌سنه دها تصادف ایتمشدر.

آثور باناپال (نینوا) شهرینی فوق‌العاده تزیین ایلمشدر. شهری ۱٥ کیلومتره اوزونلغنده و ۱٥ متره قالینلغنده بر سور ایله احاطه ایتمش، انشا ایتدیردیکی

مبانينك بتون ديوارلرينه مظفرياتنى ، مظالمنى وآولرينى حك ايتديرمشدر . آثور باناپالك زمانى ، آثوريه‌نك اك پارلاق دوريدر. آثور حكمدارلرينك حدودلرى تسكين ، آسايشى تأمين ايچون ابراز ايلدكلرى مساعى . انجق آثور باناپال زماننده قوه‌دن فعله كلمشدر . آثور باناپال غيرت . فعاليت ، مظالم وشوكت نقطهٔ نظرندن اسلافنه صوك درجه فائقيت ابراز ايلشدر. كويا سنه‌لردن برى تأمين سطوت سوداسيله چيرپينان آثوريه دولتى، اطرافنده پيدا ايلديكى دشمنلرك صوك برصولتى ايله تارومار اولاجغنى حس ايدنجه شوكت وعظمتنى وجوده كتيرن بوتون اوصافى، سوابق سطوتنى لكه‌دار ايدن بوتون نواقصى برحكمدارده جمع ايتمك ايسته‌مشدر.

آثوريه‌نك صوك زمانلرى

آثور باناپال آثوريه‌نك صوك حكمدارى اولمشدر. وفاتنده يرينه اوغلى چكمش ، برازصوكره برادرى تخت حكومتى غصب ايدرك نابوپولاصر نامنده برذاتى (بابل) ه والى تعيين ايلشدر. (بابل)ده بوضعف اثرلرى نمايان اولديغى صره‌ده سيتلرله سائر اقوام‌ده آثوريه‌يه اطرافنده تخريباته باشلامشلردى . عصرلردن برى آثوريه مهاجماتنه اوغرايان ، آثور حكمدارلرينك مظالمى ايله أزيلن بو قوملر شمدى بر طوفان استيلا شكلنده آثوريه اوزرينه آتيليورلردى . ديكر طرفدن بابل واليسى نابوپو-لاصرده عصيان ايدرك كندينى كلدانيه حكمدارى اعلان ايلشدى. حتى آثوريه‌نك ضعفندن استفاده ايچون مديا حكمدارى كى‌آخسار ايله اتفاق ايتمش ، اوغلنه مديا قرالنك قيزينى آلمشدى. نابوپولاصر بواتفاقى تأمين ايلدكدن صوكره مدهش براردو ايله آثوريه‌يه تعرض و(نينوا) شهرينى تمام ايكى سنه (٦٠٨-٦٠٦) محاصره ايلش، آثوريه حكمدارى ساراتوس (آثورايتيل‌ايلانى) بومهاجمات شديده‌يه مقاومت ايده‌ميه‌جكنى اكلاينجه سراينى آتشله‌مش، آثوريه‌نك شوكت سابقه‌سى كبى آفاقه اعتلاايدن آلولر ايچنده ترك حيات ايلشدر. بواثناده يالكز ‹‹تمشم بردولتك حيات سياسيه‌سى محو ايدلمكله اكتفا اولونمامش، آثوريه‌نك بوتون شهرلرى، كلك ، درساروقين ، آثور ونينوا شهرلرى‌ده آتشلر ايچنده انقاض تارومار حالنه كتيرلمشدر. آرتق بو شهرلر بر دها كنديلرينى طوپلايامامشلردر .

آثوريه‌نك بواستيلاكارغالبلرى حرصلرينى بردرلو يكه‌مه‌مشلر، دجله‌نك مجراسنى

نینوا سوقاقلرینه طوغرو تبدیل ایدرك آثوریه پایتختندن اوفاق براثر بیله براقمامشلردر. آثور حکمدارلرینك مظالمندن پریشان اولان آسیا اقوامی بو فلاکتدن پك زیاده ممنون اولمشلردر. حتی یهودیه حکمدارلرندن بری: «نینوا، بو آرسلانلر مقری نه حاله کلدی! لعنت اوقانلی، آلودهٔ کذب ومظالم اولان بلده‌یه!» دیمشدر. آثور شهری بتون اهالیسی ایله برابر محوایدلمش، نینوا حکومتی غالبلر بیننده تقسیم ایلدیکی صره‌ده مدیا قرالی دجله‌نك شمالنده‌کی اراضی‌یی آلمش، متباقی یرلرده کلدانیه حکمدارینه قالمشدر.

یونانیلر آثوریه تاریخنه واقف دکللردی. نینوانك سقوطنه دائر، یونانیلرك طبایعنه خاص بر افسانه اویدرمشلر، بو افسانه او زماندن بری پك زیاده تعمم ایلمشدی. یونانیلرك روایتنه کوره نینواده سارداناپال نامنده بر حکمدار واردی. بو حکمدار غایت تنبل، قادین قیافتنده کزنمکدن فوق العاده حظ ایدردی. بر کون خاصه اردوسی قوماندانی مدیالی آریاس تصادفاً سرایك هجرا بر صالوننه کیرمش، قرالی قادین البسه‌سی ایله کورمشدی. قرالك بو حالندن تنفر ایدن قوماندان درحال بابل والیسنه بیان کیفیت ایتمش، بو لیاقتسز حکمدارك تختندن ایندیرلسی ایچون تشویقاتده بولونمشدی. نهایت ایکیسی اتفاق ایتمشلر، سارداناپال اوزرینه یورومشلردر. ساردانااپال، دوچار اولاجغی تهلکه‌یی کشف ایدر ایتمز جسارته کلمش، وقوعه‌کلن محاربه‌ده مغلوب اولمش، ایکی سنه سراینه قاپانمش، بو صره‌ده دجله نهری فیضان ایلمشدر. ساردانااپال دشمنلرینه مقاومت ایده‌میه‌جکنی اکلاینجه سراینه بر چوق اودونلر ییغدیرمش. آلتوننی، کوموشنی، سوسلی البسه‌سنی طوپلاتمش، قادینلری واسیرلری ایله برابر کندینی آتشه آتمشدر!

دردنجی فصل

یکی بابل

(قبل المیلاد ٦٠٦ - ٥٣٨)

بخت نصر آثوریه‌نك تخریبندن صوكره نابوپولاصر الجزیره ایله فرات حوالیسنی كاملاً أله كچیرمش . فنیكه وسوریه اهالیسنه كندی تبعه‌سی نظریله باقغه باشلامشدی. نابوپولاصر بونلردن وقتیله آثوریه حكمدارینه ویردكلری ویركیلری طلب ایتمش ، جمله‌سنی زیر انقیاده آلمق ایچون سوریه‌یه اوغلنك معیتنده بر اردو كوندرمشدی . نابوپولاصر جوار قبائلی حال سكونه ارجاع ایچون غیرت ایتدیكی كبی شهرك اعمارینه چالیشمقدن‌ده خالی قالمامشدی . بابل ایله كلدانیه‌نك سائر شهرلرینی اعمار ایتمش ، فرات نهرنده برچوق قناللر آچمش ،

بخت نصر

آثور باناپال دورنده‌كی تخریباتی تعمیره تشبث ایلمشدی . بابلك سورلرینی اعمار ، سرایلرینی انشا خصوصنده بویوك بر غیرت ابراز ایلمش ، فقط اساساً اختیار اولدیغندن بابلك اعماری خصوصنده‌كی تشبثاتنی اكماله موفق اولمادن زمام اداره‌یی اوغلی نابوختونصر (بخت نصر)ه ترك ایلمشدی .

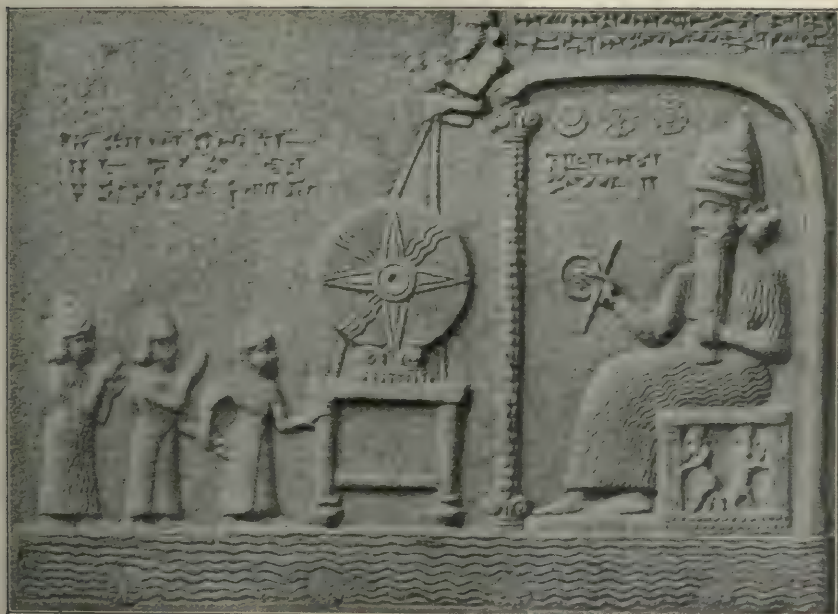
بخت نصر (٦٠٤ - ٥٦٢) ازمنهٔ قدیمه‌نك اك مشهور سیالرندندر . بخت نصر كلدانیه‌نك غرب حدودلرنده بر چوق حربلر اجرا ایتمش ، كلدانیه‌نك تأمین

ترقیسنه صرف مساعی ایلمشدر. بو صره‌ده مصر حکمداری نه‌خاو آثوریه حکومتنك محوی اوزرینه سوریه‌یه استیلا ایتمش، سوریه‌ده‌کی اوفاق قراللقلری زیر اداره‌سنه آلمشدی. بخت نصر بوکا مانع اولمق ایچون سوریه‌یه یورومش. ایکی اردو بیننده (قارغامیش) جوارنده وقوعه کلن محاربه‌ده بخت نصر اردوسی غالب کلمشدر. بخت نصر بومظفریت اوزرینه بوتون سوریه حوالیسنی ضبط ایتمش (٦٠٤)، حتی مصر اوزرینه یورومك ایچون (پهلوز) موقعنه قدر واصل اولمش ایسه‌ده پدرینك وفات ناکهانیسی استیلای مظفرانه‌سنی بردنبره توقیف ایلمشدر.

بخت نصر اردوسنك عودتی اوزرینه مصر حکمداری سوریه‌ده‌کی حقوقنی استرداده قیام ایدرك فلسطین وفنیکه‌ده‌کی کوچوك قراللری کلدانیه علیهنه تحریك ایتمش، یهودیه حکمدارینی عصیانه تشویق ایلمشدر. بخت نصر یهودیه اوزرینه یورویه‌رك یهودیلری‌ده انقیاده مجبور ایلمشدر (٥٩٧). بر قاچ سنه صوکره مصر حکمداری آپریه‌س تکرار آثوریه حربلرینه باشلامش، سوریه‌لیلرله یهودیلری عصیانه تشویق ایتمشدر. بخت نصر آرتق بوسفر سوریه احوالنه قطعی صورتده نهایت ویرمك ایچون سوریه‌یه داخل اولمش، (قدس)ی محاصره وضبط ایدرك تخریب ایتمش، اهالیسنی اسیر ایده‌رك (بابل)ه کتیرمشدر. بعده (صور) شهرینی محاصره ایتمش ایسه‌ده ضبطه موفق اولامیه‌رق یالکز تجارتنی محو وصور قرالنی کندیسنه تابع ایلمشدر. بو اثناده بخت نصرك مصرده سفر اجرا ایده‌جکی ظن ایدلمش ایسه‌ده اوفاق بر مفرزه اعزامندن باشقه بر حرکت عسکریه اجرا ایدلمه‌مشدر. بخت نصر، یازدیرمش اولدیغی کتابه‌لرده حربلرندن هیچ بحث ایتمیور؛ فقط کندیسی آسیاده اك بویوك فاتحلردن اولمق اوزره طانمقده‌در. یونانیلر، بخت نصرك اردوسی ایله آوروپایی کچه‌رك (هرکول ستونلری)نه (جبل الطارق)ه قدر کلدیکنی روایت ایدرلر. بخت نصرك اسیر ایدرك (بابل)ه کتیردیکی یهودیلر، بخت نصری دنیانك اك بیوك حکمداری عد ایلرلر، فقط نامنی هوائی مشرب بر ظالم صورتنده یاد ایدرلردی. (بابل اسارتی) یهودیلری فوق العاده متأثر ایدردی.

توراتك روایتنه کوره بر کون بخت نصر رؤیاسنده باشی آلتوندن، قوللری وکوکسی کوموشدن، قارنی وقاصیقلری تونجدن، باجاقلری دمیردن، آیاقلری کیلدن جسیم بر هیکل کورر. هیکلی سیر ایدوب طوررکن طاغدن بر طاش قوپوب دوشر. هیکلك کیلدن معمول آیاغنه تصادف ایدر. آیاق قیریلیر. هیکل درحال چوکر، انقاضی تارومار اولور،

جسیم بر ییغین تشکیل ایدرك بو تون ارضی قاپلار . بخت نصر بو رؤیایی معبرلره آکلاتیر . بونلر رؤیایی بر درلو تعبیر ایده‌مزلر . نهایت یهودیه پیغمبرلرندن دانیال تعبیره موفق اولور. ینه توراتك روایتنه کوره بخت‌نصر غرورندن تجنن ایدر. برکون سراینك تراسه‌سندن پایتختی تماشا ایدرکن لاهوتی بر سس ایشیدیر . بو سس بخت‌نصره شو صورتله خطاب ایدر : «بخت‌نصر ! ایشته سکا خبر ویریلن شی . حکومتك باشقه اللره کچه‌جك . جمعیت بشریه‌دن

کلدانیه حکمداری نابوبه‌ل الدینك کونشه عبادتی (بریتیش موزه‌ده‌در)

طرد ایدیله‌جکسك . جناب حقك قراللقلر اوزرینه نفوذ مطلقی اولدیغنه و انلره ایستدیکی شیئ ویره‌بیله‌جکنه ایمان ایدنجیه قدر حیوانلر ایچنده یاشایه‌جقسك ! »دیر . بخت نصر بو خطاب اوزرینه چیلدیرر ، کندینی اوکوز اولمش ظن ایدر . اوطه‌سندن چیقار ، باغچه‌لرده طولاشیر . اوکوز کبی بوکورمکه ، اوت یمکه ، درت آیاقله یورومکه باشلار . اوستی باشی اودرجه کیرله‌نیرکه صاچلری قارتال تویته، طیرناقلری ییرتیجی قوشلرك طیرناقلرینه دونر. یدی آی صوکره شفایاب اولور . ویهودیلرك معبودینه ایمان ایدر !

بابلك اعماری بخت نصر الك زیاده کلدانیه شهرلرینی تزیین وتحکیمه غیرت ایتمش ، بابل شهرینی دنیانك الك بیوك برشهری ، « آسیانك قرالیچه‌سی » حالنه کتیرمشدر. هه‌رودوت بابل شهرینی برچق عصر صوکره کوردیکی حالده دنیاده هیچ برشهرك بابله مقیس اولامیه‌جغنی بیان ایتمشدر.

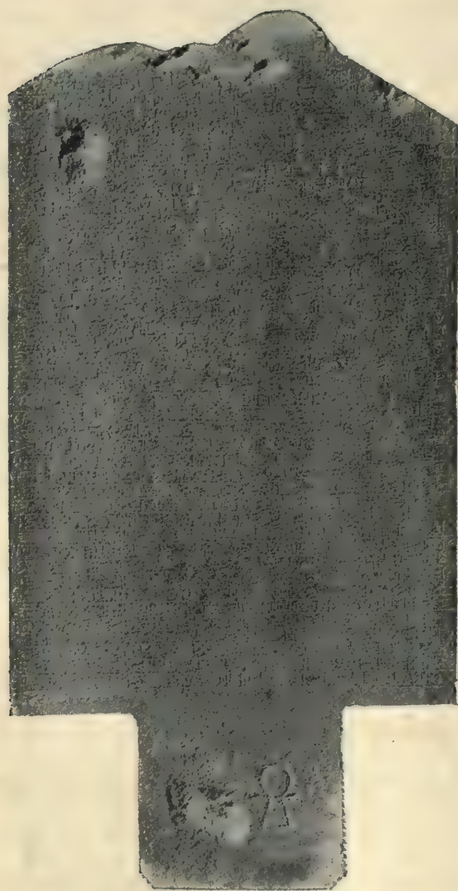

کلدانیه حکمدارلرندن مردوق بەل‌الدین‌ك تابعلرندن برینه منصب اعطا ایتمسی
(برلین موزه‌سنده‌در)

احمد رفیق، تاریخ عمومی

کتابخانهٔ عسکری، ابراهیم حلمی

(بابل) ، فرات نهرینک ایکی ساحلنه براووا اوزرینـه انشا ایدلمشـدی. اطرافنده ایکی سوروار دی . شهری محیط اولان بویوك سور مربع شکلنده اولوب هرضلعی اون بش کیلومتره اوزونلغنده ایدی . سورك اطرافنده کنیش ، صو ایله طولو ، دشمنك سـوره یاناشماسنه مانع بر خندك واردی . خندکدن چیقاریلان طوپراقله طوغله یا - پیلمش ، سـورلر بو پیشمش طوغله‌لرله انشا ایدلمش ، هراوتوز طبقه‌ده برطبقه‌ جالی وضع ایدلمشدی. بوصورتله انشا ایدیلن سورطقسان بش متره ارتفاعنده ، یکرمی بش متره‌قالینلغنده ایدی. سورك‌اوزرندن یان یانه ایکی آرابه چکه‌بیلیردی . سورك یانلرنده ایکی یوز اللی قوله ، قانادلری قالین توجدن یوزده قپو واردی . فرات نهرینك هر ایکی ساحلنه طوغله‌دن یوکسك ریختملر انشـا ایدلمشدی ؛ بو ریختملرك اره‌لرنده اوفاق اوفاق سـوقاقلر واردی؛ نهرك ساحلنه بوسوقاقلردن اینیلیردی . نهرك اوزرینـه جسیم کارکیر برکوپرو انشا ایدلمشدی . کوپرودن کیجه کیمسه‌ چکه‌مسی ایچون اوزری‌سدره آغاجلری‌ایله قاپادیلیر،

بابل حکمداری نابونیدك کتابه‌سی
(نینوانك سقوطنی حاکی اولان طاش)
(موزهٔ همایونده‌در)

صباحلین تکرار قالدیریلیردی . هه‌رودوتك روایتنه کوره بر ساحلده‌کی اهالی اوبر ساحلده‌کی اهالینك اموالنی کیجه‌لین چالمامق ایچون بوتدبیره مراجعت ایدلمشدی . بابلك أولری ایکی اوچ قاتلی ایدی . سوقاقلر غایت منتظم وخط مستقیم شـکلنده

ایدی . فرات نهرینه موازی یکرمی بش ، عمود اولارقده یکرمی بش جاده واردی. بو یوللر سورك اوزرنده‌کی یوز قپویه منتهی اولورلردی . یوللر بابلك قسم جزئیسنی اشغال ایدیپوردی؛ قسم اعظمی‌ده باغچه‌لر وبغدای تارلالری اشغال ایدردی . بابل برشهر دکلدی ؛ اهالیسی کندی کندینی بسلیه‌بیله‌جك مستحکم بر اردوگاه ایدی . فراتك صول ساحلنده بخت‌نصر شاهانه برسرای بنا ایتدیرمشدی. خرابه‌سی بیله اون‌درت هکتارلق براراضی اشغال ایدن بوسرایك شهر طرفنده‌کی قسمنده مازغاللی وطابیه‌لی مستحکم بر بنا واردی .

بخت نصر بو سرای حقنده شو کتابه‌یی یازدیرمشدر : «معبود مردوق بکا سلطنتی احسان قیلار قیلماز شهری انشاسنه کمال غیرتله چالیشدم. کوزمك ببکی کبی سودیکم بابله انسانلری حیران ایده‌جك بر سرای انشا ایتدیردم . حکومتی بوراده تأسیس ایتدم . بو سرای فراتدن واروشه قدر دوز بر اراضی اوزرینه انشا ایدلمشدی . سرایی بابام نابوپولاصر یاپدیرمش وبوراده اقامت ایلمشدی . فقط بر فیضانی متعاقب تملری کاملاً چوکمشدی . بن بو تملری تمیزلتوب صویك تسویه‌سنه قدر ایندیردکدن صوکره زیفت ایله طوغله‌دن طاغ قدر یوکسك بر سد یاپدیردم . جسیم سدره دیرکلریله صالونلر ، طونجله مجهز قپولر انشا ایتدیردم . »

بخت‌نصر سراینك یاننه کی آخسارك کریمه‌سی اولان زوجه‌سی ایچون (آصمه باغچه‌لر)ی یاپدیرمشدی . بو باغچه‌لر جسیم کمرلر اوزرینه بنا ایدلمش مختلف تراسه‌لردن عبارتدی . تراسه‌لر قات قات انشا ایدلمش ، اوزرلرینه نادیده آغاجلر ، رنکارنك چیچکلر دیکلمشدی. کلدانیه‌نك قیزغین کونشندن بونادیده چیچکلری محافظه ایچون تراسه‌نك ایچنه برطلومبه یاپدیرلمش، باغچه‌لر دائما بوطلومبه واسطه‌سیله صولانمشدی . کونش شرقك مائی سماسی اوزرنده غروب ایتدیکی زمان فراتك طورغون صولری بو دلنشین باغچه‌نك عکسلری آلتنده تزهر ایدردی . بخت نصر بابلك معبدلرینی‌ده اعمار ایتمش ، بالذات سکز معبد انشا ایتدیرمشدی. بومعبدلرك اك بویوکی مردوق نامنه انشا اولونان معبد ایدی . معبدك انشاسنده لبنان طاغلرینك اك بویوك سدره‌لری قوللانلمش، دیرکلرینه آلتون وکوموش قاپلانمشدی.

بابل جوارنده معبدلریله مشهور ایکی شهر واردی؛ شمالده (کوتا)، جنوبده (بورزیپا) . بو شهرلرك اطرافنه سورلر انشا ایدلمش ، بخت نصر (کوتا) ده‌کی نرغال معبدینی اکمال ایتدیرمشدی . صوکره (بورزیپا) ده معبوده نانانك نامنه اوچ معبد ایتدیرمش، (بابل قوله‌سی) نامیله شهرت آلان (بل) معبدینی یکیدن انشا

ایتدیرمشدی. بومعبد یکرمی بش متره ارتفاعنده برتراسه اوزرینه انشا ایدلمشدی. اڭ اوست قات معبوده مخصوص ایدی. بوقاتڭ قپولری فیل دیشی قاقمه‌لی، دیرکلری آلتون قاپلامالی ایدی. بخت نصر بو معبددن بحث ایدرکن دییورکه: «انسانلری حیران ایتمك ایچون (بورزیپا) نڭ بتون خارقه‌سنی، طبقات سبعه معبدینی انشا ایتدیردم؛ نه‌یرینی، نه‌ده تملّلرینی دکیشدیرمدم. اسکیدن نصل ایدیسه اویله انشا ایتدیردم ..» بخت نصر کلدانیه‌نڭ سائر شهرلرینی‌ده اعمار ایتدیرمشدر. بخت نصر شهرلر ومعبدلر اعمار ایتمکله افتخار ایدردی. حتی برچوق کتابه‌لرده بخت نصرڭ: «بن که بابل حکمداری ئه سازیل (مردوق معبدی) وئه‌زیدا (بابل قوله‌سی) نڭ بانیسی ونابوپولاصرڭ بیوك اوغلی‌یم ...» طرزنده‌کی سوزلرینه تصادف اولونور.

بخت نصر بيك ايكي يوز سنه اول حامورابی طرفندن انشا اولنان اسکی قنالی تمیزلتمش، تارلالری اسقا ایتمك و دجله ایله فرات نهرلرینی برلشدیرمك ایچون یکیدن قناللر انشا ایتدیرمشدر. بابل جوارینه یتمش کیلومتره محیطنده جسیم برکول حفر ایدلمش، فراتڭ فیضانی اثناسنده فضله کلن صولر بورایه طولدیرلمشدر. بوکول قوراقلق زماننده برصو خزینه‌سی کبی استعمال ایدلمشدر. بخت نصر سفرلر اثناسنده کتیردیکی اسیرلری یکی سور داخلنه یرلشدیرمش، بوصورتله بابلڭ نفوسی آرتمش، کلدانیه‌نڭ بومشهور پایتختی آسیانڭ اڭ برنجی مرکز تجارتی اولمشدر. او دورده هندستان وعربستاندن کلن کمیلر بصره کورفزینه کلیرلر، فرات نهری بویمجه ایلریلیه‌رك (بابل)ه قماش، مسك وعنبر، بهارات، فیل‌دیشی، آبانوس وطاش کتیررلردی. ارمنستان طرفلریله تجارتی تأمین ایچون سکود داللریله یوارلاق برچارچیوه یاپارلر، بو چارچیوه‌یه دری قاپلارلر، ایچنه صمان طولدیردقدن صوکره حموله یوکلرلردی. هرقایق ایکی کشی واسطه‌سیله سوق اولونور وآنجق برمرکب طاشیه‌بیلیردی. بابل شهرینه فرات ودجله‌نهرلرندن بوصورتله اینیلیر، امتعه بوشالتیلیر، بعده‌قایق بوزولور، کرسته‌سی صاتیلیر، دریلر مرکبلر اوزرینه یوکله‌تیله‌رك طاغلره بوصورتله چیقیلیردی.

هه‌رودوت بابلی زیارت‌ایلدیکی زمان بخت‌نصردن هیچ بحث‌ایدلمزمش. بخت‌نصرڭ بوتون آثاری سه‌میرامیس ایله نیتوقریس نامنده ایکی قرالیچه‌یه عطف ایدیلیورمش. روایته کوره نیتوقریس کندیسنی شهرڭ قپولرندن برینه ناظر تراسه‌یه کومدیرمش، مزارینه شو کتابه وضع اولونمشدر: «بابلده بکا خلف اولاجق حکمدارلردن بری پاره‌یه محتاج اولورسه بومزاری آچوب کندیسنه نه قدر پاره لازمسه بولابیلیر. فقط مزاریمی باشقه شی ایچون، برده پاره‌یه

پك زياده محتاج اولماديغی زمان آچاسين .» نيتوقريسك مزاری ايرانيلرك استيلاسنه قدر قاپالی طورمش ، دارا بابلی ضبط ايلديكی زمان پاره‌لرك بوراده قالماسنی موافق كورميه‌رك مزاری آچديرمشدر . فقط مزارك ايچنده قراليچه‌نك جسدی ايله شو كتابه‌دن باشقه برشی بولامامشدر: «پاره‌يه طويماز بر انسان اولماش اولسه ايدك اولولرك قبرينی آچديرمازدك !»

بابلك صوك كونلری بخت نصرك وفاتنده خلفلری شايان تذكار برايش كورمه‌مشلردر. بونلردن ، بخت نصر سلاله‌سندن اولميان (نابونيد) كلدانيه‌ده‌كی اسكی شهرلردن برقاچنی اعمار ايتمش، بوشهرلرده‌كی عبادتلری يكيدن تأسيس ايلمش، كنديسی‌ده بابلك خارجنده اوفاق برشهرده اقامت ايتمشدر. بواثناده (مديا) و (ليديا) حواليسنی كاملاً ضبط ايدن ايران حكمداری كيخسروكلدانيه‌يه‌ده تعرض ايتمشدر. بو محاربه‌ده نابوناهيد مغلوب واسير اولمش، ايرانيلر بلا مقاومت بابله داخل اولمشلردر .

تورات بابلك ضبطنی شو صورتله حكايه ايديور : «او زمانلر بابلی ايرانيلره قارشی مدافعه ايدن حكمدارك اسمی بالتازار ايدی . بالتازار پايتختی ضبط ايديله‌مز ظن ايدييور ، سراينده زوجه‌لری ونديمه‌لريله ذوق وصفا ايليوردی . بر كون جسيم بر ضيافت ويرمش، بو ضيافته بيك كشی‌يی دعوت ايلمشدی . بالتازار عيش وعشرت ايده ايده مست اولمغه باشلار باشلاماز قدس معبدندن ضبط ايلديكی آلتون وكوموش قابلری كتيرتمش ، نديمه‌لريله برابر بوقابلردن شراب ايچمشدی. ايشته تام بوصره‌ده صالونك ديوارينه بريد مجهولك برطاقم يازيلر يازديغی كورولمشدر. بالتازار بوپارمقلرك حركت ايتديكنی كورونجه قورقوسندن صارارمش، ديزلری تتره‌مكه باشلامشدر . درحال مديد بر چيغلق قوپارمش ، كاهنلری وسحربازلری يانته جلب ايدرك: «ايچكزدن شوديواره يازيلی اولان شيلری كيم اوقور وايضاح ايدرسه كنديسنه مكافاتاً بر ارغوانی البسه ايله برآلتون كردنلك ويره‌جكم. رتبه اولارق‌ده رجال حكومتك اوچنجيسی نصب ايده‌جكم .» ديمش ، فقط معبرلردن هيچ بری بو يازيلری اوقومغه موفق اولامامشدر . نهايت يهوديه پيغمبرلرندن دانيال كلمش، يازيلری حل ايدرك ديمش‌كه : «ايشته ديوارك اوزرنده‌كی يازيلر شونلدن عبارتدر : مانه ، ته‌سه‌ل ، فاره‌س . مانه : «جناب حق سنك قراللغكی تدقيق ايتمش واكا نهايت ويرمشدر :» ديمكدر . – ته‌سه‌ل : «سن ترازيله طارتيلدك وپك خفيف كلدك .» ديمكدر . – فاره‌س‌ده: «قراللغك تقسيم ايدلمش ، مدياليلرله ايرانيلره ويرلمشدر.» معناسنه‌در. اوكيجه ايرانيلر شهره كيرمشلر وبالتازاری تلف ايلمشلردر.

ايرانيلر نينوايه داخل اولدقدن صوكره شهری تخريب ايتمه‌مشلردر . نينوا شهری آسيانك ينه اك بويوك شهرلرندن معدود اولمش، فقط هيچ برحكومته پايتخت اولمامشدر . ايران حكمدارلری بابله يالكز بر والی نصب ايتمكله اكتفا ايلمشلر ، نابوناهيد ايله عائله‌سنی قره‌مان طرفلرينه طرد ايتمشلردر.

بشنجی فصل

دین، حیات سیاسیه و اجتماعیه

کلدانیلرك و آثوریلرك دینی کلدانیه‌نك الك اسکی اهالیسی تورانی نسلندن ایدی. بو نسلدن اولان اقوام، بوتون اقوام تورکیه کبی، (شامانیزم) دیننه سالك اولمشلردی. بو دین طبیعته و بر چوق معبودلره پرستش ایلمکدن عبارتدی. کلدانیلر طبیعته والك زیاده طبیعتك اوچ عنصرینه عبادت ایدرلردی. اوده کوك (معبود آنور)، ارض وارضده موجود اشیا (معبود بەل)، تحت الارض موجود صولر (معبودهٔ آ) ایدی. بوندن بشقه کونشه (معبود شمس)، آیه (معبودزین)، زهره‌یه (معبودایستار) ده پرستش ایدرلر، فورتنـه، روزکار، یاغمور، کوك کورولتوسی، شمسك (معبود رمان) کبی حادثات جویه‌یه‌ده عبادت ایلرلردی. کلدانیلر مشتری، زحل، مریخ و عطارد کبی سائر سیاراته‌ده معبودلق بخش ایدردی. بونلره (آدار)، (مردوق) (نه‌رغال)، (نه‌بو) نامی ویررلردی. بومعبودلرك کافه‌سنه، مختلف وضعیتلرنده باشقه صورتلرله پرستش ایدیلیردی؛ مثلا کونشه طلوع ویا غروب ایدرکن، جنوبده ویا شمالده ایکن، زهره‌یه صباح و آقشام، رمانه کوك کورولده‌ر ویا شمشك چاقارکن باشقه درلو عبارت ایدرلردی. کلدانیلر بو معبودلری انسان شکلنده تصور ایدرلر، بونلرکده انسـانلر کبی زوجه‌لری، اوغللری وقیزلری واردر اعتقادنده بولونورلردی.

همان هرشهرك برمعبودی واردی. بومعبود، اوشهر اهالیسی عندنده معبودلرك اك مقدسی ایدی. بر شهر دیگر شهره غالب کلدیکی زمان مغلوب اولان شهر غالب شهرك معبودینــه عبادت ایدر، مع مافیه کندی معبودینــه‌ده عبادت ایتمکدن خالی قالمازدی. معبودلرك بر درجه‌سی اولمادیغی کبی انســانك خالقی اولمق اوزره یکانه معبودده تصورایدلمزدی. فقط کلدانیه آثارندن آکلاشلدیغنه کوره اك بویوك معبودلر: آنو، بەل، ئه آ ایدی. دها صوکره زین، شمس، رمان؛ ایستار، مردوق، نه‌بو، آدار ونه‌رغال کلیردی. بومعبودلرك هربرینه اعداد مقدسه‌دن بری ویرلمشدی. ٦٠ اك‌مقدس برعدددی؛ آنونك عدد مقدسی ٦٠ ایدی. آنو، سما معبودی ایدی. انسانلر بوتون معبودلرنی سماده تحری ایلدکلری ایچون کلدانیلرده ایلك معبودلرنی سماده آرامشــلردی. بەل (حاکم)، ارضك و انســانلرك حاکمی ایدی. آثور حکمدارلری کندیلرینه (بەلك تابعی، وکیلی) نامی ویررلردی. (بەل)ك زوجه‌سی بلیث ایدی. ئه آ، دکزلر، فورتنه‌لر، منبعلر، درینلکلر معبودی ایدی. مردوق، بونك اوغلی ایدی. آلتونك، کوموشك، معدنك، طاشك، بکجیلرك، باغچوانلرك، زراعك معبودی ئه‌آ ایدی. بو معبودك مقری (أریدو) شهری ایدی.

زین (قمر)، پارلاق سماده اقامت ایدردی. مقری (اور) شهری ایدی. (هاران) شهرنده‌ده معبود زین ایچون بر معبد انشا ایدلمشدی. شمس (کونش) سما وارضی تنویرایدر برمعبود اولارق تلقی ایدیلیردی. معبودشمسك مقری (لارسام) و(زیپار) شهرلری ایدی. رمان (کوك کورولتیسی پیدا ایدن) شمشکلر معبودی ایدی. یاغمورلری اویاغدیرر، شمشکلری اوچاقدیرر، نهرلری اوفیضان ایتدیرردی.

کلدانیلر (ایستار، زهره)یه‌ده پك زیاده اهمیت ویررلردی. ایستاره صباحلین وآقشاملین پرستش ایدلدیکی زمان باشقه باشقهناملر ویریلیر، صباحلین انسانلری حربه دعوت ایدن، آقشاملین حلم وسکونت بخش ایله‌ین بر معبوده نظریله باقیلیردی. کلدانیــلرك بویوك معبودلرندن بری‌ده مردوق ایدی. مردوقك صفتی (معبودلر حاکمی)، (حاکم اعظم) ایدی. مردوقك مقری (بابل) شهری ایدی. مردوقدن صوکره (بورزیپا) معبودی (نه‌بو) کلیردی. نه‌بو، علوم وفنون معبودی‌ایدی. آدار یاخود نی‌نیب قوت معبودی، نه‌رغال‌ده حرب معبودی ایدی. بو معبودلردن ماعدا (تموز)ده بابل اساطیرنده مهم برموقع اشغال ایدردی.

عبادت

کلدانیلر کندی اسملری اره‌سنده معبود اسملرندن برینی بولوندیررلر، بوتون طبیعت کبی انسانلرکده معبودلره مربوط بولوندیغنه اعتقاد ایدرلردی. معبودلرك نفوذی اولمادن هیچ برشیئك یارادیلامیه‌جغنه قائل اولورلردی. انسانلرك حیات و استقبالی معبودلرك ألنده ظن ایدرلردی. مثلا آسارهادون ایستاره پرستش ایتدیکی زمان: «انسانلری براقما. بکا باق؛ نظرلریکی بکا توجیه ایله!» دییه خطاب ایلمشدی. هرانسان بهمه حال کندیسنی خلق ایدن برمعبودك حمایه‌سنده بولونوردی. معبودلر هر شیئی بیلیرلر، کوررلر، یاپابیلیرلردی. کلدانیلر و آثوریلر کناهدن قاچینیرلر، بهمه‌حال معبودلرك مجازاتنه دوچار اولاجقلرینه اعتقاد ایدرلردی. بومجازاتدن قورتولمق ایچون کوزلرندن یاشلر دوکه‌رك مناجات ایدرلر؛ «یارب! بکا رحم ایت! مناجاتمی قبول ایله!» دییه شو وجه ایله استغفارده بولونورلردی:

«ای معبود! قلبکك مدهش حدتلرینی آرتق تسکین ایت. ای بیله‌مدیکم معبود، آرتق سکونت یاب اول، حدت غدالری ییور، هجران صولری ایچیورم. ای معبود! قباحتم چوق، کناهم بویوکدر. ای مجهولاتی بیلن معبوده! قباحتم چوق، کناهم بویوکدر. کناه ایشله‌دم، فقط بیلمدم. معبودم قلباً حدتلنه‌رك غضبلر ایتدی؛ بکا مجازات ایلدی. معبوده قیزدی، آجی برصورتده جزا ایتدی. ایشته زانوبزمین اولدم؛ فقط هیچ برکیمسه‌دن ید معاونت اوزانمیور. فریاد مناجاتکارانه‌ده بولونیورم، کیمسه ایشتمیور. بی تاب وناتوان قالدم؛ کیمسه خلاص ایتمیور. معبود رحیمه التجا ایدییورم. قباحت ایتدم؛ فقط روزکارلر بو قباحتمی آلوب کوتورسون. کفرانده بولوندم؛ انلری بر بز پارچه‌سی کبی ییرتسین. ای معبود، کناهلرم یدی دفعه یدیدر؛ انلری عفو ایت. کناهلریمی عفو ایله؛ سکا التجا ایدنی طریق مستقیمه سوق ایت!»

ایشته بوتون قلبلر بومناجاتده بولونورکن کمال خشوع ایله جوشان اولورلر، معبود قمره مناجات ایدلدیکی زمان شو صورتله فریاد ایدرلردی:

«سماده اك علوی کیمدر؟ یالکز سنسك. ارضده اك علوی کیمدر؟ یالکز سنسك. کلام مقدسك سمالرده عکس انداز اولدیغی زمان بوتون سمانك ملکلری دیزلر چوکه‌رك دعا ایدرلر. یرلرده عکس انداز اولدیغی زمان یرك ملکلری طوپراقلری بوس ایلرلر.»

معبود مردوقه‌ده شو وجه ایله مناجات ایدیلیردی:

«قدرت وعظمتك تجلی ایتدیکی زمان اندن کیم فرار ایده‌بیلیر؟ ارادهٔ ربانیه‌ك ارض وسما اوزرینه کریلمش بر شبکهٔ علویه‌در. دکزلره ایندی، صولر چکیلیر. صحرالره ایندی، شبنملر ماتم ایچنده قالیر. ای معبود! علویسك، سکا کیم قارشی طورابیلیر؟»

کلدانیلرك فکرنجه انسان دائما رحمت الهیه یه محتاج ایدی. معبود رحیم وشفیق، کناهلری عفو ایدر، انسانی عفو ربانیسی ایله مسعود ایلردی. کندیسنه ویریله جك

آثوریلرك قنادلی جنی (لوور موزه سنده در)

هدیه لری قبول ایلر، انسانه اوزون عمرلر احسان ایدردی. معبودلرك اقامتکاهی، معبدلردی. بومعبودلر آلتون، کوموش ومجوهرات ایله تزیین ایدیلیردی. معبودلر طاش، آلتون، و کموش هیکللردن یاپیلیر، برحکمدار کبی مزین البسه لرله تزیین

اولونوردی . معبودلره اکرام ایچون هدیه‌لر تقدیم ایدیلیردی. بوهدیه‌لرده البسه، پاره ، یون، تخت ، معدن ، حیوان وشر ابدن عبارتدی . راهبلر بو هدیه‌لری هپ بر دفتره قید ایدرلردی .

سناخریبك البسه أتکنندن بر پارچه

اعتقادات کلدانیلر نجومه‌ده پرستش ایدرلر ، ییلدیزلرك معبودلره ترجمان اولدیغنه اعتقاد ایلرلردی. ییلدیزلرك حرکاتندن انسانلرك مقدراتنی استدلاله چالیشیرلردی. راهبلر عین زمانده برر کاهن وظیفه‌سنی کوررلردی . بونلر روزکارلری ، یاغمورلری ، فیضانلری ، محصول اولوب اولمایه‌جغنی اوکجه‌دن خبرویررلردی. کلدانیه اعتقادینك طبایع ممیزه‌سندن بری‌ده هر انسانك مقدراتنی اوکجه‌دن ییلدیزلر واسطه‌سیله خبر ویرمکدی . برچوجق تولد ایلدیکی زمان ییلدیز

نه وضعیتده بولونیورسه بو وضعیتدن اوچوجغك مقدراتنی آکلامق ممکن اولابیلیردی. هرکسك بر ییلدیزی واردی. بو ییلدیز مدت حیاتجه او انسانی دائما نفوذی آلتنده بولوندیرردی. انسانك طالعنی ییلدیزلرله بولمق علمنه (علم نجوم) دیرلردی.

کلدانیلرك اعتقادنجه دنیا غیرمرئی روحلرله طولو ایدی. بو روحلر هواده، صولرده، ارضك درینلکلرنده، حاصلی هر یرده بولنورلردی. اك زیاده بولوندقلری یرلر، چوللر ایدی. انسانلری ازعاج ایتمك ایچون چوللردن چیقوب کلیرلردی. کلدانیلر روحلری مختلف شکللرده تصور ایدرلردی. بونلردن بعضیلری انسانلری قورقوتمق ایچون اولولرك یریوزینه چیقان روحلرندن عبارتدی. دیکرلری ده جنلردی. جنلر چیرکین شکللرده، آرسلان باشلی، قارتال پنچه‌لی، انسان وجودلی، بعضاً آیی وصرتلان وجودلی اولارق کوستریلیردی. بوتون خسته‌لکلری وقضالری هپ بو جنلره، جانوارلره عطف ایدرلردی. هرخسته‌لکك برجنی واردی. برانسان خسته‌لاندیغی زمان انك وجودینه جن کیرمش ظن ایدیلیر، خسته‌یی شفایاب ایتمك ایچون وجودندن اولا جنی چیقارمغه چالیشیلیردی. بونك ایچونده معبودلردن برینه، مثلا مردوقه بو جنی چیقارماسی ایچون دعا ایدیلیر، یاخود جنلری قورقوتمق ایچون أوك قپوسنه معبودلردن برینك رسمی آصیلیردی. حکمدار صارغونك سراینده قپونك ایکی طرفنه قونان قانادلی بوغالر جنلری قاچیرتمق ایچون اورایه قونولمشدی. بوجنلری باشقه جنلرله قوغمق ده قابل ظن اولونور، بونك ایچون دیکر جنلرك رسمنی کوسترمك کافی عد ایدیلیردی. أولرده بوجنلرك دائما اوفاق برر هیکللری بولندیریلیردی. جنلری قاچیرتمق ایچون افسون اوقونور، طلسملر یاپیلیردی. بر خسته‌یی ایی ایتمك ایچونده افسون اوقونوردی. کذا بعض نباتاتك ده جنلری قاچیرمغه یارایه‌جغنه اعتقاد ایدرلر، خسته‌یه بونباتاتی قایناتوب ایچیررلردی. طلسم یاپمق، نسخه‌یه اعتقاد ایتمك کلدانیه دیننك طبایع ممیزه‌سندن ایدی. طلسم یاپمق ایچون یابرقماش اوزرینه برافسون یازیلیر ویاخود ذی‌قیمت طاشلردن بری اوزرینه معبودلردن ویا دعالردن بری حك اولونوردی. باش آغریسنی کچیرمك ایچون افسونلی دوکوملر یاپیلیردی. جنلری قاچیرتمق ایچون دعا اوقوندیغی کبی دعوت ایتمك ایچونده دعا اوقونابیلیردی. بونك ایچون کلدانیلر سحربازلردن پك زیاده قورقارلردی. بونلرك محصولاتی محو ایده‌جکلرینه، انسانلره خسته‌لك کتیره‌جکلرینه، انسانلره افسونلی شربتلر

ایچیره‌رك (بویو) یایابیله‌جکلرینه اعتقاد ایلرلر، کندیلرینی سحربازلره اسیر ایدرلردی.

دین واعتقادات خصوصنده آثوریلرکده کلدانیلردن فرقلری یوقدی. یالکز آثوریلرده فضله اولارق برمعبود آثور واردی. بومعبود آثور شهرینك معبودی ایدی. آثور بتون معبودلرك حاکمی ایدی. آثوریه حکمدارلرینك سعادتنی تأمین ایدن، مملکتلرینی توسیع ایله‌ین، بوتون ارزولرینی یرینه کتیرن بو معبوددی. آثور اردولرینه (معبود آثورك عسکرلری)، دشمنلرینه (معبود آثورك دشمنی) دیرلردی. (به‌لیث) آثورك زوجه‌سی ایدی.

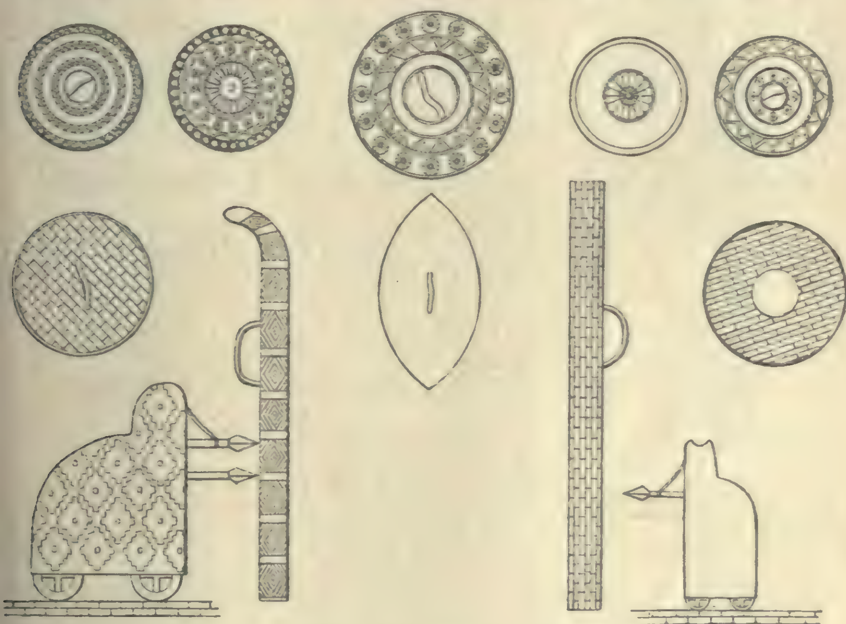

آثور سنجاقلرینك اوزرینه قونان باشلق

حکمدار، ادارهٔ حکومت، اردو کلدانیلرله آثوریلر

حکمدارلرینه (سارو) یعنی (ضیاپاش) عنوانی ویررلردی. آثوریلرك تعبیری وجه ایله بو (حکمدار اعظم، پادشاه ذی اقتدار، سلطان السلاطین، حکمدار آثور) ضیا و شعشعه‌سیله بوتون دشمنلرك کوزلرینی قاماشدیرر، انلری یرلره سرر، کندی تبعه‌سنه ایسه حیات وسعادت بخش ایلردی. آثوریلر حکمدارلرینه مملکتلرینك کونشی نظریله باقارلردی. آثوریه حکمدارلرینك حامیسی معبود آثورایدی. بونلره دها آنالرینك قارننده ایکن معبود طرفندن حکمدار اولمق قسمت ایدیلیردی. تبعه حکمداره فوق‌العاده حرمت ایدر، اکا برمعبود نظریله باقاردی. حکمدارك سرایی وتختی‌صوك درجه مقدس ایدی. معبوده نصلکه مناجات ایله تقرب اولونورسه حکمداره‌ده بر تبعه‌نك تقرب ایتمسی قابل ایدی. اهالیدن ارزو ایدنلر حکمداره شکایت و رجا ایده‌بیلیرلردی. کلدانیه حکمدارلرینی آثوریه حکمدارلرندن تفریق ایدن بر شی وارسه اوده آثوریلرده حکمدارك عین زمانده باش راهب بولونماسی یعنی قوهٔ روحانیه‌یی‌ده حائز اولماسی ایدی. حکمدار معبدلر انشا ایدر، هدیه‌لر تقدیم ایلردی. حکمداره اطاعت ایتمینلر آغیرجزالره کرفتار اولوردی.

حکمدار اردولری سوق واداره ایدر، دشمنه غالب کلیرکلمز معبوده هدیه‌لر تقدیم ایدر، آبده‌لر رکز ایلر، اوزرلرینه بوتون مظفریاتنی حك ایتدیرردی. بر آثور حکمدارینك یکانه وظیفه‌سی یا برشهر ویابر سرای بنا ایتمکدی. حکمدار حربه آلیشمق ایچون دائما آوه کیدردی. آثوریه اراضیسی بر چوق بوغالر، آرسلانلر ویابان مرکبلری ایله طولو ایدی. حکمدار، معیتی ارکانی ایله آرابه‌لره

آثوریلرك قالقان وقوچ باشلری

بینه‌رك آوه چیقار، آرابه‌سنك اوزرندن اوق آتارق آرسلان آولاردی. بو آولر عادتا بر مظفریت کبی تبجیل اولونوردی. مثلا آثور باناپال برکتابه‌یه: «بن، آثوریه قرالی آثور باناپال ایکی آرسلان اوردم. محاربه‌لر معبوده‌سی ایستارك مؤثر اوقلریله اونلری دلیك دشیك ایتدم.» دیه یازدیرمشدی. حکمدار آوه چیقمادیغی وحربه کیتمدیکی زمانلر وقتنی سراینده ذوقلر، اکلنجه‌لر ایچنده کچیرردی. حکمدار، طوپوقلرینه قدر اینن، غایت مزین ایشلمه‌لی البسه کیر، قولنه وبیله‌کنه بیله‌زیکلر، بلنه برقیلیج طاقار، باشنه اوزون فس شکلنده برکلاه کیردی. تخت اوزرنده اوطوردیغی زمان حرم آغالری اطرافنده شمسیه‌لر طوتارلردی.

حکمدار دائما جوار حکمدارلرك قیزلریله ازدواج ایدر و برقاچ دانه زوجه‌سی بولونوردی. بونلرك ایچنده ولیعهد اولاجق پرنسك والده‌سنه اك زیاده اعتبار ایدرلردی. حکمدارك زوجه‌سی بوتون مقرراته مداخله ایدر، سرای خارجنه‌ده چیقابیلیردی. آثوریلرده سرای ارکانی اپیجه بریکونه بالغ اولوردی. سرایده السنهٔ اجنبیه‌یه آشنا کاتبلر بولوندیریلیر، معاهده‌لری بونلر قلمه آلیردی. بوندن باشقه حکمدارك معیتنده بر چوق رجال دها بولونوردی. بونلر آثورك کبار صنفنه

آثور جنکاورلری

منسوب چوجقلر، حرم آغالری، راهبلر، سحربازلر، منجملر، سرای طبیبلری وموزیقه‌جیلردن عبارت ایدی.

آثوریلرده ارکان دولت: باش قوماندان، سرای ناظری، والیلر وبرده اوسته اسمی ویریلن مأمورلردن عبارت ایدی. آثوریلرده سنه‌لری حکمدارك ویا رجال حکومتك اسمی ایله توسیم ایتمك اوته‌دن بری جاری بر عادت ایدی. ضبط اولنان ایالتلره یا یکی بر والی تعیین اولونور ویاخود بو ایالتلر اك یاقینده‌کی والینك اداره‌سنه ویریلیردی. بورالره دائما آثور تبعه‌سی یرلشدیریلیر، اهالی‌یی تمثیله صوك درجه غیرت اولونوردی.

آثوریه حکومتی عسکری بر حکومت ایدی. آثوریه اردوسی دولتك امور اداره‌سنده مهم بر وظیفه ایفا ایدردی. آثور حکمدارلرینك قسم اعظمی حقیقی

بر عسکر ایدی . بونلر آثور اردولرینك ادارەسنه معبودلر طرفندن مأمور عد ایدیلیرلردی . اکثریسی دها چوجقلقلرنده اسلحه استعمالنه آلیشیرلر، آرسلان آوینه کیدەرك استحقار موت خاصەسنی اکتساب ایدرلردی . قوماندانلق اولا اون اون بش کشی‌یه قوماندا ایتمکدن باشـلار، صوکره ضابط ، دها صـوکره امرا وارکان رتبەسی احراز اولونوردی . الك بویوك رتبه جنرال (تورتان) رتبەسی ایله انك مادوننده بر رتبەدن عبارت ایدی. تورتان ایله مادونی حکمدارك صاغنده و صـولنده طوررلردی . حکمدار سفره کیتدیکی زمان اردویی (تورتان) اداره ایدردی . حکمدار اردوسنك باش قوماندانی ایدی . عسکرلری ایله دائما برلکده بولونور ، بوتون مزاحمی اقتحام ایدر، چوللردن، قارلی طاغلردن ، ارمنستانك صرپ کچیدلرندن عسکرلریله برابر مرور ایلردی . اردوسـنه متانت واستحقار موتده نمونهٔ امتثال اولور ، معیتندەکی جنراللر قدر معلومات سوق الجیشیه‌یی حائز بولونوردی . مختلف دارالحرکاتده ، تصور اولونابیلەجك هردرلو احوال اراضی داخلنده عصرلردن بری اجرا ایدیلن، اردو لوازمنده ، اردو ادارەسنده ، محاربه نظاملرنده، اردوکاه تأسیسنده متمادی برصورتده تزییـد اولونان عملی تجربەلر بو صورتله بر نسلدن دیکر نسله انتقال‌ایدر، آثور حکمدارلرینی، آثوریه جنراللرینی فن حربده بر استاد درجەسنه ایصال ایلردی . اردویه فوق‌العاده اهتمام اولونوردی . صنوف مختلفەنك قیافتی ، اسلحەسی ، تجهیزاتی، دشمن شهرلرینك ضبطی ایچون ایجاب ایدن وسائط تعرضیه ، نهرلری و باتاقلری کچمك ایچون الك عملی وسـائط معاونه دائما مرتبهٔ مکملیته‌کتیرلمکه چالیشیلیردی. ایشته بوسایەده آثوریه اردوسی (غیرقابل غلبه براردو) عنوانی آلمش، آثوریه حکومتی دنیانك الك‌نامدار بردولت مسلحەسی حالنه کلمشدی . حتی بنی اسرائیلدن بری ، آثور اردوسی قوللرینـك سوریه چوللرندن ایلریلەدیکنی شوصورتله تصویر ایلمشدر:

« باقیکز، باقیکز! سریع وچابق خطوەلرله نصل‌ایلریلیورلر. ایچلرندن هیچ بری نه یو-رولیور ، نه ضعیفلایور، نه بیقیور ، نه اویویور ، هیچ برینـك پالاصقەسی دوشمیور ، هیچ برینك قوندرەسی ییرتلمیور. اوقلری جانسوز . یایلری کرکین . بارکیرلرینك نعلی برطاش، آرابەلرینك تکرلکلری برفورتنه . آرسلانلرکبی کوکره یورلر، غنیمتلر آلیورلر.»

آثوریەده آلی سـلاح طوتان هرفرد عسکردی . اردو موظف قطعات ایله ایالت عسکرندن عبارتدی . قطعات اساسیه‌یی یرلی اهالی تشکیل ایدردی . ممالك

اجنبیه‌دن اسیر اولارق کتیریلن عسکرلر بو قطعاته متناسباً تقسیم اولونور، انضباطه قطعیاً خلل کلمزدی. الڭ کزیده عسکرلری خاصه عساکری تشکیل ایدردی. قوماندانلر هرولایتدن انتخاب اولنور، خدمت عسکریه بر سنه دوام ایدردی. برسنه‌نهایتنده عسکر ترخیص اولونور، بعده یکیدن طوپلانیردی. آثوریه حکمدارلری بوواسطه ایله هم بوتون افراد ملتی برانضباط آلتنده بولوندیررلر، هم‌ده عاصیلرله اختلاله‌میال حکومتلره قارشی برواسطهٔ تهدید حاضرلامش اولورلردی. اردو، جنك آرابه‌لری، سواری وپیاده‌دن مرکبدی. حکمدارله قوماندانلر بالترجیح جنك آرابه‌سنه بینرلردی. بو آرابه‌لر مصرلیلرده‌اولدیغی کبی‌ایکی تکرلکلی، آرقه‌لری آچیق وبراوقلی ایدی. آرابه‌یه ایکی بارکیر قوشولور، بربارکیرده یدك بولوندیریلیردی. آرابه‌یه اوچ کشی بینردی: آرابه‌جی، تیرانداز، تیراندازڭ قالقانجیسی. تیرانداز آرقه‌سنه بزره کییر، قولی چبلاق، باشنه‌ده صاچلری طوتمق ایچون برصارغی صارارد‌ی. سواریلر یا اکره، یا چبلاق بارکیره بینرلر، اوق وقارغی قوللانیرلردی. پیاده آغر پیاده، تیرانداز وصاپانجیلره انقسام ایدردی.

آغر پیاده‌لر مغفر وزره کییرلر، مزراق، قیصه قیلج، بیضی قالقان استعمال ایدرلردی. آثوریلر محاصره حربنده بویوك بر مهارت ابراز ایدرلردی. محاصره حربنده، الڭ زیاده سورلری ییقمق ایچون حرب آلتلریله سورلره تقرب ایتمکه چالیشیرلردی. شاید قلعه برتپه اوزرنده بولونیورسه قلعه‌نك اتکنه قدر برنوع شیو انشا ایدرلر، مدافعینی اوق آتارق قاچیریرلر، مدافعینك قاچدیغی یرلرده‌کی دیوارلری ییقمغه باشلارلردی. بواثناده لغملر ومردیونلر استعمال‌ایدرلردی. آثوریه‌حکومتی برحکومت عسکریه ایدی. فقط آثوریه‌یه تابع حکومتلر بوتشکیلاته داخل‌دکلدی؛ بونلرداٸما کندی تشکیلاتنی، قوانیننی، خاندان‌حکمداریلرینی محافظه ایدرلر، فقط آثوریه حکمدارلرینه تابع وهرسنه ویرکی اعطا ایتمکله برابر حرب وقوعنده‌ده آثوریه اردوسنه یاردم ایدرلردی. حکومتك اصل شهرلری‌ایله ناحیه‌لری، مثلا (نینوا)، (کلك)، (أربیل) شهرلری ایله خیلی زماندن بری آثوریه اداره‌سنه کیرن شهرلره بویوك رتبه‌لی ضابطاندن برر والی تعیین اولونوردی. بو والیلر هم ادارهٔ ملکیه ایله مشغول اولورلر، هم او ولایتده‌کی عسکره قوماندا ایدرلردی. بو والیلردن ماعدا ویرکیلری تحصیل ایتمك اوزره برده مفتش عمومی نصب اولونوردی.

آثوریلر مغلوبلره فوق العاده سؤ معامله ایدرلردی. کوزلرینی اویارلر، برونلرینی، قولاقلرینی، دوداقلرینی کسرلر، صقاللرینی یولارلر و یاخود دیری دیری قازیقلره چاقارلردی. غنائمی باشلرله برابر آلوب کوتوررلر، نعشلری حیوانات وحشیه‌یه آتارلردی. آثوریه حکمدارلری بوآثار وحشتکارانه ایله دائما افتخار ایدرلردی. آثور باناپال کندینی شو صورتله مدح ایدردی:

آرسلانلر – (بریتیش موزه ئومده‌در)

«آغزلرندن معبودم آثوره قارشی کفر چیقان ضابطلرك دیللرینی کسدیروب اولدیردم. هنوز وفات ایتمیان عسکرلری بویوك بابام سناخریبك یاپدیردیغی قانادلی بوغالرك اوکنده اولدیرتدم. انلری سناخریبك مزاری اوزرینه آصدیردم. هنوز تتره‌ین أتلرینی چقاللره، قوشلره، بالقلره یدیردم. انلرك افعالندن حدتله‌نن معبودلرك غضبنی بو صورتله تسکینه موفق اولدم.»

آثوریه اردولری دشمن مملکتنی کاملاً تاراج ایدردی. آغاجلری کسرلر، حصادی محو ایدرلر، شهرلری یاقارلر، مواشی‌یی یغما ایدرلردی. آلتون، کوموش، قیمتدار اشیا، نه وارسه حکمدار ایله عسکرلر بیننده تقسیم ایدرلردی. اهالیدن قتل اولونمیانلری آثوریه‌یه کتیره‌رك سرایلر انشاسنده عمله‌لك ایتدیررلردی. بخت نصر طرفندن (بابل)ه کتیریلن یهودیلر، تمام ٧٠ سنه بابلده قالمشلردی.

حیات عائله آثوریلرله کلدانیلرك حیات بیتیه واجتماعیه‌سنه دائر معلومات پك ناقصدر؛ چونکه شمدی‌یه قدر کشف اولونان طاشلر اوزرنده‌کی رسملر هپ افعال حربیه‌یه عائددر. مع‌مافیه بعض کشفیاتدن آکلاشلدیغنه کوره کلدانیلر آثوریلردن دها کبارانه بر حیات امرار ایدرلردی. اوطه‌لرك ترتیباتی بسبتون باشقه ایدی. آثوریلر صندالیه‌لرده اوطوررلر، ماصه اطرافنده یمك ییرلر،

طونج چتاللر قوللانیرلردی. کبار صنفلری قیافت وظرافته پك زیاده اعتنا ایدرلردی. آرقه‌لرینه کوکسی رنکارنك ایشله‌مه‌لی اوزون البسه، آیاقلرینه اوستی آچیق آیاق قابلری کیپرلر، قوللرینه قیمتدار بیله‌زیکلر طاقارلردی. بو بیله‌زیکلر اوزرنده دائما بوغا وآرسلان رسمی بولونوردی. قولاقلرینه خلقه طاقارلر، صاچلرینی اورتاسندن آییررلر، غایت ظریف صاچ باغلریله باغلارلر، اوزون قسمنی اوموزلرینه

اسکی بابلیلرده قابارتمه‌لر (بریتیش موزه ئومده‌در)

طوغرو صالیویررلردی. صقاله فوق‌العاده اعتنا ایدرلر، اکثریا صقال بویامغی ترجیح ایدرلردی.

آثوریلرده صنوف اجتماعیه موجود ایدی. هرصنفه منسوب خلق اراسنده حقیقی بررابطه واردی. قادین، بدایتده پك مهم برموقع اشغال ایدییوردی. فقط بالاخره هرمحله‌نك اداره‌سنی ارککلر تعهد ایتمش، اوزمان زوجه‌لر، اوطه‌لقلر چوجقلر، خدمتکارلر هپ افندی‌یه تابع اولمشلردی. افندینك نفوذی دین وامور ملکیه نقطهٔ نظرندن همان مطلق کبی ایدی. معبودلره اوقربان تقدیم ایدر، ثروتی او اداره ایلر، چوجقلری اوزرینه حق قصاصه مالك بولونور، انك ارزوسی اولمادن قطعیاً ازدواج ایدیله‌مزدی. آحادناسدن اولان قادین وارککلر أولرنده پك آز اوطوررلر، بوتون وقتلرینی دستکاهده، مغازه‌ده امرار ایدرلر. سوقاقلرده یوزی آچیق کزرلردی. زنکین قادینلری سوقاغه چوق چیقمازلر، یالکز معبده وبرده قومشولرینی زیارت ایچون چیقارلردی. یوزلرینی اورترلر، خدمتکارلرینی‌ده برابر کوتوررلردی. سائر زمانلری أولرنده قاپالی، ایشسز کوجسز، بیکیشله مشغول اولارق، خدمتجیلری ویادوستلری ایله صحبت ایدرك کچیررلردی.

قادینلرك نفوذی الکزیاده سرایلرده اجرای تأثیر ایدردی. ازدواج برمقاوله‌نامه‌ی
درج اولنور، بو سایه‌ده قادینك جهازی پدردن زوجه انتقال ایلر، صوکره‌د
مراسم تقدیسیه ایفا اولنوردی. زوجه‌نك زوجدن آیرلماسی یا اولوم ویا طلاق ایل
واقع اولوردی. حق طلاق ارککه عائددی. زادکانه منسوب قادینلر بردرجه‌یه‌قد
سربست یاشارلردی. ماللرینی ایسته‌دکلری کبی تصرف ایدرلر، کندی نامل‌رینه
آلیم صاتیم و احتکار معامله‌لرنده بولونورلردی. قادینلرك یکانه وظیفه‌سی اولا
صاحبی اولمقدی. چوجق طوغورمیان قادینلری جنلر ضبط ایتمش عد اولونور
یوزلرندن فلاکته اوغرامامق ایچون اکثریا بو کبی قادینلر أولردن چیقاریلیر
هرأوده برسوز و چوجق بولونور، شاید بولونمیه‌جق اولورسه اولادلقلر آلنیردی
بو صورتله توالیٔ انساله خدمت ایدیلیردی. بابالرینی انکار ایدن ارکك ویا قیزل
شدتلی مجازاته دوچار ایدیلیر، یاأودن طرد اولونور ویاخود اسیر کبی صاتیلیردی
اسرا صنفنی، حرب اسراسی ایله ایقاع جنایت ایدرك مرتبهٔ اجتماعیه‌دن سقوط
ایدنلر، اجدادی بر قاچ نسل حریت اکتساب ایده‌مین اسیرلر تشکیل ایدردی
بونلره عائله ایچنده حلم ایله معامله ایدیلیردی. اسیرلر برصنعتله اشتغال ایدرك پار
قازانیرلر، صوکره بوپاره‌یی ویره‌رك کندیلرینی اسارتدن قورتاریرلردی. اسارتدن
قورتولانلر بولوندقلری هیئت اجتماعیه‌نك مرتبه‌سنی احراز ایدرلر، بو مرتبه‌د
چوجقلری‌ده حصه‌مند اولورلردی.

آتوریلرك أولری مربع شکلنده طوغله بنالردن عبارتدی. هر أوك اوزرند
برتراسه بولونوردی. أولرك پنجره‌لری غایت آزاولدیغی ایچون ضیایی قپولردن آلیردی

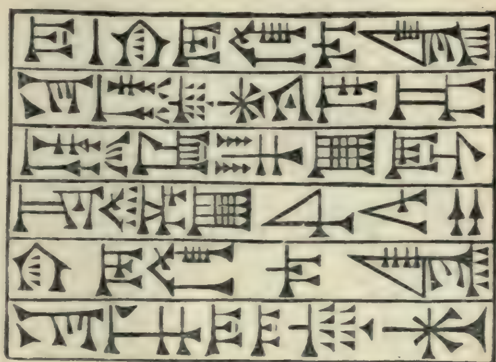
آلتنجی فصل

علوم و فنون و صنایع

یازی، ادبیات

کلدانیلرك قوللاندقلری یازی خطوط و اشکالدن مرکبدی. یازی‌یی منشور، اسطوانه واهرام شکلنده‌کی کرپیچلر اوزرینه یازارلر، قلم مقامنده‌ده اوجی اوچ کوشه‌لی معدنی برقلم قوللانیرلردی. کلدانیلرك ایلك یازیلری اشکالدن یعنی أو، طاغ ویلدیزکبی کلمه‌لری کوسترمك ایچون برقاچ شکلدن عبارتدی. بوشکلی یازیدن صوکره هجائی یازی باشلامش، هرهجایی کوسترمك اوزره براشارت استعمال اولونمشدی. مثلا قار، قیر، قور، قا، قی، قو کبی برطاقم هجا اشارتلری ایجاد ایدلمشدی.. کلدانی یازیلری اشارتلردن عبارت ایکن (دو) کیتمك؛ (ما) کمی؛ (دوب) یازی تخته‌سی معناسنه کلیردی. سطرلر عمودی یازیلیر وصاغدن صوله طوغرو اوقونوردی. بوطرز، یازینك شکلی طرزی ایدی. بالاخره تکملات فکریه حصوله کلمکه باشلایوبده (خط میخی) قوللانلمغه باشلادیغی زمان ینه اسکی شکللر اساس اتخاذ ایدیله‌رك تعدیلات لازمه اجرا ایدلمشدی. مثلا دن (شو) أل؛ □ دن (نیغنی) ○ دائره کلمه‌لری وجوده کتیرلمشدی. صوکره کلمه‌لر برقات دها اختصار ایدیله‌رك صویی کوسترمك ایچون (آ)؛ سمایی کوسترمك ایچون ، دها صوکره (آن) اشارتلری قبول ایدلمشدی. خط میخی غایت الویریشلی ایدی. بو یازی ایله هر درلو قواعد صرفیه‌یی افاده ایتمك، سویلندیکی کبی یازمق قابلدی. برده یازی قطعیاً تکلم اولنان لسانه تابع دکلدی؛

آثوریه‌نك هر طرفنده، لسانلر مختلف اولدیغی حالده، ینه خط میخی استعمال اولونوردی. مثلا (انسان) کلمه‌سنی سومریلر (مولو)، سامیلر (آنولو) دیه اوقورلردی. یازی یازمق غایت مشکل اولدیغی ایچون یالکز علما یعنی رهبان صنفنه منحصر قالیردی. کلدانیه یازیسنك اساسی سومری ایدی. فقط بالاخره کلدانیه یازیسی‌ده اسکی آثوریلرك یازیسنه اساس تشکیل ایتمش، بوصورتله یکی آثور وکلدانیه یازیلری میدانه چیقمشدر. بویازی بالاخره ارمنیلر، آلامیلر وبابلك انقراضندن صوکره‌ده ایرانیلر طرفندن دها زیاده ساده‌لشدیرلمك صورتیله استعمال ایدلمشدر.

الك اسکی بر خط میخی

ترجمه‌سی: بن، بابل حکمداری، نه‌سازیلا ونه‌زیدا معبدلرینك محییسی وبابل حکمداری نابوپولاصرك ایلك اوغلی بخت نصرم

خط میخی قرون وسطاده همان اونودولمش کبی ایدی. فقط یوزسنه‌دن بری بویازی‌یی اوقومق ایچون فوق العاده صرف غیرت اولونمشدر. خصوصیله نیبور (۱۷٦۵)، تیش (۱۷۹۸) و مونته‌ر (۱۸۰۰) کبی ذوات خط میخی‌یی اوقومق ایچون پك زیاده چالیشمشلر، نهایت غروته‌فه‌ند (۱۸۰۲) ایلك دفعه اولارق ایران خطوط میخیه‌سنی اوقومغه موفق اولارق مکمل بر الفبا تنظیم ایلمشدر. غروته‌فه‌ندك مساعیسی ۱۸۳٦ده فرانسه‌ده اوژه‌ن بورنوف، آلمانیاده‌ده قریستیان لاسن طرفندن اکمال اولونمشدر. بر قاچ سنه صوکره‌ده انکلیزلردن هانری راولینسون ایران خط میخیسنده‌کی تدقیقاتنی او درجه ایلری‌یه کتیرمشدرکه مشارالیهك تدقیقاتی آثور، بابل ومدیا یازیلرینی‌ده حله مدار اولمشدر. نهایت فرانسه‌نك (موصل) قونسلوسی بوطانك (نینوا) یی کشف ایتمسی (۱۸٤٦)، موسیو لایارك (قویونجق) و (نمرود) شهرلرنده‌کی حفریاتی (۱۸٤۹ – ۱۸۵۱) غایت مهم وثائق تاریخیه‌نك ظهورینه بادی اولمشدر. آرتق او تاریخدن اعتباراً آثوریه حقنده‌کی تدقیقات فوق‌العاده ترقی ایتمش، وقتیله توراتك روایتنه کوره وقایع تاریخیه‌دن عد اولونان بعض مسائلك بالاخره افسانه‌دن عبارت اولدیغی اکلاشلمشدر. دها طوغروسی اوتوز عصرك وقایع محتشمهٔ تاریخیه‌سی مزارلرك خفاکاه مظلمندن چیقارلمش، اوتوز عصر اول جهانه حکمفرما اولان برملتك سوابق مدنیه‌سی بوتون تفرعاتیله اکلاشلمشدر؛ اودرجه‌ده که بوتون بو تدقیقات نتیجه‌سی اولارق آوروپاده (آسیرولوژی) نامیله یکی بر علم وجوده کلمشدر.

کلدانیلرك قوللاندقلری لسانك اساسی سومر – آقاد لسانی ایدی. بو لسان

اورال آلتای یعنی تورکجه، موغولجه و مجارجه‌یه مشابه ایدی. کلدانیه لسانـنده تورکجه‌نك عینی برچوق کلمه‌لر واردی. مثلا سومریلر بابایه (آتا)؛ والده‌یه(آنا)؛ چوجغه (اوغل) دیرلردی. خط میخینك برنمونه‌سی بروجه آتیدر:

ها — نو — نو — سار. ایر. ها — زی — تی — ئی — تی — تی. ساب — به

صیل — طانات. مو — صو — ری ایتا — ایر را — پی — هی آ — نا ئی — پیس

قابال — او طاهازآ — نا هامی یاایت — لو — نی

ترجمه‌سی: غزه شهرینك حکمداری هانون ایله مصر حوالیسنك حکمداری ساباقون بمله (راپیا) شهرنده بر محاربه وبر میدان محاربه‌سی اجرا ایتمك ایچون اوزریمه یورودیلر.

کلدان وآثور ادبیاتندن زمانمزه انتقال ایدن آثار، سحر ودعا مودللری ایله ضروب امثالدن واوفاق تفك بعض شرقیلردن عبارتدر. بوآثارك اك مشهورلری (خلقت عالم نظریه‌سی)، (نمرود افسانه‌سی)، (ایستارك جهنمه کیدیشی)در. (ایستارك جهنمه کیدیشی) شمدی‌یه قدر کشف اولنان آثار ادبیه ایچنده بربدیعه‌در. بومنظومه شو سطرلرله باشلار:

«بوراسی، کیریلن فقط هیچ چیقلمیان بر مسکندر. کچیلن، فقط بر دها کری دونولمه‌ین بریولدر. بورایه داخل اولانلر ضیا ونور یرینه ظلمتلر مشاهده ایدرلر. بوراده توزلر ایصیریلیر، چامورلربنیر، کونش کورونمز، ظلمتلر حکم فرما اولور.»

کافهٔ اقوامده اولدیغی کبی آثوریلرده‌ده حسیات رقیقه‌یی احتوا ایدن غایت دلپذیر شعرلر واردی. بوشعرلر آثور معبودلری ایله معبودلرك قوهٔ فوق‌الطبیعه‌سنی حائز حکمدارلرك توقیر نامی ایچون انشاد اولنوردی. مثلا معبوده خطابا یازیلان بر منظومه‌ده شو صوزتله تصویر حسیات ایدیلیردی:

«ای ظلمتلری تنویر، قرانلقلره نفوذ ایدن معبود اعظم! طریق ضلالتده پویان اولانلری صیانت و ضعفایه امداد ایدن خالق کریم! بویوك معبودلر بوتون نظرلرینی سکا توجیه ایدرلر. بوقلقلرده یاشایان ارواح، سیمای پر انوار یکی کمال اشتیاق ایله تماشا ایلرلر. سن بر نشانلی کبی لبریز شوق وظرافت اوطورر، شعشعهٔ بی نهایه کله حدود آسمانی املا ایلرسك. سن بو ارض نا محدودك لوای مبجلیسك. ای خالق اعظم، اوزاقلرده اوطوران بوتون انسانلر سنی تماشا ایله کسب مسار ایدرلر.»

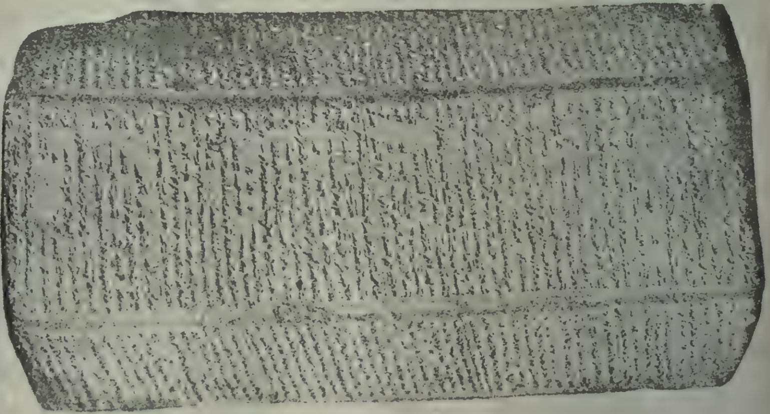
حقوق و قوانين

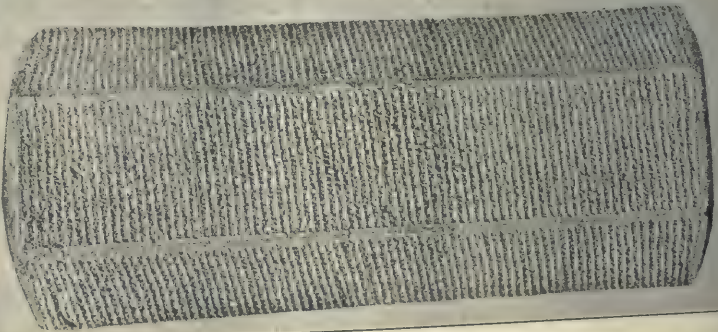
كلدانيلرله آثوريلر زماننـه عائد معاملات حقوقيه اقراض واستيجار مقاوله‌لرى ايله مقبوضلر، اموال محجوزه اساميسى وسائره‌يه متعلق موادن عبارتدى. بوتون بومقاولاتك اسلوبى عصردن عصره تكمل ايتمش، مختلف حكمدارلرطرفندن تنظيم اولونان قانونلره بونلراساس تشكيل ايتمشدر. بو قانونلردن اك مشهورى ميلاددن يكرمى اوچ عصر اول حامورابى طرفندن جمع اولونان قوانيندر. حامورابينك قانونى ٢٨٢ ماده‌دن عبارتدر؛ هرماده غايت مختصر وساده بر صورتده يازلمش، قوانين سـابقه ايله عادات وتعامله مستند اولمق اوزره حقوق شخصيه‌ده بر انضباط آلتنه آلنمشدر. بوقانونده حكام ايله ضابطانك احوال وشرائطى اطرافيله تعيين اولونمشدر. بر حاكم طرفندن هرهانكى بر اخلاقسزلق ويا قباحت ارتكاب اولونديغى تقديرده ايجابنه‌كوره جزاى نقدى، عزل واعدام كبى جزالر وضع ايدلمشدر. مذكور قانوندن آكلاشلديغنه‌كوره كلدانيلر قناللرى، مرعالرى باغچه‌لرى، حيوانات اهليه محافظه‌سنى تأمين ايچون اساسلى نظاملر وضع ايتمشلر، احتكارى شدتله منع ايتمشلردر. حامورابى قانوننك ديكر ماده‌لرى‌ده تجارت بحريه‌ايله نهرلرده سير سفائن تعرفه‌سـنه، ايجار واستيجاره، زراعته، تجارت و صنايعه، كونده‌لك تعرفه‌سنه عائددر. بو قانونسامه‌يه نظراً هر درلو معاملات تجاريه‌ده مقاوله عقدى شرطدر. كذا ازدواج ده بر نوع آليم صاتيم معامله‌سى اولديغندن بو بابده‌ده برچوق ماده‌لر علاوه ايدلمشدر. مثلا عين‌احوال اجتماعيه‌يى حائز كيمسه‌لراره‌سنده‌كى ازدواجه، ابوينك چوجقلر اوزرنده‌كى حقوقنه، چوجقلرك ابوينلرينـه قارشى حقوقنه، وراثته دائر پك‌مهم ماده‌لر وضع اولونمشدر. اطبا ايله معمارلرك مشتريلرينه قارشى حائز اولاجقلرى مسئوليته قارشى‌ده پك‌شايان دقت ماده‌لرموجوددر. معمارلر ايله اطبانك اجرتى غايت فضله‌در. فقط شايد بونلرك يوزندن برقضا وقوعه كله‌جك اولورسه اعدام جزاسنه قدر مجازات ايدلملرى‌ده نظر دقته آلنمشدر. حامورابينك قانوننده دينه، امنيت عموميه‌يه، حربه، اجنبيلرك احوالنه دائر ماده‌لر پك‌مختصردر. حامورابى قانونى (سوز) شهرنده موسيو مورغان طرفندن ميدانه چيقارلمشدر.

علم هيئت، رياضيه، طبابت

كلدانيلر علم هيئتك همان موجدى مثابه‌سنده‌درلر. سياراتك، ظلمتلرك و دها سـائر علائم جويه‌نك مقدرات بشر اوزرينـه اولان تأثيرينى تعيين ايتمك ايچون فوق العاده ترصداتده

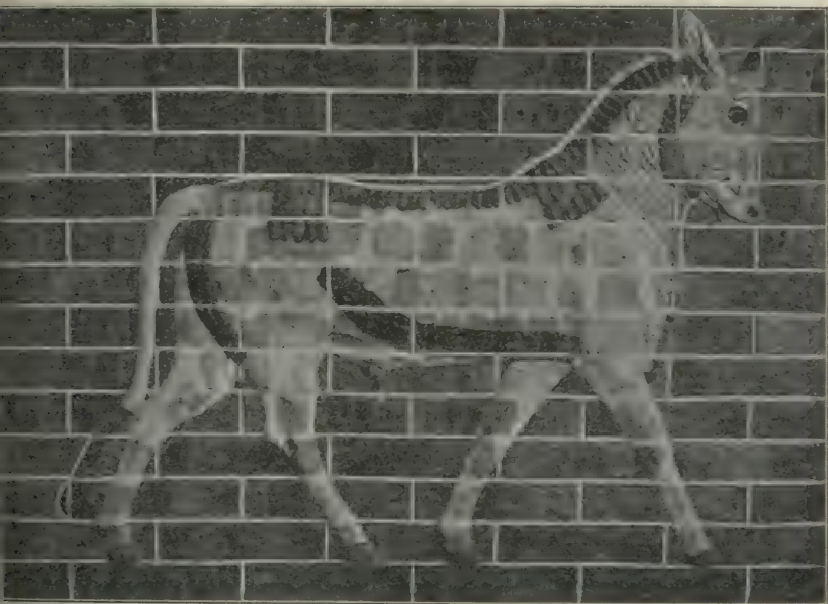

نورلر، نتيجهٔ ترصداتی تماميله قيد ايدرلردی . خطوط ميخيه‌نك همان اكثرنده
هيئته دائر برچوق معلوماته تصادف اولونور. ازجمله زهره، مشتری ومريخك

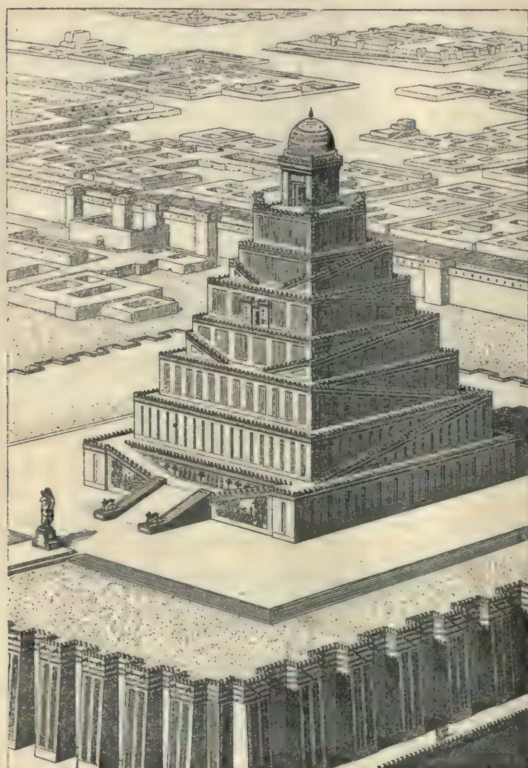
طلوع زمانلری ایله بر آی ظرفنده صفحات قمره دائر کونی کونه معلوماتی حاوی
بر چوق جدوللر بولونمشدر . کلدانیلر خسوف و کسوفی حساب ایتمشلر، مدا
شمسی‌یی اون ایکی قسمه تقسیم ایلمشلر ؛ هر قسمه الیوم مستعمل اولان اسملری
ویرمشلردر . منطقة البروجی میدانه قویان، کونی ۱۲ ساعته ، ساعتی ٦٠ دقیقه‌
تقسیم ایدن کلدانیلردر. کلدانیلر سنهٔ قمریه استعمال ایدرلردی . او زمانلر برسنه

آثوریلرك میناکاری قبارتمه‌لرندن (موزهٔ همایونده‌در)

قمریه ٣٥٤ کون ایدی . بونکله برابر سنهٔ شمسیه‌یی‌ده بیلیرلر و بو سنه‌یی ٣٦٥
کونه تقسیم ایدرلردی . فقط سنهٔ قمریه ایله سنهٔ شمسیه‌یی بربرینه توفیق ایجو
فضله اوله‌رق ایجابنده بر آی ضم ایدرلردی. کلدانیلر بر سنه‌یی ۱۲ آیه، بر آ
٣٠ کونه و بر هفته‌یی‌ده صفحات قمره نظراً یدی کونه تقسیم ایتمشلردر . کلد
نیلرك قوللاندقلری آی اسملری بروجه آتیدر : نیسانو، آرو، زیوانو، دوزو
آبو، اولولو، تیشریتو، آراخ زاونا، کیزلی‌وو، ته‌به‌تو، ساباتو، آدو آرو . بو آیلر
هر بری برمعبوده مخصوصدی. کلدانیلرده آیلر اسکیدن بری نیساندن باشلاردی
کلدانیلر کونشك ایکی طلوعی بیننده‌کی مدتی یوم اعتبار ایتمشلر، کیجه‌یی‌ده بهر

درت ساعتدن عبارت اولمق اوزره « ییلدیزلرك طلوع نوبتی »، « اورته نوبت » و « صباح نوبتی » نامیله اوچ نوبته تقسیم ایتمشلردر. کلدانیلر و آثوریلر کوزله کورونن سیاراتی تمامیله بیلیرلردی؛ انلرده نه‌آ (زحل) ، به‌ل (مشتری) ، نه‌رغال (مریخ) ، ایستار (زهره) ، نابو (عطارد) ایدی. تقویملری غایت مختلف ایدی . معبودلره مخصوص یورطیلری ، اك مهم عبادات دینیه‌یی کوستر دینی تقویملر ایله مواسمی، نجومك طلوع و غروبنی کوستر بر تقویم ، برده ازمنه‌نك تبدلنی، محصولاتك آز ویا چوق اولاجغنی کوستر آیریجه بر تقویم واردی . کلدانیلرك علوم ریاضیه‌ده‌کی مهارتلری ده علم هیئتده‌کی ترقیلری درجه‌سنده ایدی . (زنکره) ده بولنان بر جدولده بردن آلتمشه قدر بوتون عددلرك مکعبلری کوسترلمشدی .

بابل معبدی

کلدانیلر ایکی وحتی اوچ درلو اصول تعداد قوللانیرلردی . بری، اون پارمقله صاییمقدن ایلری کلن اصول اعشاری ، دیکری ۱۲ یه قابل تقسیم اولان اصول اثنی اعشاری، دیکری ۶۰ ه قابل تقسیم اولان اصولدی. کلدانیلرده ۶۰ (زوص) اساس ایدی ؛ اندن صوکره‌ده ۶۰۰ (نه‌ر) و ۳۶۰۰ (سار) عددلری کلیردی . کذا طول ، سطح وحجملری اولچمك ایچون الیوم قوللانیلان اولچولرده کلدانیلرده موجوددی . بر آرشون ۵۲۵ میلیمتره ایدی . هر اولچونك واحد قیاسیسی بو ایدی . بر آرشون ۶۰ قسمه تقسیم ایدلمشدی . بو آرشون ۳۶۰ ایله ضرب اولونجه بر ستاد یعنی ۱۸۹ متره حاصل اولوردی . بو اولچو ایله یوللرك اوزونلغی اولچولوردی . وزن ایچون واحد قیاسی. ۳۰,۶۵ کیلوغرام یعنی بر تالانت ایدی . بو تالانت ۶۰ قسمه تقسیم ایدیلنجه بر (مین) (۵۱۰,۸۳ غرام) ، بر مین‌ده آلتمشه تقسیم

اولونجه بر دراخم (٨,٥١٣ غرام) حاصل اولوردی . کذا دائره‌یی ٣٦٠ درجه‌یه ، درجه‌یی ٦٠ دقیقه‌یه ، دقیقه‌یی ٦٠ ثانیه‌یه تقسیم ایدن‌ده کلدانیلردر .

آثور باناپالك کتبخانه‌سنده حیوانات و نباتاتك تصنیفنه دائرده بر اثر کشف ایدلمشدر. حیوانات بر طاقم صنفلره آیرلمشدی. آرسلان، قورد، کوپك الك بویوك آکل اللحوم صنفندن ایدی. کوپکلرك بر چوق جنسی واردی . صیغیر ، قویون ، کچی کبی آکل النبات حیوانلر آیری بر صنف تشکیل ایدردی . بوجکلرده یاشادیشلرینه کوره صنفلره آیرلمشلردی. نباتات ومعادن طرز استعماللرینه ویکدیکرینه مشابهتلرینه کوره تقسیم ایدلمشلردی. بوندن باشقه جوار شهرلرله بوشهرلرك محصولاتی کوسترمك اوزره جغرافیا کتابلری‌ده ترتیب ایدلمشدی .

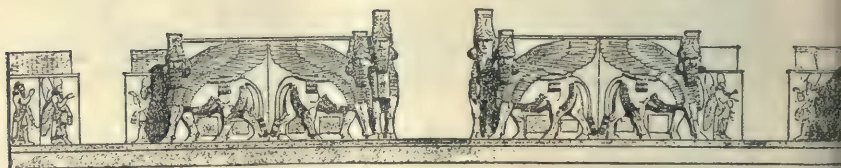
کلدانیلرك طبابته وقوفلری او درجه مکمل دکلدی . واقعا بابلیلرده وجود بشرك اقسام مختلفه‌سنه ، داخل بطنه دائر بعض معلومات ألده ایتمشلردی ؛ فقط بونلرك علم تشریح وحفظ الصحه نقطهٔ نظرندن اودرجه اهمیتی یوقدی. کلدانیلر خسته‌لری شفایاب ایتمك ایچون خاصهٔ سحریه‌یی حائز عد ایتدکلری نباتات ومعادنی استعمال ایتمشلردر . مع‌مافیه طبابت صرف راهبلرله سحربازلرك ألنده اولدیغی جهتله کلدانیلر بر خسته‌یی شفایاب ایتمك ایچون اوقورلر ، سحر یاپارلر ، سحرلی اوتلر قوللانیرلردی .

معماری الجزیره‌ده ساکن ایلك اهالی معماری‌یی پك ایرکندن ترقی ایتدیرمشلردی . بونلرك ایلك بنالری قوله‌لردن عبارتدی . بو قوله‌لر خرما آغاجلرندن ، اوزری چامور صیوالی قامشلردن یاپیلیردی . فقط کلدانیلر چارچابق احتیاجات ذاتیه‌لرینه موافق أولر انشاسنه‌ده باشلامشلردی . اقوام سائره الك زیاده طاپانقلی مالزمه اولمق اوزره طاشی انتخاب ایتمشلردی ؛ فقط کلدانیه‌ده طاش همان مفقود کبی ایدی . کلدانیلر طاشی مملکتلرینك جنوبندن ، عربستانك شمال شرقی حدودلرندن کتیررلردی . بو طاشلرك نقلی غایت مشکل اولوردی . بونك ایچون دها یاقینده ، اراضی لحقیه‌ده‌کی چامورلره مراجعت ایتمشلر ، بونلردن طوغله یاپوب قوروتمشلر ، دها صوکره‌ده آتشده پیشیرمشلردر . بو طوغله‌لر ٣١ سانتیمتره اوزونلغنده و ١٠ سانتیمتره قالینلغنده یاپیلیر ، صوکره برقاچ دانه‌سی کیرچله وبازیفت ایله بر برینه یاپیشدیریله‌رق ٣ متره قالینلغنده بویوك طاشلر وجوده کتیریلیردی .

وغله‌لرك رنكی صارمتراق ، مائیمسی ، قرمزی ، اكثریاده مربع شكلنده اولوردی .
نالرك كوشه‌لرنده استعمال ایدلمك اوزره مثلث شكلنده طوغله‌لرده یاپیلیردی .
یوارلره متانت ویرمك ایچون طوغله‌لرك آره‌لرینه قامشلر وضع ایدرلر، طاشلری
ربرینه یاپیشدیرمق ایچون صمانلی خرج استعمال ایدرلردی .

خسروآبادده صارغون سراینك بر جبهه‌سی

آثور سرایلرینك جبهه‌لرینی تزیین ایدن لوحه‌لر

کلدانیلرك معابد انشاآتنه دائر هه‌رودوتك روایتندن ماعدا معلومات یوقدر . بومعلو-
اتده (بورزیپا) ده‌كی نابو معبدینه عائددر . كلدانیه‌ده‌كی بویوك معبدلرك اكثرنده بر قوله
اردی ؛ بو قوله‌یه (زیغورا) دیرلردی . قوله آشاغیدن یوقاری‌یه طوغرو تراسه‌واری اولمق
زره ۳ : ۷ قاتلی ایدی . هر تراسه‌یه خارجدن بر مردیونله چیقیلیردی . اك اوست قاتده
اوطه موجود اولوب بوراسی معبودك اقامتنه مخصوص ایدی. بو قوله‌لرك انشاسندن مقصد
سداتده بولنمغی تسهیل ایلمكدی. معبدقوله‌لری عین‌زمانده بررصدخانه وظیفه‌سنی‌ده كورردی.
ی تراسه‌دن هر بری سیاراتدن برینه مخصوصدی . هر برینك بر رنكی واردی. مثلا
ل - سیاه ، مشتری - تورنجی ، مریخ - قرمزی ، كونش - آلتون ، زهره - بیاض ،
ارد - قویوماوی ، قمر - كموش رنكنده ایدی . قوله‌نك اك اوستنه مائی طوغله‌لردن بر
یاپیلیر ، غایت ظریف برصورتده تزیین ایدیلیردی. ایشته بوصورتده نظر فریب رنكلر،
یزلر ایچنده قالان معبد اوزقدان اولانجه رونق وعظمتی ایله عرض‌اندام ایدردی. قوله‌نك

الک اوست قاتنده معبوده مخصوص اوطه یه بر آلتون ماصه، غایت مزین برده یاتاق قونوردی
قوله نک ارتفاعی ۱۰۰ متره دن زیاده اولوردی .

آثوریلر ازمنهٔ قدیمه نک الک برنجی معمارلرندن معدوددی . فقط آثوریلر
معماریده کلدانیلری ده کریده براقشلردی. آثوریه ده ابنیه انشاسی ایچون پك چوق
طاش بولوندیغی حالده آثوریلر کلدانیلرك طوغله انشا آتی ینه محافظه ایتمشلردی

آثوریلرده قپه مقامنده قوللانیلان طونج آرسلان

فقط طوغله انشا آت اودرجه طایانقلی اولمادیغی ایچون بنالری صیق صیق تعمیر
لزوم کورولوردی . کلدانیلرده اولدیغی کبی آثوریلرده جسیم معبدلر ، سرایلر
و متین تراسه لر انشا ایدرلردی . آثوریلرك معبودلری کلدانیلر ککندن دها مزین
ودها محتشم ایدی . معبدی تشکیل ایدن اصل دائره دن ماعدا یاننـه دیکر بر دائره
دها انشا اولونور، زمینی غایت جسیم طاشـلرله تزیین ایدیلیردی . یره دوشه نیلن
طاشلر ٢٤ متره اوزونلغنده، ٥ متره کنیشلکنده، ٣ دسیمتره قالینلغنده، ٤٨٠٠
کیلوغرام ثقلتنده ایدی . معبدك اصل دائره سی ١٤٠ متره اوزونلغنده و ٩٠ متره
کنیشلکنده ایدی. معبدك دیوارلری غایت ظریف رنکلی ، یالدیزلی طوغله لر
تزیین ایدیلیردی . کلدانیلرك معبدلرنده کی قوله لره آثور معبدلرنده ده تصادف
اولونوردی .

خصوصیله سرایلر غایت محتشم بنا ایدیلیردی. سرای، مربع شکلنده واون هکتار سطحنده جسیم بر تراسه او زرینه انشا اولونوردی. سرایك کوشه‌لری نقاط اربعه‌یه طوغرو پیلیر، سرایه کنیش مردیونلردن چیقیلیردی. معبدك اوکنه کلندیکی زمان کمرلی بر قپویه صادف اولونوردی. بو قپونك اطرافنده مازغاللی ایکی قوله واردی. خارجده قپونك ایکی طرفنده، یانلری ایلری‌یه طوغرو، انسان باشلی ایکی بوغا هیکلی بولونوردی. دیکر ایکی بوغا پونك ایچ هیکلی‌ده طرفنه وضع اولونوردی. قپودن کیرلدکدن صوکره ۱۷٦ متره مربعنده جسیم برحولی‌یه کیریلیردی؛ بوراسی مراسم دائره‌سی ایدی. ودائره‌نك اطرافنده قپولری هپ آولویه ناظر اوطه‌لر بو- ونور، بو آولو ینه بویله اوطه‌لرله محاط دیکر برآولو ایله رلشیردی. ایشته بو صورتله بر سرایده ایریلی اوفاقلی اون آولو و آلتمش اوطه بولونوردی. دیوارلر قابارتمه‌لرله مزین یدی. بو قابارتمه‌لر اوزرنده حکمدارك افعالی تصویر اولو- وردی. یره مربعی طوغله‌لر دوشه‌نیر، اوزرینه خالی سر- لیردی. زمین‌ده، عادتا خالی کبی رسملرله تزیین اولو- وردی. ارککلر بوراده اوطورر، مسافرلر بوراده قبول لونوردی. سرایك بر کوشه‌سنده‌ده نجومه عبادت ایچون دی قاتلی اوفاق بر اهرام انشا ایدیلیردی. سلاملق دائره سنك آرقه‌سنده، اطرافی یوکسك دیوارلرله محاط، جسیم یکی قپویی حاوی بردیوار کریسنده حرم دائره‌سی کلیردی. و دائره‌ده بر آولویه ناظر بر چوق اوطه‌لردن مرکبدی. آولونك دیوارلری مینا کاری قابارتمه‌لر، رنکلی هیکللرله زین ایدی. آولونك اطرافی غایت ظریف، طونج قاپلی، الدیزلی خرما داللریله مزین ستونلری حاوی ایدی.

آثوریلرده قپه مقامنده قوللانیلان طونج آرسلان

سرایك قسم متباقیسی خدمتکارلره، آشجیلره، کیلارجیلره، اتمکجیلره و آخورلره تخصیص یدیلیردی. حکمدارك آیریجه بر سلاحخانه‌سی ایله برده خزینه‌سی واردی. سلاحخانه‌ده زراق، قالقان وجنك آرابه‌لری حفظ اولونور، خزینه‌یه‌ده حربده آلنان آلتون وکوموش یله ویرکیلر وضع ایدیلیردی. سرایده مختلف جسامتده ۲۰۸ صالون بولونوردی. بو صا- ونلرك هپسی‌ده طار ایدی. بویوك صالونلر عادتا دهلیزلری آکدیرردی. هیچ بر صالونك نجره‌سی یوقدی. ضیا و هوا اکثریا آولویه ناظر انشا ایدیلن بویوك قپودن کلیردی. وندن‌ده مقصد اقلیمك صیجاقلغندن محافظه اولونمقدی.

خصوصی أولر غایت ساده یاپیلیر، ضیا طاواتدن آلینیردی. آثوریلر قنال استحکامات انشاسنده‌ده تمیز ایتمشلردی. کذا مزارلری‌ده اوطه شکلنده وطوغله‌دن انشا ایدرلردی.

هیکلتراشلق ، رسم ، صنایع سائره

کلدانیلرده هیکلتراشلق اودرجه ترق
ایتمه‌مشدی . کلدانیلرك هیکلتراشلغنه نمو
اولابیله‌جك یگانه اثرلر ، سارسه‌ك طرفندن (تللو) حفریاتنده میدانه چیقاریلا
هیکللردر . بو هیکللردن غودی یایه عائد برهیکلك یالکز دیزلری قالمشدر . مع‌ماف
یالکز بو هیکللرك دلالتی ایله کلدانیه‌ده هیکلتراشلق صنعتنك صفحات ترقیسی
آکلامق غیر قابلدر . زیپار معبدنده بولونان کونش معبودینك لاجورد طاشند
اعمال اولونان یالدیزلی هیکلی بردرجه‌یه قدر شایان اهمیتدر . بوهیکلده الار ، آیاقل
فوق‌العاده براعتنا ایله وجوده کتیرلمشدر . کلدانیلرده حکاکلكده‌ایجه ترقی‌ایلمشدی
آثوریلر هیکلتراشلقده کلدانیلره هر خصوصجه تفوق ایتمشلردر . آثوربانایالك
(نینوا)ده بولونان هیکلی پك زیاده براعتنا ایله وجوده‌کتیرلمشدر . فقط آثوریلر
اك زیاده تمیز ایتدکاری برصنعت وارسه اوده قابارتمه اعمالاتیدر . آثوریلر بوتو
قابارتمه‌لر اوزرنده حکمدارلرینك افعال قهرمانانه‌سنی ، مملکتك عادات و احوالنی
محاربه‌لری ، محاصره‌لری ، دشمن ممالکنك صورت تخریبنی ، دینی صحنه‌لری
آومراسمنی ، خراجکذار حکمدارلرك صورت قبولنی تصویر ایدرلردی . آثوریلر
بو صنعتده اکتساب ایلدکلری مهارت ، خارق‌العاده ایدی . میلاددن اون عصر
اولکی آثوریه قابارتمه‌لری ابتدائی برشکلده اولدیغی حالده صارغون وسناخریب
زماننده‌کی قابارتمه‌لرده بویوك برائر صنعت مشاهده اولونور . قابارتمه‌لرك زمینی غایت
مزین ، حیوانات ونباتات رسملری غایت طبیعی ، بالخاصه بارکیررسملری پك صنعتکارا
نه‌در . آثور بانایال زمانی هیکلتراشلغك اك پارلاق دوریدر . بونك ایچون (بریتیش
موزه‌ئوم) ده‌کی قابارتمه آوـلان لوحه‌لریله موزهٔ همایونده‌کی میناکاری قابارتمه‌لری
تدقیق ایتمك کفایت ایدر . آثوریلر اکثریا بو قابارتمه‌لری قرمزی ، مائی سیا
وبیاض رنکده اعمال ایدرلردی .

آثوریلرك اعمال ایلدکلری دوکمه هیکللرهپ آرسلان هیکللریدر . بوهیکللر وز
ایچون قیه مقامنده استعمال اولونوردی . بوندن باشقه صندالیه‌لری وادوات سائره‌ی
تزیین ایچونده دوکمه هیکللر ، آلتوندن‌کوپه‌لر وسائر آلات تزیینیه اعمال ایدرلردی

آثوریلرده معنای حقیقیسی ایله بویالی رسم یاپمق صنعتی موجود دکلدی
بویالر یالکز جسیم دیوارلرك یکنسقلغنی کیدرمك ایچون انشاآتده قوللانیـلیر

ميناكارى طوغله‌لر اعمال ايديليردى . بو طوغله‌لرك رنكلرى اكثريا آچيق يشيل ، آچيق صارى ، قويو سياه و بياض ايدى . اكثريا قويو ماوى، آتشى قيرمزى رنكلرده استعمال اولونوردى. دها طوغروسى آثوريلر بش وعلى العموم اوچ درت رنك استعمال ايدرلردى. انلرده ياقرمزى، بياض، صارى، سياه — ياقويو صارى، سياه ، بياض، آچيق صارى — يا صارى، ماوى، بياض ، سياه — وياخود مائى زمين اوزرينه صارى، ماوى، بياض — زيتونى زمين اوزرينه‌ده بياض وصارى رنكلردن عبارتدى . طوغله‌لر بويانمازدن اول بر از سرتلشديريلير، بعده يالكز بر طرفى ميناكارى بويانيردى . بويا ايچون اك زياده آنتيمون ، توز حالنه كتيرلمش لاجورد طاشى ، چينقو و قورشون استعمال اولونوردى . موزهٔ همايونده بو ميناكارى رسملردن بر آرسلان، برده ليقورن تعبير اولونان مركبه مشابه برحيوان رسمى واردر.

اسكى كلدانيلرده معدن ايشله‌مك صنعتى هنوز حال طفوليتده ايدى . فقط آلتون، باقير ، چينقو ، قورشون و دميردن اعمال ايديلن مزينات كلدانيلرده بر درجه‌يه قدر ذوق صنعت بولونديغنه دليل اولابيلير . منسوجات فوق العاده ترقى ايلمشدى . آثوريلرده قاب و سائره اعمالى طبق مصرليلرده اولديغى كبيدى. فقط آثوريلرده مالزمه دها مكمل ، رنكلر دها پارلاق ، طرز اعمال دها رقيق و دها مزيندى. آثوريلر پاپيروس مقامنده قوللاندقلرى اسطوانه‌لر ايله لوحه‌لر ايچون غايت تميز و صاف مالزمه استعمال ايدرلردى . بو اسطوانه‌لرك نقلى قولاى اولمق ايچون ايچلرينى بوش ياپارلر ، اوزرينه بياض، صارى و پنبه بر رنكله جلا ويررلردى . معمولات زجاجيه بويوك شيشه‌لر ايله تزييناتدن عبارت ايدى . ادوات بيتيه‌دن اولمق اوزره اعمال اولونان ماصه‌لر، صنداليه‌لر برذوق صنعتكارانه ايله اعمال اولونور، حكمداران تختلرينك غايت ظريف بر صورتده تزيينه اعتنا ايديليردى. قاباراتمه لوحه‌لردن آكلاشيلديغنه كوره منسوجات اعمالى‌ده خيلى ترقى ايلمشدى. حكمدار البسه‌سى اوزرينه انسان ، آو وچيچك رسملرى ياپارلر ، قماشى يوكدن وايپكدن اعمال ايدرلردى . كلدانيلرك حالى ورنكلى قماشلرى سوريه‌ده فوق العاده مقبولدى.

تجارت و زراعت

هرودوتك روايتنه كوره آثوريه امتعه‌سى فنيكه‌ليلر طرفندن يونانستانه كتيريلير ، بورالرده صاتيليردى . كذا كلدانيه ايله ارمنستان بيننده‌ده تجارت فوق العاده مترقى ايدى. آثوريلر تجارته پك

زیاده اهمیت ویررلردی . بنی اسرائیلدن ناحوم (نینوا) دن بحث ایتدیکی زمان نفوسنك: «بر کولده‌کی صو کبی چوق، تاجرلرینك سماده‌کی ییلدیزلر قدر لایعد ولایحصا» اولدیغنی ذکر ایلشدی.

کلدانیه و آثوریه اراضیسی تجارته پك مساعد ایدی. دجله و فرات نهرلری

آثوریه معمولاتندن: طونج چتال وقاشیق

واسطه‌سیله آثوریه‌یی شمال غربی و جنوب شرقیدن کچمك قابل اولدیغی کبی شام اوزرندن بحر سفید ایله بحر محیط هندی بینده‌ده مناقلات ممکندی . سوریه‌ده بر چوق کاروان یوللری واردی . بونلرك اك مشهوری رومیه کولندن (نینوا)یه ، (أقباتان)دن (بانه کچیدی) طریقی ایله سلیمانیه، أربیل ونینوایه کیدن طریق ایدی. (نینوا)دن غربه ایکی یول واردی. بو یوللردن بری سنجار تپه‌سندن (خابور)ه ، اورادن‌ده (تدمر) و (شام) اوزرندن (فنیکه)یه ؛ دیکری‌ده شمالده (هاران) و (بیره‌جك) اوزرندن‌سوریه و آسیای صغرایه کیدردی. (نینوا)دن شماله‌طوغرو دها برچوق یوللر واردی .

آثوریلرك ادخال واخراج ایتدکلری امتعه: آلتون، چینقو، فیل دیشی، قورشون ومختلف جنس طاشلرله انجیلردن عبارتدی . آثوریه‌ده آلتون پك مبذولدی ؛ بوده اکثریا مصردن کتیریلیردی . آثوریلرك تونج اعمال ایتمك ایچون قوللاندقلری چینقولری‌ده فنیکه‌لیلر انکلتره‌دن کتیررلردی . آثوریلر فیل دیشنی‌ده پك چوق قوللانیرلردی ؛ فقط بو امتعه‌یی اك زیاده آثوریه‌یه خراجکذار حکومتلر ویرکی مقامنده کوندریرلردی . مع مافیه برنجی تیغلات فلاصر زماننده مه‌زوپوتامیاده‌ده فیل بولونوردی. آثوریلر قیمتدار طاشلره پك زیاده رغبت‌ایدرلردی. خراجکذار حکومتلر اکثریا ویرکی مقامنده بوکبی طاشلری تقدیم ایلرلردی.

آثوریلر کوپه‌لرده قوللاندقلری ایجیلری بصره کورفزندن چیقاریرلردی . سرای و سائر مبانیٔ محتشمه انشاسی‌ایچون لزومی اولان کراسته‌لرلبناندن کتیریلیر، اکثریا هیئت‌حکمدارلری طرفندن ویرکی مقامنده تقدیم اولونوردی . آثوریلر پك چوق منسوجات اخراج ایدرلردی.

آثوریلرده زراعت‌ده مترقی ایدی. اڭ زیاده زرع ایتدکلری شیلر بغدای ، آرپه، صوسام و داریدن عبارتدی . بو مزروعات ایچون صویه پك زیاده احتیاج واردی. آثوریلر بونك‌ایچون قناللر حفر ایدرلر ، حکمدارلر مملکتك زراعتی ترقی ایتدیرمك فکریله قناللرك انشاسنی بر وظیفه عد ایدرلردی . بوندن باشقه بوکسك تپه‌لراوزرینه‌صوخزینه‌لری‌انشا اولونور، بوخزینه‌لر صوایله‌طولدیریلیردی. آثوریلرك آلات زراعیه‌سی غایت بسیط بر طرزده ایدی. آثوریلر حبوباتدن ماعدا اوزوم‌ده یتشدیررلردی . بالخاصه (نینوا)ده‌کی سرای باغچه‌سنده غایت ایی اوزوم یتشدیریلیردی .

آثوریلر زراعت و انشاآتده عملی ماکنه‌دن فوق‌العاده استفاده ایدرلردی. (قویونجق)ده بولونان بر قابارتمه‌ده آثوریلرك اوجسیم بوغالری نه صورتله نقل ایتدکلری کوسترلمشدر . آثوریلر بو جسیم طاشلری هپ کمی شکلنده قیزاقلر واسطه‌سیله نقل ایتمشلردر .

شو معلوماتدن آکلاشیلیورکه کلدانیلر وآثوریلر هردرلو تأثیرات‌اجنبیه‌دن خارج وکندیلرینه مخصوص برمدنیت تشکیل ایلمشلردر. مصرلیلرده هیه‌روغلیف موجود اولدیغی حالده کلدانیلر بسبتون باشقه بر اصول تحریر ایجاد ایتمشلردر . مصرلیلر تقویمی ایجاد ایتدکلری حالده کلدانیلر سنه‌یی، آیلری و ساعتلری باشقه صورتله تقسیم ایلمشلردر . مصرلیلر هر نه قدر جسیم بنالر انشا ایلمشلر ایسه‌ده کلدانیلرده وسعت ومتانت، وارتفاع جهتیله بوتون اقوامکه فائق بنالر وسرایلر نشاسنده بویوك بر مهارت کوسترمشلردر . واقعا آثوریه هیکللری صنعت نقطهٔ ظرندن مصرلیلرککی ایله قیاس ایدیله‌مز؛ فقط بو نقصان، طرز اعمالده‌کی فکر یجاد، هیکللره ویریلن ذی حیات شکللرله کاملاً تلافی ایدلمشدر. کلدانیلرله‌مصر- یلرك تلقیات دینیه‌سی‌ده بربرندن آیریدر. آره‌لرنده یالکز بر مشابهت وارسه اوده ر ایکی مملکتده‌ده بر رهبان صنفنك تشکل ایتمش اولماسی وبوتون افکار وعادات بنیه‌نك قاعدهٔ اساسیه آلتنه آلنمش بولونماسیدر .

آثوريلر سياستده‌ده فوق‌العاده ترقی ايتمشلردر . آثور حكمدارلری اولا مملكتلرينی وضعيت جغرافيه نقطهٔ نظرندن تأسيسه، بعده ضبط ايلدكلری مملكتلر اهاليسنی وافقانه بر سياستله تمثيله چاليشمشلردر. مملكت بو صورتله متجانس بر اهالی ايله مسكون اولدقدن صوكره آثوريه سياستی متين بر اردويه استناد ايدرك شرق عالمنده بويوك بر نفوذ اجرا ايتمشدر . ذاتاً بوتون آثوريه تاريخی ، شرقده بويوك بر ايمپراطورلق تأسيس ايدن بومعظم دولتك تأمين شوكت وسلطنت ايچون اجرا ايلديكی مديد چارپيشمه‌لرك، خونريزانه محاربه‌لرك، مغلوب مملكتلردن كتيريلن اسراقافله‌لرينك مناقبی ايله ماليدر. آثوريه دولتی متين بر بازو، عاقلانه بر سياست سايه‌سنده بويوك برموقع احراز ايلديكی كبی كلدانيه دولتی‌ده عمران بلده، احتشام وسلطنت نقطهٔ نظرندن اقوام شرقيه اره‌سنده تميز ايتمشدر.

آثوريلر عزم پرور وجنكاور بر قوم ايدی . وقتلرينی صرف حرب ايله كچيرمه‌مشلر ، مملكتك عمران و ترقيسی ايچون‌ده چاليشمشلر ، علوم و فنونده اثر ايجاد كوسترمشلر، آثار فكريه‌لری ايله مدنيته خدمت ايتمشلردر .

مأخذلر :

شپامه‌ر ، تاريخ عمومی (آلمانجه) — موردته‌ر ، كلدانيلر و آثوريلرك تاريخی (آلمانجه) — ماسپه‌رو، اقوام قديمهٔ شرقيه تاريخی (فرانسزجه) — هومه‌ل، آثوريلر و بابليلر تاريخی (آلمانجه) — سه‌نيوبوس، اقوام قديمهٔ شرقيه تاريخی (فرانسزجه) — ده‌ليچ، تورات و بابل (آلمانجه) — ماقس دونكه‌ر، اقوام قديمه‌تاريخی (آلمانجه) .

بنی اسرائیل

برنجی فصل

بنی اسرائیلك تاریخ قدیمی

(قبل المیلاد ۲۳۰۰ — ۱۰۲۰)

فلسطین بنی اسرائیلك وقایع تاریخیه‌سی ارض فلسطین دنیلن طار و طاغلق اراضیده جریان ایتمشدر. فلسطین حوالیسی شمالاً لبنان و هرمون طاغلری، غرباً بحر سفید، شرقاً بی نهایه چوللرله محدوددر. بو طاغلق اراضی فرات ودجله‌نك منبت ساحللرندن، نیلك زمردین خرمالقلرندن چوللرله آیرلمشدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۶۰۰۰ کیلومتره مربعیدر. شمالدن جنوبه طوغرو آقان، اطرافدن بر چوق اوفاق نهرلر آلارق جسیم وادیلرك قوهٔ انباتیه‌سنی آرتدیران (یوردان، اردن) نهری بوتون اراضی‌یی ایکی قسمه تفریق ایدر. یوردان نهری (هرمون) طاغندن نبعان ایدر. منبعلری، دکز تسویه‌سندن ۱۸۳ متره ارتفاعده بولونان (مه‌روم کولی)نده برلشیرلر، بعده لطیف بر مجرا تشکیل ایدرك انجیلده (ناصره) و بالاخره (طبریه) کولی تسمیه اولونان جسیم کولی وجوده کتیررلر. طبریه کولی سطح بحردن ۱۹۱ متره منحطدر. سواحلی قوهٔ انباتیه‌سی ایله مشهوردر. یوردان نهری بو کولدن صوکره (یرموق) و (وادیٔ زرقا) صولرینی آلارق (بحرلوط)ه دوکولور. یوردان‌نهری فلسطینی شرقی یوردان وغربی یوردان نامیله ایکی قسمه آییرر. بو کون قوراق و چپلاق بر حالده بولونان بو یرلر وقتیله غایت محصولدار ایدی. بوتون طاغلر چام، سدره، سروی و میشه اورمانلری ایله مستور ایدی. صو، صهرنجلر، قویولر و قناللر واسطه‌سیله هر زمان تدارك اولونا- بیلیردی. وادیلرده بغدای و آرپه یتیشیر، تپه‌لرك یاماجلری اوفاق سدلرله

تراسه حالنه کتیریلیر، بورالرده آصمه، زیتون، انجیر، بادم، نار وفستق آغاجلری یتشدیریلیردی. اهالی ایشلرینی بتیردکدن صوکره باغچه‌لرنده انجیر وزیتون آغاجلری آلتنه اوزانیرلر، باغچه‌لرینه دیکدکلری زنبق، نرکس و کلنجکلرك لطیف قوقولریله تعطیر مشام ایدرلردی. طاغلرك دیکنلی یاماجلرنده دائما مرکب قافله‌لری، یشیل وادیلرده قویون سورولری کورولوردی.

ارض فلسطینك اك مشهور کولی (بحر لوط)در. بحر لوط تاریخی بر اهمیتی حائزدر. هر ایکی طرفی ٤٨٠ — ٦٠٠ مترو ارتفاعنده طاغلرله محاطدر. کول ایله طاغلر ارەسنده یالکز طار بر محیط واردر. کونشك قایالره عکس ایدن ضیالری کولك سطحی اوزرنده دائما نظر فریب التماعات حصوله کتیرر. صولرینك کثافتی غایت فضله، کولك دیبنه باتمق پك مشکلدر. بو کول اوزرنده انسان کندی کندینه یوزه‌بیلیر. حتی روایته کوره روما امپراطورلرندن بری تجربه ایچون اسیرلرینی زنجیرلره باغلایارق بحرلوطه آتدیرمش، جمله‌سنك صواوزرنده یوزدکلرینی کورمشدر. بحرلوطك صولری غایت طوزلودر. درونده دکز طوزندن ماعدا ماغنزیوم وپوتاس ده واردر. بونك ایچون غایت آجیدر. بو صوده نباتات وحیوانات بحریه‌دن هیچ بری یاشایاماز.

ارض فلسطینده اوطوران اهالینك قسم اعظمی اقوام سامیه‌دندر. بو حوالی‌یه فلسطین نامی ویرلمسی ده ساحلده فلسطینلر(١)ك اقامت ایتمکده اولملرندندر. فلسطینلر بورایه نیل دلتاسندن کلمشلردر. بونلردن باشقه ینه اقوام سامیه‌دن کنعانیلر واردر. اقوام مذکوره بربریله دائما خصمانه بر صورتده یاشامشلردر. فقط اك زیاده فائقیتی بنی اسرائیل اکتساب ایلمشدر. بنی اسرائیلك نام قدیمی (عبرانیلر)در. بعض مؤرخلر بونامك (سیار) معناسنه کلدیکنی، بعضلری ده (قارشی طرف اهالیسی) معناسنده قوللانلدیغنی بیان ایدرلر. اسرائیل نامی ایسه جناب حق طرفندن حضرت یعقوبه ویریلن بر اسمدر. توراتك روایاتنه کوره جناب حق حضرت یعقوبدن اسرائیلیلرك نشأت ایلمسنی آرزو ایتمش، فقط بو مرتبه‌یی حضرت یعقوبه اوزون بر مجاهده‌دن صوکره ویردیکی ایچون (جناب حقله مجاهده ایدن) معناسنه اولارق کندیسنه (اسرائیل) نامنی ویرمشدر. عبرانیلر حضرت یعقوب سلاله‌سندن اولدقلرندن کندیلرینه (بنی اسرائیل) دنیلمشدر.

بنی اسرائیل تاریخنك اساسلری بنی اسرائیل تاریخنی بوتون صفحاتیله تدقیق ایتمك غایت مشکلدر. چونکه توراتك روایت ایتدیکی عنعنات، بنی اسرائیلك ایلك دورهٔ حیاتنی تصویر ایتمز؛ بلکه یاوه مذهبی

---

(١) فلسطینلر (سیار کیمسه‌لر) دیمکدر.

قبول ایدلدکدن صوکره ملتك حیات ماضیه‌سنی دینی تأثیرلر آلتنده بیان ایدر. بونك ایچون بنی اسرائیل تاریخنی ایکی قسمه آییرمق لازمدر: بری صرف تواره مستند منقولات، دیکری‌ده وثائق تاریخیه‌یه مستند حقایق. توراتك منقولاتی (کتاب تکوین)ده مندرجدر. روایات مذکوره اصول تاریخی نقطهٔ نظرندن ضعیف

قبل المیلاد اونجی عصرده برمصر کتابه‌سی اوزرنده بنی اسرائیل رسملری
(برلین موزه‌سنده‌در)

و اعتماده شایان دکلدر. بر قومك دورهٔ طفولیتنه عائد عنعناتی هیچ بر وقت منابع تاریخیه‌دن عد اولوناماز. بناء علیه بنی اسرائیلك شیوخ و حاکملر دورینه عائد وقایعی انجق روایات تاریخیه‌دن عد اولونابیلیر.

ایکنجی قسم یعنی صرف وثائق تاریخیه‌یه مستند وقایع، بنی اسرائیلك ملوك دورندن اعتباراً باشلار. بووقایع توراتده‌ده غیرمنتظم برصورتده مذکوردر. فقط بونلر ایچنده اك مهم وثائق تاریخیه‌دن عد اولونابیله‌جك بر پارچه واردر که، اوده توراتك حاکملر بحثنده‌کی (ده‌بورانك الهیسی) در. بوالهی ادبیات عبرانیه‌نك اك قدیم واك روحنواز بر آبدهٔ نفائسیدر. فقط توراتده بو کبی وثائق پك نادردر.

بنی اسرائیل تاریخی ایچون اك مهم وثائقدن برنجیسی یهودیه دولتی زماننده یاوه معبدنده بولونان و یهودیه حکمداری یوشیا (یوزیا) طرفندن قانون حکومت اولمق اوزره اعلان اولونان کتابدر (٦٢١). بو کتاب (دویته رونومییوم) تعبیر اولونان (کتاب تثنیه)در. بوکتابده برحکومت ملیه تشکیلی ایله بویله بر حکومت ایچون لزومی اولان نظامات دینیه و قانونیه تمامیله بیان اولونمشدر. ایکنجیسیده ٤٤٤ سنه‌سنده عزرا ایله نحمیا طرفندن اعلان اولونوب عباداته متعلق احکامی حاوی اولان کتابدر. ایشته بنی اسرائیل تاریخنه انجق بو ایکی کتاب مأخذ اتخاذ اولونابیلیر. فقط بو کتابلر میاننده تاریخ نقطهٔ نظرندن اك زیاده حائز اهمیت اولانی حضرت موسانك بش کتابی (یعنی تکوین، خروج، لاویلیلر، اعداد و تثنیه) ایله کتاب یشوع، کتاب حکامك بر قسمی، و کتاب ملوکدن عبارتدر. بو ایکی مهم وثیقه‌نك برنده جناب حق (یاوه، یهوا یعنی ابدیت، موجود) نامیله یاد اولونمش، دیکرنده‌ده (ألوهیم) تسمیه قلنمشدر.

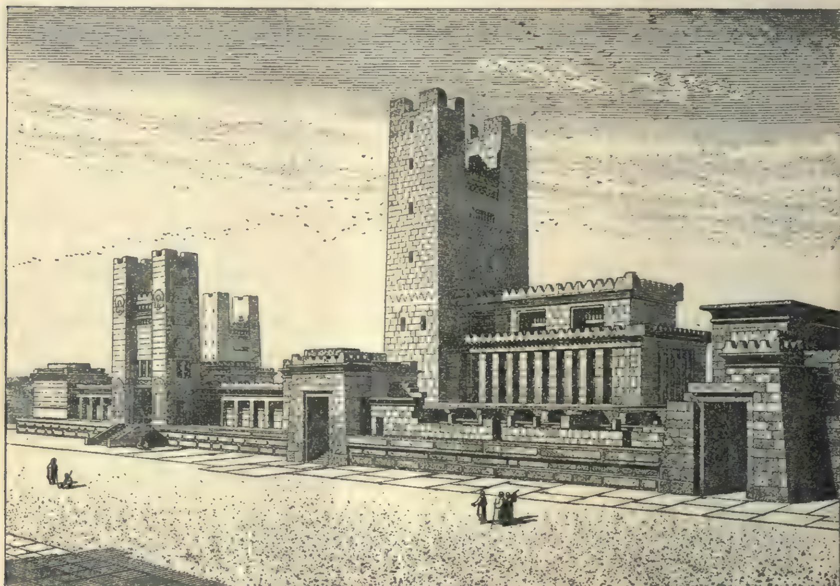
کتابه‌لره کلنجه، بنی اسرائیله عائد پك آز کتابه واردر. اك مشهورلری لوور موزه‌سنده بولونان (موآب) کتابه‌سی ایله موزهٔ همایونده معبد سلیمانه عائد کتابه‌لردر. اصل وقایع سیاسیه‌یه تعلق ایدن کتابه‌لر آثوریه و کلدانیه کتابه‌لرینك بنی اسرائیله متعلق فقراتیدر. مناقب ماضیه‌یی بر لسان صامتله نقل ایدن بو فرسوده طاشلر، توراتك سکوت ایله کچیشدیردیکی وقایعی کافهٔ تفصیلاتیله میدانه‌چیقارمقده، حقایق‌تاریخیه‌دن‌ظن اولونان‌مناقبی‌افسانه درکه‌سنه‌ایندیرمکده‌در.

حضرت ابراهیم، یعقوب و یوسف بنی اسرائیل تاریخنك اك‌مهم‌سیاسی، اك بویوك قهرمان دینیسی حضرت ابراهیمدر(۱). حضرت ابراهیم کلدانیه‌ده (اور، المغیر) شهرندندر. چوللرك آتشناك سمالری آلتنده قطع مراحل ایدرك فلسطین دیارینه کلمشدر. حضرت ابراهیم بر قبیله رئیسی ایدی. او زمانلر کلدانیه حوالیسنده و فرات ساحللرنده طولاشان بر چوق قبیله‌لر واردی. هر قبیله قویون، کچی و دوه سورولری اوتلاتیر، چادرلرده یاتاردی. حضرت ابراهیم، شیوخ دورینك معظم بر داهیسی ایدی.

---

(۱) ابراهیم، آبراهام. آبرام هپ بر معناده یعنی (محترم پدر) دیمکدر. کلمه‌نك تشکلاتی (هیرام)ده اولدیغی کبیدر. (هیرام)كده اصلی (آبیهرام)در.

شاعر کوته‌نك (شعر وحقیقت)نده دیدیکی کبی: «بی نهایه صحرالرله قوم دکزلری اوزرنده کچیردیکی حیات ؛ افکارینه بر وسعت و حریت ، آلتنده اوطوردیغی قبهٔ سما ، انجم لیالی ایله حسیاتنه بر اصالت بخش ایلشدی . فعال و ماهر آوجیدن ، أوینده سکون و امنیت ایچنده اوطوران بر چفتجیدن دها زیاده صارصیلماز بر

قدسده معبد سلیمان

اعتقاد ابراز ایتمش، ظهیر و دستکیر انجق برخالق بولوندیغنه و بو خالقك کندیسنه عنایت و سلامت، فلاح و نجات بخش ایلدیکنه ایمان ایتمشدر . »

حضرت ابراهیم فلسطینه کلدکدن صوکره یکنی حضرت لوط (بحر لوط) جوارینه یرلشمشدر . بعده حضرت ابراهیمك جاریه‌سی هاجردن اسماعیل ، زوجه‌سی سارادن اسحاق نامنده ایکی اوغلی دنیایه کلمشدر . اسماعیل والده‌سی هاجرله برابر سارانك قیصقانجلغنه هدف اولارق عربستان طرفلرینه چکلمشلر، اسحاقك اوغلی یعقوب‌ده مصرطرفلرینه مهاجرت‌ایلمشدر. مصرده بنی‌اسرائیل قومنك اساسنی حضرت یعقوبك اوغلی حضرت یوسف وجوده کتیرمشدر. بورادن آکلاشیلیورکه بنی‌اسرائیل باشلیجه اوچ سلاله‌دن تشکل‌ایتمشدر؛ اونلرده حضرت ابراهیم، یعقوب ویوسف سلاله‌لریدر.

بنی اسرائیلك بر ملت حالنه کلمسی نیل دلتاسنه یرلشمه‌سی ایله باشـلار . بناءعلیه بنی اسرائیلك مهدتکاملنی نیل جوارنده، (زقازیق)، (بلبیس) و (ابوحماد)

ارەسندەکی غایت منبت ومحصولدار اراضیدە آرامق اقتضا ایدر . بنی اسرائیلك بورادەنەقدر مدت اقامت ایلدیکی تماماً معلوم دکلدر. یالکز معلوم اولان برشی وارسە اودەبورادەدە چوبانلقلە امرار حیات ایتملری، لسان واعتقادات قدیمەلرینی محافظە ایتملریدر. بالاخرە فرعونلر بنی اسرائیلی عملەلك ودها بوکبی مشاق آلودایشلردە استخدامە، بنی اسرائیلە اذیتلر ایتمکە باشلامشلر ، بونك اوزرینـە بنی اسرائیل فراعنۀ مصریەدن مەنەفتاح زماننده مصردن (خروج) ایتمشلردر .

حضرت موسی بنی اسرائیلی مصردن چیقاران، لاوی (لەوی) سبطندن حضرت موسادر(۱). حضرت موسانك نیلدە فرعونك زوجەسی طرفندن بولونماسی ، بویودلمسی و سـائرە حقندەکی معلومات ، منقولات توراتیەدندر . حضرت موسانك وقوف و معلومات علمیەسی واردی. بونك ایچون ملتە طریق سلامت و نجاتی کوسترمکە موفق اولمش، کندیلرینی بو فلاکتدن خلاص ایدن جناب حقی ملتە (یاوە ، ابدیت) نامی آلتندە طانتمشدر . بنی اسرائیل اساساً بر معبود حقیقی بولوندیغنی دها حضرت ابراهیم زماننده بیلیوردی. بو سببدن حضرت موسانك سوزلری قلبلرندە بر جای انعکاس بولویور، انلردەیکی بر قوۀ اعتقاد، یکی بر نشوۀ امل حصولە کتیریبوردی . حضرت موسی بنی اسرائیل ایلە برابر (اسماعیلیە) نك جنوبندن کچمش ، طورسینایە چیقمش ، بنی اسرائیلە (اوامر عشرە)یی تلقین ایتمشدر .

حضرت موسانك بوتون شریعتی (اوامر عشرە)دە مندرجدر. (اوامر عشرە)شو صورتلە یازلمشدر: دیکلە ای بنی اسرائیل! بن سنی مصردن، اسارت طوپراغندن چیقاران (یاوە)یهوایم. بکا قارشی باشقە معبودلرك اولمیەجق. یونتمەصورتلریاپمیەجقسك، انلرك قارشیسندە زانو بزمین اولمیەجقسك. انلرە خدمت ایتمیەجکسك؛ زیرا بن ابدیتم، سنك ربك، ذی قدرت وقیصقانج برمعبودم. معبودك یهوانك نامنی آلما. جناب حقەعبادت ایچون استراحت کوننی اونوتما. آلتی کون چالیش. بوتون ایشلریکی یاپ. فقط یدنجی کون یهوانك، ربك کونیدر. اوکون هیچ ایش کورمە. آناکە، باباکە حرمت ایت. کیمسەیی اولدیرمە. زنا ایشلەمە. خرسزلق ایتمە. قومشوك علیهندە یالانجی شاهدلك ایتمە . قومشوکك أوینە، قاریسنە ، خدمتجیسنە ، خدمتجی قیزینە ، صیغرینە مرکبنە، حاصلی قومشوکە متعلق هیچ بر شیئە کوز دیکمە.

(اوامر عشرە) بنی اسرائیلك اعتقادات اساسیەسنی تشکیل ایتمشـدی . کندیسـنە خطاب ایدن یاوە ، انی مصردن چیقارمش ، سفالتدن قورتارمش ،

---

(۱) موسی کلمەسی مصر لسانجەدر. موسی، مەسو (چوجق) دیمکدر.

بنی اسرائیله عنایت ایتمش اولدیغی ایچون معبود ایله ملت ، اعتقاد ایله حیات ومعاشرت بیننده صیقی برارتباط حاصل اولمشدی. کذا یاوه، ملتنك حیاتنی صلح و سکونت ایچنده کچیرتمك آرزو ایتدیکی ایچون انی هر درلو مهالك حربیه‌دن‌ده صیانت ایده‌جك ، حرب زمانلری انلره معاونت ایلیه‌جکدی . بونك ایچون بنی اسرائیلك حربلری، یاوه‌نك حربلری، مقدس حربلر دیمکدی . مثلا توراتك بر یرنده : «قالق یاوه، قالق‌ده دشمنلریکی پریشان‌ایت. سکا قارشی طورانلرك انهزامنی کور!» دنیلیوردی .

بنی اسرائیل کرك سینا طاغندن ، کرك سوریه چوللرندن کچه‌رك (قاده‌ش ، عین قدس)ه کانجیه‌یه قدر هپ کندیلرینه منسوب اسباط اره‌سندن کاه خصمانه، کاه مخالصتکارانه استقباللره معروض اولارق کچمشدر . بو نلردن عمالقه قبائلی بنی اسرائیله ایجه مشکلات ایقاع ایتمش، فقط بنی اسرائیل یکی بر دینك قلبلرینه ویردیکی قوهٔ اعتقاد ایله بونلره قارشی مقابله ایتمکه موفق اولمشدر . بنی اسرائیل (عین قدس)ده اپی مدت قالمش، تمام قرق سنه بو شهر اطرافنده یاشامشدر . بنی اسرائیلك (عین قدس)ده کچیردیکی حیات ، وظیفهٔ مستقبله‌سی ایچون برحاضرلق یرینه قائم اولمشدر. طور سیناده دین وعاداتنك اساسنی وضع ایدن بنی اسرائیل، عین‌قدس‌ده‌ده نواقص سیاسیه واجتماعیه‌سنی‌اتمام ایلمشدر. اوزمانه قدر بنی‌اسرائیل‌نامی آلتنده غیرمتجانس وبوقلمون برجمعیت تشکیل ایدن مختلف سبطلر بوراده‌بروحدت ملیه ، برمتانت اکتساب ایتمش، باشلرنده حضرت موسی کبی برمرشد عالی، برحاکم، برمربی‌ذی‌کمالات بولوندیغی‌حالده یالکز براعتقاده، برقانونه، برعرقه منسوب، منافع مادیه‌سی توحید ایدلمش برملت وجوده‌کتیرمشلردر. بنی اسرائیل بالاخره‌فلسطینلر ایله کنعانیلرك (یوردان) حوالیسنه طوغرو ایلریلملری اوزرینه (عین‌قدس)ی ترك ایتمش، جناب حق‌طرفندن حضرت ابراهیمه وعد اولونان (ارض موعود)ه، (قدس، صهیون ، سیون، اورشلیم، ژه‌روزالم) ه داخل اولمشدر. بعده (صهیون) شهرینی جبراً ضبط ایدرك ارض موعودك الکمنبت ومحصولدار برموقعنی‌الده ایتمشدر. آرتق بوندن صوکره بنی اسرائیل بو حوالیده کسب قوت ایتمکه چالیشمش، توراتك روایتنه کوره بو صره‌ده حضرت موسی وفات ایتمش ، بنی اسرائیلی علوی بر رهبردن محروم براقان یاوه انلری سوق واداره ایچون یکی قهرمانلر ارسال ایلمشدر.

حاکملر حضرت موسانك وفاتندن صوكره يرينه «رب موسانك خدمتكاری» يشوع (يوزوئه) كچمش، فقط موسانك افعال و آثارينی اكماله يشوعدن زياده برچوق قهرمانلرك ياردمی طوقونمشدر. موسانك وفاتندن صوكره‌كی عصر بنی اسرائيل ايچون برقهرمانلر دوری ويا توراتك تعبيری وجه ايله حاكملردوری عد اولونابيلير. حاكملر توراتك روايتنه كوره الهام الهی‌يه مظهر ، ملتی فلاكت زمانلرنده خلاصه ، مسالمت زمانلرنده ارشاده مأمور علوی انسانلردی. فقط توراتك حاكملر دورينه عائد بياناتی صرف رواياتدن عبارتدر . بوتون بو روايات محدود بر دائره‌يه ، معين بر سبطه منحصردر . بو رواياتده بنی اسرائيله تعلق ايده‌جك ، بنی اسرائيلك حيات اجتماعيه‌سنی كوستره‌جك مهم معلومات يوقدر . بونكله‌برابر حاكملره‌عائد رواياتك غربی يوردان حواليسنك ضبطنه متعلق اقسامی فوق‌العاده مهمدر .

بنی اسرائيل فلسطينه يرلشدكدن صوكره طوپلو برملت تشكيل‌ايتمه‌مشدی؛ برچوق سبطلره آيرلمشدی . اولاد بنی اسرائيلدن اولان بو سبطلر روبن ، غاد ، افرايم، مناسه، بنيامين، يودا ، سيمه‌ئون، له‌وی، ايساخر، آشر ، زابلون ، نفتالی ودان سبطلرندن عبارتدی. بنی‌اسرائيل بو صورتله اسباطه انقسام ايتمش اولديغی كبی جوارلرنده‌كی مملكتلرده‌ده بر طاقم جنكاور قبيله‌لر بولونيوردی . انلرده شرقده موآب وآمون قبائلی، جنوبده عمالقه،كنعانيلر، اموره‌لر، أدوم‌لر وماديانلر ايدی. ايشته بنی‌اسرائيل ايلك اول بو قبيله‌لرله مناسباتده بولونمغه باشلامشدی .

بنی اسرائيلك ايلك دفعه يرلشديكی شرقی يوردان حواليسی غايت طار و قوهٔ انباتيه‌سی آزبر مملكتدی؛ بونك‌ايچون بنی اسرائيل غربی يوردان حواليسنـ كچمك‌ايستيور، كنعانيلرك احوال سياسيه‌سی بونی برقات دها تسهيل ايدييوردی او زمانلر كنعانيلر طوپلی و متين بر قوت تشكيل ايتميورلردی؛ هر شهرده بـ حكمدار بولونيور ، فقط آره‌لرنده هيچ بر ارتباط موجود اولميوردی . كنعـ نيلرك بو انقسامی بنی اسرائيلك پك‌زياده ايشلرينه يارامشدی. فقط اصل مشكل اولان برجهت واردی كه اوده يالكزقليچ، ياى واوقله مجهزاولان بنی اسرائيلك صنعت حربده ماهر برقوملە چارپيشماسی ايدی. خصوصيله بنی‌اسرائيلك مستحكـ برشهر ضبط ايتملری غايت مشكلدی. حتی ايلك شهر ضبط اولونديغی زمان بوند

صرف یاوه‌نك عنایتی ثمره‌سی ایله ضبط اولوندیغنه اعتقاد حاصل اولمشدی. آرتق اوندن صوکره بنی اسرائیل هپ دین نامنه حرب ایدییور، دین نامنه مظفر اولیوردی. بنی اسرائیلك یوردان حوالیسنه اجرا ایلدیکی استیلالرك اك مهملرندن بری سیمه‌ئون وله‌وی‌سبطی ایله برابر یودا سبطی طرفندن اجرا اولونان حرکتدر. بواستیلا اثناسنده بنی‌اسرائیل (زیخه‌م،شخیم،نابلس) قربنده قراللردن بریله محاربه ایتمش، قرالی مغلوب ایلمش، فقط شهری ضبطه بر درلو موفق اولامامشدی. بونك اوزرینه یودا سبطی یعنی یهودیلر جنوبه طوغرو دونه‌رك یهودیه تسمیه اولونان طاغلق،صوسز، و قوراق اراضی‌یی اشغال ایلمشلردی. یودا سبطی بورایه یرلشدکدن صوکره شمال ایله اولان ارتباطی منقطع اولمش، له‌وی وسیمه‌ئون سبطلری‌ده کمال مسالمتله (زیخه‌م) شهرینه داخل اولمشلردی. فقط بونلرعقدایتمش اولدقلری مقاوله احکامنه مغایر اولارق بر کون آنسزین (زیخه‌م) شهری اهالیسنه تعرض ایتمشلر، بونك اوزرینه کنعانیلرك مدهش بر تعرضنه اوغرایارق پریشان اولمشلردی. بو اثناده له‌وی سبطی بسبتون پریشان اولمش، سیمه‌ئون سبطنك انقاضی‌ده یهودیه طرفلرینه فرار ایلمشدی.

بنی‌اسرائیلك ایکنجی بر استیلاسی‌ده یشوعك ریاستی آلتنده أجرا ایدلمشدی. یشوع بو استیلاده کنعانیلردن بش حکمداره غلبه ایتمش، افرایم طاغی‌و جواری کاملاً بنی اسرائیلك ألینه کچمشدی. بو استیلاده یشوع ایله برابر کلن اسباطدن دان سبطنك موفقیاتی بالخاصه ذکره شایاندر. دان سبطی بو اثناده افرایم طاغنك غرب صرتلرندن ساحل بحره قدر کلمشدی. بوسبطك دکزدن ایده‌جکی استفاده آنجق بالقجیلقدن عبارتدی. خصوصیله جوارنده فلسطینلرده بولوندیغی ایچون وضعیت سیاسیه‌سی پك مناسب دکلدی. دان سبطی بو وضعیت ایچنده اوزون مدت ثبات ایده‌میه‌جکدی. بونك ایچون بوتون خلق شماله طوغروحرکت ایتمش، بورادهصیدا اهالیسی‌ایله برلشه‌رك‌یرلیلری مغلوب‌وشهرلرینی اشغال‌ایلمشلردی.

دان سبطی جوارنده دیکر ایکی سبط دها واردی که انلرده ایساخر و زابلون سبطلری‌ایدی. بو ایکی سبط صلح و مسالمت اوزره یاشایوردی. ایشته بنی اسرائیلك منفرد سبطلر بو صورتله کندیلرینه بر تدارك ایتمشلر، فقط آره‌لرنده‌کی وحدت سیاسیه‌یی بسبتون دکل ایسه‌ده ایجه ضایع ایلمشلردی. غربی

یوردان حوالیسنده حضرت یوسفدن تشعب ایدن بنی اسرائیل اقامت ایدیور، بو سبط بللی باشلی، طوپلو بر قوت تشکیل ایلیوردی. جنوبده ایسه یالکز باشنه یودا سبطلری بولونیوردی. ایشته بنی‌اسرائیلك شودور شبابی، هرقومده اولدیغی کبی بر قهرمانلق دوری تشکیل ایتمشدی. هر قوم وحدت اجتماعیه و سیاسیه‌سنی تأمین ایچون سلاحه صاریلیور، قهرمانلقلر ابراز ایدییوردی.

دەبورانك الهیسی بوقهرمانلق دورینی تصویر ایچون اك مهم وثائقدن معدوددر. دەبورا افرایم قبیلەسنه منسوبدی. کنعانیلرله بنی اسرائیل بیننده وقوعه کلن بر محاربەده کنعانیلرك حکمداری، سیسرا نامنده ماهر بر قوماندان کوندرمش و بنی اسرائیلی مغلوب ایتمك ایسته‌مشدی. بونك اوزرینه دەبورا، بنی‌اسرائیلدن باراق چاغیرمش، اوکا ابدیتك امرلرینی کوسترمش، باراق سیسرایه قارشی کوندرمش، کنعانیلری مغلوب ایلمشدی. دەبورا خبر مظفریتی ایشیدیر ایشیتمز فوق العاده مسرور اولمش، او زمان شو الهی‌یی ترنم ایلمشدی: «ای حکمدارلر، ایشیدیکز! ای امیرلر دیکله‌ییکز! ربمه، بنی اسرائیلك الهنه مزامیر اوقویاجغم.. بن، بنی اسرائیلك بر مادر مشفق کبی ظهور ایتدیکم زمان بنی‌اسرائیلك رؤساسی اقتدارسز برحالده ایدی.. اویان، اویان، ای دەبورا، اویان، الهی اوقو! او زمانلر اهالینك برقسمی بویوکلره غلبه ایتدی. ابدیت بنی قهرمانلره غالب ایلدی. افرایمدن عمالقه‌لر، مناسەدن رئیسلر، زابلوندن قوماندانلر کلدی. ایساخرده باراق ایله برابر اولدی. روبن ایرماقلری جوارنده مذاکره‌لر ایدلدی. سن نیچون قوزولرك مله‌مەسنی دیکلەمك ایچون آغیللر اوکنده اوطوردك؟ (اردن)ك اوته‌طرفنده‌کی جلعاد یرندن بیله قیملدانمادی. دان نیچون کمیلردن چیقمادی؟ آشر دکز قییلرنده اوطوردی، لیمانلرده استراحت ایتدی. قراللر کلوب محاربه ایتدیلر. فقط نه‌غنیمت، نه‌ده‌پاره آلابیلدیلر.. ای ابدیت! ایشته بوتون دشمنلرك بویله‌پریشان اولسون، سنی سوه‌نلرده دائما عظمت واحتشام ایله طلوع ایدن کونش کبی پارلاسینلر!»

ایشته بنی اسرائیلك حاکملر دورینه عائد وقایعی بوکبی محاربه‌لردن، قهرمانلقلردن عبارت ایدی. بو کبی افعالده اك زیاده تمیز ایدنلر: جدعون، یفتاح، وشمشون ایدی. فقط بنی‌اسرائیلك بودورا ثناسنده‌کی ترقیاتی صرف بوقهرمانلقدن عبارت دکلدی. کنعانیلرله حاصل اولان تماسدن صوکره تجارت وزراعتده براز ترقی ایتمش، مناسبات صهریه کنعانیلرله بنی اسرائیلی بر برینه مزج ایتمشدی. بنی اسرائیل صلح وسکونت دورلرنده باغلری، باغچه‌لری، بوستانلریله مشغول اولور، تجارت ایدردی. او زمانه قدر هر سبطده اجتماعی بر مساوات موجوددی. هر سبطك افرادی منسوب اولدیغی سبطه نظراً حائز اهمیتدی؛ ثروتك او درجه اهمیتی یوقدی. فقط بنی‌اسرائیل تجارت وزراعتله مشغول اولدیغی دوردن اعتباراً

درجات اجتماعیه کندیلکندن تأسس ایتمش، دها طوغروسی کنعانیلر بوخصوصده بنی اسرائیله مربیلك ایتمشلردر.

کنعانیلرك بنی‌اسرائیل اوزرینه اولان تأثیری، بالخاصه دینی ایدی. کنعانیلر فنیکه معبودلرندن (بعل)ه پرستش ایدرلردی. اوزمانه‌قدر یالکز برمعبوده، یاوه‌یه عبادت ایدن بنی اسرائیل‌ده (بعل)ه، هیکللره عبادت ایتمکه باشلامشدی. فقط او دورده بو پك طبیعی ایدی. حضرت موسانك افکار دینیه و اجتماعیه‌سی بنی اسرائیلك مرتبهٔ ادراکندن پك یوکسکدی. بنی اسرائیلك طبقات سائره‌سی بو افکار عالیه‌یی ادراك ایده‌میوردی. بنی اسرائیل اره‌سنده تدریجاً ضعف افکار حصوله کلیور، خلق کنعانیلرك مادی معبودلرینی کورویور، آکلایور، انلره عبادت ایدییوردی. بنی اسرائیل زراعتی و باغجیلغی کنعانیلردن اوکرندیکی کبی معبوده، (بعل)ه پرستش ایتمکی‌ده انلردن اوکره‌نیوردی. دها طوغریسی بنی اسرائیل ایله کنعانیلر بیننده وقوعه کلن قانلی محاربه‌لر شمدی الیم بر مجادلهٔ فکریه‌یه منقلب اولمشدی. بنی اسرائیل اره‌سنده بربرندن بسبتون آیری ایکی معبود حکم فرما اولیوردی؛ بری یاوه، دیکر بعل! بو مذهبلردن بری فکری، دیکری مادی ایدی. فقط نتیجه‌ده فکری اولانی پارلاق بر صورتده غلبه ایتمش و بو سایه‌ده اعتقادات قدیمه‌ده کسب قوت ایلمشدر. دها صوکره حضرت داود و سلیمان زماننده ایسه، حاکملر دورنده تأسیس ایدن اعتقادات بر قات دها مرتبهٔ کماله ایصال اولونمشدر.

ایکنجی فصل

بنی‌اسرائیلك دور شوکت واقبالی

(قبل المیلاد ۱۰۲۰ — ۹۳۰)

طالوت بنی اسرائیلك ملوك دوری سنه‌لردن بری دوام ایدن الیم بر استبداد تأثیریله وجوده کلمشدر. بنی‌اسرائیل حاکملر دورنده اپی زمانلر کنعانیلرك، برمدت صوکره‌ده مدیانیلرك نفوذی آلتنده قالمش، ملوك دورینك بدایتنده ایسه سیاسةً قوی وفعالیت حربیه‌یی حائز برقومك، فلسطینلرك نفوذینه تابع اولمشدی. بنی اسرائیل ایله فلسطینلر اره‌سنده وقوعه کلن ایلك محاربه‌ده بنی‌اسرائیل مغلوب اولمش، فقط بومغلوبیت یاوه‌نك امداد ومعاونت ایتمدیکنه حمل اولونمشدی. دها صوکره ایکنجی بر محاربه دها اجرا ایدلمش، بو دفعه بنی اسرائیل اردوسی کلیاً مغلوب و(تابوت‌العهد)ده‌بواثناده‌ضبط ایدلمشدی. فلسطینلربو مظفریتلردن استفاده ایچون ایلری‌یه طوغرو آتیلمشلر، بنی اسرائیلك اداره‌سنده بولونان ممالکك، افرایم طاغلرینك قلبکاهنه قدر داخل اولمشلر، (زیلو) موقعنی معبدی ایله برابر خراب ایلمشلردی. دها صوکره بورایه برده والی یرلشدیره‌رك بنی اسرائیلی مسکنسز، مأیوس، ناامید بر حالده براقمشلردی.

بنی اسرائیلك بومأیوسیت دوره‌لرنده ایدی‌که طالوت (ساول) ایله اشموئیل

حضرت موسانك نيلده بولنوب كوتورلمسى

(سير لوره‌نسك تابلوسندن)

(صموئیل) جسارتلریله تمیز ایتمشلردی. بونلردن طالوت بنیامین سبطندن ایدی. فلسطینلر طرفندن نصب اولونان والینك اقامتگاهی أوینه پك یاقین اولدیغی ایچون ملتنیدوچار پریشانی ایدن فلسطینلرك تمثال مظالمنی هر کون کورر، قلبنده حریت واستقلال ارزولری حصوله کلیردی. ینه او صره‌لرده (آمون)لیلر (جلعاد، کیله‌د)ده (یابه‌ش) شهرینی محاصره ایتمشلردی. طالوت بر آقشام اوکوزلریله برابر تارلادن عودت ایدرکن بونی خبر آلمش، درحال بنی اسرائیلدن طوپلایابیلدیکی افراد ایله (یابه‌ش)ك امدادینه یتیشه‌رك شهری خلاصه موفق اولمشدی. ایشته او تاریخدن اعتباراً طالوت بنی اسرائیلك حریت قهرمانی اولمش، ملتك مقدرات آتیه‌ـنی اداره ایچون یاوه طرفندن کوندرلمش عد ایدیله‌رك بنی اسرائیله حکمدار انتخاب اولونمشدر. طالوت بنی اسرائیل حکمدارلغنی قبول ایتمکله بویوك بر وظیفه‌یی درعهده ایلمشدر. فی الحقیقه بنی اسرائیلك و خاندانك آتیسنی تأمین ایچون طالوتك عظیم بر فعالیت ابراز ایتمسی، فلسطینلره قارشی استقلال حربلری اجرا ایلمسی لازمدی.

یهودیلرك کوموش مسکوکاتی

(برلین موزه‌سنده‌در)

بو حربلر پك چابق باشلامشدی. اولا طالوتك اوغلی یوناتان، فلسطینلرك والیسنی مغلوب ایتمش، فلسطینلر بنی اسرائیلك حریت آرزولرندن خبردار اولور اولماز بویوك براردو ایله (میقماس) جوارینه کلمشلردی. طالوت دشمنه قارشی آز بر قوتله مقابله ایتمش، اوغلی یوناتان بو سفرده بویوك بر شجاعت ابراز ایلمشدی. یوناتان، معیتنده‌کی عسکرلرله فلسطینلرك ایلری قره غوللرینه باصقین اجرا ایدرك اردوده خوف عمومی حصوله کتیرمش، فلسطینلر بنی اسرائیلك تعرضنه دوچار اولدقلرینه ذاهب اولارق فرار ایلمشلردر. طالوت صاغ قالدیغی مدتجه فلسطینلره قارشی محاربه ایتمش، کذا یهودیه‌نك جنوبنده‌کی عمالقه‌لرله‌ده محاربه ایدرك موفقیات سریعه‌یه نائل اولمشدر.

بو اثناده حضرت داوود طالوتك یاننده بولونیوردی. حضرت داووده (بیت اللحم)دن ایدی. شجاعت وبسالتی مشهور اولدیغی کبی حسن وآنی ایله‌ده تمیز ایلمشدی. حضرت داود بلاغتده‌ده یکتا ایدی. حساسیت شاعرانه‌سی ایله برامتزاج بدیع حصوله کتیرن حسن وآنی هر کسی کندیسنه مجلوب ایتمش، بنی اسرائیل اره‌سنده بویوك برموقع صمیمیت احراز ایلمشدی.

داود، طالوتك سلاح ارقداشی اولدیغی کبی اوغلی یوناتانك ده اك صمیمی بر رفیق شجاعتی ایدی. دها صوکره طالوتك قیزی میخال ایله ازدواج ایدرك دامادی ده اولمشدی . فقط بو ازدواج داود ایچون ایی بر نتیجه حاصل ایتمه‌مشدی . طالوت ، کیم بیلیر نه درلو برافشاآت نتیجه‌سی اولارق ، داودك کندی علیهنده ترتیبات ایله مشغول اولدیغی خبر آلمش، حضرت داود بونی حس ایدر ایتمز طالوتك یانندن فرار ایدرك (بیت اللحم) ه کلمشدر . اثنای فرارنده راهبلر طرفندن معاونت کورمش ، دها صوکره معیتنه بر چوق افراد طوپلامغه موفق اولارق طالوتك تعرضاتنه مقاومت ایلمشدر .

بر مدت صوکره فلسطینلر تکرار شدتلی بر تعرض اجرا ایتمشلر ، طالوت بونلره قارشی قویمق ایسته‌مش ایسه‌ده (کیل بوعا) ده وقوعه کلن بر محاربه‌ده اوچ اوغلی ایله برابر تلف اولمشدر . فلسطینلر طالوتك تجهیزاتی ایله باشنی غنیمت اولارق مملکتلرینه کوندرمشلر ، جسدینی‌ده (بیت شه آن) دیوارلرینه آصارق عمومه تشهیر ایلمشلردر . (یابه‌ش) اهالیسی بونی خبر آلیر آلماز بر کیجه طالوتك جسدینی چالمشلر ، (یابه‌ش) شهرینه کتیرمشلر، لازم کلن مراسم احترامیه‌یی ایفاده قصور ایتمه‌مشلردر . طالوتك وفاتی بنی اسرائیل ایچون غایت الیم اولمشدی . بنی اسرائیل اردوسنك یکانه‌قوماندانی طالوتك امراسندن آبنه‌ر اردونك دوکونتیلرینی پیشنه طاقارق یوردان نهرینك شرق ساحللرینه فرار ایتمش ، غربی یوردان حوالیسنده غائب ایدیلن حاکمیتی بوراده تأسیسه غیرت ایلمشدی . فقط بو صره‌ده حضرت داود فلسطینلر طرفندن (یودا) یه حکمدار نصب ایدلمش ، (حبرون) ده فلسطینلره تابع بر حکومت تأسیس ایلمشدی . بناءً علیه داود ایله آبنه‌ر اراسنده بر محاربه وقوعه کلمش ، بو محاربه‌ده داود غلبه ایتمش ، آبنه‌ر معیتی افرادی ایله برابر ایکنجی دفعه اولارق یوردان حوالیسنه فرار ایلمشدر .

آرتق او آندن اعتباراً بنی اسرائیل رهبرسز ، پریشان بر حالده قالمش ، بنی اسرائیلك ایلری کلنلری بو حالدن متأثر اولارق (حبرون) شهرینه کلمشلر ، حضرت داودی عموم بنی اسرائیله حکمدار انتخاب ایلمشلردر .

حضرت داود

حضرت داود قبل المیلاد ۱۰۰۰ سنه‌لرینه طوغرو بنی اسرائیله حکمدار انتخاب اولونمشدی . او زمانلر احوال سیاسیه‌ده بیوك بر سکونت حاصل اولمشدی . آثوریلرله مصرلیلر بربریله اوغراشیورلر، فلسطینی استیلاکارانه تعرضلرندن مصون براقیورلردی . صلح ومسالمتك بو درجه دواملی

بر دورنده بنی اسرائیلك قوتلی بر حکومت وجوده کتیرمسی ایچون پارلاق بر ذکایه احتیاج واردی . بو ذکا داودده تجلی ایده‌جکدی .

حضرت داودك ایلك ایشی (حبرون) ده‌کی اقامتکاهنی (قدس)ه نقل ایتمك اولمشدی . داود بو شهره یرلشدکدن صوکره شهرك اهمیت دینیه و سیاسیه‌سی بر قات دها تزاید ایلمشدی . حضرت داود اولا کندیسنه بر مقر سلطنت تأمین ایدر ایتمز مملکتك تمامیت سیاسیه‌سنی تأمین ایچون فلسطینلرله اوزون محاربه‌لره باشلامش ، نتیجه‌ده فلسطینلری مغلوب ایدرك انلری بنی اسرائیل ایله عقد اتفاقه مجبور ایلمشدی . داود بو محاربه‌لردن برنده یاوه‌یه عائد (تابوت العهد) ی فلسطینلردن استرداده موفق اولمش ، بعده (قدس)ه کتیره‌رك مراسم مخصوصه ایله (سیون ، صهیون) طاغنه وضع ایتدیرمش و او تاریخدن اعتباراً (قدس) ك اهمیت دینیه‌سی برقات دها ترقی ایلمشدی .

آبشالومك مزاری

حضرت داود فلسطینلره قارشی اجرا ایلدیکی تدافعی حربلردن ماعدا بر چوق استیلا حربلری‌ده اجرا ایلمشدی . حضرت داود (موآب) طرفلرینه تعرض ایتمش ، بورالری بنی اسرائیله خراجکذار ایتدکدن صوکره آرامیلرله اتفاق ایدن آمونیلر اوزرینه یورومش ، آمونیلرك مقر اداره‌لری اولان (رباط آمون)ی ضبط ایلمشدر . بو اثناده شهرك امدادینه کلن آرامیلری‌ده مغلوب ایتمش

ایسه‌ده برسنه‌صوکره آرامیلره مغلوب اولمشدر. مع‌مافیه (شام)ه قدر بوتون اراضی بنی‌اسرائیله خراجکذار اولمشدر. حضرت داود فلسطینك شمال طرفلرنده مشغول بولوندیغی صره‌ده معیت قوماندانلرندن یوآب‌ده أدوم طرفلرینه طوغرو ایلرمش، أدوملری مغلوب واهالیسنه جفا ایتدکدن صوکره مملکتلرینی بنی‌اسرائیله خراجکذار ایتمشدر. بو تاریخدن اعتباراً بنی‌اسرائیل شوکت سیاسیه‌سنك الك پارلاق نقطه‌سنه واصل اولمش، فرات ونیل حوضه‌لری اراسنده قوی ومعظم بردولت وجوده کتیرمشدر.

حضرت داود مملکتك سکونت خارجیه‌سنی تماماً تأمین ایتمش ایسه‌ده اصل مشکلاته داخلدن، عائله‌سی افرادندن معروض اولمشدر. حضرت داودك بویوك اوغلی امنون، داودك دیکر زوجه‌سندن اولان آبشالومك همشیره‌سی تاماره تسلط ایتمش، حضرت داود ایسه امنونی پك زیاده سودیکی ایچون بو قباحتندن طولایی هیچ مجازات ایتمه‌مشدی. فقط آبشالوم بو قباحتك انتقامنی آلمق ایچون کندی آدملری واسطه‌سیله امنونی اولدیرتمش، بونك اوزرینه حضرت داودده آبشالومی تبعید ایتدیرمشدی. حضرت داود اوچ سنه صوکرا آبشالومك عودتنه مساعده ایتمش، فقط أوندن طیشاری چیقمامسی‌ده شرط اولارق درمیان ایتمشدی. آبشالوم بو صورتله ایکی سنه امرار حیات ایتمش، نهایت یوآبك وساطتیله عفو ایدیله‌رك تخت حکومته وارث نصب ایدلمشدی.

آبشالومك حرص وطمعی بونکله‌ده سکونت یاب اولمامشدی. آبشالوم، تاج حکمداری‌یی پدرندن زورله غصب ایتمك ارزوسنه دوشمش، مملکتك احوال داخلیه‌سنی بومقصدك حصولنه پك مساعد بولمشدی. حضرت داود بنی اسرائیلی مرتبهٔ شوکته ایصال ایچون فوق‌العاده غیرت ایلدیکی حالده مملکتده غیر ممنون عنصرلرینه بسبتون اورتادن قالقمامشدی. بالخاصه جنوبده‌کی یهودیلر ایله سائر قبیله‌لر بیننده دائمی بر خصومت موجوددی. یهودیلر داوده بردرلو ایصیناميورلر، داودك حمایه‌سندن کندیلرینی مهجور عدایدییورلردی. آبشالوم یهودیلرك بوحالت فکریه‌سنه واقف اولدیغی ایچون انلری برچوق مواعید ایله کندیسنه جلب ایتمش، عظیم برسکونت ایچنده عمومی بر عصیان حاضرلامغه غیرت ایتمشدی.

آبشالوم بو مقصدینی قوه‌دن فعله کتیرمك ایچون اسکی پایتخته، (حبرون) شهرینه کله‌رك کندیسنی حکمدار اعلان ایتمش، دهاصوکره پدرندن تخت حکمداری‌یی

غصب ایچون (قدس) اوزرینه یورومشدر. داود، اوغلنك بو آنی تعرضنه دوچار اولنجه معیتی عسکری ایله برابر (قدس)دن فرار ایدرك (کیلهد، جلعاد) موقعنه کلمش، کندیسنه وفاکار عسکرلری بورانده جمعه موفق اولمشدر. آبشالوم، پدری حضرت داودك جمع قوت ایتمسنه فرصت براقدقدن صوکره معیتی عسکری ایله باباسی اوزرینه یورومش، (ماحنایم) ده بابا ایله اوغلی بیننده وقوعه کلن برمحاربه‌ده آبشالومك اردوسی مغلوب وکندی‌ده یوآب طرفندن قتل ایدلمشدر. حضرت داود غایت رقیق وحساس بر قلبه مالك اولدیغی ایچون آبشالومك تلفندن صوك درجه متأثر اولمش، اوغلنك قاتلی اولدیغی ایچون یوآبدن نفرت ایتمشدر. حتی بوتأثرینه صوك درجه‌مغلوب اولارق یوآبه خدمتندن طولایی تشکر بیله ایتمه‌مش، یرینه برباشقه‌سنی، یودا قبیله‌سندن آمازایی تعیین ایتمك تصورنده بولونمشدی. حضرت داود کرك بوحرکتی ایله، کرك یهودیلری ترجیح ایتمسی ایله بنی‌اسرائیلی کندندن صوغوتمشدی. حتی حضرت داودی استقباله کلن بنی اسرائیل، بوحرکتندن طولایی داوده التحاق ایتمه‌مشلردی.

حضرت داود، اوغلنك حرص سلطنتنه قارشی مبارزه ایله مشغول اولدیغی صره‌ده دم پیری‌یه قدمزن اولمشدی. وجودی متاعب بی‌نهایه ایله ییرامش، خسته‌وبی‌مجال، سراینده اوطورمغه‌باشلامشدی. برزمانلر مزامیرك محرق، خاشعانه سطرلرینی وجوده کتیرن قوهٔ فکریه‌سی شمدی کاملاً یورغون دوشمش، حسیات رقیقه‌سی انی انیس وجدانی بیت سبانك نفوذ ساحرانه‌سی آلتنده براقمشدی. حضرت داودك سراینده ایکی فرقه‌نك احتراصاتی حکم فرما اولیوردی. بوفرقه‌لردن برینك سرکارنده طوغرودن طوغرویه وارث سلطنت اولان آدومنیا بولنیور، داودك قوماندانلرندن یوآب کبی تجربه‌دیده وفعال آدملر بوفرقه‌یه معاونت ایدییوردی. دیکر فرقه‌یی‌ده بیت سبا اداره ایدییوردی. بوفرقه‌یه داخل اولانلر ناتان ایله حضرت داودك خاصه قوماندانی بنایا ایدی. بوفرقه‌نك غایهٔ املی بیت سبانك اوغلی وحضرت داودك اكزیاده‌سودیکی حضرت سلیمانی تخت حکومته اجلاس ایلمکدی. فقط آدومنیانك تدبیرسزلکی بومقصدی فوق‌العاده تسهیل ایتمش، حضرت سلیمان دها صاغلغنده پدرینك تختنه جالس اولمش، حضرت داودده برمدت صوکره وفات ایلمشدی.

حضرت داود غایت لطیف برصدایه، حزین ورقت‌آور حسیاته مالکدی. حسنه اولان ابتلاسی انی بعض شدید افعاله سوق ایدردی. توراتك روایتنه کوره حضرت داود بر کون

چشمه باشنده غایت جاذب بر قادینه تصادف ایدر . قادینك کیم اولدیغنی معیتی ارکاننه سؤال ایلر و ضابطاندن اوریا نامنده برینك زوجه‌سی اولدیغنی خبر آلیر . بر کون اوریایی حضورینه چاغیرر. اوریا ، حکمدارك کندیسنی جلب ایتمسندن ممنون و مفتخر داودك حضورینه چیقار. داود اوریایه بر نامه ویرر ، بونامه‌یی موآبیلره قارشی کوندردیکی معیت قوماندانلرندن یوآبه کوتورمسنی تنبیه ایدر. نامه‌نك ایچنده‌ده اوریایی اوفاق برمفرزه ایله دشمنك کلیتلی برقسمی اوزرینه سوق ایتمسنی یوآبه امر ایدر. یوآب مکتوبی آلیر آلمازداودك امرنی حرفیاً اجرا ایدر. اوریا، معیتنه آلدیغی مفرزه ایله امر اولنان موقعه کیدر. فقط دشمنك کثرتنه قارشی مغلوب وحتی تلف اولور. اوریانك خبروفاتی حضرت داوده واصل اولور اولماز داود اوریانك زوجه‌سی ایله ازدواج ایدرکه ایشته حضرت سلیمانك والده‌سی بیت‌سبا داودك بو زوجه‌سیدر.

بونکله برابر حضرت داود ، حضرت موسادن صوکره بنی‌اسرائیل تاریخنه رونق ویرن دها تدندر . حضرت موسانك آثار معظمه‌سنی اولانجه معناسیله اکماله حضرت داود موفق اولمشدر . حضرت موسانك طور سیناده ایلك اساسنی وجوده کتیردیکی بنی اسرائیل ودها طوغروسی یاوه قومی، حضرت داود زماننده بوتون موجودیت ظاهریه‌سنی اکتساب ایتمش ، فلسطینك سنه‌لردن بری جلوه‌کاه قبائل اولان صحرالرنده بر معبود ، بر ملت وبردولت انجق حضرت داود زماننده کوروله‌بیلمشدر . بنی اسرائیل ، حضرت داودك موفقیاتی سایه‌سنده خارجاً‌ده کسب سطوت ایلمشدر . داود بو مقصدی قوه‌دن فعله کتیرمك ایچون بوتون شخصیت دها پروانه‌سنی استعمال ایلمشدر. فقط داودك بوافعالنی تسهیله طالعك‌ده فوق العاده یاردمی اولمشدر .

حضرت سلیمان حضرت سلیمانك ایلك ایشی پدرینك اطرافنده‌کی سوء نیت صاحبی آدملری اوزاقلاشدیرمق ، اختلافات داخلیه‌یه میدان ویره‌جك اسبابی ازاله ایتمك اولمش ، فقط مناسبات خارجیه‌ده وبالخاصه امور حربیه‌ده داود درجه‌سنده مساعدهٔ طالعه‌مظهر اولامامشدی . بو صره‌ده آرامیلر (شام)ده تکرار عصیان ایتمشلردی. حضرت سلیمان بوعصیانی تسکینه بر درلو موفق اولامامشدی. جنوبده‌کی أدوم‌لیلر بسبتون اعلان استقلال ایتمش ، حضرت سلیمان بوکا هیچ سس چیقارمامشدی . کذا موآب و آمون طرفلری‌ده اعلان استقلاله موفق اولمشلردی. دها طوغریسی حضرت سلیمان خارجی پولیتقه‌ده هیچ بر قوت ابراز ایده‌مه‌مشدی. حضرت سلیمانك بوتون درایتی امور اداره واجرای عدالت خصوصنده تظاهر ایلمشدی .

حضرت داودك اوریایی یوآبه کوندرمسی

حضرت سلیمان دورینك الك مهم حادثه‌سی کنعانیلرك صورت قطعیه‌ده زیر انقیاده آلنمالری ایدی . بوندن باشقه حضرت سلیمان بوتون حکومتنی اون ایکی ایالته تقسیم ایتمش ، هر برینه بر والی تعیین ایلمشدی . مملکتك بوصورتله تقسیمی

حسن انتظام وادارهٔ‌یی تماميله تأسيس ايتمشدی . فقط دبدبه وعظمته فوق العاده تمايلی اولان حضرت سليمانك امور ادارهٔ‌یی شو صورتله تنسيقده يالکز برمقصدی واردی : اوده انشا ايتديره‌جکی مبانیٔ محتشمه‌يه ، سورمك ايسته‌ديکی سلطنت مدبدبه‌يه لزومی اولان پاره‌لرله ويرکيلری تدارك ايلمکدی . حضرت سليمانك انشای مبانی خصوصنده‌کی ابتلاسی کرك ملت، کرك مملکت ايچون يك کران بروظيفه ايدی . حضرت سليمانك بو مراقی بر چوق پاره‌نك ، بر چوق قوانك صرفنه لزوم کوستريوردی . پاره‌نك تدارکی بهمه‌حال لازمدی ؛ چونکه مملکتده موجود منابع واردات بوکا کفايت ايده‌ميوردی . حضرت سليمان صور قرالی هيرامدن اودنج پاره آلمش، تکميل بورجی ١٢٠ تالانت آلتونه يعنی ٧٢٦ ميليون غروشه بالغ اولمش، فقط بوپاره‌یی ويره‌جك درجه‌ده ثروتی اولماديغندن (غاليله، جليله)ده‌کی بنی اسرائيل اراضيسندن بر قسمنی بورجنه مقابل اعطا ايلمشدی . مبانی انشاسی ايچون لزومی اولان عمله‌یی‌ده کنعانيلری اسير ايدرك الده ايتمشدی . حتی بو آنغاريه ايشلرنده بنی اسرائيلی‌ده چاليشديرمش ، نهايت بو قدر جبر وتضييق عمله‌لرکده اختلالنه سببيت ويرمشدی .

حضرت سليمانك انشا ايتديرديکی مبانی صره‌سنده اك اول مملکتك مدافعه‌سی ايچون ياپيلان استحکاماتی ذکر ايتمك اقتضا ايدر . حضرت سليمان سوق الجيشجه مهم اولان نقاطك کافه‌سنه استحکام انشا ايتديرمش ، خصوصيله پايتختی غير قابل ضبط برحاله کتيرمشدر . دها صوکره‌ده (سيون،صهيون) طاغنه انشا اولونان سرای ايله معبد بويوك بر اهميتی حائزدر . حضرت داودك تأسيسکرده‌سی اولان مبانی اوغلنه طار کلديکندن حضرت سليمان کنديسنه مخصوص بر سرای انشا ايتديرمش، سراينك بر قسمنی حرمه و بالخاصه تحت ازدواجنده بولونان فرعون قيزينه تخصيص ايلمشدر. دها صوکره (سيون) طاغنك اك يوکسك نقطه‌سنه مشهور معبدینی انشا ايتديرمشدر .

حضرت سليمانك اك مهم افعالی (سيون) طاغنه انشا ايتديرديکی معبددر. داود زماننده بوراده يالکز برچادر واردی . بوچادره (تابوت العهد) قونولمشدی . حضرت سليمان ايسه صور حکمداری هيرام ايله دوست اولديغی ايچون فنيکه‌دن معمارلر کتيرتمش ، لبنان طاغلرندن جسيم سدره آغاجلری کسديرمش ، قدس جوارندن ايری ايری طاشلر چيقارتمغه موفق اولمشدر . حضرت سليمان بومعبدی انشا ايتديرمك ايچون اولا عرصه‌سنی حاضرلامشدر . فقط معبدك‌ده

سرایی جوارنده وطاغك تام تپه‌سنده اولماسنی ارزو ایتدیکی ایچون بوطار تپه‌یی اولا کنیشلتمکه لزوم حاصل اولمشدر. بونك ایچون طاغك شمالنده ، غایت یوکسك طرفنده سکزمتره یوکسلکنده بر یر قازلمش ، دیکر منحط قسملرده املالر وپایه دیوارلری ایله یوکسلتلمشدر. ایشته بوصورتله

٤٥٠ متره اوزونلغنده و ۳۰۰ متره کنیشلکنده دوز ومنتظم بر زمین وجوده کتیرلمش، معبد بوزمین اوزرینه انشا ایدلمشدر. معبدك انشاسی یدی سنه سورمشدر.

حضرت سلیمانك معبدی ایکی محیط ایله مستور ایدی. عرصه‌نك اك بیوك قسمی آولولرله اشغال ایدلمشدی. طیشاریدن ایچری‌یه کیرلدیکی زمان اولا جماعته مخصوص خارجی بر آولویه تصادف ایدیلیردی. بورایه (طیش آولو) دیرلردی. طیش آولونك اطرافنده راهبلرك اوطه‌لری بولونوردی. بو آولودن (ایچ آولو) یه کچمك ایچون اوچ قپو واردی. (ایچ آولو) راهبلره وعبادته، (طیش آولو)ده جماعته مخصوصدی. (طونج حوض) ایچ آلوده ایدی. بو حوض ۲,٦۰ متره یوکسکلکنده، ۳,۲٥ متره کنیشلکنده، ۸ سانتیمتره قالینلغنده جسیم بر حوضدی. هر اوچی یان یانه بولونمق اوزره اون ایکی طونج اوکوزك صرتنده طورردی. راهبلر کرك تمیزلنمك، کرك قربان بچاقلرینی تمیزله‌مك ایچون بو حوضدن استفاده ایدرلردی. قربانلرك کسیلدیکی (قربان محرابی)ده بو آولوده بولونوردی.

حضرت سلیمان صور قرالی هیرام و مصر فرعونی ایله پك زیاده دوست اولدیغی ایچون مملکتنده مبادلات فکریه و تجاریه دائما وقوعه کلیردی. اجنبی مؤسساتی، اجنبی افکاری بنی‌اسرائیل آره‌سنه‌ده کیرمکه باشلامشدی. (قدس)ده اجنبی امتعه‌سی صاتیلیر، اجنبی حکمدارلر حضرت سلیمانی زیارته کلیرلردی. حتی سبا ملکه‌سی بالقیس‌ده حضرت سلیمانك زیارتنه کلمشدی. بنی اسرائیل حضرت داود زماننده شوکت سیاسیه‌نك مرتبهٔ کماله واصل اولمش، حضرت سلیمان زماننده ایسه ترقیات مدنیه‌دن کمالیله استفاده‌یه باشلامشدی. ایشته حضرت سلیمان دورینك بالآخره فوق‌العاده شهرت بولماسی بورادن نشأت ایلمشدی.

بنی اسرائیل اوچ بیوك حکمدارك زیر اداره‌سنده یاشامشدی. بری طالعسز طالوت، دیکری مظفر داود، دیکری‌ده عالم و محب سلطنت حضرت سلیمان ایدی. بو اوچ سیما تاریخ نقطهٔ نظرندن بیوك بر اهمیتی حائز ایدی. بنی‌اسرائیلی طریق ترقی‌یه سوق ایچون بو اوچ حکمداردن هر برینك کندینه مخصوص بر فضیلتی واردی. بنی‌اسرائیل، بو اوچ بو حکمداره ابدیاً منتدار قالمش، حتی بو مظهریتی یاوه‌نك لطف وعنایتی اولمق اوزره تلقی ایلمشدی. فی‌الحقیقه ملوك دوری بنی‌اسرائیل ایچون بیوك بر اهمیتی حائزدی. بنی‌اسرائیل بو دورده یالکز سیاسةً اعتلا ایتمه‌مش، وحدت سیاسیه‌یه مالك، متین بر ملت تشکیل ایلمشدی. داخلاً سکون وامنیت اعاده اولونمش، عادات وقوانینه بر اساسی قوی احضار ایدلمشدی. ملوك دوری دین نقطهٔ نظرندن‌ده بیوك بر اهمیتی حائزدی. بو دورده یاوه ایله ملتی آره‌سنده دها بر حیات، دها صمیمی بر ارتباط حاصل اولمشدی.

فقط بنی اسرائیل بوتون بو مکتسبات مدنیه‌سی ایله برابر حقوقندن برشی غائب ایتمشدی که اوده حکمدارلرك آرزوسی آلتنده یاشامق مجبوریتی ایدی . بو مجبوریتك درجه‌سی حکمدارلرك طبایعنه کوره ایدی: طالوت غایت ساده برحیات امرار ایدردی. حتی اوطوراجق بر مسکنی بیله اولمادیغندن کویده اوطورر ، بو طرز حیاتی اصلا تبدیل ایتمزدی. طالوتك ایکی زوجه‌سی، بر یکنی، بر قوماندانی برده اداره مأموری واردی. مأمورلریله برلکده طعام ایدر، بوتون سرای هیئتنی بونلر تشکیل ایلردی. فقط حضرت‌داود زماننده بعض تبدلات اجرا ایدلمشدی. داود کندیسنه بر اقامتکاه تخصیص و بر سرای حیاتی تأسیس ایلمشدی . کندیسنك برقاچ‌زوجه‌سی بولوندیغی کبی برچوق مأموری و حتی خاصه‌عسکری‌ده واردی. حربه پك نادر کیدردی. حضرت سلیمان زماننده ایسه محتشم برسرای حیاتی‌واردی. یالکزحضرت سلیمانك اوچیوزی متجاوز اوطه‌لغی‌ایله سرای‌طاقمی بویوجك براردو تشکیل ایدردی. بوتون بو دبدبه و احتشامك مصارفنی ویرمك مجبوریتی ملته تحمیل ایدلمشدی. ویرکیلر آرتدیرلمش، اهالی تضییق ایدلمش ، بنی اسرائیلك اسباب انقراضی بو دبدبه و سفاهتله احضار اولونمشدی. بو تضییقات آرتق هر طرفده عدم ممنونیت حصوله کتیرمشدی . بر چوق قبیله‌لر حضرت سلیمانك تضییقاتندن اوصانمش ، حتی افرایم سبطندن یرویعام حضرت سلیمان علیهنده بر عصیان چیقارمغه چالیشمش، فقط مغلوباً مصره فرار ایلمشدی .

بنی‌اسرائیلك انقسامی بو صره‌ده حضرت سلیمان اوتوز سنه دوام ایدن بر سلطنتدن صوکره وفات ایتمش ، تخت سلطنتی اوغلی رحبعامه براقمشدی. حضرت سلیمانك وفاتی، سنه‌لردن بری تضییق آلتنده یاشایان بنی اسرائیل ایچون بر وقعهٔ خلاص عد ایدلمشدی. بوتون قبیله‌لربکی بر حکمدار انتخاب ایتمك‌ایچون (زیخم)ده طوپلانمشلر ، رحبعامی حکمدار انتخاب ایتمك ایسته‌مشلر، فقط پدری کبی جبر و تضییقده دوام‌ایتمه‌مسنی تکلیف ایلمشلردی. رحبعام ذوق وصفا ارقداشلرینك سوزلرینه اویارق بوتکلیفی قبول‌ایتمینجه، بنی اسرائیل‌ده او صره‌ده مصردن عودت ایدن یروبعامی کندیلرینه حکمدار انتخاب ایلمشلردی . بونك اوزرینه بنی‌اسرائیل بری شمالده، دیکری جنوبده‌اولمق اوزره ایکی حکومته آیرلمش، بری (قدس) ایله یودا قبیله‌سنك بولوندیغی اراضی‌یی احتوا ایتمك اوزره

رحبعام اداره‌سنده (یهودیه دولتی) نی، دیکری ده یروبعامك اداره‌سنده اولمق اوزره شمالده (اسرائیلیه دولتی) نی تشکیل ایلمشدر. فقط بو انقسامدن صوکره هر ایکی حکمدارده بر برینه غاصب نظریله باقمش ، ایکی دولت اره‌سنده محاربات داخلیه عصرلرجه دوام ایلمشدر .

بنی اسرائیلك شو صورتله آیرلماسی بوتون قومك حیاتنه اجرای تأثیر ایتمشدر . حضرت داودك ضبط و حضرت سلیمانك محافظه ایلدیکی یرلر برر برر ألدن چیقمشدر . بنی اسرائیل ایکی قسمه آیرلدقدن صوکره آرامیلرك تعرضنه قارشی مقاومت ایده‌جك قدرت ابراز ایده‌مه‌مشدر. بنی اسرائیله خراجکذار اولان یرلر کاملاً اعلان استقلال ایتمش، جنوب حکومتی شمال حکومتك ابدی بر دشمنی اولمشدر. دها طوغروسی بنی اسرائیل ، او اثناده بوتون اردولریله سوریه‌یه استیلا ایدن آثوریلره الك ضعیف بر شکار وجوده کتیرمش و بودوردن اعتباراً ده صورت قطعیه‌ده زوال و انحطاطه محکوم اولمشدر.

اسرائیلیه و یهودیه دولتلری بربرندن بسبتون آیری بر مسلك اجتماعی و سیاسی تعقیب ایلمشلردر . یهودیه دولتی (قدس)ی و دها طوغریسی مرکز دینی‌یی احتوا ایتمك حسبیله اسکی عادات اسرائیلیه‌یی محافظه ایتمش و دائما فنیکه‌لیلرك نفوذندن خارج قالمشدر. اسرائیلیه دولتنده ایسه اسکی مقدس شهرلر یکیدن احیا اولونمش، یاوه‌دن ماعدا (بعل) و (آستارته)یه‌ده عبادت ایدلمشدر. ایشته بو کیفیت اسرائیلیه دولتنك نفوذینی تزیید ایتمش، فقط دیناً و سیاسةً ایلك قدمه‌ده بولوندیغی ایچون ایلك ضربهٔ انقراضه (اسرائیلیه دولتی) کرفتار اولمشدر .

اوچنجی فصل

اسرائیلیه دولتی

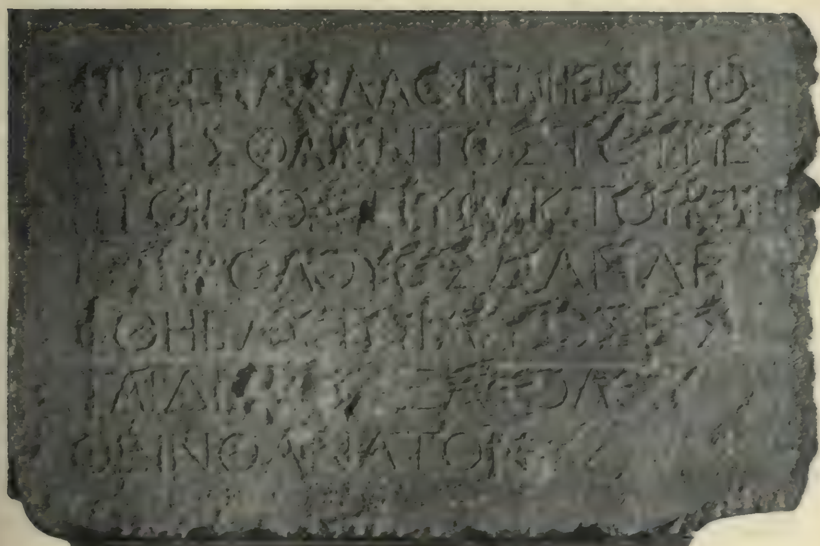
(قبل المیلاد ۹۳۰ — ۷۲۲)

احوال داخلیه اسرائیلیه دولتی یهودیه دولتندن آیرلدقدن صوکره، او زمانه قدر ملوك دورنده وقوعه‌كان اختلالار ینه تمادی ایلمکه باشلامشدی. بو اختلاللره سببیت ویرن اسباب، اسرائیلیه دولتنك مختلف سبطلردن متشکل بولونماسی ایدی. بوحال دینی وسیاسی برطاقم اختلافاته میدان ویریبور، خصوصیله شام حکمداریله وقوعه‌كان محاربه‌لر دولتی خارجاده اشغال ایدییوردی. یهودیه دولتنده ایسه دائمی بر سکونت، بر اطرادتام حکم فرما اولیوردی. یهودیه‌ده اك زیاده حکم فرما اولان سبط، حضرت داود سبطی ایدی. واقعا آخانك قیزی آطالی (عتلیا) داود سبطنك امتیازاتنی غصب ایدرك ادارهٔ حکومتی بر قاچ سنه‌لر کندی ألینه آلمش وحتی بویوزدن اختلالاته‌ده سببیت ویرمشدی. فقط بواختلاللر بعض حریص جاه کیمسه‌لرك میدانه چیقاردقلری عسکری اختلاللردكل، موافق قانون اولارق مقام حکومته کچن حکمدارلرك سؤادارهسنه قارشی ملتك طغیاننندن عبارتدی.

بونکله برابر بو داخلی قاریشیقلقلر هر ایکی حکومت ایچون‌ده بر علامت ضعف عد اولونابیلیردی. حتی مصر حکمداری شه‌شونق (سیساق) بو حاللردن بالاستفاده (قدس)ی ضبط وحکمدارك اقامتکاهنی‌ده یغما ایلمشدی. فقط بو استیلا بر آفین مشابه‌سنده اولدیغی ایچون سیاسةً هیچ بر نتیجه‌یه منجر اولامامشدی. یروبعام ۲۲، رحبعام ۲۷ سنه حکومت ایتمش، بو مدت ظرفنده هر ایکیسی‌ده بر بریله دیشدیشمکدن خالی قالمامشلردی. یروبعامك وفاتنده یرینه کچن اوغلی ناداب فلسطینلره قارشی محاربه ایتمش، فقط ایساخر سلاله‌سندن (بعشا) باشایه مغلوب اولمشدی. باشا بو فرصتدن استفاده ایدرك یهودیه‌یه، رحبعامك خلفی آسا

اوزرینه‌ده یورومش . شام حکمداری برنجی بن‌هدادك یهودیه دولتنه وقوع بولان معاونتی اوزرینه محاربه‌دن صرف نظر ایتمش ، بو سفر اسرائیلیه ایله شام حکومتی اره‌سنده پك قانلی محاربه‌لر وقوعه کلمشدی .

عمری سلاله‌سی باشانك وفاتنده یرینه اوغلی ئه‌لا کچمش ایسه‌ده معیتی سواری ضابطلرندن زیمری طرفندن قتل ایدلمشدر . زیمری تاج حکمداری‌یی‌ده غصب ایتمك ارزوسنه قاپیلمش ، فقط او صره‌ده فلسطینلره

معبد سلیمان اوزرنده بولونان رومی العباره بر کتابه (موزهٔ همایونده‌در)

قارشی محاربه ایله مشغول اولان عمری (عومری)نك حکمدار اعلان اولونمسی زیمرینك آمالنی زیر وزبر ایتمشدر . عمری زیمری‌یی (تیرچا)ده محاصره ایتمش ، شهری کاملاً آتشه یاقمش ، نهایت (زیخم ، نابلس)ك شمال غربی طرفلرنده کندینه بر شهر بنا ایدرك اسمنه (زیعرون ، سامریه) تسمیه ایتمشدر . (سامریه) شهری هر طرفدن غایت‌طار بر وادی‌یه حاکم بولونیور ، طبیعةً مستحکم اولدیغی کبی صولرینك مبذولیتی‌ده اهمیتنی بر قات دها تزیید ایدییوردی . او تاریخدن اعتباراً (قدس) یهودیه دولتی ایچون نه درجه حائز اهمیت ایسه (سامریه)ده اسرائیلیه دولتی ایچون او درجه اهمیت کسب ایتمشدر . حتی سامریه‌یه بر مدت (بیت عمری) نامی‌ده

ویرلمشدر . عمری زماننده شام حکمدارینك اسرائیلیه‌ده‌کی نفوذی تزاید ایتمش ، سامریه‌ده شاملیلره مخصوص بر پازار تأسیس ایدلمشدر .

عمرینك وفاتنده یرینه کچن اوغلی آخاب (صور ، تیر) حکمداریله مناسبات دوستانه‌ده بولونارق صور حکمداری ایتوبعلك قیزی یزابه‌ل ایله ازدواج ایتمش ، زوجه‌سنك مفتون حسن و آنی اولان آخاب ، اسکی اعتقاداتی‌ده ترك ایدرك یزابه‌لك معبودلرینه ،بعل ایله آستارتیه‌یه عبادت ایتمکه باشلامشدر . بو صره‌ده یهودیه‌ده‌ده آشـا (آزا)نك یرینه حکمدار اولان یوشـافاط (یوزافات) اسرائیلیه دولتی ایله تألیف بین ایدرك آخابك قیزی آطالی‌یی اوغلی یورامه تزویج ایلمشدر . آخاب محاربات داخلیه ایله مملکتده حصوله کلن خساراتی تعمیره چالیشمش ، یکیدن شهرلر تأسیس ایدرك تجارت وصنایعی ترقی ایتدیرمکه غیرت ایلمشدر . دها صوکره شام حکمداری بن هدادك وفاتی اوزرینه وقوعه کلن قاریشیقلقلردن بالاستفاده (شام) ه یورومك ایسته‌مش ایسه‌ده بن هدادك خلفی ایکنجی بن هداد بویوك بر اردو ایله (سامریه) اوکنه کله‌رك مغلوب اولمشدر . بر سنه صوکره بن هداد تکرار (سامریه) اوزرینه یورومش ، فقط بو سفر هم مغلوب ، همده اسیر اولمشدر . آخاب ، بن هداده فوق العاده عزت و اکرام ایدرك آرابه‌سنه آلمش ، وقتیله برنجی بن هدادك (سامریه)دن آلدیغی شهرلرك اعاده‌سنی تأمین ایلدکدن صوکره بن هداده مساعده ویرمشدر . آخاب بو مظفریتی متعاقب ، بن هدادك پدری طرفندن (سامریه)ده تأسیس اولونان پازار کبی اسرائیلیلره‌ده (شام)ده بر پازار تأسیس ایتمك حقنی تأمین ایلمشـدر . آخابك شام حکمداری ایله مناسبات دوستانه‌ده بولونماسی بالاخره مهم نتیجه‌لر حاصل ایلمشدر . حتی آثور حکمداری ایکنجی سلمانصرك سوریه‌یه قارشی اجرا ایلدیکی سفرده شام حکمداری بن‌هداد، حمالیلر ، فنیکه‌لیلر واسرائیلیلرله اتفاق ایدرك ٦۰۰۰۰ پیاده ، ۸۲۰۰۰ سواری ، ٤۸۱۰ آرابه و ۱۰۰ دوه‌دن مرکب بر اردو ایله (قرقر)ده آثوریلره قارشی طورمش ، بومحاربه‌ده آثور حکمداری غالب کلمش ایسه‌ده ثمرهٔ مظفریتدن استفاده ایده‌مه‌مشدر . بن هداد بو محاربه‌دن صوکره وقتیله آخابه وعد ایتدیکی شهرلری ویرمکدن امتناع‌ایتمش، بونك اوزرینه آخاب یهودیه حکمداری یوشافاط‌ایله بالاتفاق (راموط) شهری اوزرینه یورویه‌رك بن هداد ایله محاربه ایتمشدر . فقط محاربه‌نك

بدایتده بر اوق ایله یاره‌لانمش ، جنك آرابه‌سی اوزرنده آقشـاملره قدر محاربه ایتمش ، آقشـامه طوغرو وفات ایدر ایتمز اردونك قوهٔ معنویه‌سی زائل اولارق فراره باشـلامشدر . بو اثناده آخابك اوغلی آخزیا (آخازیا) باباسنك جسـدینی آلارق (سامریه)یه ، یوشافاطده (قدس)ه فرار ایلمشدر (قبل المیلاد ۸۵۳-۸۵۲).

بن هدادك مظفریتی كرك اسرائیلیه وكرك یهودیه دولتی ایچون بویوك بر ضربهٔ انقراض یرینه گچمشـدر . بو صره‌ده آثوریلرك سـوریه‌یه قارشی متمادی تعرضـلر اجرا ایدرك بن هدادی مغلوب ایتملری اسرائیلیه ویهودیه دولتلرینی بر مدت قدر سكون واسـتراحت ایچنده یاشاتمش ، فقط آثوریلرك بوسـفرلر اثناسنده (شام)ی ضبط ایتمیه‌رك عودت ایتملری بن‌هدادی بسبتون سربست براقمش ، عبرانیلره قارشی محاربه‌لر تكرار باشلامشدی . بواثناده آخابك اوغلی آخزیاده وفات ایتمشدی . یرینه گچن‌اوغلی یورام‌ایسه‌یهودیه حكمداری ایله‌اتفاق‌ایتمش ، آخابك وفاتندن بری ویركی ویرمكدن امتناع و حدودده‌كی شهرلردن بعضیلرینی ضبط ایدن مه‌شا (مه‌زا) اوزرینه یوروه‌شدو .

فی‌الحقیقه مه‌شا برچوق شهرلر آلمش ، بوتون موفقیتلرینی موآبیلرك پرستش ایتدكاری معبود (قاموش)ك لطفنه عطف ایتمش ، حتی مملكتنه برده‌كتابه ركز ایتدیرمشدی . (بو كتابه ۱۸۶۹ سنه‌سنده برفرانسز عالمی طرفندن كشف ایدلمشدر . الیوم لوور موزه‌سـنده‌در .) كتابه‌نك اوزرینه شو سوزلر یازلمشدی:

« بن ، موآب حكمداری قاموش ملكك اوغلی مه‌شایم . پدرم (موآب) ده اوتوز سنه حكمدارلق ایتمشدر . پدرمدن صوكره‌ده بن حكمدار اولدم . بو مقدس آبده‌یی قاموش نامنه ركز ایتدم . چونكه قاموش بنی بوتون مهاجملردن خلاص ایتمش ، بوتون دشمنلریمه مظفر ایلمشدر . اسرائیلیه حكمداری عمری (موآب)ی برچوق زمانلر تضییق ایلمشدی ؛ زیرا قاموش بونك مملكتنی غصب ایتمشدی . صوكره یرینه اوغلی گچمش ، اوده : «مطلقا موآبی آلاجغم!» دیمشدی . بو سوزی بنم زمانمده صرف ایتمشدی . بونك اوزرینه بن كوكلمی كرك اوكا وكرك خاندانـنه‌قارشی‌تام‌طوتدم . اسرائیل‌ده ابدیاً‌مغلوب اولدی . عمری (مه‌دابا) مملكتنی كاملاً آلمش ، عمری اولدقجه واوغلنك‌ده نصف حیاتی مدتجه یعنی قرق سنه تحت اشغالنده بولوندیرمشدی . فقط قاموش بونی بكا احسان ایتدی . اوزمان بن‌ده (بعل‌مه‌ئون)ی بنا ایتدم . بورایه برحوض ایله (قیریاطیاریم)ی انشا ایتدیردم . دها صوكره (آشاروط) شهریله‌محاربه‌ایدرك‌آلدم . (قاموش) و (موآب) نامنه بوتون اهالیسنی تلف ایتدم . معبودك اورتوسنی آلوب (قاموش)ك اوكنده سوروكله‌دم . صوكره قاموش بكا : «كیت ، نه بونی‌ده اسرائیلدن آل!» دیدی . كیجه‌لین یوله چیقدم . صباحدن اوكلنه قدر محاربه ایتـدم . شهری آلدم . چولق چوجق ، قادین ، اسیر یدی بیك كشی اولدیردم . چونكه بونلری (قاموش)ه نذر ایتمشدم . بورادن‌ده (یاوه) معبدینك

سبا ملكه‌سی بلقیسك حضرت سلیمانی زیارتی

(سیر ادوار پوانته‌رك تابلوسندن)

موآبده (مەشا) کتابەسی (لوور موزەسندەدر)

رتوسنی آلارق (قاموش) ك اوکنده سوروکلەدم . اسرائیلیه حکمداری، (یاحاش)ی بنا
نشدی؛ بمله محاربەده باشلادیغی زمان بوراده اوطوریپوردی. قاموش اونی کوزیمك اوکنده
غدی. (موآب)دن ایکی یوز رئیس آلدم . (یاحاش)ه کلدم . شهری آلوب (دیبون)ه الحاق.

ایتدم. (زرها) ایله اخشاب سپری، تپه‌ده‌کی سپرله قوله‌لرینی انشا ایتدم. سرای حکمداری‌ایله حوضلری بنا ایتدیردم. شهرده هیچ صهرنج اولمادیغی ایچون بوتون اهالی‌یه: «هرکس‌أوینك یاننه صهرنج یاپدیرسین!» دییه امر ایتدم.»

مه‌شا بو موفقیتلردن صوکره اسرائیلیه ویهودیه حکمدارلرینك تعرضنی خبر آلیر آلماز انشا ایتدیردیکی استحکاملردن برینه قاپانمش، دشمنك شدتلی محاصره‌لرندن قورتولمق ایچون اوغلنی محاصرینك کوزلری اوکنده وشهرك دیوارلری اوزرنده (قاموش)ه قربان ایتمشـدر. محاصرین بو حالدن دوچار دهشت اولارق کری‌یه چکلمشلر ایسه‌ده بو سفر شام حکمداری بن هدادك تعرضنه گرفتار اولمشلردر. بن هداد (سامریه)یه قدر ایلریله‌مش، فقط آثوریه حکمداری سلمانصرك (شام) اوزرینه یورودیکنی خبر آلیر آلماز سریعاً مملکتنه عودت ایتمشدر.

یاهونك اختلالی

عمری خاندانی اسرائیلیه‌ده مادی صورتده اجرای حکومت ایدییور، بنی اسرائیل پیغمبرلرینك سـوزلرینه هیچ اهمیت ویرمیوردی. حتی اسرائیلیه پیغمبرلرندن حضرت الیاس عمری خاندانه دشمن اولمش، فقط بو خاندانی محو ایتمك خصوصنده‌کی تصوراتنی حضرت الیسع (الیزا) قوه‌دن فعله کتیرمکه عزم ایتمشدی. الیسعك مقصدی عمری خاندانی تخت حکومتدن دوشورمکدی: وقتیله آخابك اوغللری یاوه‌یی طانیمش، یاوه مذهبنه رعایت ایتمشلردی. فقط آخابك زوجه‌سی یزابه‌لك (سامریه)ده کندی معبودلرینه برمعبد انشا ایتمسی پیغمبرلری پك زیاده کوجندیرمش، خصوصیله اسرائیلیه‌ده یاوه مذهبنه سالك اولان اکثریتك قلبنده بر اغبرار حصوله کتیرمشدی. الیسع بو حالت فکریه‌دن‌ده استفاده ایتمك ایستیور، خصوصیله شام حکمداری بن هدادك او صره‌لرده وفاتی اوزرینه یرینه کچن خزائیل ایله مناسبات صمیمانه‌ده بولونیور، کندیسنه خارجی بر قوت تأمین ایدییوردی. فی الحقیقه الیسع مقصـدینه نائل اولمش، خزائیل ایله یورام بیننده بویوك برحرب ظهور ایتمشدی. یورام متفق بولونان آخزیا ایله برابر شـاملیلره (راموط جلعاد)ده قارشی طورمش، محاربه‌ده آلدیغی یاره‌یی تداوی ایتدیرمك ایچون اسرائیلیه‌یه، سراینه چکلمشدی.

اسرائیلیه دولتی مغلوبیتله جریحه‌دار اولدیغی کبی یهودیه‌ده‌ده داخلی اختلاللر ظهور ایتمکه باشلامشـدی. او صره‌ده یهودیه تختنه کچن یورام پدرینك بوتون خزائننی

صاحب اولمق ایچون آلتی قاردشنی بردن اولدیرتمشدی. بونك اوزرینه فلسطینلرایله
عرب قبیله‌لری اتفاق ایدرك (قدس)ه هجوم و یورامك خزائن ونسوانی یغما ،
چولغنی چوجغنی تلف ایلمشلردی. بونلردن یالکز آطالی ایله اوغلی آخزیا قورتولمش،
آخزیاده یورامك وفاتنده یهودیه تختنه جلوس ایلمشدی . یورام ایله یزابه‌للك
اسرائیلیه‌ده ، آخزیا ایله آطالینك‌ده یهودیه‌ده بولونمالری الیسع ایچون بویوك بر
موفقیتسزلك دیمکدی . آرتق بعل مذهبی هر ایکی مملکتده‌ده انتشار ایده‌جك،
یاوه مذهبی کتدکجه اونودولوب کیده‌جکدی . الیسع، مقصدینی قوه‌دن فعله کتیرمك
ایچون (راموط جلعاد) اردوکاهنده بولونان قوماندانلردن یاهویه خبر کوندرمش ،
کندیسنی اسرائیلیه دولتنه حکمدار انتخاب ایتدیکنی بیان ایدرك آخاب خاندانی
محوه غیرت ایتمسنی تکلیف ایلمشدر . یاهو بو تکلیفی درحال قبول ایتمش ،
بو آرزویه عسکرلری‌ده اشتراك ایلمشدر . بونك اوزرینه سریع بر یورویشله
اسرائیلیه‌یه کلمش، یورام آخزیا ایله برابر یاهویی استقبال ایتمك ایسته‌مش ایسه‌ده
یاهونك نه مقصده مبنی کلدیکنی آکلایجه آخزیا ایله برابر فرار ایتمشدر . فقط
یاهو هرایکیسنی‌ده تعقیب ایدرك یورامی براوقله تلف ایتمش، آخزیاده فرارایدوب
(ماجه‌ددو، مجدو)ده وفات ایلمشدر. بواثناده اختیار یزابه‌ل‌ده (قدس)ده قتل اولونمشدر.
فقط مقاتلات یالکز بونکله قالمامشدر. الیسعك تشویقاتی بوتون فجایعنی کوسترمشدر.
یاهو ، یورامك (سامریه)ده بولونان اون آلتی اوغلنی بردن کسدیرمش ، انلرك
قانلرله ملمع باشلرینی سپدلر ایچنده حضورینه کتیرتمش ، سرای قپوسنك اطرافنه
ایکی ییغین حالنده دیزدیرتمشدر . صوکره (سامریه)دن چکلدیکی زمان ، اسرائیلیه
وقوعاتندن خبردار اولمیان آخزیا خاندانندن قرق ایکی کشی‌یه دها تصادف ایتمش،
بر چشمه اوکنده بونلرك‌ده باشلرینی‌ده کسدیرمشدر . یاهو بو قانلی افعالنی اجرا
ایتدکدن صوکره (سامریه)یه عودت ایتمش ، هرکسدن زیاده (بعل) مذهبنه سالك
کورونمشدر . حتی بر کون بعل معبدینه بر چوق قربانلر کوندرمش ، بوتون
راهبلری دعوت ایتمش ، بر مدت صوکره معبدی آبلوقه آلتنه آلارق راهبلرله
برابر معبدی پریشان ایلمشدر . یاهو بو قانلی واسطه‌لرله بعل مذهبنی اورتادن
قالدیرمشدر . یالکز (دان) و(بیت‌ئیل) طرفلرنده بعلك هیکللری قالمش، قصور
اهالی یاوه مذهبنه صادق قالمشلردر. فقط یاهونك قانلی حرکاتی (قدس)ده بسبتون

باشقه بر تأثیر حصوله کتیرمشدر. آطالی (سامریه)ده احواله کسب وقوف ایدوبده بوتون اقرباسنك قتل ایدلدیکنی خبر آلیر آلماز بوندن فوق العاده متأثر اولمش، حضرت داود سلاله‌سنی ودها سائر اقرباسنی قطعیاً نظر اعتباره آلمایارق بالذات تخت حکومته کچمشدی. حتی فنیکه عساکرندن برده خاصه عسکری تشکیل ایدرك بعل مذهبنی تکرار تأسیس ایله‌مشدی؛ اودرجه‌ده‌که اصل یاوه‌نك شهری اولان قدسده بعل، بعلك شهری اولان (سامریه)ده‌ده یاوه مذهبی تعقیب ایدلمکه باشلامشدی.

یاهونك جنایات دینیه‌سی أثناسنده آخزیانك همشیره‌سی وباش راهب یهویداع (یه‌هویادا)ك زوجه‌سی، قاردشنك کوچوك اوغلی یوآشی چالوب معبده کتیرمش، چوجق آطالینك خبری اولمادن معبدده بیودلمشدی. یوآش یدی یاشنه کلیر کلمز یهویداع یهودیه‌نك خاصه عسکرلرینه حقیقی پرنسلرینی کوسترمش، آطالی بونی خبر آلیر آلماز معبده طوغری قوشمش، فقط ایچری کیرمکه موفق اولامامشدر. آرتق اوندن صوکره، الیسعك اسرائیلیه‌ده تعقیب ایتدیکی پولتیقه‌یی یهودیه‌ده باش راهب یهویداع تقلید ایتمشدر. بوتون لاوی سبطنك ارکانی ایله یهودیلری (قدس)ه دعوت ایدرك تسلیح ایلمش، یوآشی عموم اهالی مواجهه‌سنده یهودیه حکمدارلغنه اجلاس ایلمشدر. یهویداع بوتون اهالی‌یه یاوه مذهبنه صادق قالاجقلرینه دائر یمین ایتدیردکدن صوکره بعل معبدینه یورومش، معبدی خراب و باش راهبنی منبر اوزرنده قتل ایتدیرمشدر. آرتق اسرائیلیه و یهودیه‌ده فنیکه معبودلرندن اثر قالمشدر. ایشته بوصورتله ارض فلسطینده فکر وحدانیت تأسیس ایدلمکه باشلامش ایسه‌ده اهالینك ینه قسم اعظمی بوندن برشی آکلایه‌مامشدر.

الیسعك قانلی تشبثاتی یاوه مذهبنی تأسیسه یاردم ایتمش، فقط عبرانیلر ایچون بویوك برفلاکتی موجب اولمشدی. الیسعك معاونتیله کسب قوت ایدن شام حکومتی کتدکجه سطوت کسب ایتمش، آثوریلرك هجوملرینی برقاچ دفعه نتیجه‌سز براقمشدی. نهایت شام حکمداری خزائیل، عبرانیلر اوزرینه‌ده یورویه‌رك (قدس، اورشلیم)ی محاصره ایتمش، یهودیه حکمداری یوآش معبودلرك اك ذی قیمت اشیاسنی خزائیله ویره‌رك تخلیص کریبانه موفق اولابیلمشدر. یوآش، یهویداعك تربیه‌سی آلتنده بویودیکی ایچون یاوه مذهبنه صادق قالمش، رهبان صنفی‌ده بوندن استفاده ایدرك معبدلرك وارداتنی تزییده غیرت ایلمشلردی. حتی دها صوکره یوآش امور مالیه‌یی بسبتون رهبانه براقمش. بونلرده بوتون وارداتی معبدلره تخصیص ایلمشلردی. یهویداع صاغ قالدیغی مدتجه یهودیه‌ده یاوه مذهبنه عمل ایدلمش، وفاتنده ایسه یوآش اکثریت اهالینك فکرینه تابع اولارق ینه بعل و آستارته‌یه عبادتی تأسیس ایلمشدر. یوآشك

بو تشبثاتنه قارشی یهودانك اوغلی ذکریا مانع اولمق ایستمش ایسه‌ده سوزی مسموع اولمامشدر. دها صوکره ذکریاده بونك انتقامنی آلمغه عزم ایتمش، طرفدارانی بالاتفاق یوآشی یاتاغنده تلف ایتمشلردر. یوآشدن صوکره یرینه کچن اوغلی آمایا (أدوم) اوزرینه یورویه‌رك مرکز اداره‌لری اولان (زه‌لا) شهرینی ضبط ایتمشدر.

اسرائیلیه‌یه کلنجه: یاهو یکرمی سکز سنه حکومت سوردکدن صوکره وفات ایتمشدی. یرینه کچن اوغلی یوآداش زماننده اسرائیلیه‌نك قوتی بسبتون آزالمش، شام حکمداری خزائیل ایله اوغلی اوچنجی بن هداد سوریه‌یه بلافاصله تعرض ایدرك شهرلری یغما وعسکرلری تلف ایلمشدر. اودرجه‌ده‌که اسرائیلیه اردوسی ۱۰ آرابه، ۵۰ سواری و ۱۰۰۰۰ پیاده‌دن عبارت قالمشدر. حتی بو اثناده آمونلیلرله موآبیلرده فرصتدن بالاستفاده یغمایه اشتراك ایلمشلردر. یوآداشدن صوکره حکمدار اولان یوآش سوریه‌دن بعض شهرلری استرداده موفق اولمش و أدوملیلر قارشی احراز موفقیت ایتمش ایسه‌ده یهودیه حکمداری آمایا بونی چکه‌میه‌رك یوآش ایله محاربه‌یه قیام ایتمشدر؛ فقط (سامریه) جوارنده کائن (بیت شمس) موقعنده هم مغلوب، هم‌ده اسیر اولمشدر. یوآش بوموفقیت اوزرینه (قدس)ی ضبط ودیوارلرینی هدم ایتدرمشدر. یوآش قدسده‌کی خزائنی کاملاً ضبط ایتدکدن صوکره آمایایی صالیویرمشدر. یوآش اون بش سنه صوکره براختلال نتیجه‌سی اولارق تلف ایدلمشدر. بونك اوزرینه اوغللرندن ایکنجی یروبعام اسرائیلیه‌یه، عزاریاده یهودیه‌یه حکمدار انتخاب اولونمشدر. عزاریا، اللی ایکی سنه دوام ایدن ایام سلطنتنده قدسك دیوارلرینی انشا وقوله‌لرینی تحکیم ایتدیرمش، اردویی تسلیحه صوك درجه اعتنا ایتمشدر. عزاریا زماننده اردویه زره، مغفر، یای واوق ویرلمش، فلسطینلر مغلوب ایدیله‌رك (أزدود) حدودینه قدر مملکت توسیع اولونمش، وقتیله ضبط ایدیلن شهرلر تماميله استرداد ایدلمشدر. عزاریادن صوکره یرینه کچن یوتام زمانی‌ده غایت مسعودانه کچمش، عین حال اسرائیلیه‌ده‌ده حکم فرما اولمشدر. بوصره‌ده آثوریلردن اوچنجی رمان نیراری (۸۰۶، ۸۰۵، ۷۹۷) ایله اوچنجی سلمانصرك سفرلری (۷۷۳) شام حکومتنی صوك درجه دوچار ضعف ایتمشدر. ایکنجی یروبعام بوفرصتدن بالاستفاده باباسنك ضبط ایتدیکی یرلری محافظه و وقتیله حضرت سلیمانك اداره‌سنده بولونان یرلری تماما استرداد ایتمشدر. زماننده بنی اسرائیل کمال رفاه ایله امرار حیات ایلمشدر.

فقط وفاتنده یرینه کچن ذکریا (زاخاریا) آلتی آی حکومت سوردکدن صوکره قتل ایدلمش، بونك اوزرینه یاهونك سلاله‌سی‌ده کاملاً منقرض اولمشدر.

ذکریانك قتلی اوزرینه یرینه اختلال رؤساسندن شالوم حکمدار اولمش ایسه‌ده بوده مناخیم طرفندن تلف ایدلمشدر. مناخیم بوموفقیت اوزرینه اسرائیلیه‌ده اون سنه حکومت ایتمشدر. بومدت ظرفنده فوق‌العاده آثار وحشت کوستردیکی جهتله مملکتی شقاوت ایچنده قالمشدر. مناخیم بو قاریشقلقلری تسکینه موفق اولامایه‌جغنی آکلاینجه کلیتلی هدیه‌لر تقدیم ایدرك مصرلیلردن معاونت طلب ایلمشدر. بونك اوزرینه آثوریلر تکرار اسرائیلیه‌یه تعرض ایتمشلر، مناخیم بوتعرض‌دن‌ده پاره‌ویره‌رك قورتولمشدر. وفاتنده یرینه اوغلی فقایا (فثحیا) کچمش ایسه‌ده اوده (سامریه) ده‌کی سراینده قتل ایدلمش، یرینه قاتلی فقح (پەقاخ) حکمدار اولمشدر. فقح حکمدار اولور اولماز شام حکمداری راصین (رەزون) ایله اتفاق ایدرك یهودیه حکومتی اوزرینه یورومشدر. یهودیه حکمداری یوتام بوتعرضاته مقابله ایتمش ایسه‌ده اثنای محاربه‌ده وفات ایتمشدر. یرینه کچن اوغلی آحازده مغلوب اولمشدر. فقح بوموفقیت اوزرینه شام حکمداری ایله برابر یهودیه‌یی پریشان و (قدس) ی محاصره ایتمشدر. آحاز بوفلاکته کرفتار اولور اولماز آثور حکمداری تیغلات فلاصره پاره کوندره‌رك امداد طلب ایتمش، اسرائیلیه پیغمبرلرندن اشعیانك سوزنی قطعیاً دیکله‌مه‌مشدر. تیغلات فلاصر بوتکلیفی کمال ممنونیتله قبول ایدرك آثوریه‌دن قالقمش، اولا اسرائیلیه اوزرینه یورومش، فقح ی (سامریه) یه قاچیرمشدر. آثوریلر بواثناده اسرائیلیه شهرلرینك قسم اعظمنی ضبط واهالیسنی اسیر ایدرك آثوریه‌یه کوندرمشلردر. آمون، موآب، وأدوم طرفلری کاملاً آثوریه‌یه خراجکذار اولمش، اسرائیلیه‌ده یالکز مستقل اولارق افرایم سبطی قالمشدر (٧٣٤). تیغلات فلاصرك استیلاسی سوریه‌یی آلت اوست ایتمشدر. غزه حکمداری سوریه‌یه قاچمش، فلسطینلر بلا محاربه تسلیم اولمش، شام حکمداری راصین یرندن قلدایامامشدر. تیغلات فلاصر طوغری شام حوالیسنه تعرض ایتمش، (شام) ی ضبط و راصینی تلف ایتمشدر. تیغلات فلاصر شامده‌کی سکز بیك نفوسی (ارمنستان) ده (کیر) موقعنه کوندرمش، بوصورتله شام حکومتنی محو ومنقرض ایتمشدر. تیغلات فلاصر بو موفقیت اوزرینه یهودیه حکمداری آحازه تشکر ایتمشدر. اسرائیلیه حکمداری فقح بوتاریخدن اعتباراً ألنده قالان یرلرله آثوریه‌یه خراجکذار اولمش، فقط برمدت صوکره هوشع (خزاعه) طرفندن قتل ایدلمشدر. هوشع فعل قتلی ارتکاب ایتدکدن صوکره آثوریه حکمدارینه اون آلتون وبیك کوموش تالانت کوندره‌رك عفونی طلب ایلمشدر.

اسرائیلیه‌نك صوك کونلری

بوصره‌ده تیغلات فلاصر وفات ایتمش (٧٢٧)، سوریه مملکتلریله اسرائیلیه‌ده اختلاللر باش کوسترمشدی. آرتق بو دفعه اسرائیلیه حکومتنك اخلاقسزلغی، ارتباطسزلغی، تعصبی یوزندن آثوریلرك افکار مادیه ایله پرورده اردولرینه قارشی محو ومنقرض اولاجغنه هیچ شبهه یوقدی. اسرائیلیه حکمداری هوشع بوتهلکه‌یی آکلامش، اندیشه‌نك

نظرلرله اطرافدن متفقلر تحریسنه باشلامشدی. او اثناده آثوریلرك خصم جانی اولان ألام وبابل حکومتلریله اتفاق ایچون وضعیت جغرافیه هیچ مساعد دکلدی. یهودیلر، فلسطینلر وفنیکه‌لیلر ایسه معاونت ایده‌میه‌جك درجه‌ده ضعیف بولونیوردی. بناءعلیه بنی اسرائیل هردرلو معاونتدن محروم قالیوردی. هوشع، بو نومیدی دقیقه‌لرنده مصردن امداد طلب ایتمکی دوشونمشدی. او صره‌ده مصرده حبش سلاله‌سندن شاباقا حکومت ایدییوردی. شاباقا هوشعك تکلیفنی قبول ایتمش، فقط کندیسنه کوندریلن هدیه‌لری‌ده بورج ویرکیلره محسوب ایلمشدی. آثوریه حکمداری سلما نصر هوشعك مصر حکمداریله مذاکره‌سنی خبر آلیر آلماز هوشعی حضورینه دعوت ایتمش، هوشع طلب عفو ایتمك امیدیله بو دعوته اجابت ایتمش ایسه‌ده آثوریه‌یه کلیر کلمز توقیف ایدیله‌رك اورتادن غائب ایدلمشدر. (سامریه) شهری، حکمدارلرینك ضیاعی اوزرینه افرایم سبطنك ایلری کلنلری طرفندن مدافعه ایدلمشدر. فقط بو صره‌ده مصردن هیچ امداد کلمدیکی کبی سلما نصرك یرینه کچن اوغلی صارغون‌ده (٧٢٢) شدتلی بر تعرض اجرا ایدرك (سامریه) یی ضبط وبوتون شهری یغما ایلمشدر. صارغون سامریه اهالیسنی قسماً ارمنستانه، قسماً مزوپوتامیایه، قسماً‌ده مدیا شهرلرینه کوندرمشدر. بو اثناده اسرائیلیه اهالیسنك بر چوغی یهودیه، مصر و آوروپایه فرار ایتمشلردر. صارغون بونلرك یرینه کلدانیه اسیرلریله، (حما) اهالیسنی طولدیرمش، بونلر کندیلریله برابر معبودلرنی‌ده کتیرمشلر، بابلیلر معبودلرینه، (کوتا) لیلر نه‌رغاله، حمالیلر آزیمایه عبادت ایتمشلردر. حاصلی موجودیت سیاسیه‌سنی معقول اساسلره بنا ایتدیرمین اسرائیلیه دولتی یاوه مذهبنی احیا ایچون قانلی صحنه‌لر وجوده کتیردکدن صوکره حیات سیاسیه‌سنی‌ده، دینی‌ده غائب ایتمش، آثوریه‌ده اسارت آلتنده یاشامق ذلتنه کرفتار اولمشدر.

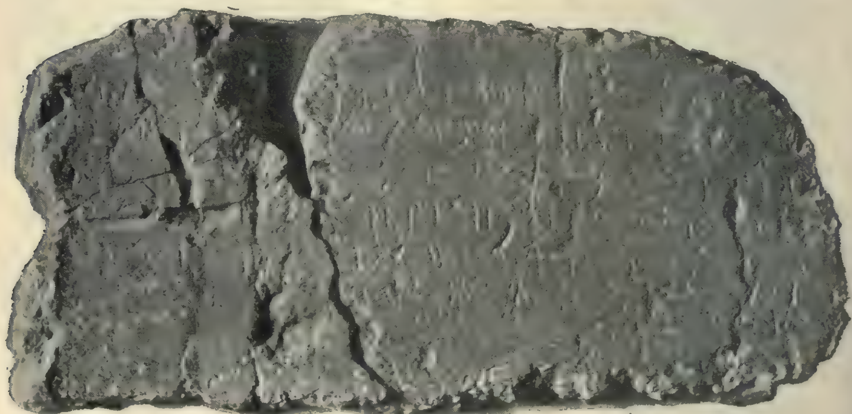
دردنجی فصل

یهودیه دولتی

(قبل المیلاد ۷۲۲ — ۵۸۶)

حزقیا — آحازك وفاتندن صوکره یهودیه‌ده اوغلی حزقیا حکومت ایتمکه باشلا- مشدی (۷۱٤ — ٦٨٥). حزقیا چوجقلغندن بری یاوه مذهبنی تعقیب ایدر، پیغمبرلره حرمت ایلر، انلرك وصایاسنه تابع اولور، بالخاصه حضرت اشعیایی کندیسنه رهبر اتخاذ ایلردی. سامریه‌نك سقوطی بوتون سوریه اقوامنه عبرت اولمشدی. بر کون اولوبده آثوریلرك کندیلرینی‌ده برر برر پریشان ایده- جکلری محققدی. بونك ایچون هپسی‌ده اتفاق ایتمکه باشلامشلر، مصر حکمداری شاباقایه اعتماد ایتمشلر، آثوریلره قارشی مقابله امیدنده بولونمشلردی. آحاز، حضرت اشعیانك توصیه‌سی اوزرینه بواتفاقه داخل اولمامشدی. آثوریلر سوریه احوالنی خبر آلیر آلماز تعرض ایتمشلر، سوریه حوالیسنی ضبط وشاباقایی‌ده (راپیا) جوارنده مغلوب ایلمشلردی. فقط آثور حکمداری صارغون باشقه طرفلرده‌ده ادامهٔ سکونته لزوم کوردیکی ایچون سوریه حوالیسنی بر مدت ساکن براقمش، صارغونك قتلی سوریه‌ده یکی اختلاللرك مقدماتنی تشکیل ایلمشدر. سوریه‌لیلر آثوریه‌ده وقوعه کلن احوال داخلیه‌دن استفاده ایچون بالاتفاق عصیان ایتمشلردر. بونك اوزرینه صارغونه خلف اولان سناخریب قوتلی براردوایله سوریه‌یه داخل اولمش، متفقلردن صورقرالنی مغلوب ایدرك (قبریس)ه فرار ایتمکه مجبور ایلمشدر. سناخریب یالکز بونکله‌ده اکتفا ایتمه‌مش، اختلالی نظر مسامحه ایله تلقی ایدن یهودیه حکمداری حزقیا اوزرینه‌ده یورومشدر. حزقیا آثور آردولرینك تقربی اوزرینه (قدس)ی تحکیم ایتمکه باشلامشدر.

حزقیا (قدس)ی مدافعه ایچون اطرافنده‌کی صو منبعلرینی کسدیرمش، فقط سناخریب اردوسی هر درلو لوازمنی اکمال ایدرك قدس سورلری اوکنده عرض اندام ایتمشدر. حزقیا، حضرت اشعیانك توصیه‌سی اوزرینه تسلیم اولمقدن امتناع ایلمشدر. بو صره‌ده مصر حکمداری شاباقانك وفاتنده یرینه کچن اوغلی شاباقاتانك خلفی طاهارقاده بویوك بر اردو ایله سوریه‌یه داخل اولارق یهودیه حکومتنه

(زیلو)ده حزقیا زماننه عائد بر کتابه (موزۀ همایونده‌در.)

معاونت ایتمك ایسته‌مش، بونك اوزرینه سناخریب اردوسنك بر قسمنی (قدس) محاصره‌سنده آلیقویارق قسم متباقیسی ایله مصرلیلر اوزرینه یورومش، فقط آثوریه تاریخنده بیان اولونان اسبابدن طولایی عودت ایلمشدر. آرتق او تاریخدن اعتباراً یهودیه دولتی آثوریه‌یه خراجگذار اولمشدر. یهودیه حکمدارلری نینوایه منتظماً ویرکی کوندرمشلردر. بو حال یدی سنه دوام ایتمش، بو مدت ظرفنده یهودیه‌نك سکونت خارجیه‌سی تأمین ایدلمش، فقط اهالی بیننده اوته‌دن بری موجود اغراض شخصیه مملکتده آثار صلاح حصولنه کلیاً مانع اولمشدر. حزقیا، سناخریبك عودتندن صوکره دها اون بش سنه سکون و مسالمت ایچنده یاشامشدر. حزقیا، طبیعت شاعرانه‌یه مالکدی؛ بونك ایچون زماننده شعر بك زیاده ترقی ایلمشدی. کذا حسیات دینیه‌یه مالکدی؛ چونکه بر زمانلر سوریه‌ده وبا حکمفرما اولدیغی زمان کندی‌ده طوتولمش، حضرت اشعیانك تداویسی ایله خلاص اولور اولماز یاوه‌یه محبتی تزاید ایتمش، بنی اسرائیل پیغمبرلرینی التزامه صوك درجه غیرت ایلمشدی.

حزقیانك وفاتنده یرینه اون ایکی یاشنده بولونان اوغلی منشا (ماناسه) (٦٨٥ — ٦٦٤) حکمدار اولمشدر. فقط زماننده بعل طرفداری اولان فرقه کسب قوت ایتمش، بعل و آستارته نامنه هر طرفده معبدلر انشا ایدلمش، بوتون بو معبودلرك ارەسنه کلدانیه معبودلری‌ده قاریشمشدر. بو اثناده اهالینك اکثریتی بعل مذهبنی تعقیب ایدیپور، یاوەیه عبادت ایدنلرله استهزا ایلیورلردی. یهودیه پیغمبرلری بوحالدن متأثر اولارق مجادلاته قیام ایدییورلر، فقط اللرنده بر قوت اولمادیغی ایچون منشانك حشمنه اوغرامقدن باشقه برنتیجەیه دسترس اولامیوردی. بو فلاکته حضرت اشعیاده اوغرامشدی. حزقیانك وفاتنده یرینه کچن اوغلی عمون دورنده‌ده عین حال وقوعه کلمش، فقط یاوه طرفدارانی عصیان ایدرك عمونی تختندن ایندیرمشلر، یرینه سکز یاشنده‌کی اوغلی یوشیا (یوزیا)یی اجلاس ایلشلردی. یوشیا بالخاصه یاوه مذهبنده تربیه ایدلمشدی.

یوشیا دوری، کتاب قوانین حکومتنك ایلك کونلرنده سیتلرك مدهش چته‌لری سوریه‌یی تخریب ایدرك طولاشیور، (قدس)ه قدر ایلریلیوردی. بوتون اهالی بوجنکاور آتلیلرك هجومندن قورتولمق ایچون طاغلره، اورمانلره قاچیشیوردی. فقط بر مدت صوکره سیتلر استقامت مهاجماتی تحویل ایتمشلر، یهودیه دولتنی بویوك بر فلاکتدن قورتارمشلردی. یهودیلر بو خلاصی یاوەیه صادق قالمش اولمالرینه حمل ایتمشلر، یهودیه‌ده اصلاحات دینیه اجراسی ایچون تدابیر لازمه اجرا ایلشلردی. خصوصیله (کتاب قوانین) یعنی (کتاب تثنیه)نك یاوه معبدلرندن برنده بولونماسی اصلاحات دینیه‌یه بر اساس تشکیل ایلمشدی. یوشیا، بو کتابك بولوندیغنی خبر آلیر آلماز مندرجاتنی آکلامق ایچون راهبلرندن برینه اوقوتمش، بعله پرستش ایدنلر حقنده یاوەنك نه درجه مغبر اولدیغنی کورر کورمز تأثرندن اوستنی باشنی پارچه‌لامشدی. دها صوکره بوتون اهالی‌یی معبده دعوت ایتمش، یاوەنك تأملاتنی اهالی‌یه‌ده بیلدیردکدن صوکره بوکتابی (کتاب قوانین) اولارق قبول ایلشدی.

آرتق بوتاریخدن اعتباراً یهودیه‌ده اصلاحات دینیه اساسلی بر صورتده اجرا ایدلمکه باشلامشدی. بعل و آستارته‌دن نفرت ایدیلیور، عبادتخانه‌لرده یاوەیه مناجاتده بولونیلیور، بوتون قربانلر، عبادتلر معبدده اجرا ایدیلیوردی. (کتاب تثنیه)نك بولونمسی تاریخ ادیان وحتی تاریخ عمومی نقطهٔ نظرندن‌ده بویوك بر اهمیتی

حائزدی. چونکه کرك موسویلکه وکرك دها صوکره تأسس ایدن ادیانه بوکتابك
پك زیاده تأثیری اولمشدی. فقط یهودیه‌ده اجرا ایدیلن بو اصلاحات دینیه، یاوه‌یه
اعتماددن باشقه اصلاحات اجرا ایتمه‌ین یهودیه ملتی ایچون بویوك بر فلاکت دعوت
ایلمشدی . یهودیلر یاوه‌یه بوتون صمیمیت وجدانیه‌لریله اعتقاد ایتمکه باشلامشلر ،
فقط حیات سیاسیه‌لرینی تأمین ایچون لزومی اولان اسباب مدنیه‌یی احضاره توسل
ایتمه‌مشلردی . یهودیلر یاوه‌نك کندیلرینی هر درلو فلاکتدن خلاص ایده‌جکنه
ذاهب اولیورلر ، حتی اسباب معنویه‌یه کووه‌نه‌رك آثوریلرك تابعیتندن قورتولمغه
بیله یلتینورلردی . حال‌بوکه یهودیه دولتی آنجق آثوریه‌یه تابع بر دولت اولارق
یاشایابیلیردی . آثوریه کبی محتشم ، هر درلو اسباب موفقیتی تأمین ایتمش بردولته
قارشی اعلان استقلاله چالیشمق محو اولمغی کوزه آلمق دیمکدی . حضرت اشعیا
بونی تماميله آکلامش ، فقط سوزنی بر درلو کیمسه‌یه آکلاتامامشدی .

یهودیه‌نك صوك کونلری

یوشیانك صوك زمانلرینه طوغرو ایدی که
مصر حکمدارلرندن پسامتیك آثوریه‌ده وقوعه‌کلن
قاریشیقلقلردن استفاده ایدرك سوریه‌یه هجوم ایلمشدی. یوشیا اساساً اجنبی تحکمی
آلتندن قورتولمایی آرزو ایتدیکی ایچون مصریلیلرك بو مهاجماتنه بر درلو تحمل
ایده‌مه‌مش، معیتنه آلدیغی بر اردو ایله مصریلیلره قارشی حرکت ایدرك (ماجه‌
دود، مجدود)ده مغلوب ومجروح اولمشدی (۶۰۸). یوشیا (قدس)ه عودتنده وفات
ایتمش ، اهالی بو ضیاعدن طولایی ماتملر ایچنده قالمشدی . یوشیا بوتون
رهبانك محبتنی جلب ایلمشدی. انلرك فکرنجه یهودیه‌ده یوشیا کبی هیچ برحکمدار
کلمه‌مشدی. یرینه کچن اوغلی یهواحاز (یوآحاز) مصریلیلره ویرکی ویرمش، خلفی
یهوایاقیم (یویاقیم) ایسه مصریلیلره تابع قالارق بعل مذهبنی تأسیس ایلمشدی . بو
صره‌ده مصرده حکمدار ، نه‌خاو ایدی. نه خاو کلدانیه دولتنه قارشی یهودیه‌یی بر
آلت اولمق اوزره استعمال ایتمك ایستیور، او اثناده بر حیات بولونان حضرت
ارمیا ایسه کلیاً بونك علیهنده بولونیوردی . حتی ارمیانك دیدکلری آز بر زمان
صوکره میدانه چیقمش، مصر حکمداری نه‌خاو (قارغامیش ، جرابلس) جوارنده
کلدانیه حکمداری بخت نصره مغلوب اولمشدی . نه‌خاو بونکله‌ده قالمامش ، اوچ
سنه صوکره تکرار بخت نصرله محاربه‌یه قیام ایلدیکی کبی یهوایاقیمی‌ده تشویق

ایدرك کلدانیلره ویرکی‌ده ویردیرتمه‌مشدی. بونك اوزرینه بخت‌نصر سوریه احوالنه بر نهایت ویرمك ایسته‌مش، کلدانیه اردوسی سوریه‌یه کلزدن اول سوریه‌ده‌کی تابعلرینی، شام، آمون و موآبلیلری (قدس)ه کوندره‌رك شهری محاصره ایتدیرمشدی. بخت‌نصر بر مدت صوکره کلدانیه اردوسی ایله (قدس) اوکنه کلدیکی زمان یهواایاقیمك اوغلی یواخیم تخت حکومته جالس اولمشدی. بخت نصر اوچ آی محاصره‌دن صوکره (قدس) ه داخل اولدیغی زمان شهری تخریب ایتمه‌مش، یالکز سرای و معبدده نه وارسه اونلری آلوب کوتورمشدی. یواخیم و عائله‌سی ایله ۱۷۰۰۰ اسیرده (بابل)ه بو میانده کتیرلمشدی. بخت‌نصر شو حرکتی ایله یهودیه دولتنی اساساً منقرض ایتمشدی. یهودیه دولتی عادتا بر کولکه مشابه‌سنده قالمش، بو حکومتی اداره ایچونده یوشیانك اوچنجی اوغلی ماتانیانی صدقیا نامی ایله حکمدار نصب ایتمشدی. فقط اسرائیله پیغمبرلری یاوه‌نك بنی اسرائیلی بویله ترك ایده‌جکنی بردرلو ظن ایتمیورلردی. حتی صدقیاده بوفکره ذاهب اولمش، یدی آی صوکره مصر حکمداری آپرییه‌سك تشویقاتنه قاپیلارق کلدانیه‌یه قارشی عصیان ایتمشدی. بخت نصر بو عصیان خبرلرینی آلیر آلماز بویوك بر اردو ایله سوریه‌یه یورومش، اردوسنك بر قسمی ایله (صور) شهرینی محاصره ایتدیره‌رك قسم کلیسی ایله یهودیه‌یه داخل اولمشدر. صدقیا کلدانیلره قارشی بر درلو آچیق صحراده محاربه‌یه جسارت ایده‌مه‌مش، کلدانیلرك تعرضنه مقاومت ایچون (قدس) سورلری کریسنه التجا ایتمشدر. بخت نصر مملکتك نقاط سائره‌سنك ضبطنی خراجکذاری بولونان فلسطینلر ایله أدوملیلره براقش، کندیسی‌ده (قدس)ی محاصره ایتمشدر. فقط مصر حکمداری آپرییه‌سك بویوك بر اردو ایله فلسطینك جنوبنه طوغرو ایلریلدیکنی خبر آلیر آلماز اردوسنی معیتنه آلارق آپرییه‌سه قارشی یورومشدر. آپرییه‌س بو مدهش اردونك حرکتنی خبر آلیر آلماز فرار ایتمش، بخت‌نصرده تکرار اردوسی ایله عودت ایدرك (قدس)ی محاصره ایتمشدر.

قدس شهری بخت‌نصره شدتلی برصورتده مقاومت ایتمشدر. ارمیا، قدسك عاقبتنی استدلال ایتدیکی جهتله مقاومتك بیهوده اولدیغنی سویله‌مش، فقط عسکرك قوهٔ معنویه‌سی قیرلماق ایچون اهالی ارمیایی حبس ایتمشلردی. یهودیلر ارمیایی حبس ایتدکدن صوکره شدتلی برصورتده مقاومته باشلامشلردر. یهودیلر مقاومت دوام ایتدکجه کلدانیلرك هجماتی‌ده توالی ایتمش، شهرده آجلق ووبا کوندن کونه تزاید ایتمشدر. کلدانیلر شهرك شمال سورلری اوزرنده کدیك آچمشلر، شهره سریع

بریورویشله داخل اولارق اورته قپوبی ألده ایتمشلردی. صدقیا بواثناده اهالی بیننده حصوله کلن قاریشیقلقلردن، هیجانلردن استفاده ایده‌رك جنوب سورلرندن فرار ایلمشدر. کلدانیلر صدقیایی تعقیب ایتمشلر، (یه‌ریخو)ده یاقالایه‌رق (ربله)یه ، بخت نصرك یاننه کتیرمشلردر .

بخت نصر صدقیانك بوتون عائله‌سی تلف ایتدیرمش ، صدقیانك‌ده کوزلرینه میل چکدیره‌رك اللری زنجیرلرله باغلی اولدیغی حالده (بابل)ه کوندرمشدر.

بخت نصرك شهره داخل اولدقدن صوکره سرای ایله معبدی تخریب وهیرامك بوتون آثار صنعتنی یغما ایتدیرمشدر. شهرك بوتون دیوارلری وأولری

تخریب اولونمش، اهالیدن قسم اعظمی اسیر ایدلمشدر . بونلر میاننده باش راهب ایله بر چوق راهبلر، سرای ارکان و مأمورینی (ریبله)یه کتیریلەرك قتل ایدلمش، دیکر ٨٣٢ کشیده عائلەلریله برابر (بابل) ە کوندرلمشدر. یهودیەده یالکز چفتجی وباغجی کبی کیمسەلر براقلمش، یهودیەنك ایلری کلنلری کاملاً اسیر ایدلمشدر .

بخت نصر یهودیەدن چکلدکدن صوکره ارمیانك احباسندن کدالیایی والی نصب ایتمشدر . بعدەارمیایی عفو ایدرك ایستدیکی محلده اقامتده مختار براقمشدر. ارمیا وطننده اقامتی ترجیح ایتمشدر. یهودیەده قالانلرك برچوغی یکی ادارەیەتحمل ایدەمیەرك مصره مهاجرت ایتمشلردر. بر مدت صوکرەده یهودیه والیسی کدالیا، حضرت داود سلالەسندن اسماعیل طرفندن قتل اولونمشدر . اسماعیل فعل قتلی ارتکاب ایتدکدن صوکره آمونلیلر نزدینه فرار ایتمش، یهودیه اهالیسندن بر چوغیده بو وقعه اوزرینـه بخت نصرك غضبندن قورقارق مصره مهاجرت ایتمشلردر. مصر حکمداری، بنی اسرائیلی (پەلوز) طرفلرینه یرلشدیرمش، بو صرەده حضرت ارمیاده کاتبی باروخ ایله برابر مصره مهاجرت ایتمشدر. یهودیەده قالان اهالی (قدس)ك تخریبندن بش سنه صوکره موآبلیلرله اتفاق ایدرك عصیان ایتمشلر ایسەده بو دفعه بوتون مملکتلری پریشان و کندیلریده ٧٤٥ کشی اولدقلری حالده اسیر ایدیلەرك (بابل)ه کتیرلمشلردر. یهودیلرك بو اسارتنه (بابل اسارتی) دیرلر .

بابل اسارتی یهودیلرك بابل اسارتی (٥٨٦-٥٣٨) بنی اسرائیل تاریخنك اك مهم قسمنی تشکیل ایدر . بنی اسرائیل یاوه مذهبنی احیا وادامه اسبابنی بو اسارت اثناسنده احضار ایتمشدر. فی‌الحقیقه (قدس)ك ضبطندن صوکره یهودیلر مصر ویهودیەیه طاغیلمشلردی. فقط بو طاغیلان اهالی عمله طاقمندن اولدقلری ایچون سویهٔ فکریەلری دون برمرتبەده ایدی. یهودیلرك اصل اك متفکر قسمنی (بابل) ە کتیریلن یهودیلر تشکیل ایدیوردی. بونلرك بر قسمی کلدانیلر طرفندن عملەلکده استخدام اولونیور، برقسمیده هردرلو رفاهه مظهر ایدیلیوردی. یهودیلر بابلده هر درلو حقوقه مظهر بولونیورلر، حر یاشایور، لسانلرینی محافظه ایدیورلردی . بنی اسرائیل بو فرصتدن استفاده ایدرك اول امرده یاوه دینی بر نظام آلتنه آلمق ایستیوردی. بونك ایچونده انبیای بنی‌اسرا-

ئیلك کتابلرینی جمع ایتمکه باشلامشلردی . بو صره‌ده یهودیلری اك زیاده ارشاد ایدنلر حزقیال ایله دانیال ایدی. بونلر یاوه مذهبنی اصلاح ایچون چالیشیورلر، بنی اسرائیلی آتیدن نومید ایتمه‌مك ایچون دائما تشویقاتده بولونیورلردی. کلدانیلر بوکا هیچ اهمیت ویرمیورلردی. بخت نصرك مقصدی یهودیه‌نك موجودیت سیاسیه‌سنی محو ایلمکدی . قدسك تخریبی، معبدلرك قالدیرلماسی، ایلری کلنلرك اسارتی بو مقصدی تمامیله ایفا ایدییوردی. شمدی کلدانیلر کندیلری دوچار خوف اولیورلر، شرقده کسب قدرت ایدن ایران حکومتنك ساحهٔ فتوحاتی اوزرنده بولونیورلردی . کلدانیلرك صوك حکمداری نابونید ایران حکمداری کیخسرو (کیروس) ك جسیم اردولری قارشیسنده رجعت ایلدیکی زمان یهودیلرك

بابل اسارتنده بنی اسرائیل

حیات مستقبله‌سی ایچون بر مظفریت تجلی ایدییوردی. آرتق بابل‌ده ایران ایالتلری اعدادینه داخل اولمش، یهودیلر کیخسروك مساعده‌سی اوزرینه وطنلرینه عودت ایتمکه باشلامشلردی (۵۳۷). کلدانیه‌دن (قدس)ه عودت ایدن یهودیلرك مقداری ۴۰۰۰۰ قدردی . ذرع بابل ، یوزونه کبی مقتدر وفعال ذوات‌ده بونلر میاننده ایدی. یهودیلر مملکتلرینه عودت ایتدکلری زمان هر طرفی بر خرابه‌زار حالنده بولمشلر ، بونك اوزرینه معبدلری انشایه ، هرطرفی مسرت آوازه‌لریله طولدیرمغه باشلامشلردی. یهودیلرك اك زنکینلری کلدانیه‌ده قالدقلری ایچون یهودیه‌یه عودت

ایدن فقرا طاقمی معبد انشاسی خصوصنده‌کی تشبثلرینه موفق اولامامشلردی . او صره‌ده سامریه‌ده اوطوزانلر ایسه اجنبیلرله اختلاط‌ایتمشلر، یهودیلری کندی مذهبلرنده ظن ایتدکلری ایچون انلره معاونت ایتمك ایسته‌مشلردی . حال بوکه ایچلرندن بر چوغنك اسکی معبودلره عبادت ایتملری بو ارزولرینك ردینه سبب اولمش ، بونك اوزرینه سامریه‌لیلر یهودیلردن انتقام آلمق ایسته‌یه‌رك ، ایران حکمدارینه آدملر کوندرمشلر، یهودیلرك عصیان ایچون قدس سورلرنی انشا ایتدکلرینی خبر ویرمشلردر . ایران حکمداری بوحوادث‌اوزرینه ایشلری تعطیل ایتدیرمش ، فقط اون بش سنه صوکره، دارا زماننده تعمیراته تکرار مباشرت اولونمشدر. دها صوکره اردشیر اول (آرتاق سرخس) زماننده ایسه یهودیلر دها زیاده مساعداته مظهر اولمشلردر . اردشیر اول کلدانیه‌ده قالان یهودیلردن عزرایه (قدس) ه کیدوب دینی تأسیس وبنی اسرائیله حاکملر تعیین ایتمسی ایچون مساعده ایتمش ، عزراده ٢٠٠٠ یهودی ایله (قدس)ه کلمش، یاوه دیننك تأسسنه خدمت ایلمشدر. عزرادن صوکره ایران حکمدارینه ساقیلك ایدن نحمیا، حکمدا-رندن آلدیغی مساعدهٔ مخصوصه اوزرینه وطننه عودت ایدرك قدسك اعماری ایچون پك‌زیاده صرف غیرت ایلمش (٤٤٥)، وبو تاریخدن اعتباراً‌ده یهودیلر یاوه مذهبنه صوك درجه صادق قالمشلردر.

کتبخانهٔ عسکری ، ابراهیم حلمی

احمد رفیق . تاریخ عمومی

بشنجی فصل

دین ، حیات اجتماعیه وادبیات

دین — عبرانی مدنیتنك اس الاساسی دین تشکیل ایدر . عبرانیلر دین ایله تمیز ایتمشلر ، وحدانیت فکرلرینك تعمیمنه فوق العاده خدمت ایلمشلردر .

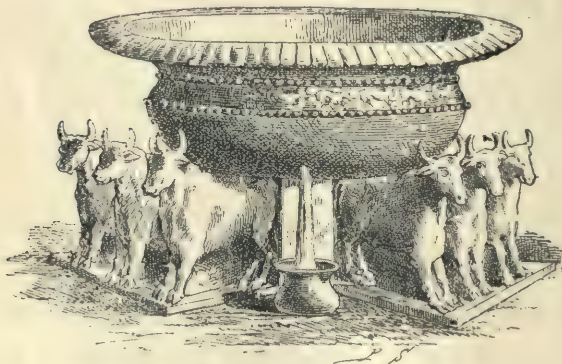
معبدده بر راهب

بدایتده بنی اسرائیلك دیناً اقوام سائره‌دن هیچ فرقی یوقدی . موآبلیلر (بعل) یعنی (حاکم مطلق)ه نصلکه (قاموش) دیرلرسه بنی اسرائیل‌ده بوکا (یاوه، یهووا) نامنی ویررلردی . یاوه ، موجود ، ابدیت دیمکدی . بنی اسرائیلك نظرنده یاوه ملی بر محاربه معبودی ایدی . ملتدن ممنون اولدیغی زمان مسعود ، اولمادیغی زمان مجازات ایدن بر معبوددی . یاوه‌یی ممنون ایتمك ایچون نامنه قربانلر کسیلیر ، یاوه ایچون طاغلره ، تپه‌لره ، یشیل آغاجلر آلتنه ، مقدس منبعلر جوارینه معبدلر انشا اولونور ، معبدك یاننه یا بر ستون و یا بر آغاج دیکیلیردی . یالکز زنکین اولانلر کندیلرینه مخصوص بر معبد انشا ایدرلر ، بو معبده یاوه‌نك تمثالی انسان و یا بوغا شکلنده ترسیم ایتدیره‌رك وضع ایلرلردی . ایشته بو سببدن اسرائیلیه‌نك هر طرفنده یاوه‌یه مخصوص عبادتخانه‌لر بولونوردی . ازجمله (افرایم)ده زیلو، بتل، زیخم؛ (جلعاد)ده دان، ماصه‌با؛ (یهودیه)ده، قدس، حبرون وبئرسبع عبادتخانه‌لری غایت مشهوردی .

یاوه ایله برابر سائر معبودلر ومثلا بعل و آستارته‌ده بولونوردی. (قدس)ده بعل ایچون بر معبد انشا ایدلمشدی. حتی حضرت سلیمان موآبلیلرك معبودی (میلقوم) ایچون‌ده معبدلر انشا ایتدیرمشدی. حضرت سلیمان زماننده مقدس برده ییلان واردی‌که بوییلان هرکسی خسته‌لقدن‌شفایاب ایدردی. فقط بوتون بومعبودلر ایچنده اڭ مهمی بنی اسرائیلك (یاوه)، مجاور اقواملك‌ده (بعل) معبودی ایدی. معبودلره عبادت ایچون بر رهبان صنفنه احتیاج واردی. بو صنف بنی اسرائیلك ملوك دورنده تأسس ایتمشدی. فقط ینه بر انتظام، بر مسلك داخلنده تأسس ایتمه‌مشدی. مثلا حضرت داود اوغلنی بوسلکه ادخال ایتمشدی. مع‌مافیه‌اسرائیلیه‌ده (بعل)ده اجرای تأثیر ایتمکدن خالی قالمیوردی. بو سببدن یاوه طرفداری ودها طوغریسی وحدانیت فکرلرینك تعمیمنه چالیشان بنی اسرائیل انبیاسی ایلك هجومی (بعل)ه قارشی اجرا ایتمکه باشلامشلر، فقط تصویرلره عبادتدن واز کچه‌رك یاوه مذهبنه سالك اولمایی اهالی‌یه بر درلو آکلاتامامشلردی. بنی اسرائیل انجق مصائب وفلاکته کرفتار اولدقدن صکره یاوه مذهبنی قورقو تأثیریله ادراکه باشلامشدی. فی‌الحقیقه عمری خاندانك سقوطندن صوکره هر ایکی حکومتك‌ده حیاتنی تهدید ایدن متمادی حربلر، قومشو استیلالری، مل وجانك دائمی تهلکه آلتنده بولونماسی، حربلرك مصائبی، داخلی قاریشیقلقلر، حرکت ارضلر. قحط وغلالر بنی اسرائیل ایچون بر دورهٔ انتباه تشکیل ایلمشدی. بنی اسرائیل بوتون بومصیبتلری یاوه‌یه‌عبادت‌ایتمدیکنه‌حمل‌ایتمش، قربانلروهدیه‌لرله‌یاوه‌نك حدتنی‌تسکینه چالیشمش، انبیانك وراهبلرك‌نفوذی فوق‌العاده تزاید ایلمشدی. اوتاریخدن اعتباراً رهبان صنفنی لاوی سلاله‌سی تشکیل ایدییور، دیکر معبدلر یغما ایدیلیور، یاوه ایچون آلتون وکوموش هیکللر یاپیلیور، قربانلر ذبح اولونیوردی. فقط بو حال پیغمبرلری ممنون ایتمیوردی. بونلر تصویرلری قطعیاً ارزو ایتمیورلر، بوتون عبادتك یاوه‌یه مخصوص اولماسنی طلب ایدییورلردی. حتی بوفکرلری تحریری بوصورتده‌ده نشر ایدییورلر، یاوه‌نك بنی اسرائیلی اوته‌دن بری حمایه ایتدیکنی، فلاکتدن قور-تاردیغنی، کندیسنه صادق قالدیغی مدتجه مسعودایتدیکنی بیان ایلیورلردی. ایشته بو صورتله بنی اسرائیل بوتون حیات اجتماعیه و حیات ماضیه‌سی ایله یاوه بیننده برارتباط حس ایتمش، بو صورتله دین ایله اخلاق وعادات بیننده برارتباط حاصل

اولمشدر . بنی اسرائیل بو نقطهٔ نظردن بوتون انسانیتك پیشواسیدر. (اوامر عشره) ایسه بوكا اك پارلاق بر نمونه‌در .

فقط عاموس، مسائل دینیه‌یی دها اساسلی بر صورتده حله خدمت ایلمشدر . عاموس ایلك دفعه اولارق یاوه‌نك مبارك ومقدس بر معبود اولدیغنی ، فقط بنی اسرائیلك پك چوق كناهلر ایشله‌دیكنی بیان ایتمش ، هوشع ایسه بو فكرلری بر قات دها تشمیل ایلمشدر. هوشع، یاوه‌نك قربانلردن نفرت ایتدیكنی، كندیسنه عبادت لازم اولدیغنی بیان ایلمشدركه ، بو فكرلر یاوه مذهبنك هر درلو عارضی عبادتلردن تجرد ایلدیكی مهم دوره‌یی تشكیل ایدر. فقط یاوه مذهبنی تأسیس ایچون ابراز اولونان بو مساعی‌یه قارشی مخالف جریانلرده اكسیك اولمامشدر . بو صره‌ده آثور وبابل مدنیتی الك زیاده اجرای

(قدس) معبدنده‌كی طونج حوض

تأثیر ایلدیكی ایچون ییلدیزلره عبادت اسرائیلیه‌ده‌ده اجرای تأثیردن خالی قالمامشدر. خصوصیله یاوه‌یه قربان تقدیم ایتمك عادتنه اتباع ایدرك ایلك طوغان چوجقلری هپ یاوه‌یه قربان ایتمكه باشلامشلردر .

اسرائیلیه دولتنك سقوطی تاریخ ادیان نقطهٔ نظرندن مهم بر دور تشكیل ایدر . اسرائیلیه‌نك انقراضندن عبرت بین اولان یهودیه دولتی بو تاریخدن اعتباراً سیاسی بر وظیفه ایفاسنه باشلامق ایسته‌مش ، اهالی‌یی بر دین آلتنده طوپلامق ارزولری اویانمشدر. بو اثناده حضرت اشعیا یهودیه خلقنك رهبر فكریسی اولمشدر . حضرت اشعیا یهودیه‌ده فكر وحدانیتك انتشارینه آلتمش ایكی سنه چالیشمش ، خصوصیله (قدس)ك دشمن تعرضلرندن خلاصی (۷۰۱) یاوه‌نك بنی اسرائیله ظهیر ودستكیر اولدیغی حقنده‌كی قناعتی بر قات دها تزیید ایلمشدر . حتی او درجه‌ده‌كه بخت نصرك (قدس)ی محاصره ایتدیكی اثناده ارمیانك طوغرو

سوزلری بیله بو اعتقادی اصلا صارصامامشدر. قبل المیلاد ٦٢١ سنه‌سنده (کتاب تثنیه)نك یاوه معبدنده بولونماسی افکار انبیا ایله اهالینك عبادت قدیمه‌سی بیننده‌کی فرقلری تماماً ازاله ایتمشدر. بو کتابده بیان اولوندیغنه کوره بنی اسرائیل یاوه‌نك اڭ سوکیلی برملتیدر. بونك ایچون‌ده عبادات وطاعاتده دائما پاك وطاهر اولمالیدر. دیکر معبدلره قطعیاً اهمیت ویرمیه‌رك یالکز (سیون، صهیون)ده عبادت ایتملیدر. معبدلرده انجق راهبلر طرفندن کسیلن قربان مقبولدر؛ انك غیری مقبول دکلدر. بو کتاب، بنی اسرائیلك عادات وعباداتنه اساس اولمشدر.

عبادت بنی‌اسرائیل بوتون دینی یورطیلرنی قوبون قیرپمه، حصاد وباغ بوزومی کبی حیات روستائیانه‌نك باشلیجه زمانلرنده‌اجرا ایدردی. مثلا باغ بوزومی یورطیسنده‌کنج قیزلر باغلره‌کیدوب دانس‌ایدرلر، ارککلر قیزلره‌اوزوم صالقملری تقدیم ایتدکدن صوکره مقدس بر ضیافتدن حصه‌مند اولورلردی. قدس معبدی انشا ایدلدکدن صوکره عبادت دها منتظم، یورطیلر دها مدبدب اولمغه باشلامشدی. معبدده برباش راهب ایله آیینی اداره‌یه مأمور برقاچ راهب بولونوردی. راهبلر معبدده اوطورورلر، جماعتك معبده کتیردیکی هدیه‌لرله کچینیرلردی. راهبلر حضرت یعقوبك اوغلی لاوینك‌سلاله‌سندن اولدقلری‌ایچون بونلره (له‌ویت) نامی ویریلیردی. له‌ویتلر یاواش یاواش سائر راهبلرله برلشمشلر، بونلرده قدس جوارنده کندیلرینه مخصوص بر محله تشکیل ایتمشلردی.

یهودیلرك عبادتی دعا ایتمك وقربان تقدیم ایتمکدن عبارتدی. جناب حقدن برشی ایسته‌ین ویا جناب حقه شکر ایتمك ارزوسنده بولونان بر اسرائیل راهبه مراجعت ایدر، نه‌یاپارسه جناب حقه موافق اولاجغنی سؤال ایلر، بونك اوزرینه راهبلر قربان کسمکی ترجیح ایدرلردی. راهب بو آیینی اجرا ایچون بخور یاقار، صغیر ویا قویون قربان ایدردی. بنی‌اسرائیلك بیوك یورطیلری سنه‌نك‌معین زمانلرنده اجرا ایدیلیردی. مثلا مصردن خروجك خاطره‌سی اولمق ازره خمورسز بایرامی یاپارلردی. بو بایرامده هر کس بر قربان کسر، قانی أوینك قپوسنه سورر، کیجه مایه‌سز اکمکله أت ییر، کویا یوله چیقیلاجقمش‌ألنده برباستون، آیاقده طورردی. اللی کون صوکره‌ده (اوامر عشره) نك ورودی خاطره‌سی ایچون کل بایرامی، عیدالخمیس (پانته قوط)، کذا بنی‌اسرائیلك چولده چادرلر آلتنده اوطور-

دينى زمانلرك يادى ايچونده قامش بايرامى (فەتدە تابەرناقل) ياپارلر، سكز كون أولرينك خارجنده يشيل داللرله اورتولو چادرلر آلتنده اوطورورلردى. هفتەنك

אל יהוה ואמרו אליו כל
תשא עון וקח טוב
ונשלמה פרים שפתינו
אשור לא יושיענו על
סוס לא נרכב ולא נאמר
עוד אלהינו למעשה
ידינו אשר בך ירחם יתום
ארפא משובתם אהבם
נדבה כי שב אפי ממנו
אהיה כטל לישראל
יפרח כשושנה ויך
שרשיו כלבנון ילכו
ינקותיו ויהי כזית הודו
וריח לו כלבנון ישבו
ישבי בצלו יחיו דגן
ויפרחו כגפן זכרו כיין
לבנון אפרים מה לי עוד
לעצבים אני עניתי
ואשורנו אני כברוש
רענן ממני פריך נמצא
מי חכם ויבן אלה נבון

וידעם כי ישרים דרכי
יהוה וצדקים ילכו בם
ופשעים יכשלו בם

דבר יהוה אשר היה אל
יואל בן פתואל שמעו
זאת הזקנים והאזינו כל
יושבי הארץ ההיתה
זאת בימיכם ואם בימי
אבתיכם עליה לבניכם
ספרו ובניכם לבניהם
ובניהם לדור אחר יתר
הגזם אכל הארבה ויתר
הארבה אכל הילק
ויתר הילק אכל החסיל
הקיצו שכורים ובכו
והיללו כל שתי יין על
עסיס כי נכרת מפיכם
כי גוי עלה על ארצי

آوروپاده بولونان الك اسكى عبرانى يازيسى (پتەرسبورغدەدر)

بر كونىده (يعنى يوم سبت) ابديته مخصوصدى . او كون هيچ بر ايش كورمزلردى .

عادات واخلاق

بنی اسرائیل دیندار اولمقله برابر قاتی یوره‌کلی ایدی. مغلوبلره ظلم ایدر. اهالیسنی یاوه نامنه قربان ایلر، شهرلر احراقندن اجتناب ایتمزدی. بنی‌اسرائیلده اسیر قوللانمق برعادتدی. هراسیر یدی سنه قدر خدمت ایدر، صوکره ایستدیکی زمان افندیسندن هدیه‌لر آلارق چیقار کیدردی. حیات عائله پك مکملدی. رئیس عائله هردرلو حقوقی حائز بولونور، برکیمسه وفات ایتدیکی زمان میراثی بوتون اولادینه تقسیم اولونوردی. چولق‌چوجق صاحبی اولمق، نسله‌خدمت ایتمك بنی‌اسرائیلك اك مهم مشغولیتلرندن ایدی. چوجق طوغورمیان قادینلر مقبول دکلدی. برکیمسه بلااولاد وفات ایدرسه کوچوك قاردشی نسلی دوام ایتدیرمك ایچون برادرینك طول قالان زوجه‌سیله ازدواج ایدردی. شاید متوفانك قاردشی یوقسه اك یاقین اقرباسی بووظیفه‌یی ایفا ایلردی. بنی‌اسرائیل اره‌سنده تعدد زوجات فوق‌العاده منتشر ایدی. حضرت سلیمانك یوزلرجه زوجه‌سی واردی. بنی‌اسرائیل بکره فوق‌العاده اهمیت ویرردی. برکیمسه تأهل ایتدیکی زمان زوجه‌سنك باکره اولمادیغنی اثبات ایدرسه، قیز درحال طاشه طوتولوردی. شاید زوجك یالان سویلدیکی آکلاشیلیرسه اوزمان زوج هم زوجه‌سنی تطلیق ایده‌مز، هم‌ده جزای نقدی ویرردی. بنی‌اسرائیل هیئت اجتماعیه‌سنده قادینلر حر دکلدی. ارککك عادتا برمالی ایدی. زوجی تصدیق ایتمدکدن صوکره قادینك یمینی معتبر اولامزدی. فقط قادین دائما آچیق کزر، حتی بعض اوصاف ممتازه‌یه مظهر اولدیغی زمان سیاسته‌ده بویوك وظیفه‌لر ایفا ایدردی.

بنی‌اسرائیلده حقوق، کتب مقدسه‌یه نظراً ایدی. اکثر احوالده عادات قدیمه‌یه‌ده اتباع ایدیلیردی. مثلا یهودیلرده قان‌حقی تماملیه موجوددی. برکیمسه دیکر برکیمسه‌نك اقرباسنی تلف ایدرسه اوده قاتلك اقرباسنی تلف ایدردی. اك آغرجزا جماعتدن طرد یعنی حقوق مدنیه‌دن اسقاط جزاسی ایدی. بو جزایه کرفتار اولانلر هردرلو حقوقدن محروم اولورلردی. بنی‌اسرائیلك حیات خصوصیه‌سی غایت ساده‌ایدی. اك بویوك ثروتی سورولر، میوه‌لر، بغدایلر وفضله البسه تشکیل ایدردی. فقط ملوك دورینك صوك زمانلرینه طوغری قادینلرك شیقلغی پك زیاده ایلریله‌مشدی. اك بویوك دبدبه‌لر حضرت سلیمانك سراینده موجوددی. بو دورده زینت، دبدبه، ثروت فوق‌العاده آرتمشدی. فقط اهالی ینه بونعمتدن کلیاً محروم ایدی.

اهالینك اوطوردیغی أولر طوغله و یاطاشدن ایدی. أوك باشلیجه أشیاسی یاتاق، ماصه واسکمله‌دن‌عبارتدی. بنی‌اسرائیل نظافته‌رعایت‌ایتمدیکی ایچون واضع قانونلرك مملکته الك زیاده ادخال‌ایتمك ایستدکلری‌شی، تمیزلك اولمشدی. بناءً علیه طموزأتی، قابوقلی حیوان أتی جلد خسته‌لکنه میدان ویردیکی ایچون اهالی‌یه بو أتلری منع ایتمشلردی. بوندن باشقه آبدست آلمق، سنت‌اولمق‌ده یهودیلرك وسائط نظافتلرندن معدوددی. ایشته بوتون بواسباب طهارت، احکام دینیه میانه ادخال ایدلمشدی.

صنایع وتجارت یهودیلر دینده ترقی ایتمشلر ایســه‌ده صنایع و معرفتده دائما کری قالمشلردی. سوریه‌ده‌کی اقوام سائره بنی اسرائیله بونقطهٔ نظردن دائمافائقیت کوسترمشلردی. بنی اسرائیل، معبودلرینی آلتونلروکوموشلرله تزیین ایتمك صنعتنی کنعانیلردن اوکرنمشـدی. رسم و هیکلتراشلق دیناً ممنوع اولدیغی ایچون یهودیلر طرز حیات ومدنیتلرینی اثبات ایده‌بیله‌جك هیچ بر اثر صنعت وجوده کتیرمکه موفق اولاماشلردی.

بنی اسرائیل دائما زراعت و چوبانلقله امرار حیات ایتمشدر. الك بویوك قهرمانلری بیله ملتلرینك مقدراتنی أللرینه آلمازدن اول چوبانلق ایتمشلر، چوبانلقدن یتشمشلردر. مملکتده تقسیم اعمال اولمادیغی ایچون صنایع اصلا ترقی ایده‌مه‌مشدر. یهودیلرك بوتون اخراجاتی بغدای وزیتون یاغی ایدی. بوکامقابل مملکتلرینه اشیا، مجوهرات، سلاح، قماش وفیل‌دیشی ادخال ایدرلردی. بوتون مبادلات فنیکه‌ایله وقوعه کلیردی. تجارت بومرکزده اولدیغی کبی صنایع نفیسه ومعماری‌ده هیچ ترقی ایتمه‌مشدی. تعریف وتوصیفی بردرلو بتیریله‌مه‌ین حضرت سلیمان معبدی‌اجنبی معمارلر طرفندن آثور ومصر طرز معماریسنده انشا ایدلمشدی. کذا سرایی‌ده مصر ویا آثور سرایلرینك قابابر تقلیدندن عبارتدی. حتی حضرت سلیمانك تأسیس‌ایتدیکی (پالمیر، تدمر) شهرنده‌کی خرابه‌ده اسرائیلیه دولتنك آثارندن برشی‌موجود دکلدر؛ بوتون خرابه روما دولتنك بقایای صنعتیدر. بنی اسرائیل اراسنده صنایع نفیسه‌دن الك‌زیاده‌ترقی‌ایدن‌شی موسیقی ایدی. آیینلروعسکری تعلیملر اثناسنده‌دائماموسیقیدن استفاده‌ایدرلر، دوچاراولدقلری فلاکتلردن‌متحصل‌تأثرلرینی‌بونکله‌ازاله ایدرلردی.

ادبیات صنایع وتجارتدن، آثار صنعتدن محروم اولان بنی اسرائیل ادبیاتده پك علوی بدیعه‌لر وجوده کتیرمشدر. فقط بنی اسرائیلك بو موفقیتی،

اقوام سامیه‌نك طبایع ممیزه‌سنی تشکیل ایدن خواصده آرامق ایجاب ایدر. خصوصیله بوتون حیاتك فلاکت و سفالت ایچنده مدید دورهٔ تألمات وجوده کتیرمسی، اسارتلر، محرومیتلر، قلبلرده حصوله کلن سودای وطن، دورادور و آتشین افقلر، بی‌نهایه وپر سکون چوللر بنی‌اسرائیلك حسیاتنه برعلویت بخش ایتمش وبوحسیاتك زادهٔ بدیعی اولان شعرلرده دائما برحزن ونزاهت پیدا اولمشدر.

قدس معبدنده اشیای مقدسه (رومادە تیتوس طاقندن)

یازینك بنی‌اسرائیل ارا‌سنده نه زمانلر تعمم ایلدیکی معلوم دکلدر. فقط بنی‌اسرائیل یازیلرینك اك‌مهمی واك اسکیسی موآبده کنعانیلرطرفندن رکز اولونان ستون‌ظفر اوزرنده‌کی یازیلرایله (زیلو) منبعنده برآبده مقامنده‌رکز ایدیلن والیوم موزهٔهمایونده بولونان طاش‌اوزرنده‌کی یازیلردر. بورادن آکلاشیلیورکه‌بنی‌اسرائیل یازی یازمق ایچون اولا کرپیچ، بعده معدنی لوحه‌لر، دها صوکره‌ده پاپیروس ایله سختیان استعمال ایتمشدر. بنی اسرائیل محررلری کندی لسانلرینه جداً واقف اولدقلری کبی بابل لسانته وبابل اصول تحریرینه‌ده واقف اولدقلرندن کنعانیلرك یازیسنی آلمازدن اول بو یازی‌یی قوللانمشلردر.

بنی اسرائیلده اك زیاده ترقی ایدن بدایع صنعتدن بری و بلکه برنجیسی شعر ایدی. بنی اسرائیل عادی شرقیلردن صوکره اویله آثار لطیفه وجوده کتیرمکه باشلامشدی که صنعت شعرده جداً تمیز ایتمش ، اك بویوك شاعرلری حکمدارلر اردسنده یتشمشدی .

بنی اسرائیل ادبیاتنك اك کزیده اثرلری حضرت دوادك محرق و آتشین (مزامیر) ی حضرت ایوبك متوکلانه حسیاتی ایله حضرت سلیمانك (امثال) ی وبالخاصه‌ده (اغنیة الاغانی) سیدر . داودك (مزامیر) ی جناب حقه قارشی کمال خشوع ایله ایدیلن اك کزیده مناجاتی جامعدر. مثلا یکرمی ایکنجی مزمور شو صورتله باشلار :

« اللهم اللهم ! بنی نیچون ترك ایتدك؟ خلاص وفریادمدن نیچون اوزاق طوریبورسك؟ سکا کوندوزلری دعا ایدییورم؛ اجابت ایتمیورسك . کیجه‌لری مناجات ایدییور، هیچ بر وقتمی سکوت ایله کچیرمیورم . سن قدوسسین! اجدادیمز سکا توکل ایتدیلر. انلری سن قورتاردك. سکافریاد ایدرك خلاص اولدیلر. سکا توکل ایتدیلرده خجیل اولمادیلر.»

صوکره یوز اوتوز یدنجی مزموره‌کی شوپارچه‌ده (مزامیر) ك اك حزین بر بدیعه‌سنی تشکیل ایدر:

« بابل شهری کنارنده اوطوردق. قدسی دوشونه دوشونه کوزلر یاشلری دوکدك . نهرك کنارنده‌کی سکودلره طنبورلرمزی آصدق. بزی اسیر ایدنلر یانمزه کله‌رك: «بزه سیون الهیلرندن اوقوسه‌کز آ.» دیدیلر. بزه عذاب ایدن بو انسانلر بزدن الهیلر، مسرتلر طلب ایتدیلر. فقط ربك الهیسنی اجنبی بر مملکتده نصل اوقویابیلیردك ؟ ای اورشلیم ! سنی اونوتورسه‌م صاغ الم هنرندن محروم اولسون ! »

بنی اسرائیل ادبیاتی ایچنده اك کزیده پارچه‌لری بالخاصه لیریك شعرلر تشکیل ایدر. واقعا اخلاق وحکمیات نقطهٔ نظرندن (امثال سلیمان) ده بویوك بر اهمیتی حائزدر ؛ فقط فکر تصوف ، رقت حس ، وسعت معنی، تصویر حسیات ، نزاهت افکار خصوصنده (اغنیة الاغانی) سراپا بر منظومهٔ بلاغتدر . مثلا ایکنجی بابده شو صورتله تصویر حسیات ایدلمشدر:

« بن شارونك نرکیسی، وادیلرك سوسنی‌یم. سوسن دیکنلر اره‌سنده نصلسه، محبوبه‌م‌ده قیزلر اره‌سنده اویله‌در... ای اورشلیم قیزلری! سزه جیلانلر وکیکلر اوزرینه یمین ویرییورم؛ سوکیلیم ایسته‌مدکجه اونی اویاندیروب قالدیرمیکز . ایشته سوکیلیمك سسی ! طاغلر، بایرلر اوزرندن کلیور. سوکیلم بکا دییورکه : قالق. قیش کچدی . یاغمورلر کسیلدی . یرلر چیچك

آچيور. بودامه موسى كليور. وطنمزده قومرو سسلر ايشيديليور. انجيرلر طومورجقلانيور. آصمه‌لر چيچكلنيور. قوقولر نشر ايديبيور. قالق، اى سوكيليم، اى جيلەم، كل. بنم قايا قووقلرنده، اوچورومك كيزلى يرلرنده طوران كوكرجينم! كل، يوزوكى كوره‌يم، سسكى ايشيده‌يم. سنك يوزك كوزل، سسك شيرينىدر.»

ايشته بنى اسرائيل ادبياتى بوكبى بديعه‌لرله ماليدر. فقط اسرائيليه تاريخى خلاصه ايديله‌جك اولورسه كورولوركه بو قومك تاريخى اقوام سائره تاريخندن بسبتون باشقه‌در. واقعا توراتده پارلاق مظفريتلردن، قانلى مغلوبيتلردن، بويوك حكمدارلردن، تجربه‌ديده قهرمانلردن، محتشم انشاآتدن، قانلى اختلاللردن بحث ايديليور ايسه‌ده چيچه‌رونك استادى مولونك ديديكى كبى بنى اسرائيل بشريتك تكاملنى كوستره‌جك مادى هيچ بر اثر مدنيت وجوده كتيره‌مه‌مشدر. يالكز ظلمت بت‌پرستى ايچنده ضيا و نور كبى التماعات حاصل ايتمش، فكر وحدانيتك انتشارينه صوك درجه خدمت ايتمشدر.

مأخذلر:

تورات — شتاده، تاريخ بنى اسرائيل (آلمانجه)–ماقس‌لور، تاريخ بنى اسرائيل (آلمانجه)–كوته، شعر وحقيقت–ره‌نان. تاريخ بنى اسرائيل (فرانسزجه)–رودولف كيته‌ر، عبرانيلرك تاريخى (آلمانجه).–وه‌لهاوزن، تاريخ بنى اسرائيل (آلمانجه).– مايه‌ر، يهوديلكك منشائى (آلمانجه).–شپامه‌ر، تاريخ عمومى (آلمانجه)– سه‌نيوبوس، اقوام قديمهٔ شرقيه تاريخى (فرانسزجه)–كوستاولوبون، ايلك مدنيتلر (فرانسزجه) – اولشتاين، تاريخ عمومى (آلمانجه).

فنيكه‌ليلر

برنجی فصل

فنیکه‌لیلر وفنیکه مستعمره‌لری

فنیکه‌لیلر

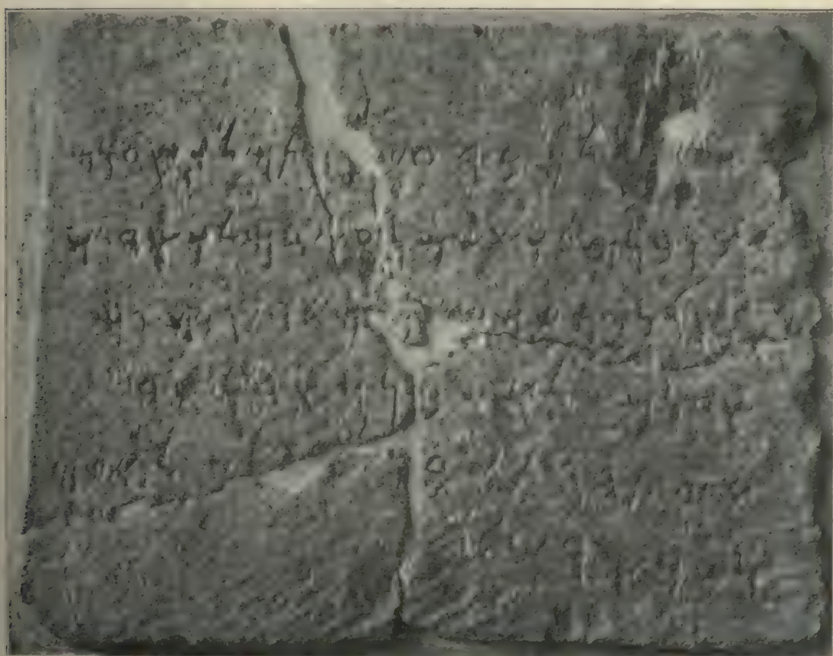
مه‌زوپوتامیا ایله نیل حوضه‌سی اره‌سنده تسهیل مناقلاته خدمت ایدن ، بو ایکی مدنیتك آثار ومحصولات زراعیه‌سنی اطراف ارضه نشر وتعمیم ایله‌ین برقوم وارسه اوده فنیکه‌لیلردر. فنیکه‌لیلر الك زیاده سوریه‌نك ، ساکن بولوندقلری حوالینك وضعیت جغرافیه‌سندن طولایی بو وظیفه‌یی ایفا ایله‌مشلردر . فنیکه‌لیلرك اوطوردقلری اراضی ، اهالینك کمیجی اولملرینه طبیعةً مساعددی . بوتون اراضی ساحل ایله لبنان طاغلری اره‌سنه چیقشمش ۸ : ۱۰ فرسخ کنیشلکنده بریردی . طاغلرك دکزه طوغرو ایلریله‌ین شعبه‌لری قره‌دن وداخلدن مواصله‌یی اشکال ایدییور ، بو سببدن اهالی بحراً تأسیس مواصلاته مجبور اولیوردی . بونك ایچونده لبنان طاغلرنده‌کی جسیم سدره‌لردن کمیلر انشا ایدییور ، کمیجیلکه بر احتیاج طبیعی اولارق حصروجود ایلیوردی .

فنیکه‌لیلر ازمنهٔ قدیمه‌نك الك متشبث و الك تاجر بر قومی ایدی . اراضی کندیلرینی بسلیه‌جك درجه‌ده واسع اولمادیغندن فنیکه‌لیلر قایقجیلق وبالقجیلق ایله تأمین معیشت ایدرلردی . فقط بالاخره نفوس تزاید ایدر ایتمز ایچلرندن تاجرلر وکمیجیلر یتشمش ، تجارتلری وکمیجیلکلریله جهانه حاکم اولمشلردر .

فنیکه‌لیلرك اسملری حقنده مختلف روایات موجوددر . یونانیلرك فکرنجه بو اسم فنیکه‌لیلرك جدی (فنیکس)دن نشأت ایتمشدر. بعضیلرك روایتنه کوره‌ده فنیکه‌لیلرك رنکلری قیرمزی اولماسندن ویاخود مملکتلرنده قیرمزی بویا چوق چیقماسندن طولایی کندیلرینه بو نام ویرلمشدر. دیکر بعضیلری‌ده ، فنیکه اراضیسنده خرما آغاجی چوق اولدیغی ایچون « خرما

مملکتی» مقابلی اولمق اوزره بورایه فنیکه تسمیه ایدلدیکنی روایت ایدرلر. فقط بو روایتلرك هیچ بری طوغری دکلدر. مصرلیلر فنیکه‌لیلره (فه‌نجو) دیرلردی؛ بناءً علیه فنیکه نامنك بورادن نشأت ایتمش اولماسی محتملدر. حتی رومالیلرده فنیکه‌لی قارطاجه‌لیلره (پونی، پون) نامی ویررلردی.

فنیکه‌لیلر غربدن کله‌رك اراضیٔ ساحلیه‌یی اشغال ایتمشلردر. اساساً آثوریلر وکلدانیلر کبی اقوام سامیه‌دن اولان فنیکه‌لیلر (ارض کنعان)ه یرلشیرلشمز بوراده‌کی اهالینك لسان ودیننی‌ده قبول ایلمشلردر. فنیکه‌لیلر قبل المیلاد ۱۶۵۰

فنیکه‌لیلره عائد بر کتابه (موزهٔ همایونده‌در.)

سنه‌لرنده بیله مدنیتجه پك زیاده ترقی ایلمشلردی. برنجی طوتموزیس مصردن سوریه حوالیسنه کلدیکی زمان فنیکه‌لیلرك ساحلده غایت مترقی تجارت شهرلری واردی. حتی طوتموزیس ایله محاربه ایتمکی تجارت و ثروتلرینه صوك درجه مضر عد ایتدکلری ایچون مصر اردولرینه هیچ مقاومت ایتمه‌مشلر، فرعونلره کندی ارزولریله ویرکی ویرمکه راضی اولمشلردی. اوچنجی طوتموزیس زماننده (آراد) و(سمیرا) شهرلری مصرلیلرك حاکمیتنه قارشی وقوع بولان عصیانه اشتراك ایتدکلری ایچون حقوق

تجاریه‌لرندن محروم ایدلمشلر ، مصرلیلره تابع قالان دیکر شهرلر ایسه مصر ایله ممالك سائره اره‌سنده بویوك بر تجارت ایتمك فرصتنه نائل اولمشلردر .

فنیکه شهرلری

فنیکه‌نك مختلف شهرلرنده اوطوران اهالی بربرندن مستقل اوفاق اوفاق حکومتلر تأسیس ایلمشلردی . ازمنهٔ قدیمه‌ده بو شهرلرك الڭ زنکین والڭ مترقیلری (جبل)، (صیدا)، (بیروت)و(صور)شهرلری‌ایدی.

فنیکه‌لیلرك معمولات تزیینه‌سی (لوور موزه‌سنده‌در)

جبل (بیبلوس)شهری (نهرالکلب)ك شمال‌ساحلنه‌انشا ایدلمش، وضعیت‌جغرافیه‌سی‌موافق اولمادیغی ایچون بالاخره ساحل بحرده (آدونیس) نهری جوارینه یکیدن بنا اولنمش ، فقط (صیدا ، سیدون) شهرینك اهمیت تجاریه‌سی تزاید ایدراِیکن بوشهر تدریجاً قیمتنی ضایع ایلمشدی. صیدا شهری وقتیله اوفاق بر بالقجی کویی ایدی . فقط لیمانی غایت واسع اولدیغی کبی اوك طرفنده آلچاق برقایا سلسله‌سی ایله اورتولمشدی . بوسلسله لیمانك شمال نهایتندن اعتباراً برقاچ یوز مترهٔقدر ساحله موازی برصورتده امتداد ایدردی . شهرك جواری غایت منبت ومحصولدار اولمقله برابر لطیف باغچه‌لرله‌ده محاط ایدی . بوسببدن (صیدا) یه «چیچکلی شهر» نامی ویرلمشدی. شهرك جنوبنده جام فابریقه‌لریله ساحل بحرده‌کی قرمزی بویا فابریقه‌لری ثروت وتجارتنك‌اساسنی تشکیل ایدییوردی.

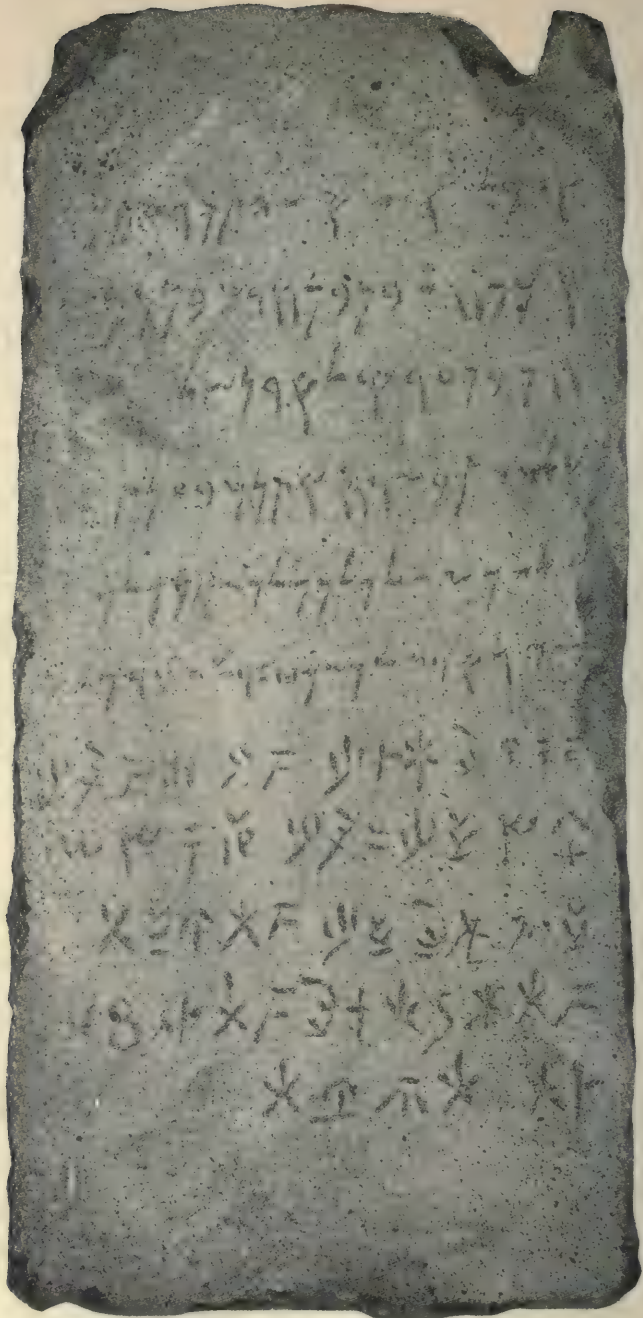
جبل وصيدا شهرلرندن صوكره (بيروت، بهريتوس) شهرى ايله شمالده (آراد، آرواد)، جنوبده (تير، صور) شهرى تجارت و صنايع نقطهٔ نظرندن (صيدا) نك رقيبلرى مثابه‌سنده ايدى. (آراد) شهرى (نهرالكبير، نه‌لوته‌روس) منصبنده برقايا اوزرينه بنا اولونمشدى. اراضى غايت طار و محدود اولديغى ايچون أولر غايت صيق و برقاچ قاتلى انشا ايدلمشدى. بو وضعيت بعض نقاط نظردن فائده‌لى ايدى ايسه‌ده عين زمانده بويوك بر نقصانى واردى. آطه‌ده هيچ ايچه‌جك صو يوقدى؛ صولر صهرنجلرده حفظ ايدليره، منبع صوينى كمال مشكلات ايله تدارك اولونوردى. (آراد) شهرى ايسه غايت واسع ايدى. (قارنه)، (آمريت) كبى (آراد) جوارنده بولونان شهرلر (حما) شهرى‌ده (آراد)ه تابع ايدى.

كذا (تير) شهرى‌ده برآطه اوزرينه بنا ايدلمشدى. بو شهره عبرانيلر (صور)، مصرليلر (تار) ديرلردى. شهر اساساً ايكى قسم اولوب صيداليلر طرفندن بنا اولونمشدى. شهرك برقسمى يعنى اسكى صور قره‌ده، (يكى صور)ده آطه اوزرنده ايدى. حكمدارك اقامتگاهى ايله معبد وترسانه (يكى صور)ده ايدى. صور اراضيسى (قارمه‌ل) طاغنه‌قدر امتداد ايدردى. (صور)ك جنوبنده (عكا)، (يافه)، (آسقالون) و (غزه) شهرلرى‌ده اهميت فوق‌العاده‌يى حائزدى.

(صيدا) دونماسى (آسقالون) سره‌نى يعنى قپودانى طرفندن اداره اولونان فلسطينلرك دونماسنه مغلوب اولدقدن صوكره (صيدا) شهرى‌ده اهميتنى ضايع ايتمشدى. چونكه (صيدا)ده‌كى ارباب ثروت بو مغلوبيتلرك تكررندن قورقمشلر، ايچلرندن بر چوغى (صيدا)يى ترك ايدرك (صور) آطه‌سى اوزرينه نظر فريب كاشانه‌لر بنا ايتمشلر، ثروتلرى ايله برابر بوزالره چكيله‌رك كنديلرينى دها امين عد ايتمشلردى. بونك اوزرينه (صيدا)نك تجارت وقوتى‌ده (صور)ه انتقال ايتمش، (صيدا) شهرى بر چوق سنه‌لر اهميتدن عارى قالمشدى.

فنيكه مستعمره‌لرى

فنيكه‌ليلرك پك اسكى برروايتلرينه كوره وقتيله (صور) شهرينى بنا ايدن (ملقارت) اسپانيايى‌ده ضبط ايتمك ايچون جسيم بردونما تدارك ايتمشدى. ملقارت آفريقانك شمال ساحلنده (هه‌قاطون‌پى‌لوس) شهرينى تأسيس ايلدكدن صوكره (سبته) بوغازينه كندى نامنى ويرمش، بعده (قاديقس) شهرينى تأسيس ايدرك ايتاليا، ساردنيا و سجيليا طرفلرينه عودت ايتمشدى. فنيكه‌ليلرك بوروايتلرى، بالاخره تصنيع ايدلمشدر. فقط شو روايتده كوستريبوزكه فنيكه‌ليلر پك اسكى زمانلرده تجارت وقورصانلقلريله بحر سفيدك الك اوزاق حدودلرينه قدر كيتمشلر، قبل الميلاد ۱٦۰۰ — ۱٤۰۰ سنه‌لرنده يونان ساحللريله سوريه‌ده پك بويوك تجارت مركزلرى تأسيس ايتمشلردر.

فنیکه و قبریس کتابه‌سی (بریتیش موزه‌ئومده‌در)

قبرس و ردوس مستعمره‌لرى

ازمنهٔ قديمه‌ده فنيكه‌ليلر اره‌سنده اڭ زياده حائز شهرت اولانلر (جبل) اهاليسى ايدى. بونلر ايلك مستعمره‌يى (قبريس، كيبروس) ده تأسيس ايتمشلردى. قبريس آطه‌سى باقير، كوموش ودمير معدنلريله شهرت آلمشدى. صحرالرى غايت محصولدار اولديغى كبى طاغلرى‌ده اورمانلرله محاط ايدى. بالخاصه سواحلنده غايت مساعد ليمانلر واردى. آطه‌نك غرب ساحلنه (بيبلوس) شهرى طرفندن (پافوس)، (غولغوئى) و(أيداليون) كبى شهرلر تأسيس ايدلمشدى.

قبريسده بالاخره پك چوق فنيكه آثارى بولنمشدر. (لارنقه) جوارنده ٢٠٠٠ فنيكه مزارى ايله بر معبد وبرچوق هيكللرله كتابه‌لر؛ (أيداليون، ايدالى)ده فنيكه قابلرينى حاوى ١٥٠٠٠ مزار؛ (غولغوئى)ده مصر وآثور طرزنده‌ياپيلمش هيكللر وقبارتمه‌لر؛ (كوريون)ده‌ده غايت جسيم برخزينه كشف ايدلمش و(نويورق) موزه‌سنه كوتورلمشدر. بو خزينه فنيكه‌ليلرك آثارصنعتندن معدوداولان كوموش، آلتون، طونج والماس معمولاتك برچوغنى احتوا ايلمكده‌در.

فنيكه‌ليلر سوريه‌نك جنوب سواحلندن تا مصرحدودينه قدر يالكز مستحكم تجارتكاهلر تأسيسى ايله اكتفا ايتمشلردر. فقط مصرحدودندن اوته طرفلرده بويله قوله‌لر ومستملكه‌لر تأسيسنه فرعونلر مساعده ايتمه‌مشلردر. فنيكه‌ليلر مصرتجارتنك منافعنى فوق العاده تقدير ايتدكلرى ايچون (تانيس)، (بوباستى)، (منده‌س) و(سايس) شهرلرنده تجارتكاهلر تأسيسى ايله اكتفا ايتمشلردر. فنيكه‌ليلرك اڭ بيوك تجارتكاهلرى (منفيس)ده ايدى. فنيكه‌ليلر بو تجارتكاهلرى تأسيس ايلدكدن صوكره فنيكه كميلرى مصردن اعتباراً آفريقا ساحللرينى تعقيب ايدرلردى. فنيكه‌ليلرك سوريه شمالنده وبالخاصه آناطولينك آطه‌لر دكزى سواحلنده تأسيس ايلدكلرى مستعمره‌لر بيوك براهميتى حائزدى. كيليكياليلر، فنيكه‌ليلرك مستعمره تأسيس ايتملرينه هيچ ممانعت ايتمه‌مشلردى. يالكز ليكياليلر ممانعت ايتمشلر، فقط قارياليلر فنيكه‌ليلرله ارتباط حاصل ايدرك ايجابنده معاونتلرينى كورمك ايچون انلره هيچ ممانعتده بولونمامشلردر. فنيكه‌ليلر (ردوس)ك قارشيسنده (آستيرا) ليمانى تأسيس ايتدكدن صوكره اطه‌يه‌ده كيده‌رك (ردوس)ى اڭ مهم بر تجارت اسكله‌سى حالنه كتيرمشلردر. فنيكه‌ليلر قارياليلرله اتفاق ايتدكدن صوكره آطه‌ده اوچ ليمانى، (ياليزوس)، (له‌ندوس) و (قامه‌روس) ليمانلرينى اشغال ايدرك بوراده قارياليلرله بر ملت واحده وجوده

کثیرمشـلردر . آطه‌نك مركز اداره‌سنی (یالیزوس) شهری تشكیل ایله‌مش ، (قامه‌روس)ك شمال شرقیسنه‌ده بر بعل معبدی تأسیس اولونمشدر .

یونانه و سجیلیا مستعمره‌لری

فنیكه‌لیلر بو اثناده اك زیاده آطه‌لر دكزینی آله‌كچیرمكه چالیشمشلر ، معدنلری وقرمزی بویالری فوق‌العاده مبذول اولان (سیقلاد) و(اسپوراد) آطه‌لرینی ألده ایتمشلردر . یونانیلر عناصر اجنبیه‌یی اخذ و قبوله پك زیاده میال اولدقلری ایچون فنیكه‌لیلرله تأسیس مناسبات ایتمكدن پك زیاده ممنون اولمشلردر . حتی بر قاچ عصرك زادهٔ ترقیاتی اولان صنایع و معرفتی فنیكه‌لیلردن اوكره‌نوب تقلید ایتمشـلر ، وزن و حجمی

فنیكه‌لیلره مخصوص بر لحد

و اك مهم واسطهٔ تمدندن معدود اولان یازی‌یی فنیكه‌لیلردن اوكره‌نمشلردر . كذا دین و لسان خصوصنده‌ده فنیكه‌لیلردن پك چوق شیلر آلمشلردر. دها طوغریسی فلسطینك بو فعال تاجرلری صنایع وتجارتلریله ایلك مدنیتلرك اساسلرینی آوروپایه نقله واسطه اولمشلردر . فنیكه‌لیلر ، قاریالیلرك معاونتی ایله (پاروس) و (ده‌لوس)ی مستملكه حالنه قویارق بورالرده‌كی مرمر اوجاقلرندن استفاده ایتمشلردر. بونلردن ماعدا (اولیپاروس)، (ته‌را)، (سیف‌نوس)، (نی‌زیرا)، (كیاروس) و(آمورغوس)ده فنیكه‌لیلرك اداره‌سنه كچمشدر . فنیكه‌لیلر بو آطه‌لره فوق‌العاده اهمیت‌ویررلردی. بو آطه‌لر، مستعمره تأسیسی ایچون قره‌لردن دها زیاده امین ایدی . فنیكه‌لیلر اولا بورالره یرلشیرلر، بعده جوارده‌كی اراضیده موجود معدن اوجاقلرندن استفاده ایدرلردی.

فنیكه‌لیلر (هه‌له‌سپون ، چناق قلعه بوغازی) نده (لامپساقوس ، لاپسكی)

و (ابیدوس، نغره) شهرلرینی تأسیس ایتمشلر، (بیتینی، خداوندکار) حوالیسنده‌کی کوموش معدنلرینی اخراج ایچون فوق‌العاده غیرت ایتمشلردر . بعده (پروپونتیس، مرمره دکزی) ندن کچه‌رك (پونت اوکزدن، قره دکز) ه کلمشلر وشرق ساحلی بویجه حرکت ایدرك قافقاسیانك مشهور معدنلرینی الده ایتمکه چالیشمشلردر. فنیکه‌لیلر، متفقلری بولونان قاریالیلرك معاونتی ایله قره دکز ساحلنده (هراقلیا، ارکلی)، (سه‌ساموس، آماصره) و (سینوب) تجارت اسکله‌لرینی تأسیس ایلمشلردر . بعده قره دکزك غرب ساحلی بویجه سیر و سفر ایدرك (دینیه‌پر) نهری آغزلرنده یکی بر (صور) شهری تأسیس، ایلمشلر روسیه‌نك جنوب طرفلرینه قدر ایلریله‌مکه جسارت ایتمشلردر. فنیکه‌لیلر بورادن آلدقلری هر درلو محصولات بحریه ایله آلتون ، کوموش ، قورشـون وچینقوبی عالم مدنیتك هر طرفنه نقل ایلمشلردر .

فنیکه‌لیلر کریدده‌ده (ایتانوس)، (لاپپا)، (خایراطوس) کبی بر چوق تجارت موقعلری ایله فابریقه‌لر تأسیس ایلمشلردر. کذا (سیته‌ره، سه‌ریغو) آطه‌سی ایله (په‌لو-پونه‌ز) ی‌ده الده ایتمشلردر . فنیکه‌لیلر (سجیلیا) یه پك اسکی زماندن یرلشمشلردر . حتی آطه اوچ کوشه‌لی اولدیغی ایچون (تری ناقریا) تسمیه ایدلمش، بالاخره ایتالیادن کلن سیکوله‌رلرك نامنه نسبتله (سجیلیا) نامی ویرلمشدر . فنیکه‌لیلر آطه‌نك جنوبنده (رأس ملقارت) جوارینه (هراقلیا) و (پانورموس، پالرمو) شهرلرینی تأسیس ایلمشلردر . او زمانلر (مالطه) آطه‌سی‌ده (اسپانیا)دن فنیکه‌یه کیتمك ایچون بحر سفید اورته‌سـنده بر مرکز نقطه‌سی تشکیل ایلمکده ایدی . صیدالیلر بو آطه‌ده معبوده آستارته نامنه بر معبد انشا ایتمشلر، صورلیلرده بونلردن کری قالمق ایسته‌میه‌رك ملقارت نامنه بر معبد بنا ایلمشلردر . کذا (ساردنیا) آطه‌سی اوزرنده‌ده (قارالیس، قاغلیاری)، (نورا)، (زولچی) شهرلرینی بنا و (باله آر) آطه‌لرینه‌ده صورلیلر تجارت آنبارلری انشا ایلمشلردر .

آفریقا و اسپانیا مستعمره‌لری فنیکه‌لیلرك اك مهم مستعمره‌لری آفریقا ایله جنوبی اسپانیاده ایدی. او زمانلر مصرك غرب طرفلرنده و آفریقا ساحلنده اقامت ایدن اهالی‌یه (لیبیالی) دیرلردی. بونلردن عادات و اخلاقجه فرقلی بر طاقم قبائل دها واردی که بو قبیله‌لر آفریقای شمالیده بولونان اقوام ایله امتزاج ایدرك اسکی عادتلرینی غائب ایلمشلردی. هیکسوسلر مصره

استیلا ایتدکلری زمان بر قسمی بورالره کلمشلر، دها صوکره‌ده بنی اسرائیلدن بر چوغی بو حوالی‌یه داخل اولمشلردی . صیدالیلر همشهریلرینک بورالرده بولونمالرندن بالاستفاده آفریقا ساحللرنده‌ده مستملکه‌لر تأسیس ایتمشلر، بالاخره فلسطیندن کلن اقوام سامیه بو حوالیده‌کی بربریلر و لیبیالیلرله امتزاج ایدرك مملکتك ثروت

هیرامك مزاری

ومحصولاتندن صوك درجه استفاده ایتمشلردر. حتی او درجه‌ده‌که حبوبات یوزمثلی حاصل اولمش، هر طرفده قیرمیزی بویافابریقه‌لری تأسیس ایدلمش، صنایع وتجارت صوك درجه ترقی ایلمشدر . حاصلی فنیکه‌لیلرك غیرت واقداماتی بورالرده عظیم بر فعالیت تجاریه حصوله کتیرمشدر .

فنیکه‌لیلر روایته کوره سبته بوغازینه قدر کله‌رك بوراسنی دنیانك نهایتی ظن ایتمشلر ، سبته بوغازنده‌کی قایالقلره (ملقارت ستونلری) نامی ویرمشلردر (١).

(١) یونانیلر (ملقارت)ه (هرکول) دیرلردی. سبته بوغازینه (هرکول ستونلری) نامی ویرلمسی‌ده بورادن نشأت ایتمشدی .

فنیکه‌لیلرك بو سیاحتلری میلاددن ۱٤۰۰ سنه اول وقوعه کلمشدر. فنیکه‌لیلرك اسپانیاده تأسیس ایلدکلری اك مهم مرکز تجارت (قادیقس) شهری ایدی. اسپانیانك بو ساحللرنده کوموش غایت مبذول اولدیغی کبی آلتونده اوته‌ده بریده ۲۰۰ غراملق پارچه‌لر حالنده بولونوردی. یرلی اهالی نیم وحشی اولدقلری جهتله معدنلره هیچ اهمیت ویرمزلر، بونلری جام بونجوقلر، قیمتسز واوجوز شیلرله مبادله ایدرلردی. فنیکه‌لیلر بوراده او قدر چوق کوموش بولمشلردی‌که تجارتده کوموشك بودرجه مبذولیتی قیمتلرك تدنیسنه سبب اولمشدی. فنیکه‌لیلر کوموش و آلتوندن ماعدا دها سائر قیمتدار معدنلرده کشف ایتمشلر، اراضینك برکتندن فوق‌العاده استفاده ایلمشلردر.

فنیکه‌لیلر اسپانیا سواحلنده اوچ یوزی متجاوز تجارت اسکله‌سی تأسیس ایلمشلردر. بعده دها شماللره توجه ایدرك (قالای آطه‌سی) تعبیر اولنان (قاسی‌ته‌رید) آطه‌لرینه کلمشلردر. حتی فنیکه‌لیلرك بویوك بریتانیا آطه‌سی ایله شمال دکزینه‌ده کلمش اولملری محتملدر.

فنیکه مستعمره‌لرینك توسعی یالکز عناصر مدنیتك انتشارینه خدمت ایتمه‌مش، فنیکه‌لیلرك ساکن اولدقلری مملکتك حیات عضویه‌سنده‌ده اجرای تأثیر ایله‌مشدر. فنیکه‌لیلر ایران شرقیدن بابل ایله ارض کنعانه کتیریلن سرو آغاجلریله ارمنستانده یتیشن نار، دفنه وزیتون آغاجی کبی بر چوق آغاجلری غرب و شمال طرفلره نقل ایتمشلردر. کذا حیواناتدن مرکبك‌ده آوروپا ممالکنه نقلنه فنیکه‌لیلر وساطت ایلمشلردر.

ایکنجی فصل

صور و قارطجه

هیرام

صورشهری صیدایه تابع بولوندیغی زمانلر بوراده اوچ رئیس، حکومت سورمشلردی. بواوچ رئیسه شوفتیم (سوفه‌ت) نامی ویریلیردی. بونلردن ابی بعل قبل المیلاد اون برنجی عصرده قرال عنوانی آلمش، صیدانك تابعیتندن قورتولارق (صور) شهرینی فنیکه عالم تجارتنك مرکز ثروتی حالنه کتیرمشدی. حتی اوزمانلر (آراد) (صیدا) و (صور) شهرلری (تریپولیس، طرابلس، اوچ شهر) نامیله بر اتحاد تشکیل ایلمشلردی. ابی بعل ایله اوغلی هیرام (٩٦٩-٩٣٦) زماننده (صور) شهرینك تشبثات تجاریه وسیاسیه‌سی پك زیاده توسع ایتمش، هیرامك شان وشرفی بوتون جهانه یاییلمشدی. هیرام، هم جوار اقوام ایله وبالخاصه بنی اسرائیل ایله مخالصتکارانه برصورتده یاشامش، کریدی فنیکه‌یه خراجکذار ایتمشدر. کذا حضرت سلیمان ایله‌ده اتفاق ایدرك بحر احمر ساحلنده کائن (آیلا) لیماننده برکمی انشا ایتدیرمش، عربستانك جنوب طرفلرنده‌کی محصولاتی طوغرودن طوغرویه نقل ایتمك چاره‌لرینه توسل ایلمشدر. هیرام، (قدس) معبدینك انشاسی اثناسنده‌ده حضرت سلیمانه معاونت ایدرك بوکا مقابل حدوددن یکرمی قدر شهری فنیکه اراضیسنه ادخال ایلمکه موفق اولمشدر.

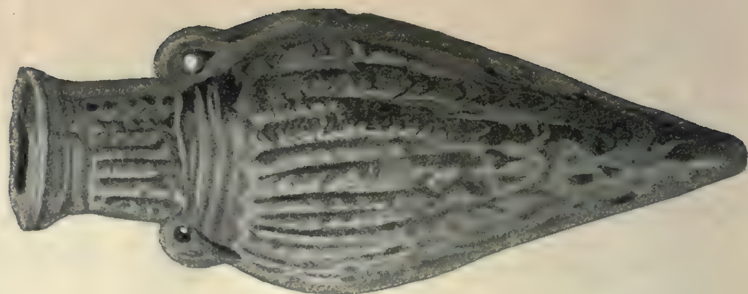

قارطجه مسکوکاتی
(قبل المیلاد دردنجی عصرده)

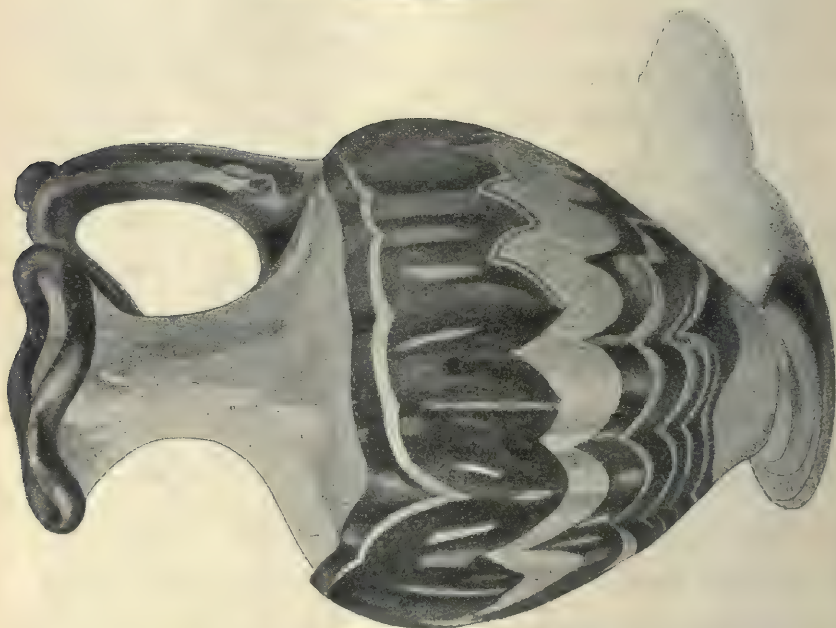
اوزمانلر ارض کنعانده اقامت ایدن بنی اسرائیل دکزدن هیچ حظ ایتمزلردی. بونك ایچون بنی اسرائیل ایله فنیکه‌لیلر اره‌سنده خصمانه حرکتلر پك نادر وقوعه کلیردی. صیدالیلر ایسه هیچ حرب ایتمزلر، ممکن اولدیغی قدر صلحی ترجیح ایدرلردی. بنی اسرائیلدن بعض سبطلرك کندی مملکتلرینه کلمرینه مساعده ایدرلر، انلری تجارتکاهلرنده اجرتله استخدام ایلرلردی. فنیکه‌لیلر بالخاصه هیرام زماننده مرتبهٔ ترقینك درجهٔ قصواسنه واصل اولمشلردی. هیرام (صور) شهرینی فوق العاده تزیین وتوسیع ایلمشدی. هیرام زماننده اسکی (ملقارت معبدی) اوفاق بر قایالق آطه‌نك الك یوکسك تپه‌سنه بنا اولونمشدی. بو آطه، شهرك بنا اولوندیغی آطه‌دن طار بر بوغازله آیرلمشدی. هیرام، شهر ایله آطه بیننده‌کی بوغازی کاملاً طولدیرتمش، شهرك مبنی بولندیغی آطه‌یی طاشلر وقایالرله توسیع ایتدیرمش، بو صورتله اسکی صور شهری ۱۲۰۰ خطوه توسع ایلمشدی. هیرامك توسیع ایتدیردیکی

فنیکه راهبی

ارا ضینك نه درجه بر وسعتده اولدیغنی تقدیر ایتمك ایچون بو اراضی اوزرینه بر شهر ایله بر بازار محلی و بر ده جسیم بر باغچه‌یی حاوی بر عبادتخانه انشا اولوندیغنی تصور ایتمك کفایت ایدر. هیرام، (صور)ده بولونان هر ایکی لیمانی قالین دیوارلرله محافظه ایتدیردیکی کبی برچوق مغازه‌لر وسائر بنالرده تأسیس ایلمشدر. بونلردن ماعدا (ملقارت)، (بعل) و(آستارته) معبدلرینی تعمیر وتزیینه‌ده صرف غیرت ایلمشدر. فقط بوتون آطه‌نك اطرافنه انشا ایدیلان استحکاماتك هیرام طرفندن انشا ایدیلوب ایدلمدیکی معلوم دکلدر. بو دیوارلر اوانناده غایت صاغلام قایا پارچه‌لرندن عبارتدی؛ قایالر دکز تسویه‌سندن

فنیکه معمولاتی (سوریه و قبرسده بولونمشدر)

اللی متره ارتفاعنده ایدی . سور، شرق طرفده پك مرتفع ایدیسه‌ده جنوب طرفلرده بو درجه یوکسك دکلدی. قرالك سرایی ایله اسکله‌لر جنوب استقامتده ایدی. (صور) شهری حقیقی برایچ قلعه حالنی آلمشدی. ساحلدن ایکی ساعت مسافه‌ده بولونان اصل شهر، اهالیسنك ثروت وصنایعی ایله متناسب بررونق واحتشام کسب ایلمشدی.

هیرامك خلفلری هیرامك وفاتنده یرینه یدی یاشنده بولنان اوغلی بعل آستارطوس، اندن صوکرده‌عبد آستارطوس حکمدار اولمشدر. عبد آستارطوسك زمان حکومتنده سودننه‌سنك درت‌اوغلی سرایده تربیه‌ایدلمشلر، والده‌لرینك نفوذی سایه‌سنده مواقع مهمه‌احراز ایلمشلردی. ایشته بودرت قاردش‌دها صوکره بالاتفاق قرالی قتل ایتمشلر، یرینه ایچلرندن اك بیوکلرینی حکمدار نصب ایلمشلردر. بونلر فنیکه شهرلرنده بولونان اجرتلی عسکرلر ایله یرسز یوردسز سرسریلری کندیلرینه جلب ایدرك بوصورتله اون ایکی سنه حکومت سورمشلردر. بو اساسسز ومتزلزل وضعیت، فنیکه‌لیلرك شوکت وقدرتنی پك زیاده رخنه‌دار ایتمشدر. بونك اوزرینه شهرك ایلری کلنلری صاووشمشلر، برچوق مستملکه‌لرده فرصتدن استفاده ایدرك اعلان استقلال ایلمشلردر. نهایت (صور) اهالیسی بو مشکوك وضعیتدن اوصانوب بعل آستارطك اوغلی آستارطی حکمدار انتخاب ایلمشلردر. آستارطدن صوکره جزئی فاصله‌لرله برادرلری آستاریم وفه‌لی مقام حکومته کچمشلردر. بونلرك زمان حکومتلرنده (صور) احوالی اصلا دوزلمه‌مش، خاندان قرالیدن آستارته معبدینك باش راهبی ایتوبعل، فه‌لی‌یی قتل ایدرك (۸۵۵) تخت حکومته کچمش، تمام اوتوز بر سنه ادارهٔ حکومت ایلمشدر. ایتوبعل شدیدالعزم بر ذات اولدیغندن (صور)ده سکون وامنیتی درحال تأسیس ایتمش، حتی کریمه‌سی یه‌زابه‌لی اسرائیلیه حکمداری آخابه تزویج ایدرك هم جواری بولونان حکومتلر نزدنده‌ده اجرای نفوذه تشبث ایلمشدر.

قارطجه‌نك تأسیسی ایتوبعل برحیات قالدیغی مدتجه اسکی صیدازادکانی ایله اهالی فرقه‌سی اره‌سنده‌کی خصومتلری ازاله‌یه هرزمان موفق اولمشدر. فقط وفاتنده، برنجی هیرامك وفاتی اوزرینه وقوعه کلن قاریشقلقلر تکرار باش کوسترمشدر. ایتوبعلك اوغلی بعل ثور سکز سنه قدر حکومت ایتمش، یرینه کچن اوغلی موطون (ماطان) هنوز سکز یاشنده برچوجق اولدیغی ایچون داخلی قاریشقلقلرك اوکنی آلمغه موفق اولامامشدر. ماطانك وفاتنده ألیسا نامنده برکریمه‌سی ایله پیغمالیون نامنده براوغلی قالمش، بونلردن ألیسا، عموجه‌سنك برادری وملقارت معبدی باش راهبی سیخاربعل ایله ازدواج ایلمشدر. سیخاربعل، ماطانك وصیتی اوزرینه پیغمالیونه وصی اولمش، فقط آز برمدت صوکره پیغمالیون طرفندن قتل ایدلمشدر. بونك اوزرینه ألیسا، زوجنك انتقامنی آلمق ایچون کبار فرقه‌سی ایله

برجمعیت فسادیه تشکیل ایتمش، بوجمعیت میدانه چیقار چیقماز لیمانده حاضر بولونان دونانمایه فرقه‌سی افرادی ایله برابر بینه‌رك آفریقایه متوجهاً حرکت ایلمشدر. أليسا، آفریقا ساحلنده صیدالیلرك برقاچ عصر اول (قامبه) شهرینی تأسیس ایلدکلری موقعه واصل اولمشـدر. بوراده اجرای حکومت ایدن فنیکه و لیبیا حکمدارندن بریر صاتین آلمش، اسکی فنیکه مستعمره‌لرندن (اوتیك) ایله (هرمس) طاغلری ارەسنه (قارط قاداشت) یعنی (یکی شهر) نامیله بر بلده تأسیس ایلمشـدر. یونانیلر بو شهره (قارکه‌دون) دیمشلر، بالاخره بو اسم روماليلر طرفندن (قارتاغو) و عربلر طرفندن‌ده (قرطجه)یه تحویل ایدلمشدر.

فنیکه‌لی بر عسکر

قارطجه‌نك هانکی تاریخده تأسیس ایدلدیکی صورت قطعیه‌ده معلوم دکلدر. فقط شهر مذکورك قبل الميلاد ۸۱۳ ده تأسیس ایدلمش اولماسی محتملدر. شهرك تأسیسی حقنده افسانه آمیز بر چوق روایتلر واردر. أليسانك بو سفر بحریسی صیدا معبوده‌سی آستارته‌نك حمایه‌سی ثمره‌سی اولارق وقوعه‌کلمش و آستارته‌یه‌ده اکثریا (دیدون) لقبی ویرلمش اولدیغی جهتله قارطجه‌نك مؤسسه‌سی (دیدون) ظن ایدیله‌رك أليسانك نامی دیدون ایله قاریشدیرلمشدر. حتی روایته کوره آليسا او حوالیده‌کی قرالدن بر اوکوز دریسنك قاپلایاجغی قدر یر ایسته‌مش، صوکره اوکوز دریسنی غایت اینجه بر شرید حالنده کسه‌رك بونکله بر چوق یر قاپلامش و شهری بو اراضی اوزرینه بنا ایتمشدر. فقط بو روایتلر یونانیلرك تصنیعاتندن باشقه بر شی دکلدر.

قارطجه شهری آفریقا ساحلنده تأسیس ایدلدکدن صوکره فوق العاده ترقی ایتمش، حتی فنیکه ایله هم جوار حکومتلره‌ده تفوق ایلمشدر. قارطجه، موقعنك وضعیت مساعده‌سی، اهالینك فعالیت خارق العاده‌سی ایله تمیز ایتمشدر. آفریقای شمالینك اك محصولدار بر موقعنه تأسیس اولونان بو مستعمره، فی الحقیقه زراعته،

تجارته ، مبادلهٔ امتعه‌یه فوق العاده مساعد ایدی . ایشته بو سببدن صورلیلرك بومستعمره‌سی آزبرزمان ظرفنده فنیکه‌نك اك زنکین شهرلرندن معدود اولمشدی. قارطجه‌لیلر دور اقباله واصل اولونجیه قدر اشغال ایتدکلری اراضی‌یه مقابل یرلی بربریلره ویرکی ویرمشلر، اراضیلرینك برطرفی دکز ودیکر طرفی‌ده چول اولدیغی حالده شهرك اقوام شرقیه تعرضلرینه قارشی محافظه‌سی ایچون قومشولری بولونان قرالك حمایه‌سی آلتنه کیرمشلردر . فقط بالاخره ویرکی وحمایه آلتنده یاشامانك تجارتلرینی سکته‌دار ایده‌جکنی آکلانجه دها جدی بر صورتده حرکت ایتمشلر ، یونانیلرك طرابلس غربدن اوته‌یه ایلرلمسنه مانع اولمشلردر. قارطجه‌لیلر بوموفقیتلر سایه‌سنده تابعیت دورندن فتوحات دورینه کچمشلردر . بو تاریخدن اعتباراً پاره ایله بر چوق اراضی صاتین آلمشلر، اجرتلی عمله‌لر واسیرلر واسطه‌سیله پك بویوك مقیاسده اراضی زرع ایتدیرمشلر، حتی بوخصوصده یهودیلردن پك زیاده استفاده ایتمشلردر . قارطجه‌لیلر (لیبیا) اراضیسندن‌ده استفاده ایلمشلردر. بونك ایچون جوار شهرلرك کافه‌سنی ضبط ایدرك اهالیسنی خراجکذار ایتمشلردر . قارطجه‌ده اساساً اراضی خراجکذار اسیرلرك ألنده ایدی . بواسیرلر وارداتك ربعنی قارطجه‌یه ویررلر ، ایجابنده قارطجه اردوسی ایچونده عسکره داخل اولورلردی. قارطجه‌لر بو اردویی تشکیل ایتدکدن صوکره مملکتلرنده سکون وسکونتی ادامه ایتمشلر ، هم جوار قبیله‌لری چوللره وطاغلره پوسکورتمشلردر .

ایشته بوتون بو موفقیتلر قارطجه ایچون بر دور فتوحات کشاد ایتمش ، قارطجه اردولری آز زمان ظرفنده آفریقا واسپانیا سواحلی ایله مالطه ، ساردنیا وباله‌آر اطه‌لرینی ، سجیلیانك بر قسمنی ضبط ایلمشلردر.

قارطجه‌نك دورهٔ اقبال وکماله واصل اولدیغی صره‌لرده (صیدا) کنار صنفنك (صور)ه چکلمسی (صیدا)نك سقوطنه ، (صور) اهالیسنك یکی تأسیس اولونان (قارطجه)یه مهاجرت ایتملری‌ده (صور)ك تدریجی بر صورتده اهمیت سابقه‌سنی ضایع ایتمسنه سبب اولمشدر. خصوصیله داخل شهرده هیچ اکسیك اولمیان قاریشیقلقلر هم جوار حکومتلر ایچون بر وسیلهٔ موفقیت عد ایدلمش ، آنوریلرك سوریه استیلالری (صور)ك تمامیله سقوطنه بادی اولمشدر .

اوچنجی فصل

فنیکه‌لیلرك مدنیتی

فنیکه‌لیلرك تلقیات دینیه‌سی‌ده سائر اقوام سامیه‌نك تلقیاتی کبی مشوش
دین بر حالده ایدی . فنیکه‌لیلر ایی و کوتو روحلرك موجودیتنه اعتقاد ایدرلر،
قربانلر و هردرلو شیلره ، بونلر اوزرینـه اجرای تأثیر ایتمك ممکن اولدیغنه قائل
اولورلردی. بواعتقاد فنیکه‌لیلرك بوتون طرزحرکتلرینه اساس اولوردی. فنیکه‌لیلر
بو روحلره مختلف اسملر ویررلردی . اکثریا معبودلره هـانکی شهرلرده عبادت
ایدیلیورسه اوشهرك (حاکم) ویا (حاکمه‌سی) معناسنه اولمق اوزره (بعل) ویا (بعلیث)
دیرلردی . بو معبودلردن ماعدا عائله‌لرله اسملرك حامیسی اوزره سـائر معبودلره‌ده
عبادت ایدرلردی. مثلا کونش وقمر معبودلری بوقبیلدندی . بو معبودلردن صوکره
طالع معبودی (ایل) ایله زوجه‌سی (ایلات) کلیردی .

(بعل) کونشك قوهٔ خالقانه ومردانه‌سنك بر تمثالی ایدی ؛ (بعل) ه خلقت
معبودی دیرلردی . زوجه‌سی (بعلیث) ایسه وجود وعدم ، سرور و کدر معبوده‌سی
ایدی . (بعلیث) ه اکثریا (آثر) نامی ویرلدیکی ایچون یونانیلر بونی (آستارته) یه
تحویل ایتمشلردی . (آستارته) نك حیوانی آرسلان ایدی . هیکلی یابرآرسـلان
اوزرنده ویاخود آرسلان قوشولی برآرابه داخلنده کوستریلیر، کوکرجین ایله کچی
و بالقدن حظ ایتدیکی ایچون معبدینه کوکرجینلکلر و حوضلر انشا اولونوردی .
آستارته ، سورلرك حامیسی و طالع معبوده‌سی ایدی . فقط مصرلیلرله آثوریلرك
افکار دینیه‌سی فنیکه‌یه داخل اولدقدن صوکره بو تصورات بسیطه پك‌زیاده اغلاق

ایدلمشدر. حتی بالاخره راهبلر طرفندن یازیلان مقدس کتابلره، معبوداولارق برده (طاغوت) اسمی علاوه اولونمشدرکه، بو اسمك مصر معبودلرندن آلندیغنه هیچ شبهه یوقدر.

بیبلوس شهرندن (فیلو) نامنده بر ذات ایمپراطور نه‌رون زماننده بو معبودلر حقنده بر کتاب یازمش ایسه‌ده بو کتاب مرور زمان ایله غائب اولمشدر. کتاب طقوز فصلدن عبارت ایمش. یونان فیلسوفلرندن اوزه‌ب ایله پورفیر بو کتابدن بعض فقره‌لر قید ایتمشلردر. بو فقره‌لرده خلقت عالمه دائر فنیکه راهبلرینك افکاری مندرج ایمش.

آستارته
(لوور موزه‌سنده‌در)

فنیکه‌لیلرده عبرانیلر کبی معبودلرینك یاننه یا برآغاج ویا بر ستون دیکرلردی. بیوك معبودلرینی انسانلره دشمن ظن ایدرلر، بونك ایچون معبودلرك حدتنی انسان تلف ایدرك تسکین ایتمك اعتقادنده بولونورلردی. فنیکه‌لیلر معبودلره انسان قربان ایدرلر، باکر قیزلر بکرلرینی فدا ایلرلردی.

(بعل)ك دیکر برشکلی‌ده (مولوخ) ایدی. (بعل) مخرب و حیاتسوز اولدیغی زمان (مولوخ) نامنی آلیردی. مولوخك هیکلی یا بوغا باشلی و یا تکمیل بوغا شکلنده یاپیلیردی. کناهلری عفو ایتدیرمك ایچون، (مولوخ)ه اڭ زیاده سویلن بر شیئك قربان ایدلمسی لازم اولدیغنه اعتقاد ایتدکلرندن اکثریا چوجقلرینی و بالخاصه حکمدار زاده‌لری قربان ایدرلردی. فنیکه‌لیلر تربیهٔ مدنیه‌جه پك زیاده‌ایلریله‌مش اولدقلری حالده بوعادته بر چوق زمانلر، حتی قارطجه‌نك تأسسندن صوکره‌ده اسیر قالمشلردی. فنیکه‌لیلر (مولوخ)ه حرب معبودی نظریله‌ده باقارلردی. سجیلیالی دیودورك روایتنه کوره قارطجه‌لیلر، اردولری ایچون مغلوبیتله نتیجه‌لنن بر محاربه‌دن صوکره (مولوخ)ك غضبنی تسکین ایچون یوزلرجه چوجق قربان ایتمشلردی!

(صور) شهرینك (بعل)نه (ملقارت) نامیله عبادت ایدیلیردی. (ملقارت) خرابیدن حیات جدید حصوله کتیرن بر معبوددی. منطقة البروجده‌کی اون ایکی شکلك مضر تأثیرلرینی ازاله ایدر، قیشك صغوقلرینی، کونشك حرارتلرینی

تخفيف ايلر ، آرسلانلری تلف ايدردی . (ملقارت) بوتون دنيايی طولاشير ، فنيكه‌ليلرك مستعمره‌لر تأسيس ايتملرينه ، مضر قوتلردن آزاده قالملرينه ياردم ايدردی. (ملقارت)دن ماعدا برده بهار معبودی (آدونيس) واردی. معبوده (آتر) (آدونيس)ك سوكيليسی ايدی .

فنيكه‌ليلرك هر كولی
(نيورق موزه‌سنده‌در)

ايلك بهار و ياز نهايت بولوبده صوك بهار ، فورتنه‌لری وياغمورلرله (آدونيس) ايرماغنك صولرينی قان رنكنده بولانديرديغی زمان فنيكه‌ليلر (آدونيس) ايله سوكيليس ايچون ماتم طوتارلردی. بو ماتم تمام بر هفته دوام ايدردی . راهبلر علامت ماتم اولارق البسه‌لرينی ييرتارلر، صقاللرينی وصاچلرينی يولارلر، بوتون مملكت ماتم ايچنده قاليردی. دها صوكرا (آدونيس)ك هيكلی دفن اولونور، ماتمه بو صورتله نهايت ويريليردی . هيكل كومولمزدن اول طولاشديريليره بوتون قادينلر: «آه! آدونيس! واه آدونيس!» ديه آغلارلر، مزارينی چابق صولان چيچكلرله سوسلرلردی.[1] ايلك بهار كلير كلمز (آدونيس) ايچون شاطرانه شنلكلر ياپيليره هر طرف سرور و شادی ايچنده قاليردی.

مومزنك ديديكی كبی فنيكه‌ليلرك ابداعات دينيه‌سی شكل وحسندن تماماً عاری ايدی. عبادتلری ايسه وحشت واحترا- صاتی تهوينه خدمت ايتمكدن زياده بالعكس انلرك ايقاظنه ياردم ايدردی . ايشته بو سببدن فنيكه‌ليلرك دينی اقوام متجاوره اوزرنده هيچ بر تأثير حاصل ايده‌مه‌مشدی .

ادارهٔ حكومت فنيكه‌ليلرك طرز وادارهٔ حكومتلرينه دائر معلومات همان مفقود كيبدر . فقط تشكيل ايلدكلری مستعمره‌لرك عادات واحوالی (صيدا) ايله (صوره)ه تطبيق ايديله‌جك اولورسه كورولوركه سوريه ساحلنده‌كی شهرلره يرلشن اهاليدن ايلك اوكجه كلنلر، صوكره كلنلره حيثيت واعتبار جهتيله تفوق ايتمشلردی . بو اعتبار انلرك احفادينه‌ده انتقال ايتمش وبو صورتله بر كبار صنفی وجوده كلمشدی . بو صنفك حيثيت واعتباری ارباب ثروت چوغالدقجه تزايد ايلمشدی . ايشته شهری ترتيب وتنظيمه ودها طوغريسی ادارهٔ حكومته اك زياده بو صنف غيرت ايلمشدی . فنيكه‌ليلر دها صوكره كلن اهالينك ياردملرينه محتاج اولدقلری ايچون انلری‌ده قبول ايلمشلردی . امور حكومت دائما كبار صنفنه ارثاً

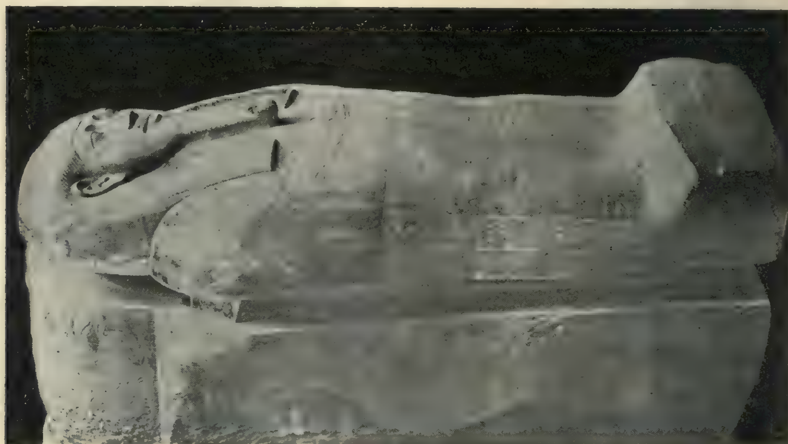
انتقال ایتمش ، ایچلرندن زنکین ومستعد اولانلری مراتب عالیه‌یه صعود ایدرك فوق العاده نفوذ اجرا ایلمشلردر . او زمانلر سوریه‌ده بولونان رؤسا هپ حکمدار نامی آلمش اولدقلری ایچون بونلرده مرور زمان ایله حکمدار نامنی آلمشلر وحکمدارلره مخصوص زینت ودبدبه‌یی اکتسابدن خالی قالمامشلردر .

فنیکه حکومتنك تشکیلاتی کبارلرجمهوریتندن عبارتدی. هرشهرك برحکمداری، بر مجلسی وبر اداره‌سی واردی . حکمدارلر عین زمانده اردو ودونانمانك‌ده قوماندانی اولدقلری کبی امور عدلیه‌ده‌ده وظیفهٔ ریاستی حائز بولونورلردی . فقط نفوذ وصلاحیتلری زادکان مجلسی ایله باش راهب طرفندن تحدید ایدلمشدی . زادکان مجلسی ایله باش راهب قرالدن صوکره اك زیاده اعتباری حائز اولانلردی. بونلر اکثریا قرال خاندانندن انتخاب اولونورلردی . قرالك سائر اقوام حکمدارلرندن آشاغی قالمامسی ایچون حیثیت وشرفیله متناسب بردبدبه ایله یاشامانه مساعده اولونوردی . قرال ارغوانی برلباس ایله علامت حکمداری‌یی دائما محافظه ایدردی. بوعادت بالاخره اقوام‌سائره‌یه‌ده سرایت‌ایتمش وزمانمزه قدر دوام‌ایلمشدر.

مختلف شهرلرك اراضیسی یا حکومته ، یا اصیل فامیلیالره و یاخود مختلف معبدلره عائد بولونوردی. بورالره یرلشن اهالی اراضی‌یی استملاك ایده‌مز ، یالکز ایشلتیر، قسم اعظمی‌ده کونده‌لك ایله چالیشارق تأمین معیشت ایدرلردی. برمحلده اهالینك نفوذی تزاید ایدرایتمز، اکثریا جبراً دیکر مستعمره‌لره سوق اولونوردی. مستعمره‌لره یرلشن مهاجرلر هر درلو حقوقدن محروم ایدی .

سیاست فنیکه شهرلری بربرندن آیری برصورتده یاشارلردی ؛ فقط خارجی دشمنلره قارشی وطنی مدافعه ایچون درحال برلشیرلردی . بالطبع ثروت و نفوذی زیاده اولان شهر بونلر اره‌سنده تمیز ایدر ، سائر شهرلره قارشی هر خصوصده اعمال نفوذ ایلردی . بونکله برابر فنیکه‌لیلر تشکیلات سیاسیه وادارهٔ حکومت خصوصنده بویوك برقابلیت کوسترمه‌مشلردی. صیدا ایله صورك اك‌پارلاق زمانلرنده فنیکه اراضیسی فرات ونیل حوضه‌لرنده بولونان اقوام آلنده عادتا بازیچه اولمشدی . اك‌زیاده دوشوندکلری شی کندیلرینه شرقده کاروان یوللرینی آچمقدی. بونك ایچون آثوریلر ویامصریلیره منتظماً ویرکی ویررلر، مستعمره‌لرینی برتجارتکاه حالنه کتیررلردی . فنیکه‌لیلرك یکانه مقصدی اجنبی مملکتلرنده جسیم یرلر فتح

ایتمکدن زیاده یرلیلردن امتعه صاتین آلمقدی. حتی رقیبلرینه قارشی‌ده حرب ایتمکدن اجتناب ایدرلردی. بو حال فنیکه‌لیلرك قورقاقلقلرندن ایلری کلمزدی. چونکه آچیق دکزلرده حرب سفینه‌لری اوزرنده اجرا ایدیلن سفرلر انلرك جسارتلرینی فوق‌العاده تزیید ایدردی. کذا قلبلرنده حس ملینك فقدانندن‌ده نشأت

صیدا حکمداری تابنیتك لحدی

ایتمزدی. چونکه اقوام سامیه هند و آوروپائی نسلنه منسوب اقوامك بر چوغندن زیاده ثبات ومتانتله تمیز ایلمشدی. فنیکه‌لیلرده الك زیاده مفقود بر شی وار ایدیسه اوده فکر سیاسی ایدی. حریت، فنیکه‌لیلری اصلا منجذب ایتمز، حاکمیتدن‌ده کندیلری خوشلانمازلردی. توراتك (حاکملر) فصلنده دنیلدیکی کبی: «فنیکه‌لیلر صلح وشطارت، زیب وثروت ایچنده یاشارلردی.»

صنایع نفیسه تجارتله مشغول اقوامك صنایعی‌ده طوغرودن طوغرویه تجارته متعلق شیلردن عبارت اولاجغی طبیعیدر. فنیکه‌لیلرده‌ده بویله ایدی. فنیکه‌لیلر بوتون مملکتلری طولاشمشلر، هر مملکتدن ایشلرینه یارایان شیلری اقتباس ایتمشلردر. بو خصوصده کلدانیلر ایله مصرلیلر فنیکه‌لیلر اوزرینه بویوك بر تأثیر اجرا ایلمشلردر. فنیکه‌لیلر فنی ایشلرله مبانی انشاسنده بنی‌اسرائیله استاد وظیفه‌سی کورمشلردی؛ فقط حدذاتنده فنیکه‌لیلرك کندیلرینه مخصوص بر طرز صنعتی یوقدی. هیکلتراشلقده مصرلیلردن پك کریده ایدیلر. معبود هیکللرینی یا خارجده اعمال

ایتدیررلر و یاخود کندی مملکتلرنده مصر طرزنده اعمال ایدرلردی. معدندن، فیل دیشندن ویا طاشدن بعض معمولات وجوده کتیررلر، معماریدن دها زیاده بوکبی ادوات تزیینیه‌یه اهمیت ویررلردی. معبودلرینی قانادلی برطرزده انشا ایتمک عادتنی کلدانیلردن آلمشلردی. فنیکه صنایعنك ماهیت اساسیه‌سی صنایع اجنبیه‌یی مزج ایدرك مقتبس بر صنعت وجوده کتیرمکدن عبارتدی.

تجارت و صنایع فنیکه‌لیلر برحیات اولدقلری مدتجه کمیجیلك وبونکله برابر تجارت وقورصانلق‌ده باقی قالمشدی. خصوصیله قورصانلق اوزمانلر الك معتبر برصنعت ایدی. فنیکه‌لیلرك تعرض ایتدکلری اقوام وحشیه کندیلرینی قولای قولای تسلیم ایتمدکلری ایچون فنیکه‌لیلر اکثریا قوتدن زیاده حیله‌یه مراجعت ایدرلردی. فنیکه‌لیلر بوصورتله برچوق یرلر اله کچیررلر، تجارت بحریه‌لرینی ترقی ایتدیررلردی. شرقك بو جسور و فعال انکلیزلری کرهٔ ارضـك اوزمانلر معلوم اولان بوتون ساحللرنده مستعمره‌لر تأسیس ایتمشـلر، اقوام بیننده رابطه‌لر وجوده کتیرمشلر، بونکله برابر تجارت بریه‌یی‌ده نظر دقتدن دور طوتمامشلردی. اوزمانلر شرقك الك اوزاق نقطه‌لرندن، هندسـتاندن، بلخدن، کلدانیه وعربستاندن ویا قافقاسیادن کلن بوتون یوللر هپ (صیدا) ایله (صور)ده نهایت بولوردی. فنیکه‌لیلر بو اوزاق تجارتکاهلره کاروانلرله کیدرلر، (غانژ) وادیلرینك محصولاتنی، (آلتای) طاغلرینك التونلرینی (کلدانیه) و(عربستان) کبی متوسط تجارتکاهلره کتیررلردی. فنیکه‌لیلر بویوللری تأمین ایتمك ایچون هیچ شبهه‌سز بعض اوزاق نقطه‌لری، نهر کچیدلرینی، طاغ کذرکاهلرینی تأمین ایدرلردی. مثلا بویوللر اوزرنده (لایس)، (حامات، حما)، (تزیب) کبی انبار محللری تأسیس ایلرلردی. فنیکه‌لیلر کرك بوشهرلرده وکرك سائر تجارت شهرلرنده انبارلر وجوده کتیررلر، بورادن جوار مملکتلره امتعه اخراج ایدرلردی. بوکبی تجارت شهرلرنده دائما اورانك حکمدارینه تابع بولونورلر، فقط ساحللرده حاکمیتلرینی بالذات محافظه ایدرلردی. فنیکه‌لیلرك فرعونلر ویا آثوریلر کبی بویوك اردولری یوقدی؛ فقط بوتون دنیایه انتشار ایدن حکومتلری قدرت ونفوذ اعتباریله امثالسز ایدی. قوهٔ بحریه‌لری دنیانك الك برنجی قوای بحریه‌سندن معدود اولدیغی کبی (صور) شهری‌ده تمام درت عصر دنیانك الك مشهور والك معتبر شهرلرندن معدود اولمشدی.

دها طوغریسی ازمنهٔ قدیمه‌ده جهان تجارتی فنیکه‌لیلرك ألنده ایدی. فنیکه‌لیلر اقوام وحشیه ایله مسکون مملکتلرك خام اشیاسنی فنیکه معمولاتی ایله مبادله ایدرلر، بو صورتله امتعهٔ داخلیه‌لرینی بول بول اخراج ایدرك ثروت ملیه‌لرینی تزیید ایلر-لردی. (صور) بازارلرنده (طرسوس)ك ألماسلری، آطه‌لرك قرمزی بویالری، طربزون ساحللرینك باقیر ودمیرلری، غربی ارمنستانك حیوان و آرابه‌لری ییغین ییغین صاتیلیر، بو بازارلره چول قبیله‌لرینك حیوانلری، سوریه اووالرینك محصولاتی کاروان کاروان کلیردی. فنیکه‌لیلر یالکز محصولات ارضیه و صناعیه تجارتی یاپمازلر، اسرا تجارتیله‌ده مشغول اولورلردی. اسرایی اك زیاده طربزون طاغلرنده‌کی قبائلدن صاتین آلیرلردی. فنیکه‌لیلر مصر وبابل ایله تجارتده بولوندقلری کبی عربستان وهندستان ایله‌ده تجارت ایدرلر، بورالردن فیل دیشی، بهارات، آلتون، ألماس، میمون، رنکارنك تویلی قوشلر و ازجمله طاوس قوشی کبی حیوانلر کتیررلردی.

قبریس مسکوکاتندن

مع مافیه فنیکه‌لیلر بو تجارتی عربستان ایله طوغرودن طوغرویه اجرا ایده‌مزلر، بحر احمر لیمانلرنده ساکن اقوام واسطه‌سیله اجرا ایدرلردی. عربستان ایله طوغرودن طوغرویه تجارت ایتملری، فنیکه‌لیلرك بحر احمرده بر لیمان تأسیس ایتملری ایچون حضرت سلیمان طرفندن هیرامه مساعده اولوندیغی زمان باشلامشدی. فنیکه‌لیلرك تجارت ایچون تعقیب ایتدکلری یوللر هنوز معلوم دکلدر. فنیکه‌لیلر کندیلرینه رقیب ظهور ایتمه‌سین دییه تعقیب ایتدکلری یوللری کیزلرلر، بو یوللر حقنده غریب غریب یالانلر اویدیررلردی. حتی هرشیئه قولای ایناممق خاصه‌سنه مالك بولونان یونانیلرك اطراف عالمه نشر ایتدکلری افسانه‌لرله حیرت افزا ماصاللر، هپ فنیکه‌لیلرك تجارت یوللرینی بللی ایتمه‌مك ایچون یونانیلره نقل ایتدکلری حکا-یه‌لردن باشقه برشی دکلدر.

فنیکه‌لیلرده اك مهم تجارتلری، مختلف نوع معدن تجارتی ایدی. فنیکه‌لیلر بر مملکته

کلیر کلمز الك اول اورانك طاغلرنده ونهرلرنده تحریات اجرا ایدرلر، آلتون تحریسنه باشلارلردی. معدن طامارلرینی میدانه چیقارمق خصوصنده فنیکه‌لیلرك خصوصی بر استعدادی واردی؛ بو بابده فنیکه‌لیلرله قابل قیاس هیچ بر قوم موجود دکلدی. دها ایلك زمانلرده لبنان و قبریسده باقر چیقارمشلر، اسپانیاده اهالینك ممانعاتنه رغماً برچوق آلتون وکوموش اخراجنه موفق اولمشلردی. فنیکه‌لیلر بو ذی‌قیمت معدندن باشقه طونج یاپمق ایچون قالای‌ده تحری ایدرلر، بونی طونج سلاحلر وقابلر اعمالنده قوللانیرلردی؛ چونکه فنیکه‌لیلر یالکز معدن تحریسیله قالمازلر، بو معدنلردن نفیس معمولات وجوده کتیرمکی‌ده بیلیرلردی. فنیکه‌لیلر بو صنعتی مصرلیلردن اوکرنمشلردی. فنیکه فابریقه‌لرنده پك بویوك مقیاسده معدن دوکولور، مزین، نفیس، حسن طبیعته نمونه قابلر اعمال اولونوردی. واقعا هیکلتراشلقده او او درجه مهارت کوستره‌مزلردی؛ فقط تجارتده ایشه یارایاجق معمولات وجوده کتیرمکی پك‌ایی بیلیرلردی. ازجمله آلتون وکوموشدن اوادواتی، فیل‌دیشی وألماسدن زینت‌اشیاسی‌وجوده کتیرمکی، مسکوکات‌ضرب ایتمکی‌اولدقجه ایلری‌یه کوتورمشلردی.

فنیکه‌لیلر معدن تجارتندن ماعدا قرمزی بویاده اعمال ایدرلردی. بو بویایی بحرسفیدده پك چوق مقدارده بولونان قابوقلی حیواناتدن اخراج ایلرلردی. روایته کوره بو بویانك کشفنه بر کوپك سبب اولمشدی: بر کون کوپکك بری بوقابوقلی حیوانلردن بر قاچ دانه‌سنی یمش، صاحبی کوپکك آغزینك وتویلرینك لطیف بر قرمزی رنکله بویاندیغنی کورمش. بر کون کوپکك پیشنی براقامش، نهایت بو قرمزی رنکك قابوقلی حیوانلردن چیقدیغنی کورمش و او تاریخدن اعتباراً قرمزی بویا اعمالنه باشلانمشدر. فقط بو حیوانلرك قابوقلرندن حاصل اولان بویا دائما قرمزی اولمازمش. کیمی‌قویو قرمزی، کیمی‌سیاه، کیمی منکشه رنکنده‌اولورمش. دها صوکره بو رنکلر بربرینه مزج ایدلمش. قرمزی بویا بو صورتله حصوله کلمشدر.

فنیکه‌لیلر نه درلو امتعه صاتارلر و اخراج ایدرلرسه بونلرك موجدی هپ فنیکه‌لیلر ظن اولونوردی. ازجمله قرمزی بویا کیفیتی‌ده بویله ایدی. حالبوکه فنیکه‌لیلر بو بویایی آتوریلردن اوکرنمشلردی. بونکله برابر (صور) ك قرمزی بویاسی غایت مشهوردی. بو رنکله بویانان قماشلر غایت معتبر و پك بهالی اولوردی. مصرلیلر ایله یوکلری هپ بو بویایه بویانیردی. او زمانلر بویله قرمزی و ارغوانی البسه کیمك موده حکمنده ایدی. حکمدارلر، باش راهبلر، اکثریا زنکین قادینلر وارککلر دوکون وضیافتلرده ارغوانی البسه کیرلر، البسه کنارلرینه ارغوانی قماش

دیکدیررلردی. (صور) ده‌ودها سائر مستملکات شهرلرنده قرمزی بویا فابریقه‌لریله دوقوما دستکاهلری بولونوردی.

کذا جام‌ده فنیکه‌لیلرك اثر ایجادی اولدیغنی ادعا ایدرلر. روایته کوره بر کون کهرچله تاجرلری قره‌یه چیقوب آتش یاقمق ایسترلر. فقط هیچ طاش بولامانجه کهرچله پارچه‌لرینی طوپلایوب اوجاق یاپارلر. آتش یانوده کهرچله اریینجه درحال قومله امتزاج ایدر، جام نوعندن بر ماده حاصل اولور. جام‌ده بو صورتله کشف ایدیلیر. حال‌بوکه فنیکه‌لیلرك جام اعمالنی مصرلیلردن اوکرندکلری محققدر. چونکه مصرلیلر جام اعمالنی فنیکه‌لیلردن چوق اول بیلیرلردی. فنیکه‌لیلر مصرلیلردن جام اعمالنی اوچنجی طوتموزیس زماننده اوکرنمشلر، فقط بالاخره مملکتلرنده پك‌زیاده ترقی ایتدیرمشلردر. صیدا وصور شهرلرنده اعمال اولونان جاملر بحرمحیط اطلاسینك بوتون مملکتلرینه انتشار ایتمشدر.

صور شهری میلادك اون ایکنجی عصرنده‌بیله معمولات زجاجیه‌سی‌ایله شهرت آلمشدی. (حبرون) و (حلب) شهرلرندن دائما اوفاق وازولر، جام کوبه‌لر، بیله‌زیکلر عرب وهندلی‌تاجرلرله تاسودان ایچلرینه قدر کتیریلیردی. فنیکه‌لیلرك معمولات زجاجیه‌سی اوچ نوعدی: بری بیاض شفاف جام؛ بوجام الك‌اوجوزی ایدی. ایکنجیسی رنکلی شفاف جام؛ بوندن غایت صنعتکارانه معمولات وجوده کتیررلردی. اوچنجیسی غیر شفاف، پورسلان نوعندن یاپیلان جامدی. فقط الك مشهور معمولات زجاجیه الیوم قبریسده بولنان مختلف رنکلی جاملردی. اصل فنیکه‌لیلرك صنعتی بو جاملرده کوروله‌بیلیر. موزهٔ همایونده بونلرك پك ظریفلری واردر.

فنیکه‌لیلر مینه‌لی طوپراق قابلرده اعمال ایدرلردی. بو صنعتی‌ده مصرلیلردن اوکرنمشلردی. فقط کندیلری بونك باشقه بر نوعنی‌ده ایجاد ایتمشلر، بو قابلری تزیین خصوصنده جداً تمیز ایلمشلردی.

فنیکه‌لیلر کمی انشاسنده‌ده بحر سفید اقوامنك کافه‌سنه تفوق ایتمشلردر.

فنیکه الفباسی فنیکه‌لیلر کندیلرندن اول ایجاد اولونان یازیلرده‌کی فکری وهجائی اشارتلری حذف ایدرك کندیلرینه مخصوص برالفبا وجوده کتیرمشلردر. فنیکه‌لیلرك الفباسی صرف صوتی اولمق اوزره یکرمی ایکی حرفدن مرکبدر. الیوم موجود الفبالرك کافه‌سی یا طوغرودن طوغرویه ویا بالواسطه فنیکه الفباسندن آلنمشدر. فقط فنیکه‌لیلرك بوالفبایی مصرلیلردنمی، یوقسه کلدانیلردنمی، کیملردن آلدقلری هنوز حل ایدیله‌مه‌مشدر. فرانسه علماسندن موسیو دوروژه فنیکه‌لیلرك بوالفبایی مصرلیلرك هیه‌راتیك یازیلرندن آلدقلرینی ادعا ایلمکده ایسه‌ده آلمان علماسندن پروفسور هومه‌ل ایله دوقتور به‌ته‌رس فنیکه الفباسنك کلدانیلرك خط میخیسندن آلندیغنی اثبات ایلمکده‌درلر. مع مافیه بو مسئله‌هنوز مشکوك برحالده‌در.

فقط هر حالده بوکون اوروپا اقوامنك قوللاندقلری الفبانك منشائی فنیکه الفباسی اولدیغنه هیچ شبهه یوقدر.

فنیکه‌لیلر تاریخ مدنیت نقطهٔ نظرندن ازمنهٔ قدیمه‌نك الڭ مهم اقواممندن ایدی. شرقك بوزنکین ومتشبث قومی ثروت مادیه‌سی ایله جداً تمیز ایلمشدی؛ فقط ثروت فکریه‌سی اقوام متجاوره و بالخاصه کلدانیه اختراعاتنك بر تقلیدندن عبارتدی. فی الحقیقه‌او دورده فرات ودجله حوضه‌لری هر درلو اختراعاته مصدر اولمشدی. مومزنك دیدیکی کبی: «بشریت بیلدیزلوك محرکنی ایلك اوکجه بورالرده تماشا ایلمش؛ بورالرده یازوب تکلم ایتمش؛ زمان ومکانی، طبیعتك قوای فعاله‌سنی بورالرده تفکر ایتمکه باشلامش؛ علم هیئتك، تاریخك ، الفبانك ، اوزان و اثقالك ایلك اساسلری بورالرده وجوده کتیرلمشدر ».

مأخذلر:

پیچمان، فنیکه‌لیلرك تاریخی (آلمانجه) ـــ شپامه‌ر، تاریخ عمومی (آلمانجه). ـــ لانداو، فنیکه کتابه‌لری، فنیکه‌لیلر (آلمانجه). ـــ ماسپه‌رو، اقوام قدیمهٔ شرقیه تاریخی (فرانسزجه) . سه‌نیوبوس، اقوام قدیمهٔ شرقیه تاریخی (فرانسزجه). ـــ فه‌لتن، فیشه‌ر، تاریخ عمومی (آلمانجه).

آسیای صغری اقوامی

برنجی فصل

هیتیتلر

هیتیتلر و هیتیت شهرلری

ازمنهٔ قدیمه‌ده اردولری ومدنیتلری ایله شرق پولتیقه‌سنه حاکم اولان کلدانیلر ومصرلیلردن صوکره اسیای صغراده اوچنجی بر حکومت دها واردی که اوده هیتیت حکومتی ایدی. هیتیتلرك احوال تاریخیه‌سی حقنده معلومات پك ناقصدر. آناطولیده بولونان هیتیت کتابه‌لری اوزرنده‌کی یازیلری حل ایتمك ممکن اولمادیغی ایچون بر زمانلر آناطولیده آثوریلره، مصرلیلره و بنی‌اسرائیله قارشی طوران بوقوم حقنده تماميله معلومات ألده ایدیله مه‌مشدر. شمدی‌یه قدر ألده ایدیلان معلومات تاریخیه آثور و مصر کتابه‌لریله توراتك روایاتندن عبارتدر.

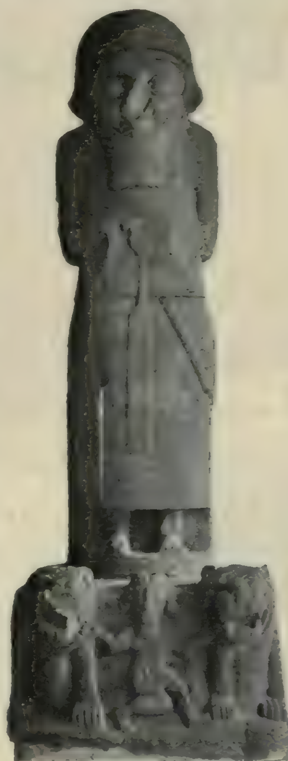

هیتیت معبودی (ته‌شوب)

هیتیتلر (خالیاس، قیزیل ایرماق) ایله فرات نهری اره‌سنده‌کی حوالیده اوطورررلردی. (بوغاز کوی، پته‌ریا)، (قارغامیش، جرابلس) شهرلری مرکز اداره‌لرینی تشکیل ایلردی. بو ایکی شهر هیتیتلر زماننده فوق‌العاده ترقی ایتمش، هیتیتلرك نفوذی غرباً ازمیر جوارنده (قره‌بل)ه، جنوباً‌ده (حما)نك جنوبنده (قاده‌ش) شهرینه‌قدر توسع ایلمشدی. فقط بوشهرلر اره‌سنده‌اك معموری (قارغامیش) ایدی. (قارغامیش) شهری معدن اوجاقلریله مشهوردی. مصر و آثوریه حکمدارلری آسیاده تأمین موقع ایتمك ایچون بو شهری ألده ایتمکه چالیشیرلردی. بوراسی (قوموخ، قوموژه‌ن)

حوالیسنك عادتا مركزی متابه‌سنده ایدی. (قارغامیش) و(بوغاز كوی)دن صوكره حائز اهمیت شهرلردن بری‌ده (قاده‌ش) ایدی. حضرت داود زماننده (قاده‌ش) هیتیتلرك ألنده ایدی.

هیتیتلرك ایلك اقامت ایتدكلری یرلر (طوروس) طاغلرینك شمال طرفلری ایدی. بورالره میلاددن ۲۰۰۰ سنه اول كلمشلردی. هیتیتلرك یرلشدكلری حوالی بابلیلرك اداره‌سنده بولونیوردی. هیتیتلر نه اقوام سامیه‌دن، نه‌ده هند و آوروپائی جنسندندر. آلمان مؤرخلرندن بعضیلری ارمنیلر ویا بنی‌اسرائیل ایله هم جنس اولدقلرینی ادعا ایدییورلرسه‌ده علم بشر علماسندن بر چوغی هیتیتلرك اقوام تورانیه‌دن اولدقلرینه قرار ویرمشلردر. اساساً آناطولیده بولونان آبده‌لر اوزرنده‌كی هیتیت رسملری‌ده بوكا دلالت ایلكده‌در. هیتیتلرك سیماسی جاذب دكلدی. بویلری قیصه، ألماجق كمیكلری چیقیق، اوست دوداقلری صارقیق، رنكلری صاری، كوزلری و صاچلری سیاه ایدی. صاچلرینی وز تارق اوررلر، بعده آرقه‌لرینه صالیویرلردی. هیتیتلر سوریه ایچلرینه نه‌قدر ایلریله‌مشلرسه یرلی اهالی ایله‌ده او درجه امتزاج ایلمشلردی. حتی جنوبی یهودیه‌ده‌كی هیتیتلر اقوام سامیه اسملری قوللانیرلر و عین لسانی تكلم ایدرلردی. هیتیتلر سوریه‌نك الكمنور الافكار والك یوكسك صنفنی تشكیل ایلرلردی.

بر هیتیت هیكلی
(موزهٔ همایونده‌در)

آناطولیده هیتیت آبده‌لری

هیتیت آبده‌لری آناطولینك همان طرفنده موجوددر. (قره‌بل) ده‌كی جنكاور هیكللری، (ایبریز) ده‌كی محكوكات، (نیف) ده مصرلیلره عطف اولونان هیكللر هپ هیتیت آبده‌لرندن معدوددر. هیتیت آبده‌لری سوریه‌نك شمالی ایله قاپادوكیادن آناطولی شبه جزیره‌سنك منتهای غربیسنه قدر امتداد ایدرك وقتیله (سارد) ه كیدن یوللری تعقیب ایدر. بو آبده‌لر جنوب طرفلرده آیری آیری نقطه‌لر اوزرنده‌در. الكمشهور-

لری (ایبریز)، (بلغارمعدنی)، (قونیه)ایله (بکشهر) کولی اره‌سنده و(قره‌بل)ده‌در. شمالده ایسه خط مذکور (طوروس)، (مرعش) دن، (بوغازکوی)، (اویوك) و (کاوور قلعه‌سی) ندن کچه‌رك (سارد) و(قره‌بل)ده نهایت بولور. ایشته بوتون بو آبده‌لر اثبات ایدرکه هیتیتلر بورالره قدر اجرای نفوذ ایلمشلر، فقط مدنیتلری ایله‌دائمی بر تأثیر اجرا ایده‌مدکلری ایچون یالکز کلدکلری یرلره ظفر آبده‌لری رکزی ایله اکتفا ایتمشلردر. بونکله برابر کلدانیه مدنیتنی آناطولی‌یه تعمیم ایدن، آسیای‌صغری اقوامی اره‌سنده اصول تحریری نشر ایلین، هیتیتلردر. فقط آناطولینك مختلف نقطه‌لرنده بولونان

هیتیت جنکاوری (برلین موزه‌سنده‌در)

تکمیل آبده‌لرك بالذات هیتیتلر طرفندن رکز ایدلمیوب انلرك تربیه مدنیتی التنده یتیشن اقوام طرفندن رکزایدلمش اولماسی‌ده واردخاطر اولابیلیر. بونکله برابر هیتیتلرك آناطولیده بویوك بر حاکمیت ابراز ایلدکارینه هیچ شبهه یوقدر.

هیتیت آبده‌لرنی میدانه چیقارمق ایچون آناطولیده پك‌چوق حفریات اجرا ایدلمشدر. الك‌مهم حفریات اجرا ایدیلان یر، اسکندروندن بر قاچ کونلك مسافه‌ده کائن (زنجیرلی) موقعیدر. آلمان شرق قومیته‌سی بوراده حفریات مکمله اجرا ایلدیکی کبی انکلیزلر فرات ساحلنده کائن (جرابلس، قارغامیش)ده، فرانسزلرده (بوغاز کوی) و (اویوك) ایله قاپادوکیاده و وان کولی جوارنده

(قارغامیش)ده بولونان بر هیتیت یازیسی

حفریات اجرا ایلشلردر . بو اثناده کشف اولونان هیکللرك اڭ مهملرندن (مرعش آرسلانی) ایله برحکمدار هیکلی، برابوالهول ودها سائر کتابه‌لر موزهٔ همایونده موجوددر. سائر آبده‌لر ایسه فوق زمینده کشف اولونان قایالر اوزرنده‌کی محکوکات ایله یازیلردن عبارتدر .

هیتیتلر و مصرلیلر هیتیتلرك اسمنه ایلك اول مصر کتابه‌لری ایله آثوریه کتابه‌لرنده تصادف اولونور. مصرلیلر بونلره (هه‌تا) ، آثوریلرده (هاتی) دیرلردی. بونك ایچون آوروپا علماسی بوقومه هیتیت نامنی

هیتیت صنایعندن : ابوالهول (موزهٔ همایونده‌در)

ویرمشلردر . فقط بونام برقومه‌می عائددر، یوقسه مختلف اقوامه برد نمی راجعدر، اوراسی معلوم دکلدر. مع‌مافیه هیتیت آبده‌لری کوستریورکه بوقوم مصر وکلدانیه مدنیتندن بسبتون آیری برمدنیت تشکیل ایتمشدر .

هیتیتلر اڭ زیاده قبل‌المیلاد اون بشنجی عصرده کسب دهشت ایلمشلردر. اوزمانلر مصر حکمداری اوچنجی طوتموزیس سوریه حوالیسنی ضبط ایتمش ، هیتیتلرله قومشو اولمشدی . سوریه‌ده تأمین حاکمیت ایچون بومدهش قومشولری مغلوب ایتمك لازم اولدیغی ایچون مصر حکمدارلری اڭ زیاده بومقصدی قوه‌دن فعله کتیرمکه چالیشمشلردی. فقط مصرك داخلی اغتشاشلری سوریه‌ده‌کی نفوذلرینی کسر ایدر ایتمز هیتیت اردولری ده بوفرصتدن بالاستفاده سوریه ایچلرینه طوغرو ایلریله‌مشلر، برنجی

رامسه‌سی کندیلری ایله تدافعی وتعرضی براتفاق عقدینه مجبور ایتمشلردر. بو تاریخدن اعتباراً هیتیت حکومتی تمامیله تأسس ایتمش، هیتیتلر بابل ایله ارض کنعان ارا-سنده‌کی اراضی‌یی اشغال ایتمشلردر. برنجی سه‌تی زماننده مصرلیلر ایله هیتیتلر بیننده تکرار حرب باشلامش، یارم عصر دوام ایدن بو حربلر هیتیتلرك غالبیتی ایله نتیجه‌لنمشدر. ایکنجی رامسه‌س زماننده مصرلیلر ایله هیتیتلر بیننده (قاده‌ش)

مرعش آرسلانی (موزهٔ همایونده‌در)

سورلری اوکنده مدهش برمحاربه دها وقوعه کلمش، وبوحرب نتیجه‌سنده هیتیت حکمداری هاتی سارو ایله ایکنجی رامسه‌س بیننده برمعاهده عقد ایدلمشدر.

بو معاهده‌نك مصر لساننه ترجمه‌سی قارناق معبدینه حك ایدلمشدر. مذکور ترجمه‌دن آکلاشلدیغنه کوره طرفین یکدیکریله تدافعی وتعرضی براتفاق عقدایلدکلری کبی اعادهٔ مجرمین حقنده‌ده بعض مواد درمیان ایدلمشدر. کوموش بر لوحه اوزرینه یازیلان معاهده‌نك مواد مهمه‌سی بروجه آتیدر: «شاید مصرك بویوك حکمدارینه تابع اولان ممالکه بر دشمن تعرض ایده‌جك اولور ومصر حکمداری‌ده هیتیت پرنسنه خبرکوندره‌رك: «کل، انلره قارشی بکاقوت کتیر.» دیرسه، هاتینك (یعنی هیتیتلرك) بویوك پرنسی مصرك بویوك حکمدارینك ارزوسنی

یرینه کتیره‌جك، دشمنلرینی محو ایلیه‌جکدر. شاید هیتیتلرك بویوك پرنسی بالذات کیتمیه‌جك اولورسه مصر حکمدارینك دشمنلرینی محو ایتمك ایچون هیتیتلرك کانکشلری ایله جنك آرا-

(ایبریز)ده هیتیت آبده‌سی

به‌لرینی کونده‌ره‌جکدر . کذا هانی حکمدارینك‌ده مملکتنه دشمن کیره‌جك اولورسه مصر حکمداری عین وجه ایله حرکت ایده‌جکدر.» معاهده‌نك بو ماده‌لرندن صوکره بریمین صورتی یازیلارق بوتون هیتیت معبودلرینك اسامیسی ذکر ایدلمشدر .

هیتیتلر وآثوریلر هیتیتلر ایله آثوریلر بیننده‌کی مناسبات تیغلات فلاصر زماننده باشلامشدر. تیغلات فلاصر آثوریه‌نك شمال طرفلرینه سفر ایتدیکی ایچون ایلك تعرضنی (قارغامیش) اوزرینه اجرا ایتمش، (قوموخ) شهرلرینی کاملاً تاراج ایلمشدر . ایکنجی تعرضنده ایسه بو حوالی‌یی کاملاً خراجکذار ایتمشدر.اون یدنجی عصرده هیتیتلر اولدقجه کسب قوت ایتمشلر ، فقط آثور بانابال زماننده (٦٦٨-٦٢٦) فرات نهرینك شرق ساحلنده اوفاق بر حکومت حالنده قالمشلردر. حتی آثور بانابال‌ه هدیه‌لر تقدیم ایتمکله آثوریه اردولرینك تعرضندن تخلیص کریبان ایده‌بیلمشلردر . او تاریخدن اعتباراً (قارغامیش) شهری مقاومتدن عاجز بر حاله کلمشدر. آثور بانابالك خلفی ایکنجی سلمانصر هیتیتلرك سوریه‌ده‌کی نفوذلرینی قیرمق ایچون هر سنه بو طرفلره تعرض ایتمش و فنیکه ایله نینوا بیننده‌کی

کاوور قلعه‌سنده ایکی هیتیت جنکاوری

تجارت یوللرینی آچمق ایستەمشدر . هیتیتلر بونی آکلادقلری ایچون جوار اقوام ایله اتفاق ایدرك آتوریلره قارشی طورمق ایستەمشلر ، فقط بو اتفاقدن هیچ بر موفقیت استحصال ایدەمەمشلردر . بو دوردن اعتباراً هیتیتلرك طوروس طاغلری جنوبندەکی نفوذی کاملاً قیرلمشدر.

هیتیتلرك مدنیتی هیتیتلرك تاریخی اودرجه معلوم دکل ایسەده آثار مدنیەسی حقندە اولدقجه معلومات واردر . هیتیتلرك یازیسی اشکالدن مرکبدر . شکللر انسان و حیوان باشـلری ایله أل ، آیاق و قیلجدن عبارتدر . بو یازیلر هنوز حل ایدیلەمەمشدر. بعض مدققین هیتیت یازیلرینی اوقومق ایچون انسان رسملرینك یوزی نەطرفه دونوك ایسه اوطرفدن باشلانماسنی یازییورلرسەده بونظریه بوتون یازیلره قابل تطبیق دکلدر . شمدی‌یه قدر هیتیت یازیلرینی حاوی اوتوز بش کتابه بولونمشدر . هیتیتلر هیەروغلیف اصولنی آسیای صغری اقوامی بیننده اك زیاده تعمیم ایدنلردندر. کذا بعض کتابەلرده بولونمشدرکه بونلرده خط میخی هیتیت لسـانی اوزره یازلمشدر . بو کتابەلرك اك چوغی (بوغاز کوی) ایله (وان) طرفلرنده کشف ایدلمشدر .

هیتیت آبدەلرندن آکلاشلدیغنه کوره هیتیتلر قیصه أتکلی ، قیصه قوللی ویاقەسی ایلیکلی البسه کیپرلر، بللرینه کمر باغلایوب قاما طاقارلر ، بعضاً‌ده اوزون بر البسه ایله باشلرینه اوجی یوقاری قیوریق یوکسك بر شابقه ، آیاقلرینه برونی یوقاری قالقیق برنوع آیاق قابی کیپرلردی. سوسه اولدقجه مراقلری اولدیغی ایچون قول وباجاقلرینه بیلەزیك ، قولاقلرینه کوپه طاقارلردی .

هیتیتلرك اردوسی پیاده ایله آرابه محاربلرندن عبارت ایدی . اکثر هیتیت کتابەلرنده سواری‌ده کورولمکدەدر . پیاده قیصه بر اثواب ، سـیوری بر کلاه وجبزمه کیپردی . باشلیجه سلاحلری یای واوق ایدی . کذا مزراق ، ایکی طرفی کسکین بالطه و ایکی طرفلی قلیج‌ده قوللانیلیردی. قالقانلری درت کوشەلی ایدی. جنك آرابەلرینك آرقەلری آچیق ، کنارلری آلچاق ، ایکی تکرلکلی وایکی بار-کیرلی ایدی . هر آرابەده بر آرابەجی ، بر قالقانجی ، برده اوقجی اولمق اوزره اوچ کشی بولونوردی . جنك آرابەلری اکثریا آوده‌ده قوللانیلیردی. بو آرابەلرله آوه کیدیلیر ، آرسلان ، کیيك وطاوشان اوررولوردی .

هيتيتلرك نه كبى بر دين ايله متدين اولدقلرى معلوم دكلدر. يكانه معلومات، آناطوليده بولونان طاشلر اوزرنده‌كى رسملردر. هيتيتلرك كونش معبودى (آرديس)، قمر معبودى (شه‌لارديس)، هوا معبودى (تەشوب) ايدى. هيتيتلرك غربده بولونانلرى (تارقو)، شرقده بولونانلرى‌ده (تەشوب)ه عبادت ايدرلردى. بونلردن باشقه كلدانيلرك (ايستار) و فنيكه‌ليلرك (آستارته) سندن معدود اولمق اوزره (شاوش‌قا) نامنده برمعبود دها واردى. (تەشوب) بر ألنده بالطه، ديكر ألنده مشعله، بلنده‌ده بر قليج اولديغى حالده كوستريليردى. (بوغازكوى، بەتەريا)ده بولونان بعض قايالر اوزرنده بر چوق مراسم دينيه رسملرى بولونمشدر.

هيتيتلرك معمارييى حقنده‌ده پك آز معلومات واردر. بوتون مبانى طوپراقلر آلتنده‌دردر. يالكز شمالى سوريه‌ده (زنجيرلى)ده برشهر ميدانه چيقارلمشدر. بو شهر ايكى قاتلى، دائروى، مدافعه قوله‌لرينى حاوى بر ديوارله محاطدر. ديوارك اورته‌سنده‌ده اصل شهر موجوددر. هيكلتراشلق صنعتنه كلنجه: بو صنعت هيتيتلرده اولدقجه ترقى ايلمشدر. كتابه‌لرك بر چوغى هپ دينى منظره‌لرى ارائه ايدر. كذا برده چفته قارتال رسمى بولونمشدركه بوده وقتيله سلچوق حكمدارلرينك (١٢١٧)، دها صوكره‌ده (١٣٤٥) آلمان ايمپراطورلرينك آرمه‌سنى تشكيل ايدن چفته قارتالك ايلك اول هيتيتلر طرفندن ايجاد اولونديغنى اثبات ايدر.

هيتيتلرده معدن ايشله‌مك صنعتى اولدقجه ترقى ايتمشدى. هيتيتلر اك زياده كوموش معمولات وجوده كتيررلر، طونجدن قالقان و سائره اعمال ايدرلردى. كذا سياه، بياض وقيرمزى طاشلرله طونجدن تركب ايتمك اوزره قالديرم موزا-ييقلرى‌ده وجوده كتيررلردى. هيتيتلرده تجارت پك مترقى ايدى. بر زمانلر (قارغاميش) آناطولينك مركز تجارتى حكمنه كيرمشدى. بو شهر فنيكه وغرب معمولاتنك آثور وبابلده‌كى اقوام متمدنه‌يه كتيرلمسى ايچون تعقيب اولونان يكانه طريق اوزرنده ايدى. بونك ايچون آثور حكمدارلرى (قارغاميش)ى ألده ايتمكى دائما ارزو ايدرلردى.

شو معلوماتده كوستربيوركه هيتيتلر ازمنهٔ قديمه‌ده بويوكجه برمدنيت تشكيل ايتمشلر، فقط آناطوليده‌كى آثار ميدانه چيقنجيه قدر مجهول برحالده قالمشلردى. صوك حفريات، هيتيت تاريخنه دائر بعض معلومات استحصالنه مدار اولمشدر. بونكله برابر هيتيتلرك احوال تاريخيه‌سنه دائر حل اولوناجق دها پك چوق مسائل واردر. هيتيتلر بنى اسرائيلك مقدراتى اوزرينه‌ده بويوك برتأثير اجرا ايلمشلردر. بناءً عليه بو قومك حيات تاريخيه‌سى توراتك تدقيق رواياتى خصوصنده‌ده بويوك بر اهميتى حائزدر.

ایکنجی فصل

لیدیالیلر

مملکت واهالی

آسیای صغرانك اك مهم اقوامندن بریده لیدیالیلردر. لیدیالیلر ازمنهٔ قدیمه‌ده سیاستجه مهم بر وظیفه ایفا ایتمشلردر. آسیای صغرانك بوزنکین اهالیسی لطیف برموقعده اوطوررلردی. لیدیا اراضیسی یشیل اورمانلر، نظر فریب مرعالرله مزیندی. (ایدا) و (تمولوس، بوزطاغ) ایله سائر طاغلری احتوا ایدن بو اراضی آطه‌لر دکزینه یاقینلغندن طولایی بویوك براهمیت کسب ایتمشدی. (هرموس، کدیز) نهرینك وادیلری ایله (کیغس) کولنك جواری غایت مبذول حیوانات و میوه یتشدیرر، بو زمردین مرعالرده غایت جنس بارکیرلر تربیه ایدیلیردی. لیدیا اووالرنده یتشدیریلن بارکیرلر غایت مشهور ایدی.

لیدیالیلر اقوام آریه‌دن، قاریالیلر و میسیالیلرله عین جنسدندر. اوائل تاریخیه‌لری حقنده‌کی معلومات اساطیر نوعندندر.

لیدیالیلر ایلك حکمدارلرینه معبود نظریله باقارلردی. کونش وارض معبودی، (اوسه آن)ك همشیره‌سی ایله ازدواج ایدرك (قالی روئه) نامنده بر اوغلی، بونك‌ده (آسیوس) و (آتیس) نامنده ایکی اولادی دنیایه کلمشدی. (آتیس) کندیسنه مخصوص بر سلاله تأسیس ایده‌رك (لیدیا)ده حکمران اولمشدی. زوجه‌سی (قالی‌ته‌آ) نك (طورهه‌بوس) و (لیدوس) نامنده ایکی اولادی دنیایه کلمش وبو اراضی (لیدوس)ك نامنك اضافتله (لیدیا) تسمیه ایدلمشدی. ایشته بو صورتله تشکیل اولنان لیدیا حکومتی پك زیاده ترقی ایتمشدر. (آتیس)دن صوکرا آلقانوس وآکیاموس حکومت ایتمش، مشهور قوماندانلرندن آسقالوس سوریه ساحلنده (آسقالون)

شهرینی تأسیس ایلمشدر. دها صوکره تخت حکومته مه‌لەس چکمشدر. بو حکمدارلرك کافه‌سی‌ده منشألرینی کونش معبودی (هراقلیس)ه عطف ایتدکلرندن کندیلرینه (هراقلیدلر) نامی ویرلمشدر؛ فقط بوتون بو معلومات افسانه‌دن معدوددر.

لیدیا حکمدارلرینك، مثلا سادیات و آلیات کبی، اسملری هپ اقوام سامیه اسملریدر. هیتیتلر، دور شوکت واقباللرنده آسیای صغرایه بر چوق سفرلر اجرا ایلمشلر، (فریکیا) وحتی آطه‌لر دکزی سواحلنه قدر کلمشلردی. بناءً علیه افسانه عد ایدیلن بو روایاتده‌کی هراقلیدلرك هیتیتلر اولماسی محتملدر. هراقلیدلر

لیدیا مسکوکاتی (بریتیش موزه‌ئومده‌در)

حقنده پك چوق روایات موجوددر؛ بو روایات ایچنده حقیقت تاریخیه پك آزدر. هراقلیدلرك صوکنجیسی اولان آلیات بر سرای اختلالی اثناسنده تلف اولمشدر.

کیغس سلاله‌سی آلیات، هراقلید خانداننه سنه‌لردن بری دشمن اولان مه‌رم‌ناد خاندانندن داسکیلوسك اوغلی کیغس طرفندن تلف ایدلمشدر. کیغس، آلیاتی تلف ایتمش وکاهندن جواب موافقت آلیر آلماز تخت حکومته جالس اولمشدر.

هه‌رودوتك روایتنه کوره آلیاتك غایت دلبر بر زوجه‌سی وارمش. آلیات، زوجه‌سنك حسنی ایله افتخار ایدرمش. بر کون آلیات ضابطاندن و کندیسنك اك زیاده اعتماد ایتدیکی ذواتدن کیغسه زوجه‌سنی کوسترمك ایستر. زوجه‌سی اوطه‌سنده چیر چیپلاق اویورکن کیغسه بر قاپو آرقاسندن زوجه‌سنی کوستر. آلیاتك زوجه‌سی بونك فرقنه واریر. بو مغایر ادب حالدن طولایی قوجه‌سندن انتقام آلمق ایستر. ایرتسی صباح طرفدارلرینی طوپلار. کیغسه بر خبر کونده‌ره‌رك یاتلف اولمغی کوزه آلدیرماسنی و یاخود آلیاتی اولدیروب کندیسی ایله ازدواج ایتمسنی تکلیف ایدر. کیغس صوك تکلیفی موافق کورر. بر کیجه قرال اویورکن اوطه‌سنه کیرر، قرالی اولدیریر. — افلاطون ایسه بو بابده باشقه بر روایتده بولونیور. افلاطونك روایتنه کوره فورتنه‌لی بر هواده چوبانك بری بر مغاره‌یه کیرر، بوراده قیریق بر باقیر بارکیر بولور. بارکیرك قارننده، پارمغنده آلتون یوزوك بر جسد کورر. مکر بو یوزوکی

کیم پارمغنه طاقارسه کوزدن نهان اولورمش! چوبان بویوزوکی پارمغنه طاقار. کیمسه کورمدن سرایه کیرر. قرالی اولدیرر وزوجه‌سیله ازدواج ایدر. ایشته بو چوبان، کیغس ایمش!

کیغس غایت جسور بر جنکاوردی. یونانیلرك ساحلده‌کی تجارت مستملکه‌لرنده‌کی ثروتی تقدیر ایتدیکندن اول امرده (میلهت) و(ازمیر) اوزرینه یورومشدر. فقط بو اثناده کیمه‌ریلر ایله متفقلری آسیای صغرایه، فریکیالیلرده لیدیایه قارشی تعرض ایتمشلر، کیغس بو دشمنلره مقابله ایچون آثوریه حکمداری آثور باناپالك معاونتی طلب ایتمش، وقوعه کلن محاربه‌ده آثور باناپال احراز موفقیت ایلمشدر. کیغس بو تهلکه‌یی آتلاتیر آتلاتماز آثوریلرك حاکمیتندن قورتولمق ایسته‌مشدر. بونك ایچون آثوریه‌یه‌قارشی عصیان ایدن پسامتیك ایله اتفاق‌ایتمش، مصر اردوسنه یاردم ایتمك ایچون یونانیلرله قاریالیلردن مصره عساکر معاونه کوندرمشــدر. بو صره‌ده آثور باناپال (ألام) حربلریله مشغول اولدیغی ایچون کیغس آثوریه اردولرینك فلاکت مهاجماتندن تخلیص کریبانه موفق اولمشدر.

بر مدت صوکره کیمه‌ریلر غایت جسیم قوتلرله (لیدیا)یه هجوم ایتمشلردر. بوسفر کیغس، کیمه‌ریلره قارشی حرکت ایتمش ایسه‌ده وقوعه‌کلن محاربه‌ده مغلوب اولمش، بوتون لیدیا حوالیسی وحشی قبیله‌لر طرفندن تخریب ایدلمشدر. بو اثناده (سارد) شهری‌ده ضبط اولونمشدر.

کیغسك وفاتنده یرینه کچن اوغلی آردیس، پدرینك اراضیٔ مفتوحه‌سنی احیایه غیرت ایلمشدر. آردیس، آثورباناپال ایله غایت دوستانه یاشامش، آثور باناپال نزدینه برهیئت مخصوصه کوندرمشدر (٦٤٦). آردیس ایله اوغلی سادیاتك زمان حکومتنده برچوق محاربه‌لر وقوعه‌کلمش، لیدیا حکومتی بومحاربه‌لرله فوق‌العاده قوت کسب ایلمشدر.

آلیات سادیاتدن صوکره یرینه کچن اوغلی آلیات کیمه‌ریلری آسیای صغرادن طرد و آسیای صغرا داخلی ایله (فریکیا) حوالیسنه قدر توسیع حدوده موفق اولمشدر. آلیاتك زمان حکومتنده لیدیا، مدیالیلرله هم حدود قوتلی برحکومت حالنه کلمشدر. فقط آز برزمان صوکره ایکی حکومت بربریله چارپشمش، ٥٩٠ سنه‌سنده باشلایان حرب هیچ بر نتیجهٔ قطعیه‌یه اقتران ایتمدن سنه‌لرجه دوام ایلمشــدر. نهایت ٥٨٥ سنه‌سنده (خالیاس، قیزیل ایرماق) جوارنده وقوعه کلن محاربه اثناسنده برکسوف کلی اولمش، بونك اوزرینه محاربه‌یه نهایت‌ویریله‌رك بابل

حکمداری بخت نصرك توسطی ایله عقد مصالحه اولونمشدر. بو مصالحه موجبنجه قیزیل ایرماق لیدیانك شرق حدودینی تشکیل ایتمش، آلیاتك قیزی آریه‌نیس، کی آخسارك اوغلی آستیاغه تزویج ایدیله‌رك ایکی مخاصم دولت بیننده مناسبات صهریه تأسیس ایدلمشدر.

هه‌رودوتك روایتنه کوره آلیات (٦١٧-٥٦٠) لیدیاده بك چوق سنه‌لر حکمران اولمش، فریکیایی لیدیایه الحاق ایلمشدر. کذا مدیالیلرله مصالحه عقد ایتدکدن صوکره بی‌تینیا ایله قاریالیلری ده مغلوب ایتمش، میسیالیلره تعرض و بر چوق یرلری مستملکه حالنه افراغ ایلمشدر. دها طوغروسی، کیلیکیا شهرلری مستثنی اولمق اوزره، آسیای صغرانك برچوق یرلری لیدیالیلرك اداره‌سنه کچمشدر.

کونش معبودی

(برلین موزه‌سنده‌در)

قره‌زوس آلیاتدن صوکره لیدیا تختنه کچن قره‌زوس (٥٦٠-٥٤٦) بدرینك آثار فاتحانه‌سنی اکماله موفق اولمشدر. قره‌زوس (ئه‌فه‌ز، آیائلوغ)ی ضبط ایتمش، (لاپسکی) و (سینوب) شهرلری بلا محاربه تسلیم اولمشلردر.

قره‌زوس پدری کبی غایت منور الافکار برحکمدار ایدی. یونان افکاری ایله پرورده اولدیغی ایچون (آیائلوغ) ده‌کی معبدك برقسمنی انشا ایتدیرمشدی. مملکتی نه درجه توسع ایتمش ایسه ثروت و اعتباری‌ده او درجه تزاید ایلمشدی. قره‌زوس، مثل سائر حکمنه کچن ثروتی ایله (سارد) شهرینی دنیانك الك پارلاق بر شهری درجه‌سنه کتیرمش، آسیای صغرانك بو مهم شهری ثروت ودبدبه‌نك برانموذج بدیعی، بوتون ارباب عرفانك تلاقیکاهی حالنه کلمشدر. بوتون مملکتلرك علما وصنعتکاری، مثلا آتنه‌لی صولون و بیاس کبی یونان رجال حکومتی سیاحته چیقدقلری زمان بهمه حال زنکین قره‌زوسك سراینی زیارت ایدرلر، لیدیا قرالنه مسافر اولمق شرفیله مباهی اولورلردی.

یونان اعاظمندن بر چوغی قره‌زوسی زیارت ایتدکلری کبی یونان اکابرندن صولونده زیارته کلیر. قره‌زوس صولونه ثروتی کوسترمك ایچون آنی بر قاچ کون خزینه‌لری ایچنده طولاشدیرر. فقط صولونك هیچ طورینی بوزمایارق ثروت و سعادتی حقنده مدیحه آمیز بر سوز سویله‌مدیکنی کورونجه صولونه شمدی‌یه قدر کوردیکی انسانلرایچنده اك بختیار کیمی عد ایتدیکنی سؤال ایدر. صولونده جواباً: «حشمتمأب، شمدی‌یه قدر کوردیکم انسانلر ایچنده اك بختیاری آتنه‌لی تەللوسدر. بو آدم غایت مسعود یاشامش، جسور اولادلره مالك اولمش، بونلرك صحیح البنیه اولادلرینی کورمك بختیارلغنی‌ده ادراك ایلمشدر. اك صوکره‌ده بر محاربه‌ده وطن ایچون فدای جان ایلمش، وطن‌ده انی تلف اولدیغی محله کندی حسابنه دفن ایتدیرمشدر.» قره‌زوس بو بویوك عالمك عادی بر آدمی زنکین وذی قدرت بر حکمداردن دها بختیار عد ایتدیکنه قیزار، فقط صولونه دها صوکره کیمی بختیار عد ایتدیکنی سؤال ایدر. صولون شو جوابی ویرر: «آتدن صوکره‌ده قله‌ئوبیس وبیتون نامنده ایکی قاردشدر. بونلر آرغوسلیدر. قوهٔ بدنیه‌لریله شهرت آلمشلردر. عمومی اویونلرده بر چوق مکافاتلره مظهر اولمشلردر. فقط انلر بومکافاتلره نائل اولدقلرندن طولایی دکل، اصل ابی براولاد اولدقلری وصوك نفسلرینی‌کوزل تسلیم ایتدکلری ایچون بختیاردرلر.» قره‌زوسك بوکا جانی صیقیلارق: «دیمك سن بنم سعادتمی هیچ عد ایدیبور، عادی آدملری بیله بنمله قیاس ایتمیورسك؟» دیر، بونك اوزرینه صولون شوجوابی ویرر: «بن‌حیات بشری یتمش سنه عد ایدرم. بو سنه‌لر برچوق کونلردن مرکبدر. فقط هیچ بر کونه سعادت‌نه‌ده فلاکت جهتیله بربرینه بکزه‌مز. ای قره‌زوس، انسان فانیدر. سن بوکون واقعا زنکینسك وبر چوق انسانلره‌ده حاکمسك. فقط حیاتکك نه صورتله ختامپذیر اولاجغنی بیلمدن بکا سؤال ایتدیکك شیئه نصل جواب ویریرم؟ برانسانك سعادتی وفاتندن اول نصل تقدیر اولونور؟»

کیخسرو (کیروس) مدیا حکومتنی محو و منقرض ایدنجیه قدر (۵۵۰) لیدیا حکومتی پارلاق برصورتده دوام ایتمش، لیدیا حدودلری (خالیاس، قیزیل ایرمق)ه قدر امتداد ایلمشدر. نهایت آسیانك بو ایکی قوتلی حکومتی یکدیکرینی مغلوب ایده‌رك آسیاده حکمران اولمق عزمنه دوشمشلردر. بونك ایچون‌ده قره‌زوس، اقرباسندن آستیاغك تخت حکومتدن ایندیرلمسنی بهانه ایتمش، ایران حکومتی ایله حرب ایدرك آسیایی تماماً أله کچیرمك ایسته‌مشدر. قره‌زوس کیخسروه قارشی حرب ایتمکه قرار ویردکدن صوکره (دلفی) کاهننه طانیشمش، کاهن‌ده شوجوابی ویرمشدر: «قره‌زوس (خالیاس)ی کچه‌جك، قوتلی برحکومتی منقرض ایده‌جکدر!»

قره‌زوس کاهنك بو سوزلرندن جرأت آلارق کیخسروه قارشی حربه کیریشمشدر. بو اثناده بابلیلرله مصرلیلر ایرانیلرك فائقیت سیاسیه‌لرینه قارشی نفوذلرینی غائب ایتدکلری جهتله قره‌زوس اول امرده بابل حکمداری نابونید ومصر

حکمداری آمازیس ایله اتفاق ایتمشدر. لاکه‌ده مونیالیلر ایسه اساساً متفق اولدقلرندن قره‌زوس بو بویوك قوتله کیخسروی مغلوب ایده‌جکنه امین اولمشدر. فقط ایران حکمداری متفقین قوتلرینك طوپلانمالرینه میدان ویرمدن ٥٤٦ سنه‌سنك ایلك بهارنده قاپادوقیایه کیرمش، (پته‌ریاه بوغازکوی)‌ی ضبط ایدرك جوارینی تخریب ایلمشدر. بعده لیدیایه طوغرو ایلریله‌یه‌رك قره‌زوس ایله محاربه‌یه طوتوشمشدر. محاربه برقاچ کون نتیجه‌سز برحالده قالمشدر. بونك اوزرینه قره‌زوس (سارد)ه چکیله‌رك قیشی اوراده کچیرمك و بو سایه‌ده متفقلرینی بکلیه‌رك کله‌جك ایلك بهارده حربه باشلامق ایسته‌مش، فقط کیخسروك قیشین ده حربه دوام ایده‌بیله‌جکنی بردرلو خاطرینه کتیرمیه‌رك کندیسنه تابع برنسلرك عساکر معاونه‌سنی بش آی مدتله ترخیص ایتمشدر. تام قره‌زوسك ایلك بهار سفری ایچون حاضرلاندیغی صره‌ده کیخسرو (سارد) شهری اوکنه کله‌رك شهری محاصره‌یه باشلامشدر. قره‌زوس همان شهرده ألی سلاح طوتان افرادی طوپلامش وبالخاصه‌ده لیدیا سواریلرینه اعتماد ایتمشدر. فقط کیخسرو بو سواریلره قارشی دوه‌لره راکب سواریلر کوندرمش، دوه‌لرك قوقوسنی طویان بارکیرلر بر درلو ایلری‌یه کیتمه‌مشلردر. کیخسرو اردوسی آچیق صحراده سواری‌یه قارشی پارلاق برمظفریت احراز ایتدکدن صوکره قره‌زوسك مدافعه ایتدیکی (سارد) شهرینی محاصره ایلمش، شهر کیخسرو اردوسنه قارشی اوزون مدت مقاومت ایده‌میه‌رك اون درت کون صوکره تسلیم اولمشدر.

لیدیا صنایعندن آلتون معمولات
(لوور موزه‌سنده‌در)

روایته کوره کیخسرو، شهرك ضبطندن اول قره‌زوس کندیسنی مدافعه‌یه قویولسه‌بیله قطعیاً اولدیرلمه‌مسنی امر ایتمشدی. بنـاء علیه قره‌زوس اسیر ایلدکدن صوکره کندیسنه فوق‌العاده اکرام ایتمش، حتی قره‌زوس کیخسروك خلفی کیکاوس (قامبیز)ه مشاورلك وظیفه‌سنی ایفا ایلمشدر. قره‌زوسك کیخسرو طرفندن عفوی حقنده مختلف روایتلر واردر. الك مشهوری شودر: کیخسرو لیدیا حکمدارینی لیدیا کنجلرندن اون درت کشی ایله برابر یاقق ایستر. فقط قره‌زوس اودونلرك اوزرینه چیقوبده آلولرك اطرافنی صارمغه باشلادیغنی کورونجه وقتیله صولونك کندیسنه سویله‌دیکی سوزلر خاطرینه کلیر. بو بویوك عالمك او زمانلرنه قدر

طوغرو سویلمش اولدیغنی قلباً تسلیم ایدر . فکراً بو دوشونجه ایله مشغول اولدیغی صره‌ده یوکسك بر سسله غیر اختیاری : «صولون ! صولون ! صولون !» دییه باغیرر . کیخسرو بو سوزلری ایشیدنجه بونك نه دیمك اولدیغنی آكلامق ایستر ، قره‌زوسی ایندیرتیر . قره‌زوس وقعه‌یی آكلاتیر ، کیخسرو بر كون بونك کندی باشنه‌ده كله‌جكندن قورقار وقره‌زوسی عفو ایدر. فقط بوحکایه صرف اویدرمه‌در. چونکه ایرانیلرك دیننجه آتش غایت مقدسدر. ایرانیلر آتشده انسان یاقارق آتشی کیرلتمکی هیچ برزمان موافق كورمزلر. مع‌مافیه بوحکایه اوزمانلر پك زیاده تعمم ایتدیکی ایچون (پومپه‌ئی) دیوارلرینه وحتی‌وازولر اوزرینه‌ده بویله ترسیم ایدلمشدر.

(سارد)ك ضبطی وقره‌زوسك اسارتندن صوكره دیکر مملکتلر پك چابق ضبط ایدلمش، لیدیا حکومتی منقرض اولارق ایرانك ایالات متعدده‌سی میانه‌داخل اولمشدر.

لیدیا مدنیتی لیدیالیلرك دینی آسیای صغراده بولنان سائر اقوام آریه‌نك دینی کبی ایدی. هیتیتلرك دینی بوحوالیده بویوك برتأثیر اجرا ایلمشدی . لیدیالیلر كونش و آی معبودینه عبادت ایدرلردی . بونلرك كونش معبودلری یونانیلرك (آپوللو)س ایدی . کذا كاهنلره‌ده اعتقاد ایدرلردی .

لیدیالیلر، جنكاورلری و سواریلری ایله شهرت بولمشلردی. فقط آز برزمان صوكره صنایع وتجارتده‌ده ایلریله‌مکه باشلامشلردی . هه‌رودوتك روایتنه كوره لیدیالیلر تجارتده همان یکتا برقوم ایدی . تجارت بریه‌یی بویوك مقیاسده اجرا ایدرلردی . تجارت بحریه ایسه وقتیله فنیکه‌لیلر ألنده اولدیغی کبی اوزمانده یونانیلرك ألنده ایدی. بونك ایچون لیدیالیلر یونانیلر ایله آسیا و آوروپا بیننده طرق بریه واسطه‌سیله تأسیس مناقلاته خدمت ایدرلردی. لیدیالیلرك تجارت نقطهٔ نظرندن الك بویوك اختراعلری پاره‌ضرب ایتمکدر. ایلك دفعه كوموش و آلتون پاره ایجاد ایدن لیدیالیلردر. لیدیالیلرك بواختراعی تجارت ومعاملات نقطهٔ نظرندن فوق العاده حائز اهمیتیدی . واقعا آسیای صغراده پك اسکی زماندن بری آلتون وكوموش مناسب برشکلده وقیمت مقامنده استعمال اولونوردی؛ حتی بونلرك قیمتلری‌ده ثابتدی. فقط پاره برعلامت مخصوصه ایله آیرلمامشدی. ایشته ، لیدیا حکمدارلرندن کیغس بواختراع مفید ایله انسانلره نمونهٔ امتثال اولمش؛ بالاخره هرحکومت ویا شهر کندی ارمه‌سنی پاره اوزرینه ضرب ایدرك مسکوكاتك قیمت و اعتبارینی امنیت آلتنه آلمشدر. لیدیالیلر بو اختراع مهمی وجوده كتیردکدن صوكره پاره ضربی آز بر زمان ایچنده بوتون دنیایه انتشار ایتمشدر.

کذا تجارتك مترقی اولدیغی برمملکتده صنایعك ده ترقی ایده جکنه شبهه یوقدر. لیدیالیلرك آغاجدن چیقاردقلری قیرمزی بویا، فنیکه بویاسی ایله دائما رقابت ایدردی. کذا لیدیالیلرك طوقومالری ایله اورمه لری وفیل دیشی معمولاتی ده فوق العاده مشهوردی. موسیقیلری، ذی ثروت برحکومته لایق اولاجق بردرجهٔ مکملیتده ایدی. لیدیالیلر فلاوطه دن باشقه اوچ کوشه لی بر کیتاره ایجاد ایتمشلردی. اهالی بیننده ترنم ایدیلن شرقیلری یونانستانده بیله رغبت بولمشدی. لیدیا زنکینلری قیمتدار، اوزون ورنکلی البسه کییرلر، آنلرینه آلتون آنلقلر، قولاقلرینه ذی قیمت کوپه لر طاقارلردی. کذا پومادا ایله قوقوده قوللانیرلردی. طوپ اویونی ایجاد ایدن لیدیالیلردر.

لیدیانك پایتختی اولان او «آلتون سارد»ك (تمولوس، بوز طاغ) اوزرنده کی بنالری او زمانلر بوتون اجانبك حیرتنی جلب ایلردی. بو کون بو محتشم شهردن قالمه یکانه اثر، آطه لر دکزی ایله (کدیز) نهری اره سنده و (سارد) شهری قارشیسنده (آلیات)ك مزاریدر. لیدیالیلر زماننده اولولری قایالر ایچنه دفن ایتمك عادتدی. لیدیالیلر ایسه اولوبی هم کومرلر، هم ده اوستنه طوپراقدن یوکسك بر تپه وجوده کتیررلردی. آلیاتك مزاری ده ایشته بو یولده یاپیلمش یوکسك بر تپه دن عبارتدر.

اوچنجی فصل

آناطولی و سوریه اقوامی

آناطولی اقوامی

آناطولی شبه جزیره‌سی تاریخاً بویوك براهمیتی حائزدر. ازمنهٔ قدیمه‌نك الك بویوك ایمپراطورلقلریله مناسباتده بولونان اقوام هپ آناطولیده حکمران اولمشدر.

آناطولی شبه جزیره‌سی ۱۱۰۰ کیلومتره اوزونلغنده و ۶۰۰ کیلومتره کنیشلکنده، مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۰۰۰۰۰ کیلومتره مربعی، محصولدار، منبت بر شبه جزیره‌در. اطرافی (قره دکز)، (آطه‌لر دکزی) و (بحر سفید) ایله محاطدر. شمالنده ارمنستان طاغلرینك قره دکزه موازی آلچاق شعبه‌لری، جنوبنده طوروس سلسله‌لری واردر. شبه جزیره‌یی اسقا ایدن نهرلر تاریخ نقطهٔ نظرندن‌ده حائز اهمیتدر. باشلیجه‌لری (سانغاریوس، سقاریا)، (خالیاس، قیزیل ایرماق)، (هرموس، کدیز)، (مه آندروس، مندره‌س) نهرلریدر. مهم آطه‌لری‌ده (له‌سبو، مدللی)، (خی‌یو، ساقیز)، (ساموس، سیسام) و (رودوس) آطه‌لریدر.

آناطولی شبه جزیره‌سنه یرلشن اقوام اوفاق برطاقم حکومتلر تشکیل ایلمشلردر. هرحکومت منسوب اولدیغی قومك اسمیله یاد ایدلمشدر. اقوام مذکوره‌نك کافه‌سی حقنده قطعی معلومات هنوز الده ایدیله‌مه‌مشدر. بونلردن حیات اجتماعیه وسیاسیه‌لری ایله تاریخده الك مهم بر وظیفه ایفا ایدنلری: شرقده (ارمنستان) و (پونت)؛ غربده (فیریکیا)؛ ساحلده (میسیا)، (پافلاغونیا)، (تروا)، (کیلیکیا)، (قاپادوکیا) (لیکیا)، (قاریا) و (بی‌تینیا) در.

ارمنیلر

ارمنستان غایت طاغلق، فوق العاده منبت ومحصولدار برمملکتدی. قره‌دکز ایله بحرخزر بیننده برچوق بدایع طبیعتی احتوا ایدن بواراضی شمالاً (قور) و (آراس)، جنوباً (دجله) و (فرات) نهرلریله اسقا اولنوردی. وطاغلق اراضیده موجود کوللرك الك مهملری (کوکجه کول) ایله (وان) و (رومیه)

کوللری ایدی. اراضی ساحل بحردن فوق‌العاده یوکسکدی. مثلا (آرارات) طاغنك
ارتفاعی سطح بحردن ٤٨٨٣ متره ایدی. ارمنستانك شرق طرفلری وبالخاصـ
(قور) و(آراس) حوضه‌لری اك محصولدار اقسامندن معدوددی.

آثوریلر بو حوالی‌یه (اورارتو)، بنی اسرائیل ایسه (آرارات) نامی ویررلردی. هند
و آوروپائی جنسندن اولان ارمنیلر بورایه یرلشمزدن اول بوراده (هالدی) نامنده بر قوم او
طورردی. بو قوم هیتیتلرك بقایاسی ایدی. (وان) کولی جوارنده بولونان خطوط میخیه‌دن
آکلاشلدیغنه کوره هالدیلرك لسانی هندواوروپائی و یا اقوام سامیه لساندن دکلدی؛ کور
جیلره لازلرك لسانه بویوك بر قرابتی واردی. هه‌رودوتك (آلارود) تسمیه ایلدیکی بوقو
(طوشپا، وان) شهرینی مقر حکومت اتخاذ ایتمشدی. هالدیلر آز بر زمان ایچنده وان کولند
جنوب وشرق طرفلره طوغرو توسیع حدود ایتمشلردی. اهالی اوزون بویلو، دینج، صاغلام
کوجلی وقوتلی ایدی. ایچلرندن بر قسمی چوبانلق ایدر، زراعت وتجارتله مشغول اولوردی
صنایع، ایچلرنده او درجه ترقی ایتمه‌مشدی. معبودلرینه (هالدی) نامی ویررلر، کونش وهو
معبودی کبی سائر معبودلره‌ده پرستش ایدرلردی.

قبل‌المیلاد بشنجی عصرده الجزیره حوالیسنی ضبط ایدن آثوریه حکمدارلری
بوحوالی‌یه‌ده تعرض ایتمشلردی. آثوریلر بورایه (نایری، نهرین) دیرلردی. برنجی
سلمانصر (اورارتو) پرنسلرینك بر چوغنی مغلوب ایتمش، برنجی تیغلات فلاصر
اورارتویی (نینوا)یه تابع قیلمشدی. طوقوزنجی عصرده بو حوالیده ایکی قراللق
وجوده کلمشدی: بونلرك بری شرقده، دیکری‌ده (اورارتو)ده ایدی. اورارتو قرالی
آرانیه ایله ساردوری زماننـده مملکت خیلی ترقی ایتمش، مه‌روآس زماننده ایسه
(طوشپا) شهری فوق‌العاده کسب عمران ایتمشدی. فقط ایکنجی تیغلات فلاصر
٧٤٣ سنه‌لرینه طوغرو (اورارتو)یه تکرار تعرض ایدرك (طوشپا) سورلری اوکنه
کلمش وراست کلدیکنی اسیر ایتمشدی. (اورارتو) اهالیسی حب استقلال ایله پرورده
اولدقلری ایچون آثوریلرك تعرضلرینـه کمال ثبات ایله مقاومت ایتمشـلر، فقط
کیمه‌ریلر ایله سیتلرك تعرضلری اوزرینه آثوریلرله بالضروره خوش کچینمکه باشلا
باشلامشلردی. بو تعرضلره‌ده مقاومت قابل اولامانجه (اورارتو) قراللری طاغلره
چکلمشلر، مدیالیلرك تعرضی اوزرینه بسبتون اورتادن غائب اولمشلردی.

مع‌مافیه بابلیلر ایله (اورارتو) اهالیسی بیننده‌کی مناسبات مدنیت نقطهٔ نظرندن
مهم نتیجه‌لر حاصل ایتمشدر. (اورارتو) اهالیسی خط میخی‌یی قبول ایتمشلر، آثوریه
مدنیتندن پك زیاده استفاده ایتمشلردر.

هایق و آرمه‌نلر

اورارتو اهالیسی، معبودلری (هالدی) نك اسمنی (هایق) صورتنـده حفظ ایتمشلردی. هایق اشخاص اساطیریه‌دن، (به‌لوس) ایله حرب ایتمش برجنكاور ایدی. هایق اسمی ایله قدیماً بوراده اوطوران (هاتی)، (هه‌تی) و (هیتیت) اسملری بیننده‌ده برمناسبت واردی. آلتنجی عصره طوغرو هندو آوروپائی جنسندن اولان (آرمه‌ن) لر فیریكیالیلر ایله برابر آسیای صغرایه كچدكلری زمان بوحوالی‌یه كلمشلر، اورارتونك اسكی اهالیسی ایله برلشمشلردی. بناءً علیه آلتنجی عصردن صوكره اورارتو حوالیسنده بولنان اهالی، اسكی هالدیلر یعنی آرارات اهالیسی ایله غربدن كلن آرمه‌نلردن متشكلدی.

استرابونك روایتنه كوره تسالیالی آرمه‌نوس مسقط رأسی اولان (آرمه‌نیوم) شهرندن یالقارق ژنسون ایله برابر (پونت) حوالیسنه داخل اولمش و ارمنستان نامی بورادن نشأت ایتمشدر. بعضیلری‌ده توراتده مذكور اولاد یافثدن (طوغ آرما) نك نامنه نسبتله ارمنستان تسمیه قلندیغنی بیان ایدرلر. ارمنیلر ایسه بو حوالی‌یه هایقك نامنه نسبتله (هایستان) دیرلر.

آرمه‌نلر بوحوالی‌یه یرلشدكدن صوكره رئیسلرینك اداره‌سـنده اولدقلری حالده یاشامشلردر. فقط بالاخره كیمه‌ریلرك آسیای صغرایه استیلالری اوزرینـه بر قسمی (قیزیل ایرماق) جوارنده قالمشلر، قسم دیكری‌ده (فرات) نهرینك اوته طرفلرینه مهاجرت ایتمشلردر.

آرمه‌نلرك فرات حوضه‌سنده اشغال ایلدكلری اراضی طاغلق، فقط منبت محصولدار، معدنلری مبذول برمملكتدی. اراضینك هرطرفنده كوركن، میشه، خلامور وچام آغاجلری یتیشیردی. وادیلری وباغچه‌لری، قایصی وبادم آغاجلری، اراضینك قوۀ انباتیه‌سنه نمونه اولاجق بر درجه‌ده ایدی. آرمه‌نلر بو حوالی‌یه یرلشدكدن صوكره جوار قبیله‌لر طرفندن (آرما)، (آرمه‌نی) نامیله طانیلیرلردی. احتمالكه (آرمه‌ناق)، (آرمائیس) كبی اسماء خاصه اوكنده بولنان (آرما) كلمه‌سندن طولایی آنلره بونامی ویررلر، واوطوردقلری حوالی‌یه‌ده (ارمنستان) تسمیه ایدرلردی. بدایتده یالكز فرات وادیلرینه ویریلن بواسم بالاخره اورارتو حوالیسنه‌ده تشمیل ایدلمش، (آرمه‌نو-های) لر یعنی آرمه‌نلر ایله هایق سلاله‌سندن اولانلر بو طرفلره مهاجرت ایدرك عادات ولسانلرینی‌ده تعمیم ایتمشلردر. ارمنیلر تام بوحوالیده سیاسةً حاكم اولاجقلری برصره‌ده ایرانیلرك استیلاسی باشـلامش، ارمنستان اراضیسی ایرانك ولایتلری عدادینه داخل اولمشدر.

ایرانیلر و ارمنیلر

کی آخسار آتوریلری مغلوب ایلدکدن صوکره ارمنستان
حوالیسنی‌ده ضبط ایتمش، (قیزیل ایرماق) طرفلرینه قدر توسیع
حدود ایلمشدی. اوزمانلر ایرانیلرك اداره‌سنده بولنان کافهٔ اقوام نظاملرینی، لسانلرینی
دینلرینی تماماً محافظه ایلمشلردی. بو صره‌ده ارمنستان‌ده عادات قدیمه‌سنی محافظ
ایتمش، حتی ارمنستانده بولونان پرنس، ایران حکمداری کیخسروك اطوار
خصمانه‌سندن اندیشه‌ناك اولارق اوغلی دیقرانی کیخسروه رهن اولارق کوندرمک
مجبور اولمشدی. دیقران کیخسرو اردوسنده خدمت ایتمش، بابل محاصره‌سنه اشتراك
ایلمشدی. ارمنستان بو صورتله محافظهٔ سربستی ایتدکدن صوکره کندی کندینه ترقی
ایتمکه باشلامشدی. فقط دارا زماننده ایران ایالتلرنده وقوع بولان عصیانلره ارمنیلرد
اشتراك ایتمشلر، بونك اوزرینه دارا ارمنستانه بر اردو کوندره‌رك بوتون اراضیی
ضبط ایتمش، ارمنستان (آرمه‌نیق) ویا (آرمینا) نامیله ایرانك مهم بر ولایتی اولمشدی

اوزمانلر ارمنستان ایکی قسمدن مرکبدی: بری (آراس) حوضه‌سنده شرقی
دیکری فرات حوضه‌سنده غربی ارمنستان ایدی. ارمنستان والیلری عائلهٔ حکمداری
منسوب زادکاندن ایدی. بعضاً ارمنستان والیلکنه ایران سرای حکمداریسنك
اعتمادینی قازانان ارمنیلر انتخاب اولونوردی. ارمنستان هرسنه ایرانه ویرکی ویر
والیلر معاش آلمادقلری ایچون کندی حسابلرینه پاره تحصیل ایدرلردی. بوندن باشق
ارمنیلردن ایران اردوسنه‌ده عسکر آلینیردی. ارمنی عسکرلری مغفر کیرلر
قالقان، قارغی وخنجر قوللانیرلردی. سرخسك اردولرنده برچوق ارمنی عسکرلری
مدیا حربلرینه اشتراك ایتمشلردی.

عبرانیلر زماننده ارمنیلر تجارتی‌ده ایلری کوتورمشلردی. اراضیلری
اساساً کاروان یولی اوزرنده ایدی. هندستاندن قره دکزه کلن امتعه بورادن
کچردی. ارمنیلرك عائله حیاتی پك مکملدی. پدر رئیس عائله ایدی. قادینلر عادت
اسیر کبی یاشارلردی. أولرنده قوللانیلان أشیا: حصیر، حالی، طوبراق ویا باقیر قاپ
دستی، دکرمن وسائره‌دن عبارتدی. فقط ارمنی رؤساسی بو صورتله یاشامازلردی
اوطه‌لقلر وخدمتکارلر قوللانیرلر، اکثریاده آوله مشغول اولورلردی. بویونلرین
کردنلك، قوللرینه بیله‌زیك، قولاقلرینه کوپه طاقارلر، ایرانیلر ومدیالیلر کبی باشارین
مزین بر کلاه کیرلردی. ارمنیلر ایرانیلر اداره‌سنده بسبتون شرقلیلاشمشلردی

حتی لسان رسمیلری ایرانجه ایدی. ارمنیلر، ایرانیلره تابع قالدقلری ایکی عصر طرفنده رفاه وسعادت ایچنده یاشامشلردر. خانداندن اولانلری دائما حرمت ورعایت کورمشلر، حتی بوفرصتدن استفاده ایدرك (آرارات) طرفلرینه یرلشمشلردر.

قبل المیلاد دردنجی عصرده ایران حکومتی انقراضه یوزطوتمش، حکومتك هر طرفنده عصیانلر باش کوسترمشدی. بونك اوزرینه اسکندرك مظفر اردوسی ایرانه مدهش بر ضربهٔ انقراض ایندیرمش، بوتون ممالکی ضبط ایلمشدی. اسکندرك وفاتنده ممالك مفتوحه‌ـی قوماندانلری بیننده تقسیم اولوندیغی زمان ارمنستان طرفلری سه‌لوکیدلر (سلفکیلر)ه اصابت ایتمشدی. سه‌لوکیدلر زماننده ارمنستان آراس وفرات حوضه‌لرنده اولمق اوزره ایکی قسمدن عبارتدی. بو تقسیمات ایرانیلر زماننده‌ده محافظه ایدلمشدی. حتی بویوك آنطیوکوس، آراس ارمنستانی ارمنی خانداننده آرتاقسیاسه، فرات ارمنستانی‌ده زاره‌یه ویرمش، بالاخره هر ایکی پرنسلك روماليلرك مساعده‌سی ایله قراللق عنوانی آلمشلردی. آرتاقسیاس ایله زاره‌نك مالك اولدقلری اراضی غایت محدود اولدیغی جهتله بو ایکی قرال بالآخره مدیالیلردن بر چوق یرلر ضبط ایتمشلردی. فقط بوایکی قراللق غیر متجانس اهالی ایله مسکوندی. قراللغك نفوذی ایالتلرده همان مفقود حکمنده ایدی. بونك ایچون هرایکی قرال‌ده بویوکلری کندیلرینه جلب ایتمکه چالیشمشلردی. ارمنیلرك بو حرکتلری بالطبع سه‌لوکیدلرك نظر عداوتنی جلب ایتمشدی. سه‌لوکیدلردن آنطیوکوس ئه‌پی‌فان، ارمنستان قراللرینی تأدیب ایچون اوزرلرینه‌حرکت ایتمش، فقط سوریه‌ده چیقان ایشلردن طولایی بونلرك یالکز انقیادینی تأمین ایله اکتفا ایلمشدی. آرتق او تاریخدن اعتباراً ارمنیلر بسبتون سربست قالمشلر، کوچوك ارمنستان ایله بویوك ارمنستانك تأسسنه صوك درجه غیرت ایلمشلردی. بونلردن کوچوك ارمنستان بالاخره پونت قرالنك الینه کچمش، فقط رومالیلرك مهاجماتی پونت قرالنك توسیع آمال ایتمسنه مانع اولمشدی. بو صره‌ده پارتلر (باختریان، بلخ) حوالیسندن چیقه‌رق مدیا، ایران وبابلی آلمشلر، فرات وادیلرینه قدر ایلریله‌مشلردی. پارتلر آناطولی‌یه یرلشیر یرلشمز ارمنیلرله‌ده مصادماته باشلامشلر، بونك اوزرینه ارمنستان ولیعهدی دیقرانی — که بالاخره بویوك دیقران نامیله ارمنی قراللغنی احراز ایتمشدر — رهن اولارق کوتورمشلردی. پارت حکمدارینك ایران

سلطنتی تأسیس ایتمك خصوصنده‌کی تشبثاتی عقیم قالنجه ارمنیلر بسبتون سربست قالمشلردر . بوتاریخدن اعتباراً ارمنیلر قومشولری، بولونان ایبه‌رلر ایله برلشمشلر، ملیت واستقلاللرینی محافظه ایده‌رك ارمنی قراللغنك تأسسنه خدمت ایتمشلردر.

ایکنجی دیقران

ارمنستانك تأسسنه خدمت ایدن قراللرك اك مشهوری ایکنجی دیقراندر. دیقران آراس ارمنستانه قرال اولور اولماز فرات ارمنستانی اورتادن قالدیرمش ، (مه‌لی‌ته‌ن) و (قاپادوکیا) طرفلرینه قدر توسیع حدود ایتمشدر. بعده رومادە ظهور ایدن داخلی قاریشیقلقلردن استفاده ایدرك پارت قرالی ایکنجی مهرداددن انتقام آلمغه‌عزم ایتمشدر. دیقران پارت قرالنه قارشی پارلاق برسفراجرا ایتمش، بوسفر نتیجه‌سنده پارتلرك آناطولیده‌کی حاکمیتلرینی رخنه‌دار ایتمشدر . بعده بو مظفریتلردن استفاده ایدرك بویوك بر اردو ایله شمالی‌سوریه‌یی ضبط‌ایتمش، آنطاکیه‌ده‌نامنه پاره‌باصدیرمشدر . دیقران بوصورتله توسیع اراضی ایتدکدن صوکره آناطولیده بویوك بر نفوذ اکتساب ایتمش، حتی فوق‌العاده بر غروره قاپیلارق رومالیلره‌ده قارشی قویمغه باشلامشدر .

ایکنجی دیقران

دیقرانك حکومتی بوتون شرق حکومتلرنده وبالخاصه ایران حکومتنده موجود نواقصله معلول ایدی . ارمنستان قراللغنك اداره‌سنده بولونان یرلر یکدیکرینه غیر مربوط بر طاقم اقوام ایله مسکوندی. سوریه‌ایله کیلیکیا آیریجه بر ولایت تشکیل ایدییوردی. اصل‌ارمنستان برطاقم یرلی پرنسلکره‌انقسام ایتمشدی. حکومت کبی اردوده غیر متجانس افراددن مرکبدی.

یحلرنده اقوام متجاوره‌نك كافه‌سندن عسكر واردی. اردونك قوتی چوق، فقط انضباطی یوقدی. واردویی بسله‌مك ایچون بك چوق پاره‌یه احتیاج واردی. فی الحقیقه دیقرانك پاره‌سی بوكا كفایت یده‌جك درجه‌ده ایدی. خصوصیله بر قاچ سنه ایچنده احراز اولونان مظفریتلر دیقرانك زینت ودبدبه‌سنی بسبتون آرتدیرمشدی. دیقران سراینك طنطنه و احتشامنی تزیید ایتمش، ادینلرك عددینی چوغالتمشدی. دیقرانك سرایی ارباب علم و كماله‌ده مقر اولمشدی. دیقران (دیقرانوكه‌رد، دیاربكرویا تل الارمن) شهرینی پایتخت اتخاذ ایتمش، بو شهر كیتدكجه توسیع وتزیین یدلمشدی. فقط بوتون بو زیب واحتشام دیقرانك غرور ومظالمنی آرتدیرمقدن باشقه نتیجه حاصل یتمه‌مشدی. دیقران بو تقائصندن طولایی هیچ برحكمدارله اتفاق ایده‌میور، كندی حكومتی اخلنده‌ده مستبدانه حركت ایدییوردی.

دیقرانك مسكوكاتندن

روما ایمپراطورلغنك منتظم اردولری آناطولی ساحللرنده كوروغكه باشلا-دیغی حالده دیقران بوكا هیچ اهمیت یرمیور، بركون كلوبده آناطولیده‌كی ستیلاسی حقنده رومانك كندیسندن حساب صوراجغنی هیچ عقلنه كتیر-یوردی. دیقران رومالیلره قارشی تأمین مقاومت ایده‌جك اسبابی حاضرلایاجق یرده فنیكه طرفلرنده بی فائده استیلالرله وقت چیرییوردی. معبدلری ییقیور، هیكللری وخزینه‌لری یغما ایدییوردی.

دیقران روما حكومتی طرفندن كوندریلن مرخصلری تحقیر ایله كری بوللامش، فقط روما اردولرینك ایلریله‌دیكنی خبر آلدیغی زمان درحال پونت قرالی مهرداد ایله اتفاق ایلشدی. دها صوكره جنراللرندن میربازانك بوتون معیتیله برابر لوكوللوس اردوسنه مغلوب اولدیغی، حتی یأس و نومیدیدن كندیسنی تلف ایلدیكنی خبر آلیر آلماز پایتختی وسراینی براقه‌رق ارمنستانك شمال طرفلرینه چكلمش، بوراده قوتلی براردو تشكیل ایلدكدن صوكره اموال وخزائنی قورتارمق ایچون رومالیلره، (دیقرانوكه‌رد)ی محاصره ایله مشغول عسكرلره تعرض ایلشدر. فقط بو تعرض دیقران ایچون بویوك بر فلاكتله نتیجه‌لنمش، اردوسی پریشان، شهرده كاملاً یغما ایدلمشدر.

روما اردوسی قوماندانی لوكوللوس او سنه قیشی ارمنستانده كچیردیكی اثناده دیقران بو مغلوبیتك آجیسنی چیقارمق ایچون مهرداد ایله متفقاً حركت و روما اردوسنه قارشی ایكنجی بر محاربه دها اجرا ایتمش ایسه‌ده بو دفعه‌ده موفق اولامامش، فقط نتیجه‌ده لوكوللوسك هر درلو معاونتدن محروم قالان اردوسی

دیقران ایله متفق مهرداـك تعرضلرینه طایانامیەرق ارمنستانی تخلیەیه مجبور اولمشدر.
دیقران حیاتنك صوك زمانلرینی اغتشاشات داخلیه ایچنده کچیرمش ، نهایت
پومپه اردوسنه کاملاً مغلوب اولمشدر . ارمنستان روماليلرك ألينه کچدکدن صوکر
اختلالات داخلیه هیچ اکسیك اولمامشدر . او زمان ارمنیلر آناطولیده بولونان
پارتلر اراسنده متحیر قالمشلر، هرایکی طرفیده التزام ایتمکه باشلامشلردر . دیقران
دها برحیات ایکن اوغلی آرداوازدی حکومته تشریك ایتمش ، فقط کرك آردا
وازد و کرك آرداوازدك خلفلری زماننده ارمنستان بر درلو کندینی طوپلامغه
موفق اولامامش، روما ایمپراطورلرندن تیبەر زماننده ایسه بسبتون پریشان بر حاله
کلمشدر . آرتق او تاریخدن اعتباراً پارتلر ایله رومالیلر کندیلرینه کیمی پرنس
تعیین ایتمشلرسه اوکا اطاعت ایتمشلر، آرتاقسیانك خاندانی بو صورتله ایکی عصر
یاقین برزمان دوام ایتدکدن صوکره منقرض اولمشلردر .

ارمنیلرك مدنیتی ارمنیلرك ازمنهٔ قدیمەدەکی مدنیتلرینی کوسترن آثار صرف
اورارتولیلره عائد کتابەلردن عبارتدر. بو کتابەلرك قسم اعظمی
خط میخی ایله یازلمشدر. هند واوروپائی جنسندن اولان ارمنیلره کلنجه : بونلرك
ازمنهٔ قدیمەدەکی آثاری همان مفقود کیدر . یالکز ملتك اوائل تاریخچەسنه دائر
(موئیز دوخورەن)ك تاریخی ایله ایکنجی دیقران ودها سائر قراللرك مسکوکاتی واردر.
ارمنستان اراضیسی برطاقم بکلکلره تقسیم ایدلمشدی. بونلر بولوندقلری یرك
هم حاکمی ، هم ده قوماندانی ایدی . قراللر بونلرك نفوذینی بر درلو کسر ایده
مزلردی . بوبکلر قرالی طانیرلر، فقط ینه عصیان واختلالدن خالی قالمازلردی .
قرال غایت مستبدانه ادارهٔ حکومت ایدر ، هر کسی ارزوی ذاتیسنه رام ایلر ،
قوماندانلق و والیلك کبی مناصبی بالذات توجیه ایدردی .
ارمنستانك اوزمانلر دائمی بر اردوسی یوقدی . قراللر عسکر طوپلارلر،
بکلرده عسکرلریله برابر اردویه یاردم ایدرلردی . اردونك قسم اعظمنی سواری
تشکیل ایدردی . سواری، باشنه مغفر کیردی . اسلحەسی مزراق ، قلیچ ، اوق
وقالقاندن عبارتدی . ضابطان ، بکلردن مرکبدی . ضابطان بیننده سلسلهٔ مراتب
موجود دکلدی . محاربه نظامی ایکی جناح ایله برمرکزدن عبارتدی . هرقطعەنك
بربایراغی وبرده قوماندانی واردی .

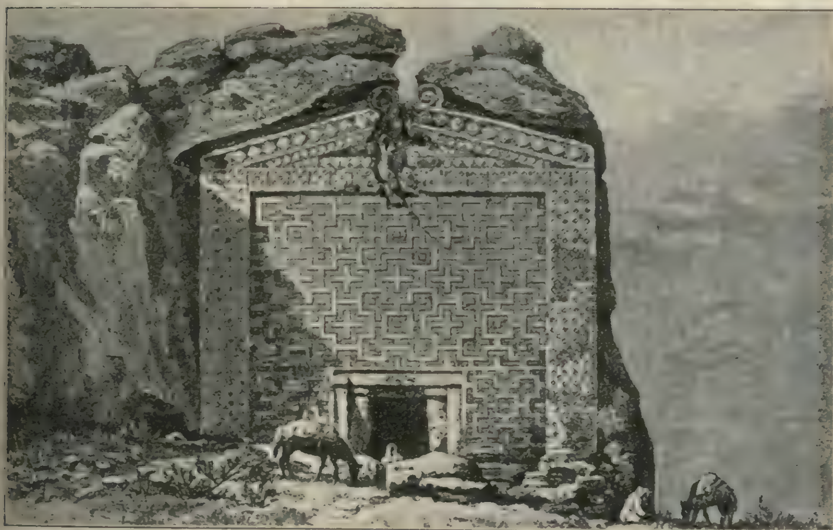
ارمنیلر عادات و اخلاقجه مدیالیلره بکزرلردی . ارباب ثروت بیننده تعدد زوجات غایت واسع برمقیاسده استعمال اولونوردی. بوتون تبعه قرالك کیفنه تابعدی. قرال ایستدیکی اعدام ایتدیرر، ایستدیکنك کوزلرینی اویدیرردی . اهالی جهالت ایچنده یاشاردی . افرادناس آثوریلر وکلدانیلر کبی ایی وفناروحلره اعتقاد ایدرلردی. موئیز دوخورەنك روایتنه کوره ارمنستانده کاهنەده اعتقاد ایدرلردی. (آرماویر)ده (سوص) تعبیر اولونور بر چنار آغاجنك یاپراقلری خشیردار ، کاهنك جوابنی بو خشیردیلر ویرردی. حتی روماليلر بو آغاجه (پلاتانیکوم آرمەنیاکوم) نامنی ویرمشلردی. ارمنیلر ارەسنده ییلدیزلره عبادت ایله زردشت مذهبیده تعمم ایتمشدی .

فریکیالیلر

آناطولیده بولونان اقوام ایچنده آریالیلره یعنی هند و اوروپائی جنسنه منسوب اولانلردن بریده فریکیالیلر ایدی. بونلر تراکیادەکی یونانیلرك جنسندندی . فریکیالیلر شمالاً (سقاریا) ، جنوباً (مندرەس) نهری ارەسندەکی اراضیده اوطوررلردی . بو مزروع و محصولدار مملکته فریکیا ، فریژی) نامی ویریلیردی. فریکیا اهالیسی چالیشقان، مسالمتپرور، زراع برقومدی. فریکیاده برچوق قراللر حکومت سورمشلردی. فقط بوقراللرك افعال وموفقیاتی حقنده روایاتدن باشقه برشی قالمامشدر. بونلردن بعضیلرك (سقاریه) نهری جوارنده مزارلری کشف اولونمش ایسەده بو مزارلردلالتیلەده اودرجه مکمل معلومات ألده ایدیلەمەمشدر. فریکیالیلرك الك اسکی حکمدارلری غوردیياس ایله میداسدر.

غوردیياس بر کویلو ایدی. برکون تارلاسنده چفت سوررکن اوکوزلرك بویوندروغی اوزرینه بر قارتال قونار وصباحدن آقشامه قدر بورادن قیملداماز. غوردیياس بونك هرحالده برشیئه علامت اولدیغنی آکلار. معبرلره مراجعت ایچون (تەلەسوس)ه کیدر. شهره کیررکن کوزل بر قیزه تصادف ایدر. مکر بوقیز معبرلك ایدرمش! غوردیياس مسئلەیی قیزه آکلاتیر. قیزده جواباً کندیسنك برکون حکمدار اولاجغنی سویلروحتی کندیسنی زوجەلکه قبول ایتمەسنیده رجا ایدر . غوردیياس بوندن پك ممنون اولور. آرەدن براز زمان کچر . فریکیاده برقاریشیقلق ظهور ایدر. نهایت کاهن بوتون اهالیه برقرال انتخاب ایتملرینی وقرال اولمق اوزرەده یانندن بیقارکن ایلك دفعه کیمك (زەوس) معبدینه کیتدیکنی کوررلرسه اونی انتخاب ایتملرینی توصیه ایدر . اهالی عودتلرنده غوردیياسك بر آرابه ایله (زەوس) معبدینه کیتدیکنی کوررلر، غوردیياسی قرال انتخاب ایدرلر. غوردیياس بو لطفك خاطرەسی اولمق اوزره (غوردیون) شهرینی تأسیس ایدر. شهرك معبدینه آرابەسنی قور، بویوندروغیده اوقدر صیق بر ایله باغلارکه کاهن بوایپی بالاخره کیم چوزرسه انك آسیایه حاکم اولاجغنی وعد ایدر. ایشته بوما صوکره اسکندرك قیلیجی ایله چوزمك ایستدیکی (غوردیيون دوکومی) بودر.

غوردیاسدن صوكره یرینه اوغلی میداس كچمشدر. روایته كوره میداس دها بشیكنده اویورکن قارنجه‌لر آغزینه بغدای کتیررلرمش! کاهن بونی میداسك غایت زنکین اولاجغنه دلیل عدایتمشدر. دیکر برروایته کوره‌ده معبود دیونیزوس، میداسه‌اویله برخاصه‌ویرمش‌که‌میداس هرنه‌یه طوقونسه آلتون اولورمش! حتی پاقتولوس (ساراباد) نهرینك قوملرنده آلتون‌ظهور ایتمسی‌ده‌میداسك بورادہ‌یقانماسندن ایلری کلمشدر! میداس فریکیاجه پك‌مشهوردر. کندیسندن صوكره‌كلن‌[حكمدارلردن بری میداسك احیای نامی‌ایچون سقاریه نهری جوارنده کائن (کنبد) موقعنده (یازیلی قیا) نامیله بر مزار انشا ایتدیرمشدر. بو مزارك جبهه‌سی حالی تقلیدی ایشلنمشدر. مزارك جوارنده بر قاچ قرال مزاری دها واردر.

میداسك مزاری

فریکیالیلرك دینی، طبیعتلرینی کوسترەجك بر ماهیتده‌در. بودین، صرف حسیات اوزرینه مؤسسدر. فریکیالیلرك معبوده‌سی (ما)، (آماس)در. بومعبوده‌یه (کیبه‌ل) عنوانی‌ده ویریلیر. (کیبه‌ل)، آیاثلوغ‌معبوده‌سی (دیانا) کیبدر. اوغلی‌ده (دیونیزوس)در. فریکیا راهبلری اوغلنك ولادتی ایچون شنلکلر، وفاتی ایچون‌ده ماتملر یاپارلردی. سما معبودی (زه‌وس)، فریکیالیلر (باغایوس) دیرلردی. برده قمر معبودی (مه‌ن) واردی.

فریکیالیلر عدالته رعایت‌پك‌زیاده ایدرلردی. مملکتلرنده تأمین‌انضباط‌ایچون قانونلری واردی. بو قانون موجبنجه، مثلا اوكوز ویا آلات زراعیه چالان بر

کیمسه اعدامه محکوم اولوردی. یمین ایتمك الڭ بویوك شهادتدن معدوددی. فریکیا-
لیلر زراعته پك زیاده اهمیت ویررلر، بونکله برابر صنایع سائره‌یی‌ده نظر دقتدن
دور طوتمازلر ، سیاه یوکدن غایت نفیس منسوجات وجوده کتیررلردی . کذا
درت تکرلکلی آرابه ایله کمی دمیرینی‌ده انلر ایجاد ایتمشلردی. ادبیاتلرینه کلنجه،
نظماً حکایه‌نك موجدی فریکیالیلردر. حتی حکایات نظمیه‌ده یکتا اولان ئه‌زوپ،
فریکیالی ایدی . موسیقی‌یه‌ده وقوفلری واردی . فریکیاده یاپیلان دینی شنلکلرده
فلاوطه ، دودوك ، طاوول مهم بر موقع اشغال ایدردی .

میسیالیلر ، پافلاغونیالیلر ، تروواليلر فریکیانك شمال غربیسنده‌کی زراع اهالی اورته‌سنده جنکاور وحیدود بر
قوم دها واردی . انلرده میسـیالیلر ایدی . میسیالیلر شرق طرفلره طوغرو
کیتمشلر ، بورادن بی‌تینیالیلر طرفندن پوسکورتلمشلردر . دها صوکره‌ده ساحلدن
یونان مهاجرلری طرفندن طاغلره طرد اولونمشلر ، بو سببدن طولایی صنایعده
ترقی ایده‌مه‌مشـلردر . میسیالیلر اوق اعمال ایدرلر ، اوجنی آتشـه طوتارق
سرتلشدیررلردی .

فریکیالیلر جنسندن اولمق اوزره آسیای صغراده پافلاغونیالیلر ایله تروواليلرده
واردی . قیزیل ایرماغك غرب طرفنده اوطوران پافلاغونیـالیلر غایت جنکاور
بر قومدی . بونلرك ۱۲۰۰۰۰ کشی قوتنده سـواری قطعه‌لری چیقاردقلری
اولوردی . سواریلر باشلرینه مغفر ، آیاقلرینه جیزمه کییرلر ، اوفاق بر قالقان ایله
اوق استعمال ایدرلردی .

(ایدا) طاغنك شمال طرفلرنده‌ده تروواليلر سـاکن ایدی . تروواليلرك
مرکز اداره‌سی سقاماندر (کوچوك مندره‌س) نهری سـاحلنده (تروو‌ا) شهری
ایدی . تروواليلر وقتیله مصر حکمداری اوچنجی رامسه‌سـه قارشی اتفاق ایدن
پرنسلرله بر اولمشلردی . تروواليلرك تاریخی یونان ازمنهٔ قدیمه تاریخنك شـعر
وافسانه‌لرینه او درجه قاریشمشدرکه بوتون بو معلومات ایچنده حقایق تاریخیه‌یی
روایاتدن تفریق ایتمك غایت مشکلدر .

روایته کوره (زه‌وس) ك و (أله‌کترا) نك اوغلی داردانوس (ایدا) طاغی أتکنده
(داردانیا، قلعهٔ سطانیه) یی تأسیس ایتمشدر. عموجه‌زاده‌سی (تروس) کده (ایلوس)، (آساراقوس)

و(غانیمه‌د) نامنده اوچ اوغلی وارمش. بونلردن ایلوس (سقاماندر) نهری کنارینه (ایلوس) یاخود (تروول) شهرینی تأسیس و شهرك مدافعه‌سی ایچونده (پرغاموس) ی بنا ایدرك مدافعه‌سنه اوغلی لائومه‌دونی تعیین ایلمشدر. هومه‌رك (الیاذا) سی تروول حقنده‌کی افسانه‌لری غایت لطیف بر لسان ایله تصویر ایدر.

اسکی (ترووا) شهرینك احوال و وضعیتی برچوق زمانلر مجهول قالمشدی. فقط آلمان آثار عتیقه علماسندن شلیمان طرفندن (حصارلق) جوارنده حفریات اجرا ایدیله‌رك الیوم کاملاً میدانه چیقارلمشدر. شلیمان، هومه‌رك ترووا حربی حقنده ویردیکی معلوماتی اساس اتخاذ ایدرك حفریاتی اجرا ایتمش و فی الحقیقه (حصارلق) تپه‌سی داخلنده بر بری اوزرنده آلتی شهر خرابه‌سنه تصادف ایتمشدر. بونلردن ایکنجی طبقه (ترووا) شهری ایمش. شهر بر یانغین ایله خراب اولمشدر. اثنای حفریاتده اخراج ایدیلن آثاردن آکلاشلدیغنه کوره ترووالیلرك مدنیتی مصر و آثور مدنیتندن پك کریدر. واقعا بونلرده طوپراق قابلر اعمال ایتمشلرسه‌ده بو قابلر کرك زینت و کرك تلوین خصوصنده ابتدائی بر حالده‌در. کذا طاشدن آلات واسلحه‌یه‌ده تصادف ایدلمشدر. او زمانلر دمیر وچلیك ترووالیلرجه معلوم اولمادیغی ایچون مزراقلر، قلیجلر، اوقلر وقالقانلر هپ طونجدن اعمال ایدلمشدر. کذا آلتوندن وآلتون وکوموش قاریشیق بر چوق قابلرله مزیناتده تصادف اولونمشدر. فقط بو آثارك فنیکه معمولاتی اولدیغی ظن ایدلمکده‌در. کذا فن نقطهٔ نظرندن غایت مهم بر چوق معبود هیکللری ایله اشیای سائره‌ده کشف ایدلمشدر.

کیلیکیالیلر، قاپادوکیالیلر، لیکیالیلر، قاریالیلر

کیلیکیالیلر آناطولینك جنوب شرقیسنده اوطورورلردی. روایته کوره کیلیکیالیلرك جدی، فنیکه‌لیلردن آژه‌نورك اوغلی (کیلیکس) ایدی. کیلیکیانك شمالنده‌کی طوروس طاغلریله ساحل ارەسنده غایت طار بر بوغاز (کولك بوغازی) واردی. قاپادوکیا ایله مواصله، بو بوغازله تأسیس اولونوردی. ساحل غایت مزروع ومحصولدار ایدی. کیلیکیالیلر جسور وچالشقان بر قوم ایدی. یوکدن البسه، دریدن مغفر کیرلر، قلیج ومزراق قوللانیرلردی. دکز کنارنده‌کی شهرلری غایت زنکین اولدیغی کبی بر چوق کمیلری‌ده واردی.

کیلیکیالیلرك شمالنده یونانیلر طرفندن (آق سوریه‌لیلر) تسمیه اولونان وهند واوروپائی جنسندن قاپادوکیالیلر اوطوررردی. قاپادوکیالیلر جسور، زراع وبارکیر

تربیه‌سنده ماهر برقوم ایدی. بونلر حرب معبوده‌سی (ما)یه عبادت ایدرلردی. ینه بو جوارده هند واوروپائی جنسندن تراميللر واردی. یونانیلر بونلرك مملکتنه (آیدینلق مملکت) معناسنه اولمق اوزره (لیکیا)، اهالیسنه‌ده (لیکیالی) دیرلردی. لیکیالیلر مدنیتجه مترقی، حیات مدنیه‌یه آلیشغین، یونان تأثیری آلتنده یاشامش برقوم ایدی. لیکیاده یکرمی اوچ شهر وهر شهرکده برر مرخصی واردی. بونلرك کافه‌سی اك بیوك شهرلردن برنده طوپلانیرلر، مملکتك امور خارجیه وداخلیه‌سی ایله مشغول اولورلردی. لیکیالیلرده وراثت والده جهتندن ایدی؛ چوجقلره والده‌لرینك اسمی ویریلیردی. بو عادت ئه‌تروسکلرده‌ده موجوددی. لیکیالیلرك أولری غایت ظریف اویمالرله مزیندی. بورادن آکلاشیلیور که لیکیالیلر آناطولینك صنعتکار بر قومی ایدی. آثوریه کتابه‌لرندن آکلاشیلدیغنه کوره لیکیالیلر آناطولینك تا ایچلرینه، قیزیل ایرماق و فرات حوالیسنه قدر توسیع حدود ایتمشلردی. حتی (ایدا) طاغنك جنوبنده‌ده لیکیالیلرك برشهری واردی.

ساحلده، جزائر بحرسفید آطه‌لرنده تأسیس حکومت ایدن قاریالیلرده آناطولینك اك مهم اقوامندن ایدی. قاریالیلر (مندره‌س) نهری حوضه‌سنده اساسلی بر حکومت تأسیس ایتمشلردی. ساحلده ایسه بکجیلك وقورصانلق ایدرلردی. جسارتلری غایت مشهور اولدیغی ایچون بویوك حکومتلر بونلردن اجرتله عسکر آلوب استخدام ایلرلردی. مصر حکمداری پسامتیك (پامستیخ، پسامنیت) قاریالیلرك یاردیمیله خصملرینی مغلوب ایتمش، یهودیه حکمدارلری خاصه عسکرلرینی قاریالیلردن تشکیل ایتمشلردی. هه‌رودوتك روایتنه کوره قاریالیلرك، لیدیا ومیسیالیلرك لسانی وبناءً علیه منشألری‌ده برایدی. قاریالیلرك اقامت ایتدکلری شهرلر یکدیکریله دائما متحد ایدی. مغفر اوزرینه ایلك دفعه توی طاقان قوم، قاریالیلردر. قاریالیلر قالقانلرینه صاپ یاپارلر، اوزرینه غایت لطیف بر آرمه ترسیم ایدرلردی. قاریالیلر فنیکه‌لیلرله اتفاق ایدرك فنیکه قومنك توسیع مستعمرات ایتملرینه جسارتلریله یاردم ایتمشلردی.

آسیای صغراده اوطوران بو اقوامك همان کافه‌سی‌ده عین وفقط مختلف اسملرده معبودلره عبادت ایدرلردی. مثلا فریکیالیلرك (کیبه‌ل) تسمیه ایتدکلری معبوده‌یه قاپادوقیالیلر (ما)، لیدیالیلر (بلاطا) دیرلردی. بو معبودلرك ارکك خدمتکارلری اولدیغی کبی جنوبی قاپادوقیاده ارکك البسه‌سی کیمش، مسلح ۶۰۰۰ قدرده قادین خدمتکارلری واردی. ایشته یونانیلرك آمازونلری اویدرمالرینه بو قادینلر وسیله اولمشدر. یونانیلر بویله مسلح قیزلره برچوق شهرلرده

تصادف ایدنجه شهرلرك مؤسسه‌سی بونلر اولدیغنه ذاهب اولمشلر ، بوقادینلره برچوق حربلر ومظفریتلر أسناد ایتمشلردر. دها صوکره آمازونلرك مختلف طرزده رسملری‌ده یاپیلمشدر. ازمنهٔ قدیمه‌ده کنیش کمرلی، اوزون مانتولی، باشلرنده فریکیا شاپقه‌سی، هلال شکلنده قالقانلی، اوق وبالطه‌لی اولارق تصویر ایدیلن آمازونلر، دها صوکره‌لری آت اوزرنده، أللرنده بر مزراق وباشلرنده بر مغفر اولارق تصویر ایدلمشدر.

سوریه اقوامی سوریه اقوامی اقوام سامیه‌دن ایدی. قسم اعظمی عین جنسدن اولدقلری حالده طبیعتلری بر برندن بسبتون مختلف ایدی. بوده اراضینك شکلندن وبو شکلك اجرا ایلدیکی تأثیردن ایلری کلیوردی. مثلا ساحلده اوطوران وکمیجیلکله اشتغال ایدن اهالینك طبایعی، مزروع صحرالرده اوطوروب زراعتی کندیسنه مدار تعیش اتخاذ ایله‌ین اهالینك طبایعنه بکزه‌مزدی. کذا اراضیلری زراعته غیر مساعد اولان اهالی ایله چوللرده اوطوران اهالی بر برندن بسبتون آیری طبایع اظهار ایدرلردی.

سوریه‌نك اهالیٔ قدیمه‌سی حقنده معلومات همان مفقود کبیدر. واقعا بوبابده عبرانیلرك آثارنده برچوق معلوماته تصادف ایدیلیرسه‌ده بونلر هپ افسانه نوعندندر. کذا سوریه‌ده اوطوران اهالینك منشأ وقرابتنی‌ده تدقیق ایتمك غایت مهمدر. بونکله برابر صوك درجه مشکل وهمان همان‌ده حلی امکان خارجنده برشیدر. چونکه سوریه اراضیسی شرق ایله غرب اره‌سنده، بویوك ومهم دولتلر بیننده بر کذرکاهدر. بودولتلرك یکدیکریله مصادمات متوالیه‌سی یکی یکی سلسلهٔ اقوامك سوریه‌یه کلملرینه وبورالرده یرلشملرینه سببیت ویرمشدر. بونلرك کافه‌سی‌ده سوریه‌ده بهمه‌حال برتأثیر براقمشلر، بوسببدن طولایی‌ده منشأ و قرابت مسئله‌سنك حلنی صوك درجه اشکال ایلمشلردر.

فقط کلدانیه حکمدارلرندن غودیا زماننده یعنی میلاددن ۳۱۰۰ سنه اول لبنان، شمالی فلسطین وسوریه‌یه؛ مصر فرعونلری زماننده‌ده جنوبی فلسطین ایله أدوم حوالیسنه اقوام سامیه‌نك یرلشمش اولدقلری محققدر. بناءً علیه بوحوالیده‌کی اقوام سامیه ایله بابلده‌کی اقوام سامیه بیننده بر ارتباط حاصل اولمش، حتی بابلیلرك معبوده (ایستار) لری بورایه (آستارته) صورتنده انتقال ایتمش، خط میخی ایسه سوریه اقوامنده الفبانك اساسنی تشکیل ایدرك بالاخره کنعانیلرله فنیکه‌لیلرك و عربلرك یازیلری بورادن ظهور ایلمشدر. سوریه‌ده متمکن اقوام اوچ بویوك غروپه آیریلابیلیر. انلرده : آرامیلر ، کنعانیلر وفلسطینلردر .

آرامیلر آرامیلر، لبنان طاغلرینك شمال و شرق طرفلرنده‌کی سوریه اقسامنده اوطوررلردی. بونلردن فرات ساحللرندن کلنلر شمالی سوریه‌ده‌کی طاغلق اراضی‌یه و آنتی لبنان طاغلریله چول بیننده‌کی محله یرلشمشلر، دها صوکره آسیای صغرانك جنوب ساحلی بوینجه (لیکیا)یه قدر یاییلمشلردی. آرامیلرك مملکتی ایکی مرکز اطرافنده طوپلانمشدی. بونلردن بری فرات وادیسی ایله مه‌زوپوتامیا صحرالرنده (شمالی آرام)، دیکری‌ده (شام) اطرافنده‌کی (آرام)دن عبارت ایدی. (آرام) یوکسك مملکت دیمکدی. شمالی آرام حوالیسی شرق عالم قدیمنجه بویوك براهمیتی حائزدی. چونکه کلدانیه‌دن مصره کیدن تجارت یولی بورادن کچردی. بویول اوزرنده اوطوران اقوام بولوندقلری موقعك منافعندن استفاده ایدرلردی. بونلر مه‌زوپوتامیادن سوریه‌یه کلن طاغ و نهر کچیدلرینی الده بولوندیررلر، کچیدلر جوارینه قوله‌لر انشا ایدرلردی. بوقوله‌لرك بولوندقلری مواقعك اك مهملری جنوبده (تاپساقوس)، شمالده (ساموزاط)، وسطده (قارغامیش) ایدی. فقط بونلردن (تاپساقوس) و(ساموزاط) موقعلرندن استفاده ایدلمزدی. چونکه بونلردن برنجیسی اوزون، ایکنجیسی‌ده چولدن کچر و بدویلرك تعرضلرینه‌دائماً معروض بولونوردی. بناءً علیه اك مهم نقطه، نسبتاً متمدن بر مملکت داخلنده بولونان (قارغامیش) شهری ایدی. آرامیلر بورالرده تجارتله اشتغال ایدرلردی.

کنعانیلر اقوام سامیه ایله اختلاط ایدن کنعانیلر ایکی قسمه آیرلمشلردی. برقسمی (قارمه‌ل) طاغندن مصر حدودینه قدر اولان اراضیده، دیکر قسمی‌ده (قارمه‌ل) طاغی ایله (اورونت) نهری وبحر سفیدایله لبنان بیننده‌کی اراضیده اوطوررلردی. (آرام) یوکسك مملکت معناسنه کلدیکی کبی (کنعان)ده آلچاق مملکت دیمکدی. آرامیلر تاریخ عالمده بویوك بروظیفه ایفا ایتمه‌مشلردی. فقط کنعانیلرك هر ایکی قسمی‌ده سوریه اقوامنك تکملات مدنیه‌سی اوزرینه مختلف تأثیرلر اجرا ایلمشلردی. کنعانیلر مصر فرعونلریله حرب ایتمشلر، بنی‌اسرائیل تاریخنده مهم برموقع اشغال ایلمشلردر.

فلسطینلر سوریه اقوامی ایچنده فلسطینلرده مهم بر وظیفه ایفا ایتمشلردر. فلسطینلر اوچنجی رامسه‌س زماننده مصره استیلا ایدن اقوامه منسوبدر. اقوام مذکوره مصرده مغلوب اولدقدن صوکره ارض کنعانك غربـ

ساحللرینه کلمشلر، اسملری (پورستار) ویا (پولستا) اولدیغی ایچون بواراضی‌یه‌ده کندی اسملرینی ویرمشلردر. بالاخره کندیلرینه (سیار) معناسنه اولمق اوزره (فلسطینلر) ومملکتلرینه‌ده (فلسطین) دنیلمشدر.

فلسطینلر بورایه عودتلرنده (غزه)، (آسقالون)، (أزدود)، (اکرون) و (غاط) شهرلرینی ضبط ایدرك بورالرك یرلی اهالیسی ایله اختلاط ایتمشلر، انلرك لسان و معبودلرینی قبول ایتمشلردر. اوزمان بوحوالیده اهالیٔ قدیمه اکثریتی، فلسطینلرده عسکری برکبار صنفنی تشکیل ایتمشلردر. فلسطینلرك اداره‌سنده بولونان بو بش شهر بر اتحاد وجوده کتیرمش، هر شهره بر عسکری قوماندان (سه‌ره‌ن) تعیین اولونمشدر. (غزه)ده بورتبه ارثاً انتقال ایدر، غزه والیلری کندیلرینه (ملك، حکمدار) نامی ویررلردی. امور حکومتله صلح و مسالمت بر مجلس عمومی طرفندن قرارلاشدیریلیردی. فلسطینلرك قوهٔ اساسیه‌سی جنك آرابه‌لری ایله تیراندازلردن عبارتدی. تیراندازلرك مهارت واستعدادی بنی اسرائیل اره‌سنده مثل سائر حکمنه کیرمشدی. فلسطینلر جدی و جنکاور بر قومدی. یالکز قره‌ده محاربه ایتمزلر. بحرآده کمال موفقیتله حرب ایدرلردی. الك زیاده اهمیت ویردکلری شی قورصانلق ایدی. فلسطینلر، فنیکه‌لیلره بیله دهشت ویررلردی. بوقوم سوریه تاریخنده مهم بر موقع احراز ایتمشدر.

مأخذلر:

له‌ئوپولدمه‌سه‌ر شمید، هیتیتلر (آلمانجه).- سه‌یس، اونودولمش بر حکومت (انکلیزجه‌دن فرانسزجه‌یه ترجمه).- وینقله‌ر، آسیای صغری اقوامی (آلمانجه).- ماسپه‌رو، اقوام قدیمهٔ شرقیه تاریخی (فرانسزجه).- شپامه‌ر، تاریخ عمومی (آلمانجه).- کیفورق آرسلانیان، ارمنی ملتنك تاریخنه دائر مطالعات (فرانسزجه).- فلوغ هارطونغ، تاریخ عمومی (آلمانجه).

ایرانیلر

برنجی فصل

ایران ومدیا

مملکت واهالی ایران، یوکسك برمملکتدر. وسطنده دکزه قدر منتهی اولان جسیم برچول اراضی‌یی ایکی قسمه تقسیم ایدر. هرایکی قسمده طار ومزروع بر اراضی ایله بحر خزره منتهی اولورلر. جغرافیا نقطهٔ نظرندن بودرجه آیری اولان اراضی تاریخ نقطهٔ نظرندن‌ده آیری آیری تکملات کوسترمشدر. ایرانده اوطوران اهالینك قسم اعظمی اقوام آریه‌دن یعنی هندواوروپائی جنسندن ایدی. بونلرك توران ایله جنوبی روسیه‌ده‌کی بوزقیرلردن کلمش اولملری محتملدی. بو سببدن اقوام مذکوره‌نك ساکن اولدقلری اراضی‌یه (آریان)دن مخفف اولارق (ایران) دنیلمشدی. اقوام ایرانیه برطاقم شعباته آیرلمشدی. انلرده شرقده پاقتیلر (یعنی شمدیکی افغانیلرك جدی)، خراسانك قسم غربیسنده پارتلر، بحرخزرك جنوبنده هیقارنالیلر، شرقده باختریلر، صغدیلر، (مه‌رو) ایله (خوارزم) اره‌سنده‌ده خوارزمیلر واردی. مدیالیلر ایله ایرانیلر بونلرك الك مهملرندن معدود ایدی. اقوام سائره‌نك سویهٔ مدنیه‌سنی پك دون بردرجه‌ده بولوندیغی حالده بابل وآثور مدنیتنك تأثیری ایله بو ایکی قوم پك زیاده ترقی ایلمشدی. بونلردن ایرانیلر جنوب غربیده، مدیالیلر شمال غربیده ساکن اولورلردی.

ایرانیلرك اوطوردقلری اراضی شکل وطبیعت اعتباریله پك مختلف ایدی. بصره کورفزی ساحلی او درجه منبت ومحصولدار دکلدی. ساحلدن اعتباراً اراضی کسیك وعارضه‌لی بر حالده یوکسه‌لیر، اراضینك بو صورتله یوکسلمسی

اقليمكده تبدلنه بادى اولوردى. فقط برچوق مملكتلرده ينه‌جسيم اووالر، يشيل اورمانلر، لطيف واديلر اكسيك اولمازدى. ايرانك نهرلرندن باشليجه‌لرى (اوروآتيس، خاب)، (مه‌دوس، مرغاب) نهرليدر. بونلردن باشقه دها برچوق نهرلر وارسه‌ده بونلر هپ قوملر ارا‌سنده غائب اولور. بونهرلرك واديلرى، احتوا ايلدكارى بدايعله شهرتشعاردر. ايران اراضيسنك اطرافى يوكسك طاغلرله محاطدر. جوار اقوامك بورالره كچملرى غايت مشكل اولديغى ايچون ايرانيلر پك چوق زمان سويهٔ مدنيتك آلت طبقه‌سنده قالمشلردر. فقط زمينك ايجاب ايلديكى مشاغل اهالينك قوهٔ بدنيه‌سنى آرتديرمش، زينت وثروتدن معرا، ساده برحيات، بو آسيا فاتحلرينك طبع جنكاورانه‌سنى تزييد ايلمشدر.

ايران عسكرى

ايرانك شمال غربيسنده‌كى يوكسك يرلر مديا اراضيسنى تشكيل ايدردى. يونانيلردن پوليپ بورالرى تصوير ايدركن ديبوركه: «مديا، آسيانك تام اورتاسنده‌در. جسامت وارتفاع نقطهٔ نظرندن آسيانك اقسام سائره‌سنه حاكم اولديغى كبى غايت جسور برچوق اقوامى‌ده احتوا ايدر». مديا طاغلرنده باقير، دمير، قورشون، آلتون، كوموش و لاجورد طاشى كبى غايت قيمتدار طاشلر بولونوردى. اراضى صوغوق اولمقله برابر جابجا اورمانلرله مستور ايدى. (زاغروس) واديلرى ايله (روميه كولى) سواحلى منبت ومحصولداردى. بورالرده آلما، آرمود، كراز و زيتون يتشير، اووالرنده مركب، مانده، كچى ودوه بولونوردى. مدياليلرده ايرانيلر كبى اقوام آريه‌دن ايدى. مديا-ليلرك مقدس كتابلرنده ايرانه كلمزدن اول كنديلريلرينك ايىلك معبودى آهو-رامازدانك ياراتديغى مملكتلرده طولاشدقلرى، فقط فنالق معبودى آنغرومانى-يوس طرفندن چيقارلدقلرى بيان ايدلمكده‌در.

ايران تاريخنك اساسلرى ايرانيلر حقنده شمدى‌يه قدر بولونان كتابه‌لر برنجى دارا زماننده باشلار. بوسببدن ايرانك احوال قديمهٔ تاريخيه‌سى حقنده‌كى معلومات كاملاً هه‌رودوت (٤٨٠-٤٢٤) دن آلنمادر. هه‌رودوتك ايرانيلر حقنده ويرديكى معلومات اره‌سنده پك آز حقايق واردر؛

قسم اعظمی یونان تخیلاتنه بورونمش حکایه وافسانه‌لردن عبارتدر. ایکنجی اردشیرك طبیب خصوصیسی قته‌زیباس طرفندن‌ده قبل‌المیلاد ۳۹۰ سنه‌سنده برتاریخ وجوده کتیرلمش ایسه‌ده بوتاریخ‌ده شایان امنیت دکلدر. بناءً علیه ایرانك احوال قدیمهٔ تاریخیه‌سی حقنده معلومات پك آزدر.

اسکی ایرانیلرك دیننه کلنجه، بوکا دائر الك مهم وثیقه‌لر دارانك کتابه‌لری وهه‌رودوتك بیاناتی ایله (زندآوه‌ستا) دنیلن کتاب مقدسدر. بوکتاب هندستانده زردشت‌مذهبنده بولونان

(نقش رستم) ده حکمدار مزارلری

اهالینك کتاب مقدسیدر. (زندآوه‌ستا) فرانسز علماسندن آنکوتیل دوپه‌ررون طرفندن کشف ایدلمشدر. مذکور کتاب اشکانیان (آرشاقیدلر ۲۵۶—۲۲۶) ایله ساسانیان زماننده مرعی اولمشدر. بناءعلیه دارا زماننده ایران دیننك نه‌حالده بولندیغی بوکتابدن پك سطحی برصورتده آکلاشیلابیلیر. ایرانك افسانه قسمنه عائد معلومات‌ده شاعر فردوسینك (بعدالمیلاد ۱۰۰۰) (شهنامه)سنده مسطوردر.

شرق مؤرخلری ایران تاریخنی پیشدادیان، کیانیان، اشکانیان و ساسانیان نامیله درت طبقه‌یه آییررلر. بونلرك روایتنه کوره پیشدادیان طبقه‌سی ایرانده ایکی بیك سنه‌دن زیاده حکومت سورمشدر. ایچلرندن الك مشهورلری (پرسه‌پولیس، اصطخر) شهرینك بانیسی کیومرث ایله هوشنك، طهمورث وجمشیددر. بونلردن هوشنك ویرکی آلمق اصولنی، طهمورث لسان فارسی اوزره یازی یازمغی، جمشیدده شراب ایله نوروز بایرامنی ایجاد ایتمشدر. جمشیدك اواخر سلطنتنده ضحاك اسمنده بر ظالم ظهور ایتمش، اهالی بو ظالمدن قورتولمق ایچون کاوه نامنده بر دمیرجینك تشویقی ایله عصیان ایدرك ضحاکی اولدیرمشلر، یرینه فریدون نامنده بر شهزاده‌یی

چکیرمشلردر. کاوه‌نك اهالی‌یی تشویق ایچون قالدیردیغی بایراق (درفش کاویانی) نامیله شهرت بولمشدر. فریدوندن صوکره ایرج، سلم وتور نامنده‌کی چوجقلری حکومتی بینلرنده تقسیم ایتمشلر، دها صوکره‌ده منوچهر ایله اوغلی فیروز ایرانیلری براداره آلتنه طوپلامشلردر. فیروز دورنده تورکلر ایرانه تعرض ایدرك فیروزی قتل ایتمشلردر. اون ایکی سنه صوکره‌ده زال تورکلره غلبه ایدرك زاب نامنده برشهزاده‌یی ایران تختنه اجلاس ایلمشدر. برمدت صوکره پیشدادیان طبقه‌سی منقرض اولمش، یرینه کیانیان طبقه‌سی کچمشدر. پیشدادیان حقنده‌کی بو معلومات، مؤرخین غربیه‌جه افسانه‌دن معدوددر. زیرا بوبابده وثائق قطعیه موجود دکلدر. بناءعلیه آوروپا مؤرخلری بوطبقه‌دن قطعیاً بحث ایتمیوب بوتون تاریخلرده یالکز مدیالیلردن و آخمه‌نیلر تعبیر اولونان کیانیان طبقه‌سندن باشلایارق اشکانیان ایله ساسانیانی قرون وسطایه براقیرلرکه طوغروسی ده بودر.

مدیالیلر مدیالیلر کندی مملکتلرینه (ماتای) ویا (آماتای) دیرلری. آثوریلر ایلك دفعه اولارق مدیایه داخل اولدقلری زمان (ماتای) بر چوق قبیله‌لره آیرلمشدی. بو قبیله‌لرك بکلری اهالینك الك ایلری کلنلری طرفندن انتخاب اولونمشدی. فقط بونلر اره‌سنده غوغا ومنازعه هیچ اکسیك اولمازدی. آثوریلرك مدیایی ضبط ایده‌مه‌ملرینه سبب اهالیسنك جسورلغی دکلدی؛ اراضیسنك غایت یوکسك طاغلرله محاط اولماسی ایدی. زاغروس طاغلری آثوریلر ایله مدیالیلر اره‌سنده پك مهم بر مانعدی. فقط ینه آثوریلرله محاربه‌لر وقوعه کلیردی. صارغون، مدیالیلردن آلتمش درت پرنسك کندیسنه قارشی اتفاقندن بحث ایتدیکی کبی برنجی تیغلات فلاصرده مدیایه قارشی اجرا ایلدیکی سفرلری حکایه ایلمشدر. دها صوکره ایکنجی سلمانصر (۸۵۹) مدیایه سفر ایتمش ایسه‌ده مدیالیلری تحت تابعیتنه آلمغه بردرلو موفق اولامامشدر. بو موفقیت بر درجه‌یه قدر رمان نیراری ایله اوچنجی تیغلات فلاصره وبالخاصه‌ده صارغونه نصیب اولمشدر. صارغون مدیا اراضیسندن بر قسمنی آثوریه ایالتلری میانه ادخال ایلمشدر. سناخریب ایله آسار هادون ایسه مدیا اراضیسندن پك چوق یرلر آلمشلر، فقط بونکله مدیا قومنی محوه ینه بردرلو موفق اولامامشلردر. حتی آثوریه دولتی منقرض اولور اولماز مدیالیلر اجنبی بویوندرغندن پك چابق تخلیص کریبان ایده‌بیلمشلردر.

مدیالیلرك نه زمان ونه صورتله تأسیس حکومت ایتدکلری معلوم دکلدر. هرودوتك روایتنه کوره آثوریلر آسیای علیایه ۵۲۰ سنه قدر حاکم اولمشلر، بونلرك حاکمیتندن ایلك اول‌ده مدیالیلر قورتولمشلردر. اوزمانلر مدیالیلر کویلره طاغیلمش، حکومتسز وحیدودلق ایچنده یاشارلردی. آرتق بو حال تحمل اولونامیه‌جق بر درجه‌یه کلمش، بونك اوزرینه کندیلرینه عدالت وحقانیت پرورلکی ایله مشهور (کی‌قباد، ده‌یوکه‌س)ك اوغلی (فراعورت، فرهاد) ی

حکمدار انتخاب ایلمشلردر. کی‌قباد سائر پرنسلری کاملاً زیر اطاعتنه آلمش، (أقباتان، همدان) شهرینی بنا ایتمش، نظامات و قوانینه رعایت ایلمشدر. حتی آز زمان ایچنده تزیید سطوت ایدرك آثوریه حکمدارلری کبی برسرای ارکانی ایله خاصه عسکری‌ده تأسیس ایلمشدر. کی‌قباد کندی مساعده‌سی اولمادن حضورینه کیمسه‌نك چیقمامسنی امر ایتدیکی ایچون بوتون معروضات مأمورلری واسطه‌سیله عرض اولونوردی. یرینه کچن اوغلی (فرهاد، فراعورت) (بلخ) دن (صغد)ه قدر برچوق اقوامی زیر انقیاده آلمش. نهایت آثوریلرك برتعرضی اثناسنده وفات ایلمشدر.

هه‌رودوتك بو روایتندن آکلاشیلیورکه صارغون مدیالیلرله حرب ایتدیکی زمان باشلی باشنه پرنسلری‌ده بولونیوردی. حتی آثور باناپالك (ألام)ده حرب ایتدیکی عصره‌ده مدیالیلر اعلان حریته‌ده قیام ایلمشلردی. بناءعلیه ٦٢٤ سنه‌سنده آثوریلره قارشی وقوع بولان محاربه‌ده تلف اولان فراعورت (فرهاد) مدیالیلرك ایلك حکمدار تاریخیسیدر. کذا ایرانك قسم اعظمنك فرهاده اطاعت ایتمش اولماسی‌ده طوغرودر. فقط مدیا حکومتنك مؤسس یکانه‌سی یونانیلرك کی آخسار نامی ویردکلری خواغ زاتارا (٦٢٤ - ٥٨٤) در. پدری فرهادك کی آخساره براقدیغی یکانه میرات، نینوا ایمپراطورلغنه قارشی مدهش بر انتقامدن عبارت اولمشدر. هه‌رودوتك روایتنه کوره کی آخسار بردفعه آثوریلری مغلوب ایدرك (نینوا) یی محاصره ایتمش، فقط سیتلرك آسیایه استیلاسی سریعاً مملکتنه عودته لزوم کوسترمشدر. سیتلرك آسیایه استیلالری کی آخسارك پك زیاده ایشنه یارامشدر. سیتلر بر سلابهٔ مدهش حالنده ارمنستان وآسیای صغری ایچلرینه کیرمشلر، کی آخسار ایسه معیتی عسکری ایله برابر بوطریق مظفریتی تعقیب ایدرك برچوق فتوحاته نائل اولمشدر. کی آخسار اولا سیتلرك پای استیلاسی آلتده چیکنه‌نن ارمنستانه کیره‌رك بو حوالی‌یی، بعده (قاپادوکیا) حوالیسنی (قیزیل ایرماق) جوارینه قدر ضبط ایلمشدر. فقط کی آخسار ایچون سیتلرك استیلاسندن حاصل اولان الك مهم فوائد، بو استیلالر اثناسنده آثوریلرك دوچار ضعف اولمالری ایدی. آرتق کی آخسار ایچون باباسنك انتقامنی آلمق زمانی کلمشدی. کی آخسار بو مقصده وصول ایچون بابل حکمداری نابوپولاصر ایله اتفاق ایتمش، کریمه‌سی آمیتیسی نابوپولاصرك اوغلی بخت‌نصره ویرمشدی. کی آخسار بابل حکمداری ایله توحید قوت ایدرك (نینوا)یی آلمش، آثوریه حکومتنك حین تقسیمنده (دجله) نهرینك شرق و شمال طرفلرنده‌کی اراضی کی آخسارك عهده‌سنه اصابت ایلمشدی.

ليديا سفرى

(نينوا)نك سقوطندن صوكره مدياليلر فوق العاده كسب قوت ايتمشلردى. مدياليلرك نفوذى (قيزيل ايرماق)دن شرقه طوغرو توسع ايتمش، شرقده باختريلر كاملاً مديالیلرك ادارهسنه كيرمشلردى. فقط او زمانلر تشكيلات عسكريه نقطهٔ نظرندن بويوك بر تهلكه وجوده كتيرهبيلهجك يكى بر حكومت ظهور ايتمشدى. بو حكومتك تهلكهسى كنديسنى پك چابق حس ايتديرديكى ايچون بخت‌نصر (بابل) اطرافنى سورلرك احاطه ايتديرمشدى. آسياده بويوك برنفوذ اجرا ايدن بو حكومت، ليديا دولتى ايدى. ليدياحكمدارى آليات، سيتلر تهلكهسى بر طرف اولدقدن صوكره حدودينى (قيزيل ايرماق) ساحللرينه قدر توسيع ايتمش، مدياليلره مدهش بر رقيب اولمشدى. كى آخسار كندى معيتنده بولونان سيتلرك ليديايه فرارينى وسيله اتخاذ ايدرك ليديايه اعلان حرب ايتمش (٥٩٠)، محاربه بش سنه دوام ايتديكى حالده هيچ بر نتيجه حاصل اولمامشدى. نهايت محاربه‌اثناسنده بركون كسوف وقوعه كلمسى بومديدمحاربات‌ه‌نهايت ويرمشدى. بونك اوزرينه آليات، قيزى آريه‌نيسى كى آخسارك اوغلى آستياغه ويرمش، (قيزيل ايرماق، خالياس) هرايكى حكومت بيننده حدود اعتبار ايدلمشدى.

كى آخسار خارجاً مديانك اكتساب سطوت ايتمسنه خدمت ايتديكى كبى داخلاً ده ترقيسنه غيرت ايلمشدر. اولا مديا قطعاتنى، عسكرى برتشكيلات آلتنده تنسيق ايتمش، صنوف مختلفه‌يى مزراقلى، تيرانداز وسوارى كبى قسملره آييرمشدر. آثوريه‌دن آلنان غنائم ايله (أقباتان، همدان) ده‌كى اقامتكاهنى تزييد وتحكيم ايلمشدر. كى آخسار شهرك اطرافنى يدى قاتلى ديوارله چويرمشدر. بو ديوارك ايچنه و يا يان طرافنه يدى ستاد محيطنده بر سراى انشا ايتديرمشدر. سراى سيدره وسرو آغاجلرندن انشا اولونمش، طيشنه كوموش، داخلنده‌كى ديركلرده‌ده آلتون لوحه‌لر قاپلانمشدر. سرايك طامى كاملاً كوموشدن انشا اولونمشدر. كذا (ناهيد) معبدينك اطرافنده‌كى ديركلرده كاملاً كوموش لوحه‌لرله قاپلانمشدر.

كى آخسار ليديا ايله مصالحه ايتدكدن برازصوكره وفات ايتمشدى. فقط يرينه كچن اوغلى آستياغ، پدرينك كنديسنه براقديغى حكومتى اداره ايده‌جك بر قابليتده دكلدى. آستياغ شرق حكمدارلرينه خاص بر حيات مسرفانه امرار ايتمش، وقتنى حربدن زياده آولرده كچيرمشدى. بوتدن باشقه اهاليه ظلم ايدرك هر كسى‌ده كنديسندن صوغوتمشدى. بو صره‌ده ايسه ايرانده برنجى كيكاوسك يرينه كچن برنجى كيخسرو مديانك بو احوالندن استفاده ايدرك تعرض ايتمش، آستياغى اسير

قره دکز
آرال کولی
صغد
بختران
پارت
ایران
مدیا
دماوند
میدیا
آتور
کلدانیه
الام
فارمان
درانژیان
ژوورزی
عربستان
بحر سفید
سوریه
فنیکه
فلسطین
آسیای صغیر
ارمنستان
قاپادوکیه
پونت
لیدیه
نیل
مقیاسنده در
١
٢٠,٠٠٠,٠٠٠

ایدرك (أقباتان)ی ید اداره‌سنده کچیرمشدی. دها صوکره (اقباتان)ده بولونان خزائنی کاملاً مملکتنه نقل ایتمش، او تاریخدن اعتباراً مدیاده ایرانه تابع اولمشدی. آرتق بوندن صوکره مدیاده ایکنجی بر نسل دوام ایتمه‌مشدی.

مدیالیلرك مدنیتی ایشته کرك بو سببدن کرك مدیالیلرك انقاضی اوزرینه کندیلریله عین جنسدن بر قومك، ایرانیلرك یرلشمه‌سندن طولایی مدیالیلر زمانندن قالمه آبده‌لره هیچ تصادف ایدیله‌مه‌مشدر. کذا مدیالیلر اقوام متمدنه ایله‌ده اوزون اوزادی تماسده بولونمامشلردر. بونك ایچون مدیا حکومتی ایله مدیا مدنیتی حقنده معلومات پك آزدر. حتی بو قومك شخصیتی‌ده تماماً معلوم دکلدر. یالکز ایران دینی ایله ایران مدنیتنك مدیا مدنیتی اوزرینه مؤسس بولوندیغنه دائر یونان مؤرخلری متفق الافکار بولوندقلری جهتله مدیالیلرك دینی و مدنیتی حقنده‌ده آنجق بالواسطه کسب وقوف ایدیله‌بیلمشدر. بو معلوماتدن آکلاشلدیغنه کوره کی آخسار (زردشت) مذهبنده ایدی. فقط بوده انجق بر قاعدهٔ عمومیه عد اولونابیلیر؛ چونکه بعض احوال کوستریورکه مدیالیلرله ایرانیلرك دینلری بیننده‌ده فرق واردی. دارا زماننده ایرانیلردن سحرباز غوماتانك تحت حکومتی أله کچیرمك عزمنه دوشمسی یالکز سیاسی واجتماعی دکل، عین زمانده دینی بر ارتجاعدن معدوددی. حتی دارانك کتابه‌لرنده‌ده یازدیغی کبی کندیسی معبدلری یکیدن تأسیس ایتمش، سحرباز غوماتایی‌ده اولدیرمشدی؛ چونکه او زمانلر مدیالیلر معبدی ییقمشلر، یالکز آتش محرابنی براقمشلردی. کذا أولولرك کومولمسی خصوصنده‌ده بعض فرقلر واردی. مثلا ایرانیلر اولولرینی یا قایا قووقلرینه قویدقلری ویا کومدکاری حالده مدیالیلر کوپکلرك و یا قوشلرك آغزینه آتارلردی. دها طوغروسی مدیالیلر اك زیاده اقوام تورانیه عاداتنه تابع اولمشلردی. مدیالیلر سحربازلغه فوق العاده اعتقاد ایدرلردی. مدیا راهبلری اولان سحربازلر آیریجه بر صنف تشکیل ایلمشلردی. مدیالیلره بابل و آثوریه مدنیتنك‌ده تأثیری اولمشدی. مدیالیلر آثور طرز معماریسنی، آثوریلرك سیارات سبعه‌سنی، ییلدیزلره عبادتلرینی‌ده قبول ایلمشلردی.

ایکنجی فصل

ایرانیلر . — کیخسرو و کیکاوس

(قبل المیلاد ۵۵۸-۵۲۲)

ایلك ایرانیلر ایرانیلر برطاقم قبیله‌لره آیرلمشلر، آیری آیری جمعیتلر تشکیل ایلشلردی. بونلرك الك مهملری پاسارغادلر، مارافینلر، ماسپیلر ایدی. الك بویوکلری پاسارغادلر ایدی. ایران حکمدارلرینك منشأنی وجوده کتیرن (آخمه نیلر، کیانیان) بو قبیله‌یه منسوبدی. آخمه‌نیلردن کلن حکمدارلر ایرانك قبائل سائره‌سنه قارشی مستبدانه حرکت ایتمه‌مشلردی. بو قبیله‌لرك یدیسی‌ده بر آرایه کله‌رك براتفاق تشکیل ایتمشلر، پاسارغادلردن برینی کندیلرینه ارثی حکمدار انتخاب ایلشلردی. دیکر آلتی قبیله‌نك بکلری‌ده بوکا مشاورلك ایدرك تخت حکمداری‌یه مجاور بولونمشلردی.

سیتلر اطرافه استیلا و مهاجرت ایلدکلری صره‌ده ایرانیلرده غربه طوغرو طالمشلردی. بوصره‌لرده آثوریلرك سطوت وعظمتلری رهین انحطاط اولمغه باشلامشدی. ایرانیلر بووضعیت سیاسیه‌دن استفاده ایدرك قبل المیلاد یدنجی عصرده (سوز) حوالیسنی ضبطه باشلامشلردی. ایرانیلر (ألام) حوالیسنی ضبط ایتدکدن صوکره اساسلی برحکومت تشکیل ایلشلردی. اوزمانلر ایران حکمدارلری (ألام) ده اوطورمشلر، مع‌مافیه (پاسارغاد) شهرینی‌ده اهمیتدن اسقاط ایتمه‌مشلردی. ایرانیلر، بر چوق سنه‌لردن بری کسب عمران ایدن ألام حوالیسنی هیچ شبهه‌سز کندی مملکتلرینه ترجیح ایلشلر، حتی ایران حکمدارلری کتابه‌لرینی ایران وبابل لساننده‌ن ماعدا ألام لسانندەده یازدیرمغه باشلامشلردی. ایرانیلر ایلك حکمدارلرینك اساطیر قهرمانلرندن (آخمن)نك اوغلی چایسپه‌س اولدیغنی روایت ایدرلر. فقط بوکا دائ

وثائق قطعیه یوقدر. ایرانیلرك ایلك حکمدارلری برنجی کیخسرو (کیروس) ایله برنجی کیکاوس (قامبیز)در. بونلرك هرایکیسی‌ده مدیالیلره تابع اولارق یاشامشلردر. فقط برنجی کیکاوسك وفاتنده یرینه کچن اوغلی ایکنجی کیخسرو ایرانك استقلالنه خدمت ایلمشدر.

ایکنجی کیخسرو کیخسرو حکمدار اولوراولماز ایرانك استحصال حریتی ایچون مدیالیلر اوزرینه یورومش، حکمدارلری آستیاغی اسیر ایتمشدر. بومحاربه حقنده تفصیلات یوقدر. یالکز بابلك صوك حکمداری نابونیدك کتابه‌سندن آکلاشیلدیغنه کوره قبل المیلاد ۵۵۰ سنه‌سنده آستیاغ کیخسروه اسیر اولمش وبوتون خزائنی ضبط ایدلمشدر.

کیخسروك حیاتی صرف افسانه ایله مالیدر. حتی هه‌رودوت‌ده ایران دولتنك مؤسسی اولان بو بویوك حکمدارك حیات تاریخچه‌سی حقنده قطعی معلومات الده ایده‌مه‌مشدر. بوبابده موجود معلومات، منقولاتدن عبارتدر.

روایته کوره آستیاغ برکیجه رؤیاسنده قیزی منداندن برچوق صولر چیقه‌رق بوتون آسیایی قاپلادیغنی کورر. منجملر بورؤیایی تعبیر ایده‌رك منداننك جهانکیر اولاجغنی وکندیسندن طوغاجق چوجغك آستیاغك صاغلغنده حکومت دعواسنه قالقه‌جغنی سویلرلر. آستیاغ بوندن قورقار. ایرانیلرك مدیالیلردن آشاغی اولدیغنه وبویله عادی آدملردن اولاجق چوجغك سلطنت دعواسنه قالقامیه‌جغنه ذاهب اولدیغی ایچون قیزینی ایران بکلرندن برینه ویره‌رك مملکتدن تبعید ایدر. فقط منداننك کبه قالدیغنی خبر آلدیغی زمان رؤیاسنده مندانه‌دن چیقان بر آصمه‌نك بوتون آسیایی احاطه ایتدیکنی کورنجه قیزینی تکرار کری چاغیرر. مندانه چوجغنی طوغورر. آستیاغ، وزراسندن هارپاغه چوجغك یاکوتوروب بر یره براقلماسنی ویاکومولمسنی امر ایدر. هارپاغ بو امر اوزرینه شاشیرر. آستیاغ اولوبده یرینه مندانه کچه‌جك اولورسه حالنك پریشان اولاجغنی دوشونور. چوجغی تسلیم ایتمك ایچون حکمدارك صغیر چوبانی مهردادی چاغیرر. چوبان هارپاغك اوینه کلیر. ذی‌قیمت البسه کیمش بر چوجق کورر. هارپاغ چوبانه خطاباً بو چوجغك بر طاغه براقلمسی ایچون حکمدارك امری اولدیغنی سویلر. چوبان چوجغی آلیر، یولده کیدرکن سرای خدمتکارلرندن برینه تصادف ایدر. چوجغك پرنس مندانه‌دن طوغدیغنی اوکره‌نیر. اوینه کلدیکی زمان زوجه‌سنك اولو برچوجق طوغوردیغنی کورر. زوجه‌سی بوچوجغی کندیسنه اولاد ایدر. چوجغك مزین البسه‌سنی اولو چوجغه کیدیره‌رك بر سبت ایچنده طاغه براقدیریر. قادین کوچوك کیخسروی بویوتور، عینی زمانده‌ده اسمنی دکیشدیرر. فقط کوچوك کیخسرو نجابتنی اصلا غائب ایتمز. اون یاشنه کلدیکی زمان برکون چوجقلر اویونده کندیسنی حکمدار انتخاب ایدرلر. مدیا زادکانندن آرتمباقسك اوغلی، کیخسروك امرینی دیکله‌مز. کیخسرو بوکا بر تمیز قامچی آتار. چوجق باباسنه، باباسی‌ده آستیاغه شکایت ایدر وبرصغیر چوبانی اوغلنك کندی اوغلنه بویله برحقارتده بولنمش اولدیغنی سویلر. آستیاغ چوبان ایله اوغلنی حضورینه

چاغیرر . کیخسروی استجوابه باشلار . کیخسرو کمال اعتدال ایله جواب ویرر : « بنی حکمدار انتخاب ایتدیلر. بن ده وظیفه‌می یاپدم.» دیر. بو مردانه سوزلر آستیاغك خوشنه کیدر، حتی چوجغی برازده قیزی‌مندانه‌یه بکزه‌تیر. صوکره ایشی‌ده آکلار. «مادامکه چوجقلر بونی حکمدار انتخاب ایتمشلر. او حالده منجملرك سویله‌دکاری‌ده اولدی . آرتق بردها حکمدار انتخاب اولوناجق دکل‌یا!» دیر. چوجغه هیچ برشی یاپماز ؛ فقط هارپاغه‌ده چوجغی اولدیرمدیکی ایچون عداوت باغلامقدن کری طورماز. درحال هارپاغی چاغیرر، اون اوچ یاشنده‌کی اوغلنك سرایه کوندرلمسنی امر ایدر . چوجق سرایه کلیر کلمز آستیاغ چوجغی اولدیرتیر . أتنی قویون أتی کبی قیزارتدیرر . باباسنی بر ضیافته دعوت ایدرك اوغلنك أتنی اوکنه قویدیرر . هارپاغ هیچ فرقنه وارماز . اوغلنك أتنی ییر. آستیاغ لذتنی سؤال ایدر. هارپاغ کمال ممنونیتله جواب ویرر . دها صوکره کندیسنه برسپت کتیریلیر. سپتك ایچنده‌ده اوغلنك باشی ایله اللرینی کورر. هارپاغ هیچ سکوتنی بر بوزماز . سرای ارکاننه مخصوص بر وضع احترام ایله : «حکمدارك هر یاپدیغی شی خیرلیدر» دیر .

کیخسرو (پاسارغادده بولنمشدر)

آستیاغ کیخسروی بر مدت صوکره ایرانه کوندریر. کیخسرو کندیسنك نصل بویودلمش اولدیغنی اوکرنیر . هارپاغ آستیاغدن انتقام آلمق ایچون دائما کیخسرو ایله خوش کچینیر . مدیالیلردن بر چوغنی اتفاقنه جلب ایدر . کیخسروی تخته اجلاس ایچون تدارکاتده بولونور . کیخسروده اساساً ایرانیلرك محبتنی جلب ایتمش اولدیغی ایچون بونلردن بر چوغنی معیتنه آلیر . آستیاغ اوزرینه هجوم ایدر . آستیاغ اسیر اولور . هارپاغ‌ده آستیاغدن بو صورتله انتقام آلیر . فقط کیخسرو بیوك پدرینی اولدیرتمز؛ وفاتنه قدریاننده بولوندیرر . ایشته هه‌رودوتك کیخسرو افسانه‌سی.

کیخسرو مدیالیلره دائما حسن معامله ایتمش ، آستیاغك کریمه‌سنی زوجه‌لکه قبول ایلمشدر. دیگر زوجه‌سی (کسندان)دن‌ده کیکاوس (ایرانیلرجه قامبوجیا، قامبیز) و باردیا (یونان مؤرخلرنجه سمه‌ردیس) نامنده ایکی اوغلی دنیایه کلمشدر.

کیخسرو ایرانیلرك شجاعت وغیرتلریله ایران تختنه جلوس ایتدیکی ایچون بونلری هرکسه ترجیح ایتمش ، اردوسنی وقوماندانلرینی انلردن انتخاب ایلمشدر. حتی ایرانیلردن هیچ ویرکی آلمادیغی کبی ایرانه هرکلیشنده‌ده ایرانیلرك کافه‌سنه بر آلتون هدیه ایدرمش ! کیخسروك سخاوت وملایمتی پك زیاده شهرت بولمشدر. کیخسرو یالکز مدیالیلرله ایرانیلره قارشی دکل، دها صوکره تحت اداره‌سنه کیرن بوتون اقوامه قارشی‌ده ملایمتله حرکت ایتمش ، انلره آغر ویرکیلر قویمقدن اجتناب ایدرك ویرکیلرك حد اعظمیسنك تعیینی کندی‌ارزولرینه براقمشدر. کیخسرو تاریخده اسمی سبق ایدن حکمدارلرك اك عالمی، اك جسوری واك عالیجنابیدر.

کیخسرو وقره‌زوس کیخسرو حکومتنك ایلك سنه‌لرنده باختریلر وارمنیلر کبی مدیالیلره تابع اقوامی زیرانقیاده آلمغله مشغول اولمشدی. مدیاده وقوعه‌کلن تبدلاتك (بابل) و(سارد) شهرلرنده‌ده نظر اهمیتله تعقیب اولوندیغنه هیچ شبهه یوقدی. حتی مدیا حکومتی منقرض اولور اولماز بابل حکمداری نابونید (هاران) شهرینی اشغال ایتمش، کیخسروه قارشی دائما عدم امنیتله حرکت ایلمشدی. کذالیدیا حکمدای قره‌زوس‌ده‌عین‌تدابیری اتخاذایلمشدی. اساساً آستیاغ، لیدیا قرالی قره‌زوسك قائم پدری ایدی. قره‌زوس آستیاغك حقوقنی محافظه ایتمك واك زیاده‌ده حکومتنی شرقاً توسیع ایلمك ایچون کیخسرو ایله حربه قرار ویرمش، حربك نه‌نتیجه‌یه منجر اولاجغنی آکلامق ایچون کاهنلره طانیشمغله وقت کچیرمشدی. مع‌مافیه کیخسروی مغلوب ایتمك ایچون بابل حکمداری نابونید ایله اتفاق ایتمش ، کندیسنه اسپارطه‌ده عساکر معاونه حاضرلانمش، فقط قره‌زوس غایت عجله ایدرك عساکر معاونه کلمدن حربه کیریشمشدی . کیخسرو قره‌زوسك حربه حاضرلاندیغنی کاملاً خبر آلمشدی . فقط بویله برحاضرلغك نابهنکام اولدیغنه قائل اولمش، اساساً باشقه طرفلرده‌ده مشغول اولدیغی ایچون قره‌زوسه قارشی صوك‌بهارده حرکت ایتمکه قرار ویرمشدی . بو اثناده قره‌زوس قاپادوکیایه کیرمش ، (پته‌ریا، بوغازکوی) موقع مستحکمنی ضبط ایتمش، حتی کیخسروك کریلرینی تعجیز ایچون

بورالرده‌كی ئی‌یونی شهرلرندن کیخسروه هجوم ایچون وعدده آلمشـدی . قره‌زوس بوأثناده شدتله حرکت ایتسه و بابل حکمداری نابونیدده کیخسروك خط رجعتنی قطع ایتمش اولسـه ایدی لیدیا حکومتی صورت قطعیه‌ده خلاص اولوردی . فقط بونلرك هیچ بری یاپیلمامشدی . قره‌زوس هیچ بر نتیجهٔ قطعیه‌یه منجر اولمیـان بر محاربه‌یی متعاقب (قیزیل ایرماق) حوضه‌سنه‌کلمش، بوخطا کیخسروك‌پك زیاده‌ایشنه یارامشدی. بونك اوزرینه خصمنك خطاسندن پارلاق بر صورتده استفاده ایتمش، او سنه قیشی قاپادوقیاده کچیردیکی تقدیرده کله‌جك سنه بابل، مصر ولاکه‌ده‌مونیا عسکرلرندن مرکب مدهش برقوت قارشیسنده بولوناجغنی آکلامش،سریع برحرکتله (سارد) اوزرینه یورویه‌رك شهری ضبطوقره‌زوسی اسیرایتمشدر (صحیفه ١٩٢ مراجعت).

لیدیا حکومتنك سقوطی یونانیلر بیننده عظیم بر دهشت حاصل ایتمشـدی . اوزمانه قدر قره‌زوس کبی حلیم بر حکمداره تابع اولان ئی‌یونی شهرلری شمدی اسمی بیله کندیلرنجه مجهول برحکمداره اطاعت ایده‌جکلردی . بو مطالعه‌یی نظر دقته آلان شهرلر کیخسروه مراجعت ایتمشلر، وقتیله قره‌زوسك قبول ایتـدیکی شرطلر داخلنده، یعنی حاکمیتلرینی تصدیق وکندیلرندن یالکز ویرکی اخذ ایدلمك شرطیله تسلیم اولاجقلرینی بیان ایتمشلردی . کیخسرو بو تکلیفی رد ایتمش، بونك اوزرینه (میله‌ت، میلاس) شهری ایله دیکر أئولی شهرلری اتفاق ایدرك اسپارطه‌دن قوهٔ معاونه طلب ایتمشلردر. اوزمانلر اسپارطه اهالیسی قره‌زوسله متفقاً کیخسروه قارشی حرب ایتمکه حاضرلانمشلردی. فقط (سارد)ك سقوطی اوزرینه اوزون بر سفر اجراسنی زائد کورمشلر . بومراجعتی‌ده بوش براقمق ایسته‌میه‌رك کیخسروه برهیئت کوندرمشلردر. بو هیئتك‌وظیفه‌سی، «یونان شهرلرندن برینه‌تعرض‌ایتدیکی تقدیرده اسپارطه‌لیلر طرفندن بونك‌مدهش برصورتده انتقامی آلنه‌جغنی» کیخسروه تبلیغ ایتمکدن عبارتدی . دیـودورك روایتنه کوره کیخسروده بونك اوزرینـه اسپارطه‌لیلره برهیئت کوندرمش: «تبعه‌مدن برفردك یونان‌تابعیتنه‌کیردیکنی کوره‌یم‌ده بن‌ده اسپارطه‌لیلرك شجاعتنی آکلایم». دیمشدر. کیخسرو اسپارطه‌لیلرك تهدیدینه‌هیچ اهمیت ویرمه‌مش، فقط‌یونانیلری تأدیب‌ایتمکی‌ده علوجنابنه یدیره‌مه‌مشدر. کیخسرو قاپالوسی(سارد)شهرینه والی تعیین ایتدکدن صوکره اردوسیله برابر یوله چیقمشدر. کیخسرو اردوسی حرکت ایدر ایتمز لیدیاده عصیان چیقمش ایسـه‌ده کیخسرو

مدیالی قوماندانلردن مازاره‌س قومانده‌سنده کوندردیکی مفرزه ایله عصیانی باصدیر-
مشدر. مازاره‌سدن صوکره قوماندان اولان هارپاغ (فوچه، فوکه آ) و (میله‌ت، میلاس)
شهرلرینی و (سیسام)
آطه‌سی مستثنی اولمق
اوزره ساحلده‌کی آطه‌لری
کاملاً ضبط ایتمشدر. سیسام
آطه‌سی‌ده کیکاوس زماننده
ضبط ایدلمشدر. بو اثناده
ساحلده‌کی حکومتلردن قار-
یالیلر هیچ مقاومت ایتمه-
مشلر، یالکز لیکیالیلر براز
مقاومت کوسترمشلردر.
کیخسرو بو موفقیتلردن
صوکره لیدیا حکومتنی
(سارد) و (آسکیلیون)
شهرلری مرکز اولمق اوزره
ایکی ولایته آییرمش،
ایالتلردن برینی ارثی بر
صورتده هارپاغه ویرمشدر.
کیخسروك ساحل محافظه
ایده‌جك دونانماسی یوقدی.
بو سببدن یونان شهرلرینی
ایرانیلر طرفندن اداره ایتدیر-

پرسه‌پولیس سراینڈن بر قابارتمه

مك مشکل وحتی بورالره عساکر محافظه براقمق‌ده محذورلی ایدی. بناءعلیه بوشهرلری ایرانه تابع بولوندرمق ایچون کیخسرو باشقه برچاره‌یه توسل ایتمشدر. کیخسرو هرشهرك ایلری کلنلرینی ادارةً پرنس تعیین ایتمش، بوپرنسلر حاملیری کیخسروه قارشی دائما مطاوعتکار طاورانمشلردر. فقط روایته کوره کیخسرو لیدیالیلره قارشی باشقه صورتله حرکت ایتمشدر. ساردك سقوطندن صوکره کیخسرو ایله برابر بولونان قره‌زوس تبعه‌سنی صیانت ایچون بونلرك سلاحلرینی آلدیرمش، اهالی‌یی صنایع وتجارته تشویق ایتدیرمش، وقتیله جنکاورلکله شهرت آلان لیدیالیلر اندن صوکره مسالمت پرور وزنکین بر قوم اولمشلردر.

بابل اوکنده کیخسرو لیدیانك انقراضی قره‌زوسك متفق بولونان بابلیلر ایچون ده برمقدمهٔ انقراض دیمکدی . بابلیلرك قورقدقلری شیء یهودیلر کمال اشتیاق ایله ارزو ایدییورلر ، یهودیه پیغمبرلری بابلك یاقینده سقوط ایده‌جکنی کمال اطمئنان ایله خبر ویرییورلردی . کیخسرو انلرك نظرنده بنی اسرائیلك انتقامنی آلمق ایچون یاوه طرفندن کوندرلمش بر خلاصکار عد ایدیلیوردی .

فی‌الحقیقه کیخسرو لیدیایی ضبط ایدر ایتمز بابل اوزرینه‌ده یورومش، بابل شهری کیخسروك شهرتکیر عالم اولان حلم وملایمتی سایه‌سنده ضبط اولونمشدر. (تفصیلات ایچون صحیفه ۲۱۲یه مراجعت).

کیخسرو (بابل)ی ضبط ایتدکدن صوکره شهری اصلا تخریب ایتمدیکی کبی کلدانیه معبودلرندن مردوق ایله نه‌بویه‌ده حرمت ایتمش وحتی بونلره هدیه‌لر تقدیم ایلشدر. بابلك سقوطندن صوکره سوریه وفنیکه طرفلری‌ده بلامقاومت تابع اولمشلردر. کیخسرو بابلی ضبط ایتدکدن صوکره یهودیلرك مملکتلرینه عودت واسکی معبدلرینی بنا ایتملرینه مساعده ایتمشدر. کذا بخت نصرك (قدس) دن آلوب (بەل) معبدینه قویدیردیغی آلتون وکوموش اشیای مقدسه‌یی‌ده یهودیلره اعاده ایلشدر. یهودیلر بومساعده اوزرینه آقین آقین (قدس)ه عودت ایتمشلر ، ارض فلسطینه کلیرکلمز قدس معبدینی انشایه باشلامشلردر . معبدك انشاسنه ۵۲۰ سنه‌سنده باشلانمش، ۵۱٦ سنه‌سنده دارا زماننده‌ده اکمال ایدلمشدر .

کیخسرو حیاتنك صوك زمانلرینه طوغرو ارمنستانی قره دکز ایله بحرحزدن کلن اقوام وحشیه‌نك تعرضلرینه قارشی صیانت ایچون حدودینی شمالاً قافقاسیه طاغلرینه قدر توسیع ایتمش، شرقاده بوتون ایرانی زیر ادارەسنه آلمشدر. حکومتك جنوب شرقی حدودی سند نهرینه‌قدر طایانمشدر. کیخسرو پارتلری، هیقارنالیلری، باختریلر ایله قومشولری بولونان خوارزمیلری ، (اوقسوس) و (یاقسارت) نهرلری بینده‌کی اراضی‌یی کاملاً ضبط ایتمش، مملکتی هم جوار اقوامك تسلطندن محافظه ایچون آلتی مستحکم شهرله براستحکام انشا ایتدیرمشدر. کیخسرو الکزیاده اقوام تورانیه‌یه قارشی مملکتنی محافظه‌یه اعتنا ایلشدر .

کیخسرو صوك زمانلرنده ماساژه‌تلر ودربیکلرله اجرا ایلدیکی برمحاربه‌ده

یاره‌لانمش ، بر مدت صوکره‌ده وفات ایلمشدر . جسدی ، اجدادینك مقری اولان (پاسارغاد) شهرنده ، یاپدیرمش اولدیغی مزاره دفن ایدلمشدر .

کیخسروك وفاتندن ایکی یوز سنه صوکره اسکندرك معیتنده بولونانلر (پاسارغاد) باغچه‌سنده کیخسروك مزارینی بولمشلردر. بو مزارك بر متره یوکسکلکنده برقاپوسی‌وارمش. مزارك ایچنده ارغوانی اورتولر و حالیلر اورتولو . آیاقلری آلتوندن بر یاتاق ، یاتاغك اورته‌سنده ده کیخسروك آلتون قاپاقلی تابوتی، تابوتك یاننده آیاقلری آلتوندن بر اسکمله ایله قلیج ، کوپه وذی قیمت البسه بولونمشدر . بو مزار الیوم ایرانك (مرغاب) شهرنده‌در. مزارك اطرافنده‌کی دیرکلر وستونلر صوکرادن انشا ایدلمشدر . دیوارلردن بری اوزرنده «آدام قوروس خازایاطیا آخمانیزیا – یعنی بن آخمه‌نیلر حکمداری کیخسروم» عباره‌سی یازیلیدر.

کیخسروك مزاری

کیخسرو ٢٩ سنه حکومت سورمش، بومدت ظرفنده ایرانیلره یالکز حکمدارلق دکل، عین زمانده مربیلك وظیفه‌سی‌ده ایفا ایتمش ، ایرانیلرك قابلیت واستعدادینی یوله کتیرمشدی . کیخسرو سرعت قراره ، عزم قطعی‌یه مالك بر قوماندانیدی . فلاکتلری برطرف ایتمك، اك مشکل اموری باشه چیقارمق اقتدارینی حائز ایدی . واقعا ایران حکمدارلری آز زمان ایچنده کیخسرودن دها چوق یرلر ضبط ایتمشلردی؛ فقط بویرلرك هیچ بری‌ده کیخسروك کندیلرینه براقدیغی یرلرقدر پایدار اولامامشدی. کیخسرو برقوماندانه خاص بصارت عسکریه‌یه مالك اولدیغی کبی سیاسی برنفوذ نظره‌ده صاحب ایدی. مظفریتلری نتیجه‌سنده تحت حاکمیتنه‌کیرن اقوامك منافعنی ، احوال روحیه‌سنی دائما نظر اعتباره آلیر ، مغلوب بر دشمنه بیله حلم ایله معامله ایدر ، هرطرفده قوانین ونظامات تأسیس ایلردی . کیخسرو ایرانیلری مظفر، یهودیلری خلاص، یونانیلری مغلوب ایلمشدی .

کیقاوس کیخسروك وفاتنده یرینه کچن بویوك اوغلی کیکاوس (قامبوچیا، قامبیز)، پدرینك وصیتی اوزرینه کوچوك قاردشی سمردیسی (باردیایی) (بلخ، خوارزم و پارت کبی) ویرکی ویرمین اوزاق ولایتلره والی تعیین ایلشدی. کیکاوس پدرینك صاغلغنده اِیی بر تحصیل کورمه‌مشدی. پدری کیخسرو پك چوق زمانلر ایرانده بولونمدیغی ایچون کیکاوسك تربیه‌سی قادینلر ألنده قالمش، انلرده ایران ایمپراطورلغنك بو کنج ولی عهدینك بوتون ارزولرینی اجرا ایلشلردی. بو طرز تربیه کیکاوسك اخلاقی اوزرینه بویوك بر تأثیر اجرا ایلشدی. کیکاوس مغرور، حدیدالمزاج، هر ایستدیکنی یاپدیرر برانسان مزاجنی اکتساب ایلشدی. بوندن باشقه صرعه علتنه‌ده

پرسه‌پولیسده سرحسك تختِ صالونی

طوتولمش، خصوصیله شرابه پك زیاده مبتلی اولمشدی.

مصر سفری کیخسرو، کندیسنه قارشی قره‌زوس ایله اتفاق عقد ایتدیکی ایچون مصر حکمدارینه مجازات ایتمکه بر درلو وقت بولامامشدی. مصر حکمداری آمازیس‌ده کیخسرودن عفو طلب ایتمکه هیچ لزوم کورمه‌مشدی. کیخسرو (غزه)یی آلوبده ایمپراطورلغنك حدودینی مصر چوللرینه قدر تمدید ایتدیکی زمان آمازیس‌ده لازم کلن تدارکاتده بولونمشدی. بونك اوزرینه کیخسرو ثروت معادنیله مشهور (قبریس) آطه‌سنی ضبط ایتمش، بابلك سقوطندن

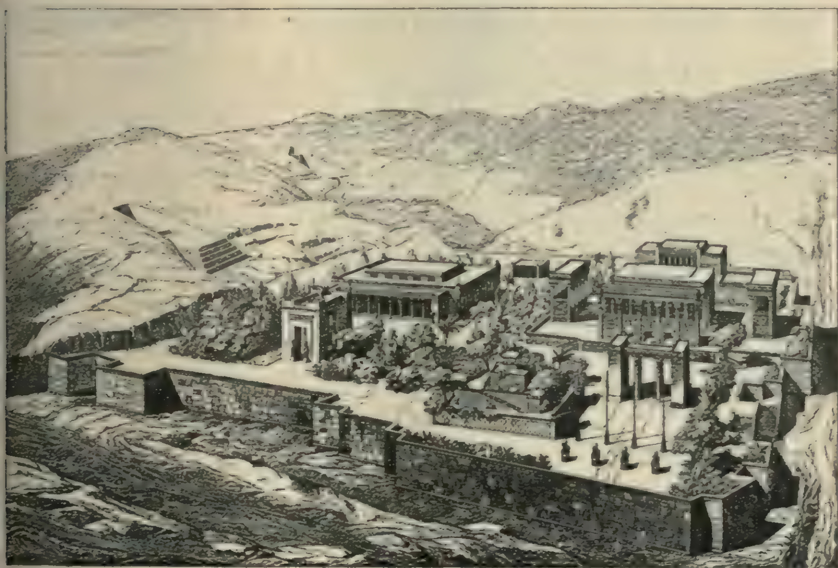
سوکرەده (سیسام) پرنسی پولیقراط ایله مناسبات دوستانه تأسیس ایلشـدی .
ولیقراط بو آطه‌یی قبل المیلاد ٥٣٦ سنه‌سـنده ألده ایتمش و سفائن بحریه‌سی ایله
نیکه‌لیلره رقابت ایتمکه باشلامشدی. فقط کیخسرو بو صره‌لرده وفات ایتمش، بو
ارزوسنی قوه‌دن فعله کتیرمکه موفق اولامامشدی .

کیکاوس حکمدار اولور اولماز ایلك ایشی مصره تعرض ایتمکدی. چونکه باباسنه
ارشی آمازیسك اجرا ایلدیکی تدارکاتدن تماميله خبردار اولمشدی. فقط کیکاوسك
کندی مملکتنده‌ده پك زیاده مشغولیتی واردی. اول امرده هر تبدل سلطنت وقوعنده
علان عصیان ایدن اقوامی یاتیشدیرمق لازمدی . ثانیاً ، بر کون اولوبده بهمه‌حال
کندیسـنه قارشی اعلان استقلال ایتمسی ملحوظ اولان قاردشـندن‌ده احتراز
یدیوردی. کیکاوسك قاردشی باردییا، قوت ومهارتی ایله شهرت بولمشدی. خصوصیله
خیرخواهلغی کندیسنی هرکسه سودیرمشدی . کیکاوس باردییادن قورتولمق ایچون
قاردشنك وجودینی اورتادن قالدیرتمش، فقط بو جنایتدن یالکز ایکی سحربازی
خبردار ایتمشدی. بوتون اهالی باردییایی (بلخ)ده ویا باشقه بریرده ظن ایدیورلردی.

کیکاوس حربه تماميله حاضرلانمشدی. کیکاوسك یکانه دوشونجه‌سی سـوریه
چوللرنده محاربه اجراسـندن اجتناب ایتمك و کندیسنه بردونانما تدارك ایلمکدی .
بونك ایچون اول امرده فنیکه‌لیلر ایله آسیای صغراده‌کی یونان شهرلرینه مراجعت
ایتمش ، حرب ایچون کمیلر حاضرلایوب (عکا) لیماننه کوندرملرینی طلب ایلشدی.
قبریس شهرلری ایله سیسام پرنسی پولیقراط بو خبری آلیر آلماز مصر حکمدارینه
ظهیر اولمقدن تولد ایده‌جك محاذیری درحال آکلامشـلردی. فی‌الحقیقه مصرلیلر
ایچون کندیلرینی فدا ایتمکه هیچ برسبب یوقدی. بونك ایچون درحال تبدیل فکر
ایتمشلر، ایران حکمدارینه یاردم ایچون تدارکاتده بولونمشلردی. یالکز پولیقراط،
کیکاوسه تماميله مجهز ٤٠ کمی کوندرمشدی .

کیکاوس، سلطنتك بشنجی سنه‌سی بویوك براردو ایله مصره قارشی یورومشدی.
اردوده فانه‌ز، نامنده هالیقارناسـلی برقوماندان واردی . فانه‌ز آماسیسدن کوردیکی
معامله‌دن دلکیر اولارق ایرانه فرار ایلشدی. اردویه بعض تدارکاتی هپ فانه‌ز توصیه
ایدیوردی. ایران اردوسنك مردور ایده‌جکی یوللردن وقتیله آثوریلر پك چوق دفعه‌لر
کچمشلردی . بوکچیشلر جوار اهالی‌یی کاملاً قاچیرتمش ، یوللر جوارنده کاروان

صویان قبائلدن باشقه هیچ بر کیمسه قالمامشدی. سوریه حدودینك الڭ صوك نقطه‌سنی
تشکیل ایدن (به‌نیزوس) موقعی ایله مصر حدودینك باشلادیغی (سربونیس) کولی
بیننده‌کی مسافه تام طقسان کیلومتره ایدی. بو مسافه داخلنده بر داملا صو بولمق امکان
خارجنده ایدی. بویوك بر اردو بو مسافه‌یی اوچ درت کونده قطع ایده‌بیلیردی.
وقتیله آسار هادونك یاپدیغی کبی کیکاوس‌ده بورادن کچرکن سینا‌ده‌کی عرب شیخلریله
اتفاق ایتمش، بونلردن صو وسائره تدارك ایلشدی.

پرسه‌پولیس سرایی (صوکره‌دن یاپیله)

کیکاوس مصره کیرمزدن اول آمازیس وفات ایتمش، یرینه اوغلی اوچنجی
پسامتیك (پسامنیت) کچمشدی. پسامتیك ایران اردوسنه مقابله ایچون (په‌لوز،
پولوزیوم) موقعنه کلمش، ایکی اردو بیننده مدهش بر محاربه وقوعه کلمشدر. نتیجه‌ده
ایران اردوسی غالب کله‌رك پسامتیك (منفیس)ه فرار ایتمش، اردوسنك قسم متباقیسی
(په‌لوز) ده قالمشدر. کیکاوس (په‌لوز)ی آلدقدن صوکره (منفیس)ه‌ده بر مرخص
کوندره‌رك شهرك تسلیم اولماسنی تکلیف ایتمشدر. فقط مرخصلری (منفیس) اهالیسنك
قتل ایتملری اوزرینه شهری هجوم ایله ضبط ایلشدر. کیکاوس (منفیس)ی ضبط ایتدکدن
صوکره پدرینك عاقلانه پولتیقه‌سنی تعقیب ایدرك شهری تخریب ایتمه‌مشدر. حتی

پسامتیکه‌ده حسن صورتله معامله ایتمش، مصرلیلردن انتخاب ایلدیکی آلتی یوز کشی ایله برلکده پسامتیکی (سوز) شهرینه کوندرمشدر. (صحیفه ۱۱۹-۱۲۲ مراجعت).

(منفیس)ك سقوطنی متعاقب (سایس) شهری وده‌ها سائر شهرلرده ضبط ایدلمش، فرعونلرك حکومتنه صورت قطعیه‌ده نهایت ویرلمشدر.— کیکاوس پدرینك مسلکنه تماميله اتباع ایدرك (مصر فرعونی) نامنی احراز ایتمش، مصرك اصول اداره‌سنده هیچ تبدلات اجرا ایتمه‌مش، یالکز برقاچ استحکامه ایرانیلردن عساکر محافظه یرلشدیرمشدر. وقتیله پدرینك بابلیلرله بنی‌اسرائیله قارشی یاپدیغی کبی مصرلیلرك دیننه‌ده حرمت ایتمشدر. حتی (سایس) معبدینه کیرن ایران عسکرلرینی کاملاً چیقارتمش، آمازیسك زوجه‌سنی وطنی اولان (کیره‌ن) شهرینه کوندرمشدر. کیکاوسك بوملایمتکارانه استیلاسی اوزرینه (لیبیا)، (بارقه) و (کیره‌ن) اهالیسی کندی ارزولریله تسلیم اولمشلردر. کیکاوس بوصورتله قارطجه‌لیلره قومشو اولمش، حتی انلرك بوزنکین مملکتلرینی‌ده ضبط ایتمك املنه دوشمشدر. فقط ایران اردوسنده بولونان فنیکه‌لیلر وطنداشلرینه قارشی محاربه ایتمکدن امتناع ایتدکلرندن کیکاوس بوارزوسنه نائل اولامامشدر. ایران دونانماسنده بولونان یونانیلر بورقیب تجارتلرینك قوتنی کسر ایتمك آرزو ایتمشلرسه‌ده کیکاوس یالکز یونان دونانماسیله برایش کوره‌میه‌جکنی آکلامشدر. نهایت مصرك بو بویوك فاتحی آمونیلری تحت تابعیته آلمق، حبشستان ایچلرینه و حتی آفریقا چوللرینه کیرمك، نام جنکاورانه‌سنی بسبتون اعلا ایتمك عزمنه دوشمشدر.

هه‌رودوتك روایتنه کوره کیکاوس حبشستان حقنده معلومات آلمق ایچون (ئه‌له‌فانتین) آطه‌سندن مصروحبش لسانته واقف آدملر جلب ایتمش، بونلری هدیه‌لرله حبش قرالنه کوندره‌رك ایران حکمدارینك کندیسی ایله دوست اولمق آرزوسنده بولوندیغنی تبلیغ ایتدیرمشدر. حبش قرالی، کیکاوسك هدیه‌لری نه مقصده مبنی کوندردیکنی آکلایوب کولمش، یالکز کیکاوسك کوندردیکی شراب خوشنه کیتمشدر. بعده اوده مقابلةً کیکاوسه ایکی متره اوزونلغنده بریای کوندرمش و:«ایرانیلر بو یایی قورابیلیرلرسه حبشستانه قارشی‌ده سفر ایده‌بیلیرلر. شاید قورا‌مازلرسه اوزمان حبشلیلرك مملکتلرینه باشقه برمملکت دها الحاق ایتمك تصورنده بولونمادقلری ایچون معبودلرینه شکر ایتسینلر!» دیمشدر. کیکاوس بو جوابدن متأثر اولارق حبشستان ایچلرینه یورومش، فقط اردوسنك اعاشه‌سنی هیچ نظر اعتباره آلمامشدر. حتی منبت ومحصولدار اولان نیل وادیسنی تعقیب ایده‌جکی یرده دها قیصه اولسون دیه چول طریقنی اختیار ایتمش، اردوسی قطع ایدیله‌جك مسافه‌نك دها بشده برینی قطع ایتمه‌دن آجلقدن پریشان برحاله کلمشدر. کیکاوس بوتون اردوسنك بوصورتله پریشان اولاجغنی حس ایدنجه درحال کری دونمکه مجبور اولمشدر.

ایشـته مصرلیلرك و انلردن نقلاً هەرودوتك روایتنه نظراً حبش سفری
بویله برفلاکتله نتیجەلنمشدر. فقط بوروایت صحیح اولماسه کرکدر. زیرا سنەلرجه
حرب ایتمکی کندیسنه صنعت اتخاذ ایدن برجنکاورزادەنك هیچ تدارکسز سفره مباشرت
ایتمیەجکی شبهەسزدر. حتی ایرانیـلرك سفرندن صوکره حبش قراللری (ناپاتا)ی
براقارق (مەروئه) ده اوطورمغه باشلامشلردرکه بوده کیکاوسك اوزمانلر (ناپاتا)ی
تخریب ایتمش اولدیغنی اثبات ایدر. کذا (پرومنیس) شهرینەده یاقین وقته کلنجیه قدر
(قامبیزوتامیریا) یعنی (کیکاوسك آنباری) دنیلمسنه باقیلیرسه کیکاوسك بورالره قدر
ایلریلیوب (ناپاتا)ی ایران ممالکنه الحاق ایلدیکی وفقط عودتنده تلفات کلیەیه دوچار
اولدیغی آکلاشیلیر. حتی «مصر جنوبندەکی حبشستان» دارا زماننده ایران حکو
متنه ویرکی ویرمش، داراده کوشیتلری کندی تبعەسندن عدایتمشدر. کذا سرخس
(قسەرقسەس) اردوسنده حبشلی عسکرلرده استخدام ایدلمشدر.

هەرودوتك روایتنه کوره کیکاوس حبش سفرندن عودتنده پك متأثر اولمشدر. کیکاوس
مصردن مفارقت ایتدیکی اثناده (آپیس اوکوزی) اولمش، عودتنده ایسه یکی بولونان (آپیس
ایچون شنلکلر یاپیلیورمش . کیکاوس بو شنلکلری کندی فلاکتندن انتقام آلمق ایچون
یاپیلیور ظن ایتمش، قیلیجنی چکوب(آپیس)ی قالچەسندن یارالامش، راهبلریده اولدیرتمشدر
ینه هەرودوتك روایتنه کوره حبش قرالنك کوندردیکی یایی هیچ کیمسه قورامامش . نهایت
کیکاوسك قاردشی باردیا (سمردیس) ایکی پارمق قدر بوکمکه موفق اولمشدر. ایشته کرك بوحال
وکرك باشقه بر رؤیا کیکاوسی قاردشی باردیا حقنده شبهەیه دوشورمش، کیکاوس معتمدلرندن
پرەقساسپی باردیانك اقامتکاهنه کوندرەرك قاردشنی اولدیرتمشدر . کیکاوس ایران عاداتن
مخالف اولارق همشیرەسی ایله ازدواج ایتمشـدر. یونانیلرك روایتنه کوره کیکاوس غایت ظا
ایمش. بر کون ایران رجالندن اون ایکی کشی‌یی بوغازلرینه قدر طوپراغه کومدیرەرك قفالرینی
کسدیرمك ایستەمش، فقط بوکا قرەزوس مانع اولمشدر! ینه بر کون کیکاوس کندی حقند
اهالینك نه فکرده بولوندقلرینی پرەقساسپه سؤال ایتمش . پرەقساسپ جواباً بوتون اهالینك
مدح وستایشی ایله مشغول اولدقلرینی وفقط شرابه پك زیاده دوشکون اولدیغندن بحث ایلدکلرینی
سویلەمش . بونك اوزرینه کیکاوس : « آکلادم . شراب بکا عقلمی غائب ایتدیرییور دیمك
ایستیورلر. شمدی باق! اهالینك بوسوزی طوغری‌می یاکلشمی؟ ایشته شوراده صالونك کوشه
سنده، ساقیلردن اوغلك طورویور. شو اوقله اوغلنی تا قلبندن اوررسـەم سنده آکلا
اهالی یالان سویلیور. شاید اورامازسەم اوزمان اهالینك سوزی طوغرو ایمش!» دیرویای ایل
اوقی آلینەالیر، ندیمنك اوغلنه طوغرونشان آلارق بیچارەنك تام قلبی اوزرینه اصابت ایتدیرر.

یونان مؤرخلرینك بوروایاتندن یالکز بردانەسی حقیقته مقارندر . فقط بو
وقعەده کیکاوس مصره سفر ایتمزدن اول وقوعه کلمشدر. اوده کیکاوسك، ادعای سلطنت

قالقماسندن اندیشه‌ناك اولارق باردیایی قتل ایتدیرمش اولماسیدر. بومسئله دارانك (بهشتون (باغستان) کتابه‌سی) نده‌ده مذکوردر. کیکاوس مصره سفر ایتدیکی زمان اهالی باردیانك قتلندن خبردار اولارق متأثر اولمش، کیکاوس حقنده خصومت ایتمکه باشلامشدر. حتی غوماتا نامنده برسحرباز: «بن کیکاوسك قاردشی باردیایم!» دییه میدانه چیقه‌رق ادعای سلطنته قیام ایتمش، کیکاوس بونی خبر آلیر آلماز مصره بر والی تعیین ایدرك غوماتایی تأدیب ایچون ایرانه عودت ایلمشدر. فقط سوریه‌یه کلدیکی صره‌ده وجودنده آچدیغی بر یاره‌دن متأثراً وفات ایتمشدر (٥٤٢). کیکاوس، وفاتندن اول قاردش قتلندن اجتناب ایتملرینی و آخه‌نیلر خاندانننك محافظه‌سنی ایران پرنسلرینه توصیه ایلمشدر. ایرانیلر کیخسروه (بابا) لقبنی ویردکلری کبی کیکاوسه‌ده (حکمران) عنوانی ویرمشلردر.

سحرباز غوماتا

ایران پرنسلری باردیانك اولدیرلدیکنی کیکاوسك آغزندن ایشتمش اولدقلری ایچون غوماتانك یالانجی اولدیغنه قائل اولمشلردی. فقط غوماتا مدیانك احوال‌مشوشه‌سندن استفاده ایدرك اورالرده ینه اجرای نفوذه باشلامشدی. حال بوکه او زمانلر تخت حکومته وارث ایکی ذات واردی‌که انلرده هیس‌تاسپه‌س (بیش تاسپا) ایله دارا (داریوس) ایدی. کیکاوس بلاولد وفات ایتدیکی ایچون یرینه کیخسروك برادرزاده‌لرندن هیس تاسپه‌سك کچمسی لازمدی. چونکه آخه‌نیلرك شجرهٔ انسابی شو صورتله ایدی:

آخه‌ن (آخامانیس)

تایس‌په‌س

کیخسرو (قوروص)	آریارامنه‌س (آریارامنا)
کیکاوس (قامبوچیا)	آرزامه‌س (آرزاما)
ایکنجی کیخسرو (بويوك کیخسرو)	
کیکاوس (قامبوچیا)، باردیا (سمردیس)	هیس تاسپه‌س (بیش تاسپا)
	دارا (دارایاواهوس)

بو اثناده هیس‌تاسپه‌س (پارت) ایالتنك والیسی ایدی. اوغلی دارایاواهوس یعنی دارانك ساخته برآدم ایچون تخت سلطنتدن فراغت ایتمیه‌جکی طبیعی ایدی.

دارا، ایرانده محاربات داخلیه‌یه میدان ویرمه‌مك ایچون دیكر آلتی پرنس ایله اتفاق ایتمش، جمله‌سی‌ده سحرباز غوماتایی قتله قرار ویرمشلردی. غوماتا مادامكه آخه‌نیلر-دندی؛ بو آلتی پرنسك بهمه‌حال موافقتنی استحصال ایده‌جكدی. چونكه ایران تاج حكمداریسنی كیمك بوكا متوقف ایدی. دارا (بهشتون كتابه‌سی) نده بو وقعه حقنده شویله یازییور: «بز اوته‌دن بری حكمدار ایدك. بوغوماتا یالان‌سویلیوردی. غوماتا: «بن قوروصك (كیخسروك) اوغلی باردییایم. بن حكمدارم.» دییوردی. فقط نه بر ایرانلی، نه بر مدیالی، نه‌ده نسلمزدن هیچ بركیمسه سحرباز غوماتادن تاج حكمداری‌یی چكوب آلامیوردی ... او زمان بن اورتایه چیقدم ... یانمه فدائیلر آلارق غوماتا ایله باشلیجه شریكلرینی اولدیردم. هرمزك عنایتی ایله حكمدار اولدم. نسلمزدن آلنان حكومت، تكرار نسلمزه كچدی. سحرباز غوماتانك ییقدیغی معبودلری، ملتك خلاصكاری صفتیله تكرار بن انشا ایتدم. الهیلری، مقدس آیینلری یرینه كتیردم».

غوماتا طقوز آی‌قدر حكمران اولمش، كیكاوسك وفاتندن یدی آی‌صوكره‌ده تلف ایدلمشدر.

اوچنجی فصل

دارا و خلفلری

(قبل الميلاد ٥٢٠ — ٣٣٠)

دارانك ايلك زمانلری دارانك پدری هيس تاسپه‌س طوغرودن طوغرويه وارث سلطنت ايدی . فقط هيس تاسپه‌س‌ده كيخسروك پدری كبی حركت ايتمش ، تخت حكومتی كنج و فعال اوغلی دارايه براقشدی . كندی‌ده مهم بر موقع احراز ايده‌رك وظيفه‌سنده جداً تميز ايلشدی.

ازمنهٔ قديمه مؤرخلری دارانك‌ده جلوسنی بروقعهٔ فوق‌العاده شكلنده كوسترمكدن خالی قالمامشلردر. ازجمله هه‌رودوت دارانك جلوسندن بحث ايدركن او صره‌ده ايرانده‌كی يدی برنس بيننده اوزون اوزادی اختلافات وقوعه كلديكنی ، نهايت كونش طوغاركن كيمك باركيری كيشنرسه اونك حكمدار انتخاب‌اولونمسنه‌قرار ويرلديكنی ودارانك سايسی‌طرفندن ترتيب اولونان برحيله اوزرينه دارانك باركيری‌كيشنه‌ديكی جهتله اونك حكمدار انتخاب اولونديغنی روايت‌ايدر.

دارا حكمدار اولديغی زمان اوتوز آلتی ياشنده ايدی. فی‌الحقيقه ايران تخت سلطنتی‌ده اوصره‌ده دارا كبی كنج وفعال، عزم‌قطعی صاحبی برحكمداره محتاجدی. ايرانك بوتون اياالتلری قاريشمشدی. كيكاوسك مديد غيبوبتلری اثناسنده ايرانده عمومی برعدم ممنونيت حصوله كلمش، واليلرك تضييقات وتجاوزاتی عمومی برعصيان توليد ايلمش . دها ٥٢١ سنه‌سی مايسـنده (ألام) ده اختلال باش كوسترمشدی . (بابل)ده نی‌دين تابه‌ل نامنده بری‌عصيان‌ايتمش، كنديسنك‌نابونيدك اوغلی‌اوچنجی بخت‌نصر اولديغنی‌ادعايه باشلامشدی. دارا (ألام) عصيانـنی باصديرمش، آيلرجه سـوره‌ن تداركاتی متعاقب (بابل)ه‌ده بالذات حركت ايلشدی . دارا ايلك اوكجه

(دجله) نهری جوارنده بر محاربه ایتمش (کانون اول، ۵۲۱)، بش آلتی کون صوکره‌ده (فرات) نهری ساحلنده ایکنجی بر محاربه وقوعه کلمشدی. بو محاربه‌لرده نی‌دین تابه‌ل ایکی دفعه مغلوب اولارق (بابل)ه چکلمش، داراده شهری محاصره ایدرك کمال موفقیتله ضبط ایلمشــدر. شهر وقتیله کیخسروه قارشی یاپدیغی کبی بو سفرده بر از مقاومت ایتمش ایسه‌ده نهایت تسلیم اولمش، ساحته بخت نصر (بابل)ده تلف ایدلمشدر.

ایشته دارانك بهشتون کتابه‌سنده بالذات یازدیغی وقعه بوندن عبارتدر. حالبوکه هه‌رودوت بو وقعه‌یی بر ماصال درکه‌سنه ایندیره‌رك شو وجه ایله نقل ایلمکده‌در: هه‌رودوتك روایتنه کوره بابل چوقدنبری عصیان ایتمشدی. حتی ارزاقی تصرف ایتمك ایچون هر عائله‌ده قادین، چوجق، اختیار هپسنی قتل ایتمشلر، صرف اولره باقمق ایچون هر عائله‌ده یالکز بر قیز براقمشلردی. دها طوغریسی بوتون اهالی یا اولمکی ویا تسلیم اولمامغی کوزه آلدیرمشلردی. دارا (بابل)ی محاصره ایده‌لی بر بچق سنه‌دن زیاده اولدیغی حالده بردرلو ضبط ایده‌مه‌مشــدی. نهایت دارانك آدملرندن بری خارق‌العاده بر فداکارلق کوستره‌رك شهرك ضبطنی شو وجه ایله تسهیل ایلمشــدی: مه‌غابیزوسك اوغلی زوپیروس بابلیلری آلداتمق ایچون دارایه بر حیله تکلیف ایدر. داراده بوحیله‌یی قبول ایلر. زوپیروس برونی، قولاقلرینی، بیغنی و صقالنی تراش ایده‌رك یالاندن بابله فرار ایدر. شهره کیرکلمز، دارایی

دارا و معیتی
(پرسه‌پولیس سراینده)

بابلك ضبطندن صرف نظر ایتدیرمکه چالیشدیغی ایچون دارانك کندیسنی بو حاله کرفتار ایتدیکنی سویلر. فقط کندیسی دارانك پلانه واقف اولدیغنی و معیتنه عسکرویره‌جك اولورلرسه بابلی قورتاره‌جغنی بیان ایدر. بابلیلر بوکا ابتدا ایناناملزلر. صوکره راضی اولورلر. زوپیروسك معیتنه مقدار عسکر ویررلر. زوپیرس دارا ایله ذاتاً اوکجه‌دن اویوشمش اولدیغی ایچون ایلك محاربه‌لرده موفق اولور. بونك اوزرینه بابلیلر شهرك مدافعه‌سنی کاملاً زوپیروسه توديع ایدرلر، اوده شهری دارایه تسلیم ایدر. دارا بوندن پك ممنون اولور. حتی: «زوپیروسك کسیلن اعضاسنك یرینه کله‌جکنی بیلسه‌م یوز بابل فدا ایدردم!» دیه بیان تأسف ایدر. بابل والیلکی ایله ایالتك بوتون وارداتنی‌ده قید حیات شرطیله زوپیروسه ویرر.

ولایاتده اختلال

دارا (بابل) عصیاننی باصدیرمقله مشغول اولدیغی صره‌ده بوتون ولایاتده عصیان چیقمشدی. دارا (سوز) اهالیسنی کندیسنه جلب ایدرك بو عصیانی قولایلقله باصدیرابیلمشدی. فقط مدیاده

فراعورت (فراوارتیس) نامنده بری ظهور ایتمش، مدیا ایله برابر اکا تابع اولان پارتلر و هیقارنالیلرده کاملاً عصیان ایلمشلردی. بو عصیانی دارانك باباسی هیس تاسپه‌س بر درلو باصدیرامامشدی. عین زمانده ارمنیلر ایله سوریه‌یه قدر بوتون اهالی‌ده عصیان ایتمشلردی. دارانك بورایه کوندردیکی قوماندانلر هیچ برشیئه موفق اولامامشلر، حتی بولوندقلری مواقع مستحکمه‌یی کمال مشکلات ایله مدافعه ایده‌بیلمشلردی. اختلالك باصدیرلماسی همان امکان خارجنده ایدی. بر چوق کشیلر ادعای سلطنت ایدرك آیاقلانمشلر، بوتون بووقایع دارا (بابل)ده بولوندیغی صره‌ده وقوعه کلمشدی. دارا بو اثناده (بابل)دن قالقوب مدیایه کیده‌بیلیردی؛ فقط عین زمانده لیدیاده و ایرانده‌ده عصیان چیقدیغی بیان اولونیوردی. فی الحقیقه ایرانده بابازداتا نامنده بری: «بن باردیایم!» دییه اورتایه چیقمش، کیخسروك تشکیل ایلدیکی قوجه دولتی انقسامه اوغراتمق ایسته‌مشدی. دارا بونلرك کافه‌سنه قارشی طورمشدر. دارا اولا لیدیا عصیانی باصدیرمش، ایرانه برقوماندان کوندرمش، کندی‌ده مدیا عصیانی اك تهلکه‌لی کوردیکی ایچون او طرفه طوغرو حرکت ایتمشدر. دارا (طهران)ك شمال غربیسنده (قونورونه)ده اجرا ایلدیکی برمحاربه‌ده فراعورتی تپه‌له‌مش، حتی فرار ایدرکن یاقالاتارق برونی، قولاقلرینی و دیلنی کسدیرمش، بعده علناً تشهیر ایتدیردکدن صوکره (أقباتان، همدان) ده اعدام ایتدیرمشدر. بو اثناده هیس تاسپه‌س‌ده پارتلیلرك عصیانی پك قولای یاتشدیرمشدر. دارا تکمیل عصیانی یاتشدیرابیلمك ایچون تمام ایکی سنه چالیشمش، او تاریخدن اعتباراً — (سوز)ده وقوعه کلوب پك چابق یاتشدیریلان عصیان مستثنی اولمق اوزره — دارانك ممالك وسیعه‌سی چناق قلعه بوغازندن سند نهرینه، یاقسارت نهرندن (نیل) ساحللرینه قدر امتداد ایلمشدر.

دارا اون طقوز محاربه‌دن صوکره کیخسروك بومعظم حکومتنی احیایه موفق اولمش، بو مشکل زمانلرك یاد خاطراتی ایچون (قره‌صو) نهری وادیسنده (بهشتون، باغستان) قایاسی اوزرینه ۲۰۰ متره ارتفاعه بر کتابه یازدیرمشدر. بوکتابه سوز و بابل لساننده یازلمشدر. بهشتون کتابه‌سی ایلك اول انکلیز علماسندن راولینسون طرفندن اوقونمشدر. — قایانك اتکنده‌و وصویك جریان ایتدیکی محلده دارا طرفندن اون ایکی ستاد محیطنده بر (بهشت) یعنی برباغچه وجوده کتیرلمشدر. کتابه‌نك اوزرنده دارانك رسمی ایله عاصیلردن طقوز کشینك یعنی آترنیا، نی‌دین تابه‌ل، فراعورت، مارتیا، چیترانتا کیما، بابازداتا، آرشا، فرادا ومونقانك رسمی واردر.

بوتون رسملرك اوزرینه‌ده (آهورامازدا)نك رسمی یاپیلمشدر. دارا بوکتابه‌نك اك صوکنده: «بن بوتون بو موفقیتلری آهورامازدانك سایه‌سنده قازاندم.» دیبور.

اصلاحات و تنسیقات دارا مملکتك سکون و آسایشنی ادامه ایدر ایتمز اصلاحات و تنسیقات ایله مشغول اولمشدر. بوصره‌لرده مصر والیسی عصیانه تشبث ایلدیکی ایچون دارا بو والی‌یی اعدام ایتـدیرمش، مصرك اداره‌سنی مصرلیلردن خوراوتازوتن نه‌ته توديع ایلمشدر. مومی‌الیه دارانك نه مقصده خدمت ایلدیکنی بیلدیکی ایچون هیچ کیمسه‌نك حقنی کتم ایتمه‌مش، عدالتدن قطعیاً آیرلمامش، هرکسك کمال سربستی ایله اجرای آیین ایلمسنه مساعده ایتمشدر. دارا مصرلیلری کندیسنه ایصندیرمق ایچون هردرلو فرصتلردن استفاده ایلمشدر. مثلا اوصره‌لرده (آپیس) اوکوزی وفات ایتمش، بوتون اهالی ماتملر ایچنده قالمشـدی. دارا یکی بر (آپیس اوکوزی) بولانه یوز آلتون طالان وعدایتمش، بحراحمر ایله نیل‌اره‌سنده وقتیله نه‌خاو زماننده باشـلانان قانالی اکمال ایلمشدر. بوقانال هندستانی بحر سفیده ربط ایلدیکی جهتله تجارت نقطهٔ نظرندن فوق‌العاده حائز اهمیت اولدیغندن دارا بونی هیچ بروقت نظردقتدن دور طوتمامشدر. دارا قانالك ساحلنه رکز ایتدیردیکی آبده‌لر اوزرینه رسمنی‌ده حك ایتدیرمشدر.

دارا، مملکتنی برچوق‌زماندن بری صارصان، حاکمیتنی لرزه‌دار ایدن تهلکه‌لردن پك‌ابی آکلامشدی‌که کیخسرو ایله کیکاوسك براداره آلتنه طوپلامغه موفق‌اولدقلری اقوام و قبائل مختلفه‌یی لایق وجه ایله اداره ایتمك ایچون قوی ومرکزی بر اداره لازمدی. دارا مملکتده تأمین آسایش‌ایدر ایتمز یالکز بومقصده خدمت‌ایتمش، ممالك وسیعه‌سنی برچوق ولایتلره (ساتراپلقلره) آیرمش، بونلرك امور اداره‌سنی لایقیله تنظیم ایلمشـدی. دارا، ایرانده وقوعه کلن عصیانی باتشدیرمقدن زیاده تنسیقات و اصلاحاتی سایه‌سنده ایرانك بانیٔ ثانیسی نامنی احراز ایلمشدر. دارا برچوق‌سنه‌لر بواصلاحات ایله مشغول اولمش، دها صوکره‌ده مملکتنی توسیعه غیرت ایلمشـدی. فی‌الحقیقه ایران حدودی دها کیخسرو زماننده (سند) نهرینه قدر طایانمش، ایرانه تابع اولمیان یالکز (پنجاب) وادیلری قالمشدی. دارا بوراری‌ده ضبط ایدرك مملکتنه الحاق ایتمش، دهـا جنوبلری کشف ایتمك ایچونده کاشفلر کوندرمشـدر. دارا بو مقصدی تأمین ایچون (بوکه‌لا) ده بر دونانما انشا ایتدیرمش، قاریالی سی‌لاقسك

قوماندامی آلتنه ویردیکی بو دونانمایی (سند) نهرینك منصبنه قدر کوندرمشدر. سق‌لاقس دکزه چیقار چیقماز غربه، عربستان ساحللرینه طوغرو حرکت ایدرك (هه‌رون پولیس) موقعنه کلمشدر. دارابو هیئت سفریه‌دن استفاده ایدرك هندستان

بهشتون (باغستان) کتابه‌سی

شمالی‌یی (سند) نهرینك صاغ ساحلندن هیمالایا حوالیسنه قدر ضبط ایلمش، ایسه‌ده (غانژ) نهری وادیلرینه قدر ایلریله‌مه‌مشدر.

سینلره قارشی حرکتی دها صوکره دارا بوتون نظر دقتنی شمال و غرب طرفلره توجیه ایلمشدر. دارا اول امرده (سیسام) آطه‌سنی آلمق ایچون بورایه اوتانه‌سی کوندرمشدر. سیسام بکی اولا آطه‌یی تسلیم ایتمه‌مك عزمنه دوشدیکندن اوتانه‌س شهری یاقمش، (آپالوغ) معبدندن صوکره اك زیاده حائز اهمیت اولان (هه‌را) معبدی‌ده بو اثناده خساردیده اولمشدر. دارا (سیسام)ه پولیقراطك قاردشی سیلوزونی تعیین ایلمشدر. سیلوزون وقتیله مصرده دارا ایله برابر بولوندیغی صره‌ده

دارا بونك قرمزی مانتوسنی صاتین آلمق ایستەمش، سیلوزونده بومانتویی دارای
هدیه ایتمشدی. دارا بو هدیەیی بر درلو اونوتمامش، نهایت سیلوزونی بو صورتله
نائل مکافات ایتمك ایستەمشدر.

دارا غرب طرفلری تأمین ایلدکدن صوکره کرك حکومتنی شمالاً توسیع ایتمك
وکرك کیخسروك زیر انقیاده آلامادیغی قبائلی تحت انقیاده آلمق ایچون سیتلر
(سقیتلر)ە قارشی بر سفر اجراسنه تشبث ایلمشدر. فی‌الحقیقه دارا سیتلری بر دفعه
مغلوب ایدەجك اولورسه آوروپایه قارشی کمال
امنیتله حرکت ایدەبیلەجکدی. دارا پلاننی
موقع تطبیقه قویمق ایچون قاپادوکیا والیسی
آریامنەسی کوندەرك قرەدکز ساحللرنده
استکشافات اجرا ایتدرمشدر. آریامنەس بو
اثناده برچوق اسیرلر کتیرمش، بونلر
میاننده احوال اراضی‌یه واقف اولانلرك
معلوماتندن استفاده ایدلمشدر.

سیتلردن بر سیما

او زمانلر (قره دکز) ایله (بحر خزر) بیننده‌کی اراضی‌یه (سقیتیا) وبوراده اوطوران
اهالی‌یەده (سیت، سقیت) دیرلردی. بو اهالینك برقسمی تورانی، برقسمی‌ده آریا جنسندن ایدی
نفوسی فوق العاده بر مرتبه‌یه بالغ اولان سیتلر غایت جنکاور برقومدی. سیت اقوامی ایچند
اك ایلری کلنلری (سقولوطلر)دی. بونلر آزاق دکزینك شمال ساحلندن تانایس(دون) نهرینه
قدر اولان اراضیده اقامت ایدرلردی. سقولوطلر قبائل سائرەیی زیر تحکملرینه آلمشلردی
دینیەستەر نهری ایله دینیه‌پەر نهری ارەسنده (یازیغلر) ایله (روقزولانلر)، ولادی قافقاسد
(آلانلر)، دها ایچریلرده (کەلتلر)، قافقاسیانك شمال طرفلرندەده (صارماتلر) اوطورورلردی
(سیتلر) ساحلده یونان مهاجرلریله اختلاط ایتمشلردی. مثلا (آلازونلر) ایله (قالیپیدلر) بو
جنسدندی. بونلردن سقولوطلر ایله آوروپای روسیده اوطوران قبائلك قسم اعظمی آر
جنسندن اولدیغی حالده سائرلری تورك و موغول جنسندندی. سیتلر حرب معبودینه
پرستش ایدرلردی. آیریجه کونش، سما و دکز معبودلری ایله معبودەلری‌ده واردی
سیتلرك یکانه شرفی دشمن مغلوب ایلمکدی. اسرادن یوزلرجه انسان تلف ایدرلر، قارشی
طورانلرك قفاسنی کسرلر، قفا طاسنی یا برداق و یا زینت مقامنده قوللانیرلردی. بر سیت
ایلك اوردیغی دشمنك قاننی ایچردی. عسکرلر دشمندن آلدقلری باشلرك کافەسنی حکمدارلرینه
کتیررلر، اوکا کوره نائل مکافات اولورلردی. هرسنه برشنلك یاپارلر، بوکا بوتون قبیله‌لر اشتراك
ایدرلردی. سیتلر اولولرینی بالمومنه صاروب دفن ایدرلر، زوجەسنی، سایسنی وخدمتکارلرینی‌ده
برلکده کومرلردی.

دارا سیتلره قارشی حرکت ایتمك ایچون ئی یونی شهرلری ایله آطه‌لرندن آلدیغی قوای معاونه ایله برابر ۷۰۰۰۰۰ کشیلك بر اردو ترتیب ایتمش، سیسام معمارلرینی (بوسفور، قره دکز بوغازی)نه کوندره‌رك بوراده بردوبه کوپرو انشا ایتدیرمشدر. یوزلرجه خطوه طولنده بولونان بوکوپرو انشا ایدلدکدن صوکره دارانك آغرلقلریله برابر بر ملیونه بالغ اولان اردوسی بو کوپرودن اوروپا ساحلنه کچمشدر. دارا اردوسی (تراکیا) دن کچدیکی صره‌ده دونانما (ایستر، طونه) نهری منصبنه کیده‌رك بوراده‌ده بر کوپرو قورمشدر. دارا یولده تصادف ایلدیکی اقوامی زیر تابعیته المش، یالکز (که‌تلر) براز قارشی طورمق ایسته‌مشلردر. فقط دارا بونلره‌ده غلبه ایدرك جمله‌سنی اسیر مقامنده صاتمشدر. دارا اردوسی طونه نهرینی منصبنه یاقین بر یردن دوبه کوپرو ایله کچدکدن صوکره کوپرینك محافظه‌سنی (میله‌ت)لی هیستی‌یه‌زوسه تودیع ایلمشدر. دارا (پروت) دن (دینیه‌سته‌ر) نهرینه قدر ایلریله‌مش، نهایت وسائط تعیشیه‌نك فقدانندن طولایی کری دونمکه مجبور اولمشدر. دارا یونانستانه قارشی اجرا ایده‌جکی سفر اثناسنده سیتلرك ایرانه تعرض ایتملرینی بوصورتله برطرف ایلدکدن صوکره کری دونمش، فقط اثنای رجعتده تلفات کلیه‌یه دوچار اولمشدر.

هه‌رودوتك روایتنه کوره دارا سیتلره قارشی بردرلو موفق اولامامش، نهایت بوجسور قومی أله کچیره‌میه‌جکنی آکلانجه کندیلرینه بر مرخص کوندره‌رك تسلیم اولملرینی تکلیف ایتمشدر. بونك اوزرینه سیتلرك قرالی مقابلهً دارایه بر قوش، بر فاره، بر قوربغه، بش‌ده اوق کوندرمشدر. سحربازلردن بری بو هدیه‌لرك نه معنایه کلدیکنی شویله ایضاح ایتمشدر: «سز ایرانیلرقوش اولوبده بلوطلرده اوچمازسه‌کز، فاره اولوبده یرلرده سوروننمزسه‌کز، قوربغه اولوبده باتاقلرده صاقلانمازسه‌کز سزی بو اوقلرله تلف ایده‌رز». دارا سیتلری وولغا نهرینه قدر تعقیب ایتمش ایسه‌ده هیچ برشیئه موفق اولامیه‌رق طونه نهری ساحلرینه عودت ایلمشدر.

دارا طونه نهری اوزرنده‌کی کوپرودن کچدکدن صوکره طوس‌طوغرو مملکتنه عودت ایتمشدر. بواثناده تراکیا ایله جوار ممالکی ایران حکومتنه تابع قیلمق ایچون ایتی قوماندانلرندن مه‌غابیزوسی ۸۰۰۰۰ کشیلك براردو ایله تراکیاده براقمشدر. مه‌غابیزوس بووظیفهٔ مهمه‌یی حل ایده‌بیله‌جك بر قابلیتده اولدیغندن آز بر زمان ظرفنده (په‌رینت)، (بیزانس)، (آنطاندروس) و (لامپونیون) شهرلریله (استریمون)ه قدر بوتون تراکیایی ضبط ایلمشدر. ایشته بوصورتله تراکیا حوالیسی مه‌غامبیزوسك

درايت وفطانتى سايه‌سنده ايران ايالتلرندن معدود اولمش، دها صوكره ماكدونيا
مه‌غاميزوسك اوغلى بريباره‌س طرفندن ضبط ايدلمشدر.

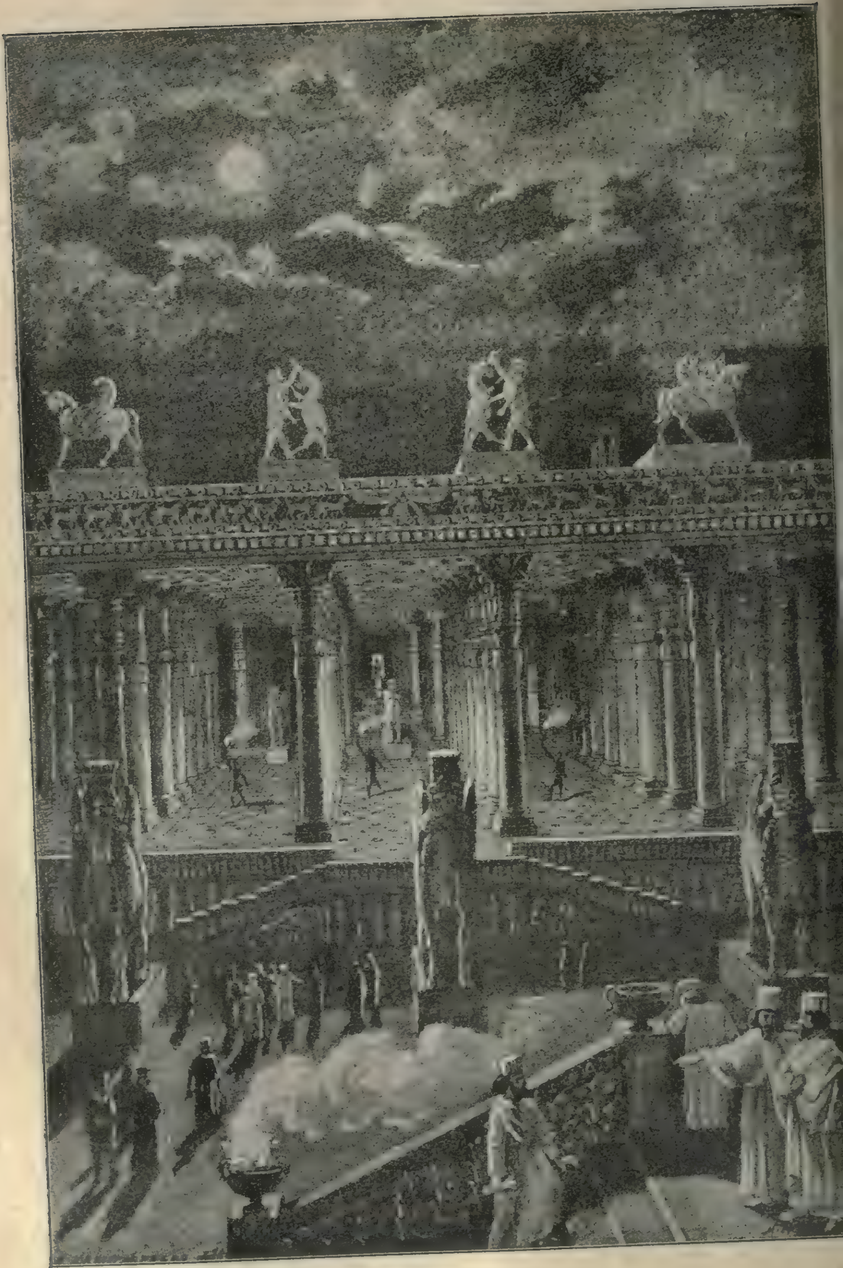
مه‌غابيزوسى بوتون ايران خلقنك وبالخاصه دارانك نه‌درجه‌ده تقدير ايلديكنه بر مثا
اولمق اوزره شو فقره‌يى ذكر ايدرلر: بر كون دارا نار ييركن قاردشى دارايه: «بو نار دا
سنده‌كى چكردكلر قدر چوق سنه‌يه مالك اولمق ارزو ايدرسك؟» ديه سؤال ايدر. داراده ش
جوابى ويرير: «بوقدر مه‌غابيزوسه مالك اولمق ايستر
حتى بو سعادته نائل اولمغى بوتون يونانستانه مالك اول
ترجيح ايدرم!»

دارانك رسمى
(نيل ساحلنده‌كى كتابه‌لردن)

دارانك صوك سنه‌لرى

دارانك صو
تشبث خارجيسى يونا
سفريدر. هه‌رودوتك روايتنه باقيليرسه دارا
سفرى دهاسيتلره قارشى حرب ايتمدن اول تصم
ايتمش، فقط سيتلره قارشى هيچ برموفقيت استحصا
ايده‌مينجه بوسفرى اجرادن صرف نظر ايلمشدى
فى الحقيقه دارا (ميله‌ت، ميلاس) شهرينى ضب
ايدرك (٤٩٤) ئى يونيليلرك عصيانى ياتيشديردقد
صوكره يونانستانه قارشى تشبثات جنكاورانه‌د
بولنمغه قرار ويرمشدى. اوزمانلر دارا يالك
توسيع ممالك ايتمه‌مش، ايران دولتنك اهمي
تاريخيه‌سنى‌ده اعلا ايلمشدى. فقط دارا يونانستانه قارشى اجرا ايلديكى ايك
سفرده‌ده موفق اولمامش، بالاخره وقوع بولان وفاتى اوزرينه ايرانك جها
ايمپراطورلغى‌ده درجه درجه سقوطه باشلامشدى. (دارانك بوسفرلرى حقنده
تفصيلات ايكنجى جلدده، يونان تاريخنده‌در).

دارا قبل الميلاد آلتنجى و بشنجى عصرلر ارەسنده حكمران اولمش، شرق
پولتيقه‌سنده مديد بر دوره‌يه ختام ويره‌رك يكى بر دور تاريخنك انكشافنه خدم
ايلمشدر. حياتنك صوك زمانلرنده اجرا ايلديكى (ماراطون) محاربه‌سى بحر سفي
عالمنك حيات تكاملنده يكى بر دورك مبدائى عد اولونابيلير. دارا وراثت مسئله‌س
وفاتندن اول حل ايتمشدر. كنديسى حكمدار اولمازدن اول غوبرياس

پرسه‌پولیس سراینده بر صالون (صوکره‌دن یاپیلمه)

کریمه‌سندن اوج اوغلی دنیایه کلمش، بونلرك اك بویوکی آرتابازانی ولی عهد نص
ایتمك ایسته‌مشدی. فقط دارا اوزرنده فوق‌العاده حائز نفوذ اولان زوجه‌سی آتوصی
دارانك حکمدارلغی زماننده تولد ایدن اوغلی سرخس (قسایارزیا، قسه‌رقسه‌س)
توصیه ایتمش اولدیغندن دارانك وفاتنده بو ظریف وسیاسی حکمدار ایران ایمپ
طورلغنی ید اداره‌سنه آلمشدر.

دارانك خلفلری

دارانك اوغلی سرخس(٤٨٥-٤٦٥)حکمدار اولور اولم
باباسنك وفاتندن مقدم مصرده ظهورایدن عصیانی باصدیرمش
مصر والیلکنه قاردشی آخه‌نی تعیین ایتمشدر. ینه بو اثناده (بابل) اهالیسی
عصیان ایدرك زوپیروسی قتل ایتمشلردر. سرخس بورایه زوپیروسك اوغ
مه‌غابیزوسی کوندرمش، مه‌غابیزوس (بابل)ی ضبط وشهری یغما ایتمش، بو اثنا
اهالی (به‌ل) معبدینه تحصن ایتدکلرندن بو معبدده تخریب ایدلمشدر. سرخسك
آندن صوکره‌کی دور حکومتی هپ باباسی طرفندن باشلانیلان یونانستان سفرلری
کچمشدر. ایرانیلرك یونانستان سفرلرنده‌اوغرادقلری هزیمتلر ایران ایمپراطورلغنك
دبدبه و شوکتنی بردنبره خللدار ایده‌مه‌مشدر. ایران حکومتی مالك اولدیغی مناب
خارق‌العاده سایه‌سنده ینه دبدبه ودارائتی محافظه ایتمش، ایران سرای حکومتی سلطنت
واحتشامك مرتبهٔ قصواسنه ارتقا ایلمشدر. فقط یونانستان سفرلری بوجهان ایمپراطور
لغنك بنیهٔ معظمی اوزرنده بویوك بر جریحه آچمش، آسیاده دها سرخس زماننده
باشلایان علائم انحطاط اسکندرك مظفر اردولرینه مساعد برزمین وجوده کتیرمشدر

سرخس بومغلوبیتلردن صوکره قادینلر ایچنده ذوق وصفایه طالمش، اوزمانلر
(سوز)سرایلرینك سفاهت عالملری برسلسلهٔ رذائت تشکیل ایلمشدر. نهایت سرخس
بوفعلنك قربانی اولمش، خاصه اردوسی قوماندانی آرتابانوس ایله مهردادك آدملرند
بری طرفندن قتل ایدلمشدر.

آرتابانوس سرخسی اولدیردکدن صوکره بویوك اوغلی دارایی ده‌فعل قتل ایله اتهام ایدرك
اولدیرمش، ایکنجی اوغلی أردشیر (آرتاقسه‌رکه‌س)ك اولدیرمسنی ده مه‌غابیزوسه تکلیف ایتمش
ایسه‌ده مه‌غابیزوس بو جنایتی افشا ایتمشدر. بونك اوزرینه سرخسك قاتلی تلف ایدلمش، حتی
آرتابانوسك اوغللری پدرلرینك انتقامنی آلمغه‌عزم ایتدکلرندن اونلرده تلف ایدلمشلردر. أردشیر
بویوك برادرلرندن ادعای سلطنته قیام ایدن هیس تاسپه‌سی‌ده اعدام ایتدیردکدن صوکره اون
درت یاشنده اولدیغی حالده تخت حکومته جالس اولمشدر.

أردشیر حکمدار اولدقدن صوکره یونانستانه قارشی برموفقیت احراز ایده‌
مه‌مشدر. حتی بو اثناده مصرده لیبیا پرنسلرندن ایناروس یونانیلرك معاونتی ایله
عصیان ایتمش، بوعصیانه قارشی ایران حکومتی فوق العاده مشکلاته معروض قالمشدر.
أردشیرك آخه‌ن قوماندا سنده کوندردیکی عسکر بدایتده مغلوب اولمش ایسه‌ده یونان
دونانماسنك (نیل)ده قومه اوطورمسی اوزرینه بسبتون سربست قالارق عصیانی
باتیشدیرمغه موفق اولمشدر.

هیس تاسپه‌سك اوغلی دارانك مزاری

أردشیر بو مشکلات اوزرینه حکومتنك درجهٔ ضعفنی تقدیر ایتمش و او تاریخدن اعتباراً ئی یونی‌نك استقلالنی تصدیق ایدرك مملکتك بر چوق حربلرله رخنه‌دار اولان قوهٔ مالیه‌سنی اصلاحه غیرت ایلمشدر (٤٤٩). أردشیر، حکومتنك دوچار زوال اولدیغنی کورمك مدبختلغنه‌دوچار اولمش ایسه‌ده عین زمانده خصملرینك ده بربرینی پارچه‌لادقلرینی کورمك بختیارلغنه نائل اولمشدر.

اسپارته ایله آتنه‌نك یکدیکرینی پارچه‌لارجه‌سنه اجرا ایلدکلری په‌لوپونه‌ز سفرلری
أردشیرك وفاتندن اول وقوعه کلمشدر. حتی بونلر أردشیردن معاونت طلبنه‌ده
بولنمشلرسه‌ده بونی کورمك أردشیره نصیب اولمادن وفات ایلمشدر. أردشیرك خلفی
ایکنجی داراده (٤٢٤-٤٠٤) دیکر ایکی قاردشنك جسدلری اوزرندن تخت حکومته
چیقمشدر. ایکنجی دارا اردشیرك مستفرشه‌لرندن اولمشدی. اصل اوغلی ایکنجی
سرخس ایدی. ایکنجی سرخس قرق بش کون قدر حکومت سوردکدن صوکره
دیکر قاردشی سه‌کین دیپانوس طرفندن قتل ایدلمش، بونك اوزرینه أردشیرك بابللی

قوزمارتیده‌ندن اولان اوغلی اوخوز (اوغوز) هیقارناده‌کی ولایتندن کله‌رك سه
دییانوسی اولدیرمش وایکنجی دارا نامیله تخت حکومته جالس اولمشدی . ایکن
دارا پەلوپونەز سفرلری اثناسنده اسپارطه‌لیلره یاردم ایتمش، والیلرندن تیزافه‌رنه
ایله فارنابازوس بویوك بردرایت ابراز ایتمشلردر. معمافیه ایران‌دولتی بردرلو کند
طوپلایامامش ، لیدیا ، مدیا ومصرده عصیانلر چیقمش ، الڭنهایت ایران اردو
یونان اجرتلی عسکرلرندن تشکیل ایدلمکه قدر وارلمشدر. آرتق کیخسروك ر
سیاستندن ایرانده هیچ بر اثر قالمامش ، دارانك صوك زمانلرنده مصرده اعل
استقلال ایدرك یارم عصر قدر محافظهٔ حریت ایلمشدر.

دارایه خلف اولان اوغلی ایکنجی أردشیر (٤٠٤-٣٥٨) اولا حکو
اصلاحه غیرت ایلمشدر. فقط بواثناده قاردشی کیخسروك ایرانده چیقاردیغی بوی
براختلال أردشیری صوك درجه مشغول ایلدیکندن بومقصدینه موفق اولامامشد
اوزمانلر کیخسرو، پدری دارا طرفندن لیدیایه والی تعیین ایدلمشدی. کیخسر
والده‌سنك تشویقاتنه قاپیلارق أردشیری تخت حکومتدن ایندیرمکه قیام ایتمش و
مقصدینه تمامیله نائل اولمق ایچون ، پەلوپونەز سفرلرنده کندیلرینه نقداً یار
ایتدیکی اسپارطه‌لیلردن عساکر معاونه طلب ایلمشدر . کیخسرو، اسپارطه‌دن قله
خوس معیتیله کلن ١٣٠٠٠ پەلوپونەزلی ایله ١٠٠٠٠ کشیلك براردو جمع ایتدکد
صوکره قاردشی اوزرینه یورومشدر . (بابل) ده (قوناقسا) موقعنده وقوعه کل
محاربه‌ده أردشیر کیخسرو أردوسنه ٩٠٠٠٠ کشی ایله مقابله ایتمش، فقط بوجس
اردو یونانیلرك شجاعتنه قارشی پك زیاده مشکلاته معروض اولمشدر . نهای
کیخسرو محاربه‌ده تلف اولنجه اردوسی‌ده پریشان اولمشدر. بوصره‌ده اسپارطه‌لیلر
قوماندانلری قله‌رخوس‌ده تلف اولدیغندن ١٠٠٠٠ کشی‌یه بالغ اولان اسپارطه‌لی
ایچلرندن کسه‌نوفونی قوماندان نصب ایتمشلر، متمادیاً محاربه‌لر ایدرك رجعت ایلمشلرد
کسه‌نوفون بو ١٠٠٠٠ یونانلی‌یی بابل، آثور وارمنستان ایچلرندن، ایرانیلر اره‌سند
صعب‌المرور یوللردن، غیرمعلوم دشمن مملکتلری ایچندن کمال مهارتله سوق واداره
ایدرك قره دکز ساحلنده (طربزون) شهرینه‌قدر کتیرمش، بورادن‌ده ساحل بوی
تعقیب ایدرك تراکیادن مملکتلرینه عودت ایلمشلردر. تاریخده (اون بیکلرك رجعتی
ویونانیلرجه (آنابازیس) نامیله مشهور اولان بوسفری کسه‌نوفون بالذات تحر

ایلشدر. بو آثر ، ازمنهٔ قدیمه تاریخ حربنك الكشایان دقت آثارندندر. ایكنجی أردشیر دها صوكره یونان محاربات داخلیه‌سنه‌ده اشتراك ایتمش ویونانیلر بیننده موجود عدم اتحاددن صوك درجه استفاده ایلشدر. ایكنجی أردشیر ٤١ سنه حكومت‌سوردكدن صوكره ٩٤ یاشنده وفات ایتمشدر.

ایكنجی أردشیردن صوكره اوچنجی أردشیر (٣٥٨-٣٣٨) قادین و اركك بوتون خاندان حكومتی قتل ایدرك ایران تختنه جالس اولمشدر . اوچنجی أردشیر مصره قارشی اجراایلدیكی سفرده موفق اولامامش، قبریس وفنیكه اهالیسی عصیان ایتمش، أردشیر بو عصیانی بالذات باصدیرمق ایستیه‌رك (صیدا)ی تسـكینه موفق اولمشدر. أردشیر غایت ظالم برحكمدار اولدیغندن شهری بوتون اهالیسی‌ایله یاقمش، قیلیجدن قورتولانلری‌ده اسیر مقامنده صاتمشدر . اوچنجی أردشیر فنیكه عصیانی باصدیردقدن صوكره مصر اوزرینه حركت ایدرك مصری تكرار ایران حكومتنه الحاق ایلمشدر. أردشیر مصری ضبط ایتدكدن صوكره شهرك سورلرینی ییقمش ، معبدلری یغما ایتمش ، حتی آپیس اوكوزینی كندی ألیله تلف ایلمشـدر. أردشیرك صوك زمانلرنده ایرانده متین بر حاكمیت، منتظم براداره باش كوسترمشدر. أردشیر ماكدونیا قرالی فیلیپك ظهورینی ایران ایچون بر تهلكه عد ایلدیكندن یونانیلرك فیلیپه قارشی محاربه‌لرنده انلره معاونتدن كری طورمامشدر. فقط بو صره‌لرده ، كندیسنه مصر سفرنده یاردیمی طوقونان مصرلی بوغوآس خاصه اردوسنی كندیسنه جلب ایده‌رك أردشیری زهرله‌مشـدر . بوغوآس ، أردشیرك بوتون چوجقلرینی‌ده تلف ایتمش، یالكز الك كوچوك اوغلی آرسه‌سی براقمشدر. فقط آرسه‌س‌ده بوغوآس النده بربازیچه اولدقدن صوكره تلف ایدلمش ، یرینه هیس تاسپه‌س خاندانندن ارمنستان والیسی قودومانوس (٣٣٨-٣٣٠) اوچنجی دارا نامیله حكمدار اولمشدر. بوغوآس، اوچنجی دارایی‌ده زهرله‌مك ایسته‌مش‌ایسه‌ده داراایشدن‌خبردار اولارق زهری زورله بوغوآسـه ایچیرمشدر. دارا چوق بر زمان حكومت ایده‌مه‌مشدر . دارانك تخت حكومته جالس اولدیغی صره‌لرده ماكدونیاده‌ده اسكندرك نجم اقبالی پارلامغه باشلامشدر، دها صوكرا دارا اسكندر ایله ایتدیكی محاربه‌ده‌حیاتنی وحكو- متی‌ده غائب ایتمش، قوجه ایران دولتی ایكی عصرلق بر سلطنتدن صوكره الیم بر صورتده دوچار انقراض اولمشدر .

دردنجی فصل

ایران مدنیتی

(قبل‌المیلاد ۵۵۸ - ۳۳۰)

طبایع اساسیه ایران مدنیتك اساسنی اسکی ایران یعنی آریالیلرك افکاردینیه
وجوده کتیرمشدر. فقط ایران مدنیتی اوزرینه مدیا مدنیتی
آثور و بابل مدنیتك‌ده فوق‌العاده تأثیری اولمشدر. ازجمله ایرانیلر ملت واح
حالنه کلدکدن صوکره مدنیتجه مترقی بر چوق یرلر ض
ایتمشـلر، بورالرده ساکن اهالینك ترقیات فکریه و مد
سندن جداً استفاده ایلمشلردر. ایرانك مؤسس ثانیسی دار
اصلاحات سیاسـیه واجتماعیه‌سی ایله ایران دولتنك صاغ
ودائمی اساسلرینی وضع ایلمشدر. بو سببدن، ایران مد
تدقیق اولوندیغی زمان هر صفحه‌سـنده دارانك آ
وافعالنه تصادف اولونور.

ایران راهبی

دین ایرانیلر (زردشت) مذهبنده ایدیلر. دارا
(بهشتون) کتابه‌سندن آکلاشیلدیغنه کوره دارا
اك زیاده (آهورامازدا) یی تبجیل ایدردی. بناءً علیه د
(زاراچوسترا، زوروعاستر یعنی زردشت) مذهبنده ایدی
احتمالکه‌دها اول کیخسرو ایله کیکاوس‌ده بومذهبه سالك بولونیورلردی. فقط داران
مدیا سحربازی غوماتا ایله مجادلاتده بولوندیغنه باقیلیرسه دارانك بومذهبی‌ده اصلا

غیرت ایتمش اولدیغی آکلاشیلیر. (زردشت) مذهبنك اك زیاده انکشاف وتکمل
یلدیکی ساحه‌لر شرق طرفلردر. ایران منقولات واساطیرینك منشائنی شرقی ایرانده
آرامق اقتضا ایدر. ایشته (زردشت) مذهبی‌ده بورالرده ظهور ایتمشدر. فقط
رچوق نسللرك زادهٔ تفکراتی اولان بودینك ودها طوغروسی اسکی آریا اعتقادندن
آلنان زردشت مذهبنك کیملر طرفندن مرتبهٔ تکامله کتیرلدیکی معلوم دکلدر. یالکز
بیلنن برشی وارسه اوده (زردشت) مذهبنك ایران ومدیا حوالیسنه شرقی ایراندن
انتقال ایتمش اولماسیدر. بومذهبك واضعی (زردشت)در. معبودك اسمی‌ده (آهورامازدا)
اولدیغندن اصل مذهبه (زردشت مذهبی) ویا آهورامازدانك اسمندن طولایی
(مازده‌ئیزم) نامی ویرلمشدر.

روایته کوره (زردشت) باختر (بلخ) خاندان حکمداریسندن یتیشمش، آناسندن طوغار
طوغماز جناب‌حق طرفندن کندیسنه دنیایی اصلاح ایتمك قسمت ایدلمشدر. زردشت دها چوجق
ایکن برچوق جنلر ودیولرله محاربه ایتمشدر. اوتوز یاشنه کلدیکی زمان کندیسنه بوهومانو اسمنده
برملك کورونوب زردشتی (آهورامازدا)نك حضورینه کوتورمشدر. معبود، زردشته: «دنیانك
اك مکمل مخلوقی کیمدر؟» دیه سؤال ایتمش، اوده جواباً: «قلبی تمیز اولان، انسانلرك اکملیدر»
دیمشدر. بعده مخلوقات مضره ایله ملائکك وظائفنی اوکرندکدن صوکره معبودك آلندن (آوه‌ستا)یی
آلوب مملکتنه کلمشدر. عودتنده کتابی (بلخ) حکمداری بیش تاسپایه (هیس تاسپه‌س)ه ویرمش،
سرای حکمداری علماسنی طوپلایارق مباحثاته باشلامشدر. نهایت زردشت بونلره غالب کله‌رك
(آوه‌ستا)یی حکمداره اوقومش وجمله‌سنه زردشت مذهبنی قبول ایتدیرمشدر. زردشت برصاعقه
تأثیریله ویا توران عسکرلرندن بری طرفندن (بلخ)ده قتل ایدلمشدر.

زردشت مذهبنك احکام اساسیه‌سنی احتوا ایدن (زندآوه‌ستا) ۱۲۰۰ پارچه دری
اوزرینه یازلمش، ۲۱ فصلدن و ۲۰۰ صحیفه‌دن مرکب برکتابدی. کتابك هرصحیفه‌سی آلتون
تللرله باغلانمش، آلتون یازی ایله یازلمش، (پرسه‌پولیس)ده کمال اعتنا ایله حفظ اولونمشدی.
ایرانیلرك روایتنه کوره بوکتابی بویوك اسکندر محو ایتمشدر؛ فقط بوروایت طوغرو دکلدر.
(زندآوه‌ستا) ساسانیلر زماننده عربلر طرفندن محو ایدلمشدر. بوکتابدن انجق بش غاطاش
(یعنی الهی) قالمش، زردشت مذهبنه سالك اولانلره‌ده انجق بو قدری انتقال ایده‌بیلمشدر.

ایرانیلرك دینی اك زیاده راهبلر طرفندن تنظیم ایدلمشدر. بونلر دینه معین
تکللر ویرمشلر، قربان مراسمنی تنظیم ایلمشلر، برطاقم قوانین وضع ایدرك اهالینك
هرروز حیاتنی‌ده نظام آلتنه آلمشلردر. ایران راهبلری اهالی‌یه کندیلرینی احکام
الهیه‌یی تلقینه مأمور کبی کوسترمشلر واهالینك حیات اجتماعیه‌سی اوزرینه اجرای
تأثیر ایتمشلر ایسه‌ده امور حکومت اوزرنده هیچ بر تأثیر حاصل ایده‌مه‌مشلردر.

دها طوغروسى دين برامر وجدانى اولارق قالمش، امور حكومت ايسه ملتك يوكسـ
دهالرى طرفندن اداره ايديله رك ايرانيلرى جهان ايمپراطورلغنه نائل ايلمشدر .

ايرانيلرك دينى اسكى آريالرك طبيعته پرستشلرينك، طبايع مليه نك، تشكلا
ارضيه نك زادهٔ الهاماتيدر. بودين ايكى قوت اوزرينه مؤسسدر : ضيا ، ظلمت
ضيا ، فكرى واخلاقى بوتون ايلكلرك ، ظلمت ده هر درلو فنالقلرك منشائيد
اك بويوك معبود ، اسكى آر
ليلرك ضياى سرمدى ايچنـ
تخت نشين عد ايتـدكلر
(آهورا)در. آهورا (حكمرا
ارض و سما ايله انسانلر
يارا تمشـدر . نظام كائناتك
واضعى، عالم كل (يعنى مازدا)در
حتى بوسببدن كنديسنه (اهو
مازدا) دنيلمش، يكى ايرانيلر
(هرمز) نامنى بورادن چيقا
مشلردر. كذا نظافت وحقيقـ
معبوديدر . انسـانلر ايچو
ايلك خلق ايتمشدر. (آهو
مازدا) بر روحدر ؛ كوز
كورونمز بر (روح مقدس

اك اسكى آوه‌ستادن بر صحيفه

سپه نتا مانيو)در. اوامرينى تلقين وتبليغ ايچون برابرنده يدى لايموت ملك واردر
بونلردن ماعدا بوتون كائناته يايلمش (يازاتا) تعبير اولونان روحلر واردر
نظام كائناتى بونلر ادامه ايدرلر. انلرده آتش ، صو ، هوا وطوپراق پريلريدر
كذا ضيا معبودى (ميترا)، صحت و حيات و شطارت معبودى (هوما) ايله صيانـ
معبودى (فه روه ر) واردر .

بورادن آكلاشيليوركه ايرانيلرك دينى صرف اسكى آريالرك دينيدر. ايرانيلر بودينده ك
معبودلرى قبول ايتمشلر ، فقط كندى اختراعلرى اولان معبودلره بونلرى خادم قيلمشلردر

ذا آتش، اسکی آریالیلر عندنده‌ده مقدسدی. آتش اك تمیز، اك ذی‌حیات بر عنصر ایدی.
ی و بناءعلیه جنلری دفع ایدردی. آتشك یانمسی بر عائله‌ده اثر حیاته دلالت ایدردی .
اق سونمسی ایسه اوعائله‌نك فلاکت واضمحلالنه دلیل اولوردی. اسکی آریا مذهبنده اولدیغی
ی (زردشت) مذهبنده‌ده آتش اك برنجی موقعی اشغال ایدردی . بویوك مراسمده ایران
مدارلرینك اوکی‌صره مقدس شعله‌لر یاقارلر. بوتون سفرلرده‌وسیاحتلرده دائما قابل نقل آتش
ابلری کوتوررلردی. ایرانیلرك (مقدس آتش) و(دائمی آتش)لری واردی. (دائمی آتش)
أوده و یا معبدده غایت قارانلق بر یرده یاناردی . آتش قابی بر طاش اوزرینه قونور ،
نمه‌مسی ایچون‌ده دائما مواد لازمه اکسیك ایدلمزدی . قربان تقدیم ایدیله‌جکی زمان آتشه
قوقو آتیلیر، صوکره بر دعا اوقونوردی. (پاسارغاد) و(پرسه‌پولیس)ده‌کی آتش محرابلری
جه‌لری یاقیلیردی. آتش دائما تمیز طوتولوردی. اولولری آتشله تماس ایتدیرمك بویوك بر
اه ایدی. ایرانیلر صویه، طوپراغه وهوایه‌ده، آتش درجه‌سنده دکلسه‌ده ینه اهمیت‌ویرر
ی. (زردشت) مذهبنجه لایموت ملکلر (آهورامازدا) طرفندن خلق اولونمشلردی. بونلر
انلری قوررلر، انلرك فنا ملکلرله مجادله‌سنده‌یاردم‌ایدرلردی. هرشیئك، حتی انسانك، صویك،
راغك، نباتاتك وآتشك‌ده برملك الصیانه‌سی واردی . انلرك موجودیتی بو شکله قائمدی.
انسان اولونجه حیات ملکی کوکده مستقل بر صورتده قالیر ، کندیسنك قورودیغی انسان
در تمیز اولورسه اونك‌ده سماده‌کی نفوذی اوقدر زیاده اولوردی.

وکوتو روحلر ایی روحلر، ضیا روحلری ؛ کوتو روحلرده قارانلق روحلری ایدی. بونلرك عددی لایعدولایحصا ایدی. بوروحلر
ون فنالقلرده، جسدلرده ، خسته‌لقلرده دائما موجود بولونورلردی. بوروحلرك
باشلری (أهریمان) ایدی. وقتیله معبود ، (أهریمان)ی قرانلقلر ایچنه حبس
ندی . دها صوکره (أهریمان) بورادن قورتولمش، بوتون دنیایه نفوذ ایلمشدی.
یمان) دنیایه داخل اولدیغی زمان هرطرفی قارماقاریشیق ایتمش، طاغلری میدانه
ارمش، صولری وطوپراقلری فنا روحلرله طولدیرمش، آتشلرده دومان‌یاپمش،
انلر اوزرینه برسوری خسته‌لك پریلری مسلط ایتمشدر. آهورا مازدا (یعنی
ن) نصلکه بوتون ایلکلرك، آیدینلقلرك وفضیلتلرك خالقی ایسه، أهریمان‌ده بوتون
لرك، حقسزلقلرك، اولوملرك، خسته‌لقلرك وبالالرك خالقیدر.
اسکی ایرانیلرك فکرنجه فورتنه ایی روحلرله کوتو روحلرك غوغاسندن
اولور. شمشك، سما معبودینك دیولره قارشی یکانه سلاحیدر. بونك ایچون‌ده
تمیزلك، سعادت وحیات تمثالیدر. کذا بو نظریه حیات عادیه‌یه‌ده انتقال ایتمش،
د وخرسزلر دیولرك یعنی أهریمانك، چفتجیلر وباغجیلرله فضیلتپرورلرده آهورا

مازدانك خادملرى عد ايدلمشدر. ايرانيلرك اعتقادنجه (آهورامازدا) بوتون بوخصائص
ماعدا نظام حكومتك ده حاميسيدر. حكمدارلرى او حمايه ايدر، انلره سلطنتى
بخش ايلر، دشمنلرينى او محو ايدر. ايلك ايله فنالق، طوغرولق ايله يالانجيل
نظام ايله قاريشيقلق، ديريلك ايله اولوم اره‌سنده دائما مجادله واردر. فنالق مغلو
اولور، فقط محو اولماز. بونكله برابر صوكنده كاملاً محو اولاجق، قرانلق آيدينل
اولوم ديريلكه، فنالق ايلكه منقلب اولاجقدر. اوزمان (أهريمان)، (آهورامازدا)
حاكميتنى تصديق ايده‌جك، بوتون دنياده سكون ورفاه حكم فرما اولاجقدر. فق
بوعلوى نتيجه حاصل اولونجيه قدر ايى روحلر ايله كوتو روحلر اره‌سنده دائم
غوغا اكسيك اولماياجقدر. بوايكى قوتك يكانه مقصدى كندى نفوذلرينى آرتد
مقدر. انسانلر بونلرك هانكيسنه تابع اولورلرسه اونك نفوذينى آرتديررلر. بو
ايچون برانسانك يكانه وظيفه‌سى كوتو روحلرك محوينه چاليشمق، اونلره امت
ايتمه‌مكدر. بوكاده دعا اوقومق، فضيلتلى اولمقله غلبه ايديله‌بيلير. انسان دائما
اولمالى و بوسايه‌ده ديولرك تأثيرندن قورتولماليدر. بوكا موفق اولمق ايچون يكانه چار
هريرده وهرزمانده أهريمانك تأثيرينه قارشى طورمق، محصول ويرمين طوپراقلر
محصولدار ياپمق، پسلكدن قاچينمق، ايى دوشونجه‌لر، ايى ايشلر وغيورانه خدمتل
قلبنى دائما تميز طوتمقدر. هرشيدن اول‌ده طوغرو اولماليدر. يالان (دروغ، آلما
تروغ، زندلسانده دروچ) الڭ بيوك بر كناه تشكيل ايدر. خرسزلق و آلداتيجيل
فصاللق وياكلش دين اوكرتمك پك زياده عيبدر. بورادن آكلاشيليوركه زردشت
احكام اساسيه‌سى مقاصد اخلاقيه تأمينه خادم و طبيعته پرستشى مبين بر ديندر
عبادات ظاهريه‌سى‌ده قواى سماويه‌دن معدود اولان كونشه و آتشه حرمت ايتمكد
الڭ مهم ركنى‌ده تميزلكدر.

وجودك صحتنى محافظه ايچون تميزلك الزمدر. بو سببدن نظافت احكام دينيه‌دن
ايدلمش، آريجه دينى برطهارت وجوده كتيرلمشدر. ايرانيلر نظافته پك زياده رعايت ايدرلرد
انلرك اعتقادنجه انسانك روحى تميز يارادلمشدر. فقط أهريمان وجوده بعض پس اش
كتيرمشدر. بونك ايچون وجودى تميزله‌ملى، صاچلرى وطيرناقلرى كسمه‌لى، بونلرى تميز انسانلر
اون، آتشدن يكرمى، صودن اوتوز آديم اوزاغه آتماليدر. بو تميزلك بهمه‌حال لازم اولد
كى برده فوق‌العاده تميزلك واردركه بوده طقوز كون امتداد ايدر. بوطهارت برراهب طرفند
ايفا اولنور وغايت‌ده مصرفليدر. طهارتى اجرا ايدن راهب ممنون ايدلمزسه او زمان نياپيل
طهارت هيچ حكمنده قالير واو آدم‌ده الى الابد مردار عد ايديلير.

اولوم، کوتو روحلرك غلبه‌سی عد اولونوردی. بونك ایچون اولویه کیم تماس ایدرسه طهارتنی غائب ایدردی. بر کیمسه اولدیکی زمان کوتو روحلری طرد ایتمك ایچون دعااوقومق لازمدی. أولو اولان‌أوده قیشین طقوز، یازین اوتوز کون آتش یاقیلمازدی. آتش‌وطوپراغی کیرلتمه‌مك ایچون اولولر نه‌یاقیلیر، نه‌ده کومولوردی. اولوبی یوکسك بر یرده کونشه قارشی براقیرلر، کوپکلره یدیررلردی. أولودن آرتق هیچ بر اثر قالمانجه اولونك قونولدیغی یوکسك زمینی دوم دوز یاپارلردی. بویله برمزار دوزله‌تن کیمسه‌نك بوتون کناهلری عفو اولونوردی. بو عادت باختریلر، هیقارنالیلر، پارتلر ودهاسائر قبائل ارەسنده مرعی الاجرا ایدی. کیخسرو ودارا زماننده ایسه أولولر بالمومنه صاریلارق کومولوردی.

ایرانیلرك‌مقدس حیوانلری‌ده واردی. بونلر آهورامازدانك حیوانلری ایدی. خروس، قوش، کوپك مقدس حیوانلردن معدوددی. (آوەستا)ده آهورامازدا کوپك حقنده شویله دیوردی: «کوپکی قوتلی برشامه ایله، قوتلی دیشلرله، انسانه صادق، سورولری محافظه‌ایچون دشمنه آتیلاجق بر صورتده یاراتدم. کوپکك صحتی یرنده، سسی یولنده وکندی‌ده سورولرك یاننده بولونورسه آغیله خرسز وقورد یاناشاماز.» ییلان، عقرب، کرتنکله، سینك، پیره، تحته قوروسی، قورباغه، فارەده مضر حیوانلردن معدوددی. بو حیوانلردن نصل اجتناب ایدیلیرسه مقدس حیوانلرەده او درجه رعایت اولونوردی. کوپکه باقامق بویوك بر کناه ایشله‌مکدی. خسته کوپکلره علاج ویریلیردی.

ایرانیلرك دینی انسانی فضیلته، فعالیته سوق ایدن بردین ایدی. فقط بودین عوام دینی دکلدی. اهالی کونشه طبیعی، فکری واخلاقی بالجمله انتظاماتك اساسی نظریله باقارلر، بوسببدن کونشه وضیا معبودی (میترا) یه عبادت‌ایدرلردی. بوندن ماعدا برده برکت معبودەسی (آناهید، اردویسورا) یه عبادت ایدرلر. قانالر آچمغی، تارلالر صولامغی بومعبودەیه برعبادت عد ایدرلردی. ایشته اهالینك بوتلقیات دینیه‌سی بالاخره حکومتك دین رسمیسی یعنی زردشت مذهبی اوزرینه‌ده اجرای تأثیردن خالی قالمامشدی. ایکنجی أردشیرك برکتابه‌سندن آکلاشلدیغنه کوره أردشیر دارا طرفندن انشا وبویوك باباسی برنجی أردشیر طرفندن توسیع ایدیلن برمعبده (میترا) ایله (آناهید) ك رسملرینی قویدرمشدر. بونك اوزرینه دین قاریشمش، (میترا)، (آناهید) و (هوما) ایرانیلرك دیننده مهم برموقع اشغال ایلمش، سحر سائرەیه اعتقاد پك زیاده یول آلمغه باشلامشدر. ایشته ایران دینی ارمنستان ایله پادوکیایه بوطرزده انتقال ایتمش، دها صوکره آرشاقیدلر (اشکانیان) زماننده ه آهورامازدایه اهمیت ویریله‌رك صوکره‌دن میدانه چیقان معبودلرك اهمیتی ائل اولمشدر.

حیات خصوصیه

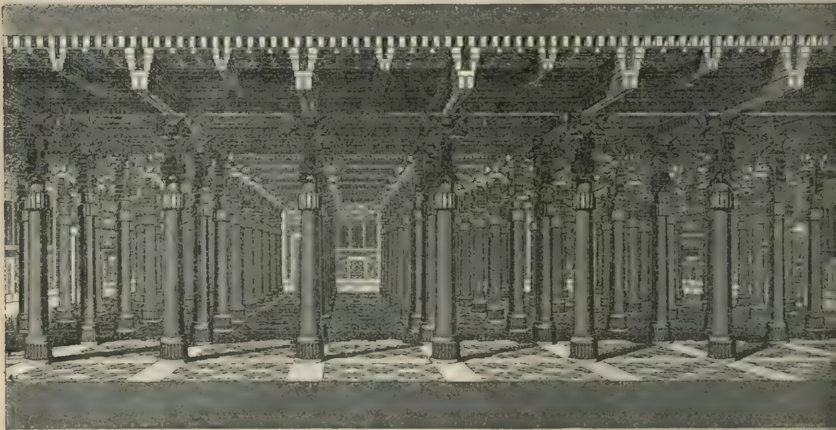
ایرانیلرك حیات بیتیه و خصوصیه‌لری حقنده اوقدر معلومات یوقدر. ایرانیلر اسکی زمانلرده ساده بر حیات امرار ایدرلر آوجیلق و جنکاورلکله مشغول اولورلردی. کیدکلری البسه غایت قابا ایدی. فقط مدیالیلره غلبه ایتدکدن صوکره بونلرده مزین و قیمتدار البسه قبول ایتمشلر اوتاریخدن اعتباراً زینت و دبدبه‌یه تمایل ایلمشلردی. ایرانیلر سوسلی و قیمتدار البسه‌لر، یموشاق و مزین خالیلر، ظریف اولر اعمال ایدرلر، صاچلرینی بویارلر اوزرلرینه قوقو و پومادا سوررلر، (آوه‌ستا) احکامنه مغایر اولارق طاقه صا طاقارلردی. شرابدن پك زیاده حظ ایدرلردی.

هر ایرانلینك برزوجه‌سی بولونور، بونکله برابر حدسز حسابسز مستفرشه سی‌ده اکسیك اولمازدی. چوق اولاد صاحبی اولمق وطنه بویوك برخدمت دیمکدی بونك ایچون اولاد صاحبی اولانلره حکمدار طرفندن هدیه‌لر ویریلیردی. ازدواج اك یاقین اقربا بینده‌ده ممکندی. حتی کیکاوس همشیره‌سی ایله ازدواج ایلمشدی باشقه مذهبده بولونان برقادینله ازدواج ایدلمز، ازدواجده ثروت و اصالت جهتی کفو آرانمازدی. قادینلر حر دکلدی؛ فقط ارککلر اوزرینه پك زیاده اعمال نفو ایدرلردی. قادینلرك اك نافذی حکمدارك والده‌سی ایدی. قادینلر حکمدار زوجه‌سنه دیزچوکه‌رك خدمت ایدرلردی. تخت حکومته یالکز حکمدار زوجه‌سنك اولادلری وارث اولابیلیردی. بر چوجق یدی یاشنه کلنجیه قدر قادینلر ارەسنده بویودولوردی. دها صوکره بلنه مقدس کمر طاقار، حرکاتندن کندی مسئول اولوردی. بوکمر کویا دیولره قارشی بر طلسم عد اولونوردی. زنکین اولادلری یکرمی یاشنه قدر مکتبلرده دین، فضیلت، قانون و تربیهٔ بدنیه تحصیل ایدرلردی. بو مکتبلر، محسناتیله مشهوردی. چوجقلره زراعت، باغچوانلق آغاج دیکمك، حیوانلره محبت ایتمك دها کوچوك یاشده اوکره‌دیلیردی. حتی سرخس (لیدیا)ده کوزل بر چنار آغاجنه آلتون قاپلاتمش، بو آغاجه باقمق ایچون برده بکجی تعیین ایلمشدی.

حکمدار و سرایی

ایرانیلرك اك اسکی اصول اداره‌لری (آریستوقراتیك) ایدی مختلف قبیله‌لری براداره آلتنده طوپلایان حکمدار غیر محدود برصلاحیتی حائز اولمازه آکثریا مملکتك اشرافنی برآره‌یه طوپلایه‌رق مشاوره ایلر

یش کورردی. حتی کیخسرو مدیالیلره قارشی اجرا ایده‌جکی حرکاتی بوتون اهالی‌یی
نو پلایارق آکلاتمش، حتی دها صوکره‌لرده وطن اصلیسنك نظاماتنه تماميله رعايت
یلشدی. کیخسروك خلفلری زماننده‌ده مملکتك اشراف واكابری ادارهٔ حکومته
بجدی برصورتده اشتراك ایتمشلردی. مثلا دشمن برحکومته قارشی اعلان حرب
یدلمزدن اول ایلری کلن والیلر (ساتراپلر) ایله اردو قوماندانلری، سرای ارکانی
امرای عسکریه دعوت ایدیلیر، بونلرك رأیلرندن استفاده اولونوردی. دارا یونا

پرسه‌پولیس سراینده یوز دیركلی صالون

ستان سفرینه قرار ویرمزدن اول مملکتك الك ایلری کلنلریله استشاره ایتمشدی.
ط دارادن صوکره کلن حکمدارلرك اداره‌سی صوك درجه مستبدانه ایدی.
کس سویلدیکی سوزك جزاسنی قانی بهاسنه کورر، بونك ایچون‌ده هیچ برکیمسه
کمدارك ارزوسنه مخالف سوز سویلیه‌مزدی. حقوق ظاهراً موجود، باطناً مفقود
حالده ایدی.

ایرانده سرای حیاتنی تأسیس ایدن، کیخسرو ایدی. کیخسرو اساساً ساده‌لکی
ر برحکمدار ایدی. فقط حکمدارك هرکس نظرنده موقر ومحترم اولماسی ایچون
سلی کینمسنی ودبدبه ایله یاشاماسنی مناسب کورمش، اسکی دری البسه‌نك یرینه
سلی وصیرمه‌لی البسه قبول ایدلمشدی. کیکاوس ایله دارا بودبدبه و احتشامی بر
، دها آرتدیرمشلردی. حتی سرخس زماننده (سوز) سرای قرالیسنك دبدبه وسلطنتی

مرتبهٔ کماله واصل اولمش، ایرانیلرك طنطنه واحتشامی مثل سائر حکمنه کیرمشدی

(پرسه پولیس) سراینده بولونان رسملردن آکلاشـلدیغنه کوره حکمدار
باشنه ألماسلر و ذی قیمت طاشلرله مزین برتاج ، آرقهسنه کنیش قوللی وایشلمه
اوزون البسه کیر، بلنهده برکمر طاقاردی. حکمدارك آرقهسندن غایت مزین البسه
کینمش شمسیهدارلر کلیردی . حکمدار طیشـاری‌یه پك نادر، فقط غایت محتشم
برصورتده چیقاردی. سرای خارجنه هیچ بروقت یایاچیقماز، دائما یا آرابه ایله و
بارکیره بینهرك چیقاردی . سرایی داخلنده بر بنادن اوبرینه کیدهجکی زمان آیاغ
یره ویاطاشه چارپماق ایچون کچهجکی یوللره لیدیا خالیلری سریلیردی. شنلکلرده
حکمدارك اوکی صره مقدس آتش کوتورولور ، دها صوکره درت بیـاض بارکیر
قوشولو آرابه کلیردی . حکمدارك اوکندن و آرقهسندن خاصه افرادی کیدردی.

حکمدارك آلتون وفیل دیشی ایله مزین سرایی، طونجدن قاپولری ویوکسك دیوارلری
ایله غایت محتشم ایدی . حکمدار کیمسهیه کورونمز ، حضورینه کیمسه چیقامازدی . یالکز
ایران پرنسلری حکمداره معلومات ویروب برچوق سرای رجال وخدمتکارلری واسطه‌سیله حضور
حکمداری‌یه چیقابیلیرلردی. حکمدار، دائما یالکز باشنه طعام ایدردی. یان طرفده‌کی اوطه‌لرده
اقرباسی ، خاصه ارکانی ، سرای رجالی و مسافرلر یمك ییرلردی . مسـافرلرك عددی هر کون
۱۵۰۰۰ کشی‌یه بالغ اولوردی. حکمدارك سفره‌سی تزیینات وطاقم اعتباری‌ایله غایت مشهوردی
حیوان اولدیرمك کناه اولدیغی ایچون دائما صیغیر وطاووق کبی حیوانات کسیلیر واو صورت
پیشیریلیردی. اکمك ایچون لزومی اولان اون، مصرویا(میسیا ساحلنده کائن) (آصومی) دن
شراب (حلب، خالیبون)دن کلیردی. سفره‌ده قیزارتمه، صالچه، زیتون، میوه، رچل، بوزلی شربت
اکسیك اولمازدی. سرایك مصارف سنویه‌سی ۳٦۰:٤۲۰ ملیون غروشه بالغ اولوردی .
پاره قسماً ویرکولر، قسماً ده عیناً کلن هدایا ایله قاپادیلیردی. او زمانلر سرای ارکانی پك غلبه
لقدی. حکمدار معیتنك نقلی ایچون آرابه‌لردن ماعدا ۱۲۰۰ دوه‌یه احتیاج حاصل اولوردی
دارالردن صوکنجینك صحرا آغربقلری ۲۷۷ آشجی، ۲۹ آشجی یاماغی ، ۱۳ سودلی تاتلی
پیشیرن، ۱۷ مشروبات مأموری، ۷۰ کیلارجی وسائره‌دن عبارتدی ! بونلردن ماعدا حکمدارك
بابلده‌ده ۸۰۰ دامیزلغی ایله ۱٦۰۰۰ قیصراغی واردی.

حکمدار کاه (پرسه‌پولیس)ده، کاه (پاسارغاد)ده اوطورردی. (پاسارغاد) آخمه
نیلرك اسکی مقری ایدی . اك پارلاق مراسم (پاسارغاد)ده اجرا ایدیلیردی . بعضاً
(مدیا)نك مقر اداره‌سی اولان (أقباتان)ده، بعضاً ده (بابل)ده اوطورردی. اوزمانلر
(بابل) اك بویوك بر مرکز تجارت اولدیغی کبی اکابرك‌ده مقری ایدی . حکمدارك
اکثریا (سوز) شهرنده‌ده اوطوردیغی اولوردی .

ادارهٔ حکومت و ویرکیلر

ایرانك اصول اداره‌سی دارا طرفندن تأسیس ایدلمش و دها صوکره‌لر منتظماً دوام ایلمشدر. حتی بوکون ممالك شرقیه‌ده اصول اداره‌نك اساسنی ینه دارانك تنسیقاتی تشکیل ایدر. دارا دها بدایت جلوسنده آکلامشدی‌که، بوقدر واسع، اقلیم واهالیسی مختلف بر مملکتی اداره ایتمك ایچون منتظم بر اصول اداره‌یه، حکمداره صادق و ایشدن آکلار مأمورلره احتیاج واردی. دارا امور اداره‌یی قولایلاشدیرمق ایچون حکومتنی برچوق ایالتلره (ساتراپلقلره) آیرمشدی. دارا زماننده حکومت ۲۳: ۲۵، دها صوکره‌لرده ۲۰ ساتراپلغه آیرلمشدی. هرساتراپلغه ایران اکابرندن، حکمدارك اقربا واحباسندن بری ساتراپ (والی) تعیین ایدیلیردی. ساتراپ تعیین ایتمك حقی حکمداره عائددی. دارا، ایران ایمپراطورلغنی شو صورتله ولایتلره آییررکن بیوك براعتدال ابراز ایتمشدی. ممالك مفتوحه اهالیسنك دینی، لسانی، عادات وتعاملنی، حتی اصول اداره‌سنی بسبتون سربست براقمشدی. حکمدار یالکز اجرای سلطنت ایدر، ارزوی حکمداریسنی ساتراپلر ایفا ایلردی. کذا ساتراپلرك نظارت فوق‌العاده‌سی آلتنده اولمق اوزره ممالك مفتوحه‌نك یرلی پرنسلری‌ده بولونوردی. مثلا یونان شهرلرنده تیرانلری، فنیکه، قاریا و هندستانده‌ده کندی حکمدارلری شهری اداره ایدرلردی. بونلر کندیلرینه مخصوص پاره باصدیررلر، اردو بسلرلردی. ساتراپ یالکز استحکاماتده مقدار کافی عسکر بولوندیرردی. دارانك بوملایمتکارانه اصول اداره‌سی برچوق اقوامك قولای قولای ایران نفوذی آلتنه کیرمسنه بادی اولمش وکافه‌سی‌ده ایرانیلره تابع اولمقله بختیار اولمشلردی.

ساتراپ، بیوك حکمدارك وکیلی ایدی. اوده حکمدارکبی کینیر، کندیسنه مخصوص برسرای خلقی وجوده کتیرردی. بولوندیغی ولایتك مرکزنده برسرایده اوطورور، خاصه عسکری بسلر، مدبدب برصورتده یاشاردی. هر ساتراب کندی رسمنی ورسمنی حاوی اولمق اوزره کوموش پاره باصدیرمق حقنه مالکدی. کذا حکومت حسابنه طوپلانان ویرکیدن ماعدا کندی معیتی ارکاننك معاشی ایچونده ایریجه ویرکی تحصیل ایدردی.

دارا زماننده ایالت عسکرینك امر وقوماندەسی ساتراپه تابع اولمیان عسکری قوماندانك عهده‌سنه ویریلیردی. موقع قوماندانی ایله اك اوفاق برقلعه قوماندانی

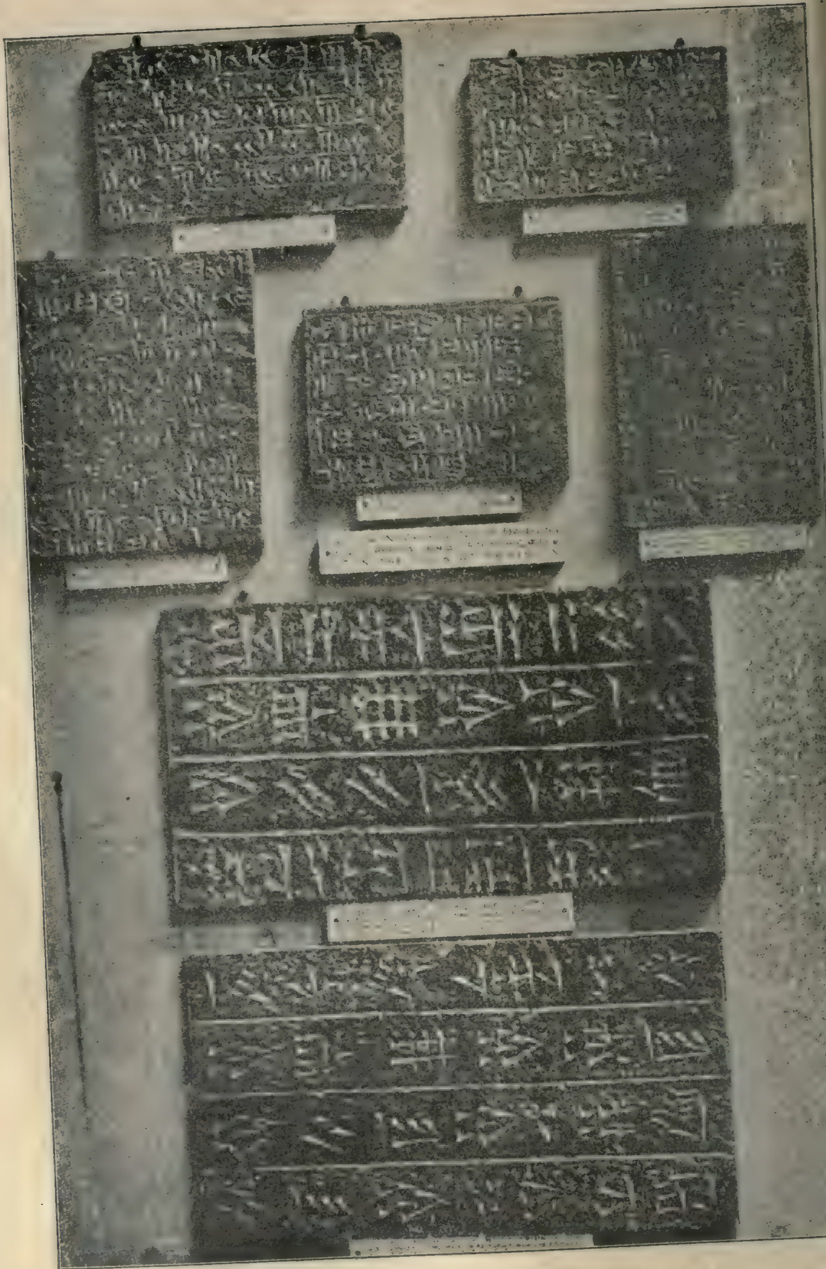
بیله‌حکمدار طرفندن انتخاب اولونوردی. بعض اوزاق ایالتلرده احوال وموقع ایجا
اولارق ادارهٔ ملکیه ایله عسکریه برکشینك عهده‌سنه ویریلیردی. بوندن‌ده مقص
والی‌یی ادارهٔ مرکزیه‌یه تابع بولوندرمامق. والینك سریعاً اجرا آتده بولونماسنی تسهی
ایتمکدی. مثلا لیدیا، کیلیکیا، مصر، سوز، بابل، مدیا، بلخ، ساغارت، سکی
وپارتیا ایالتلرنده بو اصول تطبیق اولونوردی. بو کبی وظیفه‌لر اکثریاده، دها کنجلکلرند
حکمدارك کوزی اوکنده تربیه ایدیلن، تجربه‌دیده و مقتدر کیمسه‌لره و ازج

خاندان حکمداری‌یه منسو
ویاخاندان حکمداری ا
صهریت پیدا ایدن پرنسلر
تودیع ایدیلیردی. دهـ
صوکره ادارهٔ ملکیه ا
عسکریه‌نك بر کشی‌یه تودی
اصولی بوتون ایالتلره تعم
ایدلمشدی.

ایران عسکرلری (پرسه‌پولیس سرایندن)

والیلرك رفاقتنه بر
کاتب ویریلیردی. بوکاتبلر
وظیفه‌سی صلاحیت فوق‌العاده‌یی حائز والینك حرکاتنی نظارت آلتنده بولوندرمق
تبعه‌یه قارشی مظالم وتضییقاتده بولونماسنه ویا حکومته قارشی عصیان ایتمسنه مانع اولم
وحکمدارك امرلرینی تبلیغ ایتمکدی. هرشی کاتبك آلندن چیقار، حکمدار
بوتون راپورلری کاتب یازاردی. حکمدار آره‌صره آنسزین معیتی رجالندن برن
ولایتلری تفتیشه کوندریردی. (شاه کوزی) دنیلن بو مأمورلر ولایتلرك احوا
حقنده بالذات تفتیشاتده بولونورلردی. بو وظیفه‌یی هرسنه حکمدارده بالذا
ایفا ایدردی. وظیفه‌سنی تجاوز ایدن بر والی یاعزل ویا اعدام ایدیلیردی. والینك
عزل وتأدیبی ایچون صداقتندن اوفاق بر شبهه کفایت ایدردی.

ولایتلر حکمدارلره هرسنه ویرکی ویررلردی. کیخسرو ویرکینك مقدارینی
اهالینك تعیننه براقمشـدی. دارا ایسه منتظم بر اساس ویرکی تعین ایتمشـدی
بوویرکی هر ایالتك بویوکلکنه وشکل اراضیسنه نظراً تعین اولونوردی. ویرکیل

دارا ایله سرخسك کتابه‌لری (بریتیش موزه‌نومده‌در)

هر ولايته كوره تقسيم ايدلديكى كبى واليلر طرفندن‌ده آيريجه هر ولايت داخلنده
جماعاته آيرى آيرى تقسيم ايديليردى . اوزون حربلر وقوعه كلديكى زمان يكيد
ويركيلر طرح اولونوردى . اڭ آز ويركى‌يى كابل ايالتى ، يدنجى ايالت ويرردى
بونك‌ده مقدارى اڭ آشاغى ٦ مليون غروشدى . اڭ چوق ويركى ويرن ايالت
(بابل) ايالتى ايدى . بابلدن سنوى ١٠٠٠ تالان يعنى ٣٦ مليون غروش ويـ
آلينيردى. (بابل) ايالتنك واردات يوميه‌سى بويوك بريكون تشكيل ايدردى. حكومت
هرسنه تحصيل ايديلن ويركيلرى ٣٦٠ مليون غروشه بالغ اولوردى. هرسنه آير
هندستاندن ٣٦٠ تالان آلتون يعنى ١٣٨ مليون غروش كوندريليردى. بوويركيلر
ماعدا حكومتك رسوم مختلفه‌سى‌ده واردى. مثلا مصرده (فيوم) موقعندن هر
بالق رسومى اولمق اوزره ٩ مليون غروش تحصيل ايديليردى . بعض موقعلر
مثلا آت ، قويون ، حبوبات و سائره كبى عيناً‌ده ويركى ويريليردى . هر ايالت
اڭ مشهور شيلرى سراى حكمدارى‌يه كوندريليردى . مثلا بابلدن هر سنه ٥
خادم چوجق ، (حلب)دن شراب ، قافقاسيادن هربش سنه‌ده بريوز اركك و يوز
اسير كوندريليردى. عيناً كوندريلن بومواد ، اساس ويركينك اوچ مثلنه بالغ اولوردى
اوزمانلر ايرانه تابع نفوس ٨٠ مليونيدى. بوميانده ايرانيلر داخل دكلدى . بو
هيچ ويركى ويرمزلر ، يالكز حكمدار كندى مملكتلرينى زيارت ايلديكى ز
حكمداره هديه تقديم ايدرلردى .

مسكوكات دارا ويركى تحصيلنى و اڭ زياده‌ده تجارتى قولايلاشديرمق ايچ
حكومت پاره‌سى ايجاد ايتمشدى. اوزمانه قدر حكومتك وسائط تأديه
غايت مختلفدى . باصلمش پاره ايلك اول (ليديا) ده ايجاد ايدلمش اولديغى ايچ
بورادن كلن پاره‌لر هپ باصلمش ، فقط هپسى‌ده غير منتظم برطرزده ، غير منتـ
برشكلده ايدى. آسياى صغرانك سائر محللرنده ايسه اوزولرينه وزنلرى يازيلى معـ
پارچه‌لرى قوللانيلردى . شرق ايالتلرنده ايسه پاره يرينه اڭ زياده عيناً مبادله اصو
واردى. دارا باصديراجغى پاره‌لر ايچون بابليلرك طارتيلرندن آلتون تالانى اساس اتـ
ايلمشدى. بابليلرك اڭ خفيف آلتون تالانى ٣٠٠٠ شه‌كل‌ايدر و ٢٥½ كيلو كليردى
بو تالانك قيمتى ٣٩٠٠٠٠ غروش ايدى. دارا برتالاندن ٣٠٠٠ آلتون پاره ضر
ايتديرمشدى. بوپاره‌يه يونانيلر (ذاريقوس) نامى ويرمشلردى. بر(ذاريقوس)٢٦

روش قیمتنده ایدی . كوموش مسكوكاتەده بابليلرك الك آغر یعنی ۳۳⅚ کیلو آغر-
ندەكی كوموش تالانی اساس اتخاذ ایدلمشدی. آلتون، كوموشك ۱۳⅓ مثلی قیمتده
دی . بر كوموش تالاندن ۳۰۰۰ عدد كوموش پاره باصدیرلمشـدی . هر برینك
ﻏﺮلغی ٥,٦٠ غرام كلیردی. بوپارەیه (سیتاتیر) یاخود (كوموش ذاریقوس) دیرلر-

۱ و ۲. چفت كوموش شكل—۳. كوموش ساتراپ پارەسی—٤. چفت آلتون ذاریقوس—٥. آلتون ذاریقوس.

ی . — پارەلرك یوزنده حكمدارك اوزون قفتانلی، دیز چوكمش بر وضعیتده،
شنده تاج اولدیغی حالده بر رسمی، آرقه طرفندەده پاره قالبنك درت كوشـەلی
زی باصیلیردی. دارا سوریه ایالتی ایچون آریجه ۲۸ غرام آغرلغنده بر كوموش
زه باصدیرمشدی . كذا والیلر ایله تابع پرنسلر وبعض شهرلرده كندی ناملرینه
وموش مسكوكات ضرب ایتـدیررلردی. بو پارەلر موقع تداوله قونولاجغی
مان ساتراپلر طرفندن طارتیلیر، قیمت معدنیەیه كوره اوزرلرینـه بر قیمت
نوردی .

ایرانیلر پاره ضرب ایتمك ایچون اولا قابا وتختەدن بر آلتله برچبوق وجوده كتیررلر، بو
وغی غایت ماهرانه برصورتدەپارچه پارچه كسرلردی. بعدەپارچەپارچه كسیلن چبوغی براوجاقده
یل درجۀ حرارته كتیردكدن صوكره قیصقاج ایله آلیرلر، كمال اهتمام ایله براورس اوزرینه
ارلردی. اورسك اوزرنده پارەنك یوزینـه هانكی رسم یاپیلەجقسه اورسم حك ایدیلیردی.
كره بركشی قیزغین معدنی اورس اوزرنده طوتار ، بركشی ده آرقه طرفنه باصیلاجق شكلی حاوی
اق بر چكیجی اوزرینه باصدیرر. بر اوچنجی ده آغیر بر چكیج ایله بونلرك هپسنك اوزرینه
قلی بر صورتده اورر، ایشته بو بسیط اصول سایەسنده دقیقەده اوتوز قدر پاره باصمق
قن اولوردی.

دارا ولایتلرك امور اداریه وانضباطیه‌سنی تأمین ایتمك، حركات عسكر

یوللر ایله تجارتی تسهیل ایتمك ایچون بوتون ایمپراطورلق داخلنده غایت منت

یوللر یاپدیرمشدی. یوللرك كافه‌سی (سوز)ده برلشیردی. بو یوللر حقنده الیوم مكم

معلومات یوقدر. یالكز هه‌رودوتك تعریف ایتدیكی بریول واردركه بو یول (سار

مه‌لی‌ته‌ن – آمیدا (دیاربكر) – نزیب – اربیل) خطنی تعقیب ایدرك (سوز) شهر

كلیردی. بو یولك اوزونلغی ۲٦٤٤ كیلومتره ایدی. یولك اوزرنده هر ۲۲–۳۰ كیلومترو

بر خانلری وسایه‌دار باغچه‌لری حاوی موله محللری تأسیس اولونمشدی. كرك بو

موله محللرینه وكرك نهر كچیدلری كبی زور كچیلن یرلره قره‌قول خانه‌لرله ضاب

موقعلری تأسیس ایدلمشدی. بونلر هم یساپورطلری، هم‌ده پوسته‌لر طرفندن كو

روان مكتوبلری معاینه ایدرلردی. بواستاسیونلرده حكمدارك امرلرینی كوتورم

وایشلرینی كورمك ایچون دائما آتلی نفرلر حاضر بولوندیریلیردی. یونانیلرك روا

كوره ایران پوسته‌جیلری «طورنا كبی اوچوب كیدرلردی». ایشته بوتون ایمپراطور

داخلنده بویله بر چوق یوللر انشا ایدلمشدی.

ایرانك سكسان ملیون نفوسی ایچنده آلی‌سلاح طوتان هر ف

اردو و دونانما عسكردی. هر كس سلاح آلتنه دعوت اولونور اولونماز اردو

داخل اولوردی. موظف اردو (بابل)، (سارد) و (منفیس) كبی مركزلر

استحكامات و یا مستحكم اردوگاهلرده اقامت ایدرلردی. اردوده ایرانلی، هیقارنا

وباخترلیلر بولونور، فقط بونلر ایچنده برنجی مرتبه‌یی ایرانیلر احراز ایدردی

اردویی بسله‌مك وظیفه‌سی قطعاتك بولوندیغی ایالته عائددی. اردو، طابور، بولو

ومانغه‌لره آیرلمشدی. طابور ۱۰۰۰، بولوك ۱۰۰، مانغه‌ده ۷:٦ كشیدن مركبدی

بر قول اردو تقریباً ۱۰۰۰۰ كشی قوتنده ایدی. قول اردولر دائما ایران اكابرینك

اداره‌سنه تودیع اولونوردی. حكمدارك یاقیننده ۱۰۰۰۰ كشیلك بر اردو واردی

بو اردو اره‌سنده وفیات وقوع بولور بولماز درحال یری طولدیریلیر، بو سببد

بو اردو افرادینه (لایموتلر) نامی ویریلیردی. اردو افرادی آلتون وذی‌قیمت طاشلر

مزین البسه كیرلر، بویونلرینه آلتون برزنجیر طاقارلردی. حكمدارك اصل خاص

عسكری غایت مزین كینمش وتسلیح ایدلمش ۲۰۰۰ سواری ایله ۲۰۰۰ مزراقلید

عبارتدی. عسكر هانكی قومه منسوب ایسه البسه‌سی‌ده اوكا كوره اولوردی. اسك

زمانلرده وازجمله آثوریلرده پك بویوك وظیفه‌لر ایفا ایتمش اولان جنك آرابه‌لری یرینه ایرانیلر سواری قوللانمغه باشلامشلردی. اسکندر زماننده ایسه ایرانده جنك آرا. به‌لری بسبتون قالقمشدی.

سفرده حکمدار اردونك اورته‌سنده طوروردی. اطرافنده یای واوقلرله مسلح افراد، یان طرفلرنده (لایموتلر)، اوکنده درت بیاض آتله چکیلن (کونش آرابه‌سی)، یانی باشنده‌ده اوزرنده آلتوندن قانادلرینی آچمش قارتال رسمنی حاوی سنجاق بولونوردی. هه‌رودوت، سرخسك ایران سفرنده‌کی اردوسنی غایت مکمل برصورتده تصویر ایدییور. هه‌رودوتك تصویرینه کوره ایران اردوسنك موجودی برمیلیون قدردی. بوتون اردویه ایران اکابرندن وقسم اعظمی‌ده حکمدارك اقرباسندن آلتی جنرال قوماندە ایدییوردی. پیاده، مختلف اقوام وقبائلدن مرکبدی. اردوده مختلف لسانلر استعمال ایدیلیور. دی. البسه هر قومه کوره مختلف ایدی. ایرانیلر البسه‌لرینك آلتنه طونج زره، باشلرینه اوزون کلاه، باجاقلرینه کوساله‌دن دیزلك کیبرلردی. سلاحلری ارغی، قیصه ویا اکری بر قلیجدن عبارتدی. قلیجی صاغه طاقارلردی. کذا اوق ویای‌ده قوللانیرلردی. ...یالیلر اسطوانی کلاه، بول قوللی

سوز خاصه عسکری
(دارانك سراینده بر موزاییق)

...سه کیبرلر، اوموزلرنده یای وقارغی وبرده قرمزی قالقان طاشیرلردی. (سوز) لیلرده ...ق ایرانیلر کبی کینیرلر، فضله اولارق باشلرینه صاریق صارارلردی.

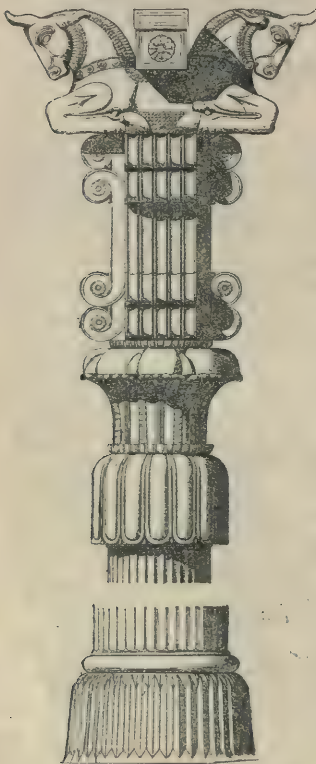
سواری‌ده عین وجه ایله مختلف قیافتلرده ایدی. ایران سواریسی کاملاً طونج ودمیر ...نده ایدی. بارکیره‌ده زرهدن آلتلقلر، دیزلکلر وآرقه‌لقلر کیدیررلردی. ضابطانك البسه‌سی ...ت مزین ایدی. زرهلری یالدیزلی، البسه‌لری ارغوانی ایدی. بو زرهلی سواریدن ماعدا ...، سوز، هندستان، ارمنستان، حزر وباختر سواریلری‌ده واردی. آرابه جنکجیلری اك مهم ...کرلردن معدوددی. بو عسکرلر ایچنده اك زیاده لیدیالیلر تمیز ایدرلردی. صنوف مختلفه‌نك ...برینه مخصوص علامتلر وسنجاقلر واردی.

ایرانیلر اردوكاه قوراجقلری زمان اطرافه بر سپرحفر ایدرلر، سپردن چیقان طوپر
شرانپوللرله تحکیم ایلرلر ، سپری قره‌غوللرله محافظه ایتدیررلردی . اشیا آرابه‌لری ایچون
آیریجه بر سپر انشا ایدرلردی. افراد چادرلری اردونك انقسامنه كوره ترتیب ایدیلیره ضا
چادرلری بر بایراقله اشارت ایدیلیردی. هر قطعه کندیسنك دائما نره‌ده بولوناجغنی بیلیرد
کذا حکمدارك یاورلری‌ده مختلف قوماندانلرك چادیرلرینی بیلیرلر ، امرلری طوس طو
اورایه کوتوررلردی. اردوكاهك اك اورته‌سنده حکمدارك چادیری بولونوردی. بوچادیره غ
قیمتلی خالیلر سریلیر، چادیرده آلتون وکوموش طاقملر بولوندیریلیردی. چادرك اطرافنده خ
عسکری ایله آشجیلر، سایسلر، ودها صوکراده آرابه جنکجیلری ایله سواریلر بولونوردی
سوارینك صاغنده وصولنده خفیف سواری، اوکنده وارقه‌سنده آوجیلر بولونوردی. ار
کاهك طیش محیطنده‌ده بویوك قالقانلی آغر پیاده بولونوردی. اردوكاه قورولدیغی زمان‌ن
ترتیبات آلینیرسه اردوكاه قالدیریلاجغی زمان‌ده ایجاب ایدن ترتیبات آلینیردی. اشیاآرابه
عسکرك لوازمنی اکمال ایچون دائمامعین محللرده حاضر بولوندیریلیردی. محاصره آلات‌وادو
دوه‌لر واسترلرله نقل اولونوردی.

ایران دونانماسی اوچ صره کوره‌کلی حرب کمیلرندن‌مرکبدی. کمیلرك بریلک
کوره‌کجیلره مخصوص اوچ صره اوطوراجق یری و برده قاصاره‌سی واردی .
۱۵-۲۵ کوره‌کلی اوزون کمیلرله خفیف کمیلر و آغرلق کمیلری‌ده واردی . حر
کمیلرینك بورننه مقدس حیوان ویا معبود رسملری یاپارلردی . برکمیده ۳۰ نف
۲۰۰ کوره‌کجی یاماغی وضابطان بولونوردی . کمیلره فنیکه ، مصر، قبریس، یو
آطه‌لری، کیلیکیا ، قاریا وپامفیلیادن عسکر آلینیردی . اك سرعتلی کیدن کمیلر فنی
لیلرککی ایدی . اقوام مذکوره هم سفینهٔ حربیه ، هم ده افراد تدارك ایدرلردی
کمی افرادی دائما مدیا وایران اهالیسندن ، قپودانلرده فنیکه ، قبریس ، قاریا، لی
وکیلیکیالیلردن انتخاب اولونور، آمیراللغه‌ده ایرانیلر تعیین ایدیلیردی .

عفو وجزا توزیع عدالت خصوصنده اك بویوك نفوذ حکمدارده ایدی
حکمدار هرکسه تأمین عدالت ایدردی . ایران حکمدارلرینك‌ع
واحسان خصوصنده‌کی دوراندیشلکلری غایت مشهوردی . ایران تبعه‌سندن هرف
شکایت ایتمك حقنه مالکدی . برکیمسه‌نك قباحتی کورولدیکی تقدیرده قباحتی ا
خدمات سابقه‌سی مقایسه ایدیلیر ، حسناتی سیئاتنه غالب کلیرسه درحال عفو او
نوردی. فقط برکیمسه حقنده ویریلن اعدام قرارینی حکمدار بیله عفو ایتدیره‌م
محکوم درحال اعدام ایدیلیردی. حکمدارك معیتنده یدی اعضادن مرکب بر (محک
عالیه) واردی . اعضانك مغایر قانون حرکت ایتملری پك نادر وقوعه کلیردی

شاید بویله برشی وقوعه کله‌جك اولورسه حاکمه شدتله مجازات ایدیلیردی . مثلا کیکاوس ، مغایر قانون حرکت ایدن بر حاکمك قفاسنی کسدیرمش ، داراده مغایر عدالت ایش کوردن حاکملری چارمیخه کردیرمشدی. بالاخره کافهٔ شعبات وظائفده اولدیغی کبی امورعدلیه‌ده‌ده انحطاط باش کوسترمشدر . حتی کسه نه‌فونك روایتنه کوره‌ وقتیله امور حقوقیه‌یی بالفعل کوروب آکلامق ایچون محاکمده طلبه‌لر بولوندیریلیرکن بالاخره محکومینك نه صورتله پاره ویروب قورتولدقلرینی کورمه‌سینلر دیه طلبه‌نك محاکمده بولونمالری منع ایدلمشدر.

پرسه‌پولیس سراینده‌ن بر ستون

ازمنهٔ قدیمه‌ده کان حکومتلرك کافه‌سنده اولدیغی کبی ایرانیلرده‌ده مجازات غایت آغردی. مجرملرك یا بالطه ویا قلیجله باشلری کسیلیردی . اکثریا باشلرینی اوسطوره‌ ایله کسرلردی. حکومت علیهنده عصیان ایدنلر چارمیخه کریلیر، وجودلرینه ایکنه‌ باطیریلیردی. محکوملره بعضاً بوغا قانی ایچیریلیر، قیزغین کوله اوطورتولور، وجودی پارچه پارچه قوپاریلیر، جانلی جانلی کومولوردی . بو جزالرك اك خفیفی مجرمی باشی و قوللری طیشاریده قالمق اوزره یوزی کونشه متوجه اولارق ایکی دکیرمن طاشی ارهسنه صیقشدیرمق ایدی . بعده مجرمك یوزینه بالدوکولور، کوزلری ایکنه ایله اویولوردی. برون وقولاق کسمك ، قیزغین شیشله کوز اویمق کبی جزالر همان هر زمان یاپیلان مجازاتدن معدوددی .

فقط کرك حکمدار، کرك محکمهٔ عالیه یالکز مجازات ایله اوغراشماز، اهالی‌یه جانبنده مکافاتده ویررلردی . بو مکافاتلرده قیمتدار البسه و آلتون معمولات کبی شیلردن عبارتدی ، بوندن باشقه حکمدار بوکبی شایان مکافات اولانلرك آلتون کردنلك ، قوللق وقلیچ طاقمالرینه‌ده مساعده ایدرزدی . کذا چوق اولاد صاحبی اولانلره‌ده مکافاتلر اعطا اولونوردی .

لسان و يازى ايرانيلرك لسان رسميسى يالكز ايرانيجه دكلدى. آخمه‌نيلر بوتو
كتابه‌لرينى ايران، سوزو بابل لسانده اولمق اوزره اوچ لسانده يازارلردى
كذا مه‌زوپوتاميا، سوريه وفلسطينده آراميجه، نيل واديسنده مصر لسانى ومص

ايران خط ميخيسنك برنمونه‌سى

صولدن : خـ ـ س ـ يا ـ آ ـ ر ـ ز ـ آ. خـ س ـ آ ـ يا ـ ت ـ ئ ـ يا. وا ـ زا ـ ر ـ قا
خـ س ـ يا ـ ت ـ ئ ـ يا. خـ س ـ آ ـ يا ـ ت ـ ئ ـ يا ـ آ ـ
ن ـ ا ـ م. د ـ آ ـ را ـ يا ـ وا ـ هـ ـ و ـ ش. خـ ـ س ـ آ ـ يا ـ ت ـ
ئ ـ يا ـ هـ ـ يا ـ آ. پ ـ و ـ ترا. آ ـ خ ـ آ ـ ما ـ ن ـ ى ـ ز ـ ى ـ يا.

ترجمه‌سى: آخمه‌نيلر حكمدارى دارانك اوغلى وحكمدارلر حكمدارى، حكمدار سرخس.

يازيسى قوللانيليردى . آسياى صغرا ايله پونت اهاليسنك بوتون قوانين و نظامات
يونان لسانه ترجمه ايديليردى.

ايران لسانده بابليلردن النمه برنوع خط ميخى قوللانيليردى. بويازى ايلك
اول كيخسروك سراينده‌كى ديركلر اوزرينه يازلمشدى. كيخسرو ايرانيلرى نيم بداو
حالندن قورتاردقدن صوكره ايرانه مخصوص بريازى وجوده كتيرلمسنه غيرت ايلمشدى
ايرانيلرك يازيسى حروفاتدن متشكلدى. بونك ايچون‌ده بابل حروفاتندن ٣٦ حرف
انتخاب اولونمش ، بو حرفلر دها بسيط بر حاله كتيرلمش وايران لسانده هانكى
كلمه‌نك مقابلى ايسه اوحرفه اوكلمه‌نك صداسى ويرلمشدر. مثلا بابليلرك اشارتلرندن
(ايش) معناسنه كليردى . ايران لسانده ايسه (ايش)ه (قارطام) دنيلديكندن
بواشارت (ق) مقامنده قبول ايدلمشدر. كذا ايرانيلرك لسانده (دادا) قانون ديمكدى
بو سببدن بابليلرك (قانون) معناسنه كلن اشارتلرى ايرانجه‌ده (د) مقامند
قبول ايدلمشدر. فقط بو حرفلرك يانته باشقه هجا كلنجه او زمان بونلرك شكللرى د
تبديل ايدلمشدر. حكمدار، مملكت، اسم، اوغل وسائره كبى هرزمان استعمال اولونا
كلمه‌لر ايچون اشارت قوللانديغى كبى حروفاتده استعمال ايدلمشدر .

ایرانیلرك دینی صنایع نفیسه‌نك ترقیسنه كلیاً مانع ایدی . فقط
صنایع نفیسه دارا ایله سرخس بوكا اودرجه اهمیت ویرمه‌مشلر، بوكون خرابه‌
ی بیله زائرینك نظر حیرت وتقدیرینی جلب ایدن محتشم سرایلری انشا ایدرك
نایع نفیسه‌یی حمایه ایلمشلردر .
ایران صنایع نفیسه‌سنده اك زیاده آثوریلرك نفوذی مشاهده اولونور . فقط

آرسلان و بوغا (پرسه‌پولیس سرایندن)

ان معماریسی آثوریه معماریسندن پك‌زیاده فرقلیدر. اولا ایرانیلر طوغله یرینه
ر قوللانمشلر، صالونلره بویالی طاوانلر یاپمشلر ، خصوصیله ستونلرده شایان
ر برظرافت ، برانجه‌لك كوسترمشلردر. واقعا یونانك صنعتده یونان صنعتكار-
ك‌ده تأثیری اولدیغی غیر قابل انكار ایسه‌ده بو تأثیرك نه‌راده‌یه قدر اولدیغنی
دیرمك قابل دكلدر . روایته كوره دارا وسرخس زماننده ایرانده فوچه‌لی
كتراشلر چالیشمشلردر. حتی بوسببدن ایران آثارهیكلتراشیسنده یونان قلمتراشی
له حس اولونابیلیر. فقط بوهیكلتراشلر اك‌زیاده آسیایه مخصوص مزینات انتخاب
كلرندن ایران محكوكاتنده‌ده اك‌زیاده آثوریلرك تأثیری مشاهده اولونور. ایرا-
یلر هیكل اعمال ایتمه‌مشلردر. شمدی‌یه قدر یالكز برهیكل بولونابیلمشدر كه اوده

(پرسه‌پولیس) ده سرخسك سراینده بر بوغانك هجومنی کوسترن هیکلدر . فقد
ایران سرایلرینك بوتون دیوارلری قابارتمه‌لرله مزیندر. بوقابارتمه‌لرده مشهود حـ
صنعتکارانه ، آثوریلر ککنه اولدقجه فائقدر . مثلا وجودك قسم علیاسی یاپیـلدیـ
زمان اوته‌دن بری باش دائما اوکده ، قوللرله باجاقلر دائما یانده کوستریلیرکن ایر
قابارتمه‌لرنده بو عادتك تماماً ترك ایدلدیکی کورولور . کذا ایرانیلرده آثوریلر
سرایلرینك مدخلنه جسیم بوغا هیکللری قویمشلر، فقط بوهیکللرك یالکز باشی
وجودینی دیواردن طیشاریده، قسم متباقیسنی‌ده قابارتمه حالنده یاپمشلردر .

صنایع نفیسه‌یی تشویق و ترغیب خصوصنده‌ده دارا بوتون ایران حکمدارلر
تفوق ایتمشدر. دارا(سوز)شهرینی پایتخت اتخاذ ایدرك بورایه مرمر برسرای انشا ایتدیرمش
شهرك تزیین و اعمارینه فوق‌العاده غیرت ایلمشدر . (سوز) خرابه‌لری الیوم آلتی کیلوم
محیطنده واوچ تپه‌دن متشکلدر. سرای بو تپه‌لرك شمالنده‌کی‌تپه اوزرینه انشا ایدلمشدر. د
(أقباتان، همدان) و(پرسه‌پولیس)ده‌ده برسرای انشاایتدیرمشدر. دارا بوسرایی انشاایتدیر
ایچون واسع بر قایالق انتخاب ایتمش، فقط قایالغك زمینی دوز اولمادیغی ایچون بنایی عادتاقد
واری انشا ایتدیرمشدر . دارانك انشا ایتدیردیکی سرایده اك مشهور صالون (یوز دیرك
صالون)در. بو صالون ۷۰ متره اوزونلقده وینه او قدر برکنیشلکده‌در. صالونك طاوانی
صره دیرك اوزرینه مستنددر . هر صره‌ده ۱۰ دیرك واردر . صالونك شرقنده حکمدا
مزاری بولونور . اسکندر کبیر بوسرایی تماماً خراب ایتمشدر. سرایك خرابه‌لری ایکی ع
مدت طبیعتك قوهٔ تخریبکارانه‌سنه، انسانلرك قابا تعصبلرینه قارشی پایدار اولابیلمشدر، او
جه‌ده‌که الیوم پریشان بر منظرهٔ متفکره عرض ایدن خرابه‌لری بیله بر زمانلر مشهور جـ
اولان بو سرایلرك عظمت واحتشامنه تماميله ترجمان اولابیلیر.

(پرسه‌پولیس) جوارنده بولونان (نقش رستم)ده‌کی حکمدار مزارلری‌ده بالخاصه شا
تدقیقدر. بو مزارلرك صولدن ایکنجیسی دارانك مزاریدر. مزارك ایچی درت کوشه براو
ایله یان طرفنده ینه درت‌کوشه ایکی اوطه‌دن عبارتدر. دیکر مزارلرده همان‌بونك عینی‌کبیـ
فقط بو مزارلرك کیملره عائد اولدیغی معلوم دکلدر . مزارلرك طیش طرفلرنده‌کی پنجره‌وا
اویوقلر، اسکیدن قونولان معدنی لوحه‌لرك یریدر.

زراعت و تجارت ایرانیلرده یوللر منتظم ، هرطرف امین ومسکوکات‌ده‌مع
اولدیغی ایچون تجارت ایجه ترقی ایلمشدر. خصوصیله کمرك‌رسـ
وسائر تکالیفك موجود اولمامسی تجارتك ترقیسنه پك زیاده خدمت ایلمشدر. د
تجارتی ترقی ایتدیرمك ایچون یکی یکی‌منبعلر آچمغی دوشونمشـدر. ازجمله ایکنـ
رامسه‌س ایله نه‌خاو طرفندن باشلانیلان نیل قانالنی اکمال ایتدیره‌رك بحر احمر ا
نیل اره‌سنده تأمین مواصلاته موفق اولمشدر. ۱۸۸ کیلومتره اوزونلغنده و ۷٫۵

متره کنیشلکنده اولان بو قانال نیله (بوباست) جوارنده برلشدیرلمشدر. قانالك آثار باقیه‌سی آلان مشهود اولدیغی کبی اطراف وجوارینی تزیین ایچون انشا اولونان آبده‌لرده بومعظم ایشك دارا طرفندن کورولدیکنی اثبات ایدر.

ایرانیلر چفتجیلك ایله باغچوانلغه‌ده اهمیت ویرمشلردر. ایرانیلرك (بهشت) تعبیر اولونان باغچه‌لری غایت مشهور اولدیغی کبی ساتراپلرده اورمان یتشدیرمکی اك مهم بر وظیفه عد ایتمشلردر. کبرا سرایلری ایله کاروان یوللرنده‌کی خانلر جوارنده غایت جسیم باغچه‌لر وجوده کتیرلمشدر. حتی کنج کیخسرو (فریکیا)ده غایت جسیم حیوانات ونباتات باغچه‌لری وجوده کتیرتمش، بونلری اسپارطه‌لی لیزاندره کمال افتخار ایله کوسترمشدر.

اخلاق وطبایع

ایرانیلر کیخسرو زماننه کلنجیه قدر غایت طبیعی وساده بر حیات امرار ایدرلردی. طوغرولقدن آیرلماق ایرانیلرك طبایع ممتازه‌سندن معدوددی. ایرانیلر کندیلرینی اهالئ سائره‌یه فائق عد ایدرلردی. فقط بالاخره، آره‌لرنده کندیلرینه مخصوص براخلاق عملی، برطرز تفکرده پیدا اولمغه باشلامشدر. ایلك دورلرده طرز حیات وعادتلری قواعد دینیه ومدنیه‌یه تابع اولمادیغی ایچون هانکی اقوام ایله تماس ایدرلرسه انلرك فضائل وقبایحنی اقتباس ایتمشلردر.

ایرانیلرده اصول اداره خیلی ترقی ایتمش، فقط تکملات فکریه وجوده کلمه‌مشدر. حتی حیاتك لوازم خارجیه‌سندن معدود اولان خصوصاتی بیله ترقی ایتدیرمکه اهتمام ایتمه‌مشلردر. مثلا ایران دولتی منقرض اولنجیه‌یه قدر ایرانده وظیفهٔ طبابتی دائما یونانیلر ویا مصرلیلر ایفا ایتمشلردر. کذا کمیجیلکده وبالخاصه کوپرو انشاسی کبی معلومات فنیه‌یه لزوم کوسترن ایشلرده هپ اجنبی استخدام ایدلمشدر. ایرانیلرك استعمال ایلدکلری کون و سنه تقسیماتی‌ده مکمل بر حالده دکلدی. کلدانیه ایالتی ایران دولتنه تابع بر ولایت اولدیغی حالده ایرانیلر کلدانیلردن‌ده اقتباساتده بولونمامشلردر. برنجی دارا سیتلره قارشی سفرنده طونه کوپریسنی محافظه ایچون کریده براقدیغی قوماندانه ایکی آی قدر بکله‌مسنی امر ایتدیکی زمان هیچ شبهه‌سز اقوام ابتدائیه بیننده مستعمل اصوللر داخلنده حرکت ایتمش، بو قوماندانه آلتی دوکوملی بر قایش ویره‌رك هر کون بونك بر دوکومنی چوزمه‌سنی امر ایلمشدی.

ایرانیلر سحربازلره پك زیاده اهمیت ویررلردی. سحربازلرك ادارهٔ حکو
متده بویوك نفوذلری واردی. مراسم تتوجیه‌یی بونلر ایفا ایدرلر، حکومتك
تقویم وقایعنی ضبط ایلرلر، معلومات علمیه‌یه لزوم کوسترن مناسبده بونلر
استخدام ایدیلیرلردی.

دنیانك اك کوزل یرلری ایرانیلرك اللرینه کچمشدی. فقط بورالرده‌کی
اهالی هر خصوصده حر بولونورلردی. ایرانیلرده حس ملی موجود اولمادیغی
کبی بشریتك غایهٔ آمالنی تشکیل ایدن تکملات مدنیه‌یه‌ده هیچ بر تمایل حس
ایدلمزدی. یمك وایچمك، امر ایدیلن شیئی یاپمق وچالیشمق یکانه سعادتدن معدوددی
اهالینك بوتون مشغولیتی اکوب بیچمك وتارلا سورمکدی. بونك ایچون ایرانیلر
زراعتی سکته‌دار ایدن حربلره خواهش قلب ایله اشتراك ایتمزلر، بوتون اهالی حکمدارك
امرینه قویون سوروسی کبی اطاعت ایدرلردی. بونکله برابر حکومتك قوانین
ونظاماتی مکمل، مملکتده ثروت و تجارت مترقی ایدی. ممالك سائره‌ده کورولن ظل
ووحشتلر ایرانده پك نادر وقوعه کلیردی.

ایرانیلر نظامات و مؤسساتی ایله مدنیته اولدقجه خدمت ایلمشلردر. ازمن
قدیمه‌نك اك متمدن اقوامی ارەسنده ایرانیلر برنجی درجه‌یی احراز ایدر. زردشت
مذهبنك فضل وکمال تلقی ایدن احکامنی دستور حرکت اتخاذ ایلین بو قوم آسیاد
ایکی عصر مدت حکمران اولمش وبو مدت ظرفنده برچوق اقوام وقبائلی زیراد
ره‌سنه آلارق شرقده یکوجود، مسالمتپرور بر دولت معظمه وجوده کتیرمشدر

مأخذلر:

ماسپه‌رو، اقوام قدیمهٔ شرقیه تاریخی .- شبامه‌ر، تاریخ عمومی (آلمانجه).- یه‌که‌ر، یونان
تاریخی (آلمانجه).- آرنست لیندل، کیخسرو (آلمانجه).- دییولافوا، ایران صنایع قدیمه‌سی

هِنْدْلِيلَرْ

بر نجی فصل

تاریخ قدیم و براهما مذهبی

ملکت واهالی

ازمنهٔ قدیمه‌ده هندستان قدر بشریتی مستفید ایدن هیچ بر مملکت یوقدی. بوتون اقوام هندستانله مناسبات تجاریه‌ده بولونوردی. فقط منابع تجاریه‌سنی دائما کتم ایدر و بو سببدن طولایی‌ده هندستان حقنده پك آز معلومات آلنه بیلیردی. (سند) نهرینك اوته طرفنده بولونان اهالی، اسکندر کبیر زماننه کلنجیه قدر همان غیر معلوم بر حالده ایدی. بوراده اوطوران اهالی (هندو) جنسندن اولدیغی ایچون سند نهرینك بو طرفلرنده‌کی اراضی‌یه (هندستان) نامی ویریلیردی. قریستوف قولومب آمریقایی کشف ایدوبده او حوالی‌یه (هندغربی) نامی ویردکدن صوکره بورایه‌ده (هند شرقی) دنیلمشدی.

هند شرقی ۳½ ملیون کیلومتره مربعنده جسیم بر اراضیدن عبارتدی. شمالنده (سند ، ایرماق) نهری، شمال شرقیسنده ۲۲۰۰ کیلومتره اوزونلقده و ۳۰۰ کیلومتره کنیشلکنده هیمالایا، قاراولکه‌سی) طاغلری، جنوب غربیسنده عمان دکزی، جنوب شرقیسنده‌ده (بنکاله) کورفزی واردی. بوتون اراضی سند و غانژ حوضه‌لرندن عبارت اولمق اوزره ایکی قسمه آیرلمشدی. سند حوضه‌سنده جریان ایدن نهرلرك اك مهمی (پنجاب) ایدی. یونانیلر بو نهرلره (مزوپوتامیا) دیرلردی. کذا (غانژ) نهری حوضه‌سی‌ده غایت منبت ومحصولداردی. بو حوضه‌ده جریان ایدن نهرلرك اك مهمی (یامونا) نهری ایدی. یامونا نهری وادیسنده جویز و خرما آغاجلری نشو ونما بولور، هر طرفده فیل، قپلان، مانده، مایمون سورولری کورولوردی. هندستانك جنوبنده (دقان) اراضیسی و بو اراضینك قارشیسنده (سیلان آطه‌سی) واردی. (دقان) حوالیسی ألماسلری، یاقوتلری، زمردلری و قیمتدار اینجیلریله مشهوردی.

هندلیلرك تاریخ قدیمی حقنده پك آز وثائق واردر. ماضینك بر شاهد پایداری اولان کتابه‌لر هندستانده پك آزدر. بوندن باشقه هندلیلر صرف امور دینیه ووجدانیه ایله اشتغال ایتمش اولدقلری ایچون آثار تاریخیه ایله پك آز مشغول اولابیلمشلردر. بناءعلیه هند تاریخینك یکانه وثیقه هندلیلرك (ایلیادا)سی مقامنده اولان (مخابراتا) ایله (اودیسه)سی مقامنده اولان (رامایانا)در. بوندن باشقه درت دعا کتابی (وه‌دالر) ایله اك اسکی قانوننامه‌لرندن معدود اولان (مانو)ده وثائق تاریخیه اولمق اوزره تدقیق اولونابیلیر.

آریالر وصنوف اهالی

هندستانك احوال قدیمهٔ تاریخیه‌سی ظلمتله مستوردر
یالکز معلوم اولان بر شی وارسه اوده میلاددن ٠٠٠
سنه اول (هندوجرمنلر) دن بر قولك (سند) نهری حوضه‌سندن کچوب بورالر
کلمسی ویرلی اهالی ایله اوزون مدت چارپیشدقدن صوکره (پنجاب) حوالیسنه یر
لشمسیدر. بواهالی کندیلرینی
او زمانلر (آریا، یعنی محترم
حاکم) نامی ویررلردی. هند
نامی ایسه آریالیلرك هندستان
مهاجرت ایدوبده (سند)
نهری حوضه‌سنده یرلشدکدن
صوکره آلدقلری نامدر.
هندستانده (آریا) لردن ماعدا
(سند) نهری منبعلرنده (صود
را)لر، (غوندا)لر، (پاریا)لر
(دقان)ك شرق ساحلنده‌ده
(تامیلا)لر واردی. بونلرك
کافه‌سی‌ده آریالره دشمن ایدی.
(سند) نهری حوضه‌سنده او
طوراق آریالیلر زراعت و
مواشی ایله مشغول اولورلردی.
یکانه ثروتلرینی پارکیر، وباخاصه

علم معبودی غازا
(لایدن موزه‌سنده‌در)

صه‌ده صیغیر، کچی وقویون سورولری تشکیل ایدردی. حتی صیغیر معناسنده قوللانیلان
(غو) کلمه‌سی (ثروت) معناسنده‌ده کلیردی. آریالر نفوسلری چوغالدقدن صوکره
جنوبلره طوغرو استیلا ایتمشلر، میلاددن ١٥٠٠ سنه اول بوتون سند منبعلرینه
یاییلمشلردی. آریالر کویلرده، مستحکم یرلرده یاشارلردی. هیئت عمومیه‌سی
بر حکومت تشکیل ایتمز، راجه (پرنس)، فیس‌باتی (افندی) ویا غوپا (صیغیر
چوبانی) کبی رؤسا معیتلرنده بولونورلردی. عمرلری بوتون جنکله، یغماجیلقله

کردی. فقط آریالرمرورزمان‌ایله (سند) نهری حوضه‌سنه‌ده‌صیغیشامایجه چوللردن
چوب شرقه، (غانژ) نهری حوضه‌سنه طوغرو ایلریله‌مشلردی. آریالر بوراده‌کی
هالی ایله عصرلرجه چارپیشمشلر، نهایت غیرت و شجاعتلری سایه‌سنده غلبه
ایلشلردی. او زمان ایچلرندن الك جسوری کندینی حکمدار اعلان ایتمش،
وتون شرقیلر انك مدایحی ایله طولمشدی.
آریالیلر بو حوالی‌یه یرلشدکدن صوکره
هیئت اجتماعیه وجوده کتیرمشلردی.
یچلرنده شجاعت وبسالتیله ممتازاولانلر
جنکاور صنفنی تشکیل ایتمشلر و بین
لاهالی فوق‌العاده حرمت کورمشلردی.
وتون‌خلق جنکاورلرك اجدادی حقنده
رقیلرده طویدیغی تکریماتدن متأثر او-
ر، جنکاورلره قارشی قلباً حس حرمت
سلاردی. جنکاورلره (قیرمزیلر) قیشا-
ریا، آریالره منسوب زراع و چفتجی
هالی‌یه (صاریلر) فای‌صیا، یرلی اهالیٔ
تبوعه‌یه‌ده (سیاهیلر) صودرا نامی
رولردی. کذا (غانژ) حوالیسنده
ین‌ده تأسس ایتمکه باشلادیغی ایچون
یریجه بر دعا کولر (براهمانلر) صنفی
جوده کلمش، بو صورتله صنوف اهالی

براهما

رت (رنك) ه یعنی (صنف) ه انقسام ایتلشدی. بونلردن جنکاورلره فای‌صیالر
براهمانلر آریالردن‌ایدی. آریالر، صنفلرینه کوره اوموزلرینه پاموقدن چاپراز
ری بر ایپ طاقارلر، دعا اوقورلر، (دنیایه یکیدن کلمك) شرفنه مظهر اولابیلیر-
دی. صودرالر یعنی اهالیٔ متبوعه ایسه دنیایه انجق بر دفعه کلمش عد اولونور-
دی. براهمانلرك موقعی غایت عالی ایدی. صنوف سائره معین بر حده قدر تعلیم
تربیه کوردکلری حالده براهمانلرك غایهٔ تحصیله وصوللری ایچون هرزمان مساعده

واردی. بونك ایچون‌ده بر براهمان درت دوره‌یی اکمال ایتمك مجبوریتنده ایدی. برنجی
دوره‌ده طلبه‌لك ایدر، معلمندن براهمانی اوکره‌نیر، اوکا بر بابا کبی حرمت ایلردی
ایکنجی دوره‌ده (وه‌دا، دعا) کتابی اوقور، براهما مذهبنه‌منسوب تمیز بر قیز ایله
ازدواج ایدردی. اوچنجی دوره‌ده منزوی، ودردنجی دوره‌ده ایسه دنیایه یکیدن
کلمك شرفنه نائل اولوردی. فقط بودرت‌دوره‌یی کچیرمك بهمه حال لازم‌دکلدی
بعضاً یالکز طلبه اولارق‌ده قالمق ممکن اولابیلیردی. براهمانلر معبودلره اك یاقین
بولوندقلری ایچون کندیلرینی هر درلو سعادت مادیه‌نك فوقنده عد ایدرلردی.
بوتون صنوف اجتماعیه‌نك وظیفه‌سی براهمانلره‌حرمت ایتمك، انلره هدیه‌لر ویرمك
ایدی . براهمانلر بو هدیه‌لرله تعیشلرینی تأمین ایدرلردی.

جنکاورلر یالکز حربه کیدرلردی. وقت حضرده کندی وارداتلریله یاشایامادقلری
تقدیرده طبقهٔ عادیه‌یه منسوب اهالینك زراعت و تجارتندن حصه‌مند اولورلردی.
(صودرا)لرك وظیفه‌سی ایسه خدمتجیلك واسارتدن عبارتدی.

اسکی هند معبودلری

آریالر(پنجاب)وادیسنده‌هنوز قوهٔ شبابی حائز بولوندقلری
صره‌ده اسکی آریالرك طبیعته پرستشدن عبارت اولان عبا
دتلرینی محافظه ایتمشلردی. فقط بالاخره‌دها خیالی بر طاقم نظریات‌ده وجوده کلمشدی.
آریالرك اعتقادنجه انسانلرك مقدراتی اوزرینه ایی وکوتو روحلر اجرای تأثیر ایدردی.

ایی روحلر ضیادن، کوتو روحلرده قارانلقدن حظ ایدرلردی. ضیادن حظ ایدن(دیولر،
ضیا صاحبلر) انسانلری سورلر، فنا روحلرله مجادلات دائمه‌ده بولونورلردی. بو ضیا معبود
لرینك اك نجیبی (ایندرا، یوز قوت صاحبی) ایدی. (ایندرا) سماده اوطورر، یاننده‌ده روزکار
معبودی (فایو، أسیجی)، فورتنه معبودی (ماروت) بولونوردی. بونلر قره‌بلوطلری دفع ایدرك
(ایندرا)یه یاردم ایدرلر، ایچلرندن اك‌مدهشی اولان (رودرا)ده بو اثناده (ایندرا)نك حصوله
کتیردیکی فورتنه‌لرك اوکی صره کیدرك شدتلی یاغمورلرله کوتو روحلری اوزاقده طوتمغه چا
لیشیردی. بومعبودلردن ماعدا شفق‌معبودی (اوشاس)، کونش معبودی (ثریا)ده واردی. آریالر
کونش معبودینه فوق‌العاده‌حرمت ایدرلردی؛ چونکه‌ضیاوحیاتك منبعی، کونشدی. فقط بوتون
بو معبودلرك‌فوقنده دیکر بر معبود، سما معبودی (اورانوس، وارونا) واردی. بشریتك
حیات وسعادتی، رفاه ومقدراتی بو معبودك ألنده ایدی. کائناتی بو معبود خلق ایتمش، نظام
ابدی‌یی اوتأسیس ایتمش، ییلدیزلره محرکلری، کافهٔ اشیایه اوصاف مخصوصه‌یی اواراءه ایتمشدی.
بو معبود، ضیالری قاپادان بلوطلرده، یرلری اورتن دکزلرده، کوندوزلری قاپایان کیجه‌لرده
حکمران اولوردی. او هر شیئه واقفدی. قلب بشرك بوتون ضربانی، بوتون کناهلر، بوتون
اسرار کائنات اوکا کاملاً معلومدی. کذا برده اولوم معبودی (یاما) واردی.

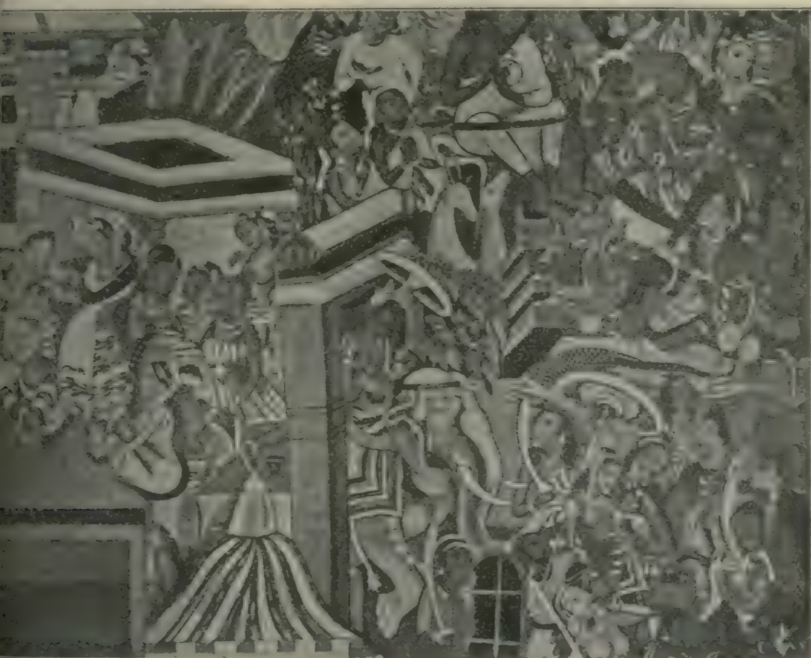
معبودلرله تأمین مناسبات ایچون یکانه چاره، هدیه‌لر تقدیم ایتمکدی. معبودلر
(آمریتا) تعبیر اولونان برایچکیدن پك حظ ایدرلردی. کندیلری لایموت اولدقلری

شرینغامده بویوك پاغود

ی انسانلرك هدایاسنه دائماً محتاج اولورلردی. بوهدیه‌لر انلرك آجلغنی کیده‌رر،
تلرینی آرتدیرر، معبودلرك ضیاسی ایله دنیایی کونش کبی تنویر ایلردی.
ینه آج قالیرلر، بولوندقلری یرلرده ییه‌جك وایچه‌جك بولامازلردی. بوتون

معبودلر طاتلی و لذیذ شیلردن حظ ایتدکلری ایچون معبودلره ویریله‌جك هدیه
(صوما) تعبیر اولونان بر نوع عصاره‌سی طاتلی نباتدن وجوده کتیریلیردی
(پنجاب) وادیسنده اوطوران آریالرك عبادتلری غایت ساده ایدی . دعالرله هد
تقدیمی عائله پدرلری ویا قبیله رئیسلری طرفندن ایفا اولونوردی.

هندلیلرده تصویر معیشت (بر معبد دیوارنده بولونمشدر

براهما مذهبی آریالر بیننده براهما مذهبی ظهور ایتدیکی زمان براهمانل
اسکی معبودلری کاملاً بر طرف ایتمه‌مشلردی. انلره ینه عبادت
ایدیلیردی . فقط بونلر متمادیاً مراقبات دینیه‌ده بولونه بولونه یکی بر معبو
ایجاد ایتمشلردی .

براهمانلرك فکرنجه مادامکه معبودلره دعا ایدیلوب انلره ایسته‌نیلن شیل
یاپدیریلیور، او حالده دعالر معبودلردن دها نافذ دیمکدر. ایشته بونك ایچون د
یعنی (براهما) بونلر عندنده الك بویوك برمعبود عدایدلمش،حتی کندیلرینه‌ده (دعا کو
معناسنه اولمق اوزره (براهمان) دنیلمشدی .

براهمانلر شو صورتله مناجاتده بولونوردی :

« ای معبود! وجود الهکیده بوتون معبودلری ، بوتون ابنای ذی‌حیاتی کوریورم . ظرلرم سکا کمال مشکلات ایله انعطاف ایده‌بیلیور؛ چونکه فسحت بیکران وحدانیتکده کونش کبی ضیانثار اولیورسك . وجودك انقسام قبول ایتمز ، علویتك ادراك فوقنده‌در . سن بر درت بی نهایه‌یه مالك، مبدأ ووسط وانتهادن‌منزه‌اولان بو کائناتك برخزینهٔ ذی‌احتشامیسك».

براهمانلرك فکرینه کوره براهما یالکز برمعبود علوی دکلدی، بوتون کائناتك‌ده‌روحیدی.

هند پرنسسی وخدمتکاری (قولومبو موزه‌سنده‌در)

تون ابنای بشر براهمادن ظهور ایتمشدر. هر شی براهمانك اثر خلقتیدر. فقط بو یارادیلیش عمله‌نك هر هانکی بر شیئی وجوده کتیرمسی کبی دکل، «آغاجك تخمدن ، آغك اوروجکدن یقماسی» کبیدر . براهما دنیایی یاراتمش بر معبود دکلدر ؛ فقط دنیانك جوهریدر . بناءعلیه تون موجودیتده، معبودلرده ، انسانلرده ، حیوانلرده، حتی اوتلرده وطاشلرده بیله براهمانك حندن بر نبذه، بر جوهر موجوددر. فقط ارواح بر وجوددن دیکرینه انتقال ایدر ، بوکا نتقال ارواح) دیرلر. بر انسان أولنجه روحی امتحان ایدیلیر. شاید ایی ایسه (ایندرا)نك سنه پرواز ایدرك سعادت ابدیه‌یه نائل اولور . شاید فنا ایسه یکرمی سکز جهنمدن برینه شر، بوراده کندیسنه زورله قیزغین‌چوره‌کلر یدیریلیر، دیولرطرفندن تعجیز ایدیلیر، قارغالره چه‌لاتدیریلیر . روحلر سماده وجهنمده دائمی صورتده قالمازلر ، باشقه بر جسمده یکی بر

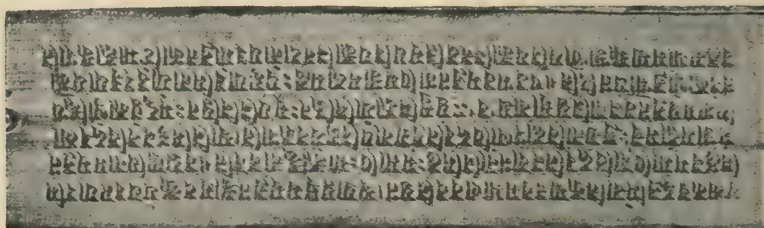
حیات یاشامق ایچون تکرار چیقارلر. اینی روح تکرار اعتلا ایدر. بر عزیزك، بر معبود
جسمنه انتقال ایلر. فنا روحده دائما سقوط ایدرك هر هانکی فنا بر آدمك، بر کوپکك،
اشکك وحتی بر نباتك جسمنه انتقال ایدر. بو اثناده روح تکرار اعتلا ویا سقوط ایده‌بیلر
روح درجه درجه کسب علویت ایدنجه‌یه قدر بو حال دوام ایدر. بو مدتده لااقل یکر
درت ملیون سنه‌در. بو مدت ختام بولوبده روح کسب علو
ایدنجه منشأ اساسیسی اولان براهمایه انتقال ایدر.

هند عسکری

آریالرك اسکی مذهبی بسیط وشاطرانه، دها طوغروس
کنج و صاغلام قوملره خاص بر مذهب ایدی. براه
مذهبی ایسه قاریشیق وبارد، تأثیر حرارتله عصبیلشمش
حیاتدن متنفر انسانلره مخصوص بر مذهبدی. بومذه
قبول ایدلدکدن صوکره عبادتده بسبتون قاریشمشدی
اوته‌دن بری معبودلره الهیلر وهدیه‌لرله عبادت ایدیلیرکن
براهمانلر انسانك بوتون ایام فعالیتنی اشغال ایده‌جك
عادتلر، عبادتلر ایجاد ایتمشلردی. مثلا عبادت مراسمنده
دعالرده، آبدستلرده، نذرلرده، البسه و زینتلرده، یمه‌د
و ایچمه‌ده، یاتمه‌ده و قالقمه‌ده، کینمه‌ده وصویونماد
رعایت ایدیله‌جك بر چوق احکام دینیه میدانه چیقار
مشلردی. طانه باغلی براپیدن آتلامق، یاغمور یاغارکن
قوشمق، آووجیله صو ایچمك، باشنی ایکی ألی ایل
قاشیمق، طیرناغیله اوت قوپارمق، حیوان اولدیرمك کناهدن معدوددی. بوتو
بو احکامه رعایت ایدنلر اعزه مرتبه‌سنه واصل اولور، اهمال ایدنلرك روحی ده بر حیوا
جسمنه انتقال ایتمك فلاکتنه محکوم بولونوردی.

بر براهمانك الك برنجی وظیفه‌سی تمیزلك ایدی. طهارتسزلك کوتو روحلر
حلولنه میدان ویرردی، دها طوغروسی بوتون حیات تمیزلکه رعایت اندیشه‌سیل
مرور ایدردی. احکام دینیه‌یه رعایت ایتمینلرك توبه ایتملری لازمدی. بیلمدن بر
اینك اولدیرن کیمسه او اینکك دریسنی کیه‌جك، تمام اوچ آی کیجه کوندو
بر اینك سوروسنه باقاجقدی. بو تهلکه‌لردن قورتولمق و حیاتنی دائما صاف
بولوندرمق ایچون یکانه چاره، منزوی اولمقدی. اکثریا بر براهمان اختیارلر اختیار

لماز انزوایه چکیلیر، اوروج طوتار ، چیر چپلاق یاغمور آلتنده طورر، قیزغین کونش قارشیسنده اوطورر ، بر قاچ سنه ایچنده تماماً مستغفر اولوردی . آرتق وندن صوکره صدقه ایله یاشار، بوتون کون ألینی اوزاتارق هیچ سس چیقارماز، کاه اوسطوره ایله وجودینی پارچه‌لار ، کاه طیرناقلری اللرینی یاره‌لاینجیه قدر ومروقلرینی صیقاردی . بو اذیتلرله قلبنده‌کی احتراصاتی محو ایتدکدن صوکره حیاتدن قطع علاقه ایدر و مراقبات دینیه سایه‌سنده براهمایه ملاقی اولوردی. فقط ونی هر براهمان یاپامازدی . بو حقی اکتساب ایده‌بیلمك ایچون (وه‌دا ، دعا)

الك اسکی هند یازیسی (کمبریج دارالفنوننك کتبخانه‌سنده‌در)

کتابلرینی اوقومش اولمق، بوتون احکام دینیه‌یه رعایت ایتمش و بر عائله تشکیل ایلمش بولونمق لازمدی. براهمانك بو وظیفه‌یی ایفا ایتمسی ایچون شمال غربی‌یه ، (مه‌رو) طاغنه قارشی کیتمسی، وجودینی یانجه‌یه قدر بورادن کلن ضیالره قارشی طوتماسی ایجاب ایدردی. (مه‌رو) طاغی هندلیلر عندنده (جنت) دیمکدی. بو طاغ (هیمالایا) طاغلرینك شمال غربیسنده ، جدلرینك دها (پنجاب) وادیسنه کلمدن اول اوطوردقلری یرلر ایدی .

(مخابراتا)ده بیان اولوندیغنه کوره (مه‌رو) یوکسك ولطیف بر طاغدی . یدی طبقه‌یه آیریلان ارضك تام مرکزنده ایدی. بونك ایچون آدینه (مرکز) معناسنه اولمق اوزره (مه‌رو) نیلمشدی. کونش بو محتشم طاغك تپه‌سندن تا اوزاقلره قدر ضیانثار ایدردی.

(مانو) قانونلرنده امور وجدانیه‌یه دائر پك چوق مواد مندرجدر. مذکور انونلره نظراً: «بر شاهد اعتراف حقیقت ایدنجه قلبنی تصفیه ایتمش اولور. عدا- نك سبب خلاصی، حقیقتدر ؛ بونك ایچون شاهدلر حقیقتی کتم ایتمه‌ملیدرلر . وح، کندی نفسنك شاهدیدر ؛ بناءً علیه انسانلرك شاهد افعالی اولان روح عزز طوتولمالیدر . ارباب سیئات، کندیلرینی کیمسه کورمیور ظن ایدرلر .

حال بوکه قلبلرنده موجود خاصهٔ روحانیه ایله قدرت الهیه ایله انلری دائما ترص
ایدر. بو دنیاده سیئات همان درحال تأثیر مضرینی کوسترمز. طوپراغه آتیلان تخم د
طبقی بویله دکلیدر ؟ فقط دها صوکره تدریجاً تأثیرینی کوستره‌رك فاعلنی پریشا
ایدر. بر کنهکار، کناهنی اعتراف ایدرك، صدقه ویره‌رك، علناً ندامت کوستره‌ر
کناهنی عفو ایتدیره‌بیلیر ».

براهما مذهبی، احکامندن‌ده آکلاشلدیغی اوزره، سعادت مادیه‌یی منکر بر
مذهبدی. دها طوغروسی حیات بشر، بومذهبه کوره، بریوزنده بردورهٔ امتحا
دیمکدی. فقط بو مذهبه اعتراض ایدنلرده اکسیك اولمامشـدی . ازجمله قابیل
نامنده بر ذات بوکا معارض اولمق اوزره (زانکیا) نامیله بر مسلك فلسفی ایجا
ایتمش و براهما مذهبنك اصلاحی ایچون یکی بر طریق کشادینه موفق اولمشدی

ادارهٔ حکومت براهمانلرك ادارهٔ حکومتده تعقیب ایتـدکلری قانوننام
(مانو)در . بو قانونامه اون ایکی قسمه آیرلمشدر. قانونامه‌نك
نثر اولمق ایجاب ایدن قسملری خاطرده قولای طوتولابیلمك ایچون نظماً یازلمشدر
کذا دینی قسملری‌ده (وه‌دالر ، دعا کتابلری) نه توافق ایتمك ایچون بونلر
تمامیله اویدیرلمشـدر . بو کتاب ادارهٔ حکومت ، حیات عائله، آداب و نزاکت
حقنده برچوق احکامی حاویدر. (مانو) احکامندن آکلاشیلدیغنه کوره حکمدارك
بویوك بر صلاحیتی واردر. براهمانلره حرمت ایتمك ، مشاورلرینی انلردن انتخاب
ایتمك، انلری هدیه‌لرله تلطیف ایتمك برحکمدارك اك مقدس وظائفندن معدوددر.
حکمدار، براهمانك معبودلردن خلق ایلدیکی بر جوهردر. بر حکمدار زاده عادی
بر انسان دکلدر ؛ انده ذی قدرت بر معبودیت واردر . حکمداره اطاعت بر
وظیفهٔ دینیه‌در. حکومت ناظم کائناتدر . بونك ایچون حکمدار اهالی‌یه بر معبو
کبی کورونور، خارق‌العاده بر دبدبه و احتشام ایچنده اولارق یالکز مراسمده
عرض‌وجود ایدردی .

حکمدارك سرایی عادتا بر قلعه کبی ایدی. اطرافنی قره‌غوللر محافظه ایدر، یاننده قادینلر
خدمت ایلردی. برجنایته‌میدان ویرله‌مك ایچون حکمدار هرکیجه یاتدیغی اوطه‌یی دکیشدیرردی.
حربده و آوده، سلاح آتمغه مقتدر کوزل قادینلرله برابر بولونوردی . بوقادینلره تقرب ایدن
اعدام جزاسنه دوچار اولوردی. صباحلین شفق سوکمه باشلادیغی زمان مغنیه‌لر لطیف ترنملرله
حکمداری اویاندیررلر ، بعده رایحه‌لی صولر ایچنده ییقارلردی . مغنیه‌لر ترنمله مشغول

لدقلری صره‌ده حکمدارده معبودینه هدیه‌لر تقدیم ایدردی. بتکده مراسمه صوك درجه رعایت
یلیردی. قربان مراسمی حکمدار طرفندن علناً یاپیلدیغی زمان بوتون خلق حکمدارك اوکنده
زچوکردی. قاعدهٔ وراثت اوزره دائما حکمدارك بویوك اوغلی تخته جالس اولوردی. حکمدار
تیارلار ویا خسته‌لانیرسه حکومتی اوغلنه براقیر، کندی‌ده یا بر محاربه‌ده اولمکه ویاخود مقدس
ه‌رو) طاغنه چکیله‌رك ریاضتله فدای جان ایلمکه چالیشیردی.

قوق و سیاست

هندلیلرده مجازات غایت شدتلی وهرصنف اهالی‌یه کوره مختلف ایدی. بر (صودرا) شاید (یکیدن طوغمق شرفنه
ظهر) بر کیمسه‌یه حقارت ایده‌جك اولورسه، (صودرا)نك درحال دیلنی کسرلردی.
براهمانه حقارت ایدرسه دیلنی قیزغین دمیرله داغلارلر، ذم وقدحده بولونورسه بوغازینه
زغین زیتون یاغی دوکرلردی. سرقت ایچون اك مدهش جزا أل کسمك وقازیغه
اقمقدی. حکمدار علیهنده ادارهٔ کلام ایدنك جزاسی بالطه ایله اعدام و یا فیللر
غزینه آتیلمقدی. بر براهمان ایچون اك بویوك مجازات مملکتدن اخراج جزاسی
ایدی. اجرای عدالت خصوصنده حکمداره مشاورلك خدمتنی براهمانلر ایفا ایدردی.

اهالی کاملاً حر براقیلیر، یالکز ویرکیلرك منتظماً تأدیه ایدیلوب ایدلمدیکنه
قت ایدیلیردی. بر ناحیه اون قصبه‌یه آیریلیر، اون ناحیه بر ولایت، اون ولا-
تده بر دائره تشکیل ایدردی. مأمورلره معاش مقابلنده رتبه‌لرینه مخصوص بر
راضی تخصیص ایدیلیردی. أکین حاصلاتنك درتده بری، قیمتدار طاشلر
اصلاتنك نصفی حکمداره ویریلیر، ارباب صنعتدن هربری آیده برکون حکمدار
سابنه چالیشیردی. براهمانلر هیچ ویرکی ویرمزلردی.

حکمدارك سیاست خارجیه‌سنه دائر (مانو)ده بیان اولونان احکام عادتا
کیاوه‌له خاص برطرزده ایدی. هرقومشویه دشمن وهر قومشونك قومشوسنه‌ده
وست نظریله باقیلیردی. دشمنك احوال وضعفنه دائر جاسوسلر، تاجرلر و سر-
ریلر واسطه‌سیله معلومات آلینیردی. استیلا حربلری غایت مشروع ایدی. فقط
لك مفتوحه اهالیسنه فوق‌العاده حسن معامله ایتمك لازمدی. خصوصیله او
لکت معبودلری ایله فضیلتلی براهمانلره قارشی حرمت ایتمك ایجاب ایدردی. بورایه
والی تعیین ایدیلیر، مملکتك عادات وقوانین مرعیه‌سنه تمامیله رعایت اولونوردی.
یه یالکز حکمدار ایله برابر (قیشاطریا)لر کیدردی. اردو سواری ایله پیاده‌دن،
ك آرابه‌لری ایله فیللردن مرکبدی. حیل حربیه‌یه پك زیاده رعایت ایدیلیردی.

حیات عائله

هندلیلرده حکومت، عائله حیاتی اوزرینه مؤسسدی. چوج
بویوتمك بر وظیفه دینیه ایدی؛ چونکه بر پدر انجق اولادینك وا
ایله کندیسنی جهنمدن خلاص ایده‌بیلیردی . چوجقلر پدرینك ملکی مثابه‌سن
ایدی . تعدد ز
جات ممنوع او
دیغی کبی و
ثت ده‌قانوناً تع
ایدلمشدی. قاد
زوجنك مل
ایدی . زو
وفاسز بیله اول
قادین زوجنه‌د
بر معبود نظر
باقاردی . ا
ایچون حیاتی‌ف
ایدر ، زوجن
وقتنده او
کندینی تلف
ایلردی . (ر
وه‌دا) ده بیا
اولوندیغی اوز
ره : «زوجی ا
برابر وفات اید

معبوده عبادت

بر قادین انکله برابر حیات سرمدی‌یه مظهر اولور»دی. قادینلر قاپالی کزمزلر
ارککلرله معاملاتده بولونورلر، انلرله برابر یاشارلردی .

حیات بیتیه‌قانوناً تعیین ایدلمشدی. یمك‌یمك بروظیفهٔ دینیه‌ایدی. بونك‌ایچو
قوندزه‌ی چیقارمادن یمکده بولونمق گناه عد اولونوردی. هرصنف اهالینك یمك

یه‌جکی محللر باشقه باشقه شکللرده ایدی. (براهمانلر) درت کوشه‌لی، (قیشاطریالر) اوچ کوشه‌لی، (وای صیالر) دائروی، (صودرالر) نیم دائروی اوطه‌لرده یمك یرلردی. هر کس اللرینی ییقادقدن صوکره سفره‌یه اوطورردی.

مسافرپرورلکه صوك درجه رعایت ایدرلردی. مسافر ایله خانه صاحبی معبودك اوکنه کله‌رك یکدیکرینه صداقت یمینی ایدرلر، اطرافه چیچك یاپراقلری صاچارلردی. مسافر آیاغنی ییقادقدن صوکره سفره‌یه اوطوروب طعام ایدر، دها صوکره‌ده او صاحبی ایله عائله‌سی کلیردی.
بر قیز اولنه‌جکی زمان پدری دامادینی علم نجومه عائد بعض قواعده نظراً انتخاب ایدردی. دوکون اوطه‌سنه هدیه‌لرله برابر تمثال برکت اولمق اوزره برده اینك کتیریلیردی. بعده کلین ایله کوکینك اللرینی بربرینه باغلارلر، ازدواجی تقدیس ایچون دعا اوقورلردی.
هندلیلر جنازه‌لرینی آتشده یاقارلردی. جنازه‌نك وجودینی ییقارلر، چیچکلرله سوسلرلر، کوز قاپاقلریله برون دلیکلرینی آلتونله طیقارلردی.

لسان و ادبیات هندلیلرك الك قدیم لسانی (سانسقریت) لسانی ایدی. (کوزل تنظیم ایدلمش) معناسنه کلن بو لسان، (هیمالایا) طاغلری ایله (دقان) طرفلرنده، تحصیل و تربیه کورمش صنفلرك لسانی ایدی. سانسقریت مکتبلرده تحصیل ایدیلیر، کتب مقدسه ایله سرای حکمداریده استعمال اولو-نوردی. ایلك اول براهمانلر طرفندن استعمال اولونان لسان چینلیلرك ویا مصر-لیلرك یازیسی کبی شکلی یازیدن عبارت دکلدی؛ هجالی بر یازی ایدی.

سانسقریت لساننك الك قدیم آبده‌سی (وه‌دالر) در. (وه‌دالر) درت کتابه منقسمدر. انلرده: (ریغ وه‌دا، شعر)، (صوما وه‌دا، صوما تقدیم ایدیله‌جکی زمان اوقوناجق شعرلر)، (یاچور وه‌دا) و(آتاروا وه‌دا)در. بوقسملرك هربری اوچ فصله آیرلمشدر. بونلردن برنجیسی قهرمانلق شرقیلری، ایندرانك محاربه‌لرینی تجیل ایچون یاپیلان الهیلر وشرقیلرله حرب وظفر شرقیلرندن عبارتدر. (ریغ‌وه‌دا) نك (سانشی‌طا) فصلنده هندلیلرك احوال قدیمهٔ تاریخیه‌سنه دائرده پك مهم معلومات واردر. ایکنجی واك یکی فصلی‌ده (براهمانا) فصلیدر. بو فصلده اسکی الهیلرله براهما عبادتی بیننده‌کی ارتباط تماماً کوسترلمشدر.

بو کتابلر ایچنده الك مهمی (ریغ وه‌دا) در. ریغ وه‌دا کتب ادبیه‌نك الك اسکیلرندن معدوددر. (ریغ‌وه‌دا) ده‌کی منظومه‌لر اوچ عصردن بری قیمت ادبیه‌لرینی محافظه ایتمشدر. مثلا فجر حقنده‌کی شو منظومه، پك نفیس بر شعر ذی‌بلاغتدر:

«فجر بزی دعایه دعوت ایدییور. دهان ساکتمزه نطق بخش ایدرك ملون ضیالرینی صاچیور. کونشك قاپولرینی آچیور. بوتون جهانی نورلره، بوتون موجوداتی شعشعه‌لره غرق ایدییور. ای فجر ضیادار! کائنات غریق ضیا ایکن سن انسانلره قالقمایی، حیاتدن استفاده

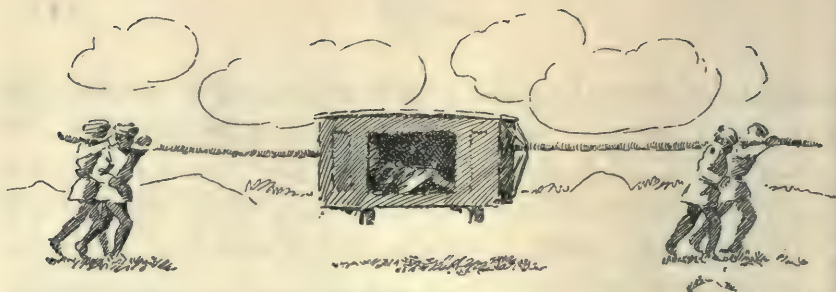
ایتمکی، معبودلره قربان کسمکی ، ارضك غنائمنی طوپلامق زماننی تبشیر ایدرسك . هر طرف ظلمتلره مستغرق ایکن فجر آفاق وموجوداتی نورلره غرق ایدر. ای دختر سما! سن بزه خلقتك زبدهٔ محاسنی شکلنده، پرنور وشباب کورونورسك. نشرانوار ایتده نشوهٔ شعاعکله مستنیر اولالم.»

(ریغ وه‌دا) بوکبی اشعار کزیده ایله مالی اولدیغی کبی بعض مناجات عابدانه‌یی ده احتوا ایدر. مثلا شو مناجات هند ادبیاتنك پارلاق بر نمونه‌سیدر:

«بدایتده مرئی، غیر مرئی، مخلوق، غیرمخلوق هیچ برشی موجود دکلدی. فضا، هوا، سما، هیچ یوقدی. اوزمانلر محفظهٔ کائنات عجبا نره‌لرده ایدی؟ دکزلرك طالغه‌لری، سمانك درینلکلری عجبا نره‌لرده اختفا ایلمشلردی؟ وارلق ویوقلق، کیجه وکوندوز یوقدی . یالکز او، ذاتی ینه کندنده موجود اولان او، موجوددی . بدایت خلقتده، قاراکلقلر قرانلقله مستور ، طالغه‌لر پرسکون، اشیا هرج ومرج ایکن بوکشمکش عناصر ایچنده یالکز الله واردی ، ایشته بوتون موجوداتی اونك نفخهٔ قدرتی خلق ایتدی. فقط بوخفایایه واقف اولان وارمیدر؟ بوموجودات نه‌در؟ خلقت نه دیمکدر؟ بو مکونات نه‌در؟ بو مجموعهٔ خلقتك استنادکاهی ، انك خالقیدر . حقیقت خلقتی جناب خالقدن باشقه بر فرد بیلمز؛ انك ایچون بوتون موجودات اندن باشقه بر قوته مستند اولامازـ»

هندلیلرك ادبیات دینیه‌سی اولدیغی کبی آیریجه ادبیات عمومیه‌سی ده واردی. اسکی آریالر (غانژ) حوالیسنی ضبط ایتمك ایچون یرلیلرله بر چوق محاربه‌لر ایتمشلر ، بو محاربه‌لرده ابراز شجاعت ایدن قهرمانلر ایچون شعرلر تنظیم ایلمشلردی. بوشعرلر بالاخره کاملاً جمع ایدلمش، حتی آره‌لرنده بررابطه تأسیسی ایچون بعض شعرلرده علاوه اولونمشدی . بو شعرلرك الك مشهورلری (مخابراتا) ایله (رامایانا)در. (مخابراتا) دنیلن مجموعهٔ اشعار فی‌یازا ، (رامایانا)ده فالمیکی طرفندن جمع و تلفیق ایدلمشدر . بو ایکی ذات براهما مذهبنده اولدقلری ایچون کتابلرینه دائما براهمانلرك نشر وتعمیم ایتمك ایستدکلری افکاری قید ایتمشلردر .

ایکنجی فصل

بودا مذهبی وهند حکومتلری

بودا و نظریاتی

هندلیلرده، هند حیات اجتماعیه‌سنده اك بویوك اصلاحات اجرا ایدن ذات، بودادر. بودا مذهبی ظهور ایدنجیه قدر (غانژ) و(سند) حوضه‌لرینی طولدیران میلیونلرجه حیات بشر، براهما مذهبنه‌سالك اولمیان میلیونلرجه انسان، بوقسوت انکیز، مزاحم آلود دینك تأثیراتی آلتنده ایکله‌مکده ایدی. ایشته تام بو صره‌ده بودا ظهور ایتمش، انلری ساده و مشفقانه دساتیریله بو فلاکتدن خلاص ایلمشدی.

بودا، براهمان دکلدی. شمالده، هیمالایا طاغلری جوارنده (ساقیا) شهرنده قیشاطریاصنفنه منسوب برحکمدارك اوغلی ایدی (۱). بودا یکرمی طقوز یاشنه کلنجه‌یه قدر باباسنك سراینده یاشامشدی. فقط بر کون باشی عریان، یوزی بوروشمش، بوتون اعضاسی لرزان بر اختیاره؛ ینه بر کون بوتون وجودی چیبانلر ایچنده، غیرقابل‌تداوی بر خسته‌یه؛ دهاصوکره‌ده اوزرینه قوردلر اوشوشمش متفسخ بر جسده تصادف ایتمش، او زمان بشریتك بوالیم مناظر فلاکتی قارشیسنده شو صورتله دوشونمش: «کنجلك، صحت، حیات، بونلر هیچ حکمنده‌در. چونکه هراوچی‌ده نه اختیارلغه، نه خسته‌لغه، نه‌ده اولومه قارشی طورابیلیور». بونك اوزرینه بودا انسانلره آجیمش، بوکا برچاره آرامغه باشلامشدر. ینه بوصره‌لرده مهیب وذی‌وقار سیمایه مالك بر دیلنجی راهبه تصادف ایدنجه، بوداده برراهب‌کبی عالمدن تجرد ایتمکه قرار ویرمش، ایشته بودرت تصادف بودانك مسلك ومذهبنه اساس تشکیل ایلمشدر.- بودا بونك اوزرینه‌چوللره التجا ایتمش، یدی سنه توبه واستغفار ایچنده یاشامش، آجلغه، صوسزلغه، یاغموره مقاومت ایتمشدر. نفسنی بو صورتله کورلتمکه چالیشماسی انی ینه تسکین ایده‌مه‌مش. نهایت یمك یمش، کسب قوت ایتمش، وایشته او زمان حقیقته دسترس اولابیلمشدر. آرتق اوندن صوکره بودا عالم ایچنه قاریشارق وعظ ونصیحته باشلامش، اطرافنه شاکردلر طوپلامش، جماعتلر تشکیل

(۱) بوسببدن کندیسنه (ساقیالی‌منزوی) معناسنه اولمق اوزره (ساقیامونی) دنیلمشدر.

ایتمش، بوتون خلق کندیسنه بودا (یعنی عالم) عنوانی ویرمشلردر. بودا، تمام قرق بش سنه تلقینات دینیه‌ده بولوندقدن صوکره تلامیذی ارەسنده وفات ایلمشدر (قبل المیلاد، ٤٨٠). بودانك شاکردلرینه صوك سوزی: «هیچ یورولیوب مبارزه ایدیکز!» جمله‌سی اولمشدر. شاکردلرینك بودا حقنده‌کی حرمت ومحبتلری انی بر معبود درجه‌سنه اعلا ایلمشدر. بوتون معبدلره بودانك رسمی قونولمش، بودانك قواعد دینیه‌سی پك چابق انتشاره باشلامشدر.

بودا

بودا مذهبنك اهالی بیننده پك چابق تعمم ایتمسنه الك مهم سبب، صنفلر بیننده‌کی فرقك بو مذهبده کلیاً رد ایدلمش اولماسیدر. کذا بودا مذهبنده حیاتك‌ده هیچ بر قیمت و اهمیتی یوقدر. بودا دیبورکه: «یاشامق بدبختلقدر. انسان بو دنیانك کنجلك، صحت و حیات کبی انعامنه آرزوکش بولوندیغی و بو سعادتلری‌ده ادامه‌یه کندنده اقتدار کورەمدیکی ایچون بدبخت اولور. بوتون حیات، مدید بر اضطرابدر. بوتون اضطرابانك منشائی‌ده احتراصاتدر. اضطراباتی اورتادن قالدیرمق ایچون، ارزویی، احتراصی محو ایتمك لازمدر. ارزویی محو ایتمك ایچون‌ده یاشامق ارزوسنی اولدیرمك، موجودیت محبتنی قیرمق ایجاب ایدر. کندیسنی حیاته ربط ایدوب بدبخت وپریشان ایدن روابطی برقوۀ عازمانه ایله کسر ایدن کیمسه، الك عاقلدر. بر انسان تدریجی بر صورتده حسی، ارزویی، تفکری کسر ایتملیدر. ایشته او زمان احتراصدن، آرزودن، حتی دوشونجه‌دن آزاده قالارق اضطرابدن‌ده قورتولور. وفاتندن صوکره‌ده، حیات و اضطرابدن خلاص دیمك اولان سعادت حقیقیه‌یه نائل اولور. عاقل بر کیمسه‌نك غایۀ آمالی، شخصیتنی اولدیرمکدن عبارتدر». بودا مذهبنده اولانلر بوحاله (نیروانا) دیبورلر.

بودا الك زیاده (بناره‌س) ده وعظ و نصیحت ایدردی. بودا مذهبنه سالك اولانلرده الك زیاده بورایه طوپلانمشلردی. بونلر تحصیل ایله، قانونه اطاعتله اوقات کذار اولورلردی. بودا، مذهبنی نشر وتعمیم ایچون هرطرفه مرخصلر کوندریر: «کیت، برچوق انسانلرك سلامتنه، برچوق انسانلرك سعادتنه چالیش.» دیردی. بودا (بناره‌س)ده ایتدیکی بر وعظده شو مطالعه‌ده بولونمشدی: «هرشی بر اضطرابدن عبارتدر. طوغیش، اختیارلق، خسته‌لك، اولوم هپ بر راضطرابدر. سویله‌ین برشیله

رلشمك ، سویلن شیدن آیرلمق ألیم بر عذابدر. کمال حرص ایله ارزو ایدیلوبده
لده ایدیله‌مین شیلر، حاصلی بوتون حیات بر اضطرابدن عبارتدر».
بودا ، معبودلرك موجودیتنی ، وه‌دالرك احکامنی ، براهمانلرك مزین معبودلرینی
ب انکار ایدییوردی. براهمالر طرفندن تصویراولونان جهنملری ، ریاضتلری ،
براهمانك تعقیب ایتمسی لازم کلن بیکلرجه اینجه‌لکلری ، بونلره رعایت ایتمینلرك
وچار مجازات اولملرینی بر بلاهت عد ایلیوردی . بودانك اساس مسلکی سفالت
اضطرابات بشریه‌یی تهوین ایلمکدی . بونك ایچونده آغاج دیکمك وچشمه انشا
تمك کبی عمومك نفعنه خادم خیرات ایله بذل حسنات ایتمك ایجاب ایدردی. حیوانلره
ایت ایی باقمق ، جانلی مخلوقاتدن هیچ برینی اولدیرمه‌مك لازمدی .
فی‌الحقیقه بودادن اول براهمانلرده حیاتی برواسطهٔ اضطراب، حیاتدن تجردی
رسعادت حقیقیه عد ایدییورلردی . شو حالده بودا بونظریاتی ایله یکی بر مسلك
ورتایه قویبور ، آنجق بشریته یکی حسلر تلقینه چالیشیوردی. براهمانلرك دینی
خودپسندانه ایدی. بودا ایسه انسانلره آجیور، انسانلری سوییوردی . بوتون
لامیذینه بشریته محبت توصیه ایدییوردی . فی‌الحقیقه هندستان وادیلرنده یاشایان
ریشان ، مضطرب ، مأیوس قوافل بشریه‌نك بوتسلیه‌یه بویوك براحتیاجی واردی.
ودا ، فنالق ایدنلره بیله ایلك ایدلمسنی توصیه ایدییوردی.
بودا دییورکه : «سویله‌دیکمز کبی حرکت ایدیکز. متمادیاً چالیشکز. کبرلی
ولمایکز. حقی تجاوز ایتمیکز. ندامته منجر اولاجق کناهلری علم ایله ازاله‌یه
چالیشکز. برفیلك هجومیله محووپریشان اولان قولبه‌لر کبی هوساتی ییقیکز. هوساته
سبب اولان شیلر قلبی تطمین ایده‌مز؛ نته‌کیم دکز صویی ایله حرارتی دیندیرمك
ابل اولامادیغی کبی. روحی تطمین ایدن شی علم‌وعرفاندر. هرشی فضیلتدن عبارتدر.
عداوتدن، کبردن، ریادن چکینکز. ارباب شدته قارشی رقیق ، ظلمکارلره قارشی
شفق ، هر شیئه ربط قلب ایدنلره قارشی‌ده قلباً حراولکز. سائرلرك یاپماسنی ارزو
تمدیککز شیء سزده یاپمایکز. هیچ برمخلوقه ضررویرمیکز. هیچ کیمسه‌یی ایلکه
اصل اولمقدن منع ایلمیکز.
برمخلوقك حیاتی طبق بر شمشك کبیدر. آقوب کیدن برچای کبی غائب اولور
یدر. هوسات موهوم شیلردر. عکسی صویه دوشمش بر آیه ، برخیاله، بررؤیایه

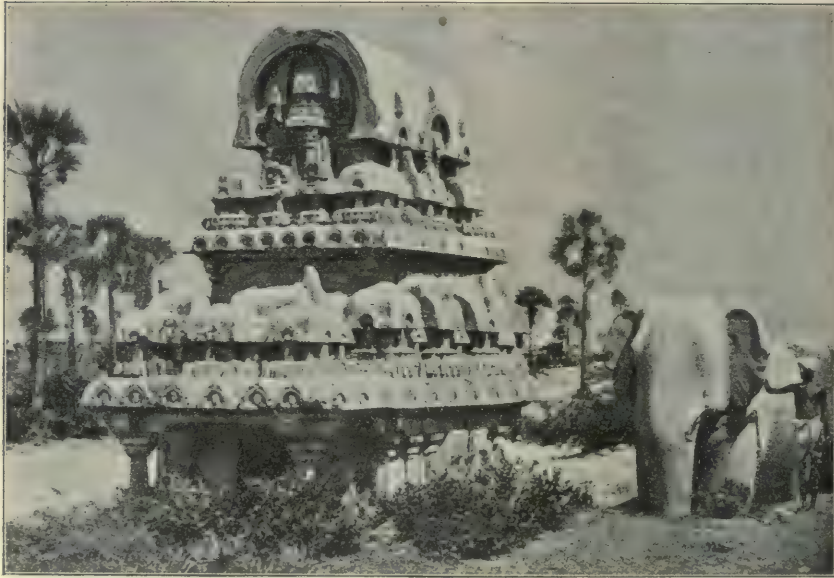
خیالی بر منظره‌یه بکزر. دنیا فانیدر. خزان یاپراقلری کیدر. انسانلر، بر طا
کاسه‌سنه اوشوشان چیلغین آریلر کبی حیاته دوشکون اولورلر».

بودانك شاکردلردن پورنا، بودا مذهبنی تلقین ایچون باربارلر ایچنه کیده‌جکی صره
بودا شاکردینی تجربه ایچون یانه چاغیرر. کندیسنه شویله سؤال ایدر: «بو کیده‌جك
یرلرده‌کی انسانلر هپ ظالم، خشین، غضوب کیمسه‌لردر. شاید سکا فنا سوز سویلیه‌جك اولو
لرسه نه یاپاجقسك؟ — پورنا شو جوابی ویرر: — بکا شاید فنا سوز سویلیه‌جك او
لورلرسه او زمان کندی‌کندیمه: «بونلر ینه ایی آدملرمش، بونلر ینه حلیم انسانلرمش. چونك
بکا فنا سوز سویلیورلر، فقط بنی نه ألرله، نه‌ده طاشله دوکیورلر.» دیه‌جکم. — یا او
راجق اولورلرسه او زمان نه یاپه‌جقسك؟ — او زمانده بکا قلیچله ویا باستونله اورمادقلر
ایچون بونلرینه ایی انسانلرمش! دیه‌جکم. — یا دکنکله ویا قیلیجله اوراجق‌اولورلرسه؟—
او وقت بونلر چوق ایی آدملرمش، چونکه بکا قیلیجله ویا باستونله اوریورلرده بن
اولدیرمیورلر، دیه‌جکم. — یا اولدیره‌جك اولورلرسه؟ — او وقتده بونلر ینه چوق ای
انسانلرمش. بنی آز بر اضطراب ایله بولوث آلود حیاتدن قورتاریورلر، دیه‌جکم. —
طرزنده جواب ویرر. بونك اوزرینه بودا: «چوق ایی، چوق ایی، پورنا! ایشته شمدی بو
مملکتده یاشایبیلیرسك. کیت، کندك نیروانایه واصل اولدقدن صوکره باشقه‌لرینی‌ده ایصا
ایتمکه چالیش!» دیه تقدیس ایدر.

براهمانلر کندی صنفلرینه مغرور اولورلر، سائر انسانلره ناپاك نظریله باقار
لردی. حالبوکه بودا بوتون انسانلری تبجیل ایدییور، انلری فلاح ونجاته تشویق
ایلیور، حتی براهمانلرك نظر حقارتله باقدقلری (پاریالر) ی، پاریالرلی‌ده حقوقج
مساوی عد ایدییوردی. بودا: «براهمان نصل بر قادیندن طوغمش ایسه پاریاده
اویله برقادیندن دنیایه کلمشدر. اوحالده براهمان نه‌دن اصیل‌اولسون‌ده پاریااولماسین!
دییوردی. سوقاق سوپوروجیلری، دیلنجیلری، سقط وعلیل اولانلری، کوره
لکلر ایچنده یاتان قیزلری، حتی قاتللری و خرسزلری تلمیذلکه قبول ایدییور
اونلره تماس ایتمکله کندینی تلویث ایلمکدن قورقیور. بوتون بو قوافل سفالت
سوقاق اورتالرنده آچیق برلسان ایله، آکلایه‌بیله‌جکلری مثاللرله وعظ ونصیحتده
بولونیوردی.

براهمانلر بوتون عمرلرینی غایت مدققانه عبادتلرله کچیرییورلر، بوکا رعایت
ایتمینلره جانی نظریله باقیورلردی. بودا ایسه نه‌بوکبی اعمال دینیه‌یه، نه‌ده تتبعات
دینیه‌یه اهمیت ویرییوردی. بودانك فکرنجه سلامته واصل اولمق ایچون مشفق،
عفیف و خیر خواه اولمق کفایت ایدر. «فضائلك الك برنجیسی خیرخواهلقدر.

آزبر ایپلك ایتمك پك چوق عبادتدن خیرلیدر. بوتون مخلوقاته ایلك، بوتون بیچاـ
رکانی تسلیه ایتمین کیمسه، انسان دکلدر. بنم مذهبم رحم و شفقت مذهبیدر.
ایشته بونك ایچون بو مذهب دنیانك بختیار انسانلرینه کوج کلیور» دیبوردی.

(مادراس)ده برمعبد

بودا مذهبنك اصلاح وانتشاری

بودا مذهبی میلاددن ۵۰۰ سنه اول تماميله تأسس ایلشدی. بومذهبده معبود وعبادت موجود دکلدی ؛ یالکـز هم جنسه محبت وصلاح نفس توصیه ایدیلیور، بونك یکانه مکافاتی اولمق اوزره‌ده نفسی اولدیرمکدن بحث اولونیوردی. فقط عین زمانده‌ده بودا مذهبی دنیاده ایلك دفعه اولمق اوزره فراغت نفسی، هم جنسه محبتی، انسانلر بیننده مساواتی، شفقت ومسامحه‌یی توصیه ایدییوردی. بودا مذهبی دها صوکره راهبلر طرفندن بردرجه‌تغییر ایدلمش، اصلاحات لازمه اجرا ایچون اوچ دفعه مجلس روحانی انعقاد ایدرك ایجاب ایدن مقررات اتخاذ اولونمشدی. براهمانلر بومذهبی بردرلو چکه‌میورلردی. حتی بوسببدن بودا مذهبنه قارشی آچیقدن آچیغه اعلان حرب ایتمشلر، بونك اوزرینه بودا راهبلری (سیلان)، (هندچینی)، (تیبت)، (چین) و (ژاپونیا) ده نشر دینه باشلامشلردر. الیوم بو مذهبده بش یوز ملیوندن زیاده انسان واردر.

فقط یکرمی عصردن بری بودا مذهبی اولدقجه تبدلاته اوغرامشدر . اساساً بودا صاغلغنده بر چوق معبدلر تأسیس ایتمشدی. بو معبده داخل اولانلر عائله‌لرینی ترك ایدرلر ، عفت و فقره حصر نفس ایده‌جکلرینه یمین ایلرلردی . دها صوکره‌ده فقیرانه کینرلر ، تسال ایله معیشتلرینی تأمین ایدرلردی . فقط دها صوکره مقدارلری تزاید ایدنجه بودا مذهبی اصلاحه، کندیلرینه مخصوص معبدلر انشاسنه باشلامشلر ، براهما مذهبنده اولدیغی کبی اهالی انلره‌ده خوار باقمغه باشلامشلردر . بودا راهبلری بین‌الاهالی احراز حاکمیته چالشدقلری کبی غایت خیالی و قاریشیق عقائد دینیه‌ده اورتایه قویشلر، بودانك دساتیر اساسیه‌سنی پك زیاده تحریف ایتمشلردر . فقط بو راهبلرك بودایه فوق العاده حرمتلری اولدیغندن بودایی یالکز تکریم وتبجیل ایله قالمیوب معبود درجه‌سنه‌ده اعلا ایتمشلردر. حتی بودانك هیکللرینی یاپمشلر، کمیکلرینی و دیشلرینی محافظه ایچون اهراملر وجوده کتیرمشلر، بودانك آیاق ایزلرینه پرستش ایتمکی بر وظیفهٔ دینیه عد ایتمشلردر. بونکله برابر بودا مذهبی صلح و مسالمت ورحم‌وشفقتك تلقیننه پك زیاده خدمت ایتمشـدر . بودینك حکم فرما اولدیغی یرلرده قتال و جنایتلر اصلا واقع اولمامشدر. دها طوغروسی بودا مذهبی قوهٔ ذکانی دوچار ضعف ایتمش ، فقط طبایعه فوق‌العاده بر ملایمت بخش ایتمشدر.

براهما مذهبنك اصلاحی

بودا مذهبنك احکام اساسیه‌سی هندستانده یاشایان آریالرك افکار و طبایعنه ازدرجه توافق ایتمه‌مشـدی . بودا مذهبی حیاتدن تجردی ، حیات فعالانه‌دن محرومیتی توصیه ایدییوردی ؛ حال‌بوکه بونلر پرشوق و حیات معبودلره پرستش ایتمکی، کائناتی حیات فعالانه ایچنده کورمکی آرزو ایدییورلردی . براهما مذهبی بو مقصدی بودا مذهبندن دها زیاده تأمین ایلیوردی. ایشته بوسببدن بومذهبك برقات دها اصلاحنه چالیشلمش ، آریالرك اوته‌دن بری دماغلرینه اجرای تأثیر ایدن معبود عبادتلرینی احیایه غیرت ایدلمشـدی . براهمایی هرکسه قولای آکلاتابیلمك ایچون برهیکلی وجوده کتیرلدیکی کبی آیریجه (ویشنو) و (سیوا) نامنده ایکی معبود دها احداث ایدلمشدی. بونلردن (براهما) خالق، (ویشنو) حمایت‌پرور، (سیوا)ده مخرب برمعبود ایدی . بواوچ معبود بر(تثلیث) وجوده کتیرلردی .

هند حکومتلری

هند حکومتلری اك زیاده سند و غانژ حوضه‌لرنده تشکل ایتمشدی . (غانژ) نهری حوضه‌سنده تشکل ایدن حکومتلرك اك مشهوری (ماغادا) حکومتی ایدی . (ماغادا) حکومتندن باشقه (بناره‌س) ده (قاسیلر) ، (باوالپور) ده (آنغالر)، غانژ نهرینك شمال ساحلنده (فریجی‌لر) وبرده (میتیلا) حکومتی واردی .

ماغادا حکومتی قبل المیلاد اون درد نجی عصرده تأسس ایتمشدی. حکومتك مؤسسی (بری هادراتا) ایدی . ماغادا حکومتنده ۱۳۰ حکمدار اجرای سلطنت ایتمشدی. بونلرك اك مشهورلری (یم بی زارا) ایله (قالاسوقا) و(راندا) ایدی. یم بی زارا زماننده حکومت اولدقجه توسع ایتمش، قالاسوقا (پالی بوطرا) نامیله بر شهر تأسیس ایدرك فوق العاده بر صورتده اعمار ایلمش ، آریالیلرك ممالك مفتوحه‌سنی پك زیاده توسیع ایلمشدی . ادارهٔ حکومتی غصب ایدن راندادن صوكره‌ده بر چوق غاصبلر میدانه چیقارق (ماغادا) حکومتنك دوچار ضعف اولماسنه بادی اولمشلردر . بونکله برابر (ماغادا) حکومتی ینه بر چوق زمانلر ادامهٔ موجودیت ایده‌بیلمشدر. نه ایران حکمدارلری، نه‌ده بویوك اسکندر بورالره قدر تجربهٔ سلاح ایلمکله موفق اولامامشلردر. بونلرك بوتون موفقیتلری هپ (سند) حوضه‌سنه منحصر قالمشدر. بونلردن کیخسرو (سند) حوضه‌سنده بولونان (آراخوتلر) ایله (غاندار) لری زیر

بر هند وسیت حکمدارینك هیکلی
(لاهور موزه‌سنده‌در)

اداره‌سنه آلمش ، داراده اجدادینك دوچار اولدقلری موفقیتسزلکلری نظر اعتباره آلارق اول امرده هندستان ساحللرینی کشف ایتدیرمشدر. (صحیفه ۲۸۸ مراجعت). (سند) حوضه‌سنده‌کی حکومتلر اوفاق اوفاق بر طاقم پرنسلکلردن عبارت قالمش، بو حکومتلر ایچنده اك زیاده (کشمیر) حکومتی کسب قدرت ایلمشدر .

سند حوضه‌سنده‌کی اوفاق حکومتلر بر بریله دائما اختلاف اوزره یاشارلردی. بونکله برابر بویوك اسکندر (سند) حوضه‌سنه ینه کمال مشکلات ایله داخل اولا-

بیلمشدی. اسکندر، (پنجاب) حوالیسنده یاشایان (پورادا) لر حکمدارینك خصملر
اتفاق ایتدکدن صوکره (سند) نهرینی کچمش، بعده یونانیلرك (پوروس) تسم
ایتدکلری (پورادا) لر حکمداریله محاربه ایتمشدر. اسکندر پوروسه قارشی احرا
غلبه ایتدکدن صوکره کندیسنی عفو ایدرك حکومتنده ابقا ایلمشدر.

اسکندرك وفاتندن صوکره زاندراقوط نامنده برقهرمان هندلیلری ماکدو
نیالیلرن خلاص ایتمشدر. بودا سالکینك چاندراغوپطا تسمیه ایتدکلری بو ذات
حکومتی (هندکوه) دن (غانژ) منبعنه، (کجرات) دن (اوریسا) یه قدر توسیع ایتمشدر
زاندراقوط هندستانده قوتلی برحکومت تأسیس ایلدکدن صوکره سلوکیلره قارش
طورمش (٣٠٥)، انلرله برمعاهده عقد ایلمشدر. وفاتنده یرینه اوغلی (بینده‌صورا
کچمش، فقط طورونی آصوقا زماننده هند مدنیتنه اساس اولاجق پك چوق آثا
عمران پرورانه وجوده کلمشدر.

آصوقا آصوقا، هند تاریخ مدنیتنده بویوك برموقع اشغال ایدر. آصوقا اوز
سنه قدر براهما مذهبنه مساعد طاوراندقدن صوکره بودا مذهبنی قبو
ایتمش و بو مذهبك ترقیسنه پك زیاده خدمت ایلمشدر. بودانك اشیای مقدسه‌سن
٨٤٠٠٠ پارچه‌یه آییرتارق هر برینی قیمتدار محفظه‌لر درونده شهرلره توز
ایتدیرن، بومحفظه‌لر اوزرینه (شتوپا) و (پیهارا) تعبیر اولونان قوله‌لرك انشاسنی ام
ایدن، آصوقادر. آصوقا دورینه عائد آثار و کتابه‌لره بوکون بیله تصادف ایدلمکده‌در

بو کتابه‌لردن آکلاشلدیغنه کوره آصوقا (قندهار)، (غزنه) و (هندکوه) دن (غانژ
منبعلرینه، (کشمیر) دن (دقان) و (سیلان آطه‌سی) نه قدر توسیع ممالك ایلمشدر. ینه ب
کتابه‌لردن استدلال اولوندیغنه نظراً آصوقا بودا مذهبنی قبل المیلاد ٢٥٤ سنه‌سند
و حکمدارلغنك اوتحی سنه‌سنده قبول ایلمشدر. آصوقا، ادارهٔ حکومتنده بولونان بوتو
اهالی‌یه حریت دین و مذهب اعلان ایتمش، اجنبی حکمدارلرله مناسبات سیاسیه‌ده بولونمش
بالخاصه یونان حکومتلریله مناسبات دوستانه تأسیسنه غیرت ایلمشدر. آصوقا، بودانامنه ب
چوق معبدلر انشا ایتدیرمش، اعدام جزاسنی لغو و اهالینك یکدیکریله اخوت و صمیمیت
دائره‌سنده یاشاماسنه غیرت ایلمشدر. آصوقا برکتابه‌سنده: «بنم ایچون اك شایان تبجیل وظیفه
بوتون کائناتك سلامتنه خدمت ایلمکدر.» دیبور. آصوقا هندلیلرك اك عالم حکمداریدر.

آصوقا حریت مذهبیه‌یی اعلان ایچون نشر ایتدیکی بر کتابه‌ده دیبورکه:
«هرکس کندی اعتقادینه حرمت ایتملی، فقط سائرلرك اعتقاداتنه‌ده تجاوز ایتمه‌ملیدر.
هرکس قوانینی دیکیلوب اطاعت ایتملی، علم ایله کسب ثروت، فضیلتله اکتساب

سعادت ایتلیدر». آصوقا طرفندن رکز اولونان آبده‌لرك الـڭ مشهوری (كجرات) شبه جزیره‌سنده (ژیونار) تپه‌سی اوزرینه رکز ایدیلن کتابه‌در. بو کتابه، آصوقانك بیاننامه‌لرندن قرق قدرینی احتوا ایدر. بو کتابه‌لری ایلك اول (جمیس پرنسه‌پ) اوقویابیلمشدر. هندستانك سائر محللرنده‌ده ینه بوکبی کتابه‌لرموجوددر. آثوریه کتابه‌لری آثور مدنیتنك متین وصاغلام اساسلره نظراً تعیینه نصلکه مدار اولیورسه، آصوقانك کتابه‌لری‌ده هند مدنیتنك آصوقا دورنده‌کی صفحهٔ ترقیسنی حله فوق العاده خدمت ایتمکده‌در. بو کتابه‌لردن آکلاشلدیغنه کوره هندیلرده براهما مذهبی حکم فرما اولدیغی زمانلر موجود ادارهٔ مستبدانه، بودا مذهبی قبول ایدلدکدن صوکره دها ملایم بر طرز اکتساب ایتمشدر. ازجمله آصوقا، مملکتك هر طرفنه معلملر وقانون شناسلر کوندرمش، هر بش سنه‌ده بر اهالی‌یی منتظم برصورتده جمع ایتدیره‌رك انلره علم اخلاق تعلیم ایتدرمشدر. آصوقانك هند مدنیتنه ایتدیکی خدماتك ماهیتنی آکلایابیلمك ایچون بر کتابه‌ده یازدیردیغی شو سطرلری اوقومق کفایت ایدر: «اوللری هیچ بر زمان ادارهٔ امور تنظیم ایدلمز، ملتك احوالنه دائر معلومات آلنمازدی. ایشته بن بونلری یاپمغه موفق اولدم. هر یره مأمورلر تعیین ایتدم. بونلره: «ملتك حالندن بنی خبردار ایدیکز» دییه امر ایتدم. ملتك سعادتنه دائما دقت ایلدم».

آصوقا بودا مذهبنده مرور زمان ایله حصوله کلن خطالری وانتظامسزلقلری زاله ایچون (پالی‌بوطرا) ده اوچنجی دفعه مجلس روحانی عقد ایتدیرمشدر. آصوقا بومجلس روحانی‌یه کوندردیکی برامرنامه‌ده شو یولده بیان مطالعات ایتمشدر: حکمدار آصوقا بومجلسی سلاملار و مجلسك دوچار مشکلات اولمیه‌رق حسن صورتله بردوام اولماسنی تمنی ایلر. بودایه، قانونه واهالی‌یه نه‌درجه‌لرده حرمت ومحبتم اولدیغی جمله‌نك معلومیدر. محترم بودا هرنه سویله‌مش ایسه بونلر محض حکمتدر. بونك ایچون بوبابده نه‌لرك مرعی الاجرا اولمسی لازم کله‌جکنی تعیین ایتمك سزك وظیفه‌کزدر؛ ایشته انجق اوزمان قانون دائمی وپایدار اولابیلیر».

آصوقادن صوکره (زانغا) و(آندرا) سلالری ایله (پانه‌هالا) و(غوپطا) حکومتلری امور اداره‌یی ألده ایتمشلردر. فقط بو حکومتلر پك آز بر مدت صوکره دوچار انقراض اولمشلردر. بونك اوزرینه سلفکیلردن دییودوت (بلخ، باختر)

شهرینی مقر اتخاذ ایدرك بر یونان — باختر حکومتی تشکیل ایتمشدر. دها صوکره‌د
(پنجاب) و(سند) حوالیسنده ساسانیلر تأسیس حکومت ایتمشلردر (قبل المیلاد ٥٧٩)

هندلیلرده اصول حرب

هندلیلرك اصول حربنه و تشکیلات عسکریه‌سنه
دائر معلومات ، اك زیاده قهرمانلق شرقیلری ایله یو
نانیلرك بیاناتنه مستنددر. بو بیاناتدن آکلاشلدیغنه کوره هندلیلرك باشیجه سلاح
اوق ایدی. ایکی متره اوزونلغنده بولونان بو اوقلر، زره وقالقاندن بیله نفوذ ایدردی
سواریلر اکر قوللانمازلر، پیاده‌لر کبی قارغی و قالقان استعمال ایدرلردی . حربد
جنك آرابه‌لری مهم بر وظیفه ایفا ایدردی . یورویشده بارکیرلرك قوتی محافظ

غوبطا مسکوکاتی (برلین موزه‌سنده‌در)

مه‌آندر ایله آپوللودوتك مسکوکاتی (برلین موزه‌سنده‌در)

ایچون آرابه‌لری اوکوزلره چکدیررلر، بارکیرلری محاربه اثناسنده قوللانیرلردی
هر آرابه‌ده ایکی آرابه‌جی بولونوردی. اسکی زمانلرده فیل قوللانمازدی . فیل
میلاددن ٤٠٠ سنه اول محاربه‌لرده قوللانلغه باشلامش، دها صوکره بر اردونك
قوتی او اردوده بولونان فیللرك عددی ایله حساب ایتمك عادت حکمنه کیرمشدر

هند قبائلی بیننده وقوع بولان محاربه‌لر (مخابراتا)ده کاملاً مسطوردر . بو محاربه‌ل
منفرد قهرمانلقلردن ، ملتك شجاعتنی کوستره‌جك بهادرلقلردن عبارتدر . هندلیلر زهرل
اوقلرله محاربه ایتمزلردی . جنك آرابه‌سنده ویا بارکیرده بولونان بر عسکر یایا بر عسکر
تعرض ایتمزدی . باشقه‌سیله محاربه ایدن و یا یاره‌لانان و یا سلاحنی غائب ایدن عسکره هجو
ایدلمز؛ دخالت ایدن ، آغر یاره‌لانان ویا فرار ایدن عسکرلر اولدیرلمزدی . عسکر دائم
اهالی‌یی قورور، مزروعاتی خراب ایتمزدی . یونانیلرك روایتنه کوره هندستانده جسیم اردول
بر بریله چارپیشدقلری صره‌ده اهالی ینه کمال سکونتله ایشی و کوجی ایله مشغول اولوردی .

صنایع وتجارت هندیلرده صنایع وتجارت (وای‌صیا)لرك ألنده ایدی. قیشا‌طریالر ایله براهمانلر بونکله مشغول اولمازلردی. صنعت دائما پدردن اولاده انتقال ایدردی. هندیلر، دها بویوك اسکندر زماننده شعبات صنایعك الك‌مهم قسملرنده ترقی ایتمشلردی. هندیلر یوك واپکدن غایت ظریف قماش طوقورلر، انلری لطیف قیرمزی رنکلره بویارلردی. هندیلرك آلتون و کوموش معمولاتی، چلیك قلیجلری غایت مشهوردی. اکثریامعمولاتی ألماسلر ومرجانلرله تزیین ایدرلردی. هندیلرك الك‌مشهور معمولاتندن بری‌ده پومادا ایدی.

هندستانده پك‌چوق محصولات یتشدیکندن تجارتی پك‌مترقی ایدی. باشلیجه حاصلاتی ألماس، ذی‌قیمت طاشلر، پرنج، شکرقامشی، پاموق، فیل دیشی، مایمون، طاوس قوشی وسائره‌دن عبارتدی. تجارت تا چینه قدر کاروانلرله اجرا ایدیلیردی. مصرلیلرکبی هندیلرده دکزدن حظ ایتمزلر، خصوصیله براهمانلر کمیجیلره فنانظرله باقارلردی. بونك‌ایچون ساحلده‌یالکز اسکله محللری تأسیس ایدرلر، مملکتك‌محصولاتنی اجنبی کمیلرینه بورالرده تحمیل ایدرلردی. ازجمله فنیکه‌لیلر هندستاندن پك زیاده محصولات آلیرلر، حضرت سلیمان وهیرام زماننده هند ایله سوریه ارەسنده مبادلات تجاریه‌یه خدمت ایدرلردی. حتی (ماغادا) حکومتی زماننده ویرکی وسائر موانع موجود اولدیغی حالده تجارت ینه ترقی ایلمشدی. بویوك شهرلرده تاجرلر برشرکت تشکیل ایدرلردی. شرکت رئیسی حکمدار ایله مذاکراتده بولونارق شرکت نامنه امتیاز استحصال ایدردی. تاجرلر، پك آز مقدارده اولدقلری حالده ینه اهالیدن حرمت کوررلر، مرفهاً امرار حیات ایدرلردی.

عادات واخلاق هندیلرك اخلاقی دین اوزرینه مؤسسدی. افعالك ماهیتی قطعیاً تقدیر اولونمیەرق دائما عاداته تبعیت ایدیلیردی. هندیلر ایچون جدلرینك عرف وعاداتی خارجنده حرکت ایتمك امکان خارجنده ایدی. هندیلر، برکیمسه سبب اولدیغی فلاکتدن دیناً اخلاقاً مسئولدر، اعتقادنده بولونورلردی. بونك ایچون الك عادی برسببدن طولایی حدتله‌نن کیمسه‌لر، کندیلرینی اغضاب ایدنلری مسئولیت معنویه آلتنده براقمق ایچون انتحار ایدرلر و یا قوبویه آتارلردی.

هندیلرده قادین یاقمق، احتمالکه براهما مذهبندنده اسکی برعادتدی. فقط

الڭزیاده صنوف عالیه‌یه منسوب طول قادینلر یاقیلیردی. قادینلری یانمغه راضی ایتمك ایچون چوق مشکلات چکمزلردی. بونلره یالکز حیاته مربوطیت عادت سقیمه‌سنك شرفسزلکنی دلائل مقنعه‌سیله بیان ایتمك کفایت ایدردی. یعنی طول قادینلر آتشده یانمغی مدار مفخرت عد ایدرلردی. آتشده یانمق بویوك بر شرفدی؛ مستفرشه‌لرله صنوف عادیه‌یه منسوب قادینلری آتشده یاقمغه تنزل ایدلمزدی. هندلیلرده بومراسم کمال دبدبه ایله ایفا اولونوردی. آتشده یاقیله‌جق قادینلر مجوهرات ایله سوسلنه‌رك کلیرلردی. آتشه یاقیلدقدنصکره یاقیلدقلری یرلره برمعبدانشا ایدرلر، بو قادینلره عادتا معبوده نظریله باقارلردی. بناءً علیه هندلیلرده طول قادینلر کندیلرنی آتشه یاقدیرمق ایچون اوچ سبیك تحت تأثیرنده حرکت ایدرلردی. بونلردن بری اصالتلرینك شرفنی محافظه، دیکری محتشم بر رسم آینده بویوك بررول اوینامق، دیکری‌ده اولدکدن صوکره تقدیس ایدلمك ایدی. هندلیلرك سویهٔ دماغیه‌سی بومدهش عادتلری مباح کورردی.

هندلیلرده منزویلرك حیاتی‌ده نظر دقتی جالب بر طرزده ایدی. منزویلر عالمدن تجرد ایدرلر، مجرا بر کوشه‌ده، برقوله‌ده امرار حیات ایدرلردی. منزویلر فضیلتلریله تمیز ایدرلردی. الك برنجی فضیلتلری مسافرپرورلك ایدی. بر منزوی یه‌جکنی یه‌دن اول قوله‌سنك یاننده غدایه محتاج، آج انسان بولونوب بولونمادیغنی تحقیق ایدر، بویله برکیمسه کوررسه دشمنی بیله اولسه انی درحال یمکه دعوت ایدردی. طوغرو، انسانیت‌پرور، صمیمی اولمق، منزویلرك اوصاف مخصوصه‌سندن ایدی. کندیلرینه ظلم وحقارت بیله ایدلمش اولسه ینه صبرواعتدالی ألدن براقمازلر، امور دنیویه‌یه متعلق ثروت واحتشامه نظر حقارتله باقارلردی. منزویلر یالکز ابراز فضیلتله اکتفا ایتمزلر، تصوف وعلم هیئت‌ده تحصیل ایدرلردی.

ادبیات هند آثار ادبیه‌سی قهرمانلق حکایه‌لری واساطیر افسانه‌لری ایله مالیدر. بونلرك الڭمشهوری (مخابراتا) ایله (رامایانا) در. (پورانا) نامنده بر کتاب دها واردرکه خلقت عالم، معبودلر وقهرمانلر حقنده بو کتابده برچوق معلومات درمیان ایدلمشدر. فقط هند آثار ادبیه‌سی ایچنده الڭ زیاده درام‌لر شهرت بولمشدر. بودراملر دینی آیینلر و شرقیلرله بر طاقم محاوراتدن عبارتدر. هند دراملرینك یونان ادبیاتی تأثیریله وقوعه کلدیکی حقنده‌کی استدلالات طوغرو دکلدر. بودراملر

صرف هندلیلرك زادهٔ تفكر و تحسساتندن عبارتدر. بودراملرده اساس عشق ؛ بوتون موضوع ایسه اساطیر، تاریخ وحیات اجتماعیه‌دن آلنما صفحاتدن باشقه برشی دكلدر. اك‌مشهور درامل (میریچ هاقاتیقا) ایله قالیدازانك ایكی پارچه‌سیدر. بونلردن برنجیسنده حیات‌عوام غایت كوزل تصویر اولوندیغی كبی اثر برچوق بدایع شاعرانه ایله‌ده سراپا تزیین ایدلمشدر. هندلیلرك اك بویوك فاجعه نویسی (قالیدازا)در. قالیدازانك اك مشهوراثری‌ده (ساقونتالا) در. بواثر قسماً منظوم، قسماً منثوردر.

هندلیلر تیاترویه متعلق آثاردن ماعدا حیواناته متعلق بر چوق‌حكایه‌لرده وجوده كتیرمشلر ، دها صوكره ایرانیلرله عربلر هندلیلرك حكایاتندن پك چوق اقتباساتده بولونمشلردر.

علوم وفنونه بودا مذهبی حیات علمیه‌یی صرف عقائد دینیه ایله اخلاقه منحصر قیلمشدر. براهما مذهبی ایسه‌جولان افكاره دها واسع برساحه تأمین ایتمش ، بالخاصه فلسفه ایله حقوق وشعرك ترقیسنه خدمت ایلمشدر. هند فلسفه‌سی دینك آغوشنده بویومش ، تكامل ایتمش ، یونان فلسفه‌سندن دها علوی برغایه تعقیب ایلمشدر. هندلیلرده اوچ نوع مسلك فلسفی واردی : وه‌داناتا، سانخیا، ریپایا. وه‌داناتا، فكر وحدت اوزرینه مؤسسدر. بوتون ارواح بشر ایله روح كائنات، بومسلك فلسفی‌یه كوره ، براهماده مندمجدر. سانخیا ، خلقت كائناتی ایكی قوتك تأثیرینه ، یعنی كثرت ارواح ایله طبیعته عطف ایتمك اساسنه مستنددر. ریپایا مسلكی‌ده منطق اوزرینه مؤسسدر.

هندستانده‌كی آریالر علوم و فنونی ترقی ایتدیره‌بیله‌جك وسائطه مالك بولو- یورلردی. فقط بونك ایچون ده اول امرده فكرلرینی بر انضباط آلتنه آلمق ، وهام و خیالات دینیه‌یه قاپیلمامق لازمدی. هندلیلر بوكا موفق اولامامشلر، بوسببدن طولایی‌ده ترقیات فنیه‌ده اودرجه تكامل كوستره‌مه‌مشلردر. بونكله برابر هندلیلر یالكز برعلمده تمیز ایتمشلردی: اوده علوم ریاضیه ایدی. هندلیلرك لسانی، بوتون‌ارقامی و حتی اك‌بویوك عددلری كوسترمك ایچون فوق‌العاده مساعددی. مثلا یوز بیك دیمك ایچون (لاق)، اون بیك دیمك ایچون (قیرار) كلمه‌لری كفایت ایدردی. زمانمزده مستعمل اك بویوك مقدار اوزمانلر هندلیلرجه كاملاً معلومدی. كذا اساطیردینیه برچوق‌دورلر آییرمش ، بو دورلر ایچون عقل وخیاله صیغمیه‌جق

مدتلر تعيين ايتمشدی . مثلا براهمانك بركوننه (قالپا) ديرلردی . بر (قالپا) درت
ميلياراوچ يوز يكرمی ميليون سنه ايدی. ايشته بوكبی مؤثرات دينيه هندليلرك علو
رياضيه‌ده غيراختياری ترقی ايتملرينه بادی اولمشدی . محيطك قطره نسبتنی هندليلر
كشف ايتمشلردی. خصوصيله علم جبرده‌كی ترقيلری فوق‌العاده ايدی . هندليلر
بر قاچ مجهوللی معادله‌لری حل ايتمكده بويوك برمهارت كوسترلردی .

هندليلر هرنه قدر علوم رياضيه‌ده شايان تقدير بر ذكا كوسترمشلرسه‌ده علو
طبيعيه‌ده اودرجه ترقی ايده‌مه‌مشلردی . علوم نظريه‌يه قابليت كوسترن دماغلری
مشاهداته مستند علملرده بويوك براستعداد ابراز ايده‌مه‌مشدی . هندليلرك جغرا
فيا خصوصنده‌كی معلوماتلری قومشولری بولونان بر قاچ حكومته منحصر قالديغی
حالده تخيلات فطريه‌لری پايه‌سنده خيالات ايله مملو بر چوق مملكتلر تصو
ايتمشلردی . هندليلرك اعتقادنجه (مه‌رو) طاغی ارضك تام اورتاسنده ، اطراف
مجوهرات مزين ، اوزرنده جنتلری حاوی بريردی. طاغك اطرافنده متحدالمركز
وقابل اسكان يدی منطقه واردی .

علم هيئت‌ده همان جغرافيالرينه مشابه برطرزده ايدی. هندليلر سياراتی جانل
وماهيت مختلفه‌يی حائز فرض ايدرلردی . بونلردن بعضيلرينی انسان ايچون نافع
بعضيلرينی‌ده مضرعد ايلرلردی . مثلا كسوف ، انلرك اعتقادنجه، غايت جسيم ديول
طرفندن وقوعه كتيريليردی . بوديولر كونشله قمری يمك ايچون دائما مناسب برفرصت
كوزه‌تيرلردی. هندليلرده بوكبی اعتقادات مجنونانه باقی اولديغی حالده براهمانلرين
رصدات جويه‌ده بولنمقدن كری قالمامشلردی . بونلر مدار شمسی تعيين كبی بعض
نقطه‌لرده مهارت كوسترمشلرسه‌ده عمومی هيچ بر نظريه اورتايه قويامامشلردی .
بونكله برابر علم هيئتی غايت كيزلی طوتارلر، بوصورتله برچوق معلومات جمع ايدرلر
مصرليلر و بابليلر كبی خسوف و كسوفی اوكجه‌دن خبر ويرمكه موفق اولورلردی .
حكمدار سرايلرنده هر كون منجملر اوكون هوانك نصل اولاجغنی حكمداره
بيان ايدرلر، بعده بومعلوماته كوره حكمدارك زيارتلرينی ، كزينتيلرينی، آولرينی
تعيين ايلرلردی. كذا معبدلرده‌ده خصوصی مأمورلر، تقويمك اوكونكی مندرجاتی
معبودلره قارشی اوقورلردی .

هندليلرك بو درلو حركت فكريه ايله علوم طبيعيه‌ده ترقی ايده‌ميه‌جكلری

شبهه‌سزدی . بونکله برابر کندیلرینه مخصوص برکیمیای تجربی سایه‌سنده قوتلی حامضلر، مثلا آسید سولفریك ونیتریك استحصال ایدرلر، جراحلری پك ابتدائی عملیاتلرده موفقیت کوسترلردی . صرف تجربی اولان طبابتلری ، همان همان أو علاجلرینه منحصردی . اطبایه فوق‌العاده حرمت ایدرلردی . طبابت وظیفه‌سنی

بومبای جوارنده ئه‌له‌فانطا معبدی

حائز بعض سحربازلر واردی‌که بونلر چوجق طوغورمیان قادینلری طوغورتولر، طوغاجق چوجغك قیزویا اوغلان اولاجغنی اوکجه‌دن خبر ویررلردی. حاصلی هندلیلرده علم وفن ، کمالیله ترقی‌یه مظهر اولامامشدی . هندلیلرده آثار تاریخیه همان مفقود کبیدر. بو شعبهٔ فنه عائد یکانه اثرلری قهرمانلق شرقیلری‌ایله کتب دینیه‌دن عبارتدر.

هندلیلرده علم لسان اولدقجه ترقی ایتمشدر . هند لسانی سانسقریت ایدی . بولسان کتب دینیه ایله تیاترولرده و اکابر رجال بیننده استعمال اولونوردی . سانسقریت لسانانك صرفنی میلاددن درت عصر اول ، پانینی یازمشدر. هندلیلر پاموقدن معمول کاغد و یا پاپیروس اوزرینه یازارلر، یازی یازمق ایچونده قامش قلم ویا معدنی برقلم قوللانیرلردی .

صنایع نفیسه

هندیلرده صنایع نفیسه و بالخاصه معماری‌یه پك زیاده اهمیت ویریلیردی. بوتون هندستان مختلف دورلره منسوب برچوق مبانی ومعابد ایله طولودر. بو آثار مهمه زینت ووسعت اعتباریله انجق مصرمبانیسی ایله مقایسه ایدیله‌بیلیر. سائرمملکتلرده اولدیغی کبی هندستانده‌ده معماری دینك نفوذی آلتنده ترقی ایتمش، مزین برمعبد انشاسی اك مهم بروظیفهٔ دینیه عد ایدلمشدر. براهما ایله بودا مذهبلری بربرندن نصلکه آیری ایسه معبدلری‌ده آیری برطرزده انشا ایدلمشدر. براهمانلر اکثریا برآلتنه، قایا ایچلرینه، جسیم مغاره‌لره معبد انشا ایتمشلردر.

مغاره معبدلرینك اك مشهوری (ئه‌له‌فانطا) معبدیدر. بو معبدی تشکیل ایدن اساسی مغاره ٢٤ متره کنیشلکده و ینه او قدر بر اوزونلقده‌در. داخلنده یکرمی آلتی ستون موجوددر. دیوارلری سراپا محکوکات ایله مزیندر. بوندن باشقه فوق زمینده بر قایا درونده انشا ایدیلن (آللورا) معبدی‌ده غایت مشهوردر. بومعبدك اوزونلغی یارم ساعتلك برمسافه‌در. معبدك اوزرنده هیچ برکتابه موجود اولمادیغی ایچون نه‌قدر برزمانده انشا اولوندیغی معلوم دکلدر.

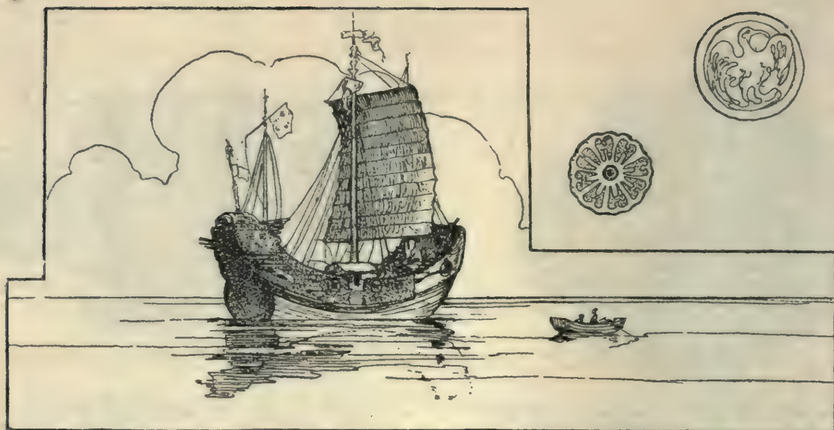
بودا مذهبنه سالك اولانلرك معبدلری، صرف بودانك اشیای مقدسه‌سی اوزرینه انشا اولونان معبدلر، (شتوپالر)در. بونلرك اك قدیمی، حکمدار آصوقا طرفندن انشا اولونان معبددر. بو معبدلرك تزیینات خارجیه‌سی غایت زیاده اولدیغندن انلری براهما معبدلرندن تفریق ایتمك پك قولایدر. بودا مذهبنه سالك اولانلر دها صوکره‌لر اهرام شکلنده عبادتخانه‌لر انشا ایدرك بونلره (پاغاوادی) نامی ویرمشلر، آوروپالیلرده‌بو اسمی بالاخره (پاغود)ه تحویل ایلمشلردر.

هند هیکلتراشیسنده ذوق ملی تماميله تظاهر ایدر. بوهیکللرده سیمای بشری صحیح بر صورتده تجسم ایتدیرمك درجهٔ ثانیه‌ده حائز اهمیتدر. اك زیاده نظر دقته آلنان نقطه، حقیقت اشیایی نظر اعتباره آلمقسزین تلقیات فکریه‌یی مادی بر شکلده کوسترمکدر. مثلا معبود هیکللرنده قدرته دلیل اولمق اوزره هیکلی غایت جسیم، قوللری متعدد، ذکایی کوسترمك ایچونده باشی بر قاچ دانه اولارق اعمال ایتمشلردر. هند هیکللرندهٔ ترسیمات غایت طوغرودر؛ فقط حسن. شمدیکی تلقیات صنعتکارانه‌یه نظراً، همان مفقود کبیدر.

مأخذلر:

بورونوف، بودا تاریخنه‌مدخل(فرانسزجه). — شپامه‌ر، تاریخ عمومی (آلمانجه). — فلوغ هارطونغ، تاریخ‌عمومی، شرق (آلمانجه). — کوستاوله‌بون، هند مدنیتی (فرانسزجه). — أدموندهاردی، حکمدار آصوقا (آلمانجه). — سه‌نیوبوس، تاریخ مدنیت (فرانسزجه).

چینلیکو

برنجی فصل

چینلیلرك تاریخ قدیمی

مملکت و اهالی

چین ، (هوانغهو) حوضه‌سنده تشکل ایتمش اك اسکی واك بویوك بر مملکتدر . اطرافنك جسیم طاغلرله محاط بولونماسی چینی تعرضات خارجیه‌دن مصون براقمش ، فقط عین زمانده‌ده چینلیلرك اخلاق وطبایعنی ترقیات عصریه‌دن مستفید ایده‌مه‌مشدر. (چین) کلمه‌سنك اك زیاده (یی نان) کلمه‌سندن نشأت ایتمش اولماسی محتملدر. وقتیله (طونکین) حوالیسنه منحصر قالان چین حکومتی بالاخره فوق العاده توسع ایتمشدر . قرون وسطاده آوروپالیلر چینه (خطای) نامی ویررلردی . چین شاعرلری ایسه وطنلرینی دها نزیه کلمه‌لرله ، مثلا (وسط چیچکی)، (وسط حکومتی) نامیله توسیم ایدرلر.

چین غایت واسع بر مملکتدر . شمالی ، (ناپولی) ایله عین عرضده بولوندیغی کبی جنوبی‌ده (صحرای کبیر) ایله بر عرضده‌در. بو قدر جسیم بر مملکتده بالطبع اقلیم وبناءعلیه محصولات‌ده مختلفدر. چین عادتا مزروع ومحصولدار بر باغچه مثابه‌سنده‌در. بوراده پرنج، بغدای، اك نادیده میوه آغاجلری ، لیمون ، اینجیر ، نار وکستانه آغاجلریله جنوبلرنده خرما بیله یتیشیر.

چین اهالیسی موغول جنسندندر . اهالینك یگانه مشغولیتی اوته‌دن بری زراعتدر. اراضی برچوق آلتون وکوموشی احتوا ایتدیکندن چینده صنایع سائره‌ده

ترقی ایتمشدر. چین اراضیسی برچوق نهرلرله اسقا اولونور. الـٔ مهملری (هوانغ‌هو، صاری نهر)، (یانغ چه کیانغ) و (سی کیانغ) نهرلریدر. چینلیلر بو حوالی‌یه شمال غربیده کائن طاغلردن کلمشلردر.

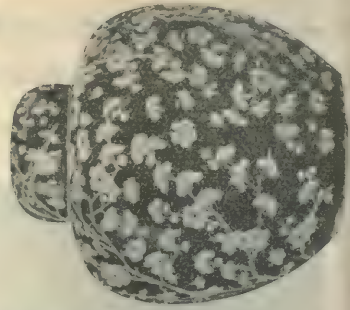
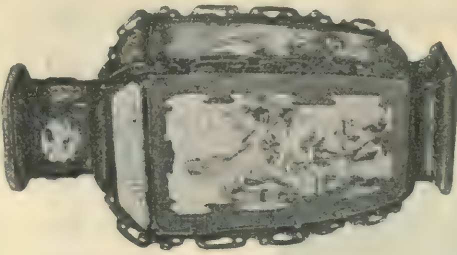
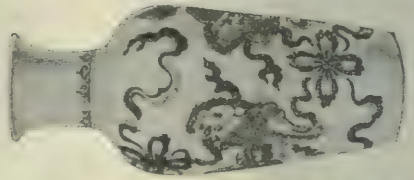
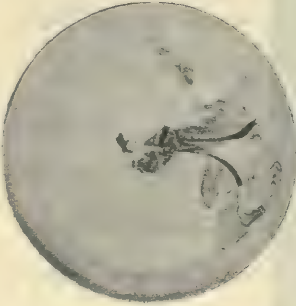
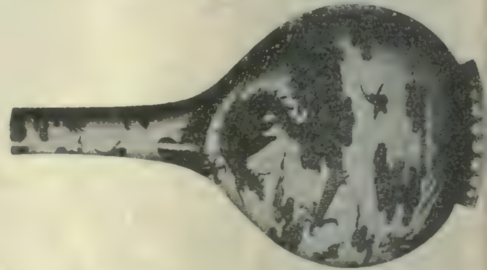
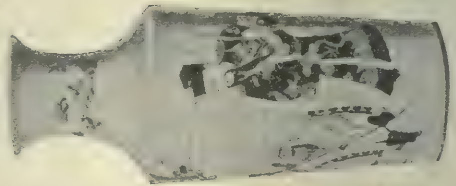
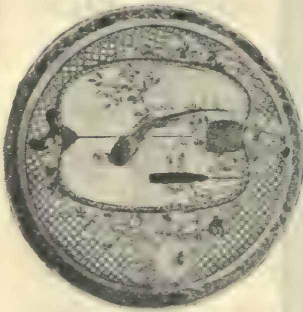
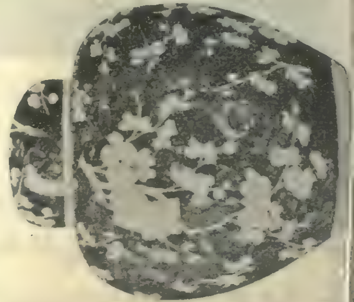
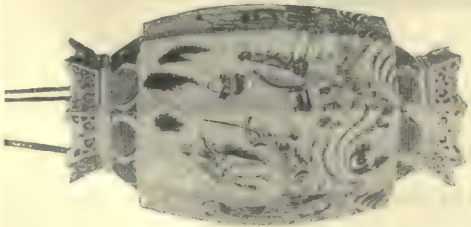
بش حکمدار چینلیلر، تاریخلرینه بش حکمدار ایله باشلارلر. بو بش حکمدار چینلیلره زراعت وحیوان یتشدیرمکی اوکرتمشلر، حیات عائله ایله امور حکومتی تنظیم ایتمشلردر. بونلرك الـٔ مشهورلری فو-هی، شین-نونغ وهوآنغ-تی در.

چینلیلرك روایتنه کوره قبل المیلاد ۳۳٤۱-۳۲۲۷ سنه‌سنده اجرای حکومت ایدن فو-هی چینلیلرك ادارهٔ حکومتلری ایله دینلرینك اساسنی وضع ایتمشدر. فو-هینك وضع ایتدیکی قانون هرزمان مرعی الاجرا اولمشدر. فو-هی زماننده چینلیلر وحشت حالنده‌یاشایورلردی. فو-هی اهالی‌یه آغ ایله بالق طوتمایی، آت، قوزو کوپك کبی حیوان تربیه ایتمکی اوکرتمشدر. شین-نونغ چینلیلره زراعتی، بر تارلانك نصل سوروله‌جکنی، بونك ایچون نه‌کبی آلات وادواته لزوم اولدیغنی کوسترمش، هوانغ-تی‌ده (۲٦۹۷-۲٥۹۷) اصول اعشاری ایله‌زمانك حسابی کبی چین مدنیتنه خدمت ایده‌جك بعض خصوصاتی ایجاد ایتمشدر. هوانغ-تی چین حکومتنی تنسیق ایتمش، تکمیل اراضی‌یی اون ایالته وهر ایالتی‌ده اون دائره‌یه تقسیم ایتمشدر. هوانغ-تی صاری البسه کیمکی ایلك اول عادت ایتدیکی ایچون کندیسنه (صاری حکمدار) معناسنه اولمق اوزره (هوانغ-تی) دنیلمشدر.

چینلیلرك بو بش حکمداری اشخاص مخیله‌دندر. ایلك حکمدار اولمق اوزره طانیدقلری ذات‌ده (یائو)در. (یائو) زماندن قالمه بر کتابه واردر. یائو بو کتابه‌یی چینده وقوعه‌کلن مخرب بر فیضانی متعاقب (شن-شان) طاغی اوزرینه رکز ایتدیرمشدر.

یائودن صوکره ناظرلرندن (شون) مقام حکومته کچمش، انی متعاقب (هی-آ)، (شانغ) و (چو-عو) سلالسی نامیله اوچ سلاله حکمران اولمشدر. اوچنجی سلاله‌نك الـٔ مشهور حکمداری (وو-وانغ)در. (وو-وانغ) چینده قوانین حکومتی وچین مدنیتنی اصلاحه غیرت ایتمشدر. (وو-وانغ)ك زمان حکومتنده (۲۹ آغستوس، ۷۷٥) بر کسوف وقوعه کلمشدر. ایشته چین تاریخنی صورت صحیحه‌ده تعیین ایتمك ایچون بو کسوف تاریخی اساس اعتبار اولونمشدر.

کذا قونغ-فو-چه‌ده بودورده ظهور ایتمشدر. میسیونرلر بو نامی بالاخره لاتینجه‌یه

تحویل ایدرك (قونفوچیوس) دیمشلردر. قونفوچیوس (محترم مربی) دیمکدر. اصل
اسمی (قونغ-چونغ-نی)در. قونفوچیوس قبل المیلاد (٥٥١) سنه‌سنده (شان-طونغ)
ایالتنك (چورچه) شهرنده طوغمشدر. پك کنج یاشنده طول وسفیل قالان والده‌سی،
اولادینك تحصیل و تربیه‌سنه اهتمام ایتمش، قونفوچیوس دها اون‌یدی یاشنده مهم بر موقعه ارتقا ایلمشدر. قونفوچیوس زماننده چینده الیم براستبداد حکم فرما اولمقده ایدی. حکمدارلرك اسرافات طاقت فرساسی کوندن کونه آرتیور، پرنسلرك مظالمی اهالی‌یی زبون ایدییوردی. بوحال بالطبع خلق اوزرنده سوء تأثیر حاصل ایدییور، ملتك اخلاقنی افساد ایلیوردی. ملتك بوحال پریشانیسی قونفوچیوسی پك متألم ایتمشدی. قونفوچیوس، مملکتی مسعود وبختیار یاشاتان
حکمدارلرك قوانینی تماميله مطالعه ایلمشدی. بونك ایچون چینك حال حاضر فلاکتنی
هپ قوانین قدیمه‌دن انحراف ایدلمش بولونماسنه عطف ایدییوردی. قونفوچیوس
ملتك بو مرض پریشانیسنه دواساز اولمق ایچون مأموریتندن استعفا ایتمش، بوتون

قونفوچیوس
(بر چین تابلوسندن)

ممالکی طولاشمش ، اهالی‌یه جدلرینك نظامات قدیمه‌سنی تلقین ایتمش، انسانلری عدل وفضیلته ایصال ایتمك ایچون بوتون نظاماتی ایضاح ایلمشدر. مع‌مافیه اصلاحات پرورانك دوچار اولدقلری ممانعاته قونفوچیوس‌ده معروض قالمشدر . گاه تعقیباته اوغرامش، گاه نفی ایدلمش، فقط دساتیر انسانیت پرورانه‌سنه مفتون اولان طالبلری اره‌سنده فوق‌العاده حرمته مظهر اولمشدر. قونفوچیوس، اصلاحات اجرا ایتمكدن باشقه بر شی ایسته‌میوردی . «بنم نظریاتم، اجدادیمزك اوکره‌نوب بزه براقدقلری شیلردن باشقه برشی دکلدر. بن بوکا نه‌برشی علاوه، نه‌ده بر شی طی ایتدم. انلری صفوت اصلیه‌لریله تلقین ایدییورم. بودساتیر، منبع اصلیه‌سی اولان سما کبی لایتغیردر. بن یالکز بو تخملری بر چیفتجی کبی حالی اوزره طوپراغه سرپیورم .» دییوردی. قونفوچیوس قبل‌المیلاد ٤٧٩ سنه‌سنده أولمش، فقط وطننه سرپدیکی تخملر پرزیب وطراوت اولانجه قوهٔ نامیه‌سیله نشو و نما بولمشدر. قونفوچیوسك مذهبی زمانمزه قدر چینك مذهب رسمیسی اولارق قالمشدر . بو کون حکمدارایله بوتون رجال وعلما هپ قونفوچیوس مذهبنده‌در .

(چو-عو) سلاله‌سنك صوك زمانلرنده حکومته عارض اولان ضعف اوزرینه چینك اتحادینه خلل کلمش ، چینده حکمران اولان یدی پرنس اعلان استقلال ایتمشلردر. چینك شمال وشمال شرقیسنده بولنان قبائل وحشیه بو فرصتدن استفاده ایدرك چینه متعدد دفعه‌لر آقین ایتمشلردر. بو اثناده محاربات داخلیه ینه دوام ایتمش، نهایت (چو-عو) سلاله‌سندن (چین-شی-هوانغ) سائر پرنسلره غلبه ایدرك (تی) یعنی (ایمپراطور) عنوانیله چین مقام حکمداریسنه جالس اولمشدر. (چین-شی-هوانغ-تی) سنه‌لردن بری دره‌بکلك طرزنده یاشایان مملکتی ادارهٔ واحده آلتنه آلمق ایچون سیف بدست اولارق چالیشمشدر. (چین-شی-هوانغ-تی) سلطنتك کسب رونق ایتمسنه چالیشدیغی کبی اهالینك رفاه وسعادتی‌ده تأمین ایلمشدر . چینك اطرافنده، قبائل وحشیه‌نك تعرضلرینه مانع اولمق ایچون یاپیلان (سدچین) بو بویوك حکمدارك اثریدر. (چین-شی-هوانغ-تی) بوسدی انشا ایتمك سایه‌سنده (هیونغ-نو، تورك)لرك هجوماتندن مملکتنی خلاص ایده‌بیلمشدر . سدچین ، معظم بر آبده‌در . ۲۰۰۰ کیلومترو اوزونلغنده، برچوق قوله‌لرله مستحکم، بعض یرلرده ایکی، بعض یرلرده اوچ قاتلی انشا ایدلونان بوسور، چینك شمال وشمال غربی جهتلرینی احاطه ایدر .

بو سوز سایه‌سنده آسیای وسطی اقوامی چینه تعرض ایده‌مه‌رك وجههٔ استیلالرینی
غربه تحویل ایتمکه مجبور اولمشلردر.

هان سلاله‌سی (چین-شی-هوانغ-تی) الای یاشنده وفات ایتمش، وفاتنده (هان)
سلاله‌سی مقام اقتداره کچمشدر. (چین-شی-هوانغ-تی) زماننده اهالی
آره‌سنده غیر ممنونلر
پیدا اولمش، بونلر
(شیانغ-نو) نامنده
برینك باشنه طوپلا-
نارق اعلان عصیان
ایتمشلردی. بونلر بو-
تون قوتلرینی بر یره
طوپلایارق چین-شی
-هوانغ-تی‌نك ار-
دوسنی مغلوب ایتمشلر
سلاله‌سنی ده تخت
حکومتدن محروم
براقمشلردی. او
زمانلر مقام حکومته
کچن هان سلاله‌سی
تمام آلتمش اوچ سنه
چینك مقدراتنی ادا-

پکینده پی‌یونغ قونغ

ره ایتمشدی. هان سلاله‌سی زماننده یاپیلاجق اك مهم ایش چینك دائمی دشمنلرندن
هیونغ-نولری یوسکورتمکدی.

چینلیلرك (هیونغ-نو) یعنی (سرکش اسیر، سرکش خدمتکار) نامی ویردکلری بو اقوام تورکلردن
عبارتدی. فقط بو اسم انلرك ملی اسملری دکلدی. چینلیلر (هوانغ-هو) نهرینك شمالنده یا-
شایان اقوامك کافه‌سنه (هیونغ-نو) نامی ویرلردی. تورکلرك کافه‌سی (هیونغ-نو) لره منسوبدی؛
فقط (هیونغ-نو) لرك کافه‌سی تورك دکلدی. کذا هونلرده (هیونغ-نو) لردندی.

هیونغ-نولر چینلیلرك ضعفندن استفاده ایدرك (تیان-شان) طاغلرینی کچمکه

موفق اولمشلردی. هیونغ-نولر بو طاغلردن کچمك ایچون کندیلریله عین عرقدن
اولمیان (یو-چی)لری طرد ایتمشلردی. هان سلاله‌سی هیونغ-نولرك تعرضنه دوچار
اولونجه بونلرك دشمن حقیقیلری اولان (یو-چی) لرله اتفاق ایتمکه قرار ویرمشلردی.
بونك ایچونده (یو-چی)لرك نزدینه بر هیئت مخصوصه کوندرلمش، فقط بونلر حال
حاضرلرندن ممنون اولدقلرینی بیان ایدرك چینلیلرله اتفاقدن امتناع ایلمشلردی. بونك
اوزرینه هان سلاله‌سی هیونغ-نولره قارشی یالکز باشنه تعرض ایتمش، انلری قطعی
بر صورتده مغلوب ایدرك شمال غربی‌یه طوغرو پوسکورتمکه موفق اولمشدی.

بر مدت صوکره هان سلاله‌سی زماننده حدودده بولونان (هیونغ-نو) لر
ینه اطرافی یغما ایدییورلردی. قبل‌المیلاد ۷۲ سنه‌سنده ایمپراطور مینغ - تی آرتق
تورکلرك مهاجماتنه صوك دفعه اولمق اوزره نهایت ویرمك ایستیوردی.
(مینغ-تی) نك پلانی عاصیلره مجازات ایتمك، متباقیسنی الی آلتنه آلارق اوزاق
سفرلره کوندرمك وبو صورتله جمله‌سندن خلاص اولمقدی. تورکلرك جسیم بلوکلرینی
مغلوب ایده‌بیله‌جك یکانه قوماندان، چینلیلر آره‌سنده یالکز پان چاعو ایدی. پان
چاعو حرکات جسیمهٔ عسکریه اجراسنده غایت ماهردی.

پان چاعو بو وظیفه‌یی درعهده ایتدکدن پك آز بر زمان صوکره ایدی‌که
(نان-لو) کاملاً ضبط ایدلمش، شمالده‌کی هیونغ-نولر کاملاً پوسکورتلمشدی. بو صره‌ده
چین تخت ایمپراطوریسنه جلوس ایدن یکی ایمپراطور پان‌چاعویی چاغیرمش، بونك
اوزرینه پان‌چاعو سیاسی وعسکری پلانی حکمداره عرض ایلمشدی. پان چاعونك
فکرنجه غرب طرفلرك ضبط واستیلاسی ایچون اوقدر بر همته لزوم یوقدی. بوکا موفق
اولمق ایچون حدودلرده‌کی جنکاور قوملرله بکلری طوپلامق کافی ایدی. چینك یالکز
بونلری تشویق ایتمسی کافیدی. آرتق شمالده‌کی هیونغ-نولره قارشی غایت تخریبکارانه
بر پلان تنظیم ایدلمشدی. پان‌چاعو غربه طوغرو حرکت ایلدیکی اثناده معیت
قوماندانلرندن بریده هیونغ-نولری مغلوب ایلمشدی. بونك اوزرینه هیونغ-نولردن
بعض قبیله‌لر (یاییق، اورال)، (ایت ایل، وولغا) طرفلرینه یاییلمشلردی.

چینلیلر هیونغ - نولری غربه طوغرو پوسکورتدکدن صوکره غربده کاروان
یوللری تأسیس ایدرك ممالك غربیه ایله تأسیس مواصلات ایلمشلر، بالخاصه چین
بکلرینی (پارت) و (آرال کولی) جوارینه قدر نقل ایلمشلردر. چینلیلر ایشته بو

سياحتلر اثناسنده بودا مذهبنه كسب وقوف ايتمشلردر. حتى (هان) سلاله‌سندن ايمپراطو
(مينغ) بومذهب حقنده معلومات آلمق ايچون هنده برهيئت مخصوصه كوندرمش
بوهيئت ايكى بودا راهبى ايله چينه عودت ايلشدر. بوراهبلر ايلك اول (ليائويانغ
شهرنده بودا مذهبنى تعميمه غيرت ايلشلر (قبل الميلاد ٦٥)، دهاصوكره بودا مذهبى د
قونفوچيوس مذهبى كبى چينده فوق العاده رغبته مظهر اولمشدر.

چينليلر و روماليلر

بو اثناده چينك رونق واحتشامى دوچار زوال اولمغ
يوز طوتمش، چينك دائمى دشمنلرندن معدوداولان هيونغ-
نولر چينه تكرار تعرض ايتمكه باشلامشلردى. چين حكمدارلرندن ايمپراطو
(هو)، هيونغ-نولرى پوسكورتمك ايچون غربه طوغرو حركت ايتمش، ممالكن
توسيع ايده‌ايده (بحر خزر) جوارينه، (پارت) اراضيسنه قدر كلشدى. حتى بحر خزردن
مرور ايده‌رك چينليلرله روماليلر بيننده بر مناسبت عقد ايتمك ايسته‌مش ايسه‌د
چين ايله روما بيننده تجارتله تعيش ايدن پارتلر بو حركتى منفعتلرينه مغاير كور
مشلر، ايمپراطور (هو) يه غايت قورقونچ شيلر آكلاتارق مشاراليهى بو فكرندن
واز كچيرمشلردى. دها صوكره چين حكومتى بوقدر واسع بر مملكتى اداره ايده‌جك
اقتدارده اولماديغندن بورالرى كاملاً الدن چيقارمش وروماليلرله تكرار مناسبات
تأسيس ايتمك احتمالى‌ده كاملاً زائل اولمشدر.

بعد الميلاد ١٦٦ سنه‌سنده ايمپراطور مارق اوره‌ل چينه برهيئت سفريه كوندرمش
ايسه‌ده هيئتك راكب اولديغى سفينه يولده غرق اولمشدر، حاصلى چين ايله روماليلر
بيننده مناسبات سياسيه تأسيس ايديله‌مه‌مشدر.

نهايت هان سلاله‌سى‌ده چينك مقدراتنى عصرلرجه اداره ايلش، بعده ضعف
طبع صاحبى حكمدارلرك رأس كاره كچمسى، انتريقه وحيله‌لرك اهالى‌يى افساد ايتمسى
يوزندن داخل مملكتده اختلالار ظهور ايتمشدر. بو اختلالر نتيجه‌سى اولارق
تخت وسلطنت غوغالرى تحدث ايتمش، نهايت ادارهٔ حكومت سوئى خاندانته انتقال
ايلشدر (بعد الميلاد ٥٨٩).

بو تاريخدن اعتباراً چينليلر خارجله ارتباطلرينى كسمشلر، يالكز هندستان
ايله مناسبتلرينى محافظه ايلشلردر.

ایکنجی فصل

دین وحیات اجتماعیه

اقوام موجوده ایچنده چینلیلرك دینی طاتسز، عملی، ومادی ایدی.
دین بوتون احکام دینیه صرف امور دنیویه‌یه متعلقدی. بوسببدن چینلیلرك دینی ممکن اولدیغی قدر حیاتی خوش وقابل تحمل بردرجه‌یه کتیرمك اساسنه مستنددی. دینك بو ماهیت اساسیه‌سی، چینلیلری قیودات دینیه‌دن تماماً آزاده براقیردی. چینلیلر بعدالوفات حیات و سعادتدن بر شی آکلامازلر، بوتون غیرتلرینی امور دنیویه‌یه حصر ایدرلردی.

چینلیلرك روایتنه کوره چینده بوتون قانونلرك، بوتون مدنیتلرك مؤسسی، اشخاص اساطیریه‌دن فوهی ایدی. اك اسکی دینلری اجداده عبادتدی. چینلیلرك اعتقادینه نظراً اجدادك و بالخاصه وفات ایدن حکمدارلرك، دنیا یوزنده‌کی خلفلرینك‌ده مقدراتی اوزرنده بویوك برتأثیری واردی. بوتون طبیعت، ارواح ایله مالی ایدی. علوی روحلر سما (تیان)ده، سفلی روحلرده یر(تی)ده ایدی. بوتون موجودات بو ایکی نوع ارواحك اجتماعیله حاصل اولوردی. بوموجوداتك اکملی‌ده انسان ایدی. بوسببدن برانسان اولدیکی زمان، سماوی وخاکی، ایکی قسمه آیریلیردی. اولمش حکمدارلر، یریوزنده اولدیغی کبی سماده‌ده اسکی نفوذلرینی محافظه ایدرلردی. حتی قبل‌المیلاد ٦٢١ سنه‌سنده، وفات ایدن حکمدارلره خدمت ایتسینلر دییه انلرله برابر برچوق انسان کومشلردی. ینه بو مقصده مبنی حکمدار مزارلرینه تحته‌دن

انسان قالبلری دفن ایدرلردی . چینلیلر ابدیت ارواحه قائل دکللردی . کذامجازات ومکافات اخرویه‌دن‌ده برشی آکلامازلردی .

فقط بودین، چینلیلرك اسکی دینلری ایدی. مرور اعصارایله فو-هی‌نك بواحکام دینیه‌سی تماميله اونودلمشدی. دهاصوکره دینه برطاقم عناصر اجنبيه قاریشمش ،بونك اوزرینه قونفوچيوس میدانه چیقارق دینی تأسیس، اصلاح وایضاحه غیرت ایلمشدر.

قرالیچه لی   (مادام اولغانك قولکسیونندن)

چینلیلرك منقولاتنه نظراً اوللری هر شی ظلمت وخلا ایچنده ایدی . ایشته او زمان انسانه بکزر بویوك برجسم میدانه چیقمش، بونك اوست قسمی سمایی، آلت قسمی‌ده طوپراغی وجوده کتیرمشدر. هر شیئی محیط اولان قارانلقلری ازاله ایچون بوجسمك صاغ الیله کونش یارادیلوب کوندوز اولمش، صول الیله‌ده قمر خلق ایدیلوب کیجه‌لر تنویر ایدلمشدر. بو جسم دها صوکره یلدیزلری خلق ایتمشدر. ارضی انسانلره مسکون قیلمق ایچون برپارچه آلتون ایله بر اودون پارچه‌سندن بربلوط یوکسه‌لمش، آلتوندن چیقان بلوطارکك ، اودوندن چیقان بلوطده دیشی عنصری تشکیل ایلمشدر. بو ایکی عنصرك و دها طوغروسی روحك برلشمه‌سیله برارکك و بر قیز دنیایه کلمشدرکه انلرده (ینغ-یی)ایله (خا-نوئی)در. بونلرك ازدواجندن حاصل اولان انسانلر مرور زمان ایله بوتون دنیایه یاییلمشلردر. ایشته چینلیلرك خلقت عالم نظریه‌سنه کوره دنیا وانسانلر بو صورتله خلق اولونمشلردر. چینلیلر کائناتی یارادان جسمه (پون-قو-وونغ) دیرلردی. چینده بو جسمك تجلیل علوتی ایچون بر چوق معبدلر انشا ایدلمشدر.

قونفوچیوسك وضع ایتدیکی دین غایت بسیط، ذوقسز وعقل

قونفوچیوس وذکا اوزرینه مؤسس ایدی. بودینده حس وخیالدن ذره قدر اثر یوقدی. قواعد اساسیه‌سی غایت بسیط وپك قولای قابل تطبیقدی.

قونفوچیوسك فکرنجه ماده ابدیدر. حکمدار اعظم (شانغ-تی) اولان جناب حق دنیایی ماده‌دن خلق ایتمشـدر. دنیا، جناب حقك (سمانك) تعیین ایلدیکی

توآن دورنده بر چین رسامنك تابلوسی
(مادام اولغانك قولکسیونندن)

قوانینه نظراً سیار و پایداردر. سما، پارلاق ییلدیزلری ایله بو نظام علوینك کوزه کورونن یکانه اثریدر. ییلدیزلر، سمانك مائیلکلری ایچنده کندیلرینه تقدیر اولونان یوللر اوزرنده حرکت ایدرلر. «ارض کافهٔ موجوداتك آناسی، سما ایسه باباسیدر. انسان، بوتون مخلوقات ایچنده عقل وذکا ایله ممتازدر». چینلیلر شخصی بر معبود، عدمدن یارادلمش بر دنیا ادراك ایتمزلردی. قونفوچیوسك فکرنجه انسان کافهٔ موجوداتك چیچکیدر.

ذکا وفضائلك منبعی بالذات انسانده موجوددر. انسان، خلقةً ایدر. قوهٔ محاکمه‌سی انی دائما فضیلته سوق ایدر. عقلی حیرتلره دوچار ایدن نظام کائنات، انسان

ایچون الك علوی بر غونه‌در. (سمانك اوغلی) اولان حکمدار، جناب حقك یر یوزنده بر وکیلیدر. بوتون انسانلر کبی اوده اللهك امرینه اطاعت ایدر، قوانینی اوامر الهیه نظراً تعیین ایلر. قوهٔ محاکمه‌یه مالك بر انسانك فطری فضائلندن انحراف ایتمسی، کناهی تشکیل ایدر. بوکبی انحرافلر نظام کائناتك آهنکنی خللدار ایدر، مجمع بشریت اولان حکومتلرله هرفردك مقدراتی اوزرینه اجرای تأثیرایلر. دنیاده ارباب فضیلتدن باشقه بختیار یوقدر. صاحب فضیلت اولمق ایچونده قوانینه اطاعت لازمدر. کائناتك دوچاراولدیغی بوتون بدبختلقلر، اقوام ویا حکمدارانك کناهلری نتیجه‌سیدر. هرفردك کناهی برلشه برلشه عمومی برکناه تشکیل ایدر. بو صورتله خللدار اولان آهنك کائناتی دوزه‌لتمك ایچون هرحکومتك وظیفه‌سی کناهلره یعنی قوانینه عدم اطاعته قارشی مجازات ایتمك، دیکرجهتدن‌ده بو انتظامسزلقلره میدان ویرمه‌مك ایچون فضیلتی تشویق ومکافات ایلمکدر.

قونفوچیوس بو دساتیر دینیه‌یی فو-هی‌نك وضع ایلدیکی اساسلره نظراً تنظیم ایلمشدر. فقط چینده احکام دینیه ادارهٔ حکومته مداخله ایتمدکجه هیچ بر تأثیر کوسترمه‌مش، نه معبدلر انشا، نه‌ده برراهب صنفی تشکیل ایدلمشدر. عبادات رسمیه، معبودك اوغلی اولمق صفتیله یالکز حکمدار طرفندن ایفا ایدلمش، أکینلرك بویومسنی جناب حقدن نیاز ویا ایی بویوین أکینلردن طولایی جناب حقه حمد وثنا ایچون سنه‌نك مختلف موسملرنده حکمدار طرفندن مراسم دینیه ایفا قلنمشدر.

لاعو-چه قونفوچیوس (فو-هی) نك اسکی و صاف مذهبنی اهالی‌یه آچیق بر صورتده آکلاتابیلمك ایچون، اوزمانلر لاعو-چه‌نك نشر ایتمك ایستدیکی مذهبدن بعض یکی قاعده‌لر اقتباس ایلمشدر. لاعو-چه قبل المیلاد ٦٠٤ سنه‌سنده (چو) برنسلکنده عادی برکویده دنیایه کلمشدی. اصل اسمی (آی‌پی‌یانغ) دی. (چو-او) سلاله‌سنك وقعه نویسلك خدمتنده بولوندیغی صره‌ده، قونفوچیوس مشارالیهی زیارت ایتمش، اسکی واضع قانونلرك آثاری حقنده لاعو-چه‌دن الك طوغرو معلوماتی آلمغه موفق اولمشدر. قونفوچیوسك لاعو-چه ایله محاوراتی چینلیلرجه پك مشهوردر. لاعو-چه بالاخره مأموریتندن استعفا ایدرك باشنی آلوب چکلمش، آرتق اوندن صوکره نه اولدیغی بیلنه‌مه‌مشدر. لاعو-چه (طاعو-ته-کینغ) یعنی (طریق وفضیلت کتابی) نامیله بر اثر وجوده کتیرمشدر.

لاعو-چه‌ده ماده‌نك ابدیلكنه قائلدر. كائنات، منطقی صورتده اجرای تأثیر ایدن برقوت ایله خلادن یارادلمشدر. (لاعو-چه بوقوته (طاعو) نامنی ویرییور). سما بو قوتك، ارض سمانك، انسانده ارضك تمثالیدر. انسان، ماده‌دن حاصل اولمشدر و ینه حال اصلیسنه رجوع ایدر. بونك ایچونده دنیانك محنتلرندن أل چكمسی، انسانلقدن تجرد ایتمسی، شهوات نفسانیه‌یی اولدیرمسی، حیات منزویانه‌یه رجوع ایلمسی اقتضا ایدر. انسان بو صورتله ارضی و بشری بوتون مناسباتدن قطع علاقه ایتمكله موته غلبه ایدر. بوكا موفق اولامیانك روحی دائما دركهٔ سفلیته سقوط ایلر. لاعو-چه‌نك دستوری شودر: «حیات محدوددر، فقط علمك حدی یوقدر».

چین عسكری

چینلیلر برچوق زمان بودینه‌سالك اولمشلر، دها صوكره (بعدالمیلاد ٦٥) بودا مذهبنی‌ده قبول ایلمشلردر. بودا مذهبی بالاخره چینده فوق‌العاده انتشار ایتمش، چینلیلرك تلقیات فكریه‌سنه نظراً بر درجه تعدیله‌ده اوغرامشدر.

ادارهٔ حكومت اسكی چینلیلرده اصول حكومت موجود دكلدی. حكمدار بوتون حیات حكومتك اساسی ایدی. كندیسنه (سمانك اوغلی) نظریله باقیلدیغی ایچون برمعبود كبی حرمت ایدیلیردی. معمافیه حكمدارك‌ده حیات وافعالیله بواحترامه لیاقت كسب ایتمسی ارزو اولونوردی. حكمدارك كناه‌ومعاصیسی نظام كائناتی خللدارو ملتی ادبارو فلاكته دوچار ایلدیكی جهتله كناهكار برحكمدارده مقدارت ملتی اداره ایتمك حقوقندن محروم اولوردی. حكمدار كندی كیفنه كوره ادارهٔ امور ایلردی.

چینده اصالت یوقدی. هركس حقوقجه مساوی، هر فرد مراتب حكومتی احراز ایتمك حقنه مالكدی. مراتب ارثاً انتقال ایتمز، یالكز املاك انتقال ایدردی. بوتون املاك، حكمدارك ایدی. فقط بونده هرعائله پدرینك‌ده حصه‌سی واردی. تارلاسنی سورمین كیمسه بو حصه‌دن محروم اولوردی.

زراعت وصنايع چينليلر اوتەدن برى چاليشقان وغيور برملتدى. الك اسكى واك مهم مشغوليتلرى زراعتدى. چينليلرك حياتنـده زراعت مهم بر موقع اشغال ايدردى. اسكى برعادت موجبنجه چين حكمدارلرى ايلك بهار يورطيلرنده كوموش برصابانله تارلا سوررلردى. چينليلر صنعتكارانه باغچەلر تنظيم ايتمكدەده مهارت كسب ايتمشلردى.

بوتون فعاليتى، بوتون دوشونجەسى دنيا وحياته منحصر بر ملتده صنايعكده ترقى ايدەجكى طبيعيدر. چينليلر ميلاددن دها ايكى عصر اول بر چوق معدنلر استعمال ايدرلردى. ازجمله تزينات مقامنده آلتون، كوموش و باقير قوللانيرلردى. چو-او سلالەسى (١١٢٥-٢٥٥) زماننده طونج ايجاد ايدلمش، بر چوق سـلاح و آلات اعمـال اولونمشـدى. چينليلر بالخاصه صنعتكارانه اويولمش وازولر اعمال ايدرلردى. بو وازولر لطافت وصنعتجه يونان وازولرينه رقابت ايدەجك درجەده ايدى. دمير، قبل الميلاد اوچنجى عصردە كشف ايدلمشدى. چينليلر پورسلنى پك

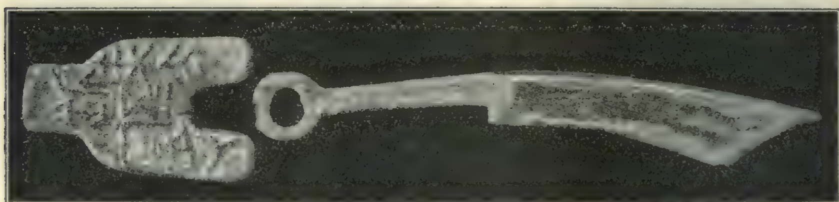

چين معبدى

اسكى زماندن برى بيليرلر، وپورسلندن غايت ظريف معمولات وجوده كتيررلردى. چين مينەلرى بوكون بيله فوق العاده معتبردر. چينليلر قماش اعمالنده تميز ايتدكلرى كبى (بعد الميلاد ١٥٣) سنەسنده كاغدى وصنايع ناريەدە استعمال ايدلمك اوزرەده باروتى ايجاد ايتمشلردى.

بونكله برابر چينليلر صنايعده فوق العاده ترقى ايدەمەمشلردى. اوتەدن برى مرعى عادتلره صوك درجه باغلى قالمشلر، دينلرينى وعادتلرينى ترقيات وايجابات زمانه

کوره تعدیل ایتمه‌مشلردی . چینلیلرده حیاتك بوتون احوالی معین قاعده‌لره ، معین شکللره باغلی ایدی . چین صنایعی تفرعاتجه چوق ، فقط هیئت عمومیه‌جه آز ترقی ایتمشدی. مع‌مافیه چینلیلر بومحدودیت ایچنده ینه شایان حیرت اثرلر وجوده‌کتیرمشلردی. چینلیلر بنالرینی مملکتلرنده یتیشن مالزمه ایله وجوده‌کتیرورلردی. فقط بو بنالری یالکز اقلیمه‌کوره دکل، الك‌قولای اولارق نه‌درلو یاپیلیرسه اوصورتله انشاایدر-

الك اسکی چین مسکوکاتی
(آلمان مؤرخلرندن موسیو قونرادیده‌در)

لردی.چینده بامبواورمانلری پك چوقدی. چینلیلر أولرینی بومالزمه ایله انشاایدرلر، فقط مسکنلرینی فیضانلردن قورومق ایچون آلت قسملرینی طاشدن بنا ایلرلردی.

لسان و یازی

چینلیلرك لسانی بر هجالی کلمه‌لردن مرکبدر. اسم خاصلر اعراب ایدلمدیکی کبی فعللرده تصریف اولونماز. مختلف رقملرله زمانلر، کلمه‌نك جمله داخلنده‌کی موقعنه ویا تلفظه نظراً بللی اولور. چینده‌کی اقوامك قوللاندقلری لسانلرك کافه‌سی عین‌ماهیتی حائز اولمقله برابر یکدیکرندن پك‌مختلفدر. هر قوم کندی لسانی قوللاندیغی زمان، آوروپانك اقوام مختلفه‌سی بربرینی نه درجه‌یه قدر آکلارسه انلرده بربرینی انجق اوقدر آکلایابیلیرلر. فقط بوتون حکومتده مستعمل، رسمی بر لسان واردر.

چینده لسان تحریر لسان تکلمدن آیریدر. بو لسانده صدا، کلمه‌لرله حاصل اولماز، کلمه‌لرك معناسی‌معین اشارتلرله افاده ایدیلیر، ومعناسی‌ده تلفظه کوره دکیشیر. بونکله برابرچینلیلرك لسان تحریری اوقدر کوچ دکلدر. چینلیلرك الفباسی یوقدر؛ چونکه چین یازیسی حرفلردن ویا هجالردن دکل، بر طاقم اشارتلردن مرکبدر. هر اشارت، تلفظه تابع اولمایارق بر معنا افاده ایدر. هر شکله باشقه برمعنا ویرمك ایچون یانته آیری بر اشارت قونور. چینلیلرده یازینك ایجادی پك اسکیدر.

بعضیلری بونی فو-هی زماننه قدر چیقاریبور. چین علم اللسان علماسی اشارتلری آلتی صنفه تقسیم ایدرلر. برنجی صنفدن اولان اشارتلر، اك اسکی اشارتلری احتوا ایدر. بواشارتلرغایت بسیط شکللردن عبارتدر. مثلا اسکیدن کونش ⊙ ایکن صوکره 日؛ اسکیدن آی ☾ ایکن صوکره 月 اولمشدر. بو اشارتلر ٦٠٨ قدردر. کذا بو اشارتلرك ترکیبی ایله ایکنجی صنف اشارتلر حاصل اولمشدر که بونلرك‌ده مقداری ٧٤٠ قدردر. بو صنفه داخل اولان اشارتلردن مثلا ایکی آغاج = اورمان، کونش ایله آی = ضیاء، قادین ایله چوجق = محبت، قوش ایله آغز = شرقی معناسنه کلیر. اوچنجی صنفه داخل اولان اشارتلر مثلا (یوقاری) 上، آشاغی 下 کبی مکان بیان ایدن اشارتلره ٣،٢،١ — = ≡ کبی عدد بیان ایدن اشارتلردر. بونلرك مقداری ٣٧٢ قدردر. دردنجی صنفه داخل اولان اشارتلر ترسنه ویا عکسنه یازلدقلری زمان عکسی معنا افاده ایدن اشارتلردر. مثلا انسان اشارتی یره یاتمش یاپیلیرسه (اولو)یه دلالت ایدر. بشنجی صنفه داخل اولان کلمه‌لر اسماء جامده، آلتنجی صنفه داخل اولان کلمه‌لرده شکل ایله صدادن مرکب کلمه‌لردر. بونلردن شکل، معنا ایله جنسیتی؛ صداده نوعیتی تعیین ایدر. مثلا (به) بیاض دیمکدر. بر آغاجك اوکنه کلیرسه (سروی) معناسنه کلیر.

چین قایغی (ژونق)

چینلیلرك مجموع اشارتلری ١٠٠٠٠٠ قدردر. فقط بونك پك آز قسمی استعمال

اولونور . قونفوچیوس ایله تلامیذینك یازیلری ٢٥٠٠ اشارتدن مركبدر . چین آثارینی قولایجه آكلایابیلمك ایچون بو اشارتلری اوكرنمك كفایت ایدر.

چینلیلر اشارتلری بر بری آلتنه اولمق اوزره فیرچه ایله یازارلر . سطرلر شاقولی اولمق اوزره صاغدن صوله طوغرو یازیلیر. فقط بو یازیلر مرور زمان ایله خیلی تعدیلاته اوغرامشدر . اسكی چین یازیسی غایت كوچ اولدیغی ایچون ایكنجی

چین صنایعندن: ایپك اوزرینه یاغلی بویا (اصلی توكیوده‌در)

عصرده(لی) یازیسی ایجاد ایدلمشدر. شمدیكی (كی‌یای) تعبیر اولونان یازی ایله بونك اره‌سنده پك آز فرق واردر. بوندن باشقه چینلیلرك الیوم مستعمل،(چاعو) تعبیر اولونان سریع یازیلیر بر نوع یازیلری دها واردر.

علوم و فنون

چینلیلر ازمنهٔ قدیمه‌ده علوم وفنوندن علم هیئت ایله خریطه ترسیمنه وطبابته اولدقجه اهمیت ویرمشلردر. فقط بونلر میاننده الك اول علم هیئتی ذكر ایتمك ایجاب ایدر. چینلیلرده علم هیئت میلاددن ٣٠٠٠ سنه اول معلوم اولمغه باشلامشدر. اوزمانلر چینلیلر برجلرك احوال ووضعیتلرینه كوره احوال هوائیه‌یی تعیین ایدرلر، سنه‌لری اقسامه آییررلردی. كذا خریطه ترسیمنه‌ده دها طونج دورنده ایكن اهمیت ویرمكه باشلامشلردی. بوخریطه‌لرده چینك بوتون ایالتلری طقوزقسمه آیرلمشدی. فقط بوخریطه‌لرك ترسیمندن مقصد، مملكت تقسیمات ملكیه‌سنی وجوده كتیرمك وبو صورتله امور اداره‌یی تسهیل ایتمك دكلدی . چین

خريطه‌لرى بالخاصه اهالى‌يى ديولرك تأثيرندن وقايه ايچون ترسيم اولونوردى. مثلا چينليلر طرفندن سوروله‌ين يرلرده، يوللردن محروم طاغلرده ديولر اوطورر ظن ايدرلر، بوكبى محللرك نره‌لردن عبارت اولديغنى اهالى‌يه بلدرمك ايچون برر خريطه ترسيم ايدرلردى.

طبابته گلنجه: چينليلر اول امرده خسته‌لكى يالكز ديولرك تأثيرينه عطف ايتمزلر، وجود بشرده موجود بربيوك تأثيرله حصوله كلديكنه ذاهب اولورلردى. بونك ايچون خسته‌لرى‌ده اك زياده اوجاق عد ايديلن سحربازلر تداوى ايدرلردى. بوسحربازلر يالكز تداوى ايله اكتفا ايتمزلر، بركيمسه‌يى خسته‌لكه دوچار ايتمه‌مك ايچون لازم كلن تدابير واقيه‌يى‌ده ايفا ايدرلردى.

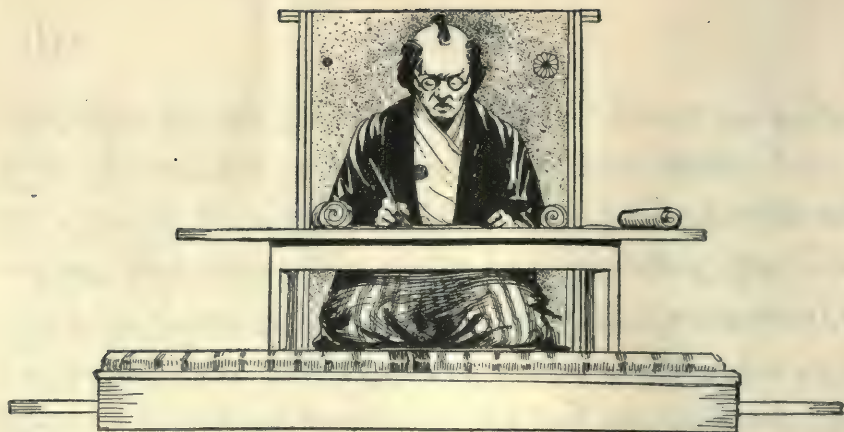
ادبيات

اسكى چين ادبياتنه دائر اك مهم اثرلر فلسفه، قوانين، تاريخ و شعره متعلق آثاردر. قونفوچيوس (كينغ) بش كتاب نامنده‌كى كلياتنده بومؤلفاتى كمال اهتمام ايله جمع ايلمشدر. بو كتابلرده (ئى-كينغ)، (شو-كينغ)، (شى-كينغ)، (چون-چيو) و (لى‌كى) در. بونلردن (ئى-كينغ)، معاملات كتابيدر. (شو-كينغ) وقايع تاريخيه‌دن باحثدر. (شى-كينغ) حسيات شاعرانه‌دن معرا برشرقى مجموعه‌سيدر. (چون-چيو) ٧٢٣ سنه‌سندن قونفوچيوس زمانه‌قدر وقايعى حاكى برتاريخ كتابيدر. (لى-كى) عادات واخلاقدن باحثدر.

قونفوچيوسدن صوكره چينده اثر تأليف ايدن اك بيوك عالم (مه‌ن-چه) در. چينده دينه دائر تأليفاتده يونان حكمادن ماعدا برچوق مؤرخلرده يتيشمشدر. فقط چينده پك چوق كتاب احراق ايدلمش اولديغى ايچون بو آثار تاريخيه‌يه هنوز دسترس اولونامامشدر.

مأخذلر:

فلوغ هارطونغ، تاريخ عمومى، شرق (آلمانجه) - شيامه‌ر، تاريخ عمومى (آلمانجه) — لاويس ورامبو، تاريخ عمومى، جلد ٢

تاريخ عموميده

آسيانك موقع و اهميتى

آسيا تاريخنك ماهيت و طبايعنى وجوده كتيرن قوتلر ايكى شكل تاريخى آلتنده نمايان اولمشدر. اوتەده برچوق حكومتلر كورولمشدركه، بونلر عين حالى محافظه ايچون مديد مجادلەلرده، طاقت فرسا مبارزەلرده بولونمشلردر . بريده بعض حكو- متلرظهور ايلمشدركه، آنى تشكللريله ، ناكهانى حركتلريلەهم‌جوار اقوام اوزرنده مخرب بر تأثير اجرا ايتمشلردر. فقط بونلردن عين حالى محافظەيه ساعى اولانلر هر درلو مهاجماته كرفتار اولدقلرى حالده ينه طبايع اساسيەلرينى محافظەيه موفق اولمشلردركه بونلرك اك مهملرى هنديلر ايله چينليلردر . ايكنجى شكلده ظهور ايدن‌حكومتلرده بدوى برحالده ياشايان موغوللرله آسياى وسطاده‌كى اقوام‌سائرەدر.

بدوى قوملر ، فى‌الحقيقه سريع بر مهاجمۀ استيلاكارانه ايله پك واسع يرلر ضبط ايدرلر. فقط‌هيچ برى‌ده دائمى واساسلى برتأثير تاريخى وجوده كتيره‌مزلر. بر قومك دواملى بر مدنيت وجوده كتيره‌بيلمسى، انجق بر چوق نسللرك فعاليت مدنيەسى ايله، افرادك وطنه مربوطيت صميمانەسى ايله ممكن اولابيلير. ايشته آسيا تاريخى بوفرقلرى كوسترەجك پك چوق مثاللرى احتوا ايدر. مثلا آسيا اقوامندن سومريلر مدنى بر قوم ايدى. چونكه بونلرك لسانلرينه، اثرلرينه پك چوق زمان صوكره، حتى بابليلر زماننده بيله تصادف ايتمك ممكن اولمشدى . واقعا بابليلر زما- ننده كلدانيه اراضيسى كاملاً اقوام ساميه ادارەسنده ايدى ؛ فقط اقوام ساميه بو

برلرك اسكی مدنیتنی قبول ایتمش ، سومری مدنیتنی عادتا كندی مدنیتی كبی تلقی ایلمشدی. كذا مصرلیلرده بویله‌ایدی. مصرلیلر طبایع اساسیه‌لرینی قطعیاً دكیشدیرمه‌مشلر ، عنعنات ملیه‌لرینی كاملاً محافظه ایلمشلردی. مصرلیلرده یالكز برقوت نقصاندی؛ اوده اجنبی تكامل مدنیه‌سنی كندی مدنیتلری ایله مزج ایتمك قابلیتی ایدی . كذا هندلی آریالرده طبق مصرلیلر كبی ایدی. بونلرده‌ده توسیع ممالك استعدادی مفقوددی؛ فقط عنعنات تاریخیه‌یی محافظه قابلیتی بوتون قوتیله موجوددی . بونلرك مصرلیلردن بر فرقلری واردی‌كه اوده ذی ثروت برقوهٔ مفكره‌یه، عمیق بر فكر تخیله مظهر اولمش بولونمالری ایدی . چین ، بسبتون باشـقه ایدی. هیچ بر حكومت چینلیلر قدر حال اصلی‌یی محافظه‌ده ثبات كوستره‌مه‌مشدی. چینلیلر ، عنعنات تاریخیه‌لرینی محافظه ایچون صارصیلمق بیلمز برمتانتله بوتون مهاجماته قارشی طورمشلردی. حتی بو مهاجمه‌لر تأثیریله چینه داخل اولان قوتلره دائما غلبه ایتمشلر ، بودا مذهبنی بیله كندیلرینه مخصوص بر شكل و ماهیته افراغ ایلمشلردی .

آسـیا تاریخنده بدویت ایله مدنیت بیننده‌كی فرقلره دائر پك چوق مثال موجود اولدیغی كبی بدوی قوملرله مدنی قوملرك افكار و تكاملی بیننده‌كی فرقلری‌ده اثبات ایده‌جك مقنع مثاللر واردر . معلومدركه عنعنات تاریخیه یالكز مدنی قوملرده موجوددر. مصرلیلر، بابلیلر و چینلیلر ازمنهٔ قدیمه‌دن بری منقولات تاریخیه‌لرینی دائما محافظه‌یه اعتنا ایتمشلردر . جنوبی عربستانده‌كی مدنی حكومتلرك بر چوق كتابه‌لری موجوداولدیغی حالده شمالی عربستانده‌كی بدوی‌قوملرده بو كبی آثار مدنیه همان مفقوددر . یالكز هندلیلر مدنی بر قوم اولدقلری حالده مستثنی اولارق منقولات تاریخیه‌یه اودرجه اهمیت ویرمه‌مشلردر. بر قوم‌خاطرات و مناسبات تاریخیه‌سنی مسائل حیاتیه‌سندن عد ایتمدكجه او قومده منقولات تاریخیه وجوده كلمز . بو كبی منقولات انجق بر موقعه مربوط اقوامده كوروله‌بیلیر . اقوام بدویه‌نك عنعنات و منقولات تاریخیه‌سی یوقدر. بدوی برقوم انجق سودای غنیمتله ممالك متمدنه‌یه داخل اولور ، وبركره‌ده داخل اولنجه آرتق اورانك آب وخزائننـدن استفاده ایدرك اوممكلته یرلشمكدن باشقه برشی‌دوشونه‌مز. بویله‌برقوم طبایع اصلیه‌سنی محافظه ایتدكجه ، او قومك آثار مدنیه وجوده كتیرمسـنه اصلا امكان تصور اولونماز. نته‌كیم عربستانك بدوی اقوامی ایله جنكیز خانك استیلاكار

فرقه‌لری هیچ بر وقت اساسلی ودائمی بر ادارهٔ حکومت تأسیسنه غیرت ایتمه‌مشلردر.
آسیا تاریخی، تاریخ عمومی نقطهٔ نظرندن ایکی بویوك منطقه‌یه آیریلیر. آمریقا قطعه‌سنك وضعیت خصوصیه‌سی استثنا ایدیله‌جك اولورسه، بشریتك همان بوتون حیات تاریخیه‌سی دائما بو ایکی منطقه‌نك نفوذی آلتنده قالمقدن قورتولامامشدر. بو منطقه‌لرده شرق وغرب منطقه‌لریدر. غرب منطقه‌سنك اك قدیم زمین تاریخیسی بابل و مصر حوالیسیدر. فقط بو زمینه هم جوار اولمق اوزره آسیای صغراده آیری بر مدنیت منطقه‌سی دها حاصل اولمشدر که بو منطقه‌نك اك قوتلی واك نافذ اقوامی هیتیتلردر. دها صوکره ینه بو حوالیده هندوجرمن نسلندن مدیالیلرله ایرانیلر ظهور ایتمشلردر.
آسیانك غرب مدنیت منطقه‌سی ایلك اول بحر سفید سواحلنده‌کی اقوامه طوغرو توسع ایتمش، دها صوکره اسکندر طرفندن یونانیلشدیرلمش، رومالیلر طرفندن‌ده بسبتون ضمیمهٔ ممالك ایدلمشدر. عربلر بو حوالی‌یی بیزانسلیلردن ضبط ایدنجیه قدر بحر سفید ساحلنده خرستیانلغی قبول ایدن حکومتلرك برقسمی اولمق اوزره آسیاده‌یالکز بیزانسلیلردن قالمش، فقط آسیا ایچلرندن غرب منطقه‌سنه داخل اولان تورکلرده بالاخره عربلری پوسکورتمشلردر. بناءعلیه غرب منطقه‌سنك احوال تاریخیه‌سی نظرا عتباره آلنیرسه کورولور که بوراده اك زیاده بویوك واساسلی مدنیتلر تأسیسنه موفق اولان اقوام، اقوام سامیه‌دن عبارتدر.
اقوام سامیه‌ایلك مدنیتلری آسیای غربی ایله آفریقانك شمال شرقی طرفلرنده تأسیس ایلمشلردر. فقط مدنیتك ایلك اول بوساحه‌لرده تأسس ایتمسنه احوال اراضینك‌ده بویوك برتأثیری اولمشدر. فی الحقیقه بوحوالی موقعاً لطیف، صولری مبذول، طاغلر وچوللر کبی حدود طبیعیه‌یی حائز برساحه‌در. مصر حوالیسنده قوهٔ نامیه‌سی مثل سائر حکمنه کیرن نیل وادیلری، فنیکه ایله فلسطین بیننده مواصلاتك سهولتی، ساحلده سیر سفائن قابلیتی، مه‌زوپوتامیاده ایسه طاغلر وچوللرله محاط فرات دجله حوضه‌لرینك منبت ومحصولدار صحرالری غایت جسیم انسان ییغینلرینك ورالرده یرلشمه‌لرینی، بویومه‌لرینی صوك درجه تسهیل ایلمشدر. فقط بو بویوك ملکتلرك ایلك اول نه‌صورتله اسکان ایدلدیکنه دائر معلومات یوقدر. حتی مصرك ازمنهٔ قدیمه‌سی حقنده‌کی معلومات بیله یاقین زمانلرده اجرا اولونان حفریات نتیجه‌

سنده قطعیت کسب ایده بیلمشدر. مع مافیه آسیای غربی مدنیتنك پك اسكی اولدیغنه هیچ شبهه یوقدر. بوده اك زیاده مقایسهٔ السنه ایله اثبات ایدیله بیلیور. لسانلرك مقایسه سندن آكلاشیلیور كه آسیای غربی یه كلن اقوام، عمومی بر مهاجرت نتیجه سی اولمق اوزره تشكل ایتمه مش، پارچه پارچه، مختلف دورلرده مهاجرت ایدرك یرلشمشلردر. مثلا دجله وفرات حوضه لرینه بابلیلر و آثوریلردن اول سومریلر یرلشمشدر. سومریلرك اقوام سامیه دن اولمادقلرینه هیچ شبهه یوقدر. حتی لسانلرینك السنهٔ سائره ایله مقایسه سی ده بونلرك تورك نسلندن اولدقلرینی كوستریور. بناءعلیه اقوام مذكوره نك ازمنهٔ قبل التاریخده آسیای وسطادن دجله وفراتك محصولدار وادیلرینه كلدكلری قبول اولونابیلیر.

اقوام سامیه یه كلنجه: بونلر او صره ده مصریلرك اجدادی ایله برابر بویوك بر قوم تشكیل ایدییورلردی. بالاخره بو قوملرده بر برندن آیرلمشلر، سوریه ساحللرینه كیدنلر كنعانیلری، شرقه طوغرو مهاجرت ایدنلر آرامیلری، جنوب شرقی یولنی طوتانلرده عربلری تشكیل ایلمشلردر. بونلردن فرات ودجله حوالیسنه كیدن اقوام سامیه ایله نیل وادیسنده قالانلر شرق مدنیتنك اساسلرینی وضع ایلمشلر، دجله وفرات وادیسنده كی اقوام سامیه ده وضعیت طبیعیه لرندن طولایی هم جوار اقوام اوزرنده بویوك بر تأثیر اجراسنه موفق اولمشلردر.

آسیانك شرق مدنیت منطقه سی ده ایكی قسمه آیریلیر. انلرده: هندوچین در. بو ایكی منطقه ده كی اقوام یكدیكرلرندن هر خصوصجه فرقلیدر. آره لرنده بر رابطه وارسه اوده بودا مذهبیدر. بودا مذهبی اقصای شرق وآسیای وسطی اقوامی آره سنده تأسیس ایلدیكی روابطله تاریخی بر اهمیت كسب ایتمش، تیبت ایله موغولستانك نیم وحشی اقوامی آره سنده مدنی بر تأثیر اجرا ایلمشدر.

آسیاده موجود بو ایكی منطقه آره سنده اصلا بویوك بر وحدت حاصل اولامامشدر. بونكله برابر هر ایكی منطقه یكدیكریله تماس ایتمش وهر تماسده ده تاریخ مدنیت نقطهٔ نظرندن فوق العاده مؤثر مناسبات حصوله كلمشدر. اول امرده یونان مدنیتنك تأثیری چینه قدر انتشار ایتمشدر. كذا هان سلاله سی زماننده چینلیلرله روماليلر بیننده ده مناسبات حاصل اولمشدر. دها صوكره ده عربلرله جنكیز خان شرق وغرب منطقه لرینی تماميله برلشدیرمكه غیرت ایتمشلردر. بو تماسلرك هر برنده ده هر ایكی منطقه اقوامی بیننده مبادلات فكریه ومادیه وقوعه كلمشدر.

آسيانك بويوك مدنيت منطقه‌لرى، وسائط طبيعيه‌لرى تأثيريله عالى بر موجوديت تاريخيه كوسترمك قوتنى حائز اولميان اقوام وممالك اوزرينه‌ده اجراى تأثير ايلمشلردر. ازجمله آسيانك شمال وجنوب طرفلرى ايله وسط طرفلرى اولا چينليلرك، دها صوكره‌ده عربلرك تأثيراتنه تابع اولمشلردر. تيبت حواليسى كاملاً هند مدنيتنه تابع قالديغى حالده مدنيت قديمه‌نك شاهراه مواصلاتى اوزرنده‌كى شرقى توركستان حواليسنده مختلط بر مدنيت حصوله كلمش، بوندن چين‌ده، هندده، غرب طرفلرده متأثر اولمشلردر. دها صوكره صوندا آطه‌لرى، هند، ژاپونيا و قوره طرفلرى‌ده چين مدنيتندن استفاده ايتمشلردر.

آسيا قطعه‌سى تاريخ عموميده قوا و تأثيرات تاريخيه‌نك مصدرى كبى تلقى اولونابيلير. حتى بو قوا و تأثيرات، بالكز محيط اوزرنده اجرا فعل ايتمه‌مش، باشقه برقطعه‌يى، آفريقايى‌ده دائمى صورتده نفوذى آلتنده بولوندرمشدر. ازجمله بابل مدنيتى سياست وصنايع نقطهٔ نظرندن مصر اوزرينه، عربستانك جنوب حكومتلرى حبشستان طرفلرينه، فنيكه‌ليلرك مستملكات منطقه‌لرى‌ده آفريقانك شمال ساحللرينه اجراى تأثير ايتمشلر، يونانيلر ايله روماليلر ايسه آسيا ايله آفريقا بيننده بر رابطه تأسيس ايلمشلردر.

فقط آسيانك اوروپا اوزرينه اولان نفوذى، اك زياده تاريخ عمومى نقطهٔ نظرندندر. آوروپاده اساساً مستقل برچوق قوتلر وجوده كلمش ايسه‌ده آسيادن اوروپايه انتقال ايتمش ينه يك چوق مؤثرات موجوددر. بابل اساطيرى تاريخ اديان نقطهٔ نظرندن آوروپاده فوق العاده اجراى تأثير ايلديكى كبى كائناتك طرز ادراكنى‌ده آوروپا اقوامنه باشقه درلو آكلاتمشدر. بابليلر زمان ومكانك مساحه‌سنى، اوزان وقيمتلرك تعيينني ايجاد ايدرك ابداعات فنيه‌لريله عالم مدنيته دائمى وقيمتدار خدمتلر ايفا ايتمشلردر. دها صوكره اقوام قديمهٔ شرقيه تاريخى ايرانيلرله نهايت بولمشدر. ايرانيلردن آخمه‌نيلر، تشكيلات واصول اداره نقطهٔ نظرندن خارق العاده ترقيات ابراز ايتمشلر، دها طوغروسى جهان سياستنى اداره ايلمشلردر. آخمه‌نيلر بحر محيط هندى‌يه قدر توسيع نفوذ ايلدكلرى كبى بحر سفيدك ايالات ساحليه‌سنه قدرده پاى انداز سطوت اولمغه موفق اولمشلردر. ايشته اوزمان آسيا ايله اوروپا بيننده قانلى بر مصادمه وقوعه كلمش، (سالامين) محاربه‌سى تاريخ عموميده اساسلى بر نقطهٔ تحول وجوده كتيرمشدر.

آسيانك غرب منطقه‌سى بر چوق تحولات و انقلاباته جولانكاه اولديغى حالده چين ايله هندستان ينه حيات خصوصيه‌لرينى محافظه ايلمشلردر. حتى بابل، ايران و يونان مدنيتى بورالره قدر توسيع نفوذ ايلديكى حالده بو ايكى حكومتك عادات قديمه‌سى اوزرنده اساسلى و دائمى بر تأثير حصوله كتيره‌مه‌مشدر.

آسيا تاريخى اوروپانك حيات مدنيه‌سيله مقايسه ايديليرسه كورولوركه، آسياده‌ده حيات اقوام بيننده تضادلر، قوى و نافذ شخصيتلر موجود اولديغى كبى حيات فكريه‌ده فوق‌العاده زنكيندر. همان بوتون دينلرك آسياده ظهور ايتمسى آسيا اقوامنده‌كى قواى فكريه‌نك شدت و علويتنه پارلاق بر دليلدر. فقط آوروپا تاريخنده موجود يالكز بر نقطه واردركه آسيا تاريخنده بوكا تصادف ايديله‌من. آسياده فكر تسخيره مالك دهالر، مليونلرجه انسانلرى صرف دماغلرينك نفوذيله سوق واداره ايليه‌جك ذكالر يتشمشدر. فقط بو دهالرك نفوذ و تأثيرى هپ كتلهٔ اهالى ياردميله تعالى ايتمش، هپ او محيطك حمايه‌سى ايله بويومش، كسب نفوذ ايتمشدر. اوروپا مدنيتنده يتيشن دهالرده ايسه فرديت دها سربست برصورتده تجلى ايتمش، بوتون تفكرات شخصيه كائناتى صرف وقوف نقطه‌سندن تدقيقه معطوف بولونمشدر. واقعا بابليلر ترصدات هيئيه‌ده بولونارق فنا بويوك خدمتلر ايفا ايتمشلر، حقوقده ترقى ايلمشلر، حتى هنديلرله چينليلرده فلسفهٔ حاضره‌يه ياقين برچوق معلومات فلسفيه وجوده كتيرمشلردر؛ فقط بونلرك كافه‌سنده وقوف فنى الك زياده منافع دينيه‌يه مربوط قالمش، يونانيلرده ايسه بوتون مساعئ عالمانه تحرئ حقيقت يولنده صرف ايدلمشدر.

آسيا ايله اوروپا بيننده تكملات دينيه خصوصنده‌ده بويوك برفرق موجوددر. آسياده دين دائما قوميته مختص قالديغى حالده آوروپاده صرف حكومتلره مخصوص قالمشـدر. مثلا، بنى‌اسرائيلك ياوه دينى كبى، دين ايله ملت و مملكت بيننده صيقى بررابطه آوروپا تاريخنده اصلا كوروله‌من. ايشته آسيا قطعه‌سى ازمنهٔ قديمه‌ده تاريخ عمومى نقطهٔ نظرندن بو كبى طبايع اساسيه ارائه ايلمشدر.

مأخذلر:

فلوغ هارطونغ، تاريخ عمومى، شرق (آلمانجه). — شلوسه‌ر، تاريخ عمومى، جلد ١

فهرس وقايع

قبل الميلاد

٣٥٠٠ بابلده اسكی سومر خاندانی.
٣٤٠٠ مصرده حكومت قديمه.
٣٤٠٠ مصر حكمداری مه‌نه‌س.
٢٩٠٠ اهراملرك بانيسی كه‌ئوپس، ميكه‌رينوس.
٢٨٠٠ بابلده برنجی صارغون.
٢٧٠٠ چينده طاش دورينك ختامی.
٢٥٠٠ مصرده حكومت متوسطه.
٢٥٠٠ مصرليلرك خرطومه قدر فتح اراضی [ايتملری.
٢٥٠٠ چينك ازمنهٔ قديمه‌سی.
٢٣٥٠ چينده يائو وشون سلاله‌سی.
٢١٠٠ بابلده ايلك سلالهٔ حكمداری.
٢١٠٠ آثورك انشاسی.
٢٠٠٠ مصر حكمداری آمه‌نه‌م‌هه‌ت.
٢٠٠٠ بابلك ايلك حكمداری حامورابی – آريالرك هنده مهاجرتی – وه‌دالرك باشلانغجی.
١٩٨٠ مصرده برنجی سيزوستريس.
١٨٠٠ مصرده هيقسوسلر.
١٨٠٠ آثوريه حكمداری شمس آداد.
١٧٦٦ –٢٤٩ چين ازمنهٔ قديمه‌سی.
١٧٦٣ چينده معدنك طانيلمسی.
١٧٦٠ بابلده قصی خاندانی.
١٦٠٠ مصرده حكومت اخيره.
١٥٨٠ مصر حكمداری آمازيس.
١٥٥٧ مصر حكمداری برنجی آمه‌نوفيس.
١٥٤٠ مصر حكمداری برنجی طوتموزيس.
١٥٠١ مصر حكمداری اوچنجی طوتموزيس.
١٥٠٠ هيتيتلرك عالم سياسته دخولی. –ريغ وه‌دا شرقيلرينك ظهوری.

قبل الميلاد

١٤٧٩ ماجه‌ددونك مصرليلر طرفندن ضبطی.
١٤١١ مصرده اوچنجی آمه‌نوفيس.
١٤٠٠ آثورده آثور به‌ليث.
١٣٧٥ مصرده دردنجی آمه‌نوفيس.
١٣٧٠ قدسك ايلك دفعه تاريخده كورولمسی.
١٣٢٧ چينه ايلك باربار هجوملری.
١٣٢٠ بابلده برنجی آدادنيراری.
١٣١٣ مصرده برنجی سه‌تی.
١٢٩٢ مصرده ايكنجی رامسه‌س.
١٢٩٠ آثوريه‌ده برنجی سلمانصر.
١٢٧٢ هيتيتلرله ايكنجی رامسه‌سك معاهده‌سی
١٢٦٠ توغلاتی نينيپ.
مه‌نه‌فتاحك ليباليلره غلبه‌سی.
١٢٠٠ هندوجرمن اقوامنك آسيای صغرايه مهاجرتی.
١١٥٠ بابلده برنجی بخت نصر.
١١٣٠ آثوريه‌ده برنجی تيغلات فلاصر.
١١٢٢ چينده شانغ سلاله‌سنك ختامی.
١١٢١ پكينك انشاسی.
١١٢٠ فلسطينلرك بحرسفيدده كنعان شهرلرينی ضبط ايتملری.
١١٠٠ اسرائيليه حكمداری طالوت.
٩٥٠ شام حكومتنك ظهوری.
٩٤٥ مصرده برنجی شه‌شونق.
٩٣٠ يهوديه‌ده روبعام-اسرائيليه‌ده رحبعام.
٩٠٠ آثوريه‌ده اوچنجی آداد نيرادی.
٨٩٠ آثوريه‌ده ايكنجی توغلاتی نينيپ.
٨٨٤ آثوريه‌ده آثور ناصرپال.
٨٦٠ آثوريه‌ده ايكنجی سلمانصر.

قبل المیلاد

٨٦٠ اسرائیلیه‌ده آخاب – شامده‌بن هداد.
٨٥٤ قرقر محاربه‌سی.
٨٤٣ شامده خزائیل.
٨٤٢ عمرینك ایكنجی سلمانصره خراجكذار اولمسی.
٨٢٩ ایكنجی سلمانصرك اوغلی آثوردانین پالك عصیانی.
٨٢٧ چینك احوال داخلیه‌سندن طولایی هیونغ-نولرك استیلاسی.
٨٢٣ آثوریه‌ده دردنجی شمس آداد.
٨٢١ هیونغ-نولرك چینلیلر طرفندن طردی.
٨١٢ سدچیندن بر قسمنك انشاسی.
٨١٠ آثوریه‌ده دردنجی آداد نیرادی.
٨٠٠ ایرانده زردشت مذهبنك نفوذی.
٨٠٠ هندستانده براهمامذهبنه قارشی ارتجاع.
٨٠٠ آسیای صغراده لیدیا حكومتی.
٧٨٩ چینلیلرك هیونغ-نولرطرفندن مغلوبیتی.
٧٨١ آثوریه‌ده اوچنجی سلمانصر.
٧٦٣ نینواده كسوف (١٥ حزیران).
٧٥٠ اورارتو حكومتی.
٧٤١ بابلده نابونصر.
٧٤٥ آثوریه‌ده دردنجی تیغلات فلاصر.
٧٣٨ اسرائیلیه‌ده مناخیم ویهودیه‌ده آخازك دردنجی تیغلات فلاصره خراجكذار اولمالری.
٧٣٢ شام حكمدارك راصینك وفاتی. شهرك آثوریلر طرفندن ضبطی.
٧٢٧ آثوریه‌ده دردنجی سلمانصر.
٧٢٢ آثوریه‌ده‌ایكنجی‌صارغون-سامریه‌نك آثوریه ایالتی اولماسی.
٧١٦ اورارتو حكمدارلرینك تشویقی ایله وانده عصیان وقوعه كلمسی.
٧١٠ صارغونك بابل حكمداری مردوق بل الدین ایله محاربه‌سی.

قبل المیلاد

٧٠٥ آثوریه‌ده سناخریب.
٧٠١ سناخریبك حزقیا ایله‌محاربه‌سی. قدس محاصره‌سی.
٧٠٠ هندستانده فلسفه‌نك مبادیسی.
٧٠٠ كیمه‌ریلرك آسیای صغرایه هجومی.
٧٠٠ فریكیا حكمداری میداس. یونان ایله مناسبات.
٦٩٨ آثوریلر طرفندن طرسوسك ضبطی.
٦٨٠ آثوریه‌ده آسارهادون.
٦٧٠ آثوریلرك (منفیس)ی ضبط ایتملری.
٦٦٨ آثوریه‌ده آثور باناپال.
٦٦٣ مصرده برنجی پسامتیك.
٦٦٢ آثوریلرك تب شهرینی یغما ایتملری.
٦٦٠ كیغس زماننده لیدیا حكومتی – كیمه‌ریلرله محاربه. ساردك تخریبی.
٦٤٠ مدیا حكومتی. فراعورت وكی آخسار.
٦٢٥ بابلده نابوپولاصر.
٦٢٣ یهودیه‌ده(دویته‌رونومیوم)ك تقدیسی.
٦٠٩ مصرده ایكنجی نه‌خاو.
٦٠٩ یهودیه حكمداری یوشیانك (ماجه‌دو)ده یاره‌لانماسی. [انقراضی.
٦٠٦ (نینوا)نك تخریبی. آثوریه حكومتنك
٦٠٥ مصر حكمداری ایكنجی نه‌خاوك (قارغامیش) ده بخت‌نصره مغلوب اولماسی.
٦٠٤ بابلده بخت‌نصر.
٦٠٤ چین‌فیلسوفی لاعو-چه‌نك تولدی.
٦٠٠ هندستانده (ماغادا) حكومتی.
٦٠٠ آلیات زماننده لیدیا حكومتی.
٦٠٠ كیمه‌ریلرك آسیای صغرادن طردی.
٥٨٨ مصرده آپرییه‌س.
٥٨٦ قدسك تخریبی – بابل اسارتی.
٥٨٥ ایرانیلرله لیدیالیلر بیننده وقوعه كلن بر محاربه اثناسنده كسوف‌كلی وقوعه كلمسی (٢٨) مایس.

قبل الميلاد

٥٨٠ مديا حكمدارى آستياغ.
٥٦٩ مصر حكمدارى اوچنجى پسامتيك.
٥٥٨ ايران وسوز حكمدارى كيخسرو.
٥٥٧ بودانك تولدى.
٥٥٥ صوك بابل حكمدارى نابونيد.
٥٥١ قونفوچيوسك تولدى.
٥٥٠ ليديا حكمدارى قره‌زوس.
٥٥٠ كيخسروك آستياغه غلبه‌سى – مديانك ايران حكومتنه الحاقى.
٥٤٩ كيخسروك (پته‌ريا)ده قره‌زوسه غلبه‌سى. ساردك ضبطى. ليدياحكومتنك انقراضى.
٥٣٩ كيخسروك بابلى ضبط ايتمسى. كلدانيه حكومتنك انقراضى.
٥٢٩ كيخسروك وفاتى. اوغلى ايكنجى كيكاوس.
٥٢٥ (پەلوز) محاربه‌سى–مصرك ايران دولتنه تابعيتى.
٥٢٢ سحرباز غوماتانك عصيانى.
٥٢٢ برنجى دارا. آخه‌نيلر سلاله‌سى. بابل ومدياعصيانى. ايران حكومتنده تنسيقات.
٥٢٢ پاره ضربى. پاسارغادوسوز سرايلرينك انشاسى.
٥١٤ دارانك سيكيتا سفرى. تراكيا ايله ماكدونيانك ضبطى.
٥٠٠ بودا مذهبنك نفوذى.
٥٠٠ ئى‌يونيده‌كى يونانيلرك عصيانى. ايران ويونان سفرلرى.
٤٨٥ دارانك وفاتى. برنجى سرخس.
٤٧٧ بودانك وفاتى.
٤٧٤ چينده دميردن قيلج ياپيلماسى.
٤٦٥ برنجى أردشير. يونانيلرله مصالحه.
٤٢٤ أردشيرك وفاتى. ايكنجى سرخس. ايرانيلرك پەلوپونەز سفرلرينه اشتراكى.
٤٠٥ ايكنجى أردشير.

قبل الميلاد

٤٠٤ قوناقسا محاربه‌سى.
٣٥٨ اوچنجى أردشير. فنيكه ومصر عصيانك باصديرلماسى.
٣٥٠ چينده پركارك ايجادى.
٣٣٨ اوچنجى أردشيرك وفاتى، بوغوآس.
٣٣٨ آخه‌نيلرك صوك حكمدارى اوچنجى دارا.
٣٣١ اسكندرك ايران‌دولتنى منقرض ايتمسى.
٣٢٦ هندستانده بويوك اسكندر.
٣٠٠ سانسقريت لسانك ترقيسى.
٢٧٢ هندده حكمدار آصوقا. بودا مذهبنك دوركمالى. بويوك مجلس روحانيلر. تشكيلات وتأسيسات اجتماعيه.
٢٦١ آصوقانك (قالين‌غا) طرفلرينى ضبط ايتمسى.
٢٤٠ آصوقا زماننده بودا مذهبنك سيلان آطه‌سنده انتشارى.
٢٢٠ چينك شمال حدودنده هيونغ–نولرك تورك دولتى.
٢١٣ سدچينك اكمالى. هونلرك غربه طوغرو حركتى.
٢١٣ چين‌ايمپراطورلغنك جنوبه‌طوغروتوسعى
٢٠٣ چينده ملى هان سلاله‌سى.
١٧٤ برنجى مهرداد. پارت حكومتى.
١٤٠ يونان–باختر حكومتى.
١٢٤ ديقران دورنده ارمنستان حكومتى.
١٢٣ چين‌ايله هند بيننده‌مناسبات تأسيسى.
١١٣ چينليلرك ايلك‌دفعه پارته ايپك كاروانى كوندرملرى.
١١٣ چينليلرله روماليلر بيننده مناسبات.
٩٣ يونان–هند حكومتنك انقراضى.
٨٣ سوريه‌ده سلفكيلرك ديقران طرفندن مغلوب ايدلمسى.

تصحيحات

صحيفه ٢٤ ، رسمك آلتنده — (ماموت) يرينه (رەن كييكى).

« ٤٧ ، سطر ٤ و ٦ — (حاميه) يرينه (تورانيه).

« ٥٤ ، سطر ٦ — (قوملرده‌كى قدر) يرينه (قوملر او درجه).

« ٦١ ، سطر ١١ — (اوچنجى سلاله‌يه)دن صوكره (و اوچنجى سلاله‌دن اون برنجى سلاله‌يه)

« ٦٨ ، سطر ١٨، ٢١ و ٢٣ — (كه‌فرن) يرينه (ميكه‌رينوس).

« ٨٢ ، سطر ٢ — (مصوع) يرينه (آصوان).

« ١٥٤، سطر ٢٠ — (ايتمز)دن اول (ايدر).

« ٢٩٨، سطر ٦ — (ايديله‌جك)دن صوكره (اولورسه).

« ٣٧٤، سطر ٩ — (صحيفه)دن صوكره (٣٤٢).

تلفظی مشکل بعض کلماتك فرانسزجه‌لری

أ

آرونا	Arona
آمون	Amon
آمه‌نوفیس	Aménophis
آمریت	Amrit
آتوصا	Atossa
آخه‌نیلر	Achéménides
آسارهادون	Assarhaddon
آصوقا	Açoka
اور	Ur
اورونت	Oronte
اونه‌پریس	Oneprisse
أردشیر	Artaxerxes
ایستر	Ister
ألام	Elam
اورارتو	Urartu
اونی	Oni
اوزیرتازه‌ن	Usirtesen

ب، پ، ت

بینوطریس	Binothris
بعلیث	Baalit
بوغوآس	Bogoas
بهشتون	Behistoun
بوصار	Baussard
بودا	Buddah
باختر	Bactriane
پریس	Prisse
پسامتیك	Psammetich
پته‌ریا	Pteria
پرسه‌پولیس	Persépolis
پاپیروس	Papyrus
پەنطائور	Pentaur
پوروس	Porus
تایس‌پەس	Teispes
تمولوس	Tmolus
تیغلات‌فلاصر	Tiglatpalassar
تب	Thèbes
تللو	Telloh

ح، د

حامورابی	Hammurabi
حبرون	Hébron
حزقیا	Hiskia
دندره	Denderah
دلفی	Delphi
ده‌یوکه‌س	Déjocés
درصاروقین	Durr-Sarrukin
ده‌بورا	Déborah
دویته‌رونومیوم	Deuteronomium
دیدوفری	Didaufri

ز، س، ص

زمنه	Semneh
زاغروس	Sagros
زیخهم	Sichem
زندآوه‌ستا	Zend-Avesta
زوروعاستر	Zoroastre
سیزوستریس	Sésostris
سیه‌ن	Syène
سیرتللا	Sirtella
سوز	Suse
سومیر	Summir
سیت	Scyte
سناخریب	Sennaherib

سميرا	Smyra
سوفەت	Suffet
سقولوطلر	Scolotes
صوما	Soma
صودرا	Sudras
صغد	Sogdiane

ع ، ف ، ق

عمرى	Omri
فتاح	Ptah
فيوم	Faijum
فطاهوتەپ	Ptahotep
فەروەر	Ferver
قصى	Kassi
قوپطوس	Koptos
قنوموطپو	Knoumhotpou
قودصو	Kodsu
قرقر	Karkar
قرەزوس	Crésus
قونفوچيوس	Confucius
قوموخ	Kommouh
قيشاطريا	Kschatria
قوموژەن	Comagène

ك ، ل

كەئوپس	Chéops
كەفرن	Chephren
كوتا	Cutha
كلدانيه	Chaldée
كيكاوس	Cambyse
كيخسرو	Cyrus
كيغس	Gigès
لوتوس	Lotus
لوقصور	Luxor

م ، ن

مندەس	Mendes
ميكەرينوس	Mychérinos
مينەفتاح	Meneptah
موريس	Mœris
ماجەددو	Mageddo
ملقارت	Melkart
مردوق	Marduk
مديا	Médie
مولوخ	Moloch
مخابراتا	Mahâbhârata
مەرو	Meru
نوم	Nom
نەكەروفەس	Néchéropes
نىطوقريس	Nitokris
نوفريت	Nefrit
نينوس	Ninus
نايرى	Naïri
نابوپولاصر	Nabopolassar
نيشتون	Nisthoun
نينوا	Ninive
نابونيد	Nabonid

ه ، و

هاتور	Hathor
هيقسوس	Hyksos
هورروس	Horus
هيەروغليف	Hiéroglyphe
هرمونتيس	Hermonthis
هرمس	Hermes
هيتيت	Hittite
هرموس	Hermus
واى‌صيا	Vaiçya

فهرس مندرجات

صحیفه

ناشرك افادەسی ١

مدخل

١. تاریخ و مؤرخلر . . . . ٥ — ٢٠

تاریخ، ٥ — تاریخ عمومی، ٦ — تاریخك علوم سائره ایله مناسبتی، ١٠ — كتب مقدسه، ١١ — آبدەلر، ١١ كتابەلر، ١٣ — السنه، ١٣ — مؤرخلر و اصول تاریخی، ١٤ — تاریخك ادواره تقسیمی، ١٨.

٢. ارض وبشر . . . . ٢٠—٣٨

كتب مقدسه، ٢٠ — خلقت عالم و افكار قدیمه، ٢١ — حقایق فنیه، ٢١ — مسلك شمس ٢٢ — ارض، ٢٤ — طبقات الارض، ٢٦ — ازمنهٔ قبل التاریخیه، ٢٧ — طاش دوری، ٢٨ — كسمه طاش دوری، ٢٩ — جلالی طاش دوری، ٣٠ — طونج دوری، ٣٤ — اجناس، ٣٥ — اقوام، ٣٦.

٣. بشریتك صورت تكاملی . . . . ٣٨—٤٤

عائله، ٣٨ — لسان، ٣٨ — یازی، ٣٩ — دین، ٣٩ — حكومتلرك تشكلی، ٤١ — انسانلرك ترقیسنه بادی اولان مؤثرات، ٤٢ — محیط، ٤٢ — عرق، ٤٣.

مصرلیلر

برنجی فصل— مصر. مصرلیلرك جنس ومنشائی . . . . ٤٧—٦٢

نیل، ٤٧ — مصر، ٥٠ — مصرك نباتات و حیواناتی، ٥١ — نیل و مصر مدنیتی، ٥٣ — مصرلیلرك منشائی، ٥٤ — قبل التاریخ مصر، ٥٦ — نوملر، ٥٩ — مصرك ادوار تاریخیەسی، ٦٠.

ایكنجی فصل— منفیس حكومتی (حكومت قدیمه) . . . . . . ٦٢—٧٥

تانیس سلالەلری، ٦٢ — منفیس حكومتی، ٦٦ — كەئوپس وكەفرن، ٦٧ — آلتنجی سلالەدن اون برنجی سلالەیه قدر، ٧٠.

اوچنجی فصل— تب حكومتی (حكومت متوسطه). . . . . . . ٧٥—١٠٨

اون برنجی سلاله، ٧٥ — اون ایكنجی سلاله، ٧٦ — بنی حسن مزاری، ٨٣ — هیقسوسلر، ٨٥ — هیقسوسلرك ادارەسی، ٨٦ — تب حكومتك احیاسی، ٨٩— اون سكزنجی سلاله، ٩٠ — اوچنجی طوتموزیسی، ٩٢ — ممنون هیكللری، ٩٥ — اون طقوزنجی سلاله، ٩٧ — یكرمنجی سلاله، ١٠٥.

دردنجی فصل— سایس دوری (حكومت اخیره) . . . . ١٠٨—١٢٣

ایلك سلالەلر، ١٠٨ — سایس سلالەلری، ١٠٩ — حبش سلالەلری، ١١٠ — مصرده آثوریلر، ١١١ — مصرده یونانیلر، ١١٥ — ایكنجی نەخاو، ١١٦ — آپرییەس، آمازیس، ١١٧ — مصرده ایرانیلر، ١١٩.

بشنجی فصل— دین، حیات اجتماعیه وسیاسیه . . . . ١٢٣—١٤١

فكر و حدانیت، ١٢٣ — آمون و فتاح، ١٢٤ — كونش معبودی را، ١٢٥ — سائر معبودلر، ١٢٥ — مقدس حیوانلر، ١٢٧ — آپیس اوكوزی، ١٢٩ — عبادت، ١٣٠ — جسدلرك مومیالانماسی، ١٣١ — اولولره حرمت، ١٣٢ — اولولرك محاكمەسی، ١٣٤ — فرعون، ١٣٥ — رهبان صنفی، ١٣٨ — اهالی، ١٣٨ — ادارهٔ حكومت، ١٣٩ — قوانین، ١٣٩ — حیات عائله، ١٤٠.

صحیفه

آلتنجی فصل — علوم وفنون وصنایع . . . . ۱۴۱—۱۵۴

هیه‌روغلیف، ۱۴۱ — ادبیات، فلسفه، ۱۴۴ — شعر، موسیقی، رسم، ۱۴۶ —علم‌هیئت وهندسه، ۱۴۶ — معماری، ۱۴۷ — تحت الارض مزارلر، ۱۴۹ —هیکلتراشلق، ۱۵۰ — طبابت، ۱۵۲ —صنایع، تجارت و زراعت ۱۵۳ —مصرلیلرك اخلاق و طبایعی، ۱۵۴.

کلدانیلر وآثوریلر

برنجی فصل — اسکی بابل . . . . ۱۵۷—۱۷۱

فرات ودجله، ۱۵۷ — کلدانیه واهالیسی، ۱۵۹ — کلدانیه تاریخنك اساسلری، ۱۶۳ — کلدانیلرك خرافاتی، ۱۶۴ — ایلك حکمدارلر، ۱۶۶ — حامورابی، ۱۶۹.

ایکنجی فصل — آثوریلرك تأسسی . . . . ۱۷۱—۱۸۲

آثوریه، ۱۷۱ — نینوس وسه‌میرامیس، ۱۷۳ —ایلك حکمدارلر، ۱۷۵ —برنجی تیغلات فلاصر، ۱۷۸.

اوچنجی فصلی — آثورك اقبال وزوالی . . . . ۱۸۲—۲۰۶

اوچنجی آثور ناصربال، ۱۸۲ — ایکنجی سلما نصر، ۱۸۲ — اوچنجی تیغلات فلاصر، ۱۸۸ — صارغونلر، ۱۹۰ — سناخریب، ۱۹۱ — آسارهادون، ۱۹۶ — آثور باناپال، ۲۰۰ — آثوریه‌نك صوك زمانلری، ۲۰۴.

دردنجی فصل — یکی بابل . . . . ۲۰۶—۲۱۳

بخت نصر، ۲۰۶ — بابلك اعماری، ۲۰۸ — بابلك صوك کونلری، ۲۱۲.

بشنجی فصل — دین، حیات سیاسیه و اجتماعیه . . . . ۲۱۳—۲۲۷

کلدانیلرك و آثوریلرك دینی، ۲۱۳ — عبادت، ۲۱۵ — اعتقادات، ۲۱۷ — حکمدار، ادارهٔ حکومت، اردو، ۲۱۹ — حیات عائله، ۲۲۴.

آلتنجی فصل — علوم وفنون وصنایع . . . . ۲۲۷—۲۴۲

یازی، ادبیات، ۲۲۷ — حقوق وقوانین، ۲۳۰ — علم هیئت، ریاضیه، طبابت، ۲۳۰ — معماری، ۲۳۴ — هیکلتراشلق، رسم، صنایع سائره، ۲۳۸.

بنی اسرائیل

برنجی فصل — بنی اسرائیلك تاریخ قدیمی . . . . ۲۴۵—۲۵۶

فلسطین، ۲۴۵ — بنی اسرائیل تاریخنك اساسلری، ۲۴۶ — حضرت ابراهیم، یعقوب و یوسف، ۲۴۸ — حضرت موسی، ۲۵۰ — حاکملر، ۲۵۲.

ایکنجی فصل — بنی اسرائیلك دورشوکت واقبالی . . . . ۲۵۶—۲۶۹

طالوت، ۲۵۶ —حضرت داود، ۲۵۸ —حضرت سلیمان، ۲۶۲ —بنی اسرائیلك انقسامی، ۲۶۷.

اوچنجی فصل — اسرائیلیه دولتی . . . . ۲۶۹—۲۸۰

احوال داخلیه، ۲۶۹ — عمری سلاله‌سی، ۲۷۰ — یاهونك اختلالی، ۲۷۴ —اسرائیلیه‌نك صوك کونلری، ۲۷۸.

دردنجی فصل — یهودیه دولتی. . . . . ۲۸۰—۲۸۹

حزقیا، ۲۸۰ — یوشیا دوری، کتاب قوانین، ۲۸۲ — یهودیه‌نك صوك کونلری، ۲۸۴ بابل اسارتی، ۲۸۶

بشنجی فصل — دین، حیات اجتماعیه و ادبیات . . . . ۲۸۹—۲۹۸

دین، ۲۸۹ — عبادت، ۲۹۲ — عادات و اخلاق، ۲۹۴ — صنایع و تجارت، ۲۹۵ — ادبیات، ۲۹۵.

فنيكه‌ليلر

صحيفه
برنجی فصل — فنيكه‌ليلر و فنيكه مستعمره‌لری . . . . ٣٠١—٣١١
فنيكه‌ليلر، ٣٠١— فنيكه مستعمره‌لری، ٣٠٤—قبريس و رودوس مستعمره‌لری، ٣٠٦—يونان و سجيليا مستعمره‌لری، ٣٠٧ — آفريقا و اسپانيا مستعمره‌لری، ٣٠٨.
ايكنجی فصل — صور و قارطجه . . . . ٣١١—٣١٧
هيرام، ٣١١ — هيرامك خلفلری، ٣١٤ — قارطجه‌نك تأسسی، ٣١٤.
اوچنجی فصل — فنيكه‌ليلرك مدنيتی . . . . ٣١٧—٣٢٦
دين، ٣١٧ — ادارهٔ حكومت، ٣١٩ — سياست، ٣٢٠ صنايع نفيسه، ٣٢١ تجارت و صنايع، ٣٢٢ — فنيكه الفباسی، ٣٢٥.

آسيای صغری اقوامی

برنجی فصل — هيتيتلر . . . . ٣٢٩—٣٣٧
هيتيتلر وهيتيت شهرلری، ٣٢٩—آناطوليده هيتيت آبده‌لری، ٣٣٠—هيتيتلر ومصرليلر، ٣٣٢ — هيتيتلر و آثوريلر، ٣٣٤ — هيتيتلرك مدنيتی، ٣٣٥.
ايكنجی فصل — ليدياليلر . . . . ٣٣٧—٣٤٥
مملكت واهالی، ٣٣٧ — كيغس سلاله‌سی، ٣٣٨ — آليات، ٣٣٩ — ليديا مدنيتی ٣٤٣.
اوچنجی فصل — آناطولی و سوريه اقوامی . . . . ٣٤٥—٣٦٠
آناطولی اقوامی، ٣٤٥ — ارمنيلر، ٣٤٥ — هايق و آرمه‌نلر، ٣٤٧ ايرانيلر وارمنيلر، ٣٤٨ — ايكنجی ديقران، ٣٥٠ — ارمنيلر، ٣٥٢ — فريكياليلر، ٣٥٣ — ميسياليلر، پافلاغونياليلر، تروواليلر، ٣٥٥ — كيليكياليلر، قاپادوكياليلر، ليكياليلر، قارياليلر، ٣٥٦ — سوريه اقوامی، ٣٥٨ — آراميلر، ٣٥٩ — كنعانيلر ٣٥٩ — فلسطينلر، ٣٥٩.

ايرانيلر

برنجی فصل — ايران ومديا . . . . ٣٦٣—٣٧٠
مملكت و اهالی، ٣٦٣ — ايران تاريخنك اساسلری، ٣٦٤—مدياليلر، ٣٦٦ ليدياسفری، ٣٦٨ — مدياليلرك مدنيتی، ٣٦٩.
ايكنجی فصل — ايرانيلر. كيخسرو كيكاوس . . . . ٣٧٠—٣٨٥
ايلك ايرانيلر، ٣٧٠ — ايكنجی كيخسرو، ٣٧١ — كيخسرو و قره‌زوس، ٣٧٣—بابل اوكنده كيخسرو، ٣٧٦ — كيكاوس، ٣٧٨ — مصر سفری، ٣٧٨ — سحرباز غوماتا، ٣٨٣.
اوچنجی فصل — دارا وخلفلری . . . . ٣٨٥—٣٩٨
دارانك ايلك زمانلری، ٣٨٥ — ولاياتده اختلال، ٣٨٦ — اصلاحات و تنسيقات، ٣٨٨ —سيتلره قارشی‌حركتی، ٣٨٩ —دارانك صوك سنه‌لری، ٣٩٢—دارانك خلفلری، ٣٩٤.
دردنجی فصل — ايران مدنيتی . . . . ٣٩٨—٤٢٣
طبايع اساسيه، ٣٩٨ — دين، ٣٩٨—ايی وكوتو روحلر، ٤٠١—حيات خصوصيه، ٤٠٤ — حكمدار وسرايی، ٤٠٤ — ادارهٔ حكومت و ويركيلر ٤٠٧ — مسكوكات، ٤١٠ — يوللر، ٤١٢ — حقوق و جزا، ٤١٤ — لسان و يازی، ٤١٥— صنايع نفيسه، ٤١٦— زراعت وتجارت، ٤١٨ — اخلاق وطبايع، ٤١٩.

هندلیلر

صحیفه

برنجی فصل — تاریخ قدیم و براهمان مذهبی . . . . ۴۲۳—۴۳۷

مملکت و اهالی، ۴۲۳ — آریالر و صنوف اهالی، ۴۲٤ — اسکی هند معبودلری، ۴۲٦ — براهما مذهبی، ۴۲۸ — ادارهٔ حکومت، — حقوق و سیاست، ۴۳۲—حیات عائله، ۴۳٤ — لسان و ادبیات ۴۳۵.

ایکنجی فصل — بودا مذهبی و هند حکومتاری . . . . ۴۳۷—٤۵۵

بودا ونظریاتی، ۴۳۷— بودا مذهبنك اصلاح وانتشاری، ٤٤١ — براهما مذهبنك اصلاحی، ٤٤٢ — هندحکومتاری، ٤٤٢ — آصوقا، ٤٤٤ — هندلیلرده اصول حرب، ٤٤٦ — صنایع و تجارت، ٤٤٧ — عادات واخلاق ٤٤٧ — ادبیات، ٤٤٨ — علوم و فنون، ٤٤٩ — صنایع نفیسه، ٤۵۲.

چینلیلر

برنجی فصل — چینلیلرك تاریخ قدیمی . . . . ٤۵۵—٤٦۳

مملکت واهالی، ٤۵۵— بش حکمدار، ٤۵٦ —هان سلاله‌سی، ٤٦٠— چینلیلر وروماليلر، ٤٦٠.

ایکنجی فصل — دین و حیات اجتماعیه . . . . ٤٦۳—٤۷۳

دین، ٤٦٤ — قونفوچیوس، ٤٦۵ — لاعوچه، ٤٦٦ — ادارهٔ حکومت، ٤٦۷ — زراعت وصنایع، ٤٦۸ — لسان ویازی، ٤٦۹ — علوم وفنون، ٤۷١— ادبیات، ٤۷۲.

تاریخ عمومیده آسیانك موقع و اهمیتی ٤۷۳

فهرس وقایع ٤۷۹

تلفظی مشکل بعض کلماتك فرانسزجه‌لری. ٤۸۳

بویالی لوحه‌لر

١. جیزه‌ده اهرام وابوالهول . . . . قیرمزی سرلوحه اوکنده
٢. قارناق معبدنده بر قپو . . . . ٦٤ صحیفه
٣. لوقصور معبدی. . . . . » ۹٦
٤. اولولر کتابندن برصحیفه . . . . » ١۲۸
۵. ایکنجی سلمانصرك قره طاشی . . . . » ١۹۲
٦. مردوق بل الدین . . . . » ۲٠۸
۷. حضرت موسانك نیلده بولونوب کوتورلمسی . . . . . . » ۲۵٦
۸. سبا ملکه‌سی بلقیسك حضرت سلیمانی زیارتی . . . . . » ۲۷۲

خریطه‌لر

١. مصر خریطه‌سی. . . . . » ٤۸
٢. آثور و بابل خریطه‌سی. . . . . » ١٦٠
٣. اسرائیلیه خریطه‌سی . . . . » ۲۸۸
٤. ایران خریطه‌سی . . . . » ۳٦۸

